

Bob Weir

Bob Weir

37. 12. A.3

2. 1. 1. 2. 3

2. 1. 1. 2. 3

2. 1. 1. 2. 3

6.5

C. V. CATVLLVS

ex antiquo descriptum

1000 11. 0. 25

—

—

1874. 11. 2. 2.
C. VALERII

CATVLLI

CARMINA QVAE EXSTANT OMNIA

EX RECENSIONE

F. GVILL. DOERING.

AVGVSTAE TAVRINORVM
EX TYPIS VIDVAE POMBA ET FILIORVM.

ANNO MDCCCXX.

TYPOGRAPHVS TAVRINENSIS

L. S.

Locupletem aureae latinitatis auctorem ac poëtam longe venustissimum, C.Valerium Catullum, promissi memor, tibi exhibeo, candide Lector. Enarratorem probe doctum et diser-

tum, poëtae quasi comitem adiunxi, quo uberiores in legendo fructum et voluptatem perciperes. Guillelmus Doeringius is est, qui post multos alios, praestantissimam operam Catullo navavit. Nam, quum duae omnino virtutes optimi Editoris sint, quarum altera in constituenda lectione, altera in obscurioribus locis dilucide verissimeque declarandis versatur, utramque sic praestitit, ut acumen criticum ostenderet, et in ubere materia, ipso animadversionum delectu se praecipue commendaret. Hoc nomine Doeringium laudabat, eximius nuper in his artibus, Calusius, eiusque similes interpretes multis scriptoribus optabat.

Multo ante Doeringium, ut caeteros omittam, Antonius Vulpus, exolitissimae facundiae vir, Catullianam

editionem adornaverat, quae rarior iam, ab eruditis curiose conquiritur. Huius industria pulchre usus noster est, multa ex ea tamquam silva ad rem suam hauriendo, quae in arctum contraheret. Latius enim se se Vulpus effuderat, sive naturam secutus, sive, quod criticam artem professus, quo tempore apud nos remissius excoli coeperat, diligentiam et copiam ostentando, harum literarum laudem Italiae vellet conciliare. Verum, quum saeculum ferme iam a Vulpio praeterierit, nonnulla rectius nunc, meliusque dici nemo mirabitur, praesertim quum ille Vossianae sententiae plus aequo addictus, non semper liberum iudicium in emendatione textus habuerit.

Haec de Doeringio. Quae vero ipse perfecero, paucis habe. Exemplar

Lipsiense, quod primum prodiit anno superioris saeculi LXXXVIII, duobus indicibus locupletatum, sublatis scripturae mendis, nitide ac diligenter expressi. Formarum elegantiam, quoad potui, comparavi; puduisset enim mollissima carmina, nullo adhibito artis lenocinio, in lucem emittere. Liberior latini scriptoris ingenium, dubium diu fecit, utrum integer edendus esset nec ne. Verum, quum tanta sit ubique antiquorum auctoritas, ut, quae minus verecunda ipsis exciderint, omnem illecebram propter aetatem et studium artis videantur amittere, totum dedi sine fraude, eo magis, quod non adolescentum, sed doctorum causa hic labor fuerat susceptus. Eo accessit, quod obscoena quae essent, tanta stili severitate Doeringius pertractavit, ut scripto-

rem castigasse potius quam declarasse dicendus sit.

Catullum in praesens, alios deinceps poëtas et oratores habebis. Addidit enim animum egregia meorum civium humanitas, et Brixiani typographi consilium, qui, edito iam a nobis priore Caesaris volumine, Salustium, Cl. Nardinii cura illustratum, vulgavit, confirmavitque per epistolam, se eandem, quam nos provinciam, naviter et cum virtute obiturum. Nam quod ille, inceptis nostris minime deterritus, tantum opus in se receperit, quid aliud ostendit, quam non deesse in Italia qui liberalissimis hisce studiis faveant? Durius illud videbatur, quod nostrum propositum de edendis Germanorum commentariis, palam aspernaretur, ac veluti Italiae maxime in-

iuriosum parum lenibus verbis conaretur traducere. Sed dicti mox eum poenituit, et Heynianum Virgilium, semel iam atque iterum excusum, typis mandare non dubitavit. Nos certe consilium haud ita facile deseremus, ne videlicet indigni olim videamur, qui tantum aemulum et imitatore laborum nostrorum haberemus. Vale. Dabam Idibus Februariis, An. MDCCCXX.

PRAEFATIO

FRID. GVIL. DOERING.

Prodeunti mihi ante decem annos ex disciplina, qua in schola Portensi usus fueram, cum variae nec eae inhonestae, quibus ad specimen aliquod collectae mihi supellectilis litterariae edendum impellerer, causae occurrerent; animus meus, quem Praeceptor aeternum mihi venerando Cl. *Barthio*, Rectori nunc scholae Portensis meritissimo, patefeceram, eiusdem suasu et nutu inductus et inclinatus est eo, ut *Catulli*, quocum iam tum arctam familiaritatem contraxeram, *Epithalamium Pelei et Thetidos*, notulis meis instructum, publici iuris facerem, et captum simul novam aliquando totius Catulli adornandi editionem consilium proponerem. In quo quidem exsequendo consilio non confirmabar solum iam tum, cum iuvenilem istum laborem aquis et idoneis harum rerum arbitris haud displicuisse intelligerem, sed accedebat quoque deinde auctoritas viri, cuius plurimum in his rebus valet iudicium,

CATUL. *Carm.*

b

Summi Heynii, qui cognita ac probata, quam secuturus eram, interpretandi ratione, ad inchoatam Catulli editionem strenue absolvendam humanissime instigavit et mira quadam alacritate implevit animum. Nec retundere conatus meos vel animum infringere potuit vociferatio eorum, qui lectione Catulli animos iuvenum corrumpi et bonos eorum mores depravari crepant et clamitant; cum vel ea ad susceptum laborem excusandum sufficere videantur, quae tam *Heynius* in praefat. ad Tibull. edit. prima, quam *Barthius* in praefatione ad Propertium egregie his obiectionibus responderunt, et iuvenes Venerum poëticarum studiosos ad eos quoque poëtas, qui in rebus levioribus et amatoriis ingenium exercuerunt, animi et delectationis causa post studia graviora et severiora lectitandos, quovis incitamento allexerunt et incitarunt. Quorum virorum argumenta nisi satisfaciant superciliosis quibusdam et superstitiosis morum censoribus, per me licet Catullum et ceteros poëtas, quos vocant lubricos, ceu pestem detestandos et Vulcano potius quam iuvenum manibus tradendos pro ingenio et sensu suo censeant; quos tamen,

quicquid isti garriant, salva honestate et morum integritate, quamdiu honor suus Musis stabit, et nostra et futura aetate magno cum fructu et voluptate lecturos et commendaturos esse omnes antiquae elegantiae et venustatis spectatores, nullus dubito. Versatus autem sum in recensendo et explicando Catullo ita, ut primum, quantum fieri posset, textum darem emendatissimum, deinde sensum locorum obscurorum breviter explanarem, et tam exquisitiores vel insolentiores loquendi formas notarem, quam ad notandas singulas poëtae virtutes et elegantias animum adverterem. Quod igitur ad primum attinet, non unam alteramve editionem, ad quam textum excudi curarem, secutus sum, (animum enim, ex quo textum ad editionem Bipontinam conformaturus eram, et fere ab initio conformavi, ineptis passim et parum probabilibus in illa deprehensis lectionibus, mutavi deinde) sed ex antiquis et potioribus editionibus in Variet. Lect. indicatis, eas delegi et in textum recepi lectiones, quae vel proxime ad antiquae lectionis formam accedere, vel rei sensuique accommodatissimae esse viderentur. Ubi in locos incidi, e quibus,

excussis et in partes vocatis lectionibus omnibus, nullo modo elici et extorqueri posset sensus commodus, ibi vel in notis vel in Var. Lect. quod ad locum sanandum suppeditabat ingenium, modeste proposui, longissime ab hac temeritate remotus, ut coniecturam, vel maxime probabilitate se commendantem, in textum importarem. Neque ego tamen, quamquam in larga coniecturarum segete spectari vulgo solet ingenii ubertas et fertilitas, a recepto mihi veteres interpretandi more recessi aut in posterum recedam, ad quem, si ulla ratione expediri et interpretatione invari potest locus difficilior et paulo impedior, haud temere illum nova forma induero audeo, quicquid alii de ingenii mei tarditate iudicent. Speraveram quidem, cum ad enarrationem Catulli accingerer, me forte, concesso mihi usu Codicis Catulliani, qui in Bibliotheca Guelferbytana servatur, ad textum emendatiorem reddendum aliquid conferre posse; sed cum Cl. *Wernsdorf*, Professor Helmstadiensis, diligenter hoc codice examinato, nihil plane bonae frugis inde capere posse futurum Catulli editorem humanissime mihi significasset, spem illam abieci,

Illud autem doleo et mecum dolebunt omnes, qui Catullum amant, quod duorum nobilissimorum Criticorum, *Duckeri* et *Brouckhusii*, in Catullum anecdota, nunquam e tenebris in lucem prolata sunt; *Duckeri* quidem animadversionum in Catullum exiguam partem ad Carm. XVIII, XIX, XX, in *Priapum* delibavit et publicavit *Burmannus Sec.* ad Anthol. Tom. II, p. 574. sed de *Brouckhusii* in Catullum commentariis nil scimus, nisi quod eorum aliquoties mentionem iniicit *Burmannus Sec.* ad Propert. et *Dorville* ad Chariton. *Bernardus* autem de iis scribit (in vita *Reiskii* p. 420.) *Catullum prelo subiiciet Westenius bibliopola, cui editioni accedent Commentarii inediti Brouckhusii ex Bibliotheca Dorvillii.*— Quod ad interpretationem attinet, qua Catullum illustrare studui, quilibet, vel me non fatente, facile sentiet, me ad eam rationem, qua novam lucem Tibullo et Virgilio affundere et eorum lectoribus facem splendidissimam accendere sustinuit *Heynius*, imitandi studium direxisse; sed nemo, opinor, adeo me mihi Suffenum esse arbitrabitur, ut quod solus fere *Heynius* in poetarum interpretatione praestitit, et pro insigni ingenii et do-

ctrinae copia facile praestare potuit, id in Catullo me praestitisse, vel unquam pro ingenii et doctrinae tenuitate praestare posse, stulte mihi persuadeam; immo gratissimo animo publice profiteor, me ne hanc quidem qualemcumque Catullo navare potuisse operam, nisi praecepta ab *Heynio* in *Tibullo* et praecipue *Virgilio* ad omne poëtarum studium proposita mature imbibissem, et ad eius normam virtutes poëticas et dictiones exigere didicissem. Ne quid ostentationis causa facerem, et ambitiose ad vanam doctrinae gloriolam aucupandam undique omnia corraderem, non solum diligenter mihi cavi, sed etiam plurimam partem eorum, quae olim magno cum studio ex commentariis aliorum ad Catullum congesseram, cum parum utilitatis inde ad poëtae explicationem redundare videretur, resecuri vel plane delevi. Quod autem ad instituendam cum Graecis, e quibus totus Noster pendet, comparisonem spectat, animus est, si Deus vitam concesserit, alio tempore ad exemplum studii, quod *Virgilio* cum Graecis comparato olim impendit *Vrsinus*, in libello peculiari, institutam Catulli cum Graecis comparisonem proponere.

INDEX

EDITIONVM CATVLLI

IN SEX AETATES DIGESTVS

QVEM FERE TOTVM EX EDITIONE BIFONTINA DESCRIPSIMVS.

AETAS I. NATALIS.

- 1472 *Editio princeps.* Valerii Catulli Veronensis, poëtae clarissimi, carmina. Albii Tibulli Equitis Romani poëtae elegiae. Aurelii Propertii Urbani Mevani carmina. P. Papinii Statii Surculi Sylvarum liber ad Stellam. fol. Haec editio, Brouckhusio nondum visa, Vulpio primum cognita, exstat in Bibliotheca Laurentiana Florentiae. v. Montefalc. Bibl. MSS. T. I, p. 309. et in Museo Britann. e Biblioth. Askew. Memoratur a Maittaire Tom. I, P. I. (sive T. IV.) p. 320. Nondum editionem hanc critico acumine exploratam esse aegre fert Cl. Heyne. Ex iis tamen, quae Vulpus commemorat, tum aliis argumentis probabile fit, alteram anni 1481. ex ea esse descriptam, adeoque lectionem nos eius iam enotatam habere, dum huius varietatem Brouckhusius dedit.
- 1473 Catullus per Steph. Corallum editus Parmae, fol.
- 1475 Catulli, Tibulli, Propertii Aurelii nautae poëtae et Statii Papinii Sylvarum liber. Impressus opera et impensa Io. de Colonia et Io. Manthen

de Gherezzen, qui una vivunt feliciter. Venetiis, fol. Vid. Maittaire l. a. p. 350. Est haec editio, quam Brouckhusius principem esse putabat, et ex qua lectionem adposuit sub lit. D.

1481 Catull. Regii, fol.

— Tibulli, Catulli, Propertii, cum eorum vita, opera, *Regii lepidi*, accuratissime impressa auctoribus Prospero Odoardo et Alberto Mazzali Regiensibus, anno salutis 1481 19 Kal. Octobr. fol. Paulo frequentior haec est editio quam superiores. Adservabatur etiam in Bibliotheca Brühljana. Varietatem ex ea descriptam Nic. Heinsius habuerat, et Brouckhusius quoque in Variantium adparatu adposuit.

— Catulli, Tibulli, Propert. opera et Statii Sylvae. Actum Vincentiae per magistrum Io. Renensem et Dionysium Berthochum. Tum in trinis foliis subiicitur Carmen Io. Calphurnii, poetae clarissimi, ad Io. Inderbachium Pontificem Tridentinum de laudibus eius, et de interitu beati Simonis infantis a Iudaeis maclati. fol. Coniungit Cl. Heynio versare eam manibus, cum Bibliothecae Georgiae Augustae ea illata sit. Praefatur breviter Io. Calphurnius ad Hermolaum Ictum, et memorat se, ab adolescentibus studiosis rogatum, ut Propertium aut Statii Sylvas iis interpretaretur, editionem Venetam percurrere coepisse; tot autem mendis refertam eam deprehendisse, ut longe plura essent vitiosa et depravata, quam quae emendata; convenisse itaque se nonnullos impressores et tradidisse iis exemplar correctum; nec

tamen eos partibus suis satis omnino fecisse conqueritur. Manifestum adeo cum ex his, tum ex ipsa exemplaris tractatione fit, esse illud ex Veneta pr. descriptum, sed paulo emendatius. Cum impressionis nota non sub extremam calcem, sed Statii Sylvis subiecta sit, memoratur aliquoties haec editio sub titulo veteris editionis sine anno: v. c. in Catal. Bibl. Reg. Paris. n. 778.

- 1485 Catullus, Tibullus, Propertius, cum comment. ant. Venetiis, fol. Memoratur a Maittario T. I, P. I. p. 469, sed perperam, cum de editione 1475 excusa agere vellet.

— Val. Catulli poemata cum scholiis Ant. *Parthenii* Lacisii, Brixiae, fol. Quae editio anno seq. iuncta videtur Tibullo et Propertio.

- 1486 Catullus cum commentariis *Parthenii* (XI Kal. Maii) Tibullus cum commentariis (XVIII Kal. Febr.) Propertius cum brevibus elucubrationibus (XVII Kal. April.) Brixiae per *Bonium de Boninis de Ragusia*, fol. Laudatur vulgo: Cat. Tib. Prop. cum elucubratt. *Domitii Calderini* et aliorum (v. Bibl. Reg. Paris. p. 287. n. 779). Sed *Domitii Calderini* notae tantum sunt in Prop. Vidit exemplaria Cl. *Heyne*, in quibus diverso ordine se exciperent particulae; in aliis, quod et in ceteris antiquis edd. saepe factum, Propertius deerat. Haec editio iam excussa fuit a Brouckhusio. Convenit eius lectio fere cum Romana, ut tantum non ex ea descripta videri possit.

- 1487 Tibullus, Catullus, Propertius. Impressi Venetiis, per *Andream de Palthaschichis* Catancensem, fol. De hac editione, quae ex superiori

Brixienti repetita est, repetitis quoque iisdem commentariis, Editor Cantabr. *Tibullus*, inquit, anno 1487 in quo autem anno *Catullus sit impressus, nulla fit mentio*. Sed Maittarius id definivit l. c. p. 484 et ipsa res docere poterat: *Ex signaturis (f. g.) quarum haec illum sequitur, constat, Catullum ab eodem typographo et anno eodem expressum fuisse; quamvis typographi et anni indicium ad Tibulli solius calcem adponatur*. In aliis exemplaribus Propertium deesse, ex eodem Maittario patet, ubi omisso Propertio, tantum Tibullum et Catullum memorat hunc in modum: *Tibullus cum commentariis per Andr. de Paraschiscis* (ita vitiose appellat, in indice vero *de Paltaschiscis*) *XVIII Kal. Ian. Et Catullus cum comm. Ant. Parthenii Lacisii Veronensis*. Minus accurate in Append. Catal. Bibl. Lugd. p. 513. *Catullus, Tibullus, Propertius Beroaldi* huius anni memoratur: nam is ad an. 1491 spectat, ut statim videbimus.

- 1491 Tibullus, Catullus, Propertius cum commentt. (*Bernardini Veronensis* in Tibullum, Antonii *Parthenii* in Catullum, et Phil. *Beroaldi* in Propertium) Venetiis, fol. Mera est repetitio editionis Venetae.
- 1493 Tibullus, Catullus, Propertius cum commentt. Bernardini Veronensis, Ant. Parthenii, Phil. Beroaldi. Impressum per Symonem Bevilaqua Papiensem. Venet., fol. Nova est repetitio Venetae. Sed et inter incunabula artis typogr. in Bibl. Uffenbach. univ. T. II, app. p. 135 separatim refertur.
- 1494 Catull. cum comm. *Palladii Fasci*, Venet., fol

1496 Cat. Tib. Prop. repet. ed. 1491.

1500 Tib. cum comm. Cyllaenii Veronensis. Catullus cum Parthenii Veron. et Palladii Pataviui. Emendationes Catullianae per Hieron. Avantium Veronensem, et eiusdem in Priapeias Castigationes. Prop. cum comm. Phil. Berroaldi. Annot. in Prop. tum per Domitium Calderinum, tum per Io. Cottam Veronensem. Haec omnia sunt ex exemplaribus emendatis Hier. Avantii (Haec in ipsa libri fronte praescripta sunt.). Sub finem: « Impressum Venetiis per Io. de Tridino de Cereto alias Tacuinum, c1515 die vero XIX Maii. Regnante inclyto principe Augustino Barbadico. » fol. Non infrequens est haec editio. Etiam ex superioribus Venetis repetita est, exemplar tamen ab Avantio mendis typographicis purgatum esse debuit, antequam operis librariis excudendum traderetur.

AETAS II. ALDINA.

1502 *Aldina I.* Catullus, Tibull., Prop., in aedibus Aldi, Venetiis, 8. Haec eadem editio, ut in aliis Aldinis factum, sine anni et loci nota prostat. Est autem haec inter classicas editiones habenda, quandoquidem illa multarum seqq. quasi parens, atque earum quoque, quae emendatiores prodire, fundus fuit. Expressam eam esse ex superiore Veneta 1500 liquido constat, pluribus lectionibus comparatis; correctiones tamen viri docti seu Avantii

seu Aldi experta est, in Catullo utique Avantii, id quod in praefatione ipse Aldus testatur. Idem ait nonnulla asterisco notata *in fine operis aliter atque aliter legi excudenda curasse* : quod tamen praestitum ab Aldo non videtur. Nam quae sub Catulli calcem subiectae sunt emendationes Avantii, Lucretium respiciunt, Exierant prelo Aldi ad tria millia exemplaria huius libri, ut mirandum sit, eum non frequentius reperiri.

1503 Cat. Tib. Prop. impressi opera et impensa Philippi bibliopolae Giuntae T. Florentini anno MDIII Nonis August. Petro Sotenno Vexilifero felicissimo 8. Etiam haec Aldinae repetitio est, ut tot alia exempla Aldina a Iunta repetita sunt.

1515 *Aldina II.* Cat. Tib. Prop. in aedibus Aldi et Andreae soceri, Venet. 8. Primo intuitu nihil habet haec editio, quo a priore magnopere discrepet. Sed pro nova prorsus recensione habenda est; adeo correctae et emendatae illa est (in Tibullo utique) a viro docto, etsi eius nomen non proditum est. Secutus ille videtur in primis rationem criticam, tum vero editiones veteres alterius sectae passim inspexisse, Italicos quoque codices aut excerpta ex iis ante oculos habuisse. Merito itaque illa facta est plerumque, quae secutae sunt, editionum fons et fondus, in primis autem Muretinae 1558.

1518 Cat. Tib. Prop. Lugd. sumptu Barthol. Trot. an. millesimo quingentesimo XVIII, die XXII Sept. 8.

1520 Alb. Tib. elegg libri IV una cum Val. Cat. epi-

gramm., nec non Sext. Prop. libri IV elegiaci cum suis comm., videlicet Cyllaenii Veron. in Tib., Parthenii et Palladii in Cat. Beroaldi in Prop. Habes insuper emendatt. in ipsum Cat. per Hier. Avantium Veron. Nec non et castigatissimam tabulam omnium rerum, quae in margine sunt positae, nuper additam et nunquam alias impressam. Venet. in aedibus Guilielmi de *Fondaneto* Montisferati. an. Domini MDXX die XII Iulii. Inclyto Leonardi Lauretano Principe, fol.

- 1529 Cat. Tib. Prop. apud Sim. Colinaeum, Paris. 8. Novo characteris litterarum genere, quod ad calligraphiae elegantiam propius accedit, exarata est haec editio, ex I. Aldina expressa.
- 1530 C. Val. Cat. Veron. lib. I Alb. Tib. Equitis Rom. libri IV Sex. Aur. Prop. Umbri lib. IV Cn. Corn. Galli fragmenta. *Basil.* excudebat *Henr. Petrus* mense Martio, 8. Repetita est ex Aldina I ad II passim correctae, sed parum diligenter.
- 1531 Cat. Tib. Prop. per Melch. *Sessam*, MDXXXI, XX Sept. Venet. 8.
- 1533 Repet. ed. Paris. 1529 8 emendatis nonnullis gravioribus vitiis. Alii hanc ed. ad an. 1534 referunt.
- 1534 *Gryphiana I.* Cat. Tib. Prop. cum Gallo. ap. Seb. Gryphium, Lugd. 8. Editionum genus Gryphianum non contemnendum, totum ex Aldina I, seu ex Basileensi, quae inde descripta erat, ductum est, etsi passim ex secunda, in sequioribus etiam ex Muretina interpolatum.
- 1537 *Gryphiana.* Cat. Tib. Prop. Accedent. Corn.

Galli fragmm., *quam editionem a nemine indicatam ipse possideo.*

1539 8 repet. ed. Basil. 1530.

1542 *Gryph. II.* 8.

1543 Paris. 8. repet. ed. 1529 in qua graviora quaedam vitia emendata sunt.

1544 *Gryph. III* 8.

1546 *Gryph. IV* 8.

1549 Cat. Tib. Prop. His accesserunt Corn. Galli fragmm. Post omnes omnium editiones summa denuo vigilantia recogniti. Venet. ap. Hier. Scotum, 8. Splendida sed vana professio. Ex *Gryph.* repetita est, ad Ald. II correcta.

1551 *Gryph. V* 8.

1554 Cat. Tib. Prop. multis in locis restituti. Paris. 8.

AETAS III. MVRETINA.

1554 Catullus et in eum commentarius M. Ant. *Mureti*. Venet. Paulus Manutius Aldi fil. 8. (Isque solus, sine ceteris duobus, Tibullo et Propertio, nam hos poëtas iam tum coniunctos exiisse verum non est.). Haec recensio Mureti doctissime facta est, sed Aldina II profundo substrata. Multa a viro hoc sagaciter partim e critica ratione, partim ex veteribus scriptis et editis emendata.

1558 Catullus et in eum comm. M. Ant. *Mureti*. Ab eodem correcti et scholiis illustrati Tibullus et Prop. Venet. ap. Paul. Manutium 8.

1559 Repet. ed. Venet. 1558 Lugd. ap. Guil. Rouillium. 8.

- 1560 E recensione G. *Canteri*, Antverp. 8.
- 1561 *Gryph. VI* Lugd. 12.
- 1562 Venet. c. comm. Mureti sub signo Aldi, 8 repet. ed. 1558.
- 1566 Cat. c. commentariis Achillis Statii Lusitani, Venet. in aedibus Manut. 1566 8. Memorabilis sed valde infrequens est haec editio. Aldinam II secutus est Statius, Muretina correctione posthabita, scriptorum autem librorum varietate adposita et crudita adnotatione magnam laudem meruit. Recusus est eius Comen. in edit. Morell. 1604.
- 1569 Repet. ed. Basil. 1530 8 sed vitiosissima, cum Horat. *Tuscanella*, qui eam curavit, ineptus homo, ad rethorices praecepta poëtas hos exegit, et indice singulorum verborum ad Erythraei exemplum in Virgilio stulte instruxit.
- Cat. Tib. Prop. Antverpiae, ex offic. Cristoph. Plant. 12. Non ex infimo censu haec est editio, imo vero inter praestantiores superiorum temporum referenda. E *Canteri* recensione eam esse profectam narrat Fabricius, quod verum non est; nam Prop. tantum *Canteri* scholiis est illustratus. At Cat. et Tib. a Victore *Gisselio* et Theod. *Pulmanno* varia lectione instructi sunt, quae potissimum e Statio descripta est, ex quo etiam, adeoque ex Aldina II, quam Statianae lectionis fundum esse ignorabant viri docti, saepe correxerunt, saltem mutarunt lectionem Mureti, quam in ceteris sequuntur. Subiecta Tibullo sunt Galli fragm. cum praef. Pulmanni.
- Cat. Tib. Prop. et Corn. Galli opp. c. indice Horatii *Tuscanellae* Basil. ex offic. Henricopetri-

na, an. Salutis MDLXIX, mense Martio. 8.

1571 *Gryph. VII* 8.

1573 *Gryph. VIII* 12.

AETAS IV. SCALIGERIANA.

1577 Cat. Tib. Prop. ex recensione *Scaligeri*. Accedit eiusdem castigationum liber. Lutetiae, ap. Mam. Patisson, 8. Speraverat ille, Mureti obtreptione adductus, lectionem ab hoc emendatam, et una cum illa Aldinam II, rediitque ad Aldinam I, ex qua reduxit magnum numerum vitiosarum et importunarum lectionum, quas partim suo more correxit, partim in contextu reliquit, cum dudum sublatae essent in Ald. II, et Muretina. Secutus tamen eum est cum aliis Brouckhusius. Habuit etiam praeter Aldinam I vel Gryphianam inde expressam, edd. Statii, et Plantin.

1579 Catulli Phaselos c. adnotatt. doctorum virorum et parodiis per Sixtum *Octavianum*, Eboraci, 8.

1582 Cat. Tib. Prop. nova editio. Ios. *Scaliger* recensuit. Accedit eiusdem in eosdem castigationum liber. Antv. ap. Aegidium Radaeum, 8. Mera est librarii repetitio, nisi quod ad calcem adiectus est Mureti commentarius in Catull. c. eiusdem scholiis in Tib. et Prop.

1587 Cat. Epithalamium graeca metaphrasi poetica donatum a *Q. Septimio Florente Christiano*, Paris. 4 ap. Morell.

— Cat. Tib. Prop. serio castigati. Antv. ex offic. Chph. Plantini, 12.

- 1588 Cat. Tib. Prop. Lugd. Bat. 12. ed. Iano *Dousa* fil. cum Perivigilio Veneris et suis in Cat. Tib. Prop. coniectaneis.
- 1592 Repet. Basil. 1530 8. Quamvis ex Scaligerianis hinc illinc correctæ, tamen vel sic nullo loco habenda.
- Cat. Tib. Prop. denuo recogniti ac variis lectionibus et notis illustrati a Iano *Dousa* filio. Accessere Pervigilium Veneris et carmina graeca, quae aut e latino Catulli expressa sunt, aut a Catullo ipso latine translata. Item. Ios. *Scaligeri* et Henr. *Stephani* e Tib. et Prop. versiones graecae. Iani *Dousae* filii in Cat. Tib. Prop. coniectanea et notae. Lugd. Bat. ex offic. Plant. Fr. Raphelengius, 12. Hanc omnium emendatissimam editionem adpellat Nic. Heinsius ad Virg. Aen. VII, 10. Fundus est ed. 1569.
- Cat. Tib. Prop. et Corn. Galli opera, Horat. *Tuscanellae* scholiis et indice illustrata per Seb. *Henricopetrum*, Basil. 8.
- 1593 Cat. Phaselos, Lugd. 12.
- 1594 Cat. Tib. Prop. Lugd. 12. Non videtur aliud, quam Gryphianarum repetitio.
- 1600 Repet. auctior ed. Antv. 1582 8.
- Cat. Tib. Prop. nova editio. Ios. *Scaliger* Iul. Caes. fil. recensuit. eiusdem in eosd. castigationum liber auctus et recognitus ab ipso auctore. Heidelbergae, in bibliopolio Commeliniano, 8.
- 1603 Repet. ed. 1592.
- Cat. Tib. Prop. Lugd. 8.
- Cat. Tib. Prop. serio castigati. Antv. Raphelengius, 24.
- CATUL. *Carm.* d

- 1604 Cat. Tib. Prop. c. variorum doctorum commentt., notis et observatt. in unum congestis per Cl. *Morellum*, Lutet. 3 Vol. fol. Singulis elegiis praemisso contextu subiiciuntur notae Cylle-
nii, Ach. Statii, Mureti, Iani Dousae, Scali-
geri.
- 1606 Catulli casta carmina selecta a Raph. *Eglino* Iconio, c. eiusdem vindiciis *Ciris* Catullianae adversus Ios. Scaligerum. Accesserunt Casp. *Scioppii* epitheta et synonyma poëtica, c. n. eiusdem in Claudii Verderii censionem. Fran-
cof. 12. Numerus castorum Catull. carminum valde augeri potuit: nam editor vix viginti carmm. adposuit.
- 1607 Cat. Tib. Prop. nova edit. Ios. *Scaliger* recensuit: eiusdem in eosdem castigationum lib. auctus et recognitus ab ipso auctore. Excudebat Iac. Stoër. Lugd. 24. Mera est repetitio edit. 1600.
- Cat. Tib. Prop. Opp. quae exstant omnia, ad vetustiss. cod. Biblioth. Iac. *Grasseri* fideliter edita. Quibus accedunt C. Galli fragmn. Lugd. 12.
- 1608 Io. *Passeratii* Commentt. in Cat. Tib. Prop. Paris. ap. Cl. *Morellum*, fol. Praemittuntur ipsa poëtarum verba ex Scalig. recens. Sequuntur *Passeratii* praelectiones seu notae.
- Opp. Cat. Tib. Prop. et Corn. Galli, sive *Maximiani* potius. Cum indice Horat. Tuscanellae. Editio auctior insuper poëmatís aliquot, quae vere Corn. Galli. Hanoviae, typis Wechel. ap. Cl. *Marnium* et her. Io. *Aubrii*, 8. Est repetitio pessimae Basil. 1530 c. Hor. Tuscanellae indice.
- 1610 Ex Tib. et Prop. Elegiae, ex Catullo, Martiale,

Ausonio aliisque scriptoribus tum antiquis tum recentibus Epigrammata selecta et commentario brevissime illustrata. Cadomi, 16. Non magis in censum venit, quam quae sequitur, impressionis tantum loco notabilis :

- 1611 Cat. Tib. et Prop. nova edit. ad Ios. *Scaligeri* emendationem accurate conformata : nisi quod qui in Scaligeriana ed. desiderabantur Epigrammatum ut elegiarum tituli hic aliunde diligenter sunt suppleti. Add. Elegiarum libellus, qui Corn. Gallo vulgo adscribitur. Brageraci, 8.
- 1618 Iani *Gebhardi* in Cat. Tib. et Prop. animadverss. c. I. *Meleagri* in Val. Cat. Spicilegio, Hanov. 8.
- 1619 Cat. Tib. Prop. cum Galli fragmm. Amstel. Ianson. 24.
- 1621 Cat. Tib. Prop. cum I. *Livineü* notis antehac ineditis, — nec non uberioribus Iani *Gebhardi* animadverss. cum I. *Meleagri* Spicilegio. It. poemata Galli et index Ilor. Tuscanellae. Francof. ex offic. Wechel. 8. Librarii industriae debetur haec ed., non viri docti curae, etsi Gebhardus praefatus est. Poëtarum verba ex pessima Basil. 1530 aut ex Wechel. superiore 1608 expressa sunt. Io. Livineii notas eod. anno, et Iani Gebhardi animadverss. quarto ante anno seorsum editas nunc in unum volumen redegit librarius redemptor.
- 1622 Typis Iacobi Stoër., 12. Basis est Scaligeriana recensio.
- 1630 Cat. Tib. Prop. cum Galli fragmentis, Amstel. 24.
- 1640 Cat. Tib. Prop. Aureliae Allobr. 4 in Corp. poët. lat. ed. II ap. Sam. Crispinum.

- 1642 Cat. Phaeelos cum Andr. *Senftlebi* comm. et parodiis amplius quinquaginta, et graeca Ios. Scaligeri metaphrasi, e Bibl. Nic. Henelii, Lips. 8.
- 1648 Antv. 12 omissis obscoenis.
- 1651 Cat. Tib. Prop. cum Galli fragmm. Amstel. 12.
- 1659 Cat. Tib. Prop. et quae sub Galli nomine circumferuntur, cum selectis variorum commentariis, accurante Simone *Abbes Gabbema*, Trai. ad Rhen. 8. Vitiis typographicis scatet, et farraginem notarum adponit, quibus verba et phrases illustrantur, non sententiae.
- 1664 Cat. Tib. Prop. cum Galli fragmm. Amst. 24.
- 1670 Eadem repetita.
- 1675 Poëmata selecta e Cat. Tib. et Prop. c. notis *Vorstii*. Lips. 8.
- 1680 Cat. Tib. Prop. e recens. I. G. *Graevii*, c. notis integris Ios. Scaligeri, M. Ant. Mureti, Ach. Statii, Rob. Titii, Hier. Avantii, Iani Dousae patris et filii, Theod. Marcilii, nec non selectis aliorum. Trai. ad Rh., ex offic. Rudolphi a Zyll, 8. Adiectum est Pervigilium Veneris, *Graevii* nomen mutuasse tantum videtur astutus librarius ad fraudem faciendam, quainquam eius praefatio in capite legitur. Omnia indiligenter disposita et parum concinne; nec cum cura expressa.

AETAS V. VOSSIO-BROVCKHOVSIANA.

- 1684 Cat. cum eruditissimo Is. *Vossii* commentario, Lond. 4, quae editio reliquis hactenus quidem praestat. Usus est praefer alios codices om-

nium vetustissimo Mediolanensi, quem laudat passim, et reliquis uti antiquiorem ita emendatorem quoque esse praedicat p. 215. Utinam vero politissimi vir ingenii, Ianus Brouckhusius, cui Propertium debemus et Tibullum, similiter etiam Catullum potuisset absolvere, quem expoliendum, ingenioque et doctrina sua illustrandum sibi sumserat: ita nihil esset amplius, quod ad vetustissimi poëtae lucem studiosi possent desiderare.

- 1685 Cat. Tib. Prop. opera, interpretatione et notis illustrata a Phil. Silvio in usum Delphini, Paris. 4. In hac edit., ut in aliis ad usum Delphini editis scriptoribus omnibus, obscœna et lasciva rescissa et ommissa locis sunt, consilio non improbando, nisi hac ratione, quod loca eadem congesta et ad calcem voluminis deinde iunctim exhibent, plures igitur ad ea legenda allicerentur, quorum forte oculos eadem scriptoris corpori suo loco inserta citius latuissent. Nam *πλείστοι κακοί, πλείστοι άργοί*, pauci solidam eruditionem consecrati integros legunt auctores: multi contra, qui eos obiter evolvunt, missis utilibus, ut *κάνθαροι* irruunt in *εις την κοπρίαν*, cuius gustu tenentur, quamque gaudent et gratulantur sibi ab editoribus congestam veluti in cumulum. Angli quidem, quoties edd. in us. Delph. curarunt recudi, loca illa suis quaeque locis restituerunt, etsi vicissim indices omnium vocabulorum minus plenos passim ab illis exhiberi dolet Thom. Crenius part. III, animadvers. p. 6.

1686 Cat. Tib. Prop. c. Galli fragmm. Amst. 24.

1691 Catull. e rec. Is. Vossii, Ultrai. sumtibus Socie-

- talis, 4 et mutato tantum primo folio, Lugd. ap. Pet. van der Aa.
- 1697 Catull. ex edit. Vossii, per Hadr. *Beverlandum* curatus, Lugd. Bat. 4.
- 1707 Cat. Tib. et Prop. opera ad optimorum exemplarium fidem recensita. Acc. variantes lectiones e MSS. Cantabrigiae, 4. Splendida et inter ceteras conspicua editio ipsos poëtas emendatissimos exhibet. Editor var. lect. adiecit cum ex aliorum annotat. excerptas, tum ex Cod. Laudensi, collationibus in margine Aldinae adscriptis, aliis collationibus Octav. Ferrarii, item ex antiquis edit. Reg. Lep. Brix. Venet. Ald. Colin.
- 1710 Cat. Tib. Prop. ex recens. Io. Ant. *Vulpii* Bergomensis, cum eiusdem observatt., Patavii ap. Ios. Corona, 4. Et adolescens, et nondum visa Brouckhusiana, hanc emiserat vir doctissimus. Multa retractavit in ed. posteriore.
- 1713 In corpore poëtarum, Lond., fol. (cura *Maittarii*).
- 1715 Cat. Tib. Prop. opera. Accedunt quaedam eorumdem Poëtarum carmina graece versa, cum oda Sapphus a Cat. latine reddita, et cum indice copioso. Lond. Iac. Tonson, 12. Mich. Maittarii cura prodiit. Ex Cantabrigiensi repetita est, una cum Var. Lect. Adiecta tabula, qua Scaligerianae transpositiones comparatae sunt, item graeca versio nonnullorum carminum a Scaligero et Florente Christiano facta.
- 1723 Cat. Tib. Prop. ad fidem optimorum exemplarium recensiti, cum MSS. var. lect. margini adpositis ad celsissimum Aureliansem Ducem (stu-

dio et opera Mich. *Brochard*). Paris. Coustelier, 4. Nil aliud egit editor, quam ut edit. Scaligerianam recudendam traderet.

- 1733 Cat. interpretatio odae Sapphicae ad Lesbiam, in Wolffii edit. Sapphus fragmentorum, Hamb.

AETAS VI. VULPIANA.

- 1737 Cat. cum copioso *Vulpii* commentario, Pat. 4. Notae non tam in emendando et interpretando versantur, quamquam in hoc quoque, quam in conferendis locis veterum et recentiorum poetarum, in quibus eadem sententia simili aliove modo expressa est, etiam per imitationem ut lectores haberent exercitationem ingenii aptam ad imitationem, itemque ut copia verborum et sententiarum comparari possit.

- 1738 C. Val. Catullus in integrum restitutus. Ex MS. nuper Romae reperto et ex Gallicano, Patavino, Mediol. Rom. Zanchi, Maffei, Scaligeri, Achillis, Vossii et aliorum. Critice Io. Franc. *Corradini de Allio* in interpretes veteres, recensioresque, grammaticos, chronologos, etymologos, lexicographos, cum vita poetae nondum edita. Venet., fol. De Corradini impudentia vid. Cl. Harles. introd. in not. lit. Rom. Vol. I, p. 326. seqq.

— C. Val. Cat. Opp. ex castigationibus observationibusque Graevii, Vossii et Vulpii emendata. s. a. et l. 12 accedit *Pervigilium Veneris* ex castigat. obssque Sanadoni emendatum.

- 1742 Cat. Tib. Prop. ad fidem optimorum librorum accurate recensiti, quibus adiectum est Per-

- vigilium Veneris. Goettingae ex offic. Acad. A. van den Hoeck, 12.
- 1743 Cat. Tib. Prop. pristino nitore restituti et ad optima exemplaria emendati. Acc. fragmm. C. Gallo inscripta. Lugd. Batav. (Paris. Coustelier) 12. Ad Scaligerianam rec. excusa est.
- 1754 Paris. ap. *Barbou*. 12.
- 1762 Cat. Tib. Prop. Goettingae, 12 quibus adiectum est pervig. Vener. repet. ed. 1742.
- 1772 Cat. Tib. Prop. Birmingham. typis elegantissimis Io. Baskerville, 4 et 12.
- 1773 Cat. Tib. Prop. Lond. per Harwood, 12.
- 1778 C. Val. Cat. Epithal. de nuptiis Pelei et Thetidos, varietate lectionis et perpetua adnotatione illustratum a Frid. Guil. *Doeringio*, Numburgi, 8.
- 1783 *Editio Bipontina*. Cat. Tib. Prop. cum C. Galli fragmm. et Pervigilio Veneris; praemittitur notitia litteraria. mai. 8.
- 1787 C. Val. Catulli carmen de nuptiis Pelei et Thetidis cum versione Germanica Christiani Friederici Eisenschmid in usum Tironum illustravit Carl Gotthold *Lenz*. Altenburgi.

Nic. *Heinsii* notulae in Catullum editae sunt a Pet. *Burmanno* ad calcem *Advers. Heinsianorum*.

In Catulli *Attin* emendationes sunt in *Miscell. Obs. Dorvill.* Vol. II, p. 323 seqq. item in *Carmen X. Varus me meus*, Vol. V, p. 1 seqq.

Codex carminum Catulli eleganter scriptus in membrana, qui olim fuit Marquardi Gudii, una cum aliis eiusdem MSS. optimae notae pervenit in Bibliothecam Guelferbytanam Serenissimi Ducis Brunsvicensis. Aldina editio Catulli, Tibulli et Propertii vulgata anno 1502 8 exstabat castigata passim et emendata manu

virī docti in Bibl. Ernest. — Codicem Cat. Tib. et Propertii, silvarumque Statii ab Ant. Sinibaldo Florentiae anno 1484 descriptum Neapoli in Bibl. Olivetanorum vidit Bernhardus de Montfaucon, ut refert ipse in *Diario Italico*, p. 305. — Exemplar Catulli MS. quod Mediolani servat Bibl. Ambrosiana, mirifice praedicat Ios. Ripamontius in Card. Borromaei vita. Lucas Holsteinus in *Epist. Tom. V. Sylloges Burmannianae* p. 435 Iani *Brouckhusii* schedas MStas in Catullum nactus David *Hoogstratanus* novam eius poëtae editionem notis illustratam meditabatur, sed morte praereptus est 21 Nov. a. 1724.

Bernardini *Realini* Carpensis, S. I. commentarius a iuvene vix viginti annorum, antequam societatem ingrederetur, in *nuptias Pelei et Thetidis*: cum annotationibus eius in varia scriptorum loca, recensis in Tomo secundo *Facis Criticae Gruterianae* p. 335–371 vidit lucem Bononiae 1551 4.

Rob. *Titii* praelectiones ad Catulli Galliambum sive carmen LXIV, Bonon. 1599 4. cum aliis quibusdam eius viri scriptis prodierunt, et in Graevii editione Catulli leguntur, atque in Parisiana a. 1604, fol. p. 216. Illa Parisina in quibusdam exemplis praefert etiam annum 1608 vel 1615.

F. A. C. *Werthes* über den Atys des Catull, München, 1774 8. Interpretationem excipiunt observationes.

Emendationes in Catulli *Epithal.* auctore Ch. Guil. *Mitscherlichio*, sunt adiectae eiusdem epistolae criticae in *Apollodorum*, p. 43–51. Goettingae 1786.

VERSIONES ET METAPHRASES.

Catulli Epithalamium graeca metaphrasi donatum a Q. *Septimo Florente Christiano*. Paris. 4 1587 apud Morell. Haec metaphrasis recusa est in edit. Lond. 1715.

Carmina quaedam e latino Catulli graece expressa leguntur in edit. Iani *Dousae*, Lugd. 1592.

Poëmatia quaedam Catulli, Tib. et Prop. selecta graece reddita per Ios. *Scaligerum* 1615 8. Repetita est haec metaphrasis in edit. Lond. 1715, et illa phaseli in editione *Senftlebianae*, Lips. 8 1642.

Amores Catulli ex poëmatis ipsius petito argumento Gallica prosa ingeniose descripsit coniecturisque suis explicuit Ioannes *Capellanus* (de la Chapelle, qui et an. 1712 amores Tibulli descripsit) Paris. 1680 et Amstel. 1699 12 duobus voluminibus, atque inter eius opera Paris. 1700 12. Gallum secutus Germanus est in libro, cui titulus: *Ioachim Meyers von Perlenberg Durchlauchtigste Römerin Lesbia*, etc. Lips. 1690 8.

Catulli casta carmina, selecta a Raph. *Eglino* Iconio cum eiusdem vindiciis *Ciris Catullianae*, adversus Ios. *Scaligerum*, Francof. 1606 12 additis Scioppii epithetis et synonymis poëticis et notis eiusdem ad Claudii *Verdierii* censione. Qui sub *Imperialis* nomine complures fabulas Romanenses sermone vernaculo Germanico (ut Io. *Capellanus* sive *de la Chapelle* Gallico) edidit, testatur etiam praelo se paratam habere *Deliam*, *Cynthiam* et *Lycoridem*, sive Catulli, Tibulli ac Propertii poëmata versibus Germanicis expressa sic, ut fabulae eroticae illa intexuerit, et rerum Augusti Imperio Romae gestatum non inamoenam narrationem fuerit persecutus.

Epithalamium Thetidos et Pelei redditum carmine Italico a Ludovico *Alamanno* (1), qui primus in heroicis usus fuit genere versuum liberiori, quod *Italici versi sciolti* (2) appellatur: uti post Alamannum deinde fecere Ludovicus *Martelli* in Metaphrasi libri quarti *Aeneidos*, Hippolytus de Medicis in Metaphrasi libri secundi, Trissinus in Claudiano de raptu Proserpinae, et alii deinde in aliis.

Petrus *Tuissand* Quaestor Burgundiae a. 1715 aet. 72 defunctus, inter alia, quae in eius vita memorantur, reliquit versionem Gallicam Officiorum Ciceronis et Metaphrasin Catulli. Vide *Journal des Savans* 1716 Sept. p. 300.

Epitalamio nelle nozze di Peleo e Teti di C. Val. Catullo, tradotto in versi Toscani (ab Octav. *Nerucci*). Siena 1751 8.

Traduction en Prose de Catulle, Tib. et Gallus. Par l'Auteur des Soirées Helvétiques (Mr *Pezay*) Tomes 2. Amst. 1771 8, avec un discours préliminaire. Tom. I complectitur Catulli textum cum versione et notis. Nonnullorum carminum obscoenorum solus textus exhibetur. Sed versio levior habetur.

Poematto di Catullo intorno alle nozze di Peleo e di Teti ed un epitalamio dello stesso, tradotti in versi Italiani (a Ioseph. *Torelli*). Verona 1781 inai. 8.

Katulls epischer Gesang von der Vermählung des Peleus, metrisch übersetzt und mit einigen Anmerkungen begleitet von I. *Gurlitt*. Leipz. 1787 8.

Versio *Eisenschmidiana* Germanica excusa est in edit. Lenzii, Altenb. 1787.

(1) Giornale de' letterati d'Italia. T. XXXIII, p. 324. ris et nomoeoteleutorum lege liberos,

(2) Quasi versus solutos dixe-

بسم الله الرحمن الرحيم

C. VALERII CATVLLI

VITA

EX EDITIONE VVLPIANA.

Valerio Catullo *Quincti* praenomen tribuit Iosephus Scaliger, corruptissimi loci auctoritate fretus, ex Elegia ad Ianuam v. 12, testatus praeterea, se in antiquo libro Iacobi Cuiacii I. C. ita scriptum manifesto comperisse. Huic Scaligeri persuasioni pondus addit Ioannes Harduinus, qui ad librum XXXVII nat. historiae C. Plinii Secundi cap. 6 affirmat, in omnibus codicibus manu exaratis *Catullum Quintum* appellari. Consensus tamen eruditorum, atque editiones paene omnes refragantur; quibus olim praeiverat L. Apuleius Madaurensis, cum in Apologia priore carminum quorundam suorum lasciviam *Caii Catulli* nobilissimo exemplo defendit. Et certe librarii veteres, nominum similitudine decepti, Catulum Poëtam cum *Catullo* saepe confundunt: idcirco factum existimo, ut cum illi *Quintus* praenomen fuerit, huic etiam idem affingerent (1).

(1) Alius certe *Quintus Catullus* fuit, cuius integrum nomen *Quintus Lucatius Catullus*, urbanus sive urbicarius, hoc est, mimographus, de quo videndus Scholiastes ad Iuvenal. VIII, 85. ad verba. *Clamosum ageres ut Phasma Catulli*, et ad XIII, 109. Q. Catulli Epigramma e Callimachi Epigr. XLIII suaviter expressum refert Gellius

XIX, 9 quod incipit: *Aufugit mi animus, credo, ut solet, ad Theotinum*. Omitto Cinam Catulum Stoicum, quem audivit M. Antoninus imperator, teste Capitolino in Marci vita c. 3. Nam et huius verum nomen *Catullus* erat, ut constat ex M. Antonini lib. I. Sect. 13. Accedit ille, ad quem Martialis XII, 74. *Heredem tibi me, Catulle,*

Veronensem porro fuisse nostrum poetam, liquido constat, cum ex Ovidio, Plinio maiore, Martiale, Ausonio, ceterisque, tum ex ipsius testimonio, qui carm. 31 ubi e Bithynia reversus Sirmionem lacus Benaci paeninsulam adloquitur, ad Larem domesticum saluum se advenisse gaudet. Natus est (si Hieronymus rationem recte subduxit, neque numeri in eius Chronico depravati sunt) Olympiadis 173 anno 2, ab urbe vero condita 667. Lucio Corn. Cinna, Cn. Octavio Coss. Quamobrem non iniuria Lilius Gregorius Gyraldus Petrum Crinitum reprehendit, quod scribere non dubitaverit; *pro comperto haberi, carmen de Passere Lesbiae ad Virgilium missum fuisse, ob illud Martialis* (1): *Sic forsitan tener ausus est Catullus Magno mittere Passerem Maroni.* Nam verisimile non est, Catullum septemdecim annis Marone grandiore (natus est enim Maro, teste Hieronymo ac Donato, Olympiadis 177 anno 3, ab urbe vero condita 684, Cn. Pompeio Magno, M. Licinio Crasso primum Coss.) eidem adhuc puero tantum detulisse, ut nunnisi fronte perfricta, animoque obfirmato, ad eius tribunal accedere posset. Praeterea *sic forsitan*, quod est apud Martialem, argumenti vim omnino infringit (2).

Parentem habuit Valerium, ex honesta familia municipali, cuius nimirum hospitio, si Tranquillum

dicis: Non credam, nisi legero, Catulle (Ex edit. Bipont. p. XIII.).

(1) lib. 4. epigr. 14.

(2) Quod Martialis scripsit, *Sic forsitan* etc. hoc non ita potest intelligi, ac si revera ad Virgilium carmina sua, vel carmen de Passere, miserit Catul-

lus; nam alioqui non dixisset Martialis, *sic forsitan*: sed quod Martialis sua voluerit Epigrammata cum Catullianis, et Silium, ad quem scribit, comparare cum Marone; licet accurate loquendo non iam ita claruerit Virgilius, cum Catullus scriberet, ut ad eum misisse carmina sua credi possit. Sed

audimus (1), C. Iulius Caesar uti solitus fuerit. Non amplissimam quidem pecuniam possedit, utpote qui *sacculum suum aranearum plenum* (2) ingenue fateatur, Furiumque et Aurelium inter principes amicorum observaverit: quorum alteri *nec servus, nec arca, nec cimetrix erat* (3): alterum *esuritionum patrem* (4) ipse festive appellat. Cumque divitum Romanorum familia maxima esset, neminem habuit *Catullus, Fractum qui veteris pedem grabati In collo sibi collocare posset* (5). Patrimonio tamen satis lauto fuisse videtur, quod hominem eo loco natum deceret. Nam et Romae, in urbe sumptuosa, diutius commoratus est, ibique amoribus operam dedit, ac fundum in agro Tiburtino possedit: navi sua in Pontum navigavit, ac se *Sirmionis herum* (6) appellare non veretur; quae omnia profecto sunt hominis locupletis, et cui familiares copiae non desint. Quod tamen genio indulgeret, convivia pararet, puellas a lenone redimeret (7), nobilium amicitiiis floreret, propterea in difficultate numaria saepius erat, villasque suas pignori opponebat. Hanc vero potissimum causam fuisse crediderim, quare cum Iurisconsultis et Oratoribus, puta cum Alphenio Varo, Licinio Calvo, Tullio Cicerone assidue versaretur: homo scilicet aere alieno obstrictus, et forensibus negotiis distentus. Lucellum itaque alicunde corrasurus, Memnium praetorem in Bithyniam simul cum germano

quantacumque etiam deinde fuit Virgilii fama, non dubitasset forte Catullus, si tunc vixisset, passerem suum illi iocosque mittere. Ita Martialis quoque Epigrammata sua ait se offerre Silio. Io. Isaaci Pontani autem et Boxhornii c. 35. quaest. Rom. hallucinatio tribuenda calami festinationi, Catullum Martiali

juniolem facientium. (Ex edit. Bipont. p. XIV.)

(1) in Iulio c. 73.

(2) carm. 13.

(3) carm. 23.

(4) carm. 21.

(5) carm. 10.

(6) carm. 31.

(7) carm. 103.

fratre secutus est, nullo tamen successu; idque ob praetoris eiusdem nimiam cupiditatem, vel certe negligentiam. Imo vero cum in provinciam Troadem venisset, fratrem suum, quem aequae ac se ipsum diligebat, immatura morte praereptum amisit. Huius postea cineribus, ex Asia in Italiam revertens, maximo mœrore parentavit: eiusdem memoriam, ubicumque se obtulit occasio, mira pietate semper coluit. Navigatione demum absoluta, phaselum, quo mare transmiserat, Castori et Polluci, habitis eo tempore navium servatoribus, illustri carmine dedicavit.

Postquam ex ephebis excessit, in castris amoris coepit stipendia facere: in primis autem Clodiam, praestanti mulierem forma, quas mutato nomine Lesbiam vocare consuevit; Hypsithillam quamdam, Aufilenam Veronensem, et Iuventium puerum deperiit. Amores quoque suos mollissimis versibus complexus, eo scribendi genere haud minorem consecutus est gloriam, quam sublimi vereque divino Aeneidos poemate vates Mantuanns. Amici eius plurimi enumerantur: Cornelius Nepos, cui libellum suum muneri misit; Verannius et Fabullus; Furius et Aurelius; Licinius Calvus Orator vehemens, et nobilis poeta, quem prisci scriptores fere semper *Catullo* adiungunt: Alphennus Varus IC.; Caecilius, qui de matre Deorum poema conscripserat; Manlius Torquatus, e gente patricia Romana, cuius nuptias elegantissima ode celebravit, et ad quem est illa epistola, quam tanti Muretus fecit; Cinna Smyrnae auctor, Cornificius fortasse ille, cuius esse Rhetoricorum ad Herennium libros quatuor nonnulli putaverunt; Hortalus poeta mediocris; Cato, non ille Uticensis, morum severitate insignis, at litterator quidam, cuius mentionem facit Suetonius in libro de illustribus Grammaticis c. 11; denique Coelius

Veronensis. M. Tullium Ciceronem in causa forensi (quaenam illa fuerit, ignoratur) videtur patronum adhibuisse, cui profecto ob acceptum beneficium venuste epigrammate gratias agit. Quamquam igitur Asinium Pollionem diligeret, hominem Ciceroni tantopere infestum, a Tullio colendo non abstinuit; sed videlicet Asinius mortuo demum *Catullo* et Cicerone ipso adversus eximii oratoris manes inimicitias exercuit: nam Catullo florente, ac hendecasyllabos scribente *puer* (1) adhuc erat. Iambicis et Phalaeciis versibus in pessimos quosque homines, nullo discrimine invectus est: neque ipsi Caesari, quantumvis rerum politico, pepercit, quin calami aciem in *sinistram* eius *liberalitatem* (2), atque alia vitia dstringeret. Mamurram, Gellium, Valinium, Vettium, Cominium, quos vehementer oderat, propriis nominibus per ora hominum traduxit, ac styli acerbitate confixit. Lusi praeterea in Volusium ineptum, ut ipse quidem existimabat, annalium scriptorem: in rivalem Egnatium malum poetam: in Suffenum, quem Caesaris et Aquinii litterarum venenis adnumerat: postremo in Sextium Oratorem, cuius frigidissima oratione molestant gravedinem se contraxisse per iocum affirmat.

Graecis litteris non leviter imbutum fuisse, ex eo colligi potest, quod suavissimam oden poetriae Sapphus et Callimachi elegiam de coma Berenices mundissimis carminibus latine reddiderit: ob id etiam fortasse a Tibullo, Ovidio, Martiale *doctus* appellatus. Et idcirco mirum videri debet, Iulium Scaligerum, ea virum eruditione, quodque non minimum est, Veronensem, ideoque municipi suo saltem hoc nomine de-

(1) *carm.* 12.(2) *carm.* 29.

vinculum, haec de *Catullo* monumentis mandavisse : *Catullo docti nomen quare sit ab antiquis attributum, neque apud alios comperi, neque dum in mentem venit mihi; nihil enim non vulgare est in eius libris* (1). Quamquam postea mutato consilio, qui mos est homini, παρορδία canere cogatur, *Galliambicum* eius carmen *divinum* autumans, et poëma de nuptiis Pelei ac Thetidos, verum aditum et gradum ad Aeneidos divinitatem esse pronuntians. Nonne probabilius de *nugis* poëtae nostri Cornelius Nepos, vir gravissimus, iudicium tulerat, cum eas *esse aliquid* putabat? Nonne benignius, et iustus cum ipso egere Pompeius Saturnius, ac Sentius Augurinus, quorum uterque, teste Plinio in epistolis (2), Catulliani carminis imitationem sibi gloriae fore augurabantur. Sed haec alias: nunc id, quod coepimus, agamus. Quinctilianus et Diomedes inter poëtas iambicos *Catullum* reponunt. Ante Horatium profecto iambicis versibus gloriam *Catullus* adeptus fuerat, ut falso scripserit Horatius epist. 19 lib. 1. — — *Parios ego primus iambos Ostendi Latio* — — Hieronymus Lyricis adnumerat: reliqui Epigrammatographis. Ego vero, si modo fas est meam sententiam aperire, variis potius adiungerem; nam certe in eius poëmatis nonnulla excedunt Epigrammatis modum. Ambigitur iure a nonnullis, utrum haec solum paucula, quae hodie exstant, ab illo scripta fuerint, an vero longe plura, quae vetustas nobis inviderit (3). Ausam ad dubitandum dat Plinius, qui de Incanta-

(1) In Hypercritico, seu lib. 6 poëticae, c. 6.

(2) Lib. 1, epist. 16. lib. 4, epist. 27.

(3) Dubitandum minime est,

opus Catulli ad nos haecrum pervenisse. Longe enim plura scripsisse testes sunt veteres Grammatici, qui de eius poëmatis ea produciunt, quae hodie

mentis aliquid a *Catullo* exaratum innuit (1), cuius ne vestigium quidem superest. Et *Catullus* ipse affirmat, Carm. 68, v. 17, se *satis multa lusisse. Iucundum quum aetas florida ver ageret.* Nisi Raphaëli Eglino Iconio Tigurino auscultare velimus (2), qui Ceirin, poemâ elegantissimum, Virgilio abiudicans, *Catullo* attribuit propter styli similitudinem (3): *Catulli* profecto esse videntur tria carmina in Priapum, quae doctis viris nonnullis post carmen 17 collocare placuit; non ita dissimili sunt oratione ac stylo. Quod e puris iambis confectum est, Phaseli nitorem proxime attingit: et quaedam in iis continentur, quorum imitatio in Eclogis Virgilianis apparet; Virgilius enim a *Catullo*

non exstant. Itaque apud Virgilium lib. V, 609 *per mille coloribus arcum*, ibi Servius: *De iride arcum in genere masculino dixit; Virgilius, Catullus et alii in feminino, referentes ad originem.* Atqui tale nihil hodie in Catullianis. Praeterea eius opus videtur in genera carminum distincta fuisse, *Hendecasyllabos, Heroica, Lyrica, Elegiaca.* Itaque Charisius citat Catullum in *Hendecasyllabis*, quod saepe non fecisset, nisi ita tributum fuisset volumen. Rursus apud Virgilium legimus — *Et quo te dicam carmine?* — Ibi Servius refert, Virgilium, cum sciret Rhaeticum vinum, summopere laudari a Catone, contra autem vituperari a Catullo, ne se in eam dissensionem interponet, hoc modo locutum, atqui in hodiernis Catullianis nulla nota eius rei exstat. Denique Nonius ex Priapeo Catulli adducit: *de neo li-*

gnire libido est. Quare admodum mutilum opus Catullianum ad vos pervenisse minime dubium est. Quid praeterea dicam, quae citat ex Catullo Maurs Terentianus, quae nusquam comparent. Haec de carminibus Catulli deperditis Ios. Scaliger, quibus inepte quidam *Phasma* et *Laureolum* e Iuvenale ac Tertulliano adiungunt. Vid. San. Petitem ad Leges Atticas p. 245 seqq. et Pamelium ad Tertullian. c. XIV contra Valentinianos. *Phasma* Q. Lutatii Catulli, et *Laureolum* Naevii vel Laberii, neutrum vero Catulli esse, eruditiss iam notatum. — Carmen Catulli *de incantamentis* citat Plin. XXVIII, 2. Ithyphallica memorat Terentianus Maurs (Ex *Fabric. Bibl. Lat.* Tom. I, c. 5.).

(1) Lib. 28 nat. Hist. 2.

(2) In vindiciis Ceiris Catullianae adversus Ios. Scaligerum.

(3) Praeter rem omnino Ci-

plura sumsit : tum comparativus *ostreosior*, carm. 18, auctorem suum satis clamat; huiusmodi enim comparativis longioribus *Catullus* mirifice delectatur. Neque Terentiano Mauro, vetusto atque emunctae naris Grammatico, repugnare ausim, qui testatur, *Catullum* plures versus eo Priapeio sive Antispastico metri genere composuisse. Decessit poeta noster annos aliquot natus ultra quadraginta, ut adversus Eusebii Chronicon ostendo ad eius carm. LII. et CXI. (1).

rin Catullo tribuit *Eglinus*, quem Catulli non raro imitatore docet Leonhardus Friso libro tertio de poemate. Neque verius alii *carmen de Vere*, sive *Pervigilium Veneris* ad Catullum auctorem retulerunt, quorum sententiam confutat Lipsius libro I Electorum c. V (Ex Fabric. Biblioth. Lat. Tom. I, c. 5.).

(1) Catullum quoque Caesari

superstitem fuisse contendit Ios. Scaliger ad Eusebii num. MDCCCCLX. assentiente Is. Casaubono ad Suetonii Caesarem c. 73 et Franc. Carpentarius in Carpentarianis p. 432. seqq. ita ut per *Valerium* in Epistola Ciceronis ad Trebatium VII, 11. Catullus possit intelligi. (edit. Bipont. p. XIV) cf. nos in argumento ad Carm. XXXIV.

NONNVLLA
VETERVM SCRIPTORVM
DE
C. VALERIO CATVLLO
TESTIMONIA
A VVLPIO COLLECTA.

Cornelius Nepos in T. Pomp. Attico cap. 12.

Idem L. Iulium Calidum, quem post Lucretii *Catullique* mortem, multo elegantissimum poëtam nostram tulisse aetatem, vere videor posse contendere — — — expedivit.

Horatius Satyra 10 lib. 1 v. 19.

Nil praeter Calvum et doctus cantare *Catullum*.

Tibullus lib. 3 eleg. 6 v. 41.

Sic cecinit pro te *doctus*, Minoi, *Catullus*.

Propertius lib. 2 eleg. 19 v. 39 Edit. Bipont.

Ista meis fiet notissima forma libellis:

Calve, tua venia; pace, *Catulle*, tua.

Idem lib. eod. eleg. 25 v. 87.

Haec quoque lascivi cantarunt scripta *Catulli*,
Lesbia, queis ipsa notior est Helena.

Ovidius lib. 3 Amorum Elegia 9 v. 61.

Obvius huic venias, hedera juvenilia cinctus
 Tempora, cum Calvo, *docte Catulle*, tuo.

Idem libro eod. eleg. 15 v. 7.

Mantua Virgilio gaudet, Verona *Catullo*.

Idem lib. 2 Tristium, v. 427.

Sic sua lascivo cantata est saepe *Catullo*,
 Femina, cui falsum *Lesbia* nomen erat.
 Nec contentus ea, multos vulgavit amores,
 In quibus ipse suum fassus adulterium est.

Velleius Paterculus Historiae Rom. lib. 2 cap. 36.

Quis enim ignorat, diremtos gradibus aetatis floruisse hoc tempore Ciceronem, Hortensium — — — —
 — — auctoresque carminum Varronem ac Lucretium,
 neque ullo in suscepti operis sui carmine minorem
Catullum?

M. Seneca Rhetor Controversia 19.

Erat enim (*Calvus*) parvulus statura; propter quod etiam *Catullus* in Hendecasyllabis vocat illum *salupertium disertum*.

(*vid. carmen Catulli 53.*)

*L. Seneca Philosophus in Apocolocyntosi
Claudii Caesaris.*

Nec mora, Cyllenius illum collo obtorto trahit ad
inferos:

Illuc unde negant redire quemquam.

(*versus est Catulli e Carmine 3.*)

Plinius maior Praefatione Hist. Nat.

Namque tu solebas meas esse aliquid putare nugas,
ut obiicere moliar *Catullum* conterraneum meum:
(Agnoscis et hoc castrense verbum) ille enim, ut scis,
permutatis prioribus saetabis, duriusculum se fecit,
quoniam volebat aestimari ea a Veraniolis suis et Fa-
bullis.

(*vid. carm. 1 et 12 poëtae nostri.*)

Idem lib. 28 cap. 2.

Hinc Theocriti apud Graecos, *Catulli* apud nos,
proximeque Virgilio, incantamentorum amatoria imi-
tatio.

Idem lib. 36 c. 6.

Hic namque est Mamurra *Catulli Veronensis* carmi-
nibus proscissus, quem et res, et domus ipsius clarius,
quam *Catullus*, dixit habere, quidquid habuisset co-
mata Gallia.

(*vide carmen 29 nostri poëtae.*)

Idem lib. eodem cap. 21.

Sed et ii pumices, qui sunt in usu corporum laevi-

gandorum feminis, iam quidem et viris; atque, ut ait *Catullus*, libris.

(*vid. carm. 1 et 22.*)

Idem lib. 37 cap. 6.

Nonius Senator, filius Sturmae Nonii eius, quem *Q. Catullus* poeta in sella curuli visum indigne tulit.

(*vid. carmen 52.*)

Plinius iunior Epistola 16 lib. 1.

Facit versus (*Pompeius Saturninus*), quales *Catullus* meus, aut Calvus. Quantum illis leporis, dulcedinis, amaritudinis inserit! Sane, sed data opera, molliusculos, leviusculosque, duriusculos quosdam: et hoc quasi *Catullus* meus, aut Calvus.

Idem Epistola 14 lib. 4 loquens de Hendecasyllabis.

Scimus alioqui, huius opusculi illam esse verissimam legem, quam *Catullus* expressit: *Nam castum esse decet pium poetam Ipsum etc.*

(*vid. carmen 16.*)

Sentius Augurinus ap. eumd. epist. 27 lib. 4.

Canto carmina versibus minutis,
His olim quibus et mens *Catullus*,
Et Calvus veteresque — — —

Corn. Tacitus lib. 4 c. 34 annalium, in Oratione Crematii Cordi.

Carmina Bibaculi et *Catulli* referta contumeliis
Caesarum leguntur.

Juvenalis Satyra 6 v. 7.

— — — — Haud similis tibi, Cynthia; nec tibi, cuius
Turbavit nitidos extinctus *Passer* ocellos.

Suetonius in Iulio cap. 73.

Valerium Catullum, a quo sibi versiculis de Mamurra perpetua stigmata imposita, non dissimulaverat, satisfaciensem eadem die adhibuit coenae: hospitioque patris eius, sicut consueverat, uti perseveravit.

Quintilianus lib. 1 Instit. Oratoriae cap. 5.

Sicut *Catullus ploxemum* circa Padum invenit.

(*vid. carm. 96.*)

Idem lib. eod. cap. 10 ubi de aspirationibus.

Eripuit brevi tempore nimius usus, ut *choronae*, *chenturiones*, *praechones* adhuc quibusdam inscriptionibus mancant; qua de re *Catulli* nobile epigramma est.

(*vid. carm. 83.*)

*Idem lib. 6 cap. 3.**Et Catullus cum dicit:*

Nulla in tam magno est corpore mica salis,
non hoc dicit, nihil in corpore eius esse ridiculum.

(*vid. carm. 85.*)

Idem lib. 10 cap. 1.

Iambus non sane a Romanis celebratus est, ut proprium opus; a quibusdam interpositus: cuius acerbitas in *Catullo*, *Bibaculo*, *Horatio*.

(*Meminit praeterea de Catullo Quintilianus lib. 9 cap. 3 et 4; item lib. 11 cap. 1 et 3.*)

CATVL. *Carm.*

Martialis lib. 1 Epigr. Epistola ad Lectorem.

Lasciviam verborum veritatem, id est Epigrammaton linguam excusarem, si meum esset exemplum; sic scribit *Catullus*; sic Marsus, sic Peto, sic Gellius, sic quicumque perlegitur.

Idem lib. 1 epigr. 62.

Verono *docti* syllabas amat *vatis*.

Idem lib. 2 epigr. 71.

Protinus aut Marsi recitas, aut scripta *Catulli*.

Idem lib. 4 epigr. 14.

Sic forsán tener ausus est *Catullus*
Magno mittere *Passerem* Maroni.

Idem lib. 5 epigr. 5.

Sit locus et nostris aliqua tibi parte libellis,
Qua Peto, qua Marsus, quaque *Catullus* erit.

Idem lib. 7 epigr. 14.

Accidit infandum nostrae scelus, Aule, puellae:
Amisit lusus, deliciasque suas.
Non quales teneri ploravit amica *Catulli*
Lesbia, nequitiis *Passeris* orba sui.

Idem lib. 8 epigr. 73.

Lesbia dictavit, *docte Catulle*, tibi.

Idem lib. 10 epigr. 78.

Nec multos mihi praeferas priores,
Uno sed tibi sim minor *Catullo*.

Idem lib. eod. epigr. 103.

Nec sua plus debet tenni Verona *Catullo*.

Idem lib. 12 epigr. 44.

Lesbia cum tenero te posset amare *Catullo*.

Idem lib. 14 epigr. 77 quod inscribitur Cavea Erobea.

Si tibi talis erit, qualem dilecta *Catullo*

Lesbia plorabat, hic habitare potest.

Idem lib. eodem epigr. 195.

Tantum magna suo debet Verona *Catullo*,

Quantum parva suo Mantua Virgilio.

(*vide et epigr. 152 eiusdem libri.*)

A Gellius Noct. Attic. lib. 7 cap. 20.

Catullus quoque elegantissimus poetarum.

(*et infra eod. capite.*)

Idem lib. 19 cap. 9.

Ecquis nostrorum poetarum tam fluentes carminum
delicias fecisset? nisi *Catullus*, inquit, forte pauca,
et Calvus itidem pauca.

(*vid. eundem lib. 6 cap. 16.*)

Ausonius Drepanio Pacato Latino,

Cui dono lepidum novum libellum

Veronensis ait poeta quondam,

Inventoque dedit statim Nepoli.

Macrobius lib. 2 Saturnal. cap. 1.

Saturnalibus, optimo dierum, ut ait *Veronensis*
poeta.

(*vid. carmen 14.*)

L. Apuleius in Apologia.

Eadem igitur opera accusent *C. Catullum*, quod Lesbiam pro Clodia nominarit.

Sidonius Apollinaris epistola 10 l. 2 ad Hesperium.

Reminiscere quod saepe versum complevit *Lesbia* cum *Catullo*.

Severinus Boëthius de Consolat. Philosophiae l. 3
Prosa 4.

Num vis ea est magistratibus, ut utentium mentibus virtutes inserant, vitia depellant? Atqui non fugare, sed illustrare potius nequitiam solent; quo fit, ut indignemur, eos saepe nequissimis hominibus contigisse. unde *Catullus* licet in curuli *Nonium sedentem*, *strumam* appellat.

(*vid. carmen 52.*)

Diomedes Grammaticus lib. 3 c. 6 de Iambico.

Cuius carminis praecipui scriptores apud Graecos *Archilochus*, *Hipponax*, apud Romanos *Lucilius*, et *Catullus*, et *Horatius*, et *Bibaculus*.

Terentianus Maurus in Tractatu de Litteris, Syllabis, Pedibus, et Metris. v. 838 ubi de Phalaecio hendecasyllabo.

Exemplis tribus hoc statim probatis,
Docti carmine quae legis *Catulli* etc.

Idem tractatu eodem v. 1031.

Hunc lucum tibi dedico consecroque, Priape, etc.
Et similes plures sic conscripsisse *Catullum*

Scimus — — —

(*vid. carmen 18.*)

V V L P I I

DIATRIBE

DE METRIS CATVLLI

Versuum genera, quibus in epigrammatibus ceterisque poematis utitur Catullus, numero quatuordecim occurrunt. Principem locum obtinet Phalaecius hendecasyllabus, qui constat e spondaeo, dactylo ac tribus trochaeis, hoc pacto:

Quoi dō | nō lepī | dūm nō | vūm lī | bellūm

In prima tamen sede apud antiquiores poetas trochaeum vel iambum loco spondae nonnunquam recepit, ut in sequentibus:

Arī | dā mōdō | pūmī | ce expō | litūm
Mēās | ēsse ālī | quid pū | tārē | nūgās

In altera poeta noster carmine 57, v. 7. creticum sive amphimacrum semel usurpavit:

Uno in | lectulō | erū | ditū | lī āmbō

Versus autem ille initio carminis 40.

Quaenam te mala mens, miselle Ravide.

hypermeter est, sive una syllaba redundans, quem hac ratione metimur, ut postrema syllaba per synaloephen elidatur a prima subsequentis, quae incipit a vocali:

Quaenām | tē mālā | mēns unī | sēllē | Rāvī | de Agit.

CATVL. Carm.

g 3

Hoc primo genere versus utitur *Catullus* trecies novies, videlicet carmine 1. 2. 3. 5. 6. 7. 9. 10. 12. 13. 14. 15. 16. 21. 23. 24. 26. 27. 28. 32. 33. 35. 36. 38. 40. 41. 42. 43. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 53. 54. 56. 57. 58.

II. Sequitur secundo loco Iambicus trimeter, seu senarius, acatalectus. Hic sex pedibus constat, qui omnes possunt esse iambi, ut:

*Aīt | fūis | sē nā | vīūm | cēlēr | rīmūs

Interdum vero in locis disparibus, puta in primo, tertio, quinto spondaeus admittitur, pes iambo *ισοσύλλαβος*, etsi non *ισόχρονος*: nonnunquam etiam imparisyllabus, ut anapaestus $\nu\nu$ —, dactylus, tribrachys $\nu\nu\nu$. At in locis paribus, nempe secundo, quarto, ultimo, extra comoediam et fabulas Phaedri Aesopias, comico fere stilo scriptas, praeter iambum vel tribrachyn ceteri pedes vix recipiuntur. Exempla mixti Iambici:

Sēlla īn | cūrū | lī strū | mā Nō | nīūs | sēdēt

Per con | sula | tum pe | ie rat | Vati | nius

Hoc genere *Catullus* utitur quater, nimirum carmine

4. Phaselus ille, quem videtis, hospites.

20. Ego haec, ego arte fabricata rustica.

29. Quis hoc potest videre, quis potest pati.

haec porro tria carmina constant e Iambicis puris.

52. Quid est, Catulle, quod moraris emori?

E mixtis hoc Iambicis est.

III. Succedit superioribus Choliambus, sive Scæzon, in omnibus præcedenti conveniens, si duos ultimos pedes excipias; etenim ordine præpostero quintus pes semper est iambus, ultimus semper spondaeus, ut:

Fūlsē | ré quōn | dām cān | dīdī | tībī | sōlēs

Hoc genus a Catullo septies adhibetur:

- Carm. 8. Miser Catulle, desinas ineptire.
 22. Suffenus iste, Vare, quem probe nosti.
 31. Paeninsularum, Sirmio, insularumque.
 37. Salax taberna, vosque contubernales.
 39. Egnatius, quod candidos habet dentes.
 44. O funde noster, seu Sahinc, seu Tiburs.
 59. Bononienses Rufa Rufulum fellat.

IV. Quarti generis est Sapphicus hendecasyllabus, qui constat e trochæo, spondaeo, dactylo, et rursum duobus trochæis, ut:

Sive in | extrē | mōs pēnē | trārīt | Indōs

quamquam interdum pœta noster altera in sede trochæum collocaverit. Exemplum sunt:

Seū Sā | cās sā | gittifē | rōsqūe | Pārthōs
 Pauca | nunti | ate me | ae pu | ellae
 Oti | nm, Ca | tulle, ti | bi mo | lestum est

Illi autem versus abundant semipede, qui absorbetur a prima vocali subsequentis:

Nullum amans vere, sed identidem omnium.
 Qui illius culpa cecidit, velut prati.

In eo autem non servatur synaloephe, sed hiatus relinquitur quarto loco :

Gállĭ | cūm Rhē | num hōrribĭ | lēsquē | ūltĭ

Hoc genere versus utitur *Catullus* bis, nimirum in duabus odis, quarum utraque est dicolos tetraastrophos; constant enim ex duplici genere versuum, Sapphico et Adonio, singulaeque earum strophae quaternis versibus concluduntur :

Carm. 11. Furi, et Aureli, comites Catulli.

51. Ille mī par esse deo videtur.

V. Quinti generis est Adonius, versiculus exiguus, qui constat dactylo et spondaeo, ut :

Ilĭā | rūmpēns

Utitur eo *Catullus* bis, ut paulo ante diximus.

VI. Ad sextum genus pertinet Trochaicus Stesichorius, quem Antispasticum etiam vocant, Priapeium, et Angelicum: qui versus constat sex pedibus: choreo vel spondaeo, dactylo, cretico —υ—, rarius dactylo, iterum choreo vel spondaeo, iterum dactylo, postremum choreo, ut :

Et sã | lirē pã | rãtum hãbēs | sēd vē | rērĭs ĩn | ēptã

Quēmdãm | mūnĭcĭ | pēm mēũm | dē tũ | ō vŏlŏ | pŏntē

Nūtrĭ | ō, mágĭs | ēt mágĭs | ūt bē | ātã quŏt | ānnĭs.

Prŏ quēis | ōmnĭã hŏ | nŏrĭbũs | hãec nēc | ēssē Prĭ | āpŏ

In fŏs | sã Lĭgũ | rĭ ĩãcēt | sũbpēr | nãtã sē | cũrĭ

Tantum | dem omnia | sentiens | quam si | nulla sit | usquam

Quercus | arida | rustica | confor | mata se | curi

Alter | parva fe | rens manu | semper | munera | larga

utitur eo versu *Catullus* ter, nimirum :

Carm. 17. O Colonia, quae cupis ponte ludere ligneo.

18. Hunc lucum tibi dedico consecroque, Priape :

19. Hunc ego, iuvenes, locum villulamque palustrem.

VII. Septimi generis est Iambicus tetrameter catalectus, qui constat septem pedibus, et caesura in fine. Ad eum porro faciendum servantur omnia, quae ad Iambicum trimetrum pertinent. Exemplum sit :

Rémit | té pāl | liūm | mīhi | mēūm | quōd in | vōlā | stī

In illo versu est amphibrachys $\nu - \nu$ secundo loco, anapaestus tertio :

Qūm dē | vīā mū | liér ā | litēs | ōstēn | dīt ō | scītān | tēs

in illo autem spondaeus loco septimo :

Invi | sã tūr | pīter | tibi | flāgel | lā tōn | scribil | lēnt

Catullus hunc adhibet semel, carmine 25.

Cinaede Thalle, mollior cuniculi capillo.

VIII. Octavi generis est Choriambus, qui constat quinque pedibus, nimirum spondaeo, tribus choriambis — $\nu \nu$ — et pyrrhichio, ut :

Ventōs | irrītā fēr | ēt nēbūlās | āeriās | sīnīs

Hoc versus genere conscripta est Horatii ode 18. lib. 1.

Nullam, Vare, sacra vite prius severis arborem.

Utitur eo *Catullus* semel carmine 30.

Alphene immemor, atque unanimis false sodalibus.

IX. Noni generis est Pseudo-phalacrius $\delta\alpha\chi\alpha\sigma\acute{\iota}\lambda\lambda\alpha\epsilon\varsigma$, qui fit ex duobus spondaeis ac tribus choreis, ut :

Fēmēl | lās ō | mnēs ā | mīēē | prēndī
Quas vul | tu vi | dī ta | men se | reno

interdum spondaeo, et quatuor choreis; cuiusmodi

Te iā cir | cō te īn | ōmni | būs lī | bellis

Tribrachys autem loco spondaeī prima in sede positus, occurrit illo versu ;

Cāuēri | ūm mīhī | pēssī | māc pū | āllāē

Utitur eo *Catullus* semel, quamvis intermisceat legilinos hendecasyllabos, carmine 55.

Oramus, si forte non molestum est.

X. Decimi generis est Glyconius, qui fere constat spondaeo et duobus dactylis, ut :

Iām sér | vīrē Thā | lāssió

At Veronensis poeta saepenumero trochaicum usurpat in prima sede; cuiusmodi sunt illi:

Cāgē | tēmpōrā | flōrībūs
Suave o | lentis a | maraci
Flamme | um cape | laetus huc
Huc ve | nī nīve | o gerens

aliquando iambum, ut in hoc

Pūel | lae ēt pūe | ri īntēgrī

Utitur eo *Catullus* bis, nempe in duabus odis, quarum prima est dicolos tetrastrophos; constat enim e Glyconio versu et Pherecratio: singulae porro eius strophae quaternis versibus finiuntur: altera est dicolos penta-

strophos, quae iisdem versuum generibus conscripta est, sed strophas habet e quinis versibus.

Carm. 34. Dianae sumus in fide.

Go. Collis o Heliconii

XI. Undecimi generis est Pherecratius, qui fere constat spondaeo, dactylo, atque iterum spondaeo; ut:

Exēr | cētē iū | vēntām

Catullus tamen in primā sede frequentius trochaeum collocat; cuiusmodi sunt

Lūtē | ūm pēdē | sōccūm

Frige | rans Aga | nippe

Sempēr | ingēnē | rari

Sospi | tes ope | gentem

nonnumquam et iambum; ut in illis:

Pūcl | laēquē cā | nāmūs

Hymen | o Hymē | naee

semel secundo loco spondaeum adhibuit:

Nūtrī | ūnt hū | mōrē

Hoc genere versus bis utitur, nempe carmine 34 et Go. cum Glyconio.

XII. Duodecimi generis est Hexameter, cuius notissima structura. *Catullus* non raro adhibet spondaeum pro dactylo in quinta sede, veluti:

Tempe | quae syl | vae cin | gunt super | īmpēn | dentes

Non prius | ex il | lo fla | grantia | decli | navit

Eruit | illa pro | culta | dicibus | extur | bata

LX VVLPI DIATRIBÉ DE METRIS CATVLLI.

Hoc genere versus utitur poëta noster bis perpetua serie,

Carm. 61. Vesper adest, iuvenes, consurgite! Vesper Olympo.

63. Peliaco quondam prognatae vertice pinus.

alternis vero cum Pentametro, a carmine 64 usque ad finem libri. Nonnulli apud nostrum occurrunt hypermetri, cuiusmodi sunt exempli causa :

Inde pater divûm sancta cum coniuge, natisque.

Et qui principio nobis terram dedit, auctore.

XIII. Decimi tertii generis est Pentameter Elegiacus, aequè notus. Est autem Catullus, more antiquiorum poëtarum, in hoc genere nonnunquam duriusculus, qualia enim sunt illa !

Troia virûm et virtutem omnium acerba cinis.

Quam modo qui me unum atque unicum amicum habuit.

Vere, quantum a me, Lesbia, amata, mea, es.

Divûm ad fallendos numine abusum homines

Nec desistere amare, omnia si facias.

Et si qua sunt alia similia.

XIV. Decimi quarti generis est Galliambicus, de quo vid. in Argumento ad Carm. LXIII.

C. VALERII
CATVLLI
VERONENSIS
AD
CORNELIVM NEPOTEM
LIBER.

CATUL. *Carm.*

A

C. VALERII CATULLI

LIBER.

CARMEN I.

Modeste dedicat poeta libellum suum Cornelio Nepoti, tamquam benevolo ingenii sui aestimatori, et simul ipsius Cornelii doctos labores multis extollit laudibus.

Quoi dono lepidum novum libellum,
Arida modo pumice expolitum?
Corneli, tibi: namque tu solebas

VARIETAS LECTIOIS.

Cat. Scaliger legit *Quinti*. Refutatus iam a Passeratius et Vossio. 2. Nonnulli *arido* perperam. Nam cum in utroque genere occurrat *pumex* sicut *cinis* apud nostrum et *finis* apud alios (de nostra voce vide exempla apud Burmann. Sec. Anthol. T. II. p. 507.) ὁζυπλῆς causa h. l. cum

V. 1. Sensus est: cui dono offeram iocosa carmina, novo modo et a nostri temporis more recedente a me iam decantata et confecta? *quoi* pro cui ex veteri scribendi modo vid. Broukhuis. ad Tibull. I. 9. 64. et Observatt. Miscell. T. I. pag. 134. Adiecta *lepidum* et *novum* nullo modo ad externum libri ornatum referenda sunt, quod putabat Doctiss. Harlessius in Chrest. Poët. Lat. et I. M. Heintzius in Chrest. Poët. Nam *lepidum* h. l. est iocosum, festivum, facetum, leporis plenum. Ipse poeta mox c. VI. v. 16. *volo te ad coelum lepidum vocare* versu. *Novus* vero libellus dicitur, quod Catullus primus eiusmodi iocosa

carmina publici iuris faciebat. Pari modo *carmina nova* vocantur apud Virgil. Eclog. III. v. 86. et *novae fides* apud Horatium I. Od. 26. 10.

V. 2. *Arida m. p. expol.* h. e. modo absolutum, et ad umbilicum perductum. Nam veteres solebant membranas publicandas pumice expolire, laevigare, et aequare, conf. infra c. XXII. v. 8. et Tibull. III. 1. v. 9.

V. 3-8. Sensus est: Tibi Corneli, libellus meus offerendus est; nam, quanti me facias, satis declarasti iam olim in chronicis tuis. Scripsit enim Cornelius Nepos praeter vitas imperatorum multa alia temporis iniuria nobis erepta. In

Meas esse aliquid putare nugas,
 Iam tum, cum ausus es unus Italorum
 Omne aevum tribus explicare chartis,
 Doctis, Iuppiter! et laboriosis.
 Quare habe tibi, quidquid hoc libelli est,
 Qualecunque: quod, o patrona Virgo,
 Plus uno inaneat perenne seculo.

5

10

plerimis editionibus legendum est *arida*. 9. Nostram lectionem tuentur Stat. MSS. et edd. optimae. *patrima* Scal. *patrona* Voss. et Vulp. *quod ora per virorum* tentabat Iovianus Pontanus probante Barthio ad Stat. II. Theb. v. 651. *quod o perenna virgo* volebat Munckerus ad Antonin. Liberal. c. 16. *quod o Patrone gyro Plus uno maneat perenne seculi* coniecit Nic. Heinsius in Notis ad Catullum, quae adiectae sunt eius Adversarijs a Burmanno editis a pag. 633—654. nimis audacter! cur enim non bene latine Minerva dici possit *patrona*, quod negat Heinsius, equidem non video.

his numerantur Chronicorum libri tres, qui h. l. vocantur tres chartae: nam chartae, sicut Graecorum *χάρται*, passim vocantur ipsi libri vel volumina. Horat. Epist. II. 1. 161. Serus enim *Graecis* admovit acumina chartis. cf. Horat. IV. 8. 21. Ovid. Trist. III. 1. 4. et infra LXVIII. 45. Complexus autem fuerat Cornelius in his tribus libris *unus Italorum* (quod nullus Romanorum adhuc tentaverat) omnis aetatis res memorabiles (*omne aevum*) et id quidem multa cum doctrina et diligentia. *Iuppiter* est exclamatio admirationi inserviens.

Sic saepe Graecis *ὦ Ζεῦ*; nos: *bey Gott!* in his igitur libris Cornelius solebat putare (putavit) *esse aliquid* (*τίνα τι*) pretium aliquod habere *nugas* Catulli, carmina lepida. Eleganter et modeste!

V. 8. Accipe igitur hunc qualemcunque libellum, qui sub tutela Minervae aeternitate gaudeat. Nam *patrona virgo* haud dubie est Minerva, quae perpetuo epitheto dicitur *casta* h. l. *virgo*. Nec minus ingeniorum et artium celebratur *fautrix*. Horat. A. P. 385. *Tu nihil invita dices faciesque Minerva*,

CARMEN II.

AD PASSEREM LESBIAE.

Primum statim carmen post dedicationem est lepidissimum. Laudat poeta in illo passerem, quem Lesbia in deliciis habebat,

non alio profecto consilio, quam ut aures Lesbiae permulceat decantatis passeris eius laudibus, et sic mercedem carminis aucupetur dulcissimam. — Quamvis igitur argumentum huius carminis est simplicissimum, cuius generis multa alia tam veteres, quam recentiores poëtae tractaverint; non defuerunt tamen allegoriarum captatores, qui et hic nescio quid obscoeni sub passeris nomine latitare subodorarentur. Corradinus de Allio censet adeo, poëtam hoc carmine alloqui passerem Lesbiae aegrotantem, sed ipse aegrotasse videtur, cum haec scriberet. Constat denique, in more positum fuisse apud veteres, ut pueri aequae ac puellae aves ad luctum et oblectationem exquirerent. Vid. Bochartus Hierozoic. p. 16. cf. Martial. lib. I. epigr. 8.

Passer, deliciae meae puellae,
Quicum ludere, quem in sinu tenere,
Quoi primum digitum dare adpetenti,
Et acris solet incitare morsus:
Quum desiderio meo nitenti

5

v. 3. *Ac patentes* Vossius, quam lectionem ex librorum veterum auctoritate reposuisse ait. Sed nostra lectio multo est accommodatior. 5. *cum desiderio mei intuentis* Parum nescio quid lubet iocari Heinsius in notis

V. 3. *Quoi pr. dig. dar. adp.* primus digitus est extrema digiti pars (die Fingerspitze) *ἡ ἀπὸ τοῦ δακτύλου*. Sic prima aqua apud Ovid. Her. XVIII. v. 100. dicitur aqua extrema, quae litus alluit. Pari modo ultimus dicitur infra c. XI. 22. pratum ultimum est prati extrema pars. *Adpetenti* h. e. apprehendere et mordere cupienti.

V. 5-9. Locus corruptissimus, (vid. Var. Lect.) quem levi medela sanari posse puto, si particulam ut v. 7. in in vel ad mutaveris et locum sic interpunxeris: Quum desiderio meo nitenti Carum nescio quid lubet iocari; In solatiolum sui

doloris Credo, ut tum gravis acquiescat ardor. *Desiderio meo nitenti*, h. e. puellae meae formosae. *Desiderium* vocatur puella, cuius desiderio amator flagrat. Sic *ἡδίστη* apud Bion. Idyll. I. v. 83. *nitere* autem, *nitidus* et *nitor* passim de pulchra foeminarum forma. Ovid. Met. 12. v. 405. *Hylonome, qua nulla nitentior foemina*. Horat. I. Od. 5. v. 13. quibus intentata *nites*. Lib. II. Od. 12. 19. *nitidae virgines*. Lib. I. Od. 19. 5. *urit me Glycerae nitor*. 6. *Carum* nescio quid dulce quid, suaviter. Iam sensus erit: puella mea lacerare solet passerulum suum ad eiusmodi mor-

Carum nescio quid lubet iocari,
 (Ut solatiolum sui doloris:
 Credo, ut tum gravis acquiescat ardor)
 Tecum ludere, sicut ipsa, possem,
 Et tristis animi levare curas;
 Tam gratum mihi, quam ferunt puellae

10

ad Catallum libro citato ex coniectura parum probabili. 6. piget fere omnes coniecturas, quas V. V. D. D. ad hunc locum attulerunt, chartas illinere. *Et solatiolum sui doloris credo*, Voss. *ut solatiolum* Vulp. Pro *credo* ut v. seq. tentabat Scaliger *creduat*, difficultatem nimirum huius loci peperit ingrata repetitio particulae *ut* et diversa eius significatio. Hinc diversae sententiae, coniecturae, et explicationes. Hainsius in notis ad Cat. pro *ut* legendum esse suspicatus est *Tu*, et, cum ne sic quidem difficultates remotas videret, versus ita constituendos et transponendos esse putavit: *Corde cum gravis acquiescit ardor, Ut solatiolo sui doloris Tecum ludere, sicut ipsa possim*. Denique totum versum excidisse putat, quo donatum sibi a puella passerem poeta sit testatus. — Audacissimus omnium in hoc loco emendando fuit Corradinus de Allio, qui, ut moliter dicam, non emendavit, sed misere saepe corripit et mutilavit poetam. Nam quamvis libros Manuscriptos iacet, non unius tamen assis aestimandae sunt plurimae, quas offert, lectiones. Has igitur non recensebo, quodcumque autem in eius editione reperitur fragi, bona fide laudabo et proferam. quid mihi de hoc loco emendando et explicando videatur, dixi in notis. V. 9. *posse* Vossius, Vulpius et alii. V. 11. *tam gratum id mihi* Muret. *tam gratum est* Vossius et Vulpios.

siusculas inprimis tum, quando illi (pro quo eleganter: *desiderio meo nitenti*) lubet suaviter iocari et animi causa ludere, haud dubie (*credo*) in doloris sui levamen, ut *tum* (inter *iocandum*) aestus animi et fluctus componantur. Ergo Lesbiae fuit passer id, quod nobis fere male affectis instrumentum aliquod musicum. V. 9. ad *possem* subintellige *si*, quae particula nonnunquam omitti solet. Vid. Burmann. ad Ovid. Amor. III. 3. v. 9. si possem, inquit poeta, eodem modo, ac puella mea, passere illo uti ad levandas animi curas, tam gratum id mihi

foret, quam quod gratissimum.

V. 11. Post *gratum* suppleendum est: foret. *Pernici puellae* Atalantae, Schoenei filiae, quae cursu certavit cum procis suis et victa tandem obiecto malo aureo nupsit Hippomeni. Ovid. Metamor. X. v. 609. Fuerunt autem duae Atalantae, quae saepe confunduntur. Vid. Spanhem. ad Callimach. Hymn. in Dian. v. 216. et Perizon. ad Aelian. Lib. X. c. 1.

V. 13. *Quod zonam sol. d. ligat*. h. e. quod malum aureum effecit, ut viro traderetur, qui tandem zonam solveret. Solvebatur autem zona, qua virgines

Pernici aureolum fuisse malum,
Quod zonam soluit diu ligatam.

contra vim libidinosorum praecinctae fuerunt, a sponso primo concubita. Diligenter et fuisse hunc morem exsecutus est Schraderus ad Musaeum

p. 343-349. cf. Ernesti ad Callimach. Hymn. in Dian. v. 16. et Burmann. ad Ovid. Heroid. ep. II. v. 116.

CARMEN III.

LVCTVS IN MORTE PASSERIS.

Deflet poeta in hoc carmine mortem passeris Lesbiae, quem vocat mellitum, sed melle dulcius est ipsum carmen flebilibus modis deductum et plane ad doloris sensum compositum. Si verum est, quod verissimum puto, maximam veterum carminibus dignitatem conciliari gravitate sententiarum, quibus repente saepe lectorem in rebus ludicris occupatum ad seria abripiunt, nominatim Horatius, Tibullus, Propertius et Anacreon; profecto hoc Catullianum carmen iure sibi hanc laudem vindicat. Nam quem non horrore quodam perfundat Orci descriptio?— Non poenitebit cum nostro contulisse Ovidii epicedium in mortem psittaci Amor. II. el. 6. Eiusdem argumenti carmen apud Statium II. Silv. IV. et Lotichii, poetae suavissimi, carmen in funus Delphini Lib. II. Eleg. 7. Eleganter carmen nostrum transtulit in vernaculam Ramlerus in Oden aus dem Horatz, Berolini 1769.

Laugete, o Veneres Cupidinesque,
Et quantum est hominum venustiorum.

V. 2. quantum est hom. venust. h. e. quotquot sunt homines elegantes et delicati. nam venustus non semper ad formam, sed ad motuum saepe suavitatem et elegantium refertur, et idem est, quod nobis: artig, galant. infra carm. XXII. v. 2. homo est venustus, et di-

cax, et urbanus. XIII. 6. ad Fabullum venuste noster. Cicero de Orat. II. c. 56. Sed cum omnium sis venustissimus et urbanissimus. Idem Pro Domo c. 34. de facilitate iocandi Sermo venustus et urbanus. Contra inuenustus, quicquid elegantiae et honestati repugnat, uirtutis,

Passer mortuus est meae puellae,
 Passer, deliciae meae puellae,
 Quem plus illa oculis suis amabat: 5
 Nam mellitus erat, suamque norat
 Ipsam tam bene, quam puella matrem:
 Nec sese a gremio illius movebat;
 Sed circumsilens modo huc, modo illuc,
 Ad solam dominam usque pipilabat. 10
 Qui nunc it per iter tenebricosum,

V. 4. Hic versus abest in Stat. MSS. et aliis editionibus, sed Scaliger eum in suo MSS. invenit. Tactur eundem Cantabrigiensis edit. ex fide MSS. Augēt certe hic versus vim doloris, nec displicet eiusdem versus ex superiori carmine iteratio. V. 6. *ipsa* Vossius et MSS. Stat. V. 10. *pipilabat* Vossius et Cantabrigiensis. alii *piplabat*, *pipulabat*, *pipilabat*. *pip-*

unamanierlich. Infra carm. XII. v. 5. de furto sudarii *res est sordida et invenusta*. Nec huc traxerim felicitatem amoris, quam notionem interpretationi suae immisceat Cl. Harlesius in Chrestom. Poët. Lat. 155. quamvis *venustus* eleganter alias dicitur, cui *Venus in amore favet*, *invenustus* (*ἀνυπόδκτος*) cui non favet. vid. Hemsterhus. ad Lucian. T. I. p. 242. Sed haec notio huc non quadrat. Citantur enim Veneres, Cupidines et elegantissimi quique homines ad lugubres passeris exsequias non aliam ob causam, quam quod ipse passer fuerat dulcissimus mellitissimusque.

V. 5. *Quem plus oculis suis amabat*, h. e. quo nihil ipsi fuit carius. Ab oculis enim, pretiosissima corporis nostri parte, variae summi declarandi amoris formulae petitaē sunt. cf. Mosch. Idyll. III. v. 9. et quae ibi observat elegantissimus

Manso. Plura vid. apud Rittershus. ad Oppian. Halieu. I. v. 703. et Spanh. ad Callimach. H. in Dian. v. 211. Plautus saepius: *oculitis amare*. cf. infra carm. XIV. v. 1.

V. 6. *suamque norat ipsam tam bene suam ipsam* h. e. suam dominam. Nam *ipsa* substantive pro domina dicitur more Graecorum, qui saepe dominum *ἀντίς* et dominam *ἀντίς* vocant. Sic Plautus Casina, Act. IV. 2. 10. Ego eo, quo me *Ipsa* (domina) misit. vid. quos laudat Doctiss. Harlesius ad Chrestomath. Graec. p. 51.

V. 10. *ad dominam*. h. e. versus vel adversus dominam.

V. 11-14. *iter tenebricosum* nos: die finstre Todesbahn. Sallust. Catil. LII. §. 14. *inferorum loca sunt tetra, inculta, foeda atque formidolosa*. ubi vid. similia exempla a Cortio collecta. V. 12. *unde neg. red. qu.* Similiter Orcus apud Oppianum Halieut. IV. v. 394.

Illuc, unde negant redire quemquam:
 At vobis male sit, malae tenebrae
 Orci, quae omnia bella devoratis:
 Tam bellum mihi passerem abstulistis.
 O factum male! O miselle passer,
 Tua nunc opera meae puellae
 Flendo turgiduli rubent ocelli.

piebat Muret. V. 12. *illud* MSS. Stat. V. 16. *bellus ille passer* Ald. et Col. o *malae tenebrae* Muret. o *factum male*, vae pusille passer Melenger, qui in antiquis libris invenerat, *bonum factum male bellus ille passer*. V. 17. *Vestra nunc opera* Aldus. *cuius nunc opera* Vossius. nostram lectionem tuentur Cantabrig. Vulp. et omnes fere libri scripti.

ἀνίστατο δὲ οὗτος ὄντι vocatur, ad quem locum alia exempla fati necessitatem describentia dabit Rittersbusius. cf. Antipatri Epigr. in Analect. Vet. Poët. Graec. 90. T. II. p. 37. edit. Brunck. — *ὅς γὰρ ἀνίστατο*, 'Et tunc ἀνίστατο χάριν ἴδης ἑσπερος'. V. 14. *quae omnia bella devoratis*. Simillima plane de Orco est querela Veneris mortem Adonidis lugentis apud Bion. Idyll. I. v. 55. *τίθι πῶς καὶ ἐν τῇ φρεσὶ*. cf. Ovid. Amor. II. 6. v. 39.

V. 16. seqq. o *factum male!* Exclamatio in rebus adversis. Sic Cicero de morte Alexionis ad Attic. lib. XV. Epist. I. o *factum male de Alexione!* cf. Vulp. 17. *Tua opera* h. e. tua causa, propter te. 18. *turgiduli ocelli*. Saepe genae tumidae et oculi tumidi ex fletu dicuntur. Tibull. I. 8. 68. *Et tua iam fletu lumina fessatument*. ubi vid. Illustrissimus Heyne in Observat. p. 77. edit. nova.

CARMEN IV.

DEDICATIO PHASELI.

Phaselum suum concelebrat poeta ob insignem sibi olim praestitum usum, nunc vero emeritum et recondita quiete senescentem. Summa eius laus ponitur partim in celeritate, partim in roboris firmitate, qua tot et tanta emensus fuerat itinera. Suavissime autem ipsum Phaselum inducit depraedicantem merita sua et denique solenni modo Castori et Polluci se consecrantem. Ceterum vix dubitari potest, quin totum hoc carmen ad Graeci cuiusdam poetae exemplum compositionem et adumbratum sit;

CATUL. Carm.

B

*adeo spirat Graecorum indolem, leporem et in usu metapho-
rum audaciam. Nec desunt exempla, ubi ipsae naves vel merita
sua extolles inducuntur, vel Deo cuidam dedicantur. cf. An-
tiphili Epigr. 26. in Analect. V. P. G. Tom. II. p. 176. et Ma-
cedon. 22. 23. Tom. III. p. 117. edit. Brunck. Est autem hoc
carmen, quod meris Iambis constat, numeris suis absolutissi-
mum tantaque arte et facilitate compositum, ut, artemne ma-
gis in illo admireris, an leporis et ingenii venustatem, ipse
nescias. Hinc recte iudicat Vulpius, vel ex hoc uno carmine
perspici posse, cur veteres docti nomine nostrum insignierint.
Expressit autem hos iambos totidem iambis graecis puris Ios.
Scaliger, qui leguntur in eius notis ad h. l. cf. Parodine ad Pha-
selum Catulli a diversis auctoribus scriptae cum notis philol.
Andr. Scholehi Lips. 1642. 8.*

Phaselus ille, quem videtis, hospites,
Ait fuisse navium celerrimus,
Neque ullius natantis impetum trabis
Nequisse praeterire, sive palmulis
Opus foret volare, sive linteo.
Et hoc negat minacis Adriatici

5

V. 1. *Phasellus*. Aldus et Statii MSS. V. 6. Voss. quia in nonnullis
MSS. legerat *negant*, reponit *neq* aut male! nam sic perit quaesita poe-
tae elegantia.

V. 1. *Phaselus* est navicula
longior et simul angustior, mi-
ra inprimis velocitate nota,
quam praestabat prora longe et
oblique supra aquam porrecta.
Fuse de hac voce et eius ety-
mologia disputat Vossius ad
hunc locum.

V. 2. *ait fuisse nav. celerrimus*
ex noto graecismo, casus
primus pro casu quarto. Virg.
Aen. II. v. 377. *sensit delapsus*
in hostes. vid. Bentleius ad Ho-
rat. Epist. I. 7. 22.

V. 3-6. *Sensus: et potuisse*
cuiuslibet navigii velocitatem

superare, sive remorum, sive
velorum usu certandum fuisset.
trabs pro navi ex primo navium
usu. *cava trabs* apud Virgil.
Aeneid. III. v. 191. *palmula*
proprie remi pars extrema, in
modum palmae protenta. *ταρσε-
νικως*. *praeterire* cursu superare.
ευρησθενος, *ευρησθενος*. volare ve-
lociter navi currere. Virgil.
Aeneid. III. v. 124. sic *ευρησθενος*
apud Graecos. vid. Interpret.
ad Hygin. p. 122. edit. Stav.
hinc ipsa navis vocatur *ευρησθε-
νους* *λοιμω* *ταρσος* apud Mac-
cedon. in Analect. Vet. Poët.

Negare litus, insulasve Cycladas,
 Rhodumve nobilem, horridamve Thraciam,
 Propontida, trucemve Ponticum sinum,
 Ubi iste, post Phaselus, antea fuit
 Comata silva: nam Cytorio in iugo
 Loquente saepe sibilum edidit coma.
 Amastri Pontica, et Cytore buxifer,
 Tibi haec fuisse et esse cognitissima

10

Graec. Tom. III. Epigramm. 23. p. 117. edit. Brunck. contra eleganti metaphora id, quod de navigio proprie dicitur, transfertur ad volatum. Ita Virgilius dixit *remigium alarum*. Aeneid. I. v. 301 et VI. v. 19. Ceterum observandum est, tres diversas metaphoras hic coniungi, *natare*, *ire*, *volare* ut mox v. 12. ubi pro fronde coma, quae loqui et sibilum edere dicitur. Quam quidem poetae ab una metaphora ad aliam transilientis audaciam graviter reprehendit Muretus. Sed recte observat Ernesti in Initiis Rhetor. §. 319. non nimis huic legi adstringendos esse poetas, quibus, praeter ingenii aestu non semper licet omnia severe ad praecepta expendere, et id modo tenendum esse, ne subiecto metaphorice expresso, tribuamus, quae isti metaphorae non convenient. cf. Klotz. Lect. Ven. p. 417 seq. et Tullius ad Longin. 32, 2. p. 173.

V. 6-10. *Et hoc negat negare* hoc affirmare ait *litus minacis Adriatici*. Adriaticum mare est sinus maris Mediterranei inter Italiam et Illyricum. *minax* procellosum, impetuo-

sum. *Cyclades* Iusulae maris Aegei. *Rhodus* insula Cilicii vel Carpathii maris, colosso, mercatura, artibus et philosophia nobilis. *clara* vocatur apud Horat. Od. I. 7. 1. *Thracia*, regio ultra Macedoniam, Septentrionem versus. *horrida* vel ad feros et barbaros mores trahendum est, quo sensu *Germania horrida* dicitur apud Horat. Od. IV. 8. 22. vel ad asperam et gelidam regionem. *Propontis*, pars maris inter Hellespontum et Bosporum Thracium. *Ponticus sinus* mare Euxinum. Animadvertant autem tirones in hoc carmine elegantem metaphoram ab affectu irae de mare translatam in adiectis *trux*, *minax*, *impotens*. cf. Doctiss. Harles. ad hunc locum in Chrest. Lat. Poët. contra ira *fervere*, *aestuari*, *fluctuare* dicitur.

V. 10-19. *ubi* in regione Ponti, quae largissimo arborum navibus struendis aptarum proventu nota est. Hinc naves ibi extractae nobilitatem suam iactabant. Horat. Od. I. 14. 11. *Quamvis Pontica pinus, Silvae filia nobilis, Iactes et genus et nomen inutile*. Mira autem snauitate recordatur Phaselus usu

Ait Phaselus: ultima ex origine

13

Tuo stetisse dicit in cacumine,

Tuo imbuisse palmulas in aequore,

Et inde tot per impotentia freta

Herum tulisse; laeva, sive dextera

Vocaret anra, sive utrumque Iuppiter

20

Simul secundus incidisset in pedem.

Neque ulla vota litoralibus Diis

V. 23. a mari Stat. in Massici lib. in aliis amaret. Sed nostram lectionem a mare defendunt grammatici, cf. Sanctii Minerva Lib. VII. p. 193.

et aetate nunc exesus, se olim inter arbores frondosas floruisse in iugo Cytorio et foliorum agitatione dulcissimos surculos edidisse, quod dicitur v. 12. *Loquente coma edidit sibilum*. Eleganter enim arboribus vox et cantus tribuitur a poetis, Petronius Car. 120. *Mollia discordi strepitu virgulta loquuntur*. ubi similia exempla larga manu dabunt interpretes p. 567. edit. Burman. et ad Virgil. *Eclor.* V. v. 28. Sed satis notum vel ex primo versu Theocriti: Ἀδὲ τί τί φεβύρεται αὐτὸ ἀνέρος. Simili modo pristinae suae conditionis memor navis inducitur in Epigr. incerti cuiusdam poetae graeci in *Analect.* Vet. Poët. Graec. T. III. Ep. 385. p. 232. edit. Bruck. Ὀρέγων ἐν ἀδύσῃσι φλωδρῶν πῖτον ἑταίρῃ με Περὶβόλον γάρον ἰσχυρότατον Νέρος. Ἐνδὲν ναὺς γυρίμων, ἀνέμων πάλιν ἄρον μάχωνται. Ἀνδρῶν τε τῶν τε οὐ ποτὶ γυρίωνται. *Amastris* urbs Paphlagoniae Sesumum olim nuncupata, proxima monti Cytoro, qui *buxifer* dicitur propter abundantiam buxorum. Virgil. *Georg.* II. v. 437. Et

iuvat undantem buxo spectare Cytorum. V. 15 *ultima ex origine*, non, uti omnes interpretantur, *ab antiquissimis inde temporibus*, sed potius *ex antiquissima et nobilissima arborum stirpe*. nam arbores ducunt quasi familiam quamdam, ideoque apud poetas matrum filiarumque nomine appellantur. Ex multitudine exemplorum, quae interpretes asserunt, unum huc facit a Statio laudatum ex Cornelio Nepote in Attico Cap. I. *Pomponius Atticus, ab origine ultima stirpis Romanae generatus*.

V. 19 — 22. *laeva sive dextera v. au. sive utr. cet.* Sensus: explevi boni navigii partes sive ab una tantum parte (*a dextera vel a sinistra*), sive ab utraque parte ventus secundus ita adspiraret, ut plenis velis currere liceret. *Periæ* dicuntur nautis funes, quibus inferiores veli anguli (die aussersten Spitzen des Segeltuchs, *poggia ed orza italice*) puppim versus adducuntur. Quodsi igitur ab utraque parte ventus secundus adflat, ab utraque etiam parte

Sibi esse facta, cum veniret a mare
Novissimo hunc ad usque limpidum lacum.

Sed haec prius fuere: nunc recondita

25

Senet quiete, seque dedicat tibi,

Gemelle Castor et gemelle Castoris.

novissime in MSS. Scalig. et Statii. V. 27. *gemelle Castorum et gemelle Castoris* invenit Vossius in libris MSS.

pansis pedum ope velis ille excipitur, et hoc est: *incidit ventus in utrumque pedem sive utroque pede curritur*. sin vero ventus obliquus spirat, et *vel a dextera vel a sinistra vocat*, tunc uno tantum *pede* inferior veli angulus ad excipendum ventum attrahitur. Acriter de hac dictione disputarunt Scaliger et Vossius ad hunc locum, Salmasius ad Solin. p. 400. Potter ad Lycophron v. 1015. Graevius ad Cic. lib. XVI. ad Attic. ep. 6. Burmannus ad Ovid. Fast. III. 565. et plures alii. Sed nemo accuratius rem excussit quam Illust. Heyne ad Virg. Aen. V. v. 830. — *Iuppiter* pro vento est res nota. Hinc vocatur *εὔπας*, cuius celebre fanum fuit in ora Ponti Euxini, de quo erudite Wesseling. ad Diodor. Si-

cul. et Petit. Commentar. L. L. Attic. lib. 5. 4. p. 503.

V. 22. seqq. orate pro: *se nunquam expertum fuisse tempestatem*. Nam saeviente tempestate nautis suscipiebantur vota in littore diis solvenda, quod nunquam opus habuit Phaselus. *Dii litorales* sunt dii quivis marini in littore expiandi. cf. Virgil. Georg. I. v. 436. *a mare novissimo*, remotissimo, Pontum Euxinum puta. *limpidus lacus* est Benacus, ad quem sita fuit Sirmio peninsula. v. 25 *Sed haec prius fuere: Haec fuerunt olim* Tibul. Eleg. 5. lib. 2. vid. de hac formula Gatacker in Dissertat. de n. instrum. stylo p. 115. V. 27. *Gemelle Cast. et gem. Cast.* Castor et Pollux, navigantibus propitii. cf. Horat. Od. I. 3. 1. et ibi Doctiss. Iani.

CARMEN V.

AD LESBIAM.

Hilari animo assurgit poeta et puellam suam ad delicias faciendas evocat mortis admonitu. — Eodem argumento ad mutui amoris cohortationem abusi sunt alii nequitiae magistri. Propert. I. 19. 25. II. 15. 24. Tibullus I. 1. 70. Plura exempla collegerunt

Muretus ad hoc carmen et Burmannus ad Lotich. Lib. II. Eleg. 8. v. 65. Ceterum compara cum nostro Martial. VI. 34.

Vivamus, mea Lesbia, atque amemus,
 Rumoresque senum severiorum
 Omnes unius aestimemus assis.
 Soles occidere et redire possunt:
 Nobis, cum semel occidit brevis lux,
 Nox est perpetua una dormienda.
 Da mi basia mille, deinde centum,
 Dein mille altera, dein secunda centum,
 Dein usque altera mille, deinde centum:

5

V. 8. *Dein mi altera da secunda centum* Voss. in suis exempl. et sic est in libro manuscripto et edit. R. nisi quod in priore verba transponuntur *altera mi da secunda centum — dein mille altera deinde secunda* Stat. MSS. *Dein mille altera, da secunda centum.* Contabrig. V. 9. *Deinde*

V. 1. *Vivamus: genio indulgeamus et amorem exerceamus.* Horat. Epist. 1. 6. 65. — *sine amore iocisque Nil est iucundum, vivas in amore iocisque.* Petronius cap. 34. p. 164. *Ergo vivamus, dum licet esse bene.* ubi vide Burmannum. Sic 2j apud Graecos.

V. 2. *Rumores sen. sev.* quidquid de amore nostro spargant et crepent senes morosi.

V. 4. — 7. *Soles occidere et red. poss.* Accommodate Horat. Od. IV. 7. 13. *Damna tamen celeres reparant coelestia lunae; Colorem inde duxit Lotich. lib. III. Eleg. 7. 23. Ergo ubi permensus coelum Sol occidit, idem Purpureo vestit lumine rursus humum; Nos, ubi decidimus, defuncti munere vitae, Urget perpetua lumina nocte sopor.* vid. quae ibi notavit Burmann. Sec. V. 5.

Cum semel occidit lux, nox una perpet. est dor. Certatim hanc sententiam exornarunt poëtae, cuius exempla ubivis obviu. Unum ponamus ex Moscho Idyll. II. v. 108. *Οκείρις ἔστιν ὁρμή τις ἀνάνητος ἐν χθονὶ νύκτα, Ἐνδύμῳ δὲ μέγα μασσέει ἀνέστητος ὕπνου ἔκρυς.* nox pro somno vid. Drackeborch. ad Sil. Ital. III. v. 216.

V. 9. *usque sine intermissione, nuo tenore.* v. 10. *millia fecerimus* h. e. millium basiorum summam fecerimus. Quod cum non intelligeret Heinsius, indulsit corrigendi libidini. vid. Var. Lect. *Millia facere* est summam facere vel conficere millium. Eadem summa vel numerus versu sequenti dicitur conturbari, computo seu rationibus turbatis; proprie enim conturbare dicitur de decoctoribus et aere alieno oppressis,

Dein, cum millia multa fecerimus,
 Conturbabimus illa, ne sciamus,
 Aut ne quis malus invidere possit,
 Cum tantum sciat esse basiorum.

10

usque altera mille omnes Stalii MSS. et Catabrigiensis. V. 10. pro *fecerimus* mavult Heinsius in notis ad Catullum *fixerimus* male! vid. not.

quorum rationes sunt conturbatae, quae sibi non constant, nec paria faciunt. cf. Burmann. ad Petron. c. 39. p. 169. et quos ibi laudat.

V. 12. *ne quis malus*, invidus et hinc malificus, veneficus. malus enim ut graecorum *κακός*, saepe de rebus magicis et veneficis usurpatur. vid. Drackenborch. ad Sil. Ital. VIII. v. 500. et Burmannus ad Pe-

tron. Carm. LXIII. p. 318. *invidere* invidia nocere. Homines invidi autem aliorum bonis nocere tentabant nimia laude tanquam fascinationis genere. cf. Virgil. Eclog. VII. 27-28. et ibi Cerdanus. *invidere* igitur hoc loco est, quod in patria lingua superstitionis dicitur: beschreyen, quod mox Carm. VII. v. 12. *mala lingua fascinare* dicitur.

CARMEN VI.

AD FLAVIUM.

Frustra a Flavio petierat Catullus, ut sibi indicaret amoris sui delicias et, quo beatus vulnere, qua pereat sagitta, secum communicaret. Ex hac igitur Flavii tergiversatione suspicatur, illum laborare in vili aliqua morbosaque meretrice, quae salva honestate indicari non possit, quam quidem suspicionem alia quaedam signa externa confirmabant. Iterum nunc rogat Flavium, ut, cuicumque tandem amoris vacet, diutius ipsum ne celet, addita promissione, se celebraturum esse eius amores lepidis carminibus.

Flavi, delicias tuas Catullo,
 Ni sint illepidae atque inelegantes,

V. 1. *Catullo* eleganter pro mihi, summae familiaritatis de-

clarandae causa.

V. 2. *ni sint illepid. atque*

Velles dicere, nec tacere posses.

Verum nescio quid febriculosi

Scorti diligis: hoc pudet fateri;

5

Nam, te non viduas iacere noctes

Nequidquam tacitum cubile clamat,

Sertis ac Syrio fragrans olivo.

Pulvinusque peraeque et hic et illic

Attritus, tremulique quassa lecti

10

Argutatio inambulatioque.

Nam mi praevalet ista nil tacere.

V. 3. *velis et possis* coniectat Heinsius in not. ad Catullum parum recte. Cogita, Catullum iam antes explorare voluisse Flavium de eius amore, sed illam semper tergiversatum esse, vid. infra argumentum. V. 7. *nequaquam* vult Heinsius in notis ad Catullum praeter necessitatem! vid. not. V. 8. vetus lectio *Sertis Assyrio* et *sertisque Assyrio*, pro *fragrans alii* *fragrans*. male. vid. Drakenborch. ad Silium Ital. XV. v. 117. et Bentleius ad Horat. Od. II. 12. 25. V. 9. *hic et ille* Stat., qui priorem et interiorum lectum intelligit. V. 12. prisca lectio, testante Scaligero,

inel. ni sit quod mox v. 4 vocatur *scortum febriculosum*.

V. 7. *Nequidq. tacit. cubil. clamat*: quamvis tu taces, frustra tamen tacet cubile, imo clamat et ad claram solis lucem profert nequitiam tuam. Quilibet autem, vel me non monente, facile sentiet, quam venuste *cubilis clamor* opponatur silentio, quo amorem suum tegebat Flavius. *Tacitus* et *clamare* eleganter ad res inanimatas transferuntur etiam apud alios. Sic *tacita vestis* apud Propertium I. 4. 14. ubi de utroque exempla collegit Passeratius.

V. 8. *Sertis ac Syr. frag. olivo*. Non capillos tantum unguentis saturare solebant homines delicati et bestiores, sed

lectulos etiam inungere rebus odoriferis. sic infra LXIV. v. 87. *suaves odores exspirare lectulus* dicitur. cf. Muretus.

V. 11. *lecti argutatio* non de crepitu lecti cum Statio intelligenda, sed eodem fere sensu, quo *inambulatio*. Sic *fullones* apud Nonium in fragm. veteris scriptoris IV. 34. dicuntur *argutari pedibus* (*ipse dixit*) cf. Ernesti ad Tacit. Annal. XI. 28.

V. 12. In hoc loco tam emendando quam explicando mirum in modum se torserunt interpretes. vid. Var. Lect. Sed nondum remotae sunt difficultates, quibus tam verba, quam ipse sensus laborat. Quam nos dedimus lectionem in textu, contra loquendi rationem et

Cur nunc tam latera exfututa pandas
Ni tu quid facias ineptiarum?

fuit: *nam ni ista praevalet nihil tacere. Cur non latera exfututa pandam, Nec tu quid facias ineptiarum?* unde legit; *nam ni stupra, vellet nihil tacere, [Cur? non tam latera exfututa pandant?]* Nec tu quid facias ineptiarum. Antiquitatem lectionis Scælig. confirmant Stat. MSS. et Vossii exempl. nisi quod ille pro *pandam* legit *panda* et hic *pandas* habet tamen. Commelini liber in margine -- *panda*. Vossius hunc locum corruptum ita restituere conatus est: *Num ni istaple, valet nihil tacere, Cui non iam latera exfututa pandant Noctu quid facias ineptiarum?* Quam lectionem recepit Graevius et Vulpius. Nec multum discedit edit. Cantabrigiensis: quae pro *cui non* exhibet *cui nunc*. Heinsius in n. ad Catallum tentat, *Quam nil praevalet ista mi tacere, Cur nunc iam latera exfututa pandas*. Bondanus in Var. Lect. p. 130. ex Excerpt. MSS. a Rhunkenio acceptis, affert: *Nam ni te pudeat, nihil taceres*. Idem Vir doctus testatur in margine Aldinae editionis legi *Ni te pigeat* quod fortasse ex eodem fonte fluxit. Totum locum autem sic refingit Bondanus: *Nam ni te pudeat, nihil taceres, Cum nunc iam latera exfututa pandant, Noctu quid facias ineptiarum*. Quae quidem lectio commodum sane et orationis serie valde accommodatum sensum praebet, sed nimis videtur vis facta esse antiquae lectioni. Pari modo se habent plurimae emendationes Corradini de Allio, in quibus saepe nec vola nec vestigium antiquae lectionis apparet. Bipontina editio, ad quam textus editionis nostrae conformatus est, ut

orationis nexum explicant: *Nam mihi prodest ista nil tacere*. Quid? si duabus voculis transpositis hunc in modum legatur versiculus: *Nam nil praevalet ista nil tacere* hoc sensu: *nam nil praevalet*, nulla causa tantum apud te valere debet, *ut ista*, quae amorem tuum spectant, *mi*, tibi amicissimo, *taceres*, reticeas. *Tacere aliquid*, pro reticere passim dicitur. Terent. Eanuch. I. 23. Corneli. N. X. 2. 5. Aut valde fallor, aut egregie sic omnia cohaerent sibi respondeant. Nec quemquam offendere debet particula *nam*, quam, quia praecesserat. v. 6. mutavit Nic. Heinsius (vid. V. L.) in *quum*. Sed non vidit utramque particulam ha-

bere, quo referatur. Primo loco *nam* referendum est ad verba, *nescio quid febriculosi scotti diligis*; nam id testatur cubile. Altero loco ad verba: *nec tacere posses*; nam tibi sumo amicissimus, cui nil reticere debet.

V. 13. *Cur nunc iam latera exfututa pandas* cet. Cur latera Veneris adeo exhausta et viribus defecta ostendas, praete feras, explices, nisi nocta illa lassentur Veneris palaestra? vel: cur incurvas latera infirma, (nam *pandare* et *pandari*, dicuntur arbores quae flectuntur et oneri cedunt) nisi Veneris usu noctu exerceantur? Ovid. Amor. III. 11. 13. *Vidi, cum foribus laesus prodiret*

Quare quidquid habes boni malique,
Dic nobis. Volo te ac tuos amores
Ad coelum lepido vocare versu.

15

quitur Gottigensem. vid. not. V. 15. *boni malive* vult Clariss. Iani ad Horat. Od. I. 27. v. 17.

amator, Invalidum referens emeritumque latus. tatus est Horat. Od. I. 27. v. 17.
--- *quidquid habes, age, De-*

V. 15. *Quidquid habes. Imi-* *pone tutis auribus.*

CARMEN VII.

AD LESBIAM.

Ingentem basiorum copiam petit a Lesbia. cf. Carm. V.

Quaeris, quot mihi basiationes
Tuae, Lesbia, sint satis superque?
Quam magnus numerus Libyssae arenae
Laserpiciferis iacet Cyrenis,
Oraculum Iovis inter aestuosi,
Et Batti veteris sacrum sepulcrum:

5

V. 4. *Laserpicif. Cyrenis.* Cyrenae, una e quinque urbibus regionis Cyrenaicae in Africa prope Aegyptum, laserpicio (*σιλπίσις*) nobilis. vid. de hac nobilissima apud veteres planta Salmasius ad Solin. p. 249. Cyrenaeis fuisse propriam et conspici eorum nummis impressam egregie docet Hemsterhusius ad Pollucem IX. S. 60. p. 1026 - 1028. cf. Trillerus ad Grot. Christ. patient. p. 257.

V. 5. *Oracl. Iovis int. aest.* innuit Iovem Hammonem, cuius templum et oraculum fama celeberrimum fuit in Libya. Describit illud Curtius IV. 7.

- 5. ubi multa de hoc templo collegit diligentia Freinshemii. De imagine Iovis Hammonis in numismatibus et statuis expressa agit Spanhem. de Usu et Praest. num. diss. VII. p. 389. adde Ant. van Dalen. de oracul. gentil. c. 9. p. 209. *aestuosi* cuius in Libya templum esset, ubi arena aestuabat, aestu fervebat, vel maris instar flante Euro agitabatur.

V. 6. *Et Batti veteris sacrum sepulcrum.* sacro honore colebatur sepulcrum Batti, quia primus Cyrenarum conditor fuit. de quo vid. Spanhem. ad Callimach. Hym. in Apoll. v. 76.

Aut quam sidera multa, cum tacet nox,
 Furtivos hominum vident amores:
 Tam te basia multa basiare,
 Vesano satis et super Catullo est,
 Quae nec pernumerare curiosi
 Possint, nec mala fascinare lingua.

10

V. 11. *curiosi* invidi. vid. ad
 carn. V. v. 12. — *mala lingua*
 in simili re apud Virgil. dici-

tur. Eclog. VII. v. 28. — *bac-*
care frontem Cingite, ne vati
 noceat mala lingua futuro.

CARMEN VIII.

AD SE IPSVM.

Frigere coeperat amor Lesbiae, eiusque animus a Catullo abalie-
nari. Quod quum animadvertisset, pari modo ad illam con-
temnendam animum induxit et obfirmavit. Sed cogita, Ca-
tullum post multas variasque animi commotiones acquiescere
demum in hoc consilio, et tandem aliquando quam ineptus
ille amor sit intelligere. In hac igitur seriori cogitatione re-
pente fit philosophus et secum instituit colloquium. cf. Ovid.
Amor. III. 11.

Miser Catulle, desinas ineptire,
 Et, quod vides perisse, perditum ducas,
 Fulsero quondam candidi tibi soles,
 Cum ventitabas, quo puella ducebat

V. 1. Heinsio in n. ad Catullum placebat: *Miser Catulle, desine ab*
ineptire, Et, quod vides perisse, perditum ducere. V. 4. Heinsius legere

V. 1. *Miser* cui tantos cru-
 ciatus parat amor, tantum ama-
 ritudinis propinat, *ineptire*,
 pro inepte amare, amori, cuius
 aliquando nos poeniteat, in-
 dulgere. Sic *ineptus amor* apud
 Tibull. I. 4. 24.

V. 3. *candidi soles* nulla nu-

be obscurati, felices. cf. Salva-
 gnium ad Ovid. Ibin v. 219
 et Cort. ad Sallust. Catil. 5. 7.
 Sic apud Græcos *λευκὸν φῶς*. vid.
 Spanhem. ad Callimach. II. in
 Cer. v. 123.

V. 4. *quo puella ducebat* vo-
 cabat, me venire iubebat. con-

Amata nobis, quantum amabitur nulla.

5

Ibi illa multa tam iocosa fiebant,

Quae tu volebas, nec puella nolebat.

Fulsere vere candidi tibi soles.

Nunc iam illa non vult: tu quoque, impotens, noli;

Nec, quae fugit, sectare; nec miser vive:

10

Sed obstinata mente perfer, obdura.

Vale, puella: iam Catullus obdurat:

iubet quo puella dicebat pro eodicebat. Idem iam in mentem venerat Bruchusio ad Propert. lib. III. Eleg. 22. et lau. Donsae filio in not. ad Catull. citra necessitatem. Saepe autem in his vocibus inter se commutandis peccarunt librarii. vid. quos laudat Drakenborch ad Sil. Ital. XII. 221. V. 6. alij tui iocosa. V. 9. Voss. in Commelini codice invenit *tuque inepta et impote* in aliis *impotens* et sic est in Edit. R. et L. MS.; in omnibus vero deorat pes extremus. Scaliger restituit *impotens ne sis*. Vossius ex vestigiis veteris lectionis: *tu quoque ipse te refer*. Statius *tu quoque impotens esto* hinc vult *tu quoque impotens, noli* quae postrema lectio reperitur etiam in margin lib. Heinssii, ubi tamquam mantissa additur haec lectio: *Iam nunc et illa non vult, tu quoque et noli*. Cantabrigiensis Vossianam lectionem amplectendam putat, modo pro *refer*

nullo fortasse posuit verbum *ducere*, quia fallaciae notionem simul complectitur: eleganter enim dicitur de puellis, quae falsa spe amatores lactant. Propert. II. 17. 1. *Mentiri noctem, promissis ducere amantem*.

V. 6. *Ibi illa multa tam iocosa fiebant*. En novam poetae verecundiam, verecunde nunc circumscribentis amoris nequitias, quibus olim cum Lesbia indulerat! *facere et fieri* passim de re Venerea. vid. Burman. ad Petron. 39.

V. 9. *tu quoque, impotens, noli*. Sensus: nunc illa te contemnit, vicissim illam contemne contemtus. Haeserunt in hoc loco et ad coniecturas confugerunt, interpretes (vid. Var. Lect.) sed non intellexisse vi-

dentur *impotentem* iam diei hominem invenustum, qui nihil in amore valet et pollet, qui reiicitur et repulsam fert. *Potens* contra est, qui felix et fortunatus est in amore. infra Car. C. v. 8. *Sis felix, Coeli, sis in amore potens*.

V. 11. *Sed obstinata mente perfer, obdura* imitatus est Ovid. Amor. III. 11. *Perfer, et obdura; dolor hic tibi proderit olim, obdurare est animum contra aliquid munire, durum facere, limo et parato animo aliquid ferre, tenacem esse propositi. idem dicitur infra c. 76. animo se affirmare et apud alios durare animum*.

V. 12. *Vale, puella abi in malam rem*. Sic *χρησθαι* apud Graecos. cf. Davis. ad Cic. de

Nec te requiret, nec rogabit invitam.
 At tu dolebis, cum rogaberis nulla,
 Scelesta, nocte. Quae tibi manet vita? 15
 Quis nunc te adibit? quoi videberis bella?
 Quem nunc amabis? quouis esse diceris?
 Quem basiabis? quoi labella mordebis?
 At tu, Catulle, destinatus obdura.

legatur obdura. Servavit tamen in textu nostram lectionem. Helmsius, cuius celebrata in emendandis poetarum carminibus, nescio quo fato, tam parum ingeniolo meo probatur sagacitas, emendat in not. ad Cat. tu quoque impotem mentis, Nec, quae fugit, sectare, V. 14. cum rogaberis nullam, Scelesta, noctem Vossius et Cantabrigiensis. vetus lectio fuit nulla scelestâ nocte vel nocte. Scaliger in suo MS. rere, quae tibi manet vita, h. e. cogita, tecum reputa. Muretus ex libro quodam vetesi affert: scelestâ, quae nunc quae tibi manet vita? vulgata lectio scelestâ tene? Helmsius pro liberalitate sua: cum rogaberis nulla, Scelesta, nulla. quae tibi manet vita? vel, cum rogaberis nulli, Scelesta, noctem. V. 19. obstinatus Vossius cum plurimis. nostram lectionem defendit Scaliger et Ger. Ioan. Vossius in Art. gram. lib. II. c. 14.

Nat. Deor. libr. I. 1. sub finem.

V. 14 — 15. At tu dolebis. Similiter Horat. Epod. XV. 11. O dolitura mea multum virtute Neaera; Nam, si quid in Flacco viri est, Non feret assiduas portiori te dare noctes, Et quaeret iratus parem. quum rogaberis nulla, Scelesta, nocte h. e. de nulla nocte. Scelesta perfida. Quae tibi manet vita? quam spreta in posterum vives? observa manere admittere etiam casum tertium. exempla vid. in Sanctii Minerv. II. 4. cf. Ernesti in Clav. Cic. s. v. manere.

V. 18. quoi labella mordebis. frequentes sunt poetae in commemorandis amantium morisunculis, tanquam ferventissimi amoris signis. vid. Passerat. ad Propert. III. 8. p. 451. Brouckhus. ad Tibull. I. 6. 14. et Sciop. ad Lus. c. 87. p. 92. destinatus recte dicitur, qui alicui rei devotus et addictus est, cui certa et fixa sedet sententia. nam destinare saepe est constituere, decernere, ut certum sit. ut Graecorum ἐπέχειν constitutum est. Malim tamen obstinatus propter vers. 11. v. V. L.

CARMEN IX.

AD VERANNIVM.

Verannio, arcissimo familiaritatis vinculo secum coniuncto, gratulatur felicem reditum ex Hispania, eique, quam gratus hic nuntius ad aures suas acciderit, declarat, mox magis declaraturus laetitiam suam mutuis amplexibus et mutuo de eius itinere instituendo colloquio. Dulcissimum est hoc carmen et molliissimos amicitiae sensus spirat. Comparent poëtae studiosi Horat. I. od. 36. et Iuvenal. Sat. XII. in reditum Catulli, miramque in simili argumento varietatem et copiam agnoscant.

Veranni, omnibus e meis amicis
 Antistans mihi millibus trecentis,
 Venistine domum ad tuos Penates,
 Fratresque unanimos anumque matrem?
 Venisti. O mihi nuntii beati!
 Visam te incolumem audiamque Hiberum
 Narrantem loca, facta, nationes,

5

V. 2. alii *antistas* vel *antistes* sed nostra lectio omnium antiquorum librorum auctoritate munitur teste Vossio. V. 4. Ms. Stat. uno animo *anumque* et uno animo *suamque*. Comel. lib. *senemque*, quam lectionem dare etiam Codices Vaticanos testatur Brouckhus. ad Tibull. I. 7. 88. Scal. lib. *unanimes* *suamque* L. MS. *tuamque* Edit. R. *unanimos* *suamque*. nostra lectio debetur Faëro, quem secutus est Vossius et hunc Cantabrigiensis. Ceterum sollemnis est lectionis diversitas in *unanimos* et *unanimis*, *exanimis* et *oxanimis*, *inermis* et *inermis* aliisque similibus. vid. Drackenborch. ad Sil. Ital. V. 584.

V. 2. *Antistans* praefertur mihi ingenti amicorum turbae, *antistare* alicui est antecellere aliquem. Gell. I. 7. c. 5. qui *cacteris antistabat*.

V. 4. *anumque matrem*. *anus* adiective sumendum ut infra LXXVIII. 47. *charta anus* et LXXVIII. 10. *fama anus* apud Ovid. Art. Am. I. 766. *cerva*

anus. Martial. 6. 27. *amphora anus*.

V. 6. *Hiberum loca* intellige non vicos tantum et oppida, sed etiam situs et regiones; nam late patet vox *loca* sicuti Graecorum *χωραι*, *χωρία*. vid. Salmas. ad Solin. p. 690. *Hiberi* sive Iberi sunt Hispani ab Hiberno fluvio sic dicti.

Ut mos est tuus; applicansque collum,
Iucundum os oculosque suaviabor,
O quantum est hominum beatiorum,
Quid me laetius est beatiusve!

10

V. 9. *iucundum os oculosque suav.* intimi amoris signum apud veteres fuit oculorum osculatio. Sic Eumachus apud Homerum Telemachum excipiens Odysseus. XVI. 15. *Κύρτε δὲ μὴν αἰσάδα τε, καὶ ἄμφοι χάινεν πάλαι* Cic. Epist. ad

Fam. XVI. 27. *tuosque oculos dissuaviabor.* ubi plura in hanc rem attulit Curtius cf. infra Carm. XLVIII.

V. 10. *O quantum est hom.* eleganter pro vulgari: *nemo me est felicior et beatior.*

CARMEN X.

DE VARRI SCORTO.

Catullus, dum redux factus esset ex Bithynia, ubi commoratus fuerat inter comites praetoris Menimii, forte fortuna a Varro deducebatur ad eius amicam, in cuius ore, primo statim obtutu, expressa videbat nequitiae et vitae meretriciae indicia. Mox inter ipsos exoritur colloquium, in quo egregie adumbrata est meretricularum viros emungendi calliditas, sed elusa a Catullo ridiculo modo. Nam cum meretrix inhiaret iam iam captando praemio vel certe lexicarios ex Bithynia adductos Catullum sibi concessurum esse speraret, repente derisa et multis convitiis cumulata relinquitur. Multum suavitatis et leporis habet hic dialogus propter nativam rei ex vita communi petita descriptionem.

Varrus me meus ad suos amores
Visum duxerat e foro otiosum:

V. 1. *Varrus:* haud dubie intelligendus Alphenus Varus, qui ex tonsore vel sutore factus est iuriconsultus. Addictus fuit sectae Epicureae et multa scripta reliquit. Scripsit eius vitam Henric. Breuekmannus Amste-

lodami 1709. meminuit eius sollicitudinis infra Car. XXX. — *visum ad suos amores* h. e. ad amicam suam. *amores* pro amica passim. Sic infr. XXI. 4. *paedicare cupis meos amores.* et XIV. 1. *suos amores* tenens

Scortilliam, ut mihi tum repente visum est,
Non sane illepidum, nec invenustum.

Huc ut venimus, incidere nobis

5

Sermones varii: in quibus, quid esset

Iam Bithynia, quomodo se haberet,

Et quonam mihi profuisset aere?

Respondi, id quod erat: nihil neque ipsis,

V. 7. Stat. MSS. *quomodo posse haberet et ita libri veteres teste Vossio, qui inde procedit quomodo ops se haberet. Vossium refutat Vir doctus in Miscellaneis Observatt., quae cura Dorvillii prodierunt Vol. V. p. 2. Sed magis displicet ipsius prolata coniectura: quomodo os se haberet? Fingit sibi nimirum V. D. scortillum rogasse poetam, an ex irrationatione quaestum fecisset? et quantum sibi os impurum profuisset? — cui explanationi profecto omnis orationis series reclamatur, nec cetera, quae Viro docto ad totum hoc carmen, vel disputata, vel observata sunt, tanti ponderis mihi videntur, ut iis commemorandis immorer. nostram lectionem tuerentur libri veteres fere omnes. V. 8. *quantum mihi profuisset aere* Velotes libri Scaligeri et Vossii, quod, cum parum latine dictum esse censeret Scaliger, mutavit in: *Quantum mihi profuisset: e re Respondi* improbane Gronovio lib. III. de Pecun. Vet. c. 17. ubi plura egregie carmen nostrum illustrantis invenies. Ipse eleganter coniicit *Equonam*. nam simili modo loquitur poeta car. XXVIII. 6. *Ecquidnam in tabulis patet luelli Expensum?* Reinsius in not. ad Catull. offert: *Et quanto mihi profuisset aere.* V. 9. Statii MSS. *omnes neque in ipsis.* Sed modus metri facile evincit, *et in**

in gremio. cf. XXVIII. 6. XL.

7. et alibi. *visere ad aliquem* est notus loquendi modus, Terentio, Lucretio, Plauto aliisque familiaris exempla contulit Heins. ad Ovid. Amor. II. 2. 21.

V. 3. *scortillum*, referendum ad amores, qui, quales fuerint, nunc describuntur. *ut mihi t. repente v. e.* quemadmodum statim primo aspectu iudicabam.

V. 6. *quid esset iam Bithynia*, in quo statu iam esset haec provincia, *quomodo se haberet* quam lucrosa et quaestuose proventus esset. *Et quant. mihi profu. ae.*, et quantum ego iude reportassem luelli. Vana

sunt quae contra hunc locum disputat Vir doctus in Observ. Miscell. Vol. V. p. 2. 3. de importuna eius emendatione vid. Var. Lect.

V. 9. *nihil neque ipsis.* Bithynis puta; neminem enim offendere debet, quod praecesserit Bithynia, cum frequens sit hoc loquendi genus, Syllepsin vocant Grammatici, optinis quibusque scriptoribus frequentata. vid. Gronov. de Pec. Vet. II. 4. et Sanctii Miner. IV. c. 10. ibique Perizonium. *nec praetoribus* in universum, quibus administratio huius provinciae contigit; *nec cohorti praetoris* comitibus, qui fuerunt praefecti,

Nec praetoribus esse, nec cohorti, 10
 Cur quisquam caput unctius referret:
 Praesertim quibus esset inrumator
 Praetor, nec faceret pili cohortem.
 At certe tamen, inquiunt, quod illic
 Natum dicitur esse, comparasti 15

delendum esse. Vossius ex vetusto lib. Commelini recepit *nihilnet ipsis* quam more suo sequitur Vulpinus. Editiones tres antiquissimae mihi neque *ipsis* unde Scal. et Stat. *mihi nec ipsi* quod reiecit Gronovius l. c. p. 550. Editiones nonnullae *nihil neque ipsi*, fortasse quia non concoquere poterant pluralem. V. 10. pro *praetoribus* Muretus *quaestoribus* refragante Gronov. l. c. *praecones* Heinsius in not. ad Catul. emendandi libidine abreptus. V. 13. libri scripti Scal. *non facerent*. Vossius *non fuisset*. Gronovius in l. c. *num facerent?* vel *non faciens*, quantum postrema lectio egregie favet orationi. ceterum nostram lectionem tam L. MS. quam edit. Cantabrigiensis confirmant. V. 14. Coniecturam Turuehi *inquit*, id quod *illic* et Scaligeri *inquit* pro *inquiunt* dampnavit iam Gronovius. V. 15. pro *natum*, malebat Mcleager *notum* probante Viro docto in *Observatt. Miscell.*

medici, scribae, praecones et alii (la suite) *cur quisquam caput unctius referret* h. e. cur quisquam propter lucrum ibi collectum lautius vivere posset, lautior et ditior rediret; *unctus* enim inde, quod ditiores et elegantiores homines se ungere solebant pretiosis unguentis, eleganter transfertur ad omnia quae sunt laeta et splendida et quidquid beatorum conditione gaudet. Sic infra Carm. XXIX. 23. *uncta* patrimonium. cf. v. 4. apud Martial. V. 45. *coena uncta* i. e. laeta et opipara.

V. 12. *inrumator praetor* C. Memmius Gemellus, qui fuit homo nequam, non nisi pravis animi sui libidinibus indulgens et devorandis aliorum bonis avide inhians, nulla co-

mitum ratione habita; non enim significationis proprietate urgenda est in voce *inrumator*, sed in universum turpioris vitae notio subiicienda, quod apparet ex carmine XXVIII. v. 10. ubi eadem obscenitate eiusdem Memmii sordida notatus avaritia: *O Memmi, bene me, ac diu supinum*. Tota ista *trabe lentus inrumasti*, cf. Carm. XXXVII. 8. et Scaliger ad hunc locum. *nec faceret pili coh.* post *nec* subintellige *qui*.

V. 14. *quod illic natum dicitur esse* ex eo, quod ibi lucratus esse diceris. *natum*, sicut Graecorum *τι γίγνεται ἀγίγνεται*, eleganter dicitur, quod quicumque de causa provenit, et rei familiari quasi subnascitur. vid. Gronov. de Pec. Vet. p. 525. V. 16. alij explicant: *cuius*

CATUL. Carm.

D

Ad lecticam homines. Ego, ut puellae
 Unum me facerem beatiorem,
 Non, inquam, mihi tam fuit maligne,
 Ut, provincia quod mala incidisset,
 Non possem octo homines parare rectos. 20
 At mi nullus erat neque hic neque illic,
 Fractum qui veteris pedem grabati
 In collo sibi collocare posset.
 Hic illa, ut decuit cinaediorem,
 Quaeso, inquit, mihi, mi Catulle, paulum, 25

- * I. c. male. *pro esse alii aere vel asse*. V. 17. *beatiorum* Avantiis contra nitente Scaligero. V. 19. tres antiquissimae Editt. *quae mala*. V. 20. ex corruptis lectionibus *octo literas*, *octo litas*, *octo mines* reposuit Vossius *octo Miles* I. e. mancipia Phrygiaca vel Bithynica. admodum dure! salva

rei proprius usus est in Bithynia. ad lecticam homines h. e. lecticarios, [*επισκεπτες*] de lectica veterum post Lipsium Elector. lib. I. c. 19. copiose et accurate disputat Schefferus de Re Vehiculari lib. II. c. 5. p. 85. *ut me facerem* h. e. ut me fingerem, iactarem, simularem, sic *facere se ferocem* apud Plant. Curcul. 4. 3. 7. ad quem locum plura exempla collegit Gronov. in Lect. Plautin. p. 92.

V. 18. *non mihi tam fuit maligne* non adeo maligna fortuna usus sum, non adeo pressus fui angustiis.

V. 20. *parare* [*ερεσκεν*] *octo homines rectos* h. e. erectos et proceros. Sic *recta servitia* apud Sveton. Caesar. c. 47: sunt apta forma et statura, ut recte ibi explicat Ernesti; *lectica* autem vel a quatuor vel a sex vel ab octo servis por-

tabatur, et hinc vocatur octophorus vel octophorum, cuius usu nobilis inprimis fuit Bithynia. Cic. Verr. V. 11. nam, ut mos fuit Bithyniae regibus *lectica octophoro* ferebatur.

V. 21. Sensus: ut ego nulum plane habebam servum, neque hic neque in provincia, in cuius collo vel vetus et fractus grabatus suspendi et gestari posset. *grabatus* est lecticarum genus vile et exiguum. Multos est in hac explicanda voce Vossius. *pedes* autem dicuntur asseres, vel furculae, quibus innitentem lecticam humeris subibunt lecticarii.

V. 24. *ut decuit cinaediorem* pro indole et more procacis et perfrictae frontis scortilli. Eadem voce impudentiam hominis turpi libidine diffuentis notat Martialis lib. VI. 39. 12. *Quartus cinaeda fronte*.

V. 25. *paulum istos commoda* vid. Var. Lect. affectabat

Istos commoda, nam volo ad Serapin
Deferri. Mane, inquit, puellae :

res est, vulgata lectione servata. V. 26. Bipontina editio, quam typis describendam curavimus, exhibet lectionem Scalig. *paulum Istos: commoda nam volo ad Serapin Deferri*, quam ut in textum reciperem, a me impetrare non potui. Licebit mihi et in nonnullis aliis locis discessionem facere ab edit. Bipont. ubi meliores lectiones idoneis ex causis praefereundae videntur. antiquissima lectio, in quam conspirant omnes MSS. Statii est nostra: *Paulum istos commoda*; unos tamen habet *paululum* sequenti syllaba ultimam absorbente. Iam vero cum producat ultimum in *commoda*, metri rationi succurrere studuit Scaliger coniectura, mutato *commoda* in *commodo*. parum feliciter! nam primum huius ipsius vocis ultima correpta eget auctoritate et exemplo, cuius, quantum scio, nullum apud veteres exstat, deinde, licet cum Scaligero *commodo* explices in *tempore*, tamen nescio, quid frigoris habet. Melius consultum fuit tam numerorum modulo quam ipsi sensui in Edit. Aldin. I. ubi legitur: *Istos commodita volo ad Serapin deferri*. Sed nullius libri MS. consensu firmatur. Pari modo haud inepte legi possit cum Viro docto in Observatt. Miscell. I. c. *Istos commoda*, enim volo ad Serapin, modo eiusmodi lapsus librorum in permutandis particulis *res* nam et enim veritatis quandam haberet speciem. Itaque vel dicendum est, Catullum corripuisse ultimam in *commoda* [quod putat Vossius, quamvis non satis hanc insolentiam adstruere videantur allata exempla, puta et *tempera*, quorum prius dubium adhuc est apud Pers. IV. 9. vel adverbialiter exponitur a grammaticis; alterum non nisi in veteri inscriptione occurrit] vel lenior inveniunda est emendandi ratio. Lenissimum autem puto, si quis pro *commoda* reponat *commode*, ut sit vocativus. Eleganter autem dicitur *commodus*, vel qui est facilis, benignus, liberalis, obsequiosus. gütig, gefällig. Horat. IV. Od. 8. v. 1. 2. *Donarem pateras, grataque commodus, Censorine, meis aera sodalibus*, vel qui commodo et opportuno tempore nos convenit. Terent. Andr. V. 2. 3. *Ego commodiorem hominem, adventum, tempus non vidi*. Sensus igitur erit: quaeso, mi Catulle, paulum istos mihi [eleganter retinet verbum *cede* vel *mutua*] *commode*, note mihi liberalitate tua, vel: tu qui commodo et opportuno tempore iam me convenis, nam volo ad Serapin deferri. Cui contorta videtur mea explicatio, meliora offerat. V. 27. *mane me*,

autem meretrix non sine causa octophorum, utpote quod muneris mitti solebat puellis. Martial. I. 3. 11. *Octo Syris suffulta datur lectica puellae nam volo ad Serapin deferri* h. e. ad templum Serapidis. haud raro enim ipsi dii pro templis poni solent. Sic apud Chariton. lib. 4. c. 4. *παρθένος τις ἀρραδίον βαδίζουσα*

nbi vid. Doryillius et Albertus in Observatt. in nov. Test. p. 254 - 256. Erat autem hoc templum eo tempore extra urbis pomerium [quapropter speciosam lecticae postulandae causam habebat meretrix] quod adibant mulierculae vel procurandae valetudinis vel exercendae libidinis causa. vid. Vossius

Istud, quod modo dixeram me habere,
 Fugit me ratio. Meus sodalis
 Cinna est Caius: is sibi paravit.
 Verum, utrum illius, an mei, quid ad me?
 Utor tam bene, quam mihi pararim.
 Sed tu insulsa male, et molesta vivis,
 Per quam non licet esse negligentem.

30

inquit, puellae plerique libri veteres. nam me vespere, uti soepe apud Plantam et Terentium. Itaque non extrudi debebat me in edit. Bipont. quamvis alias eiusmodi hiatus amet Catullus. sili mane tum vel manedum ultima in mane corripitur, uti in cava, vale, iube, vide, responde. vid. Voss. de Analog. lib. III. c. 25. ex veteri scriptura inquit recte fecit Scaliger inquit. Heinsius in not. ad Cat. totum versum soddacter, ut solet, sic refingit: Deferri. itane? inquit puellae. V. 31. Vossius: Perunne illius an mei. Idem vers. seq. legit: quae mihi paravit. Statius ex veteri lectione parassim fecit paratis. V. 33. nonnullae antiquiores editt. insulsa, mala et molesta, vel male et nimis molesta es, vel mala et nimis molesta es. Vossius: Sed tu invis, male et molesta vivis. Heins. in not. ad Cat. coniecit: Sed tu insulsa vale et molesta ubivis vel cuivis in vers. ult. idem malit negligenti pro negligentem, quod iam in mentem venit Douase.

ad h. 1. et Jablonskins in Pantheo Aegypt. lib. II. cap. 5. 6.

V. 28. *Istud, quod m. d. m. h. fugit me ratio pro istud rationes grammaticae postulabant istius. Sed consulto et eleganter iam neglexit poeta constructionem, ut hominis temere errantis et repente ad se redeuntis confusam loquendi rationem imitaretur. Sensus est: in eo, quod me possidere dixeram, erravi et deceptus fui, alibi unum habui, cum id dicerem, status rei me fefellit.*

V. 30. Cinna. poeta nobilis,

qui scripsit carmen Smyrnam, quod decem annis eliminavit. Laudatur infra carm. XCV. cf. Virgil. Eclog. IX. 35. et Martialis. X. 21.

V. 32. *Utor tam bene, quam mihi pararim. post quam suaudi si. in animo habuit poeta tritum illud: amicorum omnia esse communia.*

V. 33. *molesta vivis eleganter pro es.*

V. 34. *per quam non licet esse negligentem, cuius rapacitatis caute vitanda est.*

CARMEN XI.

AD FURIUM ET AVRELIVM.

Sublimiori spiritu exurgit poeta et ipso, quo nunc utitur, graviore carminis genere, in altum eniti et paulo senioris argumenti rem moliri et promittere videtur. In qua quidem opinione tenet lectores usque ad vers. 15 ubi inopinata conversione suaviter eludit lectoris expectationem. Nam postquam satis laudaverat spectatam sibi Furii et Aurelii amicitiam, ad officia gravissima quaeque amici causa suscipienda paratam, expetit sibi novum ab ipsis amicitiae officium; quod quale quantumque fuerit, ipse lector cognoscat. Exsplendescit hoc carmen eximius magni poetae virtutibus, sive verborum delectum et ornatum plane lyricum respicias, sive inexpectatam conversionem et ingeniosam inventionem admiseris, qua summam gravitatem repente excipit lasciva levitas.

Furi et Aureli, comites Catulli,
Sive in extremos penetrabit Indos,

V. 2. alii *penetravit*. perperam: nam sequitur versu notio *greditur*.

V. 1. *Furi et Aureli*. Innui-
patant interpretes Furium Bi-
bacculum, elegantis ingenii poë-
tam, passim veteribus lauda-
tum, et L. Aurelium Cottam
praetorem, qui legem promul-
gavit de iudiciis equestri ordini
restituendis. Sed recte iudicat
Vulpius; vix quidquam certi
de illis praeiudicari posse, cum
plures omnino fuerint iis tem-
poribus tam Furii, quam Au-
relii. Nec eosdem fuisse puto,
quos infra acerbis versibus in-
sectatur, Aurelium quidem in
Carm. XXI. Furium in Carm.
XXIII. *comites Catulli* me co-
mitaturi, necum adituri remo-
tissimas terrae partes. Idem tan-

quam certissimum verae amici-
tiae argumentum expectat ! Ho-
ratius a Septimio Od. lib. II. 6.
v. 1. *Septimi, Gades aditure me-
cum, et Cantabrum indoctum
iuga ferre nostra, et Barbaras
Syrus ubi Maura semper Ae-
stuat unda*: ubi plura huius ge-
neris exempla excitavit Cl. Iani,
nostri loci non immemor.

V. 2. *Sive in extremos pen-
Ind.* extremi vocantur Indi ut
mox vers. 11. *ultimi* Britanni
tamquam remotissimi populi.
Eodem sensa apud Ciceronem
India vocatur *extrema* Verr.
V. c. 65. et sic passim extre-
mae orae dicuntur vel pro In-
dia vel pro alia quacunque re-

Litus ut longe resonante Eoa

Tunditur unda;

Sive in Hircanos Arabasque molles,

5

Seu Sacas sagittiferosque Parthos,

Sive qua septemgeminus colorat

Aequora Nilus;

Sive trans altas gradietur Alpes,

Caesaris visens monumenta magni,

10

V. 3. nonnulli *longe ubi litus*. V. 6. Passeratius in vet. quodam libro *cotriferosque*, collato Virgilio Aeneid. X. v. 169. in margine H. lib. *phaietripheosive*. Sed nostram lectionem confirmant libri fere omnes; iuverit autem observare Catullum, more Graecorum spondaei loco alibi posuisse trochaeum, ut vers. 15. *panca nunciate meae puellae*. V. 7. *Sive qui in edit*. R. et in quibusdam Stat. MSS. in Maffei lib. *que*, unde legendum putat Stat. *quae*. Vossius ex lib. vet. ad quos saepe pro-

motiori regione in ultimo quasi orbis termino ex opinione veterum sita. cf. Burmannum Sec. ad Anthol. Tom. I. p. 264. *Ἰν ἡδύσιν* Homero sunt Aethiopes Odyss. I. 23.

V. 3. *Litus ut longe res. ut quemadmodum Graecorum* *ἔστιν ὅπου* est ubi. sic infr. Carm. XVII. v. 10. cf. Cerd. ad Virg. Aeneid. V. 329. *Eoa unda* est mare orientem versus, Oceanus, unde surgere putabatur Aurora [*ἠὺς*] *longe sonans* exprimit illud Homericum *ἠὺς ὀνείζουσα*.

V. 5. *Sive in Hircan. Arab. moll. Hircani* Asiae populi. Arabes dicuntur *molles*, quod clementia coeli emolliti et enervati. *tener Arabs* apud Tibull. II. 2. 4. ubi vid. Broukhnsius. *Sacae* populi proximi Scythia. *Parthi sagittiferi*, populi orientis mira dexteritate sagittas tractandi et in fuga retrorsum

iaciendi satis noti. cf. Burmannus Sec. ad Propert. III. 7. 54. et quos ibi laudat. *Septemgeminus Nilus* h. e. septenus, per septena ostia in mare se exonerans. Ovid. Amor. III. 6. 39. *Ille fluens dives septena per ostia Nilus*. hinc vocatur *ἑπτάπορος* apud Dionys. Perig. v. 264. cf. Eustath. ad Dionys. Perig. v. 226. vel *ἑπτάπορος* vid. Salmas. ad Solin. cap. 32. p. 295. cf. Maillet. descript. Aegypti p. 49. *colorat aequora* h. e. aqua lutosae, qualem fere vehit Nilus ex agris inundatis relabens, colorem inducit mari ab aqua marina diversum.

V. 10. *monumenta Caesaris* intellige tropaea et quidquid ad eius factorum conservandam memoriam publice exstabat. Britanni *horribiles* refer ad eternum cultum. Vulpius in hanc rem laudat Caesar. de bell. Gall. lib. V. c. 14.

Gallicum Rhenum horribilesque ulti-

mosque Britannos:

Omnia haec, quaecunque feret voluntas

Coelitum, tentare simul parati,

Pauca nunciate meae puellae

15

Non bona dicta:

Cum suis vivat valeatque mœchis,

Quos simul complexa tenet trecentos,

Nullum amans vere, sed identidem omnium

Ilia rumpens.

20

Nec meum respectet, ut ante, amorem,

vocat. profert quis pro quibus. V. 11. hiatus evitandi causa dederunt alii *horribilesque et ultimosque* contra linguae indolem: ne quid mutes, cogita, et alibi Catullum non repudiasse eiusmodi hiatus, ut saepe Virgil. et alii, quorum exempla collegit Cl. Barthius ad Propert. II. 9. 45, fortasse ipsum horrorem aspero duarum vocalium concursu exprimere voluisse.

V. 12-17. Sensus: vos igitur, qui ad omnia, quaecumque fata ferent mecum subeunda pericula parati estis, iam quaeso probate mihi vestram fidem et puellae meae haec pauca, sed haud iucunda verba nunciate. *tentare* exquisite dicitur de explorandis rebus cum periculo et audacia coniunctis. *non bona verba* proprie *male ominata* vid. *Βουφημ* vid. Brissonius de Formulis p. 11. seq. Edit. Paris. deinde de quolibet ingrato nuncio, qui animum turbat, pungit et urit.

V. 17 seqq. Sensus: Res suas sibi habeat et procul a me discedat cum infinita copia mœchorum, quorum nullum vero amore complectitur, sed frequenti libidinis usu enervat, conficit et frangit. *Ilia rumpi*

dicuntur in re venerea. Propert. II. 16. 14. *Rumpat ut assiduus membra libidinibus.* cf. Scioppius ad Lus. carm. XXII. *complexa tenet* eleganter: amore suo irretitos detinet.

V. 21. Nec amplius amorem meum curet, qui plane ex animo meo propter ipsius inconstantiam et levitatem deletus et eradicatus est. Quod expressit elegantissima comparatione floris, qui vomere aratri succisus in perpetuum florere desinit. Non neglexit hanc suavissimam comparationem in rem suam vertere Virgil. Aen. IX. 435. Nec minus feliciter Lotichius Lib. IV. 5 97. *Sic iacet, in culto flos qui nitidissimus agro Vomere succisus praetercunte fuit.* cf. infra Carm. LXII. 39 seqq. *pratium ultimum* est prati

Qui illius culpa cecidit; velut prati
Ultimi flos, praetereunte postquam
Tactus aratro est.

V. 22. nonnullae antiquiores edit. *spectet velut ante*. in margine St. lib. *speret velut*. Sed sic offendit ingrata repetitio particulae *velut* in vers. seq. V. 23. pro *ultimi* in quibusdam legitur *ultimus*. mala: pro *tactus* exhibet Vossius ex vetustissimo exempl. Thuan. *fractus*, quod tam flori plane succiso quam ipsi comparationi amoris plane finiti magis favore videtur. proponit etiam Vossius *stratus*, quod fecit ex antiqua lectione *tractus*, sed haec corrupta lectio magis confirmat *et fractus*, una tantum mutata littera. Ceterum turpiter in hoc loco emendando se dedit Heinsius in not. ad Cat: pro *prati* legi iubens, *parati*, metro, ut ait, sic exigente. imo iam est versus hypermeter, cuius ultima in *prati* a prima vocali aequantis versus absorbetur, ut vers. 19. *omnium illa rumpens*. en festinationem Magui Heinsii!

extremitas, viae vicina cf. ad Carm. II. v. 3. pari modo explicari fortasse possunt *extremis* apud Theocrit. Idyll. XIII. 25. ut agrorum extremitas signifi-

cetur, licet aliter sentiat ad h. l. Casaubonus et Hemsterhusius ad Lucian. T. I. p. 143. Pascuntur enim oves in agrorum margine et extremitate.

CARMEN XII.

AD ASINIUM.

Asinius dexteritatis suae, ostentandae causa, quam haberet in surripiendis aliorum bonis, sudarium Catullo clam abstulerat inter pocula. Quod cum aegre ferret Catullus, exprobrat Asinio hoc furtum tamquam rem parum honestam et neutiquam homine ingenuo dignam, eumque monet, ut mox remittat sudarium, eo nomine inprimis sibi carum, quod pignus amicitiae sit; si cessaverit, graviter hanc iniuriam se ulturum esse hendecasyllabis minatur.

Marrucine Asini, manu sinistra

V. 1 pro *Marrucine* Avantiis legebat *Inser* coenam, refutatus a Moreto et Scaligero.

V. 1. 4. *Marrucine Asini*. Vestinos et Pelignos propter *Marrucini*, populi Italici inter fidem erga Romanos inprimis

Non belle uteris in ioco atque vino:
 Tollis lintea negligentiorum.
 Hoc salsum esse putas? fugit te, inepte;
 Quamvis sordida res et invenusta est.
 Non credis mihi? Crede Pollioni
 Fratri, qui tua furta vel talento
 Mutari velit: est enim leporum
 Disertus puer, ac facetiarum.

5

V. 8. Vossius e lib. Vatic. *mutetari*, quam lectionem tanquam meliorem et elegantiorē vulgatae praefert. De errore quidem libentiorum in commixtis his duobus verbis non dubium est, vid. Burm. ad Anthol. T. II. p. 528. sed vulgata vel hanc ob causam videtur praefereunda, quia vel maxime decet fratrem, quovis pretio fratris culpam redimere velle; illud vero voleam, ut frater talento *mutetetur*, parum honestum sit. V. 9. Pas-

spectati. cf. Vossius. *Manu sinistra non belle uteris*, parum honeste in convivii incuriosorum et hilaritati genioque indulgentium convivarum lintea surripere studeas sinistrae manus agilitate. Usus *sinistrae* in suffurandis aliorum bonis passim notatur a veteribus. *Fartifica* vocatur Plauto in Pers. II, 2, 44 nata ad furta Ovid. Met. XIII, 111. De more illo convivarum linteis vel mappis insidiandi vid. Martial. XII, 29; ubi eodem forti genere male audit Hermogenes. cf. eundem VIII, 59. *Lintea sunt sudaria*, ut ex v. 14 apparet, ex lino confecta, quibus, vel ad sudorem faciei detergendum, vel ad nares expurgandas utebantur.

V. 4 seq. *Hoc salsum e. p.* Hoc lepidum et facetum esse putas? erras, homo insulse et honestatis sensu destitute; res est vel maxime contumeliosa et indecora. *Quamvis pro valde*, atmodum passim dicitur:

quamvis diu dicere pro valde diu apud Cic. Rosc. Amerin. 32. cf. Burm. ad Phaedr. I, 28, 1. et Drackenb. ad Liv. I, 4. p. 31. *Crede Pollioni*, est hic *Asinius Pollio*, tam gratus apud Augustum et amicitia, quae cum Horatio et Virgilio illi intercedebat, quam ingenio et grandioris spiritus carminibus notissimus. cf. Virg. Eclog. III, 84., et Hor. Od. II, 1.

V. 8. *mutari velit*: si facta infecta fieri possent, furta tua lubenter frater tuus vel talento redimeret et permutaret. *Mutare rem re, vel cum re pro permutare* ex antiquo emendi vendendique more saepiuscule occurrit. Sic Medea apud Ovid. Met. VII, 59. 60. *Quemque ego cum rebus, quas totus possidet orbis, Aesonidem mutasse velim*. vide quos laudat de usu huius verbi Drackenborck. ad Liv. Tom. II. p. 130.

V. 9. *Disertus*: nove iam

CATUL. Carm.

E

Quare aut hendecasyllabos trecentos	10
Exspecta, aut mihi linteum remitte,	
Quod me non movet aestimatione,	
Verum est innemosynon mei sodalis.	
Nam sudaria Saetaba ex Hiberis	
Miserunt mihi muneri Fabullus	15
Et Veramius. Haec amem necesse est	
Ut Veramiolum meum et Fabullum.	

seratius et Vossius legi volunt *differtus* pro *differtus*; sed primum haec locutio aequae exemplo caret, ac nostra *disertus leporum*; deinde vix dici posse puto in bonam partem *differtus leporum*. Nonnulli *pater* pro *puer*, male! iudicante Vossio. V. 14. Ex corrupta lectione *Setaba exhibere* fecit Vossius *Setabe ex Hibera*, ut sit ipsum urbis nomen. Sed cum plurimae editiones et libri scripti offerant *Setaba*, et plane eodem modo *Sudarium Setabum* dicatur carm. XXV. 7. tenenda est nostra lectio. Rectius autem per Diphthungum exhibetur *Saetaba*, quod ex nummo antiquo ab Antonio Augustino memorato Dial. VII. in quo SAETABIS scribitur, probavit Drackenb. ad Sil. Ital. III, 374. V. 16. alii, quos secuta est Bipontina edit. pro *haec* legunt *hoc*, ut referatur ad linteum; sed illud magis favet orationi. Male etiam in nonnullis edit. et pro ut legitur.

dictum videtur de eo, qui alicuius rei, ubi facundia inprimis opus sit, bene peritus inveniat. Pollio igitur, elegans et urbanus iuvenis, sexcenties enim apud veteres tam iuvenes, quam ipsi viri blande vocantur pueri, non ferre poterat illepidos et infictos fratris sui iocos.

V. 12. *Quod me n. m. aest.* quod non pretii, sed amicorum causa aestimo, in quorum memoriam illud accepi.

V. 14. *Sudaria Saetaba* ex lino Saetabo ab urbe et fluvio Saetabi in Hispania sic dicto, ubi optimus lini proventus fuit. *De Hiberis*, Hispanorum populo vid. ad carm. IX, 6.

V. 16. *Haec amem necesse est.* Nam verum est, quod ait Ovid. Her. XVII, 71. *Utque ea non sperno, sic acceptissima semper Munera sunt, auctor quae pretiosa facit.* cf. Martial. IX, 99.

CARMEN XIII.

AD FABVLLVM.

Fabullum ad coenam invitat poëta satis lepide et familiariter.

Nam cum ipse rebus, ut ait, angustis laborans, bonam et lautam coenam parare non posset, rogat Fabullum, ut asferat secum quidquid ad bonam et laetam coenam pertineat. Ipse autem spondet, se quolibet modo Fabullo amorem suum probaturum et unguentum suavissimum oblaturum esse. Eleganter expressit hoc carmen Goetze in Carminibus Tentonicis. T. II. p. 232.

Coenabis bene, mi Fabulle, apud me
 Paucis, si tibi Dii favent, diebus,
 Si tecum attuleris bonam atque magnam
 Coenam, non sine candida puella,
 Et vino, et sale, et omnibus cachinnis. 5
 Haec si, inquam, attuleris, venuste noster,
 Coenabis bene: nam tui Catulli
 Plenus saccus est aranearum.
 Sed contra accipies meros amores,

V. 2. *favint* dedit Vossius pro *faverint* ex antiqua, ut ait, lectione, *fazint* male! nam sic penultima contra leges hendecasyllabi longa est. V. 6. *Fabulle noster* Vennt. Gryph. et aliae edit. antiq. V. 9. *meos*

V. 1. *Coenabis bene*. Similiter exorditur Martial. XI, 52. *Coenabis belle, Iuli Cerealis apud me.*

V. 4. *candida puella* b. e. pulchra. cf. Brouckh. ad Tib. IV, 4. 17.

V. 8. *Plen. sacculus aranearum*: eleganter et facete ita dicitur sacculus, qui pecunia vacuus non usn teritur. Res enim, quae sine usu aut vacuae iacent, vel situ vel aranearum textura obduci solent. Hinc Hesiodus aranens e vasis, quae diu non

usui fuerant, eiiciendas suadet rusticis felici messe gaudentibus, in Ecg. 475. *Εκ δ' ἄγχιος δέσσεως ἀρῶντα* — Cf. Plaut. Aulul. I, 2. v. 5. 6.

V. 9. *accipies meros amores*, quidquid amorem meum probet spiretque, luculenta voluntatis meae et placendi studii signa. Sic frugali illi coenae apud Ovid. qua Iupiter et Mercurius a Baucide et Philaemone excepti sunt: — *Super omnia vultus Accessere boni, nec iners pauperque voluntas* Met. VIII. 677, 78. Idem

Seu quid suavius elegantiusve est:

10

Nam unguentum dabo, quod meae puellae

Donarunt Veneres Cupidinesque;

Quod tu cum olfacies, Deos rogabis,

Totum ut te faciant, Fabulle, nasum.

amores quaedam e vetustis. V. 10. Seu quod rectius ex mea sententia. De aberratione librariorum in quid et quod vid. Drackenb. ad Liv. T. V. p. 161.

placendi studium promittit Clytraco ad se invitato Lotichius VI, 14. 7. *Ante tamen ponas vacui ieiunia ventris; Frigidus extincto stat meus igne focus, Signa voluntatis rectae sincera dabuntur.*

V. 10. *Seu q. su. et. e.* quod magis tibi arrideat et elegantiam meam declaret; nam unguentum tibi dabo suavissimum fragrantissimumque ex ipso Veneris myrothecio profectum. De unguento Veneris, quod *κελλος* vocat Homerus, vid. Vossius ad hunc locum. Auctores nimirum eximiae praestantiae et pulchritudinis a poetis vel Venus, vel Amores, vel Cupidines per-

hibentur. Similis locus est apud Prop. II. 29, 17. *Adslabunt tibi non Arabum de gramine odores, Sed quos ipse suis fecit Amor manibus.* Usus unguentorum apud veteres in conviviiis, quibus ora et capita perfricare solebant delicatiores, satis notus est. Promittit igitur Catullus non nisi externam elegantiam, ipsam autem coenae curam relinquit Fabullo. *Meros amores* explicant interpretes vel de unguento, vel de puella, quem Fabullus secum ad coenam adducturus erat. Sed illi explicationi repugnat particula *seu*, quae statim sequitur.

CARMEN XIV.

AD CALVVM LICINIVM.

C. Licinius Calvus, poeta et orator clarissimus, (de quo vid. Cic. ad Div. XVII, 24., XV, 21., et Val. Max. IX, 12. 7.) ioci miserat Catullo, intima familiaritate secum coniuncto, pessimorum poetarum carmina, et quidem, ut eo importunius illi obstreperent poetae importunissimi, ipsis, laetitiae destinatis, Saturnalibus. Altos igitur clamores tollit Catullus ob creatam hoc ioco sibi molestiam et interceptam laetissimo die laetitiam, et

hanc amici protervitatem mittendis undique collectis et corrasis poetarum quisquillis se remuneraturum esse praedicat.

Ni te plus oculis meis amarem,
 Iucundissime Calve, munere isto
 Odissem te odio Vatiniano.
 Nam quid feci ego, quidve sum locutus,
 Cur me tot male perderes poetis?
 Isti Dii mala multa dent clienti,
 Qui tantum tibi misit impiorum.
 Quod si, ut suspicor, hoc novum ac repertum
 Munus dat tibi Sulla iterator:

5

V. 6. male multa dant. tanquam meliorem lectionem obtrudit Vossius, sine idonea ratione. V. 8. hoc novum hoc repertum parum eleganter concecit Vossius. V. 9. Sylla Muret. et alii Sillo vel Sילו in antiq.

V. 2. Munere isto h. e. propter istud munus. Sensus: Nisi mihi esses in deliciis, gravissimo propter missum mihi munus te odissem odio, vel: tanto odio, quanto te odit Vatinius, acerrimum criminum tuorum accusatorem. Posteriori explicationi favet locus infra LIII, 3. 4. De communi, quo omnes boni Vatinium, omnium hominum nequissimum, prosequantur odio, est locus insignis apud Macrobi. Saturn. II. 6.

V. 5. male perderes h. e. male muletares, cruciaries, enecares. 6. clienti. Calvus enim haec scripta malorum Poetarum a cliente acceperat, quae postea ioci causa, ad Catullum misit.

V. 7. tantum impiorum, h. e. tantum pessimorum poetarum ferruginem. poetae iugii sunt, qui iratis Musis ad sacra

poësin accedunt - vulgus profanum; al. qui Musarum sacris rite initiati sunt, vocantur sacri, sancti, pii. Ipse noster se pium vocat Carm. XVI, 5. cf. Virg. Aen. VI. 662-8.

V. 8. novum ac repert. mun. novo more composita et ingeniose excogitata carmina. repertus! de voce novus cf. ad Carm. I, 1. reperire pro excogitare saepe apud Plautum et Terentium. carmina labore reperta apud Lucret. III, 420. Sulla Cornelius Epicadus, Lucii Corneli Sullae libertus, ut putant interpretes. vid. Svet. de Illust. Gramm. c. 12. iterator, grammaticus, h. e. poetarum interpretes. vid. Svet. lib. laud. c. 4. Non est mi male - non doleo et indignor, sed mirifice gaudeo, operam tuam forensem non frustra commodari clientibus, Sacrum libellum exse-

Non est mi male, sed bene ac beate, 10
 Quod non dispereunt tui labores.
 Dii magni, horribilem et sacrum libellum!
 Quem tu scilicet ad tuum Catullum
 Misti, continuo ut die periret,
 Saturnalibus, optimo dierum. 15
 Non, non hoc tibi, salse, sic abibit.

quibusdam editt. V. 16. non modo hoc tibi male tentat Fossius.

crandum, detestabilem, ἀπύρρον. Sic morbus, ignis, serpens et alia sacra, (ἱερὰ) dicuntur. vid. Drackenb. ad Sil. VIII, 100., et ad Liv. I. 1. p. 268.

V. 14. contin. ut d. per. — Sensus: ut toto illo die, ipsis-
 simis Saturnalibus, qui dies in
 optimis et laetissimis diebus
 festis habetur, periret, h. e.
 magno toedio afficeretur Cat-
 ullus tuus. Saturnalia apud
 Romanos in memoriam aureae
 aetatis, per Saturnum in regni
 societatem a Iano receptum,
 Italiae populis praestitae, summa
 hilaritate mense Decembri ce-
 lebrata et ab initio quidem
 uno tantum die peracta et finita
 sunt; sed postea inde a C. Cae-
 sariis temporibus plures dies
 illis celebrandis additos esse
 notum est vel ex Macrob. Sa-
 turn. I, 10; ubi de hac re est
 locus classicus. Hinc Saturnalia
 prima de primo Saturnalium
 die, dicuntur apud Liv. XXX,
 36; ubi vide, quae observat
 Gronovius. Secunda et tertia
 vocantur a Cic. ad Attic. XIII,
 52. Apparet igitur, vel unum
 tum adhuc diem, cum haec
 scriberet Catullus, sacrum fuisse
 Saturnalibus, vel unum certe

diem, qui proprie vocaretur
 Saturnalia, praeceteris festum
 solemnemque habitum esse. Nec
 quemquam offendere debet lo-
 quendi genus paulo insolentius
 — continuo die, Saturnalibus,
 cum ipse Liv. dicat II, 21.
 Saturnalia institutus festus dies.
 cf. Gron. ad Liv. I, 9. Constat
 denique ad munera, quibus
 invicem se excipiebant Satur-
 nalibus, etiam libros pertinuisse,
 quos pauperes divitibus vel
 clientes patronis obtulisse tradit
 Lucian. in Chronosoloni s. Le-
 gislatori Saturnalium c. 16. p.
 338. T. III. edit. Reitz. cf.
 Martial. V, 18. 4. Plura de
 Saturnalibus praeter Macrob.
 l. c. vid. apud Liv. XXII. I.
 Stat. Silv. I, 6. et Lipsium in
 Saturn. I, 2. seq.

V. 16. Non, non, magnam
 vim habet repetitio particulae
 non, de qua elegantia vid. Ben-
 tleyum ad Hor. Od. III. 24. 25.,
 et Drackenb. ad Sil. II, 25.
 Salse ad fraudem aliis faciendam
 ingeniose. — Sic abibit: tam
 impune feretur. Si luxerit
 h. e. simulac illuxerit dies,
 primo mane. Fortasse etiam
 dedit poeta illuxerit, quod est
 usitatus, cum facile fieri po-

Nam, si luxerit, ad librariorum
Curram scrinia: Caesios, Aquinios,
Suffenum, omnia colligam venena,
Ac te his suppliciis remunerabor.
Vos hinc interea valete, abite
Illuc, unde malum pedem tulistis,
Seculi incommoda, pessimi poëtae.

20'

V. 18. *Aquinios* perperam in vetustioribus. Nam in voce *Aquinios* duae syllabae in unam coalescunt. V. 22. *attulistis* reperit et idem refutavit Scaliger.

tuerit, ut prima syllaba *il* ab antecedente particula *si* absorberetur.

V. 18. Malum poëtam *Aquinium* notat etiam Cicero Tusc. V. 22. de *Suffeno* cf. infr. carm. XXII *venena* carmina mala, abominanda et execranda, quibus inest multum veneni et pestilentiae, ut loquitur Noster infr. XLIV. 12. — *his suppliciis*:

poëtis malis, quorum lectione tamquam poena gravissima afficimur et paene enecamur. *remunerabor* ulciscar, *recedam* *pari*, parem gratiam tibi referam. Simili modo enim *gratiam referre* passim in malam partem dicitur Terentio Eunuch. II, 3, 9. 3. et IV, 4. 52. — *Seculi incommoda* terrae pondera *ἐχθρὰ ἀνθρώποις*.

* * * * *

Si qui forte mearum ineptiarum
Lectores eritis, manusque vostras
Non horrebitis admovere nobis:
Paedicabo ego vos, et inrumabo.

Contra MSS. et libr. vett. fidem in nonnullis edit. attextuntur hi quatuor versiculi Carm. XVI ad *Atrelum* et *Furium*, ubi apparent etiam in Edit. Bipont. Versus quartus *Paedicabo ego vos, et inrumabo*, qui abest in lib. vett., debetur liberalitati et ingenio Vossii. Videntur omnino hi versus *ἀνεγενεαιγενεαί* longioris carminis, temporis iniuria nobis erepti, quos frustra ceteris poëtae carminibus assuas vel infercias. Incommoda certe adiecti sunt Carm. XVI. Nos in assignando his versibus loco secuti sumus auctoritatem MSS. ad quam Statius et editor Cantabrigiensis provocant. In versa primo male legitur in Bipont. *qua*, et cui vitiose in edit. L. Mureti.

CARMEN XV.

AD AURELIUM

Aurelio ea lege commendat puerum suum, ut caste hunc florem custodiat, nec solita libidinis suae explendae cupiditate illum contaminare audeat. Quodsi fecerit et usque eo audaciae progressus fuerit, ut illum corrumpat, gravissima, tanquam moechum, affectum iri poena minatur. - Factum autem hoc esse ubi Aurelio ex Carm. XXI. apparet, unde acerbae inter eum et Catullum inimicitiae exortae sunt. - Qui non omni honestatis sensu destitutus est, argumentum huius carminis abominabitur, sed orationis elegantiam admirabitur.

Commendo tibi me ac meos amores,
 Aureli. Veniam peto pudentem,
 Ut, si quidquam animo tuo cupisti,
 Quod castum expeteres, et integellum,
 Conserves puerum mihi pudice: 5
 Non dico a populo; nihil veremur
 Istos, qui in platea modo huc, modo illuc
 In re praetereunt sua occupati:
 Verum a te meluo, tuoque pene,
 Infesto pueris bonis malisque. 10

V. 1. *meos amores*: amoris mei delicias, puerum meum. cf. ad Carm. X. 1. - *veniam peto pudentem*, dimando una grazia, un favore. fortasse ex-cidit particula *ut* post *veniam*.

V. 3. *Si quid. anim. t. cup.* quod - eleganter et ornate pro: si ullus puer fuit, quem castum velles et indelibatam.

V. 7. *istos ex populo*. Nomen collectivum *populus* saepissime excipit pluralis. *Clamior concursusque populi*, mi-

rantium quid rei esset Liv. I. 41. cf. Drackenborch. ad Liv. XXXV. c. 26. §. 9. T. IV. p. 945., et quos laudat Cortius ad Sallust. Iugurth. XXVIII. p. 540.

V. 8. *In re pract. s. occup.* negotiis suis exsequendis intenti modo huc, modo illuc discurrunt, nec quidquam a negotiis suis alienum curant.

V. 10. *bonis malisque* formosis et deformibus. cf. Vulp. - *ubi erit foris paratum sustuli*

Quem tu, qua lubet, ut lubet, moveto
 Quantum vis, ubi erit foris paratum.
 Hunc unum excipio, ut puto pudenter.
 Quod si te mala mens furorque vecors
 In tantam impulerit, sceleste, culpam, 15
 Ut nostrum insidiis caput lacesas:
 Ah! tum te miserum malique fati,
 Quem attractis pedibus, patente porta,
 Percurrent raphanique mugilesque.

V. 11. Statius in MS. invenerat *Quem tu qualubet ve moveto* unde tentat. *Quem tu, qualubet; ut velis moveto* parum recte ob sequens *Quantum vis*. V. 17. *miseri* exhibet Graeviana edit., quam lectionem more suo tustar m.scriptorum iactator Corradinus de Allio. V. 18. *atratris pedibus* Vossius et MS. Commel. in aliis edit. *adstrictis* vel *artatis*.

interpunctionem post *foris* et explico: ubi erit tibi foris, (in angiporitu) scortum aliquod ad exercendam libidinem paratum; nam *puella parata* dicitur, quae facile copiam sui facit. Propert. I, 9. 25. cf. *Burm.* ad Ovid. Met. V, 603. qui *paratum* malit referre ad *quem*, conferat illud de Priapo apud Ovid. Fast. I, 437. *quantum vis* quantum lubet.

V. 14. *Quod si te mala mens* — Quod si ab immodica et insana animi tui libidine hoc impetrare non poteris, ut ab hoc puero abstineas, tum — expende verborum ornatum et compara infr. Carm. XL, 1. *nostrum caput* eleganter pro *me*. Male trahunt interpretes ad

puerum. *insidiis* furtivo amore, cf. XXI, 7.

V. 17. *malique fati* sc. hominem. *homo mali fati* est infelix.

V. 18. In describenda ignominiosa illa adulterorum deprehensorum poena *perperidoria* et *καταδωρε* otium nobis fecerunt interpretes et ad hunc locum et ad *Aristoph.* Nub. 1079. cf. *Kusterus* ad Suid. s. v. *καταδωρε*. Alias moechorum poenas commemorat *Schefferus* ad *Aelian.* V. H. XII, 12. *attractis pedibus* diductis et divaricatis, ut recte explicat *Muretus*. *patente porta* τῇ πύλῃ, cui inmittebantur raphani et mugiles. — *mugiles* sunt genus piscium, de quibus vid. *Plin.* IX, 17. et ad *Iuvenal.* X, 317.

CARMEN XVI.

AD AVRELIUM ET FURIUM.

Castitatem suam bonus et castus, si Diis placet, Catullus probare vult Aurelio et Furio, quibus illa ex mollioribus eius versiculis suspecta reddita fuerat. Quam quidem male de se susceptam opinionem evellere ex eorum animis studet partim eo, quod sacri poëtae, in quos vel maxime cadat morum integritas, non ex carminibus suis diiudicandi sint, partim edendo, en castitatis specimen! ubi marem se praestiturus sit, specimine. Compara cum nostro Martialis I, 36.

Paedicabo ego vos et inrumabo,
 Aureli pathice et cinaede Furi;
 Qui me ex versiculis meis putatis,
 Quod sint molliculi, parum pudicum.
 Nam castum esse decet pium poëtam 5
 Ipsum: versiculos nihil necesse est;
 Qui tum denique habent salem ac leporem,
 Si sunt molliculi ac parum pudici,
 Et, quod pruriat, incitare possunt;
 Non dico pueris, sed his pilosis 10
 Qui duros nequeunt movere lumbos.

V. 3. *putatis* Cantabrig. et sic etiam infra V. 13. — V. 8 *si sint lib.* Comel. et Pal. papyr. V. 9. *possint.* Comel. V. 10. *his pilosis* legitur in

V. 2 *pathici et cinaedi* dicuntur, qui muliebria patiuntur.

V. 4. *pium poëtam* rite Musarum sacris operantem vid. ad Carin. XIV, 7. *versicul. nih.* nec e. sc. castos esse. Eandem castitatis speciem et alii praeseferunt nequitiarum magistri. Ovid. Trist. II, 354. *Credemihi, distant mores a carmine nostri,*

Vita verecunda est, Musa iocosa mihi. cf. Martialis I, 5. 8. et plura ibi vide apud Raderum.

V. 9. *quod pruriat*, eleganter pro libidine. cf. Martialis I, 36, 10. 11. *his pilosis bispidis*, vietis et enervatis.

V. 11. *Qui duros nequ. h.* e. qui exfututa pandunt latera, ut supra loquitur Noster VI, 13. cf. Sciopp. ad Lus. XVIII, 4.

Vos, quod millia multa basiorum
Legistis, male me marem putatis:
Paedicabo ego vos et inrumabo.

paucis. *hispidosis* in margine lib. Comel. cum quibusdam impressis.
V. 12. *Vos*, qui Cantabrig. *Vosque* vitiose in lib. Comel.

V. 12. Quod legistis de multis *male marem me put.* cinaedum,
meis basiationibus versiculis ce- mollem. vid. Nic. Heins. ad
lebratis. cf. Carm. V, et VII. Ovid. Art. Am. I, 524.

CARMEN XVII.

AD COLONIAM.

Acciderat aetate Catulli, quod saepe accidere solet, ut homo insulsus et veternosus coniuge uteretur elegantissima formosissimaque. Quam quidem indignam rem cum vix ferre posset puellarum patronus et elegans harum deliciarum spectator Catullus, in gratiam puellae, Coloniam quamdam, quae loca lutosae et palustriae ponte sublicio iunxerat, precibus adit, ut stupidum illum hominem de ponte illo in lividissimum paludis locum deturbet, si forte hoc modo fieri possit, ut stolidus eius veternus repente excitetur, et supinus animus in gravi coeno derelinquatur. — Est hoc carmen elegantissimum, sive verborum ornatum, sive lepidam stulti et tardi hominis descriptionem spectes. — Versus sunt Ithyphallici ex heroicis effecti, sed molles enervatique. — Quis locus fuerit Colonia, non certo affirmari potest. Muretus suspicatur fuisse oppidulum prope Veronam, quod hodieque nomen servet. At Scaliger et Vossius malunt intelligere Novum Comum, coloniam paulo ante a Caesare deductam.

O Colonia, quae cupis ponte ludere longo,

V. 1. *quem cupis ponte ludere longo* in plurimis edit. vet. Ald. Gryph. Muret. pro *longo* dedit Vossius *ligneo*, non male, quia idem pons mox

V. 1. Sensus est: *O Colonia, in ponte longo, ubi in promptu quae lubenter velis ludos facere tibi est salendi facultas, sed*

Et salire paratum habes: sed vereris inepta
 Crura ponticuli adsulitantis, inredivivus
 Ne supinus eat, cavaque in palude recumbat:
 Sic tibi bonus ex tua pons libidine fiat,

5

ponticulus dicitur. V. 3. *ac sulcis tantis* antiquissima lectio, in quam conspirant omnes Statii et Scalig. MSS. et Edit. R. *ex sulcis tantis* in L. MS. teste editore Cantabrigieusi, unde fecit Vossius admodum ingeniose *ponticuli asculis stantis* h. e. parvis tigillis seu perticis innitentis. Nostra lectio *adsulitantis*, quae rei maxime consentanea videtur, ingenio Scaligeri debetur, sed improbatur Vossio, quia sic dactylus in sede tertia ponitur, ubi debebat esse Creticus, quo sublato rythmus adeoque tota vis carminis ex sententia Vossii perit. Mureti edit. prima ab anno 1554, quae cum *Ald. II.* et *Gryph.* in plurimis fere consentit, habet

(inepta) frustra et nimis anxia times fulcra lignea ponticuli trementis et adsulitantis, ne praeceps ille cadat et in lutosa palude corrumpat, unde in pristinum statum revocari nequeat, ede, quaeso, Colonia, in meam gratiam iucundissimum et maximo risu dignissimum spectaculum, (Sic) quod si feceris, opto, ut pons tuus plane ex animi sententia tam firmus fiat, ut vel Martis sacerdotes in illo saltare et sacra suscipere possint. Multum pulveris in hoc loco explicando ab interpretibus commotum est, neque tamen ullus rem satis assecutus videtur. ludere, luserunt enim olim et ludicra spectacula ediderunt in pontibus, quod et adhuc fieri in Italia, Pisis atque Venetiis, testatur Vulpus et Corradinus de Allio. — salire paratum habes, in promptu tibi est salire h. e. saliendo facultas. Vulpus et quos ille sequitur argutantur. inepta tam ad Coloniam, quam ad crura trahi potest. qui ad crura referre malit, cogitet ligneas columellas ad pontem

fulciendum infirmas nec satis aptas. assulitantis vid. Var. Lect. inredivivus eleganter de rebus inanimatis, quae irreparabiles sunt, denuo excitari et restitui nequeunt.

V. 4. ne supinus eat retro labatur in paludem, unde erectus fuerat. Suaviter et venuste! Sic apud. Liv. XXX, 10. supinus telorum iactus h. e. tela, quae non evolant sed in terram decidunt. cavaque in palude, profunda et alta. Sic infra undae cavae XCV, 5. flumina cava apud Virg. Georg. I, 326. et ipsa palus cava apud Ovid. Met. VI, 371. cf. Burmann. ad Ovid. Ib. 228. et ad Lucan. I, 396. ex tua libidine plane ex voto tuo. De voce libido in bonam partem vid. Drackenb. ad Sil. XI, 312. Salisubsuli haud dubie intelligendi sunt Salii, Martis sacerdotes, qui sacra celebrabant tripudiis et saltationibus, de quibus vid. Cuper observat. IV, 2. Finxit autem, opinor, hanc vocem poeta ad rei imaginem magis exprimendam. vid. Var. Lect.

In quo vel Salisubsulis sacra suscipiantur:
 Munus hoc mihi maximi da, Colonia, risus.
 Quemdam municipem meum de tuo volo ponte
 Ire praecipitem in lutum, per caputque pedesque:
 Verum totius ut lacus putidaeque paludis 10
 Lividissima, maximeque est profunda vorago.
 Insulissimus est homo, nec sapit pueri instar
 Bimuli, tremula patris dormientis in ulna.

sub his totus. Quod ad antiquam illam lectionem ex *sulcis* tantis attinet, modo metri ratio constet, non adeo inepta, sed explicatione fortasse emollicienda videtur, ut *ponticulus ex sulcis tantis irredivivus* dicatur, qui nomquam restitui et revocari queat ex tantis *sulcis* h. a. fossis. *Solcas* aquae occurrit apud Ovid. in Nuce v. 66. certe tale quid, quo referatur, postulare videtur vox *irredivivus* pro *irredivivus*, quod agnoscut omnes Stat. L. MS. et cunctae edit. est in Meleagri MSS. *irredivivis*. in antiquissima R. in *rectivis* corrupte. Nic. Heinsius tentabat in Not. ad Cat. p. 638. *irredivivus*. Sed nihil lucratur hac permutazione. V. 6. *Salisubsuli sacra suscipiunt* vel *Salisubuli sacra suscipiant* in MSS. Statii, opt. editt. et Membr. Voss. nunc admodum probabilis, quam in textum recepimos, ab ingenio Statii profecta est lectio. vid. not. Vossius proposuit *Salii ipsulis sacra suscipiunt*, quam coniecturam ambitiose, ut solet, arripuit Valpinus. *Ipsulae* autem vel *ipsules*, docente Festo, erant lamellae necessariae sacris, quae ad rem divinam conferre dicebantur maxime, specie virorum et mulierum. — *Saliaribus sacra suscipiuntur* Avatius. *Salisubsuli sacra suscipiuntur* Muretus, qui ob fraudem ex Pacovii laudato loco, cuius nec vola nec vestigiom exstat, ubi *Salisubsulus* Mars dicatur, graviter iam reprehensus est a Vossio. in antiquis quibusdam edit. corrupte legitur *Salii* vel *Subsalii sacra suscipiant*. Corradinus de Allio, cuius plurimae emendationes dignae sunt, quae cum municipe Catulli in lividissimam paludem migreat, lepide obtrudit: *in quo vel salis subsilis, sarta suscipiantur*. V. 13. *matris in ulna* habet margo H. I.

V. 7. *munus h. m. munus* de ludis et spectaculis et proprie quidem gladiatorii saepe obvium apud Ciceronem. vid. Clav. Cic. Ernest. Ceterum simili obtestatione cum obtestandi particula *sic* et alii poetarum graviter exordiri solent carmina. Tibull. I, 4. Hor. Od. I, 3.

V. 9. *per caputque pedesque* ut, quantus quantus sit, a vertice usque ad talos immergatur.

V. 10. *ut pro ubi* vid. supra ad Carm. XI, 3.

V. 13. *tremula ulna*, quae leni motu concutitur. Dignus est, quem in hanc rem adscribam locum ex Calpurn. Eclog. X, 27. seqq., ubi Silenus parvulum Bacchum, quem in ulnis gestat, tremulo brachiorum et crepitaculorum concussu ad somnum invitat. *Quin et Silenus parvum veneratus alumnus*

Quoi cum sit viridissimo nupta flore puella,
 Et puella tenellulo delicatior haedo,
 Asservanda nigerrimis diligentius uvis:
 Ludere hanc sinit, ut lubet, nec pili facit uni,
 Nec se subleuat ex sua parte, sed velut alnus

15

V. 15. *ut puella* L. MS. et antiquissimae tres editiones. *Sit puella* ob elegantem repetitionem, (quam equidem non sentio) vel *sed puella* coniecit Nic. Heins. in N. ad Cat. l. c. Si coniectura opus sit, mihi videtur particula *ut*, quae passim eximiae rei admirationi inseruit, admodum loco nostro accommodata esse. Infra Carm. LXI, 46. *Quis deus magis ah magis appetendus amantibus.* V. 18. *Liguris* in nonnullis. *Ligeris* in paucis. *iacet*

Aut gremio fovet, aut resupinis sustinet ulnis, Et vocat ad rimum digito, motuque quietem Allicit aut tremulis quassat crepitacula palmis.

V. 14. *viridiss. flore puell.* in flore aetatis constituta. *flos* de iuvenili aetate sicut Graecorum *ῥόδον*, *ῥοδι*, sexcenties apud poetas. Exemplorum nubem vid. apud Klotzium ad Tyrtaeum p. 23 - 25.

V. 15. *Et puella* si vera est lectio, ex antecedenti versu supplendum est *sit*, sed vid. Var. Lect. *tenellulo delicat. haedo.* Imitatus est Ovid. Metamorph. XIII, 791. de Galatea *tenero lascivior haedo*. Referenda autem est haec comparatio partim ad teneritatem, partim ad protervitatem et lasciviam. Una igitur imagine expressit Noster, quod duabus in similis Galatæe descriptione Theocritus Idyll. XI, 20. *ἀνδαντίστρα δ' ἄρ' οἷς Μοῖχ' οὐ γυναικίτρε.*

V. 16. *Asserv. nig. dil. uv.* cantius tractanda, quam uva matura, unde levi motu acina defluunt. Nimirum virgo *imma-*

tura est aspera, sed *matura*, ad amoris lusus facilis et proclivis. Ceterum et alii poëtae hac comparatione ab uvis petita et ad puellas translata delectati sunt. Theocritus I, c. *γυναικίτρε ἔρποντο ῥόδον*. Horatius Od. II, 5, 10. *Tolle cupidinem immittis uvae.* - *Uvae nigerrimae* sunt maturae. Rem unice illustrat locus Colmellae, qui ab interpretibus laudari debebat, lib. XI, c. 2. 69. p. 758. edit. Gesneri: *naturalis autem maturitas est, si cum expresseris vinacea, quae acinis celantur, iam infuscata et nonnulla propemodum nigra fuerint.* Atque huc pertinet Epigramma XV Philodemi in Analect. Vet. Poet. Graec. Brunckii T. II, p. 86. *Ὅντα οἷς καλῶν γυνῶν δίπρ' εἰδὲ μέλιον δίπρ' εἰς κερδίνους πρωτοβελῶν χάριτας.*

V. 17. *Ludere* *ἐλθῶν* in re Veneræ. Propert. II, 25, 21. - *uni* antiquæ pro *unius*. - *Nec se subleuat ex sua parte*, scilicet ubi stipes ille semel iacet. Interpretes subodorati sunt nescio quam obscœnitatem.

In fossa Liguri iacet supernata securi, 19
 Tantumdem omnia sentiens, quam si nulla sit usquam:
 Talis iste meus stupor nil videt, nihil audit.
 Ipse qui sit, utrum sit, an non sit, id quoque nescit.
 Nunc eum volo de tuo ponte mittere pronum,
 Si pote stolidum repente excitare veternum,
 Et supinum animum in gravi derelinquere coeno, 25
 Ferream ut soleam tenaci in voragine mula.

separata Muret. *superata* vel *seu parata* in quibusdam. V. 20. *quasi pro quam* vult Statius, reclamante editore Cantabrigiensi. V. 21. *meus stupor* Passeratius ex coniectura. male! V. 22. *qui sit* MSS. Stat. et Meleagri omnes, *Is se quis sit* vel *Is se qui sit* offert ingenium N. Heinsii. V. 23. *Hunc eum volo* Pal. Papy. *Hunc ego cum* Corn.

V. 19. *fossa Liguri* ita appellata a possessore, cui nomen fuit Ligurius, ut iam suspicatus est Vossius. *supernata* h. e. succisa, ut ducta metaphora sit ab iis, quibus in modum pernarum snillarum, femina excisa sunt.

V. 21. *Talis iste stupor meus*; proprie debebat esse *qualis al-nus* – *talis iste meus stupor*, sed poëtae ad banc diligentiam grammaticam non exigendi sunt. *meus stupor* eleganter latini, quem deridendum propinare volunt, *suum* vocant Phaedr. V. 7. 32. *homo meus se in pulpito totum prosternit*, ubi vid. Sciopium. – *stupor* suaviter pro *stupidus*.

V. 24. *Si pote*, si fieri potest ut etc. *gravi coeno tenaci*. Accommode Tacit. Annal. I, 63. *cetera limosa, tenacia gravi coeno*.

V. 26. *Ferream ut soleam* nondum olim, uti nunc, equorum ungulis contra aspera et scruposa loca clavis suppingebantur soleae ferreae, sed nunquam tantum subligabantur *vestimenta* quaedam; id quod multis probare et contra Vossium, qui frustra nostrae aetatis soleas ferreas, quae equis affigi solent, ex Xenophonte eruere atque hinc χαλκίους Homeri equos illustrare conatus est, idoneis argumentis evincere studuit Gesnerus in Lexic. Rust. Rei rusticae Scriptoribus appposito, cuius sententiae subscribit Wesseling. ad Diod. Sicul. T. II, p. 258. qui huc potius referendos putat ἰσχυροὺς χαλκίους καὶ ἰσχυροὺς [ὡς τριβῆς pro ἡ ἰσχυροὺς] mavult Schweighauserus ex Appiani Mithridat p. 371.]

CARMEN XVIII.

AD HORTORVM DEVVM.

Priapo consecratur lucus in hoc haud dubie olim longioris carminis exordio, quod ab interitu vindicavit, et Catullo tribuendum olim iam existimavit Terentianus Maurus in docto libello de Litteris, Syllabis et Metris inter Gram. vet. p. 2444. cuius sententiam et alii deinde amplexi sunt, ut Marius Victorinus in arte Gramm. p. 2598-99. et Atilius Fortunatianus in Arte p. 2676. At Victorius in Var. Lect. XII, 3. Muretus ad h. l. et Scaliger ad Catalect. vet. Poët. non hoc tantum longioris carminis fragmentum, sed duo sequentia etiam in Priapum carmina, quasi postliminio Catullo restituere conati sunt, quibus accedit Vossius, qui haec ad calcem editionis suae reiecit. Quod quidem viri docti, partim ludicro carminis genere Ithyphalico, quo duo priora carmina composita sunt, ex quibus tertium constat puris iambis Catullianis, partim ipsa horum carminum suavitate et orationis elegantia, Catullo dignissima, facile tibi persuaserunt. Nec incommode haec tria poemata, [quae sive a Catullo sive ab alio magno poeta profecta sint, neminem certe legisse poenitebit] statim post carmen AD COLONIAM, cum ob metri, tum ob argumenti similitudinem, coniunctim ab iis, quos sequimur, posita videntur. Leguntur autem haec carmina inter Priapeia in Catal. vet. Poët. Scalig. c. 85, in Priap. Sciopp. c. 86. et in Anthol. Vet. Lat. Poët. Burmanni Secundi lib. VI, 85. T. II, pag. 567., ubi praeter ea, quae iam Mureto et Vossio in Commentariis ad Catullum observata sunt, plura tam de incerto eorum auctore quam ipso carminis genere Ithyphalico crudite disputantur, praecipue a Car. Andr. Duckero, cuius ineditas, quae huc spectant, observationes subiiciendas curavit Burmannus Secund. in Anthol. T. II, p. 574., qui, si ceteras huius doctissimi interpretis in Catullum notas, quas in scriniis suis a Guilielmo Roellio acceptas servabat, publici iuris fecisset, magnam apud Catulli lectores gratiam initurus fuisset. - Ceterum vix dubium est, quin auctor horum carminum, quicumque demum fuerit, ex graeco quodam fonte hortulos suos rigaverit.

Hunc lucum tibi dedico consecroque, Priape,

Qua domus tua Lampsaci est, quaque silva, Priape.
 Nam te praecipue in suis urbibus colit ora
 Hellespontia, ceteris ostreosior oris.

V. 2. *Quae domus — quaque silva* in edit. Bipont. necio qua auctoritate. Apud Terentianum Maurum olim una voce mutilus versus legabatur *Qua domus tua Lampsaci est, quaque Priape*, ut e Mureti et Achill. Stat. adnotatt. intelligi potest.

V. 2. Si vera est lectio, de cuius integritate mihi nondum persuadere possum, sensus erit: *ubi propria nunc sedes et silva tibi dicata est, quemadmodum Lampsaci*. Sed hoc durum et contra loquendi rationem videtur. Itaque pro *qua et quaque* legendum puto *quoi et quouque* ex antiquo scribendi more, de quo vid. Carm. I, v. 1. in *Var. Lect.* et sic tua pro tibi positum est ut saepe. *domus* deorum est locus, quo maxime illi delectantur, et in eo sedem quasi suam figunt. *Nimpharum domus* de antro apud Virgil. Aen. I, v. 1. 168. *Lampsacum* est urbs Hellesponti teste Cicerone in Verr. I, 24., ubi Priapus, vel natus, vel nutritus credebatur. vid. Schol. ad Apollon. Rhod. I, v. 937. *ostreosior oris*, ostreis enim omnis Hellesponti ora abundabat; praecipue tamen a veteribus laudantur *ostrea Aby-*

dena Virg. Georg. I, 207. cf. *Vinet* ad Auson. p. 603. edit. Toll. *Priapus* autem *Hellespontiacus* [ut vocatur a Virg. Georg. I, 207.] fortasse navigationis causa, cui praeesse credebatur, cultus fuit in Hellesponti littoribus. Exstant enim manifesta apud Graecos vestigia, ubi Priapus navigationis praeses apparet. Sic ille apud *Leonidam Tarentinum* in Anal. Poët. Graec. Brunckii Epigr. LVII, T. I, p. 235. navigationem vernali tempore instituendam indicens addit. v. 7. 8. *Τὸ δὲ τὸ Πρίαπος ἵππῳ διεκιδεύει, ἰλαμένοντες. ἀνδρῶν δὲ ἐλόντες αἰὲν ἐν ἱερῶν.* conf. Antipat. Sidon. Epigr. XXXVII. in Anal. V. P. Gr. Brunckii T. II, p. 16. Credebatur etiam Priapus *Ἀργυρίτης* a piscatoribus. cf. Maccii Epigramm. VII et VIII. in Anal. P. G. T. II, p. 238.

CARMEN XIX.

HORTORVM DEVS.

Priapus foecunditatis in agris auctor, fidum se proficitur custodem pauperis villulae, a cuius dominis, patre et filio, summa pietate colebatur. Enarratis igitur, quibus quotannis ab illis

CATUL. Carm.

G

augeatur, muneribus, monet sub fine pueros, ne quid furtiva manu ex eo agro auferant, sed ad vicinam potius ditioris domini agrum pergant, ubi Priapus eiusmodi furunculos non adeo curet.

Hunc ego iuvenes locum, villulamque palustrem,
Tectam vimine iunceo caricisque manipulis,
Quercus arida, rustica conformata securi
Nutrivi, magis et magis ut beata quotannis.
Huius nam Domini colunt me, Deumque salutant, 5
Pauperis tugurii Pater filiusque *
Alter, assidua colens diligentia, ut herba

V. 3. *conformata* vult Salmas. ad Solin. p. 181. repugnante Vossio, cuius lectio *fomitata*, ex antiqua *formidata* confecta, non minus displicet. V. 4. *nunc tuor magis* Scaliger. *nutrio* pro *nutrivi* tacite recepit Vulpinus. V. 5. *filiusque* * Sic in plerisque editionibus, deficiente ultima voce, hic versus exhibetur. Quam quidem lacunam ex ingenio supplere studuerunt Scaliger et Vossius, quorum ille tentabat *filiusque coloni* hic *filiusque tenellus*. Mihi succurrebat *Patronum*, quod non incommode referri potest ad *pauperis tugurii*. Sic de Priapo apud Virgil. Eclog. VII, 34. *custos et pauperis horti*. Sed rectius fortasse intactas plane eiusmodi in poetis relinquimus lacunas.

V. 2. *Tectam vim. iunc.* cet. Casas enim vel tuguria varii generis frondibus contegere solebat rudis antiquitas. Tibull. II, 1. v. 33. 40. *Illi* (ruris Dei) *compositis primum docuere tigillis Exiguam viridi fronde operire domum. carex* commune iunci genus videtur; *acuta* vocatur apud Virgil. Georg. III, 231. cum *genista* iungitur apud Pallad. de Re Rust. I, 22. p. 876. edit. Gesneri.

V. 3. *Quercus arid. rust. con.* sec. suaviter et eleganter; Ego, qui ex quercu arida ita effictus et configuratus sum securi rustica.

V. 4. *nutrivi* auxi et beavi foecunditate. Eodem plane sensu *nutrire* de Cerere dicitur

apud Hor. Od. IV, 5. 18. *Nutrit rura Ceres*, ubi, cum elegantem huius verbi significationem non concoquere posset *Beuleius*, more suo turbas dedit, ad quem refutandum hic ipse Nostri locus a Clariss. Iani laudari debebat — ut *beata quotannis* scil. esset h. e. quolibet anno meliori conditione gauderet.

V. 6. *Paup. tuguri*, inde colorem duxisse videtur Virg. Eclog. I, 61. *Pauperis et tuguri congestum cespitem culmen*.

V. 7. Sensus est: alter me veneratur, dum assidua diligentia ita colit curatque meum sacellum, ut illud ab omni dumosa asperaque herba remotum et purgatum sit. suspecta mihi

Dumosa asperaque a meo sit remota sacello:
 Alter, parva ferens manu semper munera larga.
 Florido mihi ponitur picta vere corolla 10
 Primitu', et tenera virens spica mollis arista:
 Luteae violae mihi luteumque papaver,
 Pallentesque cucurbitae et suave olentia mala;
 Uva pampinea rubens educata sub umbra.
 Sanguine hanc etiam mihi (sed tacebitis) aram 15

V. 9. *Alter parva manu ferens usque munera larga*, ex emendatione Dorvillii, quem laudat *Barmannus Secundus* in *Anthol.* ad h. l., sed magis aridet *Schraderi* *et semper* metri causa in *saepe* mutatis correctio in *Observ.* Lib. II, c. I, p. 12. — V. 11. *luteumque papaver* apud *Vict.* et *Aldum*. Sed *luteum papaver* et infra dicitur *LXI*, v. 195. Eadem harum vocum permutatio apud *Martial.* III, 58. 22, ubi alii pro *lactei* vernae malunt *lutei*. V. 15. pro *hanc aram*, quod eleganter coniecerat *Muretus*,

olim videbatur lectio *colens* ob ingratam repetitionem eiusdem verbi ex versu 5, et hinc pro *colens* legendum esse putabam *cavens*, sed nunc vix opus esse videtur hac mutatione.

V. 9. nobilissima huius versus sententia: munera parva, quae quis pio animo offert, suo se metiens modulo, sunt magna et diis gratissima. Hinc *Tibull.* I, 1. 21. *Tunc vitula innumeros lustrabat caesa iuencos: Nunc agna exigui est hostia magna soli.*

V. 10. *picta corolla*, variis floribus distincta ut *pictae volucres*.

V. 11. *Primitu'* ut primum florum copia fit. vid. de hac antiqua voce *Nonium Marcell.* p. 154.

V. 14. *uva pamp. sub umbr. educ.* maturitatem nacta, eleganter enim herbae vel fruges educari dicuntur, quae iam aëris temperie foventur comoda, quam cura, cultu et

ceteris, quibus ad maturitatem perveniant, alimentis et subsidiis fruuntur. Sic infra *LXII*, 41. et 50. in *Lusibus LII*, 15. *Tibull.* I, 1. 13. *Uvae autem vel maxime ad maturitatem opus habent umbra pampinea.* Hinc *Virgil.* *Ecol.* VII, v. 58. de vitibus nimio aestu exsiccatis: *Liber pampineas invidit collibus umbras — rubens uva* *Horatio*, ubi de iisdem *Priapo* offerendis muneribus sermo est, dicitur *certans purpurae* *Epod.* II, v. 20.

V. 15. *sed tacebitis*, favebitis linguis. Silentium igitur *Priapus* imponit pueris de sacris suis, tamquam de magni cuiusdam Dei mysteriis. *Vulpus* trahit ad impura flagitia, quae in sacris *Priapeis* committi solebant, nec evulgari debebant. Sed de his nihil iam viderant pueri. *Muretus* refert ad leges XII, secundum quas sacra facere peregrinis deis, nisi qui publice adsciti essent, non li-

Barbatus linit hirculus, cornipesque capella,
 Pro queis omnia honoribus haec necesse Priapo
 Praestare, et domini hortulum vineamque tueri.
 Quare hinc, o pueri, malas abstinete rapinas.
 Vicinus prope dives est, negligensque Priapus. 20
 Inde sumite; semita haec deinde vos feret ipsa.

corruptam lectionem *haec arma* revocavit Vossius, haud dubie obloquendi studio abstractus; nostram lectionem defendit *Burmamnus Sec.* in Anthol. ad h. l. *iarchitis* pro *tacebitis* vitiose in Sciopp. edit. et Ripont. legitur. V. 16. *Barbarus hirculus* male in aliis edit. V. 17. *hoc necesse* perperam in quibusdam. V. 19. *manus abstinete rapinis* citra necessitatem correxerat *Eggersius* teste *Burmanno Sec.* in Anth. ad h. l. V. 20. *negligensque Priapi* coniecit N. Hems. in not. ad Catull. p. 638. Quidni *negligensque Priapum*?

cuerit. Sed fortasse hoc silentium ad immolatas hostias, tantummodo spectat, quod cum honorem soli minores Dii sibi vindicabant — *linit sanguine aram* imbuat Theocrit. Epigr. I, 5. Βούρην δ' ἀνιμάζει σαρπὸς τριπόρου. cf. Carmen Petron. in Priapum cap. 133.

V. 20. *negligens Priapus*, indulgens, minus severus erga fures. *Inde sumite*, Vulpus commode laudat Tibull. I, 1. 34. *ipsa haec semita* *deinde* h. c. debine, abinde, ut apud Sallust. Iugurth. XIII, 4. ubi vid. *Cortius*.

CARMEN XX.

HORTORVM DEVS.

Argumentum huius carminis a superiore non nisi carminis genere iambico differt, adeo ut Catullus, si auctor horum carminum sit, ingenium suum in simili re diverso modo exercuisse videatur. Purissimum castigatissimumque iure hoc carmen vocat Broucksius apud Burmann. Secund. T. II, p. 67, nec indignum illud habuit, quod multo studio, quale tum fervebat inter Viros doctos, totidem iambis puris graece redderet Iosephus Scaliger ad h. carm. in Catal. Vet. Poët.

Ego haec, ego arte fabricata rustica,

V. 1. *Ego eorum* coniecit Heinsius in not. ad Catull.

Ego arida, o viator, ecce populus.
 Agellulum hunc sinistra, tute quem vides,
 Illeque villulam hortulumque pauperis
 Tuor, malasque furis arceo manus.
 Mihi corolla picta Vere ponitur:
 Mihi rubens arista sole fervido:
 Mihi virente dulcis uva pampino:
 Mihique glauca duro oliva frigore.
 Meis capella delicata pascuis

5

10

V. 3. Ut nunc legitur locus, *sinistra* ob metri rationem nullo modo potest esse casus sextus. Sed sive cum Mureto *sinistra* ad *populus* referas, sive cum Livineio accusativ. pluralem pro adverbio positum esse statuas, durissima semper manet haec lectio: Scaliger ad Attin Catulli v. 13. pro *sinistra* tute volebat *sinistram ante*. Certe vix ulla paulo leniori ratione sanari posse videtur hic versiculus, quem tamquam in re desperata audacter ita distinguere et in ordinem redigere tentabam, *Agellulum, ad sinistram abinde quem vides*. V. 5. *tueor* Aldus et Victorius. V. 9. in aliis: *Mihi glauca dura cocta oliva frigore*. In Aldinis: *Mihi glauca duro cocta oliva frigore*. in quibusdam veteribus: *Mihi glauca duro oliva frigore*. Fortasse cocta fuit glossa *res glauca* et sic in textum irrepsit. Quamquam enim *oliva*

V. 3. *sinistra*, e regione agelli ad sinistram sita, exponit Muretus. Quod quam durum sit, cum ob alterum epitheton *arida*, quod iam appositum est *res populus*, tum ob vere sinistram huius epitheti locationem post *Agellum hunc* quilibet, opinor, sentiet. vid. Var. Lect.

V. 5. *tuor* pro *tueor* verbum Lucretianum. *malasque manus*, h. e. nocivas, perniciosas. cf. Tibull. III, 5, 20. et Virg. Eclog. III, 11. Ipse fur simpliciter dicitur *malus* apud Martial. VI, 43. 7.

V. 7. *rubens arista* elegans epitheton, quod adumbrat colorem, quem referunt aristae solis radiis percussae. *sole fervido*, aestate.

V. 8. *virente pampino*, autumnino.

V. 9. *duro frigore*, hyeme. *oliva glauca*, color glaucus est colori viridi affinis et albore quodam permixtus. Idem epitheton et alii poetae addere solent olivis ut Claud. in Eutrop. II, 271., et Stat. Thebaid. II, 99. Ceterum confer Carmen LXXXIV. in Lus. spud Burm. Secund. in Anthol. p. 567., ubi pari modo Priapus recenset minuscula singulis anni tempestatibus sibi oblata.

V. 10 - 11. Versus ornatissimi pro vulgari: capella lasciva in pascuis, quibus praesum, adulta inde in urbem ducitur. *adultae lacte ubera distenta*, tumida et plena lacte.

In urbem adulta lacte portat ubera:
 Meisque pinguis agnus ex ovis
 Gravem domum remittit aere dexteram:
 Tenerque, matre mugiente, vaccula
 Deum profundit ante templa sanguinem. 15
 Proin' viator hunc Deum vereberis,
 Manumque sorsum habebis. Hoc tibi expedit:
 Parata namque crux, sine arte mentula.
 Velim pol, inquis: at pol ecce, villicus
 Venit: valentè cui revulsa brachio 20
 Fit ista mentula, apta clava dextrae.

dura frigore cocta de maturitate, quam hyeme contrahunt olivae, non inepte explicari possit, tamen, cum haec ipsa lectio puros iambos, e quibus hoc carmen constat, turbet, non admittenda videtur: nihilominus legi iubet Vossius: Mihi glauca dura oliva cocta frigore. V. 14. In aliis teneraque, quod servavit Vossius. Sed Moretas, ut metri rationibus consulere, dedit et propugnavit nostram lectionem tenerque foeminina significatione, quod admodum durum, nec confirmari posse videtur exemplis in hanc rem ab illo allatis; carent enim illa terminatione foeminina. De pauper autem, quod addit, non multum eam iuvat locus Terentii IV, 6. 3, ubi lectio paupera in disceptationem adhuc vocatur. Magis igitur aridet elegans coniectura Dorvillii, quem profert Burmann. Sec. in Anthol. Tenella, matre.

V. 13. *Grav. dom. rem. aere dext.* aperta est imitatio Virgilii Eclog. I, 36. *Non unquam gravis aere domum mihi dextra redibat.* Ex eodem fonte hausit auctor Moreti vers. 81. Plura exempla vid. apud Burm. in Anthol. ad h. l.

V. 14. *tenerque* vid. Var. Lect.

V. 15. *profundit sanguinem,* cadit, mactatur hostia, eadem elegantia dictum, qua in eam. sup. v. 15. *aram linit*

V. 17. *Manumque sorsum habebis,* h. e. continebis, non ad furtum extendes. Nam in promptu est mentula *sine arte,*

non affabre, sed temere ex ligno excisa, *crux* tamquam instrumentum supplicii, a furibus sumendi. Nam servi furaces apud dominos severiores poenam in cruce luebant, quae poenam respicitur. cf. *Lipsius de Cruce.*

V. 19 seq. Sensus: Profecto non ingrata haec mihi poena erit, inquis: at erit hercle: nam secus, ac putaveris, illa in te exercebitur - ecce iam venit villicus, qui mentula ista, valente brachio evulsa, commode utetur clavae loco, qua bene te mulctatum det.

CARMEN XXI.

AD AVRELIVM.

Venerem non semper sine Cerere frigere, exemplo suo probavit Aurelius. Quamquam enim ille cum summa rerum inopia et esuritione confictatus dicitur, tantum tamen absuit, ut fame victus alia omnia quam libidinis explendae nutrimenta quaereret, ut potius quovis modo Catulli puerum ad amorem pellicere machinaretur. Salse igitur poeta perfricat hominem famelicum, a quo praecipue ne puer esurire et sitire discat, veretur, cumque prius quam puerum, cui frustra nectat insidias, attrectaverit, a se ipso tactum tri inrumatione, monet. — Comparetur inprimis cum nostro imitatio Martialis ad Mamurianum I, Ep. 93.

Aureli, pater esuritionum,
 Non harum modo, sed quot aut fuerunt,
 Aut sunt, aut aliis erunt in annis,
 Paedicare cupis meos amores;
 Nec clam: nam simul es, iocaris una, 5
 Haeres ad latus, omnia experiris.
 Frustra: nam insidias mihi instruentem

V. 5. *Nam simul exiocaris una Haerens ad latus* in libr. MSS. *Nam simul, et iocaris* Muret. et Stat. V. 6. *omnia experiris Frustra*; male interpungit Muretus. *experiris* in antiquis codicibus testante et probante

V. 1. *pater esuritionum*: proprie convivii, vel coenae dominus venerabili nomine patris insigniri solebat, ut apud Horat. Satyr. II, 8. 7. Sed ridicule vocatur Aurelius *pater esuritionum*, ubi, quod Terentius ait, ex hesterno iure panis ater voratur.

V. 2. *Non harum modo*, similiter infra XXIV, v. 2. 3.

V. 5. *nam simul es*, consue- scis et conversaris cum illo.

V. 6. *Haeres ad latus*, nota locutio in amoribus. vid. Brouckhus. ad Tibull. I, 6. 26.

V. 7. *Frustra*: irrito plane studio; nam dum puerum meum libidine polluere cogitas, prior ego ipse te polluam libidine. *tangere* est verbum nequitiae. Propert. II, 34, 9. *Lyncen, tunc meam potuisti tangere curam.* cf. Hor. Sat. I, 2. 45. Mart. I, 93. v. 2. hinc puella intacta casta et indelibata.

Tangam te prior inrumatione.
 Atqui, si id faceres satur, tacerem.
 Nunc ipsum id doleo, quod esurire
 Ah! meus puer, et sitire discet.
 Quare desine, dum licet pudico:
 Ne finem facias, sed inrumatus.

10

Mureto. V. 8. prius L. MS. eadem lectionis varietas exercuit V. V. D. D. ad Tibull. I, 4. v. 32., ubi vid. *Illustrissimus Heyne* in Obscrv. p. 39. edit. nov. V. 9. atque id si effluxit Stat. ex corrupta lectione in MSS. atqui ipsi faceres. V. 11. Mira et putida in hoc versu est lectionis discrepantia. *Nam meus puer* Muret. *me me puer* in MSS. Stat., unde legendum putat *Me meus* — *Ah me me puer* Scaliger, quam lectionem recepit etiam Bipont. *meus me puer* Commel. membr. quod assensu suo comprobavit Voasius. Sed sic contra omnem loquendi consuetudinem discet pro docebit positum est. *meus mi* Meleuger. *ne* — *meus* Passeratius ad formam *ne* — *funera* infra LXIV, 83. *Meus iam puer* Cantabrig. *Ah meus puer* Vulpus, quam quidem lectionem, dum melior decrat, in textum recepimus, licet et illa metro laboret, et trochaicum pro spondaeo ab initio habeat. *Meusmet puer* Gotting. haud dubie ex edit. Corradini de Allio. *Una meus puer* inepte contra omnes metri leges tentat Heinsius in not. ad Catull. Quantum equidem sensu meo assequi possum, istae fere omnes, quas recensui, lectiones, vel sensum turbare, vel metri rationibus adversari videntur. Si legere mecum ex coniectura liceat: *A te mox puer*, vel *Mox tecum puer*, omnia difficultas remota, et tam sensui quam metri rationibus consultum videtur. Sed non ausim ita corrigere poetas. V. 13. Statius legi iubet: *Quare desine, dum licet pudicus, Ne finem facias, sed inrumatus*, vel: *Quare desine, dum licet pudico, Ne finem facias, sat inrumatus*. Heins. in not. ad Catullum vult: et *inrumatus*, male!

V. 8. *Atqui tacerem, si id faceres satur*, stimulat enim *Καὶ εἰ ἐλπίσας* infr. XXXII, 10. *Nam pransus iaceo, et satur supinus Pertundo tunicamque palliumque*. Mart. l. c. v. 14. *Denique paedica, Mamuriane, satur.*

V. 11. *Ah! meus puer*, vid. Var. Lect.

V. 12. *Ne finem facias* sc. non amplius pudicus et castus sed *irrumatus* corruptus.

CARMEN XXII.

AD VARRVM.

*Suffenum, hominem vanum et ineptum ridet, qui, cum bellus et urbanus videri vellet, non solum in verbosa quadam garrulitate et aliis frivolis ac ventosis artibus elegantiae gloriolam aucupabatur, sed, ut esse solet eiusmodi hominum furor, ex sacris quoque Musarum campis calamistratae et unguentis disfluenti fronti olivam decerpere quaerebat. Hoc igitur furore abreptus facili negotio et, ut Venusinus habet, stans pede in uno, innumeros fundebat versus, et hos lepidos ingenii partus, sicuti boni parentes tenellos filiolos, tanto amore deosculabatur, et tam sollicitè paternam quasi cura fovebat, ut nulli sumtui parcens, quovis ornamento externum splendorem illis conciliare studeret. — Sed in iisdem egregie stultissimi auctoris imago expressa fuit, adeo rus et agrestes mores redolebant versus ab omni venustate et urbanitate alienissimi. — Dum igitur Catullus in hac ridicula Suffeni *ψαυσις* describenda occupatur, repente in versu 18. ab aliorum vitiorum contemplatione ad se redit, et, suo ipsius animo diligentius excusso, neminem vitiorum expertem, immo quemlibet, in quocumque demum *ψαυσις* genere sit, Suffeno quodam modo similem esse pronunciat. Qua quidem nobilissima et honestissima conversione quantum dignitatis accedat huic carmini, suus quemque sensus docebit.*

Suffenus iste, Varre, quem probe nosti,
Homo est venustus et dicax et urbanus,

V. 1. *Suffenus* mavult Muretus. pari modo apud Livium I, 23. *Mettus Fuffius* non *Suffetius* legendum esse contendit Drackenborch., quem vide et quos ibi de hac scribendi ratione laudat T. I, p. 98. *Vare* in plurimis edit.

V. 2. *Homo venustus* legi-
giadro, garbato — Galant cf. ad
Carm. III, 2. *Dicax*, qui ad
salsa dicta facilis ac promptus
est, acute mordax in dicen-
do. — mottegevole. *urbanus*.
qui comitate, suavitate, sale et
dicteriis auram populi captat,

et cultioris vitae concinnitatem
prae se ferre studet. *Pessim*
autem apud veteres *urbanus*
cum *scurra* consociari solet,
quia ambitiosa urbanitatis af-
fectatio plerumque cum scurrili
quadam dicacitate coniuncta
est. Plaut. Mostell. I, 1, 15.

CATUL. Carm.

II

Idemque longe plurimos facit versus.
 Puto esse ego illi millia aut decem, aut plura
 Perscripta: nec sic, ut fit, in palimpsesto
 Relata; chartae regiae, novi libri,

5

V. 6. pro *relata* eleganter rescribendum esse suspicatur *releta* (a *leo levi*)
Heins. in not. ad Cat., nam, si vulgatam tenemus, dicendum potius erat

Tu urbanus vero scurra, deliciae populi, Rus mihi tu obiectas? cf. Hor. Epist. I, 15. 27. 28. et Gronov. ad Plaut. Trinum. I, 2. 165.

V. 3. *Id. long. plur. fac. vers.* ut solent pessimi quique poëtae, quemlibet cum Crispino apud Horat. Sat. I, 4. 16. ad certamen provocantes: *videamus uter plus scribere possit.* cf. Hor. Sat. I, 9. 23 seqq.

V. 5. *nec sic, ut fit, in palimps. rel.* nec apparent eius versus, quemadmodum apud alios poëtas, in palimpsesto, sed in chartis regis etc. palimpsestus fuit charta pergamena, in qua, quod scriptum est, deleri et eradi poterat. vid. Schwartz. de Ornament. libr. p. 25. edit. Leuschneri. magis autem aridet Heinsii lectio *releta* [vid. Var. lect.] hoc sensu: nec delere et emendare solet versus in palimpsesto, ut alii poëtae. Sapienter enim praecipit Horatius Sat. I, 10. 72. *saepe stilum vertas, iterum quae digna legi sunt Scripturus.* chart. reg. charta regia est macrocolon, membrana longior, nos: Royal-papier. vid. Graevius ad Cic. Att. XIII, 25. XVI, 3. cf. Schwartz. libr. I, p. 24. *novi libri* intellige involucria et tegumenta librorum. De modo compingendorum apud veteres

librorum fase ad hunc locum disputat Vossius. *novi umbilici*, umbilicus fuit bacillus teres, extremæ voluminis orae consilio impactus, ut volumen illi circumvolveretur, cuius eminentes utrimque partes, auro, argento, vel alio metallo praemuniri solitae vocabantur cornua. Ovid. Trist. I, 1. 8. cf. III. Heyne ad Tibull. III, 1. 13. *lora rubra* corrigiae, quibus veteres in colligandis costringendisque voluminibus uti sunt, vid. Schwartz. I, p. 88 - 89. *membrana directa plumbo*, h. e. versus in membrana diligenter ad lineas parallelas plumbo ductas directi et exarati sunt. vid. de hac re praeter Vossium ad h. l. Salmasius ad Solin. p. 917. Schwartz. I, p. 33. et *Funci* de scriptura veterum p. 136. Graecis vocabatur hic stilus plumbeus vel tenuis illa, ut vult Salmasius, e plumbo lamina *κατακταται* et Latinis recentioribus *praeductal*. Paul. Silentarius Epigr. I. in Anal. Vet. P. Gr. T. III, p. 87. edit. Brück ita describit hoc instrumentum plumbeum: *Γαλιν κασιγας πιδεθον σκαμνιστον γρημυλιν* et *Julian. Egypt. Epigr. X, T. II, p. 495.* hoc modo: *Αδινιες γρημυλινσεν ακθινισσα καριδς. Τινδς πιδεθον* ceter. *pumice omni.* aeq. vid. ad Carm. I, v. 2.

Novi umbilici, lora rubra, membrana
 Directa plumbo, et pumice omnia aequata.
 Haec cum legas, tum bellus ille et urbanus
 Suffenus unus caprimulgus, aut fossor 10
 Rursus videtur: tantum abhorret ac mutat.
 Hoc quid putemus esse? qui modo scurra,
 Aut si quid hac re tritius videbatur,
 Idem inficeto est inficetior rure
 Simul poëmata attigit: neque idem unquam 15
 Aequae est beatus, ac poëma cum scribit:
 Tam gaudet in se, tamque se ipse miratur.
 Nimirum idem omnes fallimur, neque est quisquam,
 Quem non in aliqua re videre Suffenum

relata in palimpsestum. V. 8. detecta plumbo Stat. MSC. desecta plumbo
 Exempl. Mediol. et antiquiss. tres edit. *derecta* pro *directa* nonnulli. V. 11.
ac nutat Muret. V. 13. *si quid hac re tristius perperam* in antiq. quibus-

V. 9. *tum bellus*. lepide et graphice depingit *bellum hominem* Mart. III, 63. in Cotilum: *Cotile, bellus homo es: dicunt hoc, Cotile, multi. Audio: sed quid sit, dic mihi bellus homo. Bellus homo est, flexos qui digerit ordine crines: Balsama qui semper, cinnama semper olet: Cantica qui Nili, qui Gaditana susurrat, Qui movet in varios brachia volsa modos. cetera, si lubet, apud ipsum vide. ille cum emphasi quadam notat aliquem iam per se satis notum. vid. Brouckus. ad Tibull. I, 4. 19.*

V. 10. *unus Caprimulgus*, h. e. et quantus quantus est. *caprimulgus* proprie, qui capras mulget. *abhorret* scil. ab illa, quam prae se ferebat, urbanitate. *mutat*, h. e. mutatur: Saepiuscule enim hoc verbum *mutat* usurpatur. prae-

ter Vulpium ad h. l. vid. Cort. ad Sallust. Bell. Iugurth. XXXVIII, 10, et quos laudat Drakenb. ad Liv. III, 10. T. I, p. 577. — *qui modo scurra facetus et dicax, aut si quid hac re tritius* eleganter: aut si quis magis adhuc scurra urbano tritus et subactus quasi est in loquacitate; *scurra* autem honestiore illo sensu, quem primum habebat interpretandus videtur.

V. 15. *simul*, simulac, ut sexcenties.

V. 17. *Tam gaudet in se. commodè laudant* Hor. Epist. II, 2, 107. *Gaudet scribentes, et se venerantur et ultro. Si taceas, laudant; quidquid scribere beati.*

V. 18. *idem fallimur*, h. e. eadem vel simili re.

V. 20. *suus quoque attributus error*. Similiter Propert.

Possis. Suus quoique attributus est error:
Sed non videmus manticae quod in tergo est.

20

dom editt. V. 21. *manticae quid in nonnullis.*

II, 22. 17. *Unicuique dedit vitium natura creato.* cf. Hor. Sat. I, 3, 68.

V. 21. *Sed non vid. mant. qu. in tergo est.* respicitur notissima illa fabula Aesopi de dua-

bus peris, quam tractavit etiam Phaedr. IV, 9. cf. Pers. IV, 23. Hor. Sat. II, 3. 299. et, quem laudat Vulpius, Seneca de Ira II, 28.

CARMEN XXIII.

AD FURIUM.

Furius, cum summis rerum angustiis laborans, et durissima quaeque paupertatis incommoda perpiciens, centum sestertia ad melioris vitae fructum sibi optasset, enumeratis variis paupertatis commodis, salse, ut luderet hominem famelicum poeta, ab hoc temerario voto revocatur. Comparandus omnino cum nostro est Martial. XI, 32.

Furi, quò neque servus est, neque arca,
Nec cimex, neque araneus, neque ignis;
Verum est et pater et noverca, quorum
Dentes vel silicem comesse possunt:
Est pulchre tibi cum tuo parente,
Et cum coniuge lignea parentis.

5

V. 1. *arca*, ubi pecunia servatur. cf. Ramirez de Prado ad Martial. I, 77, 5. *nec cimex* de lectulo, quod plenius dixit Martial. l. c. v. 1. *nec tritus cimice lectus.* *neque ignis* de foco Martial. l. c. *Nec toga nec focus est.*

V. 5. *Est pulchre tibi cum*

tuo par. Felicem et beatam vitam in hac rerum tuarum conditione vivis cum par. etc. *coniux lignea*, h. e. arida, exsueca. cf. Lucret. IV, v. 1155. eodem sensu senem illum apud Terent. *aridum* dici puto Heavtont. III, 2. 15.

Nec mirum: bene nam valetis omnes,
 Pulchre concoquitis, nihil timetis:
 Non incendia, non graves ruinas,
 Non facta impia, non dolos veneni, 10
 Non casus alios periculorum.
 Atqui corpora sicciora cornu,
 Aut, si quid magis aridum est, habetis,
 Sole et frigore et esuritione.
 Quare non tibi sit bene ac beate? 15
 A te sudor abest, abest saliva
 Mucusque et mala pituita nasi.
 Hanc ad munditiem adde mundiozem,
 Quod culus tibi purior salillo est;

V. 12. *Aut qui* Stat. in suo et duobus libris Maffei repperat, unde ipse legendum putabat *Ut qui*, reclamante Vossio.

V. 7. *bene n. val. omn.* Laudant Hor. Sat. II, 2. v. 70.

V. 10. *Non facta imp.* furta vel caedes hominum improborum.

V. 11. *easus alios pericul.* debebat esse *aliorum periculorum*, sed haec epithetorum permutatio, (hypallagen vocant Grammatici) poetis latinis est frequentissima. *casus subitorum periculorum* dicit Cicero in Epist. ad Famil. VI, 4. ubi vide, quae ad hoc carmen observat Victorius.

V. 12. *Atqui.* referenda haec particula videtur in primis ad v. 9. ut sit: non incendia timetis, cum tamen corpora cornu sicciora habeatis, quae facillime flammam concipere posse videntur. Aliter vix nexus orationis apparet. Vossius *atqui* explicat et certe; sed neque hoc

quadrare videtur, nisi mavis *atqui* explicare: porro, huc accedit quod, sed in hac significatione nusquam hanc particulam me legere memini. Corpora sicca plerumque gaudent salubritate, quia siccitas erit e continentia, laboribus et exercitationibus. cf. Cicero Tuscul. V, 34. et Xenoph. Cyropaed. I, 2. -

V. 17. *Mucusque et mala pit.* mucus et pituita ita inter se differunt, ut ille de crassiori, haec de liquidiori nasi excremento dicatur.

V. 19. *purior salillo.* mira quadam puritate salem tractare solebant veteres, et prae ceteris vasis praecipue salinis nitorem et splendorem conciliare. Vide, quae in hanc rem collegit Meursius ad Lycophr. v. 135., ubi sal ἁγνὴς ἁγνὴς vocatur.

Nec toto decies cacas in anno: 20
 Atque id durius est faba et lapillis:
 Quod tu si manibus teras fricesque,
 Non unquam digitum inquinare possis.
 Haec tu commoda tam beata, Furi,
 Noli spernere, nec putare parvi: 25
 Et sestertia, quae soles, precari
 Centum desine; nam sat es beatus.

V. 21. *lapillis* praeter necessitatem legendum esse censebant Guilichnius et Hottomannus.

V. 20. *Nec toto decies*. Imitatus est Martial. lib. XII, 56. 1.
 V. 26. *quae soles* scil. precari. *desine precari voto tibi* exposcere, optare.

CARMEN XXIV.

AD IUVENTIVM PVERVM.

Cum Iuventio, egregio gentis suae ornamēto, expostulat, quod homini misero et inopi (haud dubie Furio) florem aetatis suae attrahendum dederit, cuius egestati, ut illam excusare tentet, consulere potius debebat stipe et pecunia. Cum superiore hoc carmen coniungendum esse parum probabiliter statuit Heinsius in notis ad Catull. p. 639.

O qui flosculus es Iuventiorum,
 Non horum modo, sed quot aut fuerunt,
 Aut posthac aliis erunt in annis,

V. 1. *O qui flosculus es*. egregie in gente tua exsplendescis et praemines. *Flosculus* et *florem* saepe de cuiuslibet rei praestantia, praecipue de iuvenili aetate dici, in vulgus no-

tum. Exempla vide apud Murret. ad h. l. et nos ad Carm. XVII, 14. de nobilitate autem gentis Iuventiae consule Volp.
 V. 2. *Non horum modo*, cet. cf. Carm. XLIX, 2.

Mallem divitias mihi dedisses

Isti, quoi neque servus est, neque arca;

5

Quam sic te sineres ab illo amari.

Qui? non est homo bellus? inquires. Est:

Sed bello huic neque servus est, neque arca.

Haec tu, quam lubet, abiice elevaque:

Nec servum tamen ille habet, neque arcam.

10

V. 4. *Mallem delicias mihi dedisses, Quam isti* Muret. et in quibusdam vet. *mi dedisses* invenisse se ait Voasius in omniibus lib. script., unde fecit *Midæ dedisses*. Heinsius in not. ad Catullum totum locum ita constitutendum arbitratur. *Mallem delicias mihi dedisses, Quam sic te sineres ab isto amari, Isto, cui neque servus est neque arca. Quid? non est homo bellus? inquires. V. 7. Cui nil est. Muret. cui non est Stat. Hui? non est homo bellus, inquires? est. Meleg. V. 9. Hoc in quibusdam.*

V. 4. *mihi, ut sibi, tibi, nobis, vobis* saepe *κατα* non solum in graeca et latina, sed omnibus paene lingua. vid. Rittershus. ad Oppian. Cynege. I, v. 89. Drackenborch. ad Sil. Ital. I, 46. Burmann. ad Phaedr. I, 22. v. 3. et quos laudat Cl. Beck ad Aristoph. Aves v. 146.

V. 5. *Isti cum contemptu pro*

ipso nomine.

V. 6. *Sic, tam inhonesto modo.*

V. 7. *Homo bellus.* cf. ad Carm. XXII. v. 9.

V. 9. *abiice, parvi pende elevaque* (*ἀεὶς ἀνελίξαι*), verbis emolli et extenua. *Nec servum tamen:* est, et manet tamen homo pauperrimus.

CARMEN XXV.

AD THALLVM.

Thallum, hominem molliissimum, eundemque rapacissimum, qui pallium et quaedam alia furaci manu Catullo surrepta tamquam sua palam habere non erubesceret, graviter monet, ut mox illa sibi remittat, nisi poenas contumeliosas in molli corpore flagellis exigendas dare velit. cf. supra Carm. XII. Versus sunt septenarii.

Cinaede Thalle, mollior cuniculi capillo,
Vel anseris medullula, vel imula oricilla,
Vel pene languido senis, situque araneoso:
Idemque Thalle, turbida rapacior procella,
Cum de via mulier aves ostendit oscitantes: 5

V. 2. *imula moricilla* vel *moracula* vel *molicella* corrupte in lib. MSS. unde fluxit satis lepida coniectura Statii *imula amaricilla*. In edit. prima Mureti et aliis vetustioribus legitur *hiannula tencilla*. Alia lectionis monstra piget addere. V. 5. mirum in modum turbant in hoc versu lib. vet. in plurimis est: *Cum diva mulier aves* (pro quo in quibusdam *aistes* vel *alios*) *ostendit*

V. 1. *Thalle* est fortasse nomen fictum adolescentiae indicandae causa a graeca voce *θαλλειν* de germine oleae et quavis fronde viridi dictus. *moll. cunic. capillo*, ad omne genus pilorum transferri *capillum* exemplis probavit Drackenborch. ad Liv. Tom. IV, p. 597.

V. 2. *anseris medullula*. Eadem comparatione ad suum hominis cuiusdam inapudici mollitiem describendam usus est auctor in Lus. LXV, 1. vel *imula oricilla*. imitatus est Cicero ad Quint. fratrem II, 15. ubi est *auricula infima mollior*.

V. 3. *situque araneoso*; intelligitur suspensa in locis desertis

araneorum textura, natura sua mollissima, quae etiam in Lus. LXXXIII, v. 29. *situs araneosus* dicitur, ubi vid. Burmannus Secund.

V. 4-5. Locus valde impeditus et vario modo tentatus (vid. Var. Lect.) cuius integritatem ne sic quidem, ut nunc ex emendatione Scaligeri omnibus fere probata legitur, praestare velim. Quantum fieri poterit, rem interpretatione emolliere studeamus. Comparatur Thalli rapacitas *turbidae* et omnia secum abripienti *procellae*, qualis fere iustat, *cum de via mulier* (quaevis saga *εραυδουσα*) *ostendit* (se observasse ait)

Remitte pallium mihi meum, quod involasti,
Sudariumque Saetabum, catagraphosque Thynos,
Inepte, quae palam soles habere, tamquam avita.

oscitantes. In Muret. edit. I. *Cum diva mater alites ostendit occinentes.* pro *occinentes* offert Stat. *ascinentes.* notatu digna et nemini observata est lectio, quam reperi in edit. Gryph. ab anno 1537. *Cum dira maris hyems aves ostendit oscitantes;* quae quidem lectio, modo metrum constet, sensum admodum commodum fundit hunc: Quando mare saeviens in conspectum venire sinit aves oscitantes, h. e. diducto ore clamitantes. Intelligi inprimis debent halcyones vel fulicae. Vossius ex optimo exemplari, quod olim fuit Palatinae Bibliothecae, profert: *Cum diva Malia naves ostendit oscitantes,* unde effingit *Quum clivias Malea aves ostendit oscitantes.* Heinsius campum hic nactus, ubi exsultaret ingenium suum, legendum esse pronunciat in Not. ad Catul. *Cum Clivias Malea aves ostendit aves nantes,* vel: *Cum devias mare alites ostendit obnatantes.* Nostra lectio *Cum de via mulier* debetur ingenio Scaligeri. V. 7. *catagraphosque linum* Muret. *catagraphosque linon* in edit. Brix. et Venet. *cyrographosque Thynos* invenerat Scaliger in suo MS. unde ipse coniecit *chirographosque*, quod et Salmasio primum arrisit, postea vero maluit *cicrographosque*, i. e. *cero-graphosque* et explicat de annulis signatorii sculpturae Bithynicae. *catagraphosque Thynon* exhibet Vossius et exponit de pugillaribus membranaceis

alites oscitantes, magno clamore (hianti ore) tempestatem praesagientes, vel: cum monet de alitibus oscitantibus. *ostendere* est verbum augurale. ad *aves oscitantes* fortasse referri possunt fulices, de quibus Cicero de Div. I, c. 8. 14. ex veteri poeta: *Cana fulix itidem fugiens e gurgite ponti, Nunciat horribiles clamans instare procellas, Haud modicos tremulo fundens e gutture cantus.* pro *oscitantes* mihi in mentem veniebat *ominantes*, scil. turbidam procellum. Sed nescio quid duri et frigidi in toto hoc versu remanet, qui fortasse pannus assutus scioli cuiusdam est.

V. 6. *Remitte pallium*, quod fortasse in balneis Catullo clam subduxerat Thallus. Utebantur etiam Romani pallio in coevis.

CATUL. Carm.

vid. Fulv. Ursin. in Appendice ad Petrum Ciacconium de Triclinio p. 238. *quod involasti. involari* eleganter dicuntur res, quibus summo cum impetu et celeritate manus iniiciuntur.

V. 7. *Sudariumque Saetabum.* vid. supr. ad carm. XII, 14. *catagraphosque Thynos.* vix certe affirmari potest, quid per *catagraphos Thynos* intelligendum sit. Achilles Statius non inepte explicat de hominibus Thynis seu Bithynis, in vestibis aut aulaeis *dispositis* acu pictis. Aliorum explicationes vid. in Var. Lect. Quidquid autem fuerit, variis certe coloribus et imaginibus distinctum et e Bithynia, cui finitima est regio Thynia, reportatum videtur.

V. 8. *tamquam avita*, haereditatis iure accepta.

I

Quae nunc tuis ab unguibus reglutina et remitte,
 Ne laneum latusculum natisque mollicellas,
 Inusta turpiter tibi flagella conscribillent,
 Et insolenter aestues, velut minuta magno
 Deprensa navis in mari, vesaniente vento,

10

at buxeis, quorum quatuor pagellae diversis coloribus, purpurea, croceo, viridi et coccineo pictae et exornatae fuerint; Bithyniam autem omnibus iis, quibus eiusmodi pugillares conficerentur, vel maxime instructam fuisse confirmat. V. 10. *manusque mollicellas* Muret. et aliae antiquiores. V. 11. etiam huic versui varias et ridiculas formas induit criticorum sedulitas. alius mavult *inusta flagella*, alius *iniecta*, alius *invisa*, alius *insuta*, alius (facile agnosces Corradinum de Allio) vere insulse *insulae*, pro *conscribillent* in aliis est vel *conscribillent*, vel *constrigillent*, vel *consigillent*, vel *conserillent*, vel (ohé! iam satis est!) *contribillent*.

V. 9. *reglutina*, h. e. resolve. eleganter de furibus, quorum manus glutine quasi, et visco illitae omnibus rebus adhaerent, easque tenaciter retinent. Sic infra Carm. XXXIII, 3. *dextra inquinatio* dicitur. *Laneum latusculum*, h. e. molle.

V. 11. *Inusta flagella*. uruntur enim fere homines flagellis inclementius caesi. Sic *loris uri* apud Hor. Epist. I, 16. 47. *loris non ureris*, aio. *conscribillent* h. e. dilacerent, dilanient. Plaut. Pseudol. I, 5. 131. 132. *Quasi in libro cum scribuntur calamo literae, Stilis me totum usque*

ulmeis conscribito. Sic *λεπτοὶ ὄχι* apud Hom. Iliad. IV, 139. et *λεπτοὶ ὄχι* XI, 388.

V. 12. *insolenter aestues*, praeter modum subagiteris et iacteris. *velut deprensa navis*, tempestate abrepta. *deprendere* est verbum proprium in re nautica. vid. Bentleium ad Hor. Od. I, 14. 10. Burmann. ad Phaedr. Fab. V, 4. 10. *minuta* respondet *magno*, quo perpetuo fere epitheto mare a poetis insigniri solet. Sic Graecis *ὡς ὅτι*, *ὡς* adi Burmannum ad Val. Flacc. I, 50. et quos ibi laudat.

CARMEN XXVI.

AD FURIUM.

Argumentum huius carminis pendet a dubia lectione versus primi, ubi pro nostra in nonnullis exstat vestra. Si vestra vera sit lectio, ut nobis videtur, omnis lusus ad Furii inopiam deridendam pertinebit, cuius villula horribili vento opposita,

h. e. creditoribus oppignorata dicitur. Responderi quidem potest, et a Vulpio iam responsum est, Furium ne cimicem quidem et araneum (ut noster de illo canit Carm. XXIII.) nedum villulam possedissee; sed primum quis nescit verba poetæ non ad vivum resecanda esse, deinde verissime etiam hoc dici poterat de homine, cuius rem familiarem aes alienum superaret. Quod si vero cui altera lectio nostra verior videatur, is animo sibi fingat, Furium a Catullo pecuniam, et fortasse centum illa sestertia (de quibus vid. Carmen XXIII, 23) petiisse, Catullum, autem, iocose indicato, quo ipse prematur, aeris alieni pondere, has preces a se removisse. Sed mihi persuadere non possum, tam ingenue Catullum angustæ rei suæ statum patefecisse Furio, in cuius egestate carpenda ingenium suum exercere solebat.

Furi, villula nostra non ad Austri
Flatus opposita est, nec ad Favonũ,
Nec saevi Boreae, aut Apeliotæ,
Verum ad millia quindecim et ducentos.
O ventum horribilem atque pestilentem!

5

V. 1. *vestra* in L. MSS. et tribus edit. antiquissimis, teste editore Cantabrigiensi. Eandem lectionem in quibusdam libris scriptum invenit Vossius.
V. 4. *ducente* in quibusdam. vid. Gronov. de Pec. Vet. in notis laudatus.

V. 2. *opposita est*. ludit poeta in ambigua huius verbi significatione, qua villula primum ventis, deinde pignori, ob millia quindecim et ducentos sestertium tanquam hypotheca, ut Icti loquuntur, opposita dicitur. *opponere* pro *oppignerare* est apud Senec. de Benef. VII, 14. *Rebus meis ad securitatem creditoris oppositis* alia exempla collegit Vulpius. *Apeliotæ*,

de hoc vento vid. Plin. II, 47. et Gell. Noct. Attic. II, 22. — *ad millia quind. et ducentos* sc. sestertios vel sestertium. Faciunt autem *sestertium quindecim millia et ducenti* ex ratione Gronovii de Pecun. Vet. III, 17. p. 543. denarium tria millia septingentos quinquaginta, coronatos CCCLXXV. —

V. 5. *ventum horribilem*
πνῆμα φοβερόν

11

CARMEN XXVII.

AD POCILLATOREM PVERVM.

Pincernam evocat poeta ad administranda pocula mero vetustiore plena, aquam autem, vini perniciem, ad severiores migrare iubet. Est hoc carmen vere Anacreonticum, qualia complura cecinit etiam Flaccus. cf. Epod. IX, 13.

Minister vetuli puer, Falerni,
Inger mi calices amariores,
Ut lex Posthumiae iubet magistræ,
Ebriosa acina ebriosioris.

V. 2. *Ingere* Muret. contra metri rationem, pro quo ipse in notis *inger* legendum esse existimat. *Iungere* et *ingue* reperit in lib. vet. Vossius. *iunge* affert Heins. in not. ad Catullum e codice Britannico Archiepiscopi Cantuariensis. *misce* invenit Dousa Fil., quod glossam sapit. V. 4. *acino* Stat. male! vid. Gell. VII. 22.

V. 1. *Minister* proprie de eo, qui pocula et epulas ministrat. vid. Barth. *Advers.* p. 83.

V. 2. *inger* h. e. infunde. nihil amplius. Plaut. *Pseudol.* I, 2, 24. *Tu, qui urnam habes, aquamingere. inger* antique pro *ingere*, ut *liber* pro *bibere* — *calices amariores*, h. e. vino amariore impletos. *vinum amarum* est vinum vetus; *delectat* enim *amaritudo in vino nimis veteri*, ut ait Seneca Ep. I. XIV. Eodem modo *vinum Falernum* apud Hor. Od. I, 27. 9. dicitur *severum*.

V. 3. *Ut lex Posthum. iub. mag.* creabantur enim in convivio apud veteres plerumque talorum iactu (Hor. Od. I, 4. 27. *Nec regna vini sortiere talis*) magistri convivii, quorum quidem munus, vel *magisterium*,

ut vocat Cic. Cat. Mai. II, 4, præcipue in ferendis bibendi legibus versabatur. Iidem dicti sunt vel *modimperatores*, vel *reges*, vel *domini convivii*, vel *coenae patres*, vel *strategi*, vel *dictatores*, vel *arbitri bibendi*. Graecis *εμπαιτισταί, βουλοίς τῶ εὐμαστίου* etc. Praeter Fulv. Ursin. in Appendice ad Petr. Cinccon. p. 339. seqq. adi interpretes ad Cic. l. c. et ad Petronium cap. 55. et Potter. *Archaeol.* IV, 20. p., 323. *Posthumia* autem, mulier bibula et vinolenta, quæ *acina ebriosa ebriosior* dicitur, admodum liberalis *magistra* in moderanda potatione fuisse videtur. *Ebriosus* est, qui saepe fit ebrius, vinolentiae deditus, at *ebriosa acina* (usitatius *acinus* et *acinum*) est nucleus uvæ (vinaceum vocat Columella), in

At vos, quo lubet, hinc abite lymphae,
 Vini pernicies, et ad severos
 Migrate: hic merus est Thyonianus.

5

succo et musto natans, vel succo turgens. cf. Gronov. Diatribe in Statii Libr. c. 13. p. 75.

V. 6. *Vini pernicies.* contra Propertius II, 24. 27. *Ah pereat, quicumque meracas reperit uvas, Corruptique bonas nectare primus aquas. ad severos, sobrios, tristes et morosos, cum quibus nihil negotii Bacchus habet.* cf. Tibull. III, 6. 21. *hic merus est Thyonianus,* h. e. a nobis nil nisi merum

bibitur; finge tibi poetam in manu iam tenentem poculum. *Thyonianus* vel *Thyoneus* (Hor. Od. I, 17. 23.) Bacchus ab eius matre Thyone, quae et Semele vocatur, ita dictus cf. Rittershus. ad Oppian. Cyne. I, 27. De Bacchi matre, Thyone, quam ex inferis in coelum duxisse perhibetur filius, narrat Diod. Sicul. III. 62. et IV, 21. ubi cf. Wesseling.

CARMEN XXVIII.

AD VERANNIVM ET FABVLLVM.

Verannius et Fabullus, cum sordidam Pisonis, quem in Hispaniam secuti fuerant, adeo experti essent avaritiam et illiberalitatem, ut plus expensi quam accepti in tabulis, adeoque nihil plane in provincia illis paratum esset in loculis, iocose iam post reditum de rerum suarum conditione examinantur a poeta, qui, quam illi in Pisonis, eandem ipse olim in Memmii comitatu avaritiae experientiam fecerat. Addita igitur admonitione, quam parum tuta spes sit in patrocinio nobilium posita, eiusmodi detestandis praetoribus, Romanae gentis decoribus, mala quaelibet indignabundus imprecatur.

Pisonis comites, cohors inanis,

V. 1. *Pisonis comites.* innuitur ex sententia Parthenii, quem sequitur Vulpus, Cn. Calpurn. Piso, qui teste Sallust. Catilin. c. 18. in ceteriorem Hispaniam quaestor pro praetore, h. e. cum imperio et

dignitate praetoria, missus est. Sed praetor etiam in Hispania fuit L. Calpurnius Piso, Pisonis, qui primus *Frugi* dictus est, filius. de quo vid. Cic. Verrin. IV, 25. et Liv. LXX, 26. In Hispaniam certe praetorem se-

Aptis sarcinulis et expeditis,
 Veranni optime, tuque, mi Fabulle,
 Quid rerum geritis? satisne cum isto
 Vappa, frigoraque et famem tulistis?
 Ecquidnam in tabulis patet lucelli
 Expensum? ut mihi, qui meum secutus
 Praetorem, refero datum lucello:
 O Memmi, bene me, ac diu supinum

5

V. 8. *ratum in lucello vel datum in lucello* tentat Heins. in notis ad Catull. V. 9. in edit. Muret. et aliis hic novum carmen exorditur, sed

eutos esse Verannum et Fabulum, colligere possumus ex Carm. IX et XII. *cohors inanis* nihil ex provincia reportans. *de cohorte* vid. supr. ad Carm. X, 11.

V. 2. *Aptis sarc. et exp.* sarcinae aptae sunt, quae comode gestari possunt, ad gestandum bene aptae et accommodatae, parvae et libiles. *expeditae* parum oneratae, concinnae.

V. 5. *cum isto Vappa.* haec vox translata a vino corrupto notat hominem nequam et nullius pretii, quemadmodum apud Aristophanem *ἰκνός*.

V. 6. *Ecquidnam in tabulis patet* etc. Sensus est: Num expensum in tabulis vestris tamquam lucrum et acceptum apparet? ut mihi olim accidit, cum praetorem meum in Bithyniam secutus datum h. e. expensum lucri et accepti loco in tabulis scribere cogerer. Faciebat igitur in tabulis, ubi lucrum vel acceptum apparere debebat, utramque paginam *expensum*. cf. Gronov. de Pec. Vet. III, 17. p. 557. *patet* eleganter et proprie in ratione

tabularum pro est, exstat, apparet.

V. 9. Graviter ipsum Memmium iam alloquitur, cuius in simili amicorum casu recordatio antiquum ex sordida eius avaritia et illiberalitate sibi inflicto dolore refricuerat. Quae quidem inopinata ad hominem absentem nequam *inexpers* quantum vim habeat ad vehementiorem animi commotionem exprimendam, non sensisse videntur, qui novum carmen hic incipere statuerent, et ab antecedente seingerent. vid. Var. Lect. de Memmio vid. supr. ad Carm. X, 12. *bene me ac diu sup.* etc. h. e. turpiter et inhoneste me tractasti, sordide et illiberaliter mecum egisti. Verbis obscenis et impudica imagine rem non obscenam, sed turpem et inhonestam expressit. vid. ad Carm. X. 12. Si verborum proprietatem spectes, *supinus* adumbrat *εἴς* hominis muliebria patientis, *trabs* est *τρίπυς ἄσθμα*. cf. Barth. Advers. LXI, 12. quemadmodum *columna* apud Martial. XI, 51. *lentus* Veneris usu lassus, languidus,

Tota ista trabe lentus inrumasti.

10

Sed, quantum video, pari fuistis

Casu: nam nihilo minore verpa

Farti estis. Pete nobiles amicos.

At vobis mala multa Dii Deaeque

Dent, opprobria Romuli Remique.

15

contra fidem MSS. et antiquissimarum editionum, ut testantur Vossius, Statius et editor Cantabrigiensis. Certe, quae sequuntur, optime respondent antecedentibus. Qui hoc carmen divellunt, *fuisti pro fuistis* in v. 11. et *es fartus pro fartis estis* in v. 13. invitis codicibus legunt. Heinsius in not. ad Cat. misere in hoc carmine emendando fluctuat. modo pro *es fartus* vult *is fartus*, modo probat, quod Achill. Stat. scripti codices habent: *pari fuistis casu* et *Farti estis*, modo recte codicem Oxoniensem ex uno duo epigrammata facere iudicat. pro *lentus* in v. 10. Vossius ex veteribus libris reposuit *tentus*.

confectus. Propert. II, 15. 8.

V. 12. *nam nihilo min. verp. fartis est.* ab aequo turpi homine male mulctati estis, aequo sordidi et impuri hominis avaritiam experti estis. *pete nobiles amicos*, cum indignatione quemlibet ab aditu ad viros nobiles revocat; i nunc, quisquis es,

inquit, et a nobiliorum patronorum liberalitate expecta comoda! hoc est petere et adire amicos potentes! tanta ab iis redundare solet utilitas!

V. 15. *opprobria Rom. Rem. Romanae gentis dedecora*, διγχα. cf. Bentlei. ad Hor. Od. I, 37. 9.

CARMEN XXIX.

IN CAESAREM.

Contumeliosis proscindit Caesarem convitiis, quod Mamurram, quocum turpiter ille consuesse videtur (cf. Carm. LVII.) ad summas importuna sua liberalitate evectum divitias profuse iam omnia perdere, et deglutire, et ad explendam libidinem strenue consumere tam aequo animo videat et patiatur. Similimum igitur Mamurrae censet ipsum Caesarem, qui eiusmodi hominem ferre et fovere possit, eumque ignominiosis illis dictis, quae proprie in Mamurram cadebant, maligno dente lacerat et perstringit. Graviter inprimis et salse ab illo quaerit, an eo nomine et consilio ad orientis populos debellandos profectus

sit, ut ingentes divitiarum copias Mamurrae dissipandas devorandasque pararet. — Quamquam igitur hoc contumelioso in Caesarem carmine vix quidquam cogitari potest aulacius et poetæ periculosius, illum tamen tam leni fuisse ingenio tradit Sueton. (Caes. LXXIII.) ut, quod vix credas, Catullum, a quo sibi versiculis, de Mamurra, perpetua stigmata imposita non dissimulaverat, satisfaciētem, h. e. dementiam facti excusantem, eadem die adhibuerit coenae, hospitioque patris eius, sicut consueverat, uti perseveraverit, h. e. patri Catulli hospitium, olim institutum, propter iniuriam a filio acceptam, non renunciaverit, ut recte ibi interpretatur et egregie tam ad Scaligeri subtilitates ad Euseb. Chronic. MDCCCCLX propositas quam ad Vossii argutias ad h. l. respondet Ernesti. — Ceterum Mamurra fuit praefectus fabrūm Caesaris in Gallia, de cuius insano luxu est locus classicus apud Plin. XXXVI, 6, cf. Bayle Diction. Historique et Critique s. v. Mamurra T. II, p. 2020.

Quis hoc potest videre, quis potest pati,
Nisi impudicus et vorax et aleo,
Mamurram habere, quod Comata Gallia
Habebat uncti, et ultima Britannia?
Cinaede Romule, haec videbis et feres? 5

V. 2. belluo Voss. quem sequitur Bipont. non plane inepte puto ob vers. 17. ubi est belluatus est. Sed nostram lectionem aleo mordaciter tenent antiquissimae edit. fere omnes. Eadem vox restituenda videtur Sallustio Catil. XIV, 2., ubi pro ganeo rectius in quibusdam legitur aleo ob sequentem vocem manu. V. 4. Habebat omnis Muret. annota Scaliger, unde ipse restituit unctum. In MSS. Statii erat cum te, unde Fuérnus acutissime revocavit uncti. V. 5. Hoc videbis Heins. in not. ad Catull.

V. 3. habere, h. e. possidere, in manu et potestate sua habere, ut ἔχει apud Graecos. vid. si tanti est, Drackenborch. ad Sil. Ital. V, 264. et Graev. Cic. ad Ep. ad Div. VII, 29. quod uncti habebat, quibuscumque bonis et lautioribus rebus gaudebat. cf. supr. ad Carm. X, 11. Comata Gallia intelligitur Gallia omnis Transalpina praeter Narbonen-

sem provinciam, ut in vulgus notum, ultima Britannia cf. ad Carm. XI, 11.

V. 5. Cinaede Romule. Romulus vocatur Iulius Caesar vel in universum pro Romano, ut gens Romula, tellus Romula, vel quia virtute bellica aequae ac Romulus de patria meruerat; nihil enim de virtute bellica detrahit Caesari poeta, imo eum

Es impudicus et vorax et aleo.
 Et ille nunc superbus et superfluens
 Perambulabit omnium cubilia,
 Ut albulus columbus, aut Adoneus?
 Cinaede Romule, haec videbis et feres?
 Es impudicus et vorax et aleo.

10

V. 6. Expunxit hunc versiculum Vossius, quem in libris MSS. abesse praeter Vossium testantur Scaliger et editor Cantabrigiensis. Exstat tamen in edit. Gryph. Muret. Graev. et aliis, nec turbare, imo egregie rem et orationem, meo quidem sensu, iuvare videtur. *circumfluens* Barth. ad Claud. in IV. Consul. Honor. v. 139. V. 9. Maffei, Scalig. et Stat. MSS. offerunt aut *idoneus* praeter nnum, in quo est aut *ydoneus*, unde recte a Statio et Scaligero haud dubie genuina nostro vindicata est lectio aut *Adoneus*, pro quo nimis ingeniose vult Vossius *Aidoneus*, in vetustioribus quibusdam contra metri rationem legitur aut *Dionaeus*. Heins. in not. ad Catull. vult *Ut albulus columbulus Dionaeus*, sed sic legerat iam Muretus. V. 11. *Es corrupta lectione et si impudicus male fecit Vossius est impudicus*.

vocat imperatorem unicum; eo gravius additur *cinaedus* ob suspectam consuetudinem cum Mamurra, quamquam iam Nicomedes contubernio aeterna fere pudicitiae eius macula inusta fuerat; unde notissima illa cantilena: *Gallias Caesar subegit, Nicomedes Caesarem*. vid. Svet. Caes. XLIX, Muretus et Ian. Dousa in Praec. c. 3. in contemptum potius *Romulos* dictos fuisse volunt eos, qui *Romulo* essent dissimilimi; in quorum sententiam cf. Cortius ad Sallust. in Lepid. Fragm. p. 937. 6. *Es impudicus*. Si hoc potes ferre et videre, tu ipse es impudicus, etc.

V. 7. *superfluens* non libidine, ut argutantur interpretes, sed divitiis et omni rerum copia ad quaelibet pro animi libidine impetranda abundans et instructus, ut apparet ex instituta

comparatione in vers. 9. hinc *arrogans insolens impudicus*, *perambulabit* graphice pro conscendet, polluet.

V. 9. *ut albul. col. aut Adon.* utraque comparatio non ad libidinem, quum in laude potius sit columbarum castitas, sed ad externum splendorem et superbiam referenda videtur, quatenus Mamurra quolibet ornamentorum et pigmentorum genere condecoratus, muliercularum oculos praestringere, et auro, quod, ut Venusinus de Danaë canit, *medios ire amat per satellites*, facilem accessum sibi parare solebat. *Albulus columbus* est pulcher, qui placet ob colorem, ut *Adonis* ob externam formae speciem placebat. *Adoneus* pro *Adonis*, ut apud Plaut. Menaechn. I, 2. 35. Sic *Achilleus* pro *Achilles*, *Ulixes* pro *Ulixes*. non video

CATUL. Carm.

K

Eone nomine, Imperator unice,
 Fuisti in ultima Occidentis insula,
 Ut ista vostra diffututa mentula
 Ducenties comesset, aut trecenties? 15
 Quid est? ait sinistra liberalitas,
 Parum expatratum; an parum helluatus est?
 Paterna prima lancinata sunt bona:
 Secunda praeda Pontica: inde terlia
 Hibera, quam scit amnis aurifer Tagus. 20

V. 15. verissima mihi visa est nostra in textum recepta lectio, in quam conspirant libri veteres Vossii et Scaligeri, vid. not. in MS. Statii *Quid est, alit sinistra liberalitas*. Hinc Faërus: *Quid abstulit. Quid est alit, vel aliud pro aliud*. Stat. *an haec sinistra liberalitas Parum expatratum?* ex coniectura *Avantii* probata Mureto et aliis, repetita nunc in edit. Bipont. Vulpius ad Statii coniecturam textum conformavit. V. 18. *primum male in vet. quibusdam*. V. 20. *quam auxit perperam nonnulli. quas et aurifer Tagus sc. praedas attulit*, parum ingenuose tentabat et interpretabatur

igitur, cur in hoc loco tam interpretando quam corrigendo adeo se torserint interpretes.

V. 12. *Imperator unice*. unicus latinis dicitur, qui parem sui non habet, qui in genere suo praestantissimus est. vid. Heins. operose huius vocis usum adstruentem ad Ovid. Met. III, 454. *ultim. Occid. ins. Britannia. ista vestra diffut. ment.* lepida Mamurrae pathici descriptio. *ducent. aut trecent.*, h. e. ducenties aut trecenties centena millia sestertiū. *comesset*, dilapidaret, decoqueret. Sic *comedere nummos* apud Cic. ad Attic. II, 2. *bona comedere* ad Div. IX, 20. cf. Interpret. ad Horat. Epist. I, 15. 40. et Victor. Var. Lect. IV, c. 6.

V. 16. *Quid est?* ait *sin. lib.* Quid tum? ait importuna tua liberalitas, ais male et importune

iam liberalis. *parum expatratum*, non adeo multum absumsit libidine. Eodem sensu apud Sveton. Caes. c. LI, dicitur *aurum effutere* — Sed quaeso, pergit poeta, *an parum helluatus est?* num dici hoc potest *parum?* mox recenset ipse perdita et consumpta bona. *lancinata*, h. e. lacerata, dissipata. vid. Curtius ad Sallust. Cat. XIV, 2.

V. 19. *Secund. praed. Pontic.* Vossius accipit de lucro Caesari olim ex contubernio M. Thermi praetoris et familiaritate Nico-medis Bithyniae regis facto. alii intelligunt spolia, quae, superato Ponti rege Pharnace, Caesar retulerat. *tertia Hibera* recte interpretatur Vossius de praeda belli Lusitanici. *quam scit*, de qua facta praeda testis est Tagus, Lusitaniae fluvius notissimus; saepe enim fluvii rerum prae-

Hunc, Galliae, timetis, et Britanniae?
 Quid hunc, malum, fovetis? aut quid hic potest,
 Nisi uncta devorare patrimonialia?
 Eone nomine, Imperator unice,
 Socer generque perdidistis omnia?

25

Scaliger. V. 21. *Hunc Galliae timent, timent Britanniae* ex ingenio Avantii, quem optimaec edit. secutae sunt. *Hunc Galliae timet, et Britanniae* Stat. MS.; sic tamen, ut inter verbum *timet* et id quod sequitur paulum quid desit, quod eleganter supplevit Faërmus, pro *timet* una syllaba *is* addita *timetis* legens. *Hunc Galliae timent et Britanniae* in edit. Reg. I. *Timentque Galliae hunc, timent Britanniae* Turnebus; at Scaliger, qui in libro suo invenerat *Hunc Galliae timent tellus et Britannia* totum versum, ex quo ne elici quidem possit sana sententia, spurium esse indicat. V. 22. *Quid hoc malum fovebis* tamquam concinnius commendat Vossius. V. 24. *urbis opulentissimae* editiones fere omnes ante Scaligerum, admodum dure et frigide!

clare gestarum testes advocantur a poetis. cf. infr. LXIV, 358. Tibull. I, 7. 11. Virg. Eclog. V, 21. Hor. Od. I, 4. 38.

V. 21. Sensus est: hunc igitur hominem nequam, Mamurram, vos, o Galli et Britanni, timetis, ne omnia vestra bona deglutiat! *Quid hunc, malum, fovetis?* Sed cur per deos immortales istum fertis et patimini? *malum*, elegans particula de irascentibus et subito cum indignatione in

verba erumpentibus. Terent. Heauton. III, 7. 38. *Quid, malum, me aetatem censes velle id adsimularier?* cf. Eunuch. IV, 7. 10. Adolph. IV, 3. 4. Plaut. Casin. I, 1. 3. et saepe alibi. *uncta patrimonialia*, optima et opulenta.

V. 24. *Eone nomine*, sc. ut Mamurra, quod profunderet, haberet. *Socer generque* Caesar et Pompeius. *perdidistis omnia?* sc. bello.

CARMEN XXX.

AD ALPHENVN.

Flebiliter queritur de perfidia Alpheni, a quo cum summam in arctissima eius secum contracta amicitia et sanctissima sibi data fide poneret fiduciam, turpiter deceptus, et in re, ubi probare ille debebat promissam fidem, praeter omnem opinionem derelictus est; cuius quidem violatae fidei deos ultores et vindices fore sibi persuasum habet. Qua in re

Catullo defuerit Alphenus, non certo affirmari potest. Fortasse fraudem ei fecit in re amatoria, in quam ab ipso antea irretitus fuerat, cui quidem opinioni favere praecipue videntur v. 7 et 8. Ceterum mollissimus in hoc carmine sensus regnat, qui facile tangat et ad commiserationem moveat animum. Cf. Carm. LXXIII.

Alphene immemor atque unanimis false sodalibus,
 Iam te nil miseret, dure, tui dulcis amiculi:
 Iam me proderé, iam non dubitas fallere, perfide.
 Nec facta impia fallacum hominum coeliculis placent:
 Quae tu negligis, ac me miserum deseris in malis. 5
 Elheu! quid faciant dehinc homines, quoive habeant fidem?
 Cerle tute iubebas animam tradere, inique, me
 Inducens in amorem, quasi tuta omnia mi forent.
 Idem nunc retrahis te, ac tua dicta omnia factaque
 Ventos inrita ferre, et nebulas aërias sinis. 10

V. 6. MSS. et veteres editiones *dico*, unde bene Statius fecit *dehinc*, quem sequitur Vossius. Pontanus volebat *dic*, quem sequuntur plurimi libri excusi. V. 10. *ad nebulas* male Muretus. *ac nebulas* Statius, dure! ob ingratam repetitionem particulae *ac* ex versu antecedenti, ubi erat *ac*

V. 1. *Alphene*, vid. ad Carm. X, 1. *immemor* sc. datae fidei. *unan.* *false sodalibus*, h. e. qui fallere soles sodales unanimos, ut *falsus amicis* apud Claud. Cons. Honor. IV, 278.

V. 3. *me proderé*, h. e. me descrere, destituere. Sic infra carm. LXIV, 190. Ariadne se vocat *proditam* a Theseo desertam. vid. Gronov. Observat. III, 20. et Graev. ad Cicer. pro L. Flacc. c. 41.

V. 4. *Nec facta impia*, nec pro non vid. Drackenborch. ad Liv. I, 3. 27. T. I, p. 629 - 630. finem gravitate de Deorum iustitia Homer. Odyss. XIV, 83. 84. *Ὅτι μὴ ἐγχεῖται ἔργα τοῖς μάλιστα*

quidem: *Ἄλλὰ θύρα ῥέουσι, καὶ ἄνεμα ἔργ' ἀσπόμενα*, cf. Tibull. I, 9. 24. et quae congescerunt in hanc sententiam Gatackerus in Advers. Miscell. I, 7. p. 214. et Rittersh. ad Oppian. Halieu. II, 687. p. 257.

V. 5. *Quae tu neglig.* quae tu tamquam levia parum curas et parvi pendis. *animam tradere* dicuntur illi, qui plane alicui se devovent et committunt, vitam et omnia sua alicui credunt.

V. 8. *Inducens in amorem*. inducere est fallacia et dolo malo pellicere, ut decipias. exempla dabit Brouckh. ad Tib. I, 7. 1.

V. 10. *Ventos inrita ferre*, cf. infra ad Carm. LXIV, 58. 59.

Si tu oblitus es, at Dii meminerunt, meminit Fides:
Quae, te ut poeniteat postmodo facti, faciet, tui.

tua dicta. V. 11. at Di meminere, at memini Fides liber Mureti.

V. 11. *Fides.* Divinis apud Romanos *Fidem* cultam esse honoribus, res est satis nota; memorabile autem est solemne illud, quod Numam Pompiliū huic Deae instituisse tradit Liv. I, 21. ubi miror, *Strothium* ex loco satis perspicuo se expedire non potuisse; verba ibi sunt: *Et soli Fidei solemne instituit, h. e. Fidei soli prae ceteris diis deabusque omnibus solemne, singulari quodam more et ritu*

celebranda sacra instituit et sacra-
vit, nimirum, *ad id sacra-
rium*, pergit Livius, *flamines
bigis, curru areuato, vehi iussit,
manuque ad digitos usque in-
voluta rem divinam facere, si-
gnificantes fidem tutandam,
sedemque eius etiam in dextris
sacratam esse.* Hic locus igitur
minime sollicitandus, aut verbis,
quae excidisse videbantur Stro-
thio, supplendus videtur.

CARMEN XXXI.

AD SIRMIONEM PENINSULAM.

*Exultat prae laetitia poeta, cum ex Bithynia reversus, vil-
lulam suam ante oculos videat, in cuius sinu, curis abiectis
omnibus, suaviter et tranquille nunc delitescere, et animum
onere et laboribus ex itinere fessum recreare possit. — Dul-
cissimos sane hoc carmen ex vitae rusticae felicitate conci-
piendos sensus propinat et excitat, et liquidissimam illam
exprimit voluptatem, quam quispiam experitur, quam domum
post longam peregrinationem reversus, omnia ibi quietia ac
bene composita praeter spem offendit.*

Peninsularum, Sirmio, insularumque
Ocelle, quascumque in liquentibus stagnis,

V. 1. *Sirmio* mirae amoeni-
tatis peninsula in agro Vero-
nensi ad lacum Benaci, qui
nunc *Lago di Garda* vocatur,
sita, ubi praedium habuit Ca-

tullus. vid. Cellar. in Not. An-
tiq. Orb. T. I, lib. 2. c. 9. p. 639,
ocelle optima et praestantissima,
elegantem enim, oculis, prae-
stantissima corporis nostri par-

Marique vasto fert uterque Neptunus:
 Quam te libenter, quamque laetus inviso!
 Vix mi ipse credens Thyniam atque Bithynos 5
 Liquisse catnpos, et videre te in tuto.
 O quid solutis est beatius curis?
 Cum mens onus reponit, ac peregrino
 Labore fessi venimus larem ad nostrum,
 Desideratoque acquiescimus lecto. 10
 Hoc est, quod unum est pro laboribus tantis.

te, res optinae et nobis carissimae denotantur. Similiter Cicero villulas suas ocellos vocat ad Att. XVI. 6. et sic saepe apud Graecos *ἴσχυς* et *ἰσχυρία* de rebus praestantioribus dicitur. Adrastus apud Pindarum Amphiarum ob praecipuas eius virtutes vocat *ἰσχυρία* τῆς γαστρός Olymp. VI, v. 27. et *ἰσχυρία* est rosa apud Achill. Stat. II, 1. vid. quae praeter Victorium Var. Lect. IX, 9. in hanc rem notarunt Barthius in Advers. p. 516. et Burmann. ad Quinctil. 6. Proem. p. 494. c. sup. ad Carm. III, 5.

V. 3. *uterque Neptunus*, *ἑκατάκλυτος καὶ ἰσχυρὸς*, stagnorum aequae ac maris vasti praeses, ut recte interpretatur Vulpus. cf. Aristoph. Plut. v. 396, 397. et ibi Spanhem. Nam qui factum sit, ut in loco tam perspicuo, cuius interpretationem sponte offerunt addita verba in *stagnis marique*, adeo hallucinarentur Scaliger, Vossius et alii, vix assequi possum. Neptunus insulas fert, h. e. sustinet quasi humeris impositas, in potestate sua habet ac dirigit. Sic *τίπτει* apud Graecos, cf. Interpr. ad

Nov. Testam. in Epist. ad Hebraeos I, 3., ubi Christus dicitur *τίπτει τὰ πάντα τῇ βίμωτι τῆς δυνάμεως αὐτοῦ*. h. e. omnipotentia sua omnia quasi sibi imposita regens et gubernans.

V. 4. *Quam te libenter*. Sic Ulysses, cum post multos exantlatos labores, in patriam rediret Ithacam. *Χαίρει δὲ θεῶν, περὶ δὲ θεῶν, περὶ δὲ θεῶν κατὰ δολέοντες Ἀνακτοῦ τὸν αὐτὸν ἰσχυρὸν* apud incertum auctorem in Anal. Vet. P. Gr. Brunkii T. III, carm. XVIII. p. 146.

V. 5. *Thyniam* vid. sup. ad Carm. XXV, 7.

V. 6. *in tuto* *ἰσχυρία*.

V. 7. *O quid sol. b. c. exquisitius ipsae curae vocantur solutae*, cum proprie animus curis solutus dicatur. Ipse Livius III, 8. *eo solutiore cura in Lucretium incidunt consulem*, h. e. eo liberiore et omni timore vacuo animo. cf. Burmannum Secund. ad Lotich. III, 11, 13.

V. 8. *peregrino labore molestissima peregrinatione*.

V. 11. *hoc est, quod unum est pro laborib. tant.* haec una ex multa varietate in itinere et

Salve, o venusta Sirmio, atque hero gaude:
Gaudete, vosque Lydiae lacus undae:
Ridete quidquid est domi cachinnorum.

V. 13. *Gaudete vos quoque* Stat. *Lydiae lacus* ab antiqua voce *Lodius*, h. e. saltatore, quasi unda saltet, nimis ingeniose Scaliger. *Lariae lacus* ex optimo exempl. Commelini praefert Vossius, quod Catullus etiam ad lacum Larium in Comensi Colonia villulam habuerit. *Limpidae lacus* audacter Avantius.

comitatu Memmii nobis devorata molestia in nos redundat utilitas, ut multo magis iam, quam praebet villula nostra, sentiamus et percipiamus voluptatem. *labor* est vox latissimae significationis, et complectitur omnia, quae nobis molestiam creant, nos premunt et conticiunt. Saepe hac voce de misera Aeneae in eius erroribus sorte usus est Virgilius. Quam male se habuerit Catullus in Bithynia, et quam illiberaliter a Memmio tractatus sit, ab ipso disce in Carm. X, XXVIII.

V. 13. *Lydiae lacus undae*

intellige lacum Benacum in agro Veronensi, cuius aquae ideo iam vocantur *Lydiae*, quia Rhaeti, ad quos pertinebat Verona, originem suam ab Etruscis, et hi a Lydis ex vulgari veterum opinione repetebant. cf. Illustr. Heynii ad Virgil. Aeneid. XI, Excurs. III.

V. 14. *Ridet. quidq. est dom. cach. rideat et gaudeat*, quidquid in villula ridere et gaudere potest. Vulpus inepte explicat *cachinnum ridere* de aquarum plangore et murmure; aperte enim repugnat *vox domi*.

CARMEN XXXII.

AD IPSITHILLAM.

Tam cibus, quam libidine post prandium plenus, meridiari et ineptire vult apud Ipsithillam, quam, ut copiam sibi faciat, satis libidinose sollicitat.

Amabo mea dulcis Ipsithilla,

V. 1. *Hipsithilla* praefert Vossius ex libro veteri, *Hypsithilla* Vulp.

V. 1. *Amabo - iube*, h. e. iube quaeso, magnam gratiam apud me inibis, si iusseris. Saepe

haec blandientis particula obvia est apud Comicos.

Meae deliciae, mei lepores,
 Iube ad te veniam meridiatum.
 Quod si iusseris, illud adiuvato,
 Ne quis liminis obseret tabellam,
 Neu tibi lubeat foras abire:
 Sed domi maneat paresque nobis
 Novem continuas fututiones.
 Verum, si quid ages, statim iubeto,
 Nam pransus iaceo et satur supinus
 Pertundo tunicamque palliumque.

5

10

V. 4. *adinbeto* vult Gifanius in Indice Lucret. s. v. *ad crescere*. V. 9. *si quid* ego tentat Vulpus, et explicat: si quid precibus proficio. V. 10. pro *satur* Statius mavult *Sathe* a graeca voce *σάθῃ* (membrum virile) quam non sagacem sed rectius obscenam coniecturam dixeris.

V. 3. *meridiatum*. meridian-
 tes amoris indulisse apud ve-
 teres, vel sine exemplis facile
 tibi persuadeas; nec iudicio meo
 fortasse eggebit lasciva illa meri-
 diatio Ovidii Amor. I, Eleg. V.

V. 5. *liminis obs. tabellam*.
liminis tabella ornate pro ipsa
 ianua, quam, ut bene observat
 Vossius, etiam Graeci *εὐρίδα* vel
εὐρίδα vocarunt, quia ex tabulis
 sectilibus constructae et compo-
 sitae sunt ianuae; has tabulas

vocat Homerus *εὐρίδας* in *Odysseis*
 Odys. XXII, v. 128. de verbo
obserare vid. Sagittar. de Ianuis
 Veterum cap. X, §. 6, p. 68. G.

V. 7. cf. Ovid. Amor. III,
 7. 25. 26.

V. 11. *Pertund. tun. pall.*
 plenius id expressit Martial.
 XI, 16. 5. *pallium* recte expli-
 cat Vulpus de veste stragula.
 vid. Burmann. ad Ovid. Amor.
 I, 2, 2; profecto enim non pallio
 indutus iacuisse videtur supinus.

CARMEN XXXIII.

IN VIBENNIOS.

*Petulanter stringit calamum in Vibennios, patrem et filium,
quorum alter furto, alter impuro amore innotuerat, cosque
in malam rem abire iubet.*

O Furum optime balneariorum,
Vibenni pater et cinaede fili:
Nam dextra pater inquinatioe,
Culo filius est voraciore:
Cur non exilium malasque in oras
Itis? quandoquidem patris rapinae
Notae sunt populo, et nates pilosas,
Fili, non potes asse venditare.

5

V. 3. *inquinatioe* Guyetus ex coniectura.

V. 1. *Optime*. nimirum in genere suo et arte erat optimus, h. e. callidissimus et artis furandi peritissimus. Sic *bonus* saepe in malam partem usurpatur apud Comicos. vid. Drakenborch. ad Sil. Ital. II, 240. *de furibus balneariis balneariis* *sinistris*, qui vestimentis in balneis lavantium insidiabantur, praeter Vulp. consule Interpretes ad Petron. c. 30, et quos ibi laudat Burnmannus.

V. 3. *inquinatioe*, h. e. fu-

raciore, multis furtis polluta et contaminata: inquinatur enim quasi manus illicito rerum alienarum tactu, et rapaci unguum tenacitate. Ceterum et *dextrae* iam tribuitur furandi agilitas, qua alias *sinistra* tantum infamis erat. cf. supr. ad Carm. XII, 1.

V. 5. *malasque in oras*, loca inculta, remota et abominanda, non nisi malis hominibus scelerum expiandorum causa ad-eunda. cf. Terent. Phorm. V, 9, 86. edit. Bipont.

CARMEN XXXIV.

AD DIANAM.

De tempore et consilio, quo hoc carmen a poeta nostro compositum sit, magna inter viros doctos agitata est controversia. Iosephus Scaliger, haud dubie ab aliena manu huic carmini praefixa inscriptione *Seculare carmen ad Dianam illusus et praecoccupatus*, in Eusebianis animadversionibus ad annum MDCCCCLX ipsis Ludis Secularibus anno V. C. 737 celebratis hoc carmen scriptum fuisse operose adstruere conatus est; cuius quidem ab omni veritatis specie alienam sententiam recte iam impugnavit Vossius, dum longe ante hoc tempus diem supremum obiisse poetam ostendit; sed idem non magis probabilem in constituenda aetate Catulli rationem sequitur, dum nimis severa manu decurtat et ressecat eius vitae filum, quod nimis benigna ille produxerat et extenderat. Hanc utriusque viri nimiam in definiendo vitae Catulli termino aberrationem egregie examinavit et vindicavit Bayle in *Dict. historique et critique* T. I, p. 864-866., qui medium tenens inter utrumque, concedit quidem, non amplius in vita fuisse Catullum, cum Ludii Seculares Augusti celebrarentur, sed eundem ad proveciorem aetatem pervenisse quam Vossius putabat, idoneis argumentis evincit. Quod autem ad nostrum carmen attinet, id eo fortasse consilio ante Ludos Seculares a poeta nostro scriptum fuisse Vir doctus aumat, ut, vel paratum iam ederet ipsis Ludis Secularibus instantibus, vel pucros puellasque ad illos rite celebrandos hoc carminc evocaret et praepararet. Sed quis tam angustis magni poetae ingenium circumscribat finibus, ut, tanquam praesens praeteritumque tempus graviora argumenta non suppeditet, eum res futuras in usum futurum carminc descripturum esse existimet? Profecto hoc est poëtas veteres comparare cum poëtis actatis nostrae mercenariis, qui pro parata pecunia quovis tempore in quaevis futura tam tristitia quam laeta hominum fata, in promptu habent, et parata iam sua carmina emtori offerunt. Rectius igitur hoc carmen (nisi hymnum vocare nalis) vel cum Bentleio, qui pessime illud a viris doctis *Seculare inscriptum esse*

iudicat in Sententia de temporibus libror. Horat. ad festum Dianae, quod singulis annis mense Augusto celebrabatur, vel ad quemcumque sacrum et peculiarem in Dianae honorem usum, referendum videtur, praecipue cum eiusmodi hymni amoebaei saepius a choro puerorum puellarumque nobilium in Dianam et Apollinem decantati fuerint, qualis e. c. est hymnus Horatii in Dianam et Apollinem Od. I, 22. qui omnino cum nostro comparandus est. In nostro quidem hymno uterque puerorum puellarumque chorus solius Dianae laudes celebrat, eiusque praesidio totius populi Romani salutem committit; sed apud Horatium pueri seiuinctim Apollinis, et puellae Dianae laudes alternis canunt. — Denique ex multis locis veterum constat, non solum Dianae et Apollinis, sed etiam aliorum Deorum laudes a nobilium puerorum puellarumque choris decantatas fuisse. cf. Hor. Od. IV, 1, 25. seqq. et quae ibi notavit Cl. Iani.

Dianae sumus in fide
Puellae et pueri integri:
Dianam pueri integri
Puellaeque canamus.

O Latonia, maximi
Magna progenies Iovis,
Quam mater prope Deliam
Deposivit olivam;

5

V. 3. *Dianam pueri integri*, cum hic versus deesset in MSS. et edit. vett. felicissime a viris doctis revocatus et primum ab Aldo impressus est.

V. 1. *in fide*, h. e. clientela et patrocinio, ut sexcenties alibi. *integri* casti et indelibati. Diana enim et ipsa servabat castitatem et a castis coli volebat. cf. Spanhem. ad Callim. Hymn. in Dian. v. 5. hinc ipsa quoque ab Horatio vocatur *integra* III, Od. 4. v. 70. Ceterum hanc et ultimam huius carminis stropham uterque chorus coniunctis vocibus cecinisse videtur.

V. 7. 8. *prope Deliam*. de dissensu veterum in Dianae natalitiis vid. Spanh. ad Callim. Hymn. in Del. v. 255. et ad v. 262. *deposivit* antiquae pro *deposuit*. *deponere* autem sicut Graccorum *anabasis* proprie dicitur de partu, qui tamquam onus deponitur. vid. Ernesti ad Callim. Hymn. in Iovem v. 15. et Burmann. ad Phaedr. Fab. I, 18, 5.

Montium domina ut fores,
 Silvarumque virentium,
 Saltuumque reconditorum,
 Amniumque sonantum.

10

Tu Lucina dolentibus
 Iuno dicta puerperis:
 Tu potens Trivia, et notho es
 Dicta lumine Luna.

15

Tu cursu, Dea, menstruo
 Metiens iter annuum,
 Rustica agricolae bonis
 Tecla frugibus explēs.

20

V. 9. *Mont. dom. ut fores* etc. Accommodē Hor. III, Od. 22. v. 1. *Montium custos nemorumque, Virgo*, cf. eundem I, Od. 21. 5. precatā enim fuerat Diana a Iove patre *Διὸς δὲ πατρὸς ἑῶν* apud Callim. H. in Dian. v. 18. ubi vid. Spanhem. hinc Graecis dicta *εἰμένη, ἱεραιμένη*.

V. 12. *sonantum pro sonantium*, ut *fallacum pro fallacium* in Carm. XXX, 4.

V. 13-16. *Tu Lucina dol.* cf. Callim. Hymn. in Dian. v. 20 sqq. Horat. III, Od. 22. v. 2. Eadem enim saepe sunt, et eodem obstetricis munere apud poetas funguntur *Iuno Lucina, Diana Lucifera et Ilithyia*. cf. Cl. Iani ad Horat. cui adde Hemsterhus. ad Lucian. Dial. D. XXVI. T. I, p. 287. et Jablonski Pant. Aegypt. lib. III, c. 3. Pars II, p. 62. *Trivia* τριῶδις ita vocatur, quia in trivis colebatur Diana triformis *τριμορφος, τριεπίμορφος* vid. Spanh. ad Callim. Hym. in Dian. v. 38. praecipue nota sunt *Ἑστίαια*, vel *θεῖον Ἑστίαιον* in τῇ τρι-

ῶδι, qua de re disputat eradito et copiose Hemsterhus. ad Lucian. Dial. Mort. T. I, p. 330. *notho lumine Luna*; ex communi enim iam antiquissimis temporibus veterum opinione, Luna non propria, sed spuria quasi et a sole mutuata luce fulget. Pouam in hanc rem luculentum locum ex Luciano de Astrolog. c. 3. T. II, p. 361. *Ἀχθίσαις — ἰδόντες πρῶτα τῆς εἰληναιῆς οὐκ ἐκ αὐτῆς ἰσχυρὴν φαινομένην, ἀλλὰ εὐλαδικὰ τι γενομένην, καὶ ἐν ἄλλοις ἄλλῃ μὲν τῇ φαινομένην, ἰσχυρὴν ἐκείνῃ — τὸ χεῖρον θωπύκτος καὶ ἀπορίας ἔχον. ἰσχυρὸν δὲ ζαντίστεις, οὐκ ἐκ τούτου τῶν ἐκείνῃ, ὅτι οὐκ ἴδον τῇ εὐλαδικῇ τὸ εἶδος, ἀλλὰ ἐκ αὐτῆς ἰσχυρὴν ἔρχεται*, et sic Plinius II, 9. *Luna in totum mutuata a sole luce fulget*. Hinc suaviter Lotichius ad Lunam I, Eleg. 5. v. 77. *Hoc quoque quod tecum rutilos communicat ignes Sol oculus mundi, gloria magna tua est*. ubi cf. Burmann. Sec. et ad nostrum locum Vulp. et Ian. Dousa.

V. 17. *Tu cursu, Dea, menstr.*

Sis quocumque placet tibi
 Sancta nomine, Romulique
 Antiquam, ut solita es, bona
 Sospites ope gentem.

V. 22. *Romulique Ancique*, haec lectio plurimas editiones invasit post Scaligerum, quam ille finxerat ex lectione MS. *antique*. Sed hanc emendationem ipse loquendi mos respuere videtur, cum nusquam fere *Romulus* cum *Anco* ita coniungi solet. Aliud est *Romuli Remique* in carm. XXVIII, 15. Huc accedit, quod in nostram lectionem, quae multo magis orationi accommodata et vere poetica est, ceteri MSS. et libri veteres omnes, teste editore Cantabrigiensi, amice conspirant. *antiqui* unus MS. Stat.

Non solum enim ad maturitatem perveniunt fruges descriptis Iunae cursu mensibus, sed ipsi Dianae quoque tribuitur quod alias Cereri convenit. cf. Callim. Hym. in Dian. v. 130, ubi vid. Spanhem. et quod ad Vossii argutias, qui more Graeco et praesertim Asiatico Cererem et Dianam eandem esse putat, in notis ibi respondet Ernesti.

V. 21. *Sis quocumque* - nomine. multis enim nominibus gaudet Diana *καὶ ὀνόμασι*, quae ipsa a Iove rogaverat *καὶ ὀνόμασιν* vid.

Callim. Hym. in Dian. v. 7. et quae solita sua diligentia in hanc rem conguessit Spanhem. *Sancta* *εἰς*, veneranda. *Sancta mater* dicta Diana in veteri lapide Thesauri Gruter. XLI, 5. *bona ope sospites*, h. e. favore tuo et patrocinio serves. Hinc etiam Diana *ΣΑΤΕΙΡΑ* vel *καταῖρε* a variis olim urbibus culta, et tamquam tutelariorum dea in variis urbium et populorum nummis expressa est. Spanh. ad Callimach. Hym. in Dian. ad v. 18. - 36 et 129.

CARMEN XXXV.

CAECILIUM INVITAT.

Amicum suum Caecilium, cui res quasdam de communi quodam amico patefacturus est, quam primum Novo Como ad se Veronam venire iubet, eumque lepide monet, ne pulchrae puellae blanditiis, a qua ex eo tempore, quo eius poema de Cybele illi lectum sit, multo vehementius eum amari audiverit, se revocari patiatur ab hoc itinere. Suaviter autem

ipsam chartam, quae mandata referat, tamquam nuntium abiturum, ut saepe Ovidius, alloquitur.

Poëtae tenero, meo sodali,
 Velim Caecilio, papyre, dicas,
 Veronam veniat, Novi relinquens
 Comi moenia Lariumque litus:
 Nam quasdam volo cogitationes
 Amici accipiat sui meique.
 Quare, si sapiet, viam vorabit,
 Quamvis candida millies puella
 Euntem revocet, manusque collo
 Ambas iniiciens, roget morari:

5

10

V. 1. Quis fuerit Caecilius, non certe constat, quem launcu ex eo, quod *poëta tener* vocatur, res amatorias praecipue tractasse teneris et mollibus versibus facile colligas. Locum Ovidii, ubi Callimachus, Sappho Tibullus et Gallus *poëtae teneri* vocatur, iam indicavit Vulp. Remed. Amor. v. 757. et sic *versus teneri* Ovid. Art. II, v. 273. et *carmen tenerum* apud eundem Amor. III, 8. 2. — *papyre* pro charta, quae ex papyro Aegyptiaca conficiebatur. vid. Schwarz. de ornamentis Libr. Vet. c. 2. p. 22. 23. edit. Leuschn.

V. 3. *Novi Comi moenia.* Novum Comum fuit oppidum in Insubria ad Lacum Larium. vid. Vulp. et Cellar. Not. Orbis Antiq. T. I, Lib. 2. c. 9. p. 680.

V. 5. *Nam quasdam volo cogit.* etc. eleganter pro vulgari: nam communicabo cum illo communis nostri amici sententias quasdam.

V. 7. *viam vorabit*, h. e. summa celeritate et festinatione viam emictetur, velis remisque huc advolabit. *vorare* habet notionem incitatoris impetus et festinationis, quemadmodum illi, qui cibos avidius et festinantius deglutunt, *vorare* dicuntur. Pari modo dicitur *viam rapere* *ῥαπίζω* *τις ὁδόν* vid. Dorville ad Charit. I, 9. p. 263. edit. Lips.

V. 8. *candida puella* pulchra. vid. ad Carm. XIII, 4.

V. 9. *euntem*, h. e. ire et proficisci volentem, ut apud Virg. Aen. II, 111. *terruit Auster euntes.*

V. 10. *iniiciens man. amb. coll.* iniicere alicui manus proprie in malam partem dicitur de violento impetu, sed apte transfertur ad amantes summo amoris impetu alterius amplexus petentes. Sic *brachia collo iniicere* apud Ovid. Met. III, 389.

Quae nunc, si mihi vera nuntiantur,
 Illum deperit impotente amore.
 Nam, quo tempore legit inchoatam
 Dindymi dominam, ex eo misellae
 Ignis interiorum edunt medullam.
 Ignosco tibi Sapphica, puella,
 Musa doctior: est enim venuste
 Magna Caecilio inchoata mater.

15

V. 13. *legit entheatam Dindymi dominam* edit. Brix. et Venet. male! *inchoatam* scribit Moret. de qua scribendi forma vid. Drackenborch. ad Liv. Tom. IV, p. 353.

V. 12. *Illum deperit*, h. e. perditte amat: pereunt enim quasi homines prudentes scientes, vivi videntesque, quos agendi libertate amor privat, et, quidquid ille demum suadet, agere cogit. Sic *Lydia* apud Hor. Od. I, 8. 3. *amando perdere* dicitur *Sybarim* cuius amore ille ita emancipatus tenebatur, ut rebus suis non amplius vacare et libere operam dare posset. Hinc facile apparet, quid sit *amor impotens*, h. e. sui non compos, sibi temperare nesciens. Nam ut vere Propertius canit El. II, 15. 3. *Verus amor nullum novit habere modum*.

V. 13. *quo tempore pro vulgari ex eo tempore, quo inchoatam Dindymi dominam*; intellige autem carmen in Cybelem, quod scribere adgressus fuerat Caecilius, necdum absolverat. Fortasse primam tantum huius carminis partem cum lectoribus tam communicaverat. Vossius *inchoare* explicat perficere et consummare, et in hanc rem

laudat Virg. Aen. VI, 252. sed nec ibi *inchoare* est perficere rem et finire; immo semper apud Ciceronem *inchoatum* opponitur *perfecto*. Egregie in rem nostram facit locus quidam in Brut. c. 20. *meos libros, quos exspectas, inchoavi, sed conficere non possum his diebus. Dindymi domina, vel Dindymene* vocatur Cybele a monte Dindymo Phrygiae maioris, ubi illa colebatur, ut notum. *misellae* orname pro illi. *misella* autem iam non est infelix, sed misere amans; saepissime enim apud poetas amantes dicuntur *miseri*, quorum animus totus est in amore. Sic *misellus Acmen* infra Carm. XLV, v. 21. *επίθου δὲ πόθους* Theocrit. XIII, 66. *ignes edunt medullam*, cf. Moret. ad h. l. et Cerda ad Virg. Aen. IV, 66. *macerari lentis ignibus* de vehementiore amore dicit Hor. Od. I, 13. 8.

V. 16. *Sapphica musa*, pro Sappho ipsa, quae Graecia Musa decima dicta est.

CARMEN XXXVI.

IN ANNALES VOLVSII.

Iocose ac lepide Catulli puella hoc votum Veneri et Cupidini nuncupaverat, si cum amatore in gratiam redisset, se pessimi alicuius poëtae carmina igni traditura. Cum igitur iam voti esset damnata, Catullus Volusii annales, tanquam opus aliquod ineptissimum, comburendos esse ait, quo se puella a religione exsolvat.

Annales Volusi, cacata charta,
Votum solvite pro mea puella:
Nam sanctae Veneri Cupidinique
Vovit, si sibi restitutus essem,
Desissemque truces vibrare iambos.

5

V. 3. *sancte* Livin. male!

V. 1. *Annal. Volus.* Volusius, quicumque tandem ille fuerit aetate Catulli male feriatu poëta, ad exemplum Ennii carmine composuerat annales, sed tam infelici studio et irato Apolline, ut turpiter se deridendum propinaret omnibus Annalium suorum lectoribus. Praeter Catullum nemo, quantum scio, veterum huius Volusii poëtae et eius Annalium mentionem iniicit, de quibus verissime cecinisse videtur Noster infr. XCV, 6. 7. At *Volusi annales* *** *Et laxas scombris saepe dabunt tunicas.* — *cacata charta*, h. e. conspurcata et

contaminata malis versibus, parum honeste! nec magis honeste mala carmina describit Martial. XII, 61, 10.

V. 3. *Sanctae Veneri.* sic infra vocatur Venus *sancta* Carm. LXVIII, 5. et ipse Cupido *sanctus* Carm. LXIV, 95. cf. Brouekhus. ad Tibull. IV, 13, 23. *restitutus*, h. e. reconciliatus, redditus. cf. infr. CVII, 4.

V. 5. *truc. vibr. iamb.* eleganter *iambi* dicuntur *truces*, h. e. terribiles et minaces ob timendam inde contumeliam. *Contumeliosos* vocat Hor. Od. I, 16. 2. de quorum inventore,

Electissima pessimi poëtae
 Scripta tardipedi Deo daturam
 Infelicibus ustulanda lignis:
 Et haec pessima se puella vidit
 Iocose et lepide vovere Divis.
 Nunc, o caeruleo creata ponto,
 Quae sanctum Idalium Syrosque apertos,

10

V. 9. *Et hoc Venet.* Gryph. Muret. V. 10. *Iocose; lepide* Scalig. L. MS. et omnes Statii. loco *se* Vossius, quem sequuntur edit. recentiores Goetting. Bipont., sed sic otiosum plane est *se* in versu antecedenti. Labenter igitur acquiescimus in vulgata, quum dedimus, ex edit. Gryph. Muret. et aliis antiquioribus. Heins. in not. ad Catull. mavult *Ioco sed lepido* parum concinne! V. 12. *Uriosque* in omnibus editionibus vetustioribus; intelligi autem volunt incolas *Uriae*, quae fuit urbs Apaliae in via Appia non longe a Venusio distans, ubi Venus solemniter modo in celebri templo culta sit. Hinc *Venus Appias* apud Ovid. Remed. Amor. v. 659. cf. Heins. ad Art. Am. III

Archilochus; eundem vid. Art. Poët. V, 79. iambis autem plerumque deinceps scriptores ad satyras conscribendas usi sunt; hinc *ἰαμβικός* apud Graecos nihil aliud est nisi satyras conscribere. *vibrare iambos* tamquam tela venenata, exquisite pro vulgari scribere.

V. 7. *tardipedi deo* Vulcano pro igni. cf. Tibull. I, 9, 49. et Horat. Od. I, 16, 3. — *infelicibus lignis*. ligna infelicia sunt abominanda, ut *lapis infelix* apud Tibull. I, 4, 60., ubi cf. Illustr. Heyne. *arbor infelix* de cruce apud Liv. I, 16. locus classicus de arboribus infelicibus exstat apud Macrob. Saturnal II, 16. cf. Coelius Rhodigin. Antiqu. Lect. X, c. 7. Interpr. ad Grat. Cyneg. v. 242. Turneb. Advers. XVIII, 2. ad portenta autem expianda usurpata fuisse *ligna infelicia* apparet ex Lycophr. v. 1157. ubi vid. Meurs.

V. 9. *haec pessima puella*,

h. c. callidissima. est autem h. l. vox blanditiarum, non contumeliae. italice diceret *la scaltra fanciulla*. ut infr. Carm. sic homo minime malus Ciceroni est homo simplex, qui parum sibi cavet. *vidit*, h. e. intellexit, probe cognovit, quasi diceret callida puella vidit Volusii annales esse poematum omnium ineptissimum, ideoque igni tradendos.

V. 11. Solemni invocatione ad Venerem se convertit, et more poëtarum nomina locorum, quibus praeesse illa credebatur, congerit, ut saepe Horatius et alii. Cum nostro loco compara Horat. Od. I, 30, 1 seqq. et vid. Burmannus Secund. ad Lotich. lib. I, Carm. 26. 15. edit. Kretschm. nam quo maior urbium erat numerus, quas Dii singuli praesidio suo fovebant, eo maior inde illis conciliabatur honor et dignitas, hinc saepe ipsi dñi ia-

CATUL. Carm.

M

Quaeque Ancona Cnidumque arundinosam
Colis, quaeque Amathunta, quaeque Golgos,
Quaeque Durrachium Adriae tabernam:

15

452., sed aliae etiam urbes *Uriae* fuerunt. cf. Cellar. not. Orb. Antiq. T. I, lib. II, c. 9. p. 902. — *Eriosque* Ald. *Uxiosque* Scalig. *Ariosque* Stat. *Erycosque* Costad. de All. *Uriosque portus* Heins. in not. ad Catull. cf. not. V. 14. *Colchos* in libris quibusdam Vossii. V. 15. alii *Durrachium* vel *Dyrachium*.

stanter fere, quas tuebantur, urbes enumerant; ut Venus apud Virg. Aen. X, 51 *Est Amathus, est celsa mihi Paphos atque Cythera, Idaliaeque domus. caeruleo creata pont.* Sic Graecis Venus dicitur *Ἀφροδίτη* *Ἀφροδίτη* cf. Rittershus. ad Oppian. Cyneg. I, 33. *Idalium* Cypri nemus, Veneri sacrum, in quo oppidulum. cf. Theocrit. Idyll. XV, 100. et ibi Valckenar. qui plura in hanc rem dabit. *Syrosque apertos*, haec lectio, quam Vossius ex vestigiis antiquorum codicum eruit, haud dubie ceteris [vid. Var. Lect.] praeferenda videtur, ad quam stabiliendam egregie facere videtur vetus epigramma Posidippi in Anal. Vet. Poët. Graeco. Brunckii. T. II, p. 46. ep. 3. *Ἄ κενός, ἢ τ. Κόρυς, καὶ ἡ Μήδρος ἰσχυρὸς καὶ ἁδὴν ἰσχυρὸς ἰσχυρὸς* per Syros Vossius intelligit Syros superioris, h. e. Assyrios, qui iam propter planas et apertas, quas incolabant, regiones, ipsi quoque a nostro ex more poetarum licentius in epithetorum usu sibi indulgentium vocantur *aperti*, ut supr. Carm. VII, 5. *Iupiter* a Lybia arena aestuante, ubi ille colebatur, dictus *aestuosus*. De apertis Assyriae regionibus locum Cice-

ronis de Divination. I, 1. com-
mode iam laudavit Vossius, quem adscribam. *Assyrii — propter planitiem magnitudinemque regionum, quas incolabant, cum coelum ex omni parte patens atque apertum intuerentur, traiectus motusque stellarum observarunt.*

V. 13. *Ancon* vel *Ancona* urbs maritima in agro Piceno. *Ancon* autem est usitatius veteribus. vid. Oudendorp. ad Caes. Bell. Civ. I, 11. cf. Wesseling. ad Anton. Aug. Itiner. p. 101. *Cnidus* urbs Doridis in Caria, quae Veneri sacra eiusque signo a Praxitele sculpto adeo nobilitata fuit, ut multi ad illud visendum Cnidum navigarent. vid. Plin. XXXVI, 5. cf. Pansan. Attic. c. I. *arundinosa*, arundine vel calamis scriptoriis, ut tradit Plin. XVI, 36. abundans.

V. 14. *Amathus*, oppidum Cypri, *Golgos*, *Golgum* vel *Golgi* urbs Cypri unde Venus *Golgia*. cf. Valckenar. ad locum Theocr. paulo ante laudatum.

V. 15. *Durrachium*; urbs Macedoniae, mercatura inprimis olim celebris, ubi Illyrii et omnes Hadriaticum mare accolentes negotiabantur; hinc *Hadriae taberna* vocatur. Multis descripsit hanc urbem cele-

Acceptum face redditumque votum,
Si non inlepidum, neque invenustum est.
At vos interea venite in ignem,
Pleni ruris et inficetiarum,
Annales Volusi, cacata charta.

20

V. 19. *Pleni ruris* male in quibusdam vetustioribus. cf. supr. XXII, 14.

berrimam Palmerius Vel. Graec. lib. I, c. 19.

V. 16. *Accept. face, redditumque vot.* accipe hoc votum tamquam rite peractum et so-

lutum; verba accipere et reddere propriis dicuntur de aere alieno, quod a debitore redditum et solutum accipit creditor.

CARMEN XXXVII.

AD CONTUBERNALES.

Cum puella relicto, a quo perditae amabatur, Catullo, in tabernam quandam libidinis usu insanem secedens, turpiter ibi corporis sui copiam faceret omnibus hanc Veneris palaestram aduentibus, graviter huic tabernae et abiectis istis hominibus, qui libidinis causa in illa commorabantur, indignatur poeta, a quorum multitudine ut ut numerosa se non deterritum iri ait, quo minus illos omnes contumeliose tractet, et, evulgatis eorum flagitiis, turpes notas illorum famae inurat.

Salax taberna vosque contubernales,

V. 1. *Salax taberna*, taberna iam est caupona vel locus publicus, quo compotandi confabulandique causa confluebant homines; et quia in eiusmodi locis libidini plerumque fenestrae quasi aperiri solent, non raro in istis tabernis cauponariis, tamquam lupanaribus, delitescere solebant meretriculae, quas frequentes adibant homines salaces; cuiusmodi taberna laud dubie fuit nostra, quae inde vocatur *salax*, quo sensu etiam taberna illa apud Aucto-

rem Copae v. 3. *famosa* dicta videtur; alterum enim lectionem *fumosa* equidem non praetulerim cum Cl. Heynio, cum omnino crotalistris lasciva et infamis in *famosa* potius quam *fumosa* taberna saltasse videri debeat. *contubernales* scortatores, qui in eadem taberna una erant et eidem nequitiae sub eodem tecto operam dabant. Pari modo *contubernium* in malam partem de scortatione dictum est apud Cic. Verr. V, 40., ubi illud *contubernium* mulicbris militiae in

A pileatis nona fratribus pila,
 Solis putatis esse mentulas vobis?
 Solis licere quidquid est puellarum
 Confutuere, et putare ceteros hircos?
 An, continenter quod sedetis insulsi
 Centum, aut ducenti, non putatis ausurum
 Me una ducentos inrumare sessores?
 Atqui putate: namque totius vobis

5

illo delicatissimo litore. — Eleganter autem summae indignationis exprimendae causa, ipsum locum simul poeta acerbè alloquitur, ubi homines, in quos odium et iram suam effusus erat, debebant.

V. 2. *A pileatis nona fratribus pila*, h. e. nona inde a Castoris et Pollucis templo tabernae; cui libet enim tabernae, ut facilius a praetereuntibus animadverteretur, pila sive columella appposita fuit. *Pileati fratres* sunt Castor et Pollux, pilcos gestantes, quorum figura, ab eorum fabulosis natalibus, dissectum per medium ovi putamen, *τὸ οὖν τὸ πύλον*, refert. vid. Lucian. Deor. Dial. XXVI. ad quem locum crudita et copiosa de Dioscurorum insignibus et ministeriis disputatio adiecta et Vossii ad Nostri locum de Dioscurorum pileis prolata sententia, recte refutata est a Viro incomparabili Hemsterhusio T. I, p. 281 — 287. — *Situm autem fuit templum Castoris et Pollucis in foro Romano ad locum Iuturnae*, vid. Cl. Adlers ausführliche Beschreibung der Stadt Rom, p. 246.

V. 4. *Quidq. est p. eleganter:* omnes puellas sine discrimine.

V. 5. *hircos*, h. e. qui viros se praestare nequeant, hircis castratis similes. Interpretes explicant *hircos* homines foedos, hircum olentes, h. e. tetro axillarum odore laborantes, et hinc puellis detestandos, de qua re vid. ad Carm. LXIX, v. 6., sed prior explicatio aptius respondet versui 3.

V. 6 — 10. *An, continenter quod sedetis insulsi etc. sedere* proprie dicitur de iis, qui desides in aliquo loco commorantur et ignavo otio disfluunt; id quod vel maxime valet de hominibus libidinis causa in tabernis sedentibus, qui ipsi suaviter inde v. 8. vocantur *sessores*. Sic apud Graecos *ἵσαντες* et *ἠδιστοί*, vid. quae ambiziose in hanc rem conegessit Klotzius ad Tyrtaeum p. 143. — *continenter*, uno quasi ordine et tenore. Sic Graeci *ἐνταῦθα ἱερωσὶς*, 1276. *centum aut ducenti* numerus rotundus pro multis. *inrumare* flocci pendere, non curare, iniuria lacessere. cf. ad Carm. XXIX, v. 10. et X, 12. Dilucide autem ex hoc loco apparet *inrumare* non propria significatione accipiendum esse, cum statim additur *namque totius vobis frontem tabernae sci-*

Frontem tabernae scipionibus scribam. 10
 Puella nam mea, quae meo sinu fugit,
 Amata tantum, quantum amabitur nulla,
 Pro qua mihi sunt magna bella pugnata,
 Consedit istic. Hanc boni beatique
 Omnes amatis: et quidem, quod indignum est, 15
 Omnes pusilli et semitarii moechi;
 Tu praeter omnes une de capillatis

V. 10. *Scipionibus* tentat Vossius, cui *scipiones* extincti aut sopiti carbones sunt, *τίσιονες* aliis placet *titilionibus* vel *scriptionibus*. V. 11. *puella namque quae meo sinu fugit* in quibusdam vetustioribus. Sed Mureto et Vossio magis arridet vetus lectio, quam praefereunt libri veteres Ald. Venet. *Puella nam modo quae meo sinu fugit*; nostram lectionem debemus Statio, qui omnibus in MSS. invenerat *puella nam me quae meo*, in uno autem *quae meo e sinu fugit*. Edit. R. *quae e meo sinu*, sed praepositiones saepe apud poetas negliguntur. V. 13. *bella patrata* Scaliger, probante N. Heinsio in Not. ad Catull. V. 15. Versus sequentes male in editionibus quibusdam

pionibus scribam, h. e. totius tabernae fronti, extremae parti, flagitia vestra inscribam, ut palam fiant et ab omnibus praetereuntibus cognoscantur. Non raro enim, carbonibus praecipue, in aedium foribus ab inimicis notari evulgarique solebant hominum vitia. Plaut. Merc. II, 3, 74. *Impleantur meae fores elogiorum carbonibus*, ubi vid. Interpret. hinc carbone notare est perstringere. Hor. Sat. II, 3, 246. *Scipio* igitur hoc loco bacillum semistum notare videtur, quo fortasse eo consilio iam carbonis loco usurus erat, ut eo altiori loco, ubi non facile deleri posset, criminosa inscriptionem appingeret - *vobis* in vestram contumeliam.

V. 12. *Amata tant. quant. amab.* Sic supr. Carm. VIII, v. 5.

V. 13. *Pro qua mihi sunt magna b. pugn.*, h. e. de qua magnae mihi cum rivalibus excitatione sunt lites. *bellum pugnare* dictum est ut *pugnam pugnare*, *bellum bellare* etc.

V. 14 - 16. *consedit istic*, sedem propriam quasi ibi fixit. *hanc boni beatique*; qualis nimium bonitas et beatitudo cadit in homines, qui v. 16. vocantur *pusilli* b. e. abiecti, impuri *μυσέριον*, apud Martial. II, 10, 2. *pusillus* opponitur bello, et *semitarii moechi* meretricum diobolarium sectatores.

V. 17, seqq. *une*, ad usum huius vocativi probandum hunc ipsum Nostri locum laudant Grammatici. *de capillatis*, capillos enim alere et promittere solebant Celtiberi et Hispani. *Cuniculosae* vid. Var. Lect. *opaca quem bonum facit barba et dens* etc., h. e. qui praeter

Quem tu, quod minimum facillimumque est

Qua solatus es adlocutione?

5

Irascor tibi. Sic meos amores?

Paulum quid lubet adlocutionis,

Moestius lacrimis Simonideis.

quoque infra LXIV, 275. V. 4. *Quam inepte tentat Corrad.* V. 6. *de meos amores male vult Heins. in not. ad Catull.* — Totum hunc versum, cum nexum non posset assequi, andacter ut solet, statim post tertium posuit Scaliger. V. 7. *Paulum quid vel quod in quibusdam vet. Paulum quidlibet Gryph. Muret. et alii, quod fortasse sic explicari potest, ut subintelligatur satis fuisset vel sic: paulum quidlibet allocutionis a te profectum Moestius fulvet lacrimis Simonideis.* — *Paulum quod auct. Vossius approbante Heins. in not. ad Cat.*

V. 5. *allocutione* h. e. consolatione, ut *alloquium* apud Ovid. ex Ponto I, 6, 18. Trist. IV, 5, 3. vid. Bentleius ad Hor. Epod. XIII, 18. et Drackenborch. ad Liv. Lib. IX, 6. Tom. II, p. 682. et sic saepe *alloqui* est consolari. vid. Vulp. cui adde illustre exemplum ex Seneca. Troad. v. 622. *Alios parentes alloqui in luctu decet.* — *Tibi gratulandum est*, intelligo autem per *allocutionem* carmen consolatorium ob versum ultimum.

V. 6. *Sic meos amores?* scilicet curare soles. Tam parum curas id, quod animum mentem graviter afficit? eleganter autem ad vim doloris exprimendam verbum omittitur. *amores* accipio de amore a puella perfida interrupto, adcoque infelici. Vulpus interpretatur de praematura morte fratris, de quo vid. Carm. LXVIII.

V. 7. *Paulum quid lubet adlocut.* interpretor locum paulo

obscurum et implicitum sic: *lubet* opto et desidero *paulum quid adlocution.* brevem tantummodo consolationem, breve carmen consolatorium; quod *moestius* sit *lacrimis Simonideis*, miserabiles et flebiles elegos Simonidis superet. cf. Var. Lect. *lacrimae* paulo sublimius de carminibus, quae lacrimas movent. Simonideam autem scribendis carminibus operam dedisse vel ex Phaedri fabulis notum est. multum praecipue valuisse videtur in tractandis rebus lugubribus, et molliori sensu excitando ut hic ipse Nostri locus docet. Hinc laudatur *Simonides de Spivov* apud Scholiast. Theocrit. ad Idyll. XVI, v. 36. vid. de Simonide Munckerus ad Hygiu. Fab. CCLXXVII, Baylius Dictionnaire Historique et Critique s. h. v. et quos laudat de *Simonides*, quae Simonidi tribuuntur Weseling. ad Diod. Sic. T. I, p. 412.

CARMEN XXXIX.

AD EGNATIVUM.

Egnatium, hominem stultum et ineptum exagitat, qui, quum ex more patrio, Celtiberis proprio, dentibus urina quotidie lotis et perpolitis candorem conciliare studuisset, usquequaque ut dentes candidos ostentaret, nec loci nec temporis ratione habita, in re gravi aeque ac tristi, ridere solebat. Ab hoc igitur inepto et importuno risu avocare studet hominem, ex ea praecipue ratione, quod, quo candidiores et expolitiore eius dentes sint, eo plus urinae eum bibisse indicent. — Catulli rivalem fuisse Egnatium apparet ex earmine XXXVII., ubi iam notavit eius stuporem v. 17. seq. — Compara cum Nostro iam a Mureto allatum locum Alexidis Comici apud Athenaeum lib. XIII, ubi inter alias meretricum artes refert: 'Ευρηίς ὀδύνας ἔχει, ἐξ ἀνέρας διὰ γέλας, ἵνα διατελοῖ ἐκ κρυπτοῦ τοῦ στίχου', ἡς κίρπον ποτὶ etc. cui adde Ovid Art. Am. III, v. 279. seqq.

Egnatius, quod candidos habet dentes,
 Renidet usquequaque: seu ad rei ventum est
 Subsellium, cum orator excitat fletum,
 Renidet ille: seu pii ad rogum filii
 Lugetur, orba cum flet unicum mater, 5
 Renidet ille: quidquid est, ubicumque est,

V. 2. pro seu ad vitandam diphthongi elisionem in hoc et quarto versu

V. 2. *renidet*, renidere iam est: os ridendo ita diducere, ut dentes, quos Graeci inde *γύναιους* vocant. Pollux II, c. 4. Sect. 91., renideant et effulgeant. *usquequaque*, h. e. quovis tempore et loco, quavis occasione; eleganter mox ipse hanc particulam circumscribit.

V. 5. *unicus filius* iam est *παύριος*, ut acerbior luctus ex-

primatur, alias fere *unicus* est *ἀπαύριος* dilectus.

V. 6. *quidquid est, ubicumque est, quodcumque agit* — seu *ad rei ventum est sub.* etc., h. e. seu ad causam reo ex subselliis dicendam ventum est, ubi causae patronus orationis gravitate saepe ita percellit animos adstantium, ut sibi a lacrimis temperare nequeant. *Subsellia*

Quodcumque agit, renidet. Hunc habet morbum,
 Neque elegantem, ut arbitror, neque urbanum.
 Quare monendus es mihi, bone Egnati:
 Si urbanus esses, aut Sabinus, aut Tiburs, 10
 Aut pastus Umber, aut obesus Etruscus,
 Aut Lanuvinus ater atque dentatus,
 Aut Transpadanus, ut meos quoque attingam,
 Aut quilibet, qui puriter lavit dentes;
 Tamen renidere usquequaque te nollem: 15
 Nam risu inepto res ineptior nulla est.

Vossius legit *si*. V. 9. *Quare monendus est mihi*. Bone Egnati pauci. Vossius legit quidem *es*, sed interpungit post *mihi*. V. 11. *parcus Umber* in plerisque vet. unde fecit Scalig. *porcus Umber*, quem sequitur Bipont. parum recte! noluit enim Catullus Umbros ridere, sed potius laudare succulenta Umbrosum corpora. pro *Parthus*, quod invenerat Meleager, legit *factus* — *pinguis Umber* quidam. V. 12. *Lanuvinus ater* in quibus-

in iudiciis sunt sedes iudicum et patronorum utriusque partis. vid. Ernesti Clay. Cic. ad h. v. sed hoc loco reis quoque *subsellia* assignantur, *stetum excitare* de miserabili dicendi genere explicat Vulpus.

V. 7. *Hunc habet morbum*: morbus passim de vitio animi vel insaniam. Ter. Eunuch. II, 2, 19. alia exempla dabit Cort. ad Sallust. Catil. XXXVI, p. 223. sic *viens* apud Graecos. cf. Victor. V. L. I, 14. et Triller Obs. Critic. p. 377.

V. 10. *Si etiam si*, licet. vid. Graev. ad Cicer. Epist. ad Famil. XII, 11. Drackenborch. ad Liv. XXXIII, 49. T. IV, p. 758. *urbanus*, h. e. *Romanus*. Sic *urbanus* pro *Romano* dicitur Cic. Brut. 46. ut *urbs* saepissime pro *Roma*. vid. Cort. ad Sallust. in Catil. LII, p. 333. — Recenset iam poeta nobiles quosdam Ita-

liae populos, a bona corporis habitudine et puritate laudandos.

V. 11. *pastus Umber* [ex emendatione Vossii, vid. Variet. Lect.], h. e. *pinguis*, bene saginatus, bene curata cute. cf. Vossius. *obesus Etruscus* e copiosis, inquit Muretus, frequentibusque sacrificiorum epulis, quibus ea gens plurimum dedita fuisse dicitur.

V. 12. *Lanuvinus ater*. Lanuvium fuit oppidum Latii et municipium, culta Innonis Sospitae celebre.

V. 13. *ut meos quoque attingam*. nam Verona pertinet ad Italiam transpadanam.

V. 14. *lavit a lavere*, quod apud Virgilium, Horatium et alios occurrit.

V. 16. *Nam risu inepto res ineptior nulla est*. Antiquum et verum dictum. Sic in Gnomis

Nunc Celtiber es: Celtiberia in terra,
 Quod quisque minxit, hoc solet sibi inane
 Dentem atque rursam defricare gingivam;
 Ut quo iste vester expolitiore dens est,
 Hoc te amplius bibisse praedicet loti.

20

dam vet. V. 17. *Nunc Celtiberus, Celtiberia in terra vel nunc Celtiber, Celtiberia in terra* in plerisque vet. edit. et MSS. teste Statio. Scaliger in MSS. et vett. edit. se invenisse ait: *Celtiber ex Celtiberia in terra*, unde ille legit *Celtiber in Celtiberia terra*. editor Cantabrigiensis bene tenet *Nunc Celtiber et Celtiberia in terra*, sed male explicat: *Nunc cum sis Celtiber*, et Heins. in Not. ad Catull. vult: *Nunc Celtiber e Celtiberia terra*; fortasse, ut meam quoque interponam sententiam, *Nunc Celtiber, at Celtiberia in terra*. Quam in textum recepimus lectionem, *Nunc Celtiber es*, exstat in edit. Gotting. et Bipont. hand dubie ex edit. Corrad. de Alia. V. 19. *pumicare gingivam* legit Apuleius in Apologia hunc verum proferens.

v. 83. 84. p. 224. edit. Brunck.
 Ἦδος ἡμετέρας ἐν φρεσὶν διὰ τοῦτο κενόν.
 Ἐδῶ δ' ὁ ποῖός, κεν τὴν μὲν γὰρ τοῖόν τ'.

V. 17. *Nunc Celtiber*, populus Hispaniae Tarraconensis. *Celtiberia terra* dictum ut *terra Africa, terra Hispania, terra Campania*. vid. Vulp. ad Tibull. I, 9, 33. et V. V. D. D. quos bene multos in hanc rem laudavit Drackenborch. ad Sil. Ital. XVI, v. 180. cf. eundem

ad Liv. XXV, 7. Tom. III, p. 956.

V. 18. *Quod quisque minxit*. etc. Idem de Celtiberis tradit Diodor. Sicul. Lib. V, τὴν εἰρημὴν δὲ τοῦτο καὶ τοῖς ἰσπανοῖς, ubi vid. Wesseling. T. I, p. 357. qui in eandem rem indicat locum Strabon. Lib. III, p. 249, ubi cf. Casaubonus.

V. 21. *praedicet* declaret, patefaciat. *Loti* urinae.

CARMEN XL.

AD RAVIDYM.

Furorem Ravidy increpat, qui aeterna a Iambis Catulli timenda contumelia se deterreri non passus sit, quo minus eius puellam, vel puerum ad amorem sollicitaret.

Quaenam te mala mens, miselle Ravide,
 Agit praecipitem in meos iambos?
 Quis Deus tibi non bene advocatus
 Vecordem parat excitare rixam?
 Anne ut pervenias in ora volgi? 5
 Quid vis? qua lubet esse notus optas?
 Eris: quandoquidem meos amores
 Cum longa voluisti amare poena.

V. 6. In uno MS. Statii legebatur *Quia vis hinc fecit Quo vis qualubet esse notus optas. Cuius qualubet esse optas* Vossius.

V. 1. *Quaenam te mala mens* etc. *mala mens* mentis perversitas, dementia.

V. 3. *Quis deus non bene adv.* nam mala consilia aequae ac bona a diis immissa dicebantur. Vulpus laudat Hom. Iliad. XVII, 469. *Ἀντίπαδον, τίς τίς τε οὐ θεῶν ἀντιπείθω βουλῆς. Εὐ εὐδόμενος ἴδμεν, καὶ ἰγδόμεναι παύειν ἰσθλῆς.*

V. 4. *rixa vecors*, cum quis alterum, cui impar est, temere ad rixam lucessit.

V. 5. *ut pervenias in ora volgi*, ut per iambos meos vulgo innotescas et ore omnium feraris et differaris.

V. 6. *Quid vis?* Quid quacris et tibi vis? *qualubet* sc. ratione, quocumque modo, *notus esse optas?*

V. 8. *amare meos amores* puellam meam tangere. cf. ad Carm. X, v. 1. *cum longa poena*, ut semper duret inde tibi contracta ignominia ad posteros per iambos propaganda.

CARMEN XL.

IN AMICAM FORMIANI.

Meretricem quamdam turpem et deformem, quae a se rogata, ingens pro nocte pretium poposcerat, delirare et medicorum propinquorumque curae tradendam ait.

Anne sana illa puella defututa
Tota? millia me decem poposcit;
Ista turpiculo puella naso,
Decoctoris amica Formiani.
Propinqui, quibus est puella curae,
Amicos medicosque convocate:
Non est sana puella; nec rogare

5

V. 1. *Ame illa, illa puella defututa Tota.* in plerisque edit. vet. quod tenuit etiam edit. Bipont. In libris MSS. fuit *ameana* vel *amean*, unde fecit Stat. *Ame una puella* et Vossius *Ain' sana puella* — Vulpus ex edit. Vossii servavit *Ah me, an illa puella defututa* — nos dedimus lectionem prae ceteris nobis probatam ex edit. Gotting. cui egregie respondere videtur vers. 7. V. 7—8. *Nec rogare Qualis sit solet haec imago sum.* L. MSS. et omnes fere impressi. *Nec rogare Qualis sit solet haec imago sum.* Muret. qui *imago sum* explicat de speculo, ut ait: speculum de sua forma

V. 1. *Defututa tota*, h. e. assiduo scortationis usu plane confecta et detrita. Infra Carm. CX, v. 8. *Quae sese toto corpore prostituit — millia decem se. sestertiū.*

V. 4. *Formiani Mamurrae* Formiis nati. vid. Argum. ad Carm. XXIX, v. 5. *Propinqui*, furiosorum enim eorumque pecuniae curam ex lege suscipere debebant agnati et gentiles. Auctor. ad Herenn. l. c. 13. Hinc Horat. Epist II, 2, 136. *Hinc ubi cognatorum opibus curisque refectus Expulit helle-*

boro morbum. cf. eundem Sat. II, 3, 218.

V. 7—8. *nec rogare Qualis sit solet* etc. Non parum hic locus ingenia Virorum Doctorum exercuit. (vid. Var. Lect.) Plerique sequuntur Scaligerum, qui legit *nec rogare, qualis sit. Solet haec imago sum*, et supplet ad vocem *imago sum* morbum aegrotare. per morbum *imago sum* autem intelligit *visum*, quae animo occurrunt, in cuius sententiam vide quae disputat Burmann. Sec. in Antholog. T. I, p. 463. Scaligeri

Qualis sit solet haec imagosum.

non consilere solet. Selmas. ad Solin. p. 1037. legit: *dolet haec imagosum*, quod explicat: *puerum, puerum imagosum laborat*. Vossius, ut novum inferret obscenitatem, exculpit *in puerum dicit*, quod quid sit apud ipsum videntur harum deliciarum copidi. *Haec imago nasum* inepte Turnebus, ineptius tamen Corrad. de All. *en imago nasum!* cui adhaeret edit. Gotting. vid. not. — In edit. antiquis Venet. Gryph. et aliis cum sequenti carmine hoc coniungitur, a quo quidem illud disiungendum esse recte iam monuit Victor. Var. Lect. II, c. 15.

explicandi rationem, quod mireris, amplectitur etiam Nic. Heins. in Not. ad Catull. qui per *imagosum* morbum, quo laborasse meretricem volunt, intelligit *cum concentus carminum audimus, et patentibus oculis somniamus*, ut sensus sit: *sana non est, nam tota nocte nil nisi aeris tinnitum meditatur*. — Equidem lubenter fateor, me nondum a sensu meo impetrare potuisse, ut in ulla a V. V. D. D. ad hunc locum allata vel explicatione vel emendatione acquiescerem. Imo totum locum vel plane mutilum, vel alia certe medela sanandum puto. Cardio rei vertitur in voce *imagosum*, quae vel damnanda [si vox damnanda sit, quae semel tantum apud veteres occurrit] vel explicatione iuvanda videtur. Iam vero cum *imaginari* recte apud ho-

nos scriptores dicitur de iis, qui imaginem quamdam sibi fingunt et animo concipiunt, non video cur non eodem iure a Catullo *imagosum* dici potuerit ea, cuius tamquam febri correptae phantasia in fingenda, quae sibi placeret, imagine, multum valuerit. Quod si verum est, locus fortasse ita constitui possit; — *nec rogare qualis sit, solet; en imagosam!* h. e. nec in se descendere et quaerere solet, quam vilis et deformis sit; en quantum eius phantasia valet in fingenda sibi de se formaeque sua imagine! In eandem sententiam legi quoque possit: — *nec rogare, qualis sit, solet haec imagosum*. Sed illud *en imagosam!* non solum gravius firmit epigramma, sed etiam ad antiquam lectionem in MS. Achillis Statii *et imagosum* propius accedit.

CARMEN XLII,

IN QUAMDAM.

Surreptis sibi a meretrice pugillaribus, hendecasyllabos advocat, ut eadem a furaci foemina efflagitent. Sed, quum nihil proficiant, mox, ut blandius id faciant, hortatur.

Adeste, hendecasyllabi, quot estis
 Omnes undique, quotquot estis omnes.
 Iocum me putat esse moecha turpis,
 Et negat mihi vostra reddituram
 Pugillaria, si pati potestis.
 Persequamur eam, et reflagitemus.
 Quae sit, quaeritis? illa, quam videtis

5

V. 1. — *hendecasyllabi*, iaciendis enim conviciis aequi apti ac iambi visi sunt hendecasyllabi, ut apparet vel ex hoc carmine.

V. 3. *iocum me put.* dignum quem ludat et parvi pendat. Sic passim *iocus* de iis, qui sunt lubibri. Phaedr. Fab. I, 21, 2. Petron. c. 57. vid. ad utrumque locum Interpretes.

V. 4. *negat reddituram*, sc. se, quod saepe apud poetas negligitur. *vostra*, nam sedem quasi propriam habent versus in poetarum tabellis. *pugillaria* vel *pugillares* erant codicilli parvi, quorum tabellae, ut nunc quoque concinnari solent, fuerunt a fronte dissectae, a tergo

consutae compactaeque; at plerumque in utraque planitie cernitae, vid. Schwarz. de Ornamentis Libr. Vel. p. 179 et 128. edit. Leuschn., et quae de usu et forma codicillorum disputat Burmannus in praefatione ad Petronium non longe ab initio. *si pati potestis*, si per vos fieri potest, ut inulta cum ista sua protervitate elabatur meretrix, sed certe id fieri per vos non potest; agendum igitur, *persequamur eam et reflagitemus* pugillaria. — Ita saepe apud poetas nexus quaerendus est. Istam enim interpunctionem a plerisque editionibus receptam *Pugillaria: si pati potestis, Persequamur eam et refl.* vix verba admittere videntur.

Turpe incedere, mimice ac moleste
Ridentem catuli ore Gallicani.

Circumsistite eam et reflagitate:

10

Mœcha putida, redde codicillos,
Redde, putida mœcha, codicillos.
Non assis facis? O lutum, lupanar,
Aut si perditius potest quid esse.

Sed non est tamen hoc satis putandum.

15

Quod si non aliud pote est ruborem

V. 8. *myrmice* male in vett. edit. pro *mimice*, quod recte revocavit Stat. *murice* Corrad. de All. *ritmice* Ethardus ad Petron. c. 126. V. 13. *o lutum*, *o lupanar* vel *o lutum lupanar* vult Stat. *o lutum lupanare* Vossius. — *oblutum* *o lupanar* tentat Heins. in not. ad Catull. quia, teste Vossio, olim lectum sit *oblutum lupanar*. V. 16. *non aliud potest* in MS. Stat.

V. 8. *Turpe incedere*, quod fit ab iis, quorum incessus, ut Petronius ait, ita arte compositus est, ut ne vestigia quidem pedum extra mensuram aberrent. Eiusmodi autem gressum delicatum meretrices imprimis placendi causa fingebant. Hinc Ovid. Art. Am. III, v. 299 seq. *Est et in incessu pars non temnenda decoris, Adlicit ignotos ille, fugatque viros. Haec movet arte latus tunicisque fluentibus auras.* confer in hanc rem Interpretes ad Petronium c. CXXVI, et Burmannum ad Phaedrum Fabul. V, 1, 13. *incedere* autem proprie de iis, qui gravitatem quamdam et dignitatem incessu affectant. Prop. II, 2, 6. cf. Serv. ad Virg. Aen. I, 46. — *mimice* et *moleste ridere* est more mimorum et ingrato more ridere, *catuli ore Gallicani ore patulo* et late diducto, quali

fere instructi sunt canes venatici Gallicani.

V. 11. *putida* ridicula obnimum et multa arte quaesitum placendi studium, ineptis moribus displicens.

V. 13. *o lutum* pro lutulenta, sordida, ut saepe loqui solent Comici. Sic *stupor* supra Carm. XVII, v. 21. pro homine stupido. Sic *coenum* apud Cicero ad Attic. II, 21. pro Pub. Sext. c. 11. cf. Turneb. Advers. XXIX, 17. *lupanar* pro lupa. Sic *carcer* apud Terent. Phorm. III, 2, 25. pro homine carcere digno.

V. 14. *aut si quid perditius*, h. e. vilius et abiectius.

V. 16. *Quod si non aliud pote est* etc. Quod si non alia ratione ad extorquenda pugillaria nobis uti licet, *exprimamus*, exprimere certe tentabimus pudorem *Ferreo canis ore*, duro et impudenti ore. *canis enim iam ab*

Ferreo canis exprimamus ore.
 Conclamate iterum altiore voce :
 Moecha putida, redde codicillos,
 Redde, putida moecha, codicillos.
 Sed nil proficimus, nihil movetur.
 Mutanda est ratio modusque vobis,
 Si quid proficere amplius potestis.
 Pudica et proba, redde codicillos.

20

antiquissimis temporibus fuit impudentiae imago. In vulgus notum est Homericum *αὐτοκτενέει*. vid. Spanhem. ad Callim. H. in Cererem v. 64. et Interpretes ad Petron. c. 74. Sic apud Terent. Eunuch. IV, 7, 33. *Ain' vero canis?* — et mox eodem sensu v. 35. *os durum*, ubi in edit. Bipont. satis lepida, quales non raro in illa vendi solent,

adiecta est explicatio: *durius quam quod molliatur et concoquatur* [ab *os, ossis*] imo *duri oris* [non *ossis*] homo apud Ciceronem et Livium dicitur, cuius os nulla re facile mutatur aut pudore suffunditur, qui omnem pudorem exuit.

V. 23. *amplius alia ratione plus.*

CARMEN XLIII.

IN AMICAM FORMIANI.

Descripta Formiani amicae deformitate, non satis mirari potest poeta insipidum eorum ingenium, quibus ista bella et digna, quae cum Lesbia comparetur, videri possit. — In eandem scriptum est Epigram. XLI, quod confer.

Salve, nec minimo puella naso,
 Nec bello pede, nec nigris ocellis,

V. 1. *nec nimio naso* Scalig. probante Heins. in not. ad Catull.

V. 1. *Salve inpuerius*, nam profecto illam non *salvere*, sed abire potius in malam rem iubet. Pari modo passim usu venire

solet *Vale*, cf. ad Carm. XI, 17. Graviter autem haec solenni quasi allocutione exordiri atque solent poetae carmina, Deorum

Nec longis digitis, nec ore sicco,
 Nec sane nimis elegante lingua,
 Decoctoris amica Formiani.
 Ten' provincia narrat esse bellam?
 Tecum Lesbia nostra comparatur?
 O seclum insipiens et inficetum!

5

Dearumve vel Heroum laudes celebraturi. — *nec minimo naso*. Fuit iste nasus, quem prae se tulit meretrix, *turpiculus*, ut vocatur Carm. XLI. v. 3. sive fuerit *nec minimus*, h. e. praeter modum grandis et expansus, sive *nec nimius* [vid. Var. Lect.] praeter modum parvus et depressus. Vossius *nec minimo naso* ridiculo interpretatur, quasi nihil plane nasi habuerit puella. — *Nec bello pede*, haud dubie nimis largo et spatioso, nam in laude fuit *pes exiguus*, Ovid. Art. Am. I, 623. et Amor. III, 3, 7. — *nec nigris ocellis*, apud veteres quoque pars pulchritudinis ponebatur in nigris oculis, Propert. II, 12, 23. cf. Faber ad Anacreont. Od.

XXVIII, 7. et Lambin. ad Horat. Od. I, 32, 11. — *Nec longis digitis* cf. Propert. II, 2, 5. et ibi Passeratium. — *nec ore sicco*, ex quo salivae quasi rivulus perpetuo rorat.

V. 4. *nec sane nim. eleg. ling.* innuitur fortasse meretricis infantia vel loquendi rusticitas, vel ingratae vocis asperitas.

V. 5. cf. ad Carm. XLI, v. 4.

V. 6. *Ten' provincia*. Scaliger intelligit Galliam, cuius pars esset Transpadana, ubi amica Mamurrae et ipse Catullus, cum haec scriberet, commoratus fuerit.

V. 8. *O seclum insipiens et inficetum!* o aetatis nostrae homines ab omni sensu pulchri destitutos!

CARMEN XLIV.

AD FVNDVM.

Ad coenam cum invitatus esset Catullus a Sestio quodam pessimo oratore, praelecta ab eo ineptiarum et stuporis plena oratione adeo affectus fuit, ut illico quassaretur tussi et gravedine. Ut igitur, quod in coena devorasset, acerbitalis virus evomeret, et male affectum corpus recrearet, adiit villulam suam, in cuius sinu mox convaluit otio et medicaminibus. — Laudat propterea in hoc carmine villulae suae praestantiam et egregium ab illa sibi praestitum beneficium, Sestique nefaria scripta in

CATUL. Carm. O

posterum se nunquam manu trituum esse sancte pollicetur. — Eandem fere sortem, quam Catullus a Sestio, Philoxenus olim expertus est a Dyonisio, cuius praefectis carminibus adco cruciatus et paene confectus fuit, ut redire mallet in latomias. vid. Diodor. Sicul. lib. XV, c. 6.

O Funde noster, seu Sabine, seu Tiburs,
 Nam te esse Tiburtem autumant, quibus non est
 Cordi Catullum laedere: at quibus cordi est,
 Quovis Sabinum pignore esse contendunt.
 Sed seu Sabine, sive verius Tiburs, 5
 Fui libenter in tua suburbana
 Villa, malamque pectore expuli tussim,
 Non immerenti quam mihi meus venter,

V. 7. pro *expuli tussim* Scaliger et Vossius malunt *expui*, quod apud Terentium Eunuch. III, 1, 16. dicitur: *miseriam ex animo expuere*. Sed haec levis causa ad proscribendam lectionem satis bonam, quae egregio stabiliri potest Horatii exemplo Epist. II, 2, 137. ubi est *expulsi helleboro morbum*. Ceterum hic locus a Viris Doctis felicissime sanatus est ex corrupta et foeda MS. lectione *aliamque pectore* [vel *petere*] *expulsus sum*, non immerenti quam mihi meus vertitur, vel mens veretur, vel mens vertur, ut in Stat. MS., vel *meus vertet*, uti in Muret. MS. Lambini liber

V. 1. *O Funde nost. s. Seb. s. Tib.* Situs nimirum fuit Catulli ager in Sabinorum et Latinorum finibus ita, ut commode ad utramque regionem referri posset. Fuit autem ager circa Tibur, oppidum Latii ad Anienem amnem, amoenissimus, cuius suavissimam descriptionem lege apud Horat. Od. I, 7, 11. seqq. *Tiburtem* igitur Catullus, cum ob celebratam eius regionis amoenitatem, tum ob maiorem villulae conciliandam dignitatem, fundum suum vocari maluit, quam *Sabinum*. Eadem de causa optat Horatius Od. II, 6, 5. seqq. *Tibur — Argeo possum colonos* *Sit meae sedes uti-*

nam senectae, Sit modus lasso maris et viarum Militiaeque. de Tiburte qui egerint, vide quos laudat Cl. Heyne ad Virgilium Aen. VII, Excurs. VIII, Tom. III, p. 134. v. 3. *laedere* urere et pungere. — *Quovis pignore esse contend.* satis nota haec loquendi ratio vel ex Phaedr. IV, 20. 5. *Sacramento contendere* eodem sensu dixit Cic. in Epist. ad Div. VII, 32. ubi cf. de hoc dicendi genere Manutius.

V. 8 — 9. *Non immer. quam mihi meus vent.* Dum etc. h. e. dum lautas et opiparas sector coenas, iure meritoque mihi dedit, contraxit venter, ventris mei voracitas.

Dum sumtuosas appeto, dedit, coenas.
 Nam, Sextianus dum volo esse conviva, 10
 Orationem in Antium petitozem
 Plenam veneni et pestilentiae legit.
 Hic me gravedo frigida et frequens tussis
 Quassavit, usquedum in tuum sinum fugi,
 Et me recuravi otioque et urtica. 15
 Quare refectus maxinas tibi grates
 Ago, meum quod non es ulta peccatum.

vorax ventor. V. 11. *Actium* vel *Attium* in plurimis, sed verior lectio videtur nostra, quam Stat. e lectione MSS. *minantium* bene restituit. *munaci* in quibusdam vetustioribus. V. 15. *procuravi* Scalig. *Et me curavi* in uno MS. Stat. qui coniecit: *Et me ne curavi*, ut ne pro quidem dictum sit. *ocymoque* Muret. V. 17. *Quare non es ulta peccatum* in MSS.

V. 10. *Sextianus conviva*. haud dubie ad *Sextium* vel potius *Sestium* nostrum pertinent dicta *Sestiana* pro insulsis et ineptis apud Ciceron. ad Div. VII, 32. ad quem locum iam Victorius ostendit eundem ibi *Sestium* a Cicerone innui, quem Catullus in hoc carmine perstrinxit. Fortasse de eodem haec habet Cicer. ad Attic. VII, 17. *in quo accusavi mecum ipsum Pompeium, qui cum scriptor luculentus esset, tantas res, atque eas quae in omnium manus venturae essent, Sestio nostro scribendas dederit; itaque nihil unquam legi scriptum eximius magis Sestianum, h. e. magis insulsum et frigidum.*

V. 11. *Orat. in Ant.* de Antio nihil certi pronunciari potest. Vossius intelligit *C. Antium Restionem*, qui legem tulit sumtuosam et proscriptus a triumviris anno V. C. 711. mar-

ra servi fidelitate evasit, testibus Macrobio et Appiano Alexandrino. — *petitozem* perperam Vulpus, et quos ille sequitur, de eo explicant, *qui in veste candida magistratum a populo petierit*. imo *petitor* iam est actor causae, qui petit et litem intendit, cui opponitur unde *petitur* h. e. reus, quo sensu *petitor* passim apud Ciceronem dicitur. ut in *Orat. pro Roscio c.* 14. edit. Graev. cf. Terent. *Eunuch. Prolog. v.* 11, 12. Pro reo igitur quodam in oratione ista pestifera contra actorem Antium causam dicere ausu fuerat Sestius. — *Plen. ven. et pestil.* cf. supr. Car. XIV, v. 19.

V. 13. *gravedo frigida morbus*, qui, ut Celsus docet IV, 2. *nares claudit, vocem obtundit, tussim siccam movet.* — *in sinum tuum* eleganter summæ familiaritatis et consuetudinis indicandae causa pro *ad te*.

V. 17. *meum peccatum*, quod

Nec deprecor iam, si nefaria scripta
 Sexti recepso, quin gravedinem et tussim
 Non mi, sed ipsi Sextio ferat frigus,
 Qui tunc vocat me, cum malum legit librum.

Patar. Statii. quod non ex ulte peccatum emendat Gabriel Faërmus, ut ad fundum referatur, quem sequitur Vulpinus. non ex ulte peccatum Muret. V. 19. Sesti et vers. seq. Sestio scribunt alii, quod rectum puto ob locum Ciceronis in notis laudatum, ubi est *excedit*. cf. in hanc rem ad locum Cic. Leonard. Malesp.

temere me adduci passus sim, ut lautioris coenae causa hominem stultum adirem, qui paene me perderet et enecaret stultissimae orationis praelectione.

V. 18. *Nec deprecor*, nec recuso et a me amolior, *recepso* antique pro *receptero*.

V. 20. *Non mi, sed ipsi Sest.* explico: non mihi solum, sed ipsi quoque Sestio; quam quidem explicationem orationis nexus fere flagitat; huc accedit, quod particulae, *non, sed* haud raro apud optimos scriptores poni solent pro: *non modo, sed etiam*. vid. Cort. ad Sallust. Iugurth. XIV, 23. p. 484. et Drackenb. ad Liv. X, 6. T. III, p. 25. XXVIII, 26.

T. IV, p. 226. et ad XXXVIII, p. 22. Tom. V, p. 199.

V. 21. *Qui tunc voc. me, cum mal. leg. libr.* mos erat apud veteres, ut convocatis ad coenam amicis doctos labores praelegerent, et, priusquam illos publici iuris facerent, eorum iudicio subiicerent; sed non raro huic mori male indulgebant homines stulti, ex insulis scriptis laudem captantes. Huc pertinet Lucil. Epigr. LXXII. in Analogia Veterum Poët. Graec. Brunk. Tom. II, p. 331. Παιρὶς καὶ ἄλλοις ἀλλόθις ἔχει ἰσθὺς Ὅτις διενέχῃ τοῦ ἀποκαυμένου ἢ δ' ἀνεργήσαντος, καὶ νέκυνος ἀνὰ τὴν ἐμὴν, Εἰς αὐτὸν ἐπεὶ τὴν ἰδέῃ παύειν. De verbo *vocare* pro *invitare* vid. ad Carm. XLVII, 7.

CARMEN XLV.

DE ACME ET SEPTIMIO.

Fersatur hoc carmen in ferventissimo Septimii et Acmes amore describendo, modoque declarando, quo mollissimos amoris sensus invicem sibi patefecerint. Septimius Acmen suam in gremio tenens, summum, quo erga illam flagrat semperque

flagraturus sit, amoris ardorem, perpetuae fidei obtestatione exponit primum; quem blande deinde excipit Acme dulci osculo, et multo vehementiorem, quo accenditur, erga illum amorem libere fassa, propriam se illi per totam vitam dicat. — Sed huic amori, cui nunc demum Amor dexter adspirasse dicitur, v. 8–9. et 17. 18. non respondisse antea videtur optatus successus, sive aspera primum fuerit Acme, sive alia impedimenta amori obiecta fuerint. — Ceterum miram in mutuo invicem sibi aperiendo amore simplicitatem et venustatem quilibet, opinor, in hoc dulcissimo mellitissimoque carmine mirabitur. Expressit hoc carmen Kretschmar. in Carm. Teuton. p. T. II, 206.

Acmēn Septimius, suos amores,
 Tenens in gremio, Mea, inquit, Acme,
 Ni te perdit amo, atque amare porro
 Omnes sum assidue paratus annos,
 Quantum qui pote plurimum perire: 5
 Solus in Lybia, Indiave tosta,
 Caesio veniam obuius Leoni.

V. 5. *quoi pote* in marg. libr. Bibl. Bodleian. Oxon.

V. 1. *suos amores amicam* suam. vid. ad Carm. X, 2, 5. *Quant. qui pot. pl. per.* h. e. quantum ullus amator amicam suam perdit amare potest. *perire* pro deperire cf. ad Carm. XXXV, v. 12.

V. 6. *Solus in Lybia* pro sola in Lybia, h. e. deserta. *India tosta* arida, torrida. Non bene autem a Nostro Africam cum India componi observat Barthius ad Stat. Silv. IV, 3. v. 137. quod equidem non video. Voluit et potuit poeta iam quamlibet regionem remotiorem appellare, leones alentem, quod quidem de India aequae ac Ly-

bia valere non dubium est, quamquam Lybia leonum frequentia nobilior sit, et *Gaetuli* in primis *leones* saepe apud poetas commemorantur.

V. 7. *caesio leon.* *caesius* male vulgo explicant de glauco leonis colore. imo *caesius* leo plane est, qui Homero Iliad. XX, v. 172. dicitur *γλαυκίσταν*, h. e. torvum iutuens, quia oculi caesii truculentum quiddam et terribile habent. In quam sententiam recte etiam explicatur Minerva *γλαυκώπις*. vid. Hemsterbus. ad Lucian. Tom. I, p. 226., et Heins. ad Ovid. Art. Am. II, 659. Ter-

Hoc ut dixit, Amor, sinistram ut ante,
 Dextram sternuit approbationem.
 At Acme leviter caput reflectens,
 Et dulcis pueri ebrios ocellos
 Illo purpureo ore suaviata,

16

V. 8. *Sinistra ut ante Dextra sternuit approbatione* MSS. fere omnes et editt. vett., nec video, cur non ita loqui potuerit Catullus: nostram lectionem produxit Statius ex MS. Patavino altero. — *Hoc ut dixit Amor sinister ante, Dextram sternuit adprobationem* Vossius, qui in quibusdam libris invenerat *sinistrante ante*. Ceteris lectionis monstris futilibusque recensendis coniecturis chartam perdere nolo. V. 12. *Suaviata* Meleager.

ribilis autem leonis vultus multo gravius quam eius color ab Homero et aliis poetis in adiunctis exprimi solet. Hinc *εὐποδὺς* Iliad. XVIII, 579. *χρυσέη* Odys. XI, 610. *obvius* ventiam sc. ut me sceleratum et perfidum discerpit. Sceleratos enim praecipue a feris peti, vulgaris ferebat veterum opinio. Hinc Horat. *integrum vitae scelerisque purum* se praedicans, spondente se *incremi* lupum in silva Sabina fugisse canit Od. I, 22, 9, sqq.

V. 8. *Hoc ut dixit, Am. sin. ut etc.* Sensus est: ab hoc tempore et hoc amoris declarandi modo favere coepit Amor Septimio et Acme, quibus antea minus favere visus est. *Sternuere dextr. approb.* est omen faustum, *sinistr. appr.* omen infaustum sternuendo praedicere. Sternutamenta enim antiquitas ad bona auspicia pertinuisse apparet ex Homero, ubi faustum eventum ex Telemachi sternutatione anguratur Penelope Odys. XVII, 545. Sic de Menelao apud Theocrit. Idyll. XVIII, v. 16. ὅσσον γυνάῳ, ἄνδρῳ τις λείπονται ἰσχυρίων

v. 1. Ἐς ἱερὸν. — Hinc vulgaris illa, qua sternuentes apud veteres excipiebantur, cantilena *ἴα ἴα ἴα*. Translatum igitur est *sternuere* inde ab hominibus vel ad Deos, qui coeptis propitii adessent, praecipue ad Amorem, amantium votis obsecundantem. Theocrit. Idyll. VII, v. 96. *Ἰαυξίδης πῦρ ἔσται ἰσχυρίων* Propert. II, 3, 24. *Num tibi nascenti primis, mea vita, diebus Aureus argutum sternuit omen Amor* vel ad alias boni omnis res, verbi causa ad crepitantem lucernae stridorem apud Ovidium Heroid. XIX, v. 151. vide in hanc rem interpretes ad locos laudatos, praecipue Burmann. Sec. ad locum Propert. et quos laudat Pet. Burmann. ad Ovid. l. c. Memorabile autem est in nostro loco, quod Amor *sinistram* quoque *approbationem* sternuisse dicitur; unde non ad bona solum, sed etiam ad mala omnia relata fuisse sternutamenta recte colligi potest, quod egregie confirmat locus Frontin. Stratag. I, c. 12. §. 11.

V. 10 — 13. *levit. cap. refl.* nota est simillima illa Licym-

Sic, inquit, mea vita, Septimille,
 Huic uno domino usque serviamus.
 Ut multo mihi maior acriorque 15
 Ignis mollibus ardet in medullis.
 Hoc ut dixit, Amor, sinistram ut ante,
 Dextram sternuit approbationem.
 Nunc ab auspicio bono profecti,
 Mutuis animis amant, amantur. 20
 Unam Septimius misellus Acmen
 Mavolt, quam Syrias Britanniasque:
 Uno in Septimio fidelis Acme

V. 14. *huic uni* perperam in quibusdam, nam amat Catullus formam huius vocis antiquam, ut supr. Carm. XVII, v. 17.

niae osculationis descriptio apud Horat. Od. II, 12, 25. *Dum flagrantia detorquet ad oscula Cervicem* — *ebrios ocellos*, ebrii oculi sunt, quos vocat Quintilianus lib. XI, c. 3. *Lascivos et mobiles aut natantes et quadam voluptate suffusos* etc. Eodem plane sensu oculi vocantur apud Graecos *ὕψος*, vid. Fischer. ad Anacr. Od. XXVII, v. 21. imprimis Bergler. ad Alciphr. p. 117. et quae de oculorum petulantia copiose notarunt Interpret. ad Petron. cap. CXXVI, v. 12. *illo purpureo ore*, h. e. pulchro. nihil amplius, ut recte Bentl. ad Hor. Od. III, 3, 12. sed observa vim in pronomine *illo*, h. e. cum nullo alio comparando.

V. 13. *Sic, inquit, mea vita* etc. particula *sic* respondet *sic* ut v. 15. Sensus est: Quam certe ego te multo ardentius amo, tam certe semper ego meam tibi uni probabo fidem.

est igitur iurisiurandi genus: expende verborum ornatum. *Huic uno domino* *δικαίως* et eleganter pro: tibi. *Serviamus* eleganter hoc verbum ad amorem transfertur. Terent. Eun. V, 8, 3. Ovid. Amor. II, 17, 1. ut *δικαίως* apud Graecos. vid. Dorvill. ad Chariton. II, c. 17. p. 319. edit. Lips. Suaviter autem et molliter iam Acme Septimium suum *dominum* vocat, cum alias solae puellae apud poetas appellentur *dominae*, quibus propriis *servire* dicunt amatores. Nisi quis forte verba: *Huic uno domino* suavissimum imagine *δικαίως* ad Amorem tanquam praesentem referre malit. et sic similiter infra Carm. LXI, v. 134. dicitur: *servire Thalassio*.

V. 19. *Nunc ab auspicio bono prof.* h. e. laetis ominibus amorem exorsi.

V. 21. *misellus* cf. ad Carm. XXXV, 14.

Facit delicias libidinesque.

Quis ullos homines beatiores

25

Vidit? quis Venerem auspicatorem?

CARMEN XLVI.

AD SE IPSVM DE ADVENTV VERIS.

Quum ex Bithynia provincia, ubi male se habuerat in comitatu Memmii, in Asiam esset profecturus sub veris adventum, mirificam, quam inde percipit voluptatem hoc carmine describit. Laeto igitur animo comitibus valedicit.

Iam ver egelidos refert tepores,
 Iam coeli furor aequinoctialis
 Iucundis Zephyri silescit auris.
 Linquntur Phrygii, Catulle, campi,
 Nicaeaeque ager uber aestuosae.
 Ad claras Asiae volumus urbes.

5

V. 1. *egelidos tepores.* 'egelidus est gelu expers, et dicitur de mollioribus auris primo yere spirantibus. Hinc *ver egelidum* apud Columell. X, v. 282., ubi vid. de hac voce Beroaldus. *furor caeli aequinoctialis*, sublimius et exquisitius de ventis sub aequinoctium inprimis furere et bacchari solitis; videtur igitur scriptum hoc carmen post aequinoctium. Statius et alii parum commode *aequinoctialis* ad Zephyri trahunt, at Vossius et Vulpus *aequinoctialis* referunt ad coeli. ego iungo *aequinoctialis furor*.

V. 4. *Phrygii campi*, Bithynia enim antiquitus fuit pars Phrygiae minoris.

V. 5. *Nicaeaeq. ag. ub. aest.* vide de hac urbe Strabon. lib. XII. p. 389. [edit. Casaub.] ubi Nicaeam, *μικράς πόλεως τῆς Βιθυνίας* vocat et eius *πύργου καὶ ὑδαμῶνος* laudat. *aestuosa* ex explicatione Vossii dicitur Nicaea, quod, quo vehementius ibi, teste Galeno, ob crassiorem aërem hyemali tempore saeviret frigus, eo gravior deinde, ut docet Aristoteles, ibidem ferveret calor.

V. 6. *ad clar. Asiae urb.* huc refer Pergamum, Zmyrnam, Ephesum, Miletum et alias. cf. omnino Ducker ad Liv. XXVI, 24. §. 9. Tom. III, p. 1104. edit. Drackenb.

Iam mens praetrepidans avet vagari;
 Iam laeti studio pedes vigescunt.
 O dulces comitum valete coetus,
 Longe quos simul a domo profectos
 Diverse variae viae reportant.

10

V. 11. *Diverse variae* liber Heinsii. *Diversos variae* in MSS. teste editore Cantabrig. quam lectionem servavit Vulpius. *diversae variae* vel *diversae et variae* in quibusdam.

V. 7. *mens praetrepidans*. praetrepidare eleganter de iis, qui morae sunt impatientes et prae laetitia, vel cupidine alicuius rei, quam mox susceperunt, sicut equi generosi, ut hoc exemplo utar, frenum mordentes trepidant.

V. 8. *Iam laet. stud. ped. vig.* versus ornatissimus pro vulgari:

iam pedes prompti et parati sunt ad ingrediendum iter. *studio* sc. ambulandi. Vulpius, qui *pedes* de navium pedibus explicat, egregie, ut passim ineptit.

V. 9. *O dulc. comit.* haud dubie intelligit ceteros ex cohorte Memmii.

V. 11. *Diverse* in diversas terrae regiones.

CARMEN XLVII.

AD PORCIUM ET SOCRATIONEM.

Catullus cum homines nequissimos, Porcium et Socrationem a Pisonis bene et laute haberi videret, Veraniolum vero et Fabullum prorsus negligi, animi sui indignationem hoc carmine declarat.

Porci et Socracion, duae sinistrae
 Pisonis, scabies famaeque Memmi;

V. 2. in plerisque edit. praeter Vulp. recepta est lectio *famesque mundi*, quam quidem omnes libros MSS. nisi quod in nonnullis pro *munde* sit

V. 1. *duae sinistr. Pisonis*, h. e. quorum opera egregie uti poterat Piso in surripiendis aliorum bonis; de *manu sinistra*,

furto infami, vid. supr. ad Carm. XII, v. 1. erant igitur Porcius et Socracion ministri et quasi instrumenta Pisonis nequitiae;

CATUL. Carm.

P

Vos Veranniolo meo et Fabullo
 Verpus praeposuit Priapus ille?
 Vos convivia lauta sumtuose
 De die facitis; mei sodales
 Quaerunt in triviis vocationes?

5

mondi vel *mandi*, prae se ferre testantur Achill. Stat. et Lanus Melenger. Sed ex mea sententia totus locus friget, nisi viri cuiusdam nomen iungatur sublativis *scabies famesque*. Lam vero cum Scaliger in libro suo invenerit: *scabiesque Memmi*, eandemque lectionem offerat edit. Venet. anni 1493 et Gryph. anni 1537, servandam et revocandam illam putavi, praecipue cum Catullus eosdem bonos viros Pisonem at Memmiam iam secum composuerit eorumque impuritatem perstrinxerit supra Carm. XXVIII.

iidem paulo audacius mox vocantur *scabies* et *fames* Memmi ideo, quod Memmii avaritiae ita inservire studebant, ut istius *scabiem* et *famem* in semetipsis referrent, et eadem, qua ipse, aliorum bonis rapacitate inhiarent. *Scabies* de nimio et prurienti quasi luerandi studio dicitur ab Horat. Epist. I, 12, 14 *Cum tu inter scabiem tantam et contagia lucri Nil parvum sapias, et auri sacra fames* de insana habendi cupiditate ex Virgilio satis nota est. Videant de hac mea explanatione doctiores. cf. Var. Lect. Ceterum de Memmii avaritia et illiberalitate vid. ad Carm. X, de Pisonis ad Carm. XXVIII.

V. 4. *Verpus Priapus ille*, proprie salacissimus iste homo Piso, quasi totus penis. Sed puto hac obscenoa imagine nil nisi sordidissimam Pisonis avaritiam et turpitudinem notari, ut supra Carm. XXVIII, v. 12. *nam nihil minore verpa Farti estis*. idem adnotavimus de voce *rumator*, vid. nos ad Carm. X,

v. 12. et verbo *irrumare* Carm. XXXVII, v. 8.

V. 6. *de die*, h. e. statim a meridie sive multa adhuc die; eodem modo passim apud Ciceronem dicitur *de nocte* pro: statim a media nocte, sive multa adhuc nocte. *convivia* igitur de die sunt *tempestiva*. vid. Interpretes ad Curt. V, 7, 2., ubi est *de die convivia inire*. cf. Burmann. ad Phaedr. III, 10, 20. Sic Graeci *ἐν τῇ μέσῃ νύκτι*. vid. Toup. Emend. in Suid. P. III, p. 221.

V. 7. *mei sodales* *Quaerunt in triv. vocat.* et sodales mei in triviis expectare debent invitationes ad coenam? *vocationes* sunt *invitationes* quemadmodum *vocare*, *καλεῖν* apud Graecos, simpliciter pro iuvitare dicitur, ut supr. Carm. XLIV, v. 21. cf. Cort. ad Plin. Epist. X, 117. Hinc servi ad coenam invitantes dicti sunt *vocatores*, Graecis *ἐκκλησιῆς*. vid. Rittershus. ad Oppian. Halieu. III, v. 232. p. 270. qui pluscula in hanc rem dabit. *in triviis*, respexit

fortasse poeta coenam Hecatae,
in cuius honorem sub initium
cuiusque mensis apud Athe-
nienses, praecipue a ditioribus

coena instructa et in trivis pro-
posita fuit, ut diriperetur a pau-
peribus, de qua re vid. Hecm-
sterhus. ad Lucian T. I, p. 330.

CARMEN XLVIII.

AD IUVENTIVM.

*Iuventium, puerum formosum, a quoplam sibi deosculandum
dari optat, cuius ne numerosissima quidem osculorum copia
se expletum iri ait. conf. in eundem Iuventium Carm. XXIV.*

Mellitot oculos tuos, Iuventi,
Si quis me sinat usque basiare,
Usque ad millia basiem trecenta,
Nec unquam saturum inde cor futurum est:
Non si densior aridis aristis
Sit nostrae seges osculationis,

5

V. 4. *Nec unquam videar satur futurus* edit. Gryph. *inde cor satur fu-*
turus invenit Stat. in MSS. nudo tentat *Nec mi unquam videor satur futurus*.
Vossius defendit librum veterum scripturam *Nec unquam inile ero satur*
futurus, quam se invenisse etiam in L. MS. et Edit. R. affirmat editor
Cantabrigiensis, qui transposita voce *satur* versus sic concinnandum putat:
Nec unquam satur inde ero futurus. Quam nos dedimus lectionem satis
bonam, iam est in edit. Venet. ab an. 1493.

V. 1. *Mellit. ocul.* de more
osculandi oculos vid. ad Carm.
IX, 9. et cf. Carm. XLV, 11.

V. 4. *Nec unquam satur. inde*
cor futur. Nam ut Theocrit.
canit Idyll. III, v. 20. *ἔστι καὶ*
ἐν ἀνέσσει γάλακτος ἄλφι τέρψις.

V. 5. *Non si dens. arid. ar.*
sit. seg. etc. versus suavissimi

et ornatissimi! *aristarum* com-
paratione ad ingentem alicui-
us rei significandum numerum
et alii poetae passim usi sunt.
Ovid. Epist. ex Ponto II, 7, 25.
Cinyphiae segetis citius nume-
rabis aristas. cum *arena Li-*
byssa infinitam osculorum co-
piam comparat Noster supr.
Carm. VII, 2.

CARMEN XLIX.

AD M. T. CICERONEM.

M. T. Ciceroni, cui obstrictus pro re quapiam tenebatur Catullus, gratias in hoc carmine agit, quas potest maximas, et quanto ipse se omnibus poetis inferiorem fatetur, tanto illum omnes oratores eloquentia superare ait.

Disertissime Romuli nepotum
 Quot sunt, quotque fuere, Marce Tulli,
 Quotque post aliis erunt in annis;
 Gratias tibi maximas Catullus
 Agit, pessimus omnium poeta: 5
 Tanto pessimus omnium poeta,
 Quanto tu optimus omnium patronus.

V. 6. Hunc versum abesse in melioribus libris affirmat Vossius, quo quidem sublato nec sensum turbari idem existimat, cum *quantus, qualis* et similia pronomina sine relativis poni soleant; quod quamvis in nonnullis locis verum est, vid. Drackenborch. ad Liv. IX, 36. §. 2. Tom. II, p. 983. id tamen parum commode huic loco aptari posse videtur. Librariorum fortasse incuria ob verborum repetitionem, ut saepe factum est, hic versus excidit.

V. 2. *quot sunt, quotque fuere*, nota loquendi forma de rebus vel hominibus incomparabilibus. Sic supr. Carm. XXIV, 1-4. *O qui flosculus es Iuven-*

tiorum, Non horum modo, sed quot aut fuerunt, Aut posthac aliis erunt in annis. cf. supr. Carm. XXI, v. 2 et 3.

CARMEN L.

AD LICINIUM.

Convenerat die quodam inter Catullum et Calvum Licinium, otio, quo fruebantur, ita uti, ut versibus invicem se lacerarent, et alter ad alterius in Catulli tabellis scriptos versus responderet. In quo quidem certamine poetico Calvi sale et leporibus ita abreptus fuit Catulli animus, ut domum reversus, eum totus esset in repetendis et admirandis Calvi facetiis atque leporibus, nec cibo nec somno iuaretur. Cum igitur ita esset animatus, poemation hoc conscripsit, quo suos erga Licinium sensus testaretur. De Calvo Licinio vid. supr. ad Carm. XIV.

Hesternò, Licini, die otiosi
Multum lusimus in meis tabellis,
Ut convenerat esse; delicatos
Scribens versiculos uterque nostrum,
Ludebat numero modo hoc, modo illoc,

5

V. 3. *Ut convenerat esse, delicatos* in Petavin. alterq. male!

V. 2. *Multum lusim. in meis tab.* versibus enim *inter se* in pugillaribus exaratis boni etiam nonnunquam poetæ animi causa ludere solebant, frequentius tamen poetæ deterioris notæ. Horat. Sat. I, 4, 13. seqq. — *Ecce Crispinus minimo me provocat: Accipe si vis, Accipe iam tabulas, detur nobis locus, hora, Custodes: videamus, uter plus scribere possit.*

V. 3. *ut convenerat esse*, supple otiosos et explicæ: ut conventum inter nos fuerat hoc die esse otiosos; sic omnis, puto, qua impediti tenentur interpretes, remota erit difficultas. Male in editione Bipont. et aliis interpungitur post *delicatos*, quod ad versiculos referendum est; *delicati versiculi* sunt iocosi.

Reddens mutua per iocum atque vinum,
 Atque illinc abii, tuo lepore.
 Incensus, Licini, facetiisque,
 Ut nec me miserum cibus iuaret,
 Nec somnus tegeret quiete ocellos, 10
 Sed toto indomitus furore lecto
 Versarer, cupiens videre lucem,
 Ut tecum loquerer, simulque ut essem,
 At defessa labore membra postquam
 Semimortua lectulo iacebant, 15
 Hoc, iucunde, tibi poema feci,
 Ex quo perspiceres meum dolorem.
 Nunc audax, cave, sis; precesque nostras,

V. 6. *Reddens mutua* sc. carmina, quod saepe omitti solet. Sic apud Virgil. Eclog. VII, 22. — *proxima Phoebi Versibus ille facit*, ubi si ad *proxima* suppleas *carmina*, non opus est cum Heynio, statuere *si proxima* tamquam neutrum absolute positum esse pro *proximos*. cf. Virg. Eclog. IX, 36., et Aen. II, 239. *reddere mutua* igitur est quasi *alternis canere*. — *per iocum atque vinum*, insolentius dictum videtur *per vinum*, sed vid. exempla apud Drackenborch. ad Liv. XL, 7, 9. Tom. V, p. 439. supra dicebatur Carm. XII, 2. *in ioco atque vino*.

V. 7. *illinc abii* ex hoc certamine.

V. 8. *incensus* non ira ob praereptam sibi in hoc certamine a Calvo palmam, sed in bono sensu: facetiarum admiratione inflammatus, plane iis abreptus et in una harum fa-

cietiarum cogitatione defixus.

V. 9. *me miserum* vehementiori animi affectione impeditum.

V. 10. *Nec somnus tegeret quiete ocellos*, ornatè additum est *si quiete* — *indomitus* sc. somno, *furore* ob furorem, vincere igitur et domare furentem et nimium sibi indulgentem animum somnus nequibat.

V. 14-15. versus ornatissimi! *defessa labore* versando et circumagitando *membra semimortua* elanguida, inertia et adeo viribus exhausta, ut vix amplius versari et promoveri in lectulo possent, qualia fere aunt, quae morte appropinquante deficere incipiunt.

V. 17. *meum dolorem*, quem tui desiderio capio.

V. 18. *precesque nostras* refer ad vers. 13. optat nimirum et precatur, ut quamprimum Calvus una secum esse velit.

Oramus, cave despuas, ocelle,
 Ne poenas Nemesis reposcat a te: 20
 Est vehemens Dea; laedere hanc caveto.

V. 19. *cave despuas ocello* vitiose in quibusdam cum vett. tum recentioribus; nam quis nunquam dixerit: *ocello aliquem despuere*? V. 20. *Ne poenas Nemesis reponat: Ate est vehemens Dea* Malesg. Voss. et editor Cantabrig. sed quilibet, opinor, vulgatam sine haesitatione praefereat.

V. 19. *despuas*, respuas et a te amoliaris; ductum inde, quod, qui rem mali ominis vel etiam homines sibi invisos aversarentur, ter in sinum despuere solebant. Tibull. I, 2, 96. Theocrit Idyll. VI, 39. et XX, 11. *ocelle* carissime, quem iam supra Carm. XIV, 1. *plus oculis a se amari* dixit.

V. 20. *Nemesis* superbiae ultrix. Macrob. Saturn. I, c. 21. *Nemesis quae contra superbiam colitur*. cf. Vulp. et Herderum in *zerstreute Blätter* T. II, p. 230. seqq.

V. 21. *Est vehemens dea quae graviter superbos ulciaci solet*. *supis* *divis*.

CARMEN LL

AD LESBIAM

Beatissimum esse ait, cui Lesbiam suam alloqui et coram videre liceat, quod quam sibi contingit, privari sensibus et furore quodam se corripitur. — Quam studiosè Graecorum vestigia presserit Catullus, vel ex hoc carmine dilucide apparet, quod ad singula verba paene, ut infra Carm. LXVI. de coma Berenices ex Callimacho, expressum et translatum dedit ex Sapphus quodam carmine, a Longino servato de Sublimitate cap. X. ubi si quis acutissimi harum elegantiarum arbitri de sublimitate huius carminis legerit iudicium, nec meam nec me peritiorum, opinor, commendationem desiderabit. — In gratiam iuvenum, ut, perfectissimo verae simplicitatis et naturalis pulchritudinis exemplo ante oculos posito, summam, nisi omni sensu pulchri destituti sint, ex instituta utriusque carminis comparatione percipiant voluptatem, subiiciendum curabo venustissimum Sapphus odarion, posteaquam de nexu ul-

timae strophae, quam sensu suo ductus, Sapphicæ imitationi Catullus addidit, quaedam præmisero. — Profecto enim in hoc carmine explicando multi graviter errarunt. Sic Vossius, qui Catullum in vertendo Sapphus carneine, otio in adeo tenui re abuti nolentem, abrupto filo, ultimam stropham censet addidisse; sic alii, qui hoc fragmentum esse alius carminis, cuius initium deperditum sit, existimarunt. Haud raro nimirum factum est, ut in locis poetarum pulcherrimis, ac præcipue in amatoriiis, in quibus vehementes ac varii omnino animi motus expressi sunt, valde allucinarentur eorum interpretes, nexumque sententiarum frustra quaerentes, eos locos vel falso reprehenderent, vel misere turbarent. Qua quidem in re ingenio suo nimis indulsisse magnum Scaligerum, vel ex eius traiectionibus in Tibullo et Propertio audacter tentatis, satis constat. Sed enim in poetarum interpretatione, non tam doctrinae copiam (quam quis ausit derogare Scaligero, Vossio aliisque?) quaerendam esse puto, quam id nitendum, ut in eorum animum et cogitationem frustra intueamur. Quo circa vide quae praeclare disputat Cl. Heyne ad Tibull. de codic. et edit. p. XVI. edit. novae. — Idem dicendum de ultima strophâ ~~etiam~~ carmini nostro addita, qua, ex meo quidem sensu, magna eidem dignitas et pulchritudo conciliatur. Si enim animo finxeris Catullum hac Sapphica imitatione, quam ad Lesbiana transtulerat, paene absoluta, seriore mox cogitatione instituta, atque in se reversum, in haec verba erupisse: Otium, Catulle, tibi molestum est; pulchrum sane locum habebis, quo nescio an alius sit praestantior. In eodem animi statu, quo haec verba scripta sunt, scriptum etiam videtur Carm. VIII. Miser Catulle, desinas ineplere; et sic saepe apud amantes, repugnantes plane invicem se excipiunt animi motus. Sic Tibullus I, 4, 75 – 81. qui modo iactanter se professus fuerat magistrum spretis amatoribus, et cuilibet se adituro Veneris praecepta promiserat, eodem momento v. 82. infr. furit, nec ulla arte indomito anoris furore resistere potest. Sic apud Terentium in Eunuch, Phædria, in cuius mira arte adumbrato characteri absolutissimum veri amatoris habes exemplum, modo aestuat, modo animi molliem eicere tentat, modo ad pristinam insaniam redit. — Nec tamen in amore tantum eiusmodi conversiones apud magnos et lyricos praecipue poetas locum habent, sed etiam in tractandis aliis rerum argumentis, cum gravioribus, tum

*ludicris. Sic Noster supra Carm. XXII, postquam salse prae-
strinxerat Suffeni τὸν αἰνῶνα, repente ad se redit vers. 18., ubi
cf. argumentum. — Sed, ut in gratiam redeam cum iis, qui-
bus levia forte, quae in hanc rem attexere sustinui, videantur,
apponam nunc Sapphus odarion ut legitur illud apud Longin.
ex recensione Mori p. 62 — 66. φάινται μοι κἄν τις διόλου ἔρως
ἄνθρωπος, ἔστιν ἰσχυρὸς καὶ ἰσάμενος, καὶ πλεονὲς αὐτῷ φωνήσας ἰσχυροῦς. Καὶ γὰρ οὗτος
ἱερὸν τὸ μοι τὸν Κερδῆν ἐν γάμοις ἰσχυροῦς. Δὲ γὰρ εἶδον σε, βροχίως με
φωνῶς Οὐδὲν ἔν' ἐσσι. Ἀλλὰ παρὲν γλῶσσαν ἔσσι' ἰσχυρὸν δ' Ἀδριανὸν χερσὶ αὐτῷ
ἀπεδεδρίμηναι. Οὐκ αἰνέσας δ' οὐδὲν ἔρημ', ἐκέρημβίζετο δ' ἀκούει.*

Ille mihi par esse Deo videtur,
Ille, si fas est, superare Divos,
Qui sedens adversus identidem te

Spectat et audit

Dulce ridentem, misero quod omnes

5

Eripit sensus mihi: nam simul te,

Lesbia, adspexi, nihil est super mihi

* * *

V. 7. *Suprema* in nonnullis apud Stat. *** hanc locum olim explevit Parthenius ita: *Quod loquar amens*, et Corradinus de Allio: *voce loquendum*; certe tale quid postulavit verba graeca βροχίως με φωνῶς οὐδὲν ἔν' ἐσσι. Sed quis ausit in antiquorum textum recipere quae a recentiore manu profisciscuntur? Is profecto qui Statii aut Ian. Donsae imitationem cum Catulliana audeat comparare. V. 9. *Tenuis* in quibusdam male! nam

V. 3. *sedens adversus* e regione, *isochis*. *incontra, vis-à-vis*.

V. 5. *dulce ridentem*. notissimus ille locus Hor. Od. I, 1, 22, 23. *Dulce ridentem Lalagen amabo, Dulce loquentem — quod intellige vis spectare et audire Lesbiam. — misero mihi misere mihi amanti.*

V. 6. *simul* pro simulac, ut sexcenties etiam in pedestris orationis scriptoribus.

V. 9. *Lingua sed torpet*, si-

CATUL. Carm.

gnum ferventissimi amoris. Sic in veteris carminis fragmento Aeditui, quod servavit Gellius Noct. Attic. c. 9. verba labris abire in amore dicuntur. Hor. Epod. XI, v. 9. *languor et silentium amantem arguit*. cf. eundem Od. IV, 1, 35, 36., et Lessingii *Schriften dritter Theil* p. 50. *tenuis flamma subtilis et mollis. dimanat permeat, dimanare autem, quod proprie de rebus fluidis dicitur, eleganter iam transfertur ad*

Q

Lingua sed torpet: tenuis sub artus
 Flamina dimanat: sonitu suopte 10
 Tintinant aures: gemina teguntur .
 Lunina nocte.
 Otium, Catulle, tibi molestum est;
 Otio exultas, nimiumque gestis:
 Otium et reges prius, et beatas 15
 Perdidit urbes.

est in Sapphus carmine *λεντὴν αὐτῇ*. V. 10. *suopte* pro *sopite* absolute positum vult Vossius, in quam rem laudat Lucret. VI, v. 735., sed ibi in optimis libris legitur *sua vi*. V. 11. *tinnunt* Muret. Gryph.

ignem tacite et celcriter serpentem. Sic *manare* et *permanere* apud Lucret. et alios de igne dicitur.

V. 13. *Otium, Catulle, tibi molest.* Comparandus oratio cum Nostro locus suavissimus Ovidii Remed. Amor. dignus ille profecto, qui totus legatur. Quaedam saltem ex illo delibare liceat. vers. 139, seqq. *Otia si tollas, periere Cupidinis arcus; Contemtaque iacent, et sine luce, faces. Quam platanus vino gaudet, quam po-*

pulus unda, Et quam limosa canna palustris humo, Tam Venus otia amat. qui finem quaeris amoris; [Cedit amor rebus] res age; tutus eris. et paulo post v. 149. *Desidiam puer ille [Amor] sequi solet. odit agentes Da vacuae menti, quo teneatur, opus.* cf. Terent. Heautont. I, 1, 57.

V. 15. *otium et reges etc.* vid. quae ad hanc sententiam illustrandam attulerunt Statius et Vulpus.

CARMEN LII.

AD SE IPSVM DE STRVMA ET VATINIO.

Catullus, quum Nonium Strumam et Vatinium, improbos homines, ad summos honores, hunc quidem ad consulatum, illum ad aedilitatem practuramve evectos videat, ob vix ferendam rei indignitatem, non amplius in terra sibi morandum putat. — Sic Horat. Epod. IV. invchitur in Maenam, Pompeii libertum, qui levitate et perfidia usque eo pervenerat, ut non solum divitiis, sed equestri dignitate superbiret.

Quid est, Catulle, quid moraris emori?
 Sella in curuli Struma Nonius sedet:
 Per consulatum peierat Vatinius.
 Quid est, Catulle, quid moraris emori?

V. 1. *quod moraris Muret.* cuius lectionis patrocinium in se suscepit Vulpius, usus auctoritate Ciceronis, qui semper dicere solent: *quid, quod.* sed in omnibus, quae produxit, exemplis *q̄* quod coniunctivus iungitur; et sic debebat etiam esse: *moreris*; at omnes codices et libri veteres conspirant in lectionem *quid*, quae multo magis animi concitationem exprimit.

V. 2. *Struma Nonius.* meminuit eius Plin. Hist. Natur. XXXVII, 21. cuius distinguendi causa addit: *quem Q. Catullus poëta in Sella curuli visum indigne tulit* — *Struma* est cognomen a struma, cervicis quodam tumore; cuiusmodi multi apud veteres a naevis corporis traxerunt cognomina; ad locum Plinii de hac gente agit Harduinus. Ceterum cum aliunde, quos honores gesserit Nonius, non constet, ex sella curuli, magistratum maiorem insigni,

in qua sedisse dicitur, Censorem vel Praetorem Aedilemve illum fuisse certe colligere possumus. *Sedet* cum contentu de homine ignavo et stulto, cf. ad Carmen XXXVII, v. 6.

V. 3. *Vatinius*, qui fuit consul cum Q. Fusio Caleno anno V. C. DCCVII. cf. supr. ad Carm. XIV, v. 3. *peierat per consulatum*; iurare enim per carissima quaeque ac praecipue sacrosancta solebant; eo gravius igitur commissum per ea fuit periurium.

CARMEN LIII.

DE QVODAM ET CALVO.

Ridendi causam dederat Catullo quidam ex populo, qui Calvum, audita eius multa vi et arte in Vatinii crimina habitu oratione, disertum Salaputium vocarat.

Risi nescio quem modo in corona,
 Qui, cum mirifice Vatiniana
 Meus crimina Calvus explicasset,
 Admirans ait haec, manusque tollens:
 Dii magni, salaputium disertum!

5

V. 1. *e corona* affert Meleager e libro Comelini, quam confirmat Papyr. Pal. et libri editoria Cantabrig., cui favet etiam Edit. R. antiquiss., ubi est: *et corona*. V. 5. alii *saloputium*, vel *saliputium*, vel *salapusium*, vel *sapientium*, vel *salapichium*, vel *solopugium*, vel *salucippium*, vel *sallucippium*, vel *salapantium*, vel *holopachium*, vel *ascolapation*, vel *colabotton* — sed nolo iam nimius esse.

V. 1. *corona* est circulus minimum, qui iudicium in foro, audiendi causa, ab omnibus partibus cingunt.

V. 3. *Calvus*. de Calvo et Vatinio cf. ad Carm. XIV.

V. 4. *manusque tollens*, *χαιρὸς ἀνταρξίαν*. morem veterum, summam sublati manibus admirationem exprimentium notarunt et multis exemplis illustrarunt Nic. Heins. et Burmannus ad Petron. c. XL.

V. 5. *Dii magni*. cf. ad Carm. XIV, v. 12. *salaputium disertum*. in constituenda significatione vocis insolitae, quae hic tantummodo occurrit, multi fuerunt interpretes, quorum dissidentes sententias hic referre haud animus est. Omnis

autem lis componi poterat loco Senecae Controv. III, 19, ubi de eodem Calvo: *Erat enim parvulus statura, propter quod etiam Catullus in hendecasyllabis vocat illum salaputium disertum*; sed et ibi libri turbant, et eadem fere in Senecae loco conspicitur lectionis varietas. Acquiesco igitur in lectione *salaputium*, quam optimarum tam Senecae, quam Catulli, quibus se usum esse affirmat, codicum auctoritate defendit, erudite de hoc loco disputans Scaliger ad Catal. Poët. III, Epigr. 248. in Antholog. Burman. Secund. Tom. I, p. 676. Putat autem Scaliger, *salaputium* esse nutricum *ἰατροπύριον* tractum a *putus* vel *pusus*,

sic, unde praeputium est, a qua parte suos alumnos per lasciviam non modo *putos*, sed etiam *salaputia*, quasi tu *salaces caudas* dicas, appellarent. — Quodcumque demum sit, vel ex quocumque tandem fonte hanc appellationem lautam putaveris, videntur certe

Romani voce *salaputium* vel huic simillima, cuius optio tibi datur in Var. Lect. *in vita communi* vel conviciandi, vel blandiendi et iocandi causa *hominem pusillum* denotasse. Sensus igitur est: Dii magni, quanta eloquentia latet in hoc pusillo corpusculo!

CARMEN LIV.

AD CAESAREM.

Urbanitatis et honesti sensum abiudicat Caesari, quem una cum sene Fuffitio homines quosdam deformes, sordidos et obscenos in deliciis habere intellexerat.

Othonis caput oppido pusillum,
Vetti, rustice, semilauta crura,

Tres primi versus male in quibusdam editionibus antecedenti carmini annexi sunt. V. 1. post *oppido* in quibusdam vett. edit. additur est: quod haud dubie intrusum est ab illis, qui nexum carminis non caperent. V. 2. hic versus in quibusdam edit. post sequentem demum ponitur, quod etiam salva sententia fieri potest. Ceterum hic quoque versus, ut totum carmen varias formas in vett. edit. induit; in vetustioribus sine sensu legitur: *At en rustice vel rusticae* — *Hervustice* Gryph. Muret. *Etri rustica semiplota crura* Senlig. Voss. at in libr. MS. teste Vossio legitur *Etri vel Veteri*, unde Vossius finxit nostram lectionem *Petu!* in aliis est *Peti* vel

V. 1. Ex versibus huius poematii non nisi Sibyllae interpretatione sensum aliquem elici posse putabant Muretus, Vossius et alii, sed profecto, ut nunc illi leguntur, sine Sibyllae aflatu

in eorum mysteria penetrare possumus: sensus totius epigrammatis redit fere eo: O Caesar, (*rustice*) agrestes plane mores, sectaris et ab urbanitate et sensu pulchri alienissimus es

Subtile et leve peditum Libonis;
 Si non omnia displicere vellem
 Tibi, et Foffitio seni recocto.
 Irascere iterum meis iambis
 Immerentibus, unice Imperator.

3

Peri. V. 4. *Sed non* Muret. V. 5. *Suffeno* Venet. Gryph. Muret. plane sic variant libri apud Liv. in hoc nomine I, 23 ubi vide Drackenhorch. p. 98. Sic supra *Carm.* XXII, v. 11. pro *Suffeno* in nonnullis legitur *Fuffeno*.

— nam quamvis non omnia et quaelibet, certe tamen admodum pusillum caput Othonis, Vetti squalorem et spurcitiam, caniuam Libonis impudentiam tibi et Fuffitio displicere vellem; sentio quidem, te, unice Caesar, iterum iambis meis indignaturum esse, sed non merentur veritatis interpretes hanc tuam indignationem.

V. 3. *Subtil. et lev. ped. Lib.* erepitem ventris. «*επιτή*». Solebat autem iste spurcus homo usquequaque eiusmodi nasorum pestem clanculum emittere.

V. 5. *seni recocto.* senex recoctus dictus videtur is, qui longo rerum usu, in quibus diu multumque versatus fuit, haud vulgarem peritiam sibi contraxit. cf. Horat. Sat. II, 5, v. 55., ubi scribe in eam-

dem, puto, sententiam *recoctus* dicitur. ubi cf. *Torrent.* et *Lambin.* ad I. *Nic. Heins.* ad Val. Flacc. VI, v. 344. Simili modo apud Phaedr. IV, 1. *mus retorridus, qui saepe laqueos et muscipula effugerat et procul insidias hostis callidi cernebat*, mihi explicandus videtur. Nisi forte *senex recoctus* dicatur is, qui senectutem viridem et crudam agit, qui iuventutem recuperasse videtur. Sic certe *anus vino recocta* dicta videtur apud Petron. *Fragm.* p. 865. iulburmanni edit. secunda. Respicitur enim fortasse in hac locutione fabulla Aesonis, Iasonis patris, a Medea cocti et iuventuti restituti.

V. 7. *unice Caesar* vid. ad *Carm.* XXIX, v. 12.

CARMEN LV.

AD CAMERIVM.

Quærit ex Camerio, quem frustra ubique locorum exquirere et ad summam usque defatigationem huc illuc discurrenda indagare studuerat, quo tandem locorum lateat, quæve puella detineatur, eumque audacter sibi committere et palam facere iubet amorem, qui utique amico sermonis gaudcat commercio, nisi tacendo et occultando sibi ipse eius fructus interciperet velit. — Contra leges hendecasyllabi sæpius in secunda sede huius carminis pro daetylo ponitur spondaeus, quo quidem versus genere et numeris tardigradis, ipsam Catulli, quam circumcursando sibi contraxerat, lassitudinem expressam esse non inepte putat Vossius.* Sed cum alii nimis offenderentur hoc in secunda sede posito spondaeo, alii, ut Vossius, in illo servando et exculpando nimis sibi indulgerent, adeo Criticorum manus in lectiones huius carminis sæviit, et pro suo quisque arbitrio et aures demulcente numerorum modulo illas diffinxit (vid. Var. Lect.) ut antiqua et genuina huius carminis forma vix nunc restitui et ab adpersis maculis purgari posse videatur.

Oramus, si forte non molestum est,
Demonstres ubi sint tuæ tenebrae.

V. 1. Oro, si forte Stat. Oramus, tibi forte si molestum est Gronov. ad Liv. VII, 13. V. 2. tuæ latebrae Gryph. Muret. Eodem modo variant libri apud Stat. Achill. II, 243. ubi pro tenebris Cod. Voss. latebris offert. cf. Burman. Sec. ad Anthol. T. I, p. 70. tuæ tabernæ ex antiquo, ut ait, scriptura reponit Scalig., quam lectionem probat Vulpins — at nostra multo aptior est, et nititur auctoritate L. MSS. et omnium au-

V. 1. si forte non mol. est. urbana et venusta per preces aliquid impetrandi formula cf. Mart. I, 97, 1. Sic Graeci: *si ei si molest.*

V. 2. Demonstres ubi sint tuæ tenebrae, h. e. quo obscuro et latebroso loco lateas; per tenebras, ut ex sequentibus

apparet, baud dubie innuitur lupanar aliquod; in locis abditis enim, et a luce publica quasi remotis, operam suam addicere solebant quæstum corpore facientes meretriculae; hinc homines libidinosi dicuntur apud Plautum Bach. III, 3, 20 in locis latebrosis versari.

Femellas omnes, amice, prendi,
 Quas vultu vidi tamen sereno;
 Has vel te sic ipse flagitabam:
 Camerium mihi, pessimae puellae.
 Quaedam inquit, nudum sinum reducens:
 En hic in roseis latet papillis.

10

Iovis Vossius ex suo libro praefert. V. 7. praebendi vitiose in Venet. V. 8. Quas vultu mage vidimus sereno Gryph. Quas vultu vidi tamen serenas. Muret. V. 9. Avellite vel aulite sic ipse in libr. MSS. teste Meleagro, qui inde sine sensu proponit: Ah vult in, sic ipse flagitabam Camerium mihi, pessimae puellae — Avelli sinite Avant. has te sic tamen Gryph. has te sic tantum Muret. Ah vel te sic Scalig. unde ille fecit nostram lectionem Has vel te sic. at Vossius mavult Ah avellite ipse flagitabam — in margine libri Heins. egregie ad sensum adscriptum fuit: Iam iam reddite saepe flagitanti. V. 11. nitidum sinum Stat.

fessus quaeritando, nusquam invenio Naucratem. quo in loco observa, in medicinis eodem modo ut v. 4. in libellis dictum esse de tabernis, ubi medicina venditur.

V. 7. *prendi h. e. rogavi. prendere aliquem eleganter dicitur, qui aliquem prehensa manu rogat, vel in via sibi occurrentem colloqui causa seducit. Terent. Phorm. IV, 3, 15. Prendo hominem solum. Cic. ad Div. VIII, 11. prendimus eum, h. e. rogavimus.*

V. 8. *Quas vultu vidi tamen sereno, h. e. illas tamen praecipue, quas vultum serenum prae se ferre videbam vel his verbis, ut te mihi redderent, impensius rogabam, has te flagitabam pro vulgari ab his te flagit. vel has de te flagitabam, quamquam et huius formae, ubi duobus accusativis flagitare iungitur, usus non adeo infrequens est.*

V. 10. *Camerium mihi ele-*
 CATUL. Carm.

ganter ad exprimendum loquendi usum ex vita communi petitur, reticetur eiusmodi fere verbum: reddite, indicate, ubi sit. Spondae loco in prima sede huius versus est tribrachys. pessimae puellae blande, cf. supra Carm. XXXVI, v. 9.

V. 11. *nudum sinum reducens h. e. reducta veste sinum vel mammam nudans; expressum est illud Homericum, ubi Hecuba, Hectoris ferocem animum, ut intra moenia potius pugnare et Achillis congressum vitare velit, exserta et monstrata mamma, qua infans a se innutritus sit, flectere et frangere studens, dicitur: Κόλπεσσι κενότοια, ἱππύης δὲ μαστὶν ἀνέχετο σῖ-
 num reducere igitur dictum est ut pectus diducere pro nudare apud Senec. Hercul. Oetae. v. 1669. — Mater in luctum furens Diduxit avidum pectus atque utero tenus Exserta vastos ubera in planctus ferit.*

V. 12. *in roseis papillis. Sic*

R

Sed te iam ferre Herculei labos est;
 Tanto te in fastu negas, amice.
 Dic nobis, ubi sis futurus: ede,
 Audacter committe, crede luci.
 Num te lacteolae tenent puellae?

15

V. 13. *Sed ne quaerere Herculis labos sit Gryph. Sed te quaerere iam Herculis labos est.* Venet. Muret. *Sed nae iam ferre Meleag.* At nostra lectio est in libris MSS. Scalig. et Voss. edit. Cantabrig. et edit. R. V. 14. *Tanto ten' fastu* in quibusdam vet. non male. vid. not. V. 16. *comiti hoc libenter vel licenter ede* Venet. Gryph. Muret. *Audacter committe, crede, licet* Vossius; at nostram lectionem confirmant omnes libri MSS. Statii, nisi quod in illis pro *luci* vitiose exaratum est *luet*, pro quo substituendum esse suspicatur Statius *Luci*; sed primum non demonstrari potest, *Lucium* praenomen fuisse *Camerii*, deinde multo magis respondet *crede luci* versui 2. *ubi sint tuae tenebrae*; eandem lectionem probat Scaliger. V. 15. Totum hunc versum glossema putat editor Cantabrig., ex cuius sententia locus ita distingui et legi debet: *Dic nobis ubi sis futurus, ede hoc, Num te lacteolae tenent puellae?* Sed non sensit Vir Doctus, eiusmodi locos, ubi eadem sententia ter et quater aliis verbis iteratur, egregie exprimere vehementiorem, quo quid petitur, animi impetum. V. 17. *lacteolae tenent*

apud Sosipat. in Anal. Vet. Poët. Graec. Brunckii T. I, p. 504. Epigr. III, v. 6. *μυρε — πύρε* *τυρε* *τύρε* *τύρε* *τύρε*, et eodem modo apud Rufin. in Anal. Vet. P. G. Brunck. T. II, p. 394. Epigr. XIX, 1. puella dicitur *τυρε* *μυρε*.

V. 13. *Sed te iam ferre Herculei labos est* h. e. quaeritando iam te ferre et tui exquirendi causa omnes latebras perreptare velle, res est immensi et vix ferendi laboris. *Ferre aliquem* non possumus, cum ille nimiam molestiam nobis creat. Male Vossius *ferre* pro *adducere* explicat, nec dubitat in rem suam Ciceronis, Virgilii et aliorum auctoritate abuti. *Herculei pro Herculis*, ut supra XXIX, 9. *Adoneus pro Adonis*, ubi cf. not.

V. 14. *Tanto te in fastu negas*, h. e. en insignem tuam, amice,

superbiam, qua amicorum adeo conventum vitas! et sic est epiphonema. Magis tamen placet, si hic versus per interrogationem efferatur hoc sensu: adeone iam superbis, ut te convenire non liceat? *se negare* iam est: alterius conventum, vitare aliquem latere velle. Praepositio *in* *fastu* addita *μυρε*, ut saepe exempla collegit. *Drackenb* ad Liv. Lib. I, 52. T. I, p. 207. praecipue ad I, 56. T. I, p. 220. et quos ibi laudat. — *fastum*, quem ei exprobat, refer ad amorem, quo nunc beatum illum frui, et insolentius efferri putat.

V. 16. *crede luci*, ex occulto in lucem profer. cf. Var. Lect.

V. 17. *lacteolae puellae* candidae, pulchrae. aptior tamen videtur lectio in Var. Lect. proposita *papillae*.

Si linguam clauso tenes in ore,
 Fructus proiicies amoris omnes:
 Verbosa gaudet Venus loquela.
 Vel, si vis, licet obseres palatum,
 Dum vestri sim particeps amoris:
 Non custos si fingar ille Cretum,
 Non si Pegaseo ferar volatu,

20

papillae in cod. Rom. teste Lipsio. V. 21. *vel signis licet obseres palatum* vult Vossius. V. 22. *Dum vestri sim* egit *particeps amoris* Gryph. Muret. Ceterae corruptae lectiones, quas editt. vet. et MSS. in hoc versu exhibent, vix commemorata dignae sunt. V. 23. Sequentes decem versiculi adduntur in tribus antiquissimis editt. et in MSS. L. teste editore Cantabrigiae. Carm. LVIII. ad Coelium de Lesbia, et ita esse in plerisque MSS. affirmat quoque Vossius. Quem nunc in multis edit. occupant locum, assignavit his versiculis Iosephus Scaliger, quos tamen Vossius nec in hoc loco commode se habere, sed ad praecedens Epigramma pertinere et haud dubie deesse aliquid putat. Edit. Gryph. Muret. et alii constituunt eos post versum 12. *En hic in roseis latet papillis.* Interim ex meo sensu aptissime hoc ipsum carmen claudere videntur. V. 24. *penniferae* tres antiquissim. edit. ceterum egregie ad rem in editt.

V. 18. *Si ling. claus. etc.* conferatur in hanc sententiam Tibull. IV, 7. 1. et ibi Brouckhus. — *linguam clauso in ore tenere*, ut mox v. 21. *palatum obserare*, ornate pro *reticere*, *occultare*.

V. 19. *fructus proiicies*, abiicies, perdes.

V. 21 — 22. *vel si vis, licet obser. palat. etc.* sensus: vel per me licet, si tibi hoc magis placet, nihil plane de amoris tui lusibus mecum communices, modo in partem quandam amoris tui veniens non plane a te seiungar. aut sic: vel si placet, alios omnes amorem tuum diligenter celes, modo ego nunc illius sim consequs.

V. 23. *Non custos si fing.* etc. cum gravitate denuo sub fine carminis repetit, se nullo modo, licet insigni currendi

volandive facultate instructus sit, Camerium exquirere posse. *si pro quamvis*, cf. supra ad XXXIX, v. 11. *fingar eleganter pro sim.* — *custos Cretum* h. e. Talus, aerei corporis gigas, Europae a Iove datus, ut custos esset Cretae, quam singulis diebus totam circumiisse dicitur. Locus classicus de illo est apud Apollon. Rhod. IV, 1637. — 88. cum aliis eiusdem nominis passim confunditur, de quo vide omnino sagacissimum veterum mythorum Interpretem Clar. Heyne ad Apollodor. in not. 220. seqq.

V. 24. *Non si Pegas. fer. volatu.* Pegasus, equus ille alatus, Neptuni e Medusa progenies, quo per aërem vetus est Chimaerae interfecto, Bellerophon, vel pueris nondum aere lotis notus est. Apollodor. II, c. 3.

Non Ladas si ego, pennipesve Perseus, 25
 Non Rhesi niveae citaeque bigae:
 Adde huc plumipedes volatilesque,
 Ventorumque simul require cursum,
 Quos iunctos, Cameri, mihi dicares:
 Defessus tamen omnibus medullis, 30
 Et multis languoribus peresus
 Essem, te, mi amice, quaeritando.

Muret. hic versos antecedenti praepositur, ita ut hoc ordine et hac permutatione legantur et intelligantur versus: *Non si lardos pennipesve Perseus, Non si Pegaseo ferar volatu, Non Rhesi niveis citisque bigis.* V. 26. *Citaeque bigae* invenit Vossius in exemplar. Mediolan. quod de curru Medesae, utpote natae in oppido Cyta, intelligi posse autumat. V. 29. *Mihi dicaris* Gryph. Muret. V. 32. *Esse in te vitiose* in edit. Vossii. *mihī amice* Venet. Gryph. Muret.

V. 25. *Non Ladas si ego* sc. sim. *Ladas* nomen celebris cursoris in Olympicis. vid. Muret. et Vulpus *pennipesve Perseus*. profecturus ille ad necandam Medusam accepit a Nymphis *alata talaria* *αἰχμητὶδὶς* Apollodor. II, c. 4. Pausan. III, 17. p. 251. edit. Kühn. mythum more suo explicat Cl. Heyne in not. ad Apollodor. p. 295.

V. 26. *Non Rhesi niv. cit. big.* sc. si mihi sint. Erant autem Rhesi, regis Thracum, equi ex descriptione Homer. Iliad. X, 435. *Ἀντιόχου χίτωνος ἔχοντες δ' αἰχμητὶδων ἵππους*. Fabulam horum equorum, Troianis fatalium, ad locum Homeri memorat Eustath. et Schol.

V. 27. *Adde huc plumipedes volatit.* intelligo omnes, quicumque vel *alatis talaribus*

(plumipedes) vel omnino *alīs* (volatiles) instructi fuerant; pluribus enim in veterum fabulis *alata talaria* affinguntur. vid. nos in *Comment. de alatis imaginibus apud veteres*, Goth. 1786. p. 21. Muretus *plumipedes* non male explicat de Zethe et Calai, Boreae filii; alati certe eorum pedes finguntur apud Apollon. Rh. I, 219.

V. 29. *Quos iunctos* h. e. omnes; durius alii ad *iunctos* supplent *curru*. — *dicares* ad usum meum concederes.

V. 30. *defessus tamen.* *ἐκπεπληγμένος* hoc loco animadvertit Vulpus, sed non sensit particulam *si* v. 23, 24, 25. pro *quamvis* positam esse.

V. 31. *peresus* viribus exhaustus et confectus.

CARMEN LVI.

AD CATONEM.

Catonem secum ridere iubet ob rem, ut vocat, ridiculam et nimis iocosam, si unquam res turpis et nimis obscœna, quam refert, ridicula et honestis auribus digna vocari potest. Immo vehementer dolendum est, Catullum in tractandis eiusmodi argumentis tam turpiter abusum esse ingenio.

O rem ridiculam, Cato, et iocosam,
 Dignamque auribus, et tuo cachinno.
 Ride, quidquid amas, Cato, Catullum:
 Res est ridicula et nimis iocosa.
 Deprendi modo pupulum puellae
 Trusantem. Hunc ego, si placet Dionae,
 Pro telo rigida mea cecidi.

5

V. 2. *dignam naribus* legendum esse censet Scaliger. V. 3. *si quid amas* in margine edition. Gryph. V. 5. *pupulum puellae arisstantem* vult Vossius et explicat *ἀνὰ τὴν ὄψιν*. At nolumus cum illo de obscœnitate pugnare. V. 6. *sic placet Dionae* eleganter coniecit Stat. V. 7. *Protelo* pro adverbio accipit Vossius, ut sit ingiter, eodem tractu et tenore *εὐκρίτως*, cui subscribit Vulp. cf. Gesneri Thesaur. s. v. *protelum*.

V. 1. *Cato*. vulgo intelligunt Valerium Catonem Grammaticum; sed quis Catullum familiariter cum hoc Catone vixisse praestet?

V. 5. *Deprendi* verbum proprium de iis, qui inopinati ab interveniente quopiam in furtivo amore opprimuntur. Sic *καταλαμβάνειν* apud Graecos. Theocrit. Idyll. IV, v. 60. — *πρῶτον γὰρ πλὴν ἁπλῶς λευκῶν, καὶ κατὰ τὴν πρῶτον καταλαμβάνουσιν ἅπας ἰδέσθαι* *pupulum* admodum puerum, pusionem. *trusantem*, *trusare* frequentativum a *trudere*, obscœne dicitur de iis, qui frustra Venerem tractant.

V. 6. *si placet Dionae*. pro formula illa solemnī, *si Diis*

placet, accommodatius iam dicit: *si placet Dionae*. Eleganter autem formula illa solemnī *si diis placet* cum sale quodam uti solemus in describendis rebus ineptis et ridiculis. vide *Brisson. de Formul. p. 66. et 68.* — Sed, ut fatear, multo magis mihi arridet coniectura Statii, pro *si* rescribendum esse suspicantis sic, unde hic fere sensus exit: sic enim puniendos vult Venus, qui nondum eius sacris initiati temere illa contaminant. *Dione*, mater Veneris, non raro pro ipsa Venere ponitur.

V. 7. *pro telo*. teli loco *rigida* sc. mentula. *cecidī* verbum obscœnum de maribus, de quo

CARMEN LVII.

AD MAMVRRAM ET CAESAREM.

Singularum Caesaris et Mamurrae morum similitudinem et mirificam inde inter illos enatam unanimitatem familiarissimamque consuetudinem salse describit et exagitat. cf. omnino Carm. XXIX.

Pulchre convenit improbis cinaedis
Mamurrae pathicoque Caesarique.
Nec mirum: maculae pares utrisque,
Urbana altera, et illa Formiana,
Impressae resident, nec eluentur.

5

vide *Scioppium* ad *Lus. Carm. XII, v. 1.*

V. 1. *Pulchre conven. improb. cinaed. Mam. etc. h. e. arctissima inter Mamurram et Caesarem ob unum idemque vitae studium intercedit necessitudo — amicissime Caesar et Mamurra in unum idemque conspirant.*

V. 2. *Mamurrae pathicoq. Caesarig. h. e. tam Mamurrae quam Caesari pathico. Haud raro enim ita sibi respondent copulae que que, nisi copulam que primo loco pathico additam pro nimirum scilicet, explicare malis. pathicus ut cinaedus designat hominem mollem, qui muliebria patitur, et foedissima libidine polluitur.*

V. 3. *maculae pares utrisque etc. sensus: utrique enim eodem plane flagitiorum genere impressae sunt maculae, quae nunquam deleri et obliterari possunt; alteri quidem Caesari ob commissa flagitia et nequissime dispersita bona in urbe, Romae, alteri Mamurrae For-*

miis veteri Campaniae oppido, ubi ille natus fuit. observa autem illa in versu 4. pro altera positum esse. alter-ille pro alter-alter passim apud bonae notae scriptores iungi solent. vid. Ducker. ad Flor. IV, 7, 10. et Ioh. Frider. Gronov. ad Liv. XXXV, p. 40. — Ceterum loquendi genus: maculae impressae resident nec eluentur, haud dubie ductum est ex placito illo philosophiae Socraticae a Platone inprimis in Phaedone aliisque dialogis exposito et exornato, ubi maculae ille et labes, quas animus, nimium in vita indulgendo cupiditatibus, sibi contraxerit, post mortem etiam apud inferos conspici nec ulla ratione elui posse dicuntur. Locus classicus apud Platonem est in fine Gorgiae p. 356 — 60. et in Phaedone p. 61. A. B. edit. Ffr. Dignus est qui in hanc rem consulatur, Meinersius, qui praeclare veterum Philosophorum et inprimis Platonis placita exposuit cum

Morbosi pariter, gemelli utrique:
 Uno in lectulo, erudituli ambo:
 Non hic, quam ille, magis vorax adulter,
 Rivales socii puellularum.
 Pulchre convenit improbis cinaedis.

10

V. 7. Vulgatam distinctionem post *lectulo* tollit Melenger et respici putat proverbium *uno in lectulo edocti*: ita ut ambo in omnibus sibi simillimi et in eodem quasi *lectulo improbitatis* nequiter instructi intelligantur — *Unlectuli* coniectat Statius. V. 8. *magis vorax et adulter* Venet. *Non hic quam ille magis vorax adulter Rivalis socius puellularum* tentat Stat. — *puellularum* Vossius. In editionibus potioribus constantur legitur: *rivales socii et puellularum*; at in edit. Bipont. quam sequimur, *copula et post socii* omissa est, quae profecto incommode post *socii* ponitur. Legendum fortasse *rivales et socii puellularum*, vel *rivales sociique puellularum*.

in tribus illis, quae variarum dissertationum nomine inscripsit, voluminibus, [*Vermischte Schrften*] tum in suavissimo et lectu dignissimo libro, *Geschichte der Wissenschaften in Griechenland und Rom*, T. II, p. 404. seqq. et 770. seqq. Ad hunc mythum suavissimum, seu involutum fabulosa narratione philosophema Platonicum, respexit etiam Virgilius in nobilissimo illo loco *Aeneid.* VI, v. 730 — 41. de quo tres tantum versus describam: *Non tamen omne malum miseris nec funditus omnes Corporeae excedunt pestes: penitusque necesse est Multa diu concreta modis inolescere miris.* ubi cf. Heyne in not. et nberiorem eiusdem disputationem in Exeurs. XIII, ad Libr. VI, p. 664—669. — maculae illae flagitiorum impressae apud Graecos vocantur modo *εἴματα*

modo *ἰσότης*, modo *μυστικαί*, modo *ἐνδομή* vel plenius *ἐνδομήματα ἐνδομή* — Alia loca in hanc rem congestit Vulpus.

V. 6. *Morbosi pariter* turpi amore laborantes. vid. Bentleius ad Horat. Od. I, 37. 9. *gemelli* honestiore nomine cinaedi vocantur *fratres* cf. Burmann. Sec. ad Anthol. T. I, p. 641.

V. 7. *uno in lectulo* *ἐνδομή*, summae et turpissimae simul consuetudinis indicandae causa. *erudituli* eruditionis gloriae elevandae gratia.

V. 8. *vorax adulter*, qui bona ana in adulterio perdit et expatrat. cf. supra Carm. XXIX, v. 6. Nolim huc trahere, obscenam significationem, quam infra habet verbum *vorare* Carm. LXXX, v. 6.

V. 9. *Rivales socii puellul.* h. e. socii et una rivales puellularum. cf. Var. Lect.

CARMEN LVIII.

AD COELIVM DE LESBIA.

Lesbiam prae ceteris omnibus olim sibi amatam, adeo a pristinis moribus recessisse scribit Coelio, ut Romae in angiportis metreticium quaestum faciat.

Coeli, Lesbia nostra, Lesbia illa,
 Illa Lesbia, quam Catullus unam
 Plus quam se, atque suos amavit omnes,
 Nunc in quadriviis et angiportis
 Glubit magnanimos Remi nepotes.

5

V. 5. *Magnanimi Remi* vult Vossius.

V. 1. *Coeli*. Fortasse cum Pet. Victor. Var. Lect. Libr. XVI, c. l. M. Coelium Rufum intelligere possumus, in quem exstat oratio Ciceronis; fuit certe is, qui pro indole sua facile rebus amatoriis aures praeberet. Accuratius de eius vita, moribus et fati exposuit Manutius ad Epist. Cicer. ad Div. I, VIII, in praefat. ad Comment. in Epistolas Coelianas; ad eundem Coelium pertinet infra Carm. C. — Sed nimis argute Victorius et alii sub Lesbiae nomine Clodium latere putant, quam una cum Coelio amoris causa Catullum adiisse et hinc *nostram* iam vocasse frustra contendunt.

V. 2. *Illa Lesbia* *ἡγεμένης*, additur et repetitur *illa*, h. e. olim tam amabilis et honestis moribus conspicua. Sic Virgil. Aeneid. II, 274. *quantum mutatus ab illo Hectore*. cf. Hor. Od. IV, 13, 18.

V. 3. *plus quam se* etc. sic

infra de Lesbia Carm. LXXV, p. 1. *Nulla potest mulier tantum se dicere amatam, Vere, quantum a me Lesbia, amata mea* etc. similis orationis color est supra Carm. XXXVII, v. 12 et VIII, v. 5.

V. 4. *angiportis*. in vicis enim angustis prostabant scortilla abiectissima. Hor. Od. I, 25. 10. *Flebis in solo levis angiportu*.

V. 5. *glubit*. verbum obscenum. *deglubere* occurrit apud Auson. Epigr. LXX, v. 7. — *glubere* vel *deglubere*, propria sedem habet in re rustica et significat vel *corticem detrahere* vel *granum tunica sua nudare*, quod, ut multa alia ex re rustica petita, ad turpem sensum translatum est ut Graecorum *σολιθίας* et *ἀντροδίας* vid. Casaubon. ad Athenaeum III, 34. vel *διπύρας διπύρας*, quod Vulpus ex Glossis Philoxeni adducit, quem confer. — *magnanimos Remi*

nepotes, h. e. Romanos, quos
ilpauvies iam vocat *magnanimos*,
 qui potius ob turpissimum
 libidinis genus, ut supra

Carm. XXVIII, v. 15. Piso
 et Memnius, vocari debebant
opprobria Remi.

CARMEN LIX.

DE RVFA ET RVFVLO.

*Rufae cuiusdam ex Bononia infimae conditionis mulierculae
 et famelicae, nequissimo modo abominandae Rufuli cuiusdam
 libidini morigerantis, infamiam notat et evulgat* — Rufuli nomen
 accepit fortasse impurus iste homo, ab ipsa libidinis suae mi-
 nistra Rufa. — Ruforum gentem amplam et honestam olim flo-
 ruisse Bononiae observat Vulpus ex Martial. VI, 85., sed
 hoc Catullianam Rufae nostrae descriptionem *vix potest suspec-
 tam reddere*.

Bononiensis Rufa Rufulum fellat,
 Uxor Meneni, saepe quam in sepulcretis
 Vidistis ipso rapere de rogo coenam,

V. 1. *Rufa Rufum fellat* Venet. margini edit. Gryph. adscriptum est
me rursus fallit — *Rufa Rufulum fallat* ab antiquo verbo *fallare* pro *fallere*
 acriter defendit Scaliger. V. 2. *uxor me Meni*? quod fecit ex veteri, ut ait,
 scriptura. *uxor nemi* Scaliger, quem perpetam sequitur edit. Bipont.,
 nam praeter Scaligerum, veterem illam scripturam nemo reperit, immo
 omnes libri MSS. quibus ceteri interpretes uti sunt, constanter servant
uxor Meneni, signum interrogandi post *Meneni* et in fine apparet in edit.
 Cantabrig. — in *sepulcretis* Venet.

V. 1. *fellat. fellare* proprie
 est *lac sugere*, quod verbum
 ut multa alia, improprie hic
 accipitur.

V. 2. *sepulcretis* de locis
 sepulturae destinatis.

V. 3. *rapere de rogo coenam*.
 intellige coenam feralem, quae
 cum corpore simul in rogam
 ingesta, cremari et ab infimae
 conditionis hominibus et fame-
 licis, vel certe rapacioribus et

impudentioribus, ex ipso igne
 peti solebat. Hinc factum est,
 ut loquendi genus *coenam e
 rogo rapere* commode transfer-
 rent vel ad sumnam paupertat-
 em voracitatemque describen-
 dam, vel ad eam alii exprobran-
 dam imprecandamve. Sic apud
 Terent. Eunuch. III, 2. 36.
 Parmeno ad Thrasonem: *Tace
 tu: quem ego esse infra infimos
 omnes puto Homines: nam qui*

CATUL. Carm.

S

CARMEN LX.

Duri cuiusdam amici perfidiam accusat, cuius in re tristi auxilium vel solatium frustra imploraverat. — Ad quem scriptum sit hoc carmen, nisi longioris carminis fragmentum potius habendum sit, vel qua in re Catullo defuerit amicus, frustra quaeras. — Pessime certe in edit. Venet. ab an. 1500 et Grapb. cum superiori coniungitur, nec probabiliter in edit. Parthenii Venet. 1493 ad Camerium inscribitur. Mihi quidem egregie respondere videtur argumentum huius carminis illi ad Cornificium supra carm. XXXVIII.

Num te leaena montibus Libyssinis,
Aut Scylla latrans infima inguinum parte,
Tam mente dura procreavit ac tetra,
Ut supplicis vocem in novissimo casu
Contemtam haberes? O nimis fero corde? 5

V. 1. *Libystinis* mavult Scaliger, cui accedit Vossius.

V. 1. *Num te leaena.* cf. in hanc sententiam infr. Carm. LXIV, v. 154. et ibi not.

V. 2. *Aut Scylla latrans infima ing. parte,* in simili re Tibull. III, 4, 89. *Scyllave virginem canibus succincta figuram.* Fabulam Scyllae lege apud Ovid. Metam. XIV, 59. seqq. et Hygin. Fab. CLI. Est autem haec Scylla Phorci filia, quae passim a poetis cum altera Scylla, Nisi Megarensium regis filia, confunditur, ut apud Virgil. Eclog. VI, 74. 75. *Quid loquar, aut Scyllam Nisi, quam fama secuta est Candida suc-*

cinctam latrantibus inguina monstros Dulichias vexasse rates. de qua utriusque Scyllae apud poetas confusione erudite egit Nic. Heins. ad Auli Sabini Epistol. tres, tribus Ovid. Epistol. respond. I, v. 33. in Ovid. edit. Burmann. T. I, p. 846. in eandem rem ad Virgilii locum laudat Heyne Perizon. Animadv. histor. c. 9. — *Monstrosam Scyllae formam illustrant nummi gemmae in Dactyl. Lippert. Mill. I, 1. 127. 128.*

V. 4. *in novissimo casu, h. c. extremo et tristissimo.*

CARMEN LXI.

IN NVPTIAS IVLIAE ET MANLI.

Nuptias Iuliae et Manlii solempni carmine celebrat poeta, ac mira simul arte et suavitate ritus nuptiales describit et persequitur - In primo carminis limine a versu 1 usque ad 15 rite appellat et salutat nuptiarum praesidem Hymenaeum, cumque ad concinenda carmina nuptialia nuptiali ornatu adesse iubet. - A versu 16 - 26. sequitur brevis sed ipsa hac brevitate absolutissima exquisitissimaque insignis, qua Iulia enitebat, formae descriptio. V. 26-36. Iterum Hymenaeum ad virginem in domum novi coniugis evocandam et sponsorum animos arctissimo amoris vinculo coniugandos, ab Helicone invitat. V. 36-46. solempni invocationi Hymenaei, ut eo libentius dux ille Veneris his celebrandis nuptiis dexter adesse velit et propitius, accinere iubet indelibatatas virgines. - Locum sequens a V. 46 - 76. versatur in decantanda Hymenaei laude. A versu 76 sigillatim enarrantur ritus nuptiales, quibus solempni pompa ad novi mariti aedes virgo deduci, ibique excipi solebat. V. 100-115 summa amoris constantia maritum semper inhaesurum esse solis eius amplexibus pollicetur. V. 121-126. puerorum chorus, ad ianuam sponsi venientem sponsam excepturus, iubetur faces extollere et hymenaeum in modum concinere. V. 126-128. cantus lascivorum carminum Fescenninorum mox instituendus indicitur. V. 128-141. concubinus a furtiva sponsi consuetudine excluditur. V. 141-151. ipse sponsus, ut in posterum a molli puero abstineat, rogatur; at sponsa V. 151 seqq. ut votis mariti, tam nobilitate quam divitiarum copia praestantis, morigeretur et satisficiat, monetur. V. 166 seqq. ipse sponsae adventus ad sponsi ianuam poetae nunc observatur animo. iubetur igitur nova nupta intrare domum, et ferventissimum mariti amorem coram cognoscere V. 171 seqq. mox e manu ductoris dimissa V. 181 seqq. a spectatae fidei feminis collocatur in lecto, V. 186., ad quem vocatur maritus, V. 191 seqq., qui sine mora adest, V. 201., hic bonos coniuges ledere sinit poeta pro lubitu et voto, ut prognato puero, vivis coloribus expressam patris imaginem et matris pudicitiam

ore referente, felices parentes fiant, carmen nuptiale finit. — Aulus Manlius Torquatus, in cuius nuptias composuit hoc carmen Catullus, idem esse videtur, cuius singularem in se amorem et amicitiam magnifice extollit infra in Elegia eius nomini inscripta, LXVIII. Nobilissima autem eo tempore fuit gens Manliorum, ex quibus Titus Manlius primus dictus est Torquatus teste Cicerone *Offic.* III, 31. vir consularis vocatur Aulus Manlius Torquatus apud Plin. *Nat. Histor.* VII, 53. Tom. I, p. 409. edit. Harduin. At Iuliam non nisi ex eo, quod v. 87. Aurunculeia vocatur, e gente Cottarum, quorum cognomen Aurunculeius fuit [vid. Liv. in *Suppl. Freinshem. Lib. CIV.* c. 57. Caesar de B. G. II, 11.] ortam esse, colligere possumus — Vetus huius carminis inscriptio, Epithalamium, quam editiones antiquissimae prae se ferunt, saepius ab interpretibus impugnata et repudiata fuit. Iam Muretus ad h. c. scribit: Est hoc carmen quidem nuptiale, neque tamen proprie epithalamium, nam epithalamia canebantur a virginibus quum iam nova nupta in lecto viri collocata esset, etc. Sed Muretus et qui eius vestigiis insistent, vocis proprietatem urgentes, notionem Epithalamii nimis arctis circumscribunt finibus. Quod si enim multa alia carmina communi passim assensu ad genus quoddam carminum referri solent, quorum propriae indoli et naturae vel primae origini minime respondent, non video cur non eodem iure latiori significatione omne carmen vocari possit Epithalamium, quod, ad quascumque celebrandas nuptias, res et ritus nuptiales tractat, sive illud a virginum puerorumque choro ad ianuam sponsi sub adventum sponsae decantatum fuerit, [ut carmen sequens LXII.] sive illo ad vota sponsis canenda ipso poeta [ut Noster hoc carmine] chorum evocarit, et quasi chori praecentor verbis praeciverit. vide quae erudite in hanc rem disputat Cl. Wernsdorf ad Poët. Min. in Praefat. ad Epithall. Auspicii et Aellae et Laurentii et Mariae, ubi de veterum epithalamiorum auctoribus et diversa ratione accurate exposuit. Tom. IV, p. 462 — 475. Interim nolumus pugnare cum iis, qui carmen nostrum Hymenaei potius nomine inniendum esse contendunt: de Epithalamio Pelei et Thetidos vid. nos in argumento. — De variis ritibus in nuptiis veterum observatis, quos poeta in hoc carmine tangit, multi multa scripsere; legi autem poterit Alberti Fabricii Bibliog. Cap. XX, §. V, 898. — 99 edit. Schaffh. adde Montfaucon. L'Antiquité

expliquée T. III, p. 216 - 24. et Potteri Archaeol. Graec. lib. IV, c. 9. T. II, p. 232-41. - Ceterum, cum hoc carmen, quod Veneris et Gratiarum manibus scriptum esse iudicat Barth. ad Claudian. p. 789. pulcherrimis antiquitatis monumentis iure accensendum videatur, passim existere, qui illi vel illustrando vel in vernaculam vertendo peculiarem operam addicerent. Denique vix dubium est, quin Catullus in hoc carmine scribendo exemplum quoddam Graecum, fortasse Sapphonem, cuius odas quasdam epithalamii inscriptionem habuisse testatur Dionys. Halicarn. *ἡ εἰς τὴν c. 4. εἰς τὴν μὲν ἐπὶ τῷ ἱερῷ*, ante oculos habuerit. De metro observa pro dactylo nonnumquam trochaeum et in versu quarto pro trochaeo in prima sede spondaicum positum esse. Eodem autem versus genere, quo cuiuslibet strophae tres versus primi in epithalamio nostro constant, praecinit quoque epithalamium Iasonis et Creusae nuptiis chorus et mulieribus Corinthiis apud Senec. Med. v. 75 et seqq.

Collis o Heliconei
Cultor, Uraniae genus,
Qui rapis teneram ad virum
Virginem, o Hymenae Hymen,
Hymen o Hymenae:

5

V. 1. alii *Heliconii*.

V. 2. *Uraniae genus*. hinc *Musa genitus* vocatur *Hymenaeus* apud Claudian. XXXI, Epithal. Pallad. et Celer. v. 31. ubi cf. *Gesner*. alii ut *Proclus* in *Chrestomathia* apud Photium p. 425. *Hymenaei* matrem faciunt *Terpsichorem*. Quantumvis enim in veterum mythis *Musarum* celebretur castitas, et ipse *Cupido Musas* a se vulnerari posse neget apud *Lucian*. Dialog. Deor. XIX, 2. vix ulla tamen in numero novenario reperitur, ex qua non aliquis furtivo concubitu susceptus di-

catur. vid. *Hemsterhus*. ad *Lucian*. l. c. Facile autem ex fabulosa *Hymenaei* origine apparet cur sedes illi fere propria in monte *Helicone* assignata fuerit. *genus* pro stirpe vel filio dicitur passim. *Senec. Med. v. 845*. *Virgil. Aeneid. XII, v. 198*. vid. *Burmamnus* ad *Ovidium Metam. II, 743*. Sic *γῆρας* apud Graecos. vid. *Ernesti* ad *Callimach. H. in Apoll. v. 74*. de veterum inconstantia in variis, qui perhibentur *Hymenaei* parentibus vid. de *la Cerda* ad *Virg. Aen. IV, v. 99*.

Cinge tempora floribus
 Suaveolentis amaraci.
 Flammeum cape: laetus huc
 Huc veni, niveo gerens
 Luteum pede soccum:

10

V. 3. *qui rapis* etc. virgines enim ad maritum deducendae e gremio matris vel cognatorum se rapti simulabant, [cf. v. 56 – 59.] non quidem, ut Festus putat, quod raptus virginum feliciter cesserit Romulo, sed potius, opinor, pudoris, qui decet virgines, declarandi causa. Hinc apud Claud. XXXI, Epithal. Pall. et Celser. v. 124. *Aggreditur Cytherea nurum, stentemque pudico Detrahit matris gremio.* – o *Hymenaeae Hym.* H. o Hy. fuit haec solemnis fere in nuptiis decantata formula. vid. Aristoph. Av. v. 1740. et quae in hanc rem ibi notat doctissimus huius fabulae Interpres Bechius.

V. 6. – 10. *Cinge temp. flor.* Sic Bion. Idyll. I, v. 88. *Hymenaeo*, qui eodem fere, quo novae nuptiae, apud poetas ornatu induci solet, *εἰς γαμήλιον* tribuit. Cingebantur autem novae nuptae corollis floris, vid. *Paschal.* de Coron. II, c. 16. et singularis, qui *de coronis nuptialibus* exstat, libellus *Maderi* qui prodiiit Helmstedii 1688. *suav. amarac.* amaracus suaveolens idemque est Maiorana nostra sive Sampsuchum in Cypro teste Plinio XXI, 22, s. 93. *laudatissimum* et *odoratissimum*. Venuste suaveolentem amaracum describit Lotich. Carm. I, 19, 25. seqq. edit.

Kretzschm. p. p. 403. – *Flammeum* fuit genus velaminis lutei vel crocei et flammei coloris, quo die nuptiarum, pudoris causa, cooperiri solebant virgines. Ovid Heroid. XXI, v. 162. ubi cultum Hymenaei describit, *flammeum*, quo ille utitur, vocat *pallam croco splendidam*. cf. *Interpretes* ad Petron. c. 26. p. 121. *Burmanna.* edit. sec. et *Dempster* ad Claudian. Rapt. Proserp. II, 325. p. 595. edit. *Burmanna.* Sec. – *luteum soccum.* *soccus* calceamenti genus graecum, cuius usus, mulieribus praecipue admatatus, apud viros plerumque ad venustatem et ambitiose quaesitam elegantiam spectabat. Sic Hercules deliciis ac libidines faciens apud Omphalem *socco luteo* indutus placere studet dominae. Senec. Hippolyt. v. 322. Ex multis aliis autem locis constat, a beatioribus ac mollioribus ingentem saepe in pretioso soccorum usu sumtum factum esse. Plaut. Bacchid. II, 3. 98. Plin. Hist. Nat. XXXVII, 2. 6. Sueton. Caligul. 52 et ibi *Torrent.* Copiose de omni soccorum usu egit *Balduin. de calc. Antiq.* cap. XVI, *Color luteus* h. e. flavus, erat festi ornatus et laetitiae index, quo inprimis delectati sunt amantes. vid. *Cerda* ad Virg. Eclog. II, v. 50. et *Brouckhus.* ad Tibull. I, 7. 46.

Excitusque hilari die,
Nuptialia concinens
Voce carmina tinnula,
Pelle humum pedibus, manu
Pineam quate taedam.

15

Namque Iulia Manlio,
Qualis Idalium colens
Venit ad Phrygium Venus
Iudicem, bona cum bona
Nubit alite virgo:

20

V. 15. *spineam quate taedam* ex emendatione Parthenii in edit. Venet. Moret. et aliis. Eodem modo num *spinaca* an *pinca* taeda in nuptiis rectius dicatur, dubitant interpretes in loco Ovid. Fast. II, v. 558. Apud Plinium quidem Nat. Hist. XVI, 18. *spina* nuptiarum facibus auspiciatissima dicitur, et apud Festum (s. v. *patrimus*) unus ex patrimis facem praefert ex *spina* alba; sed cum lectio *pinca* constanter servetur in omnibus MSS. Statii, Vossii, Vulpii et editionibus potioribus, taeda *pinca* autem recte locum habeat in nuptiis, omnino haec praefenda videtur —. V. 16. *Iunia* in MS. Statii. *Mallio* Gryph. V. 20. *Nubit* in MS. Stat.

V. 11. *nuptial. concin. carmin.* *νεμυστικὸν ᾠδὴν*, ut vocat Aristoph. Av. 1727. *voce tinnula* clarisona. Hinc Hymenaeus apud Callimach. vocatur *ἱνίχης* Hymn. in Del. v. 296. ubi cf. *Spanhem.* — *pelle humum pedib.* ornate pro vulgari *salta*; simili ornatu Horat. de saltantibus Gratiis Od. I, 4. 10. *Alternò terram quatiant pede* — innititur autem saltatio, quae in pompa nuptiali institui solebat. Homerus in pompae nuptialis descriptione, Iliad. XVIII, 493. *ἡδὲ δ' ἑπὶ μὲν ἱερῶν καὶ ἐν ἱερῶν ἱδὲ καὶ ἐν ἱερῶν* — cf. Hesiod. Scut. Hercul. v. 277. *manu pineam quate taedam.* de praetatis in pompa nuptiali facibus res est notissima et in omnibus antiquitatum compendiis occupata. Ex pinu autem praecipue facies nuptiales

factas fuisse docet Dempsterus ad locum Senec. Med. v. 37. ubi fax nuptialis *pronuba pinus* dicitur.

V. 16. Splendidissima Iuliae cum divina Veneris forma, qua olim ad Paridem, formae iudicium sobitura, venit, comparatio. Comparantur quidem et alias pulchrae puellae cum Veneri, vid. Schrader. Iad Musaeum p. 152. sed neutiquam cum insigni illa Veneris imagine, qua ad pulchritudinis palmam Minervae et Iunoni praeripiendam quibuslibet lenociniis composita fuit. Imaginem Veneris, una cum Iunone et Minerva coram iudice Paride se sistentis ex duobus veteribus lapidibus expressum dedit Lippert Dactylothee. Mill. I, 291 — 292. Cum Thetide, qualis illa

Floridis velut enitens
Myrtus Asia ramulis,
Quos Hamadryades Deae
Ludicrum sibi roscido
Nutriunt humore.

25

Quare age, huic aditum ferens
Perge linquerè Thespieae
Rupis Aonios specus,
Lympha quos super inrigat
Frigerans Aganippe:

30

V. 22. *Myrtus agla* Venet. et sic e Plin. Hist. Nat. XV, 29. legendum quod censet Ramirez de Prado ad Luitprandi Chronicon an. DCXXIII. *hagia* est in margine edit. Gryph. V. 25. *roscido* — Nutriant in humore contra metri rationes in Ald. Venet. Gryph. semper enim producitur autepenultima in humore. Statius e MS. profert in honore, et margini edit. Gryph. adscriptum est in odore, quae quidem lectiones haud dubie profectae sunt ab auctoribus, qui spondaeum pro dactylo positum ferre non possent. V. 29. in aliis *Nympha*; insulitis autem in locis voces *Nympha* et *Lympha* a librariis pro habitu commutatae sunt. vid. quos laudat Drakenborch.

ae obtulit Poleo, Deliam suam
eodiparat Tibull. I, 5, 46. —
Iddilium vid. supra ad Carm.
XVI.

V. 19. *bona cum botia*, *suavis*
εὐχάρις, ut apud Ovid. Trist.
IV, 2, 15. *Plebs pia cumque*
pid — *bona lite* laustis ominibus.

V. 21. *Myrtus Asia* h. e.
ad *Asiam* paludem. Est enim
iam *Asia* angustus tractus pa-
luster Lydiae ad Caystrum, non
longe a Tmolo, vel ex Homero
satis notus. Iliad. II, 461. vid.
Voss. ad h. l. et Heyne ad Virg.
Georg. I, 383. de universa terra
Asiatica non cogitandum esse
sponte apparet. Passim autem
a poetis tenerae puellae myrto
comparari solent. vid. Horat.
Od. I, 25, 18, ubi alia loca
excitavit Iani. cf. infr. LXIV,

CATUL. Carm.

89. — *ludicrum* ἄδεια, *enipere*
ut haberent quo se oblectarent.
Serv. ad Virg. Eclog. X, 62.
Ceterum ac h. l. conferatur
doctissimus Mitscherlich, ad
Hymnum in Ceterem pag.
116, ubi pulchre loci nostri
interpretationem ducit ex Ari-
stophan. Av. 4. 1093. ἡμῶν τε
πρὸς τὴν κρητὶν Ἀνακτορεν πύργον
χρῆσι — Τὸν τε κρητὶν.

V. 26. *huc aditum ferens*.
— *aditum ferre* dictum est ut
pedem ferre. — *perge linquere*
h. e. linque sine mora. Eleganter
enim *πὲρ* pergere inservire solet
periphrasi, cum sermo est de
rebus, quae confestim et nulla
interposita mora fieri debent.
— *Thesp. rup. Aon. spec.* h. e.
Heliconem, qui a Thespiis urbe
Boeotiae, molliter assurgere in-
cipit. vid. Voss. unde Musae

T

Ac domum dominam voca,
 Coniugis cupidam novi,
 Mentem amore revinciens,
 Ut tenax hedera huc et huc
 Arborem implicat errans.

35

Vos item simul integrae
 Virgines, quibus advenit
 Par dies, agite in modum
 Dicite: O Hymenaeae Hymen,
 Hymen o Hymenaeae:

40

ad Sil. Italic. XI, 20. V. 31. *Ad domum* in quibusdam. Saepissime quidem vocabae *ad* et *ae* confusae sunt a librariorum negligentia, quod multis exemplis Livianis docet Drackenborch. ad Liv. T. III, p. 420, sed unum *ae domum* laud dubie genuina est lectio. V. 34. *hae et hae* in edit. vetl. Venet. Gryph. Muret. at in omnibus MSS. Statii *huc et huc*. V. 36. *vos*

dictae sunt *Thespiades* - *Lympha* quos *sup.* etc. h. e. quos desuper rorante aqua frigida humectat fons Aganippe.

V. 31. *Ac domum dominam voca.* suaviter iam nova nupta vocatur *domina*, quo quidem blando nomine tam puellae in re anatoria, quam uxores et matronae gaudebant. Hinc Epictet. Enchirid. cap. XL, p. 159. edit. Hein. *in quibusdam libris non transmissum lectu, sed cum ad hunc nuptum adductum.* cf. Spanhem. de usu et Praest. Num. Dissert. XII, p. 487. *Cerda* ad Virgil. Aeneid. VI, v. 397. et *Rittershus.* ad Oppian. Cyneg. I, v. 4. - *mentem amore revinc.* etc. h. e. animum eius cum mariti animo ita connectens mutuo amore et vinciens, ut, quo tenaci amplexu hedera implicari solet arbori, eodem illa marito implicetur et cum eo coalescat. *revinciens*, eleganter *vinciendi*

notio transfertur ad amorem. *Brouckhus.* ad Tibull. I, 36, 20. *tenax hedera* tenaciter adhaerens, nec facile se divelli patiens. *errans* h. e. *serpens* *multipli lapsu et erratico* ut loquitur Cicero Cat. Maior. cap. 15. *venis revincendae.* Suavissima autem hac comparatione usus est quoque Horatius Od. I, 36, 20. *nec Damalis novo Divelletur adultero, Lascivis hederis ambitiosior.* cf. eundem Epod. XV, v. 5, 6.

V. 36 - 41. *integrae castae et intactae.* cf. supra ad Carum. XXXIV, v. 2. - *in modum dicite* ad numeros et rhythmum canite, choro cum rhythmico et ad leges musicas accinite, idem mox v. 123. dicitur *in modum concinere.* - *dicere*, ut Graecorum *ᾄδω* pro *canere*, tritum et pervulgatum est; collegit tamen exempla *Brouckhus.* ad Tibull. II, 5, 11.

Ut lubentius, audiens
Se citarier ad suum
Munus, huc aditum ferat
Dux bonae Veneris, boni
Coniugator amoris.

45

Quis Deus magis ah magis
Est petendus amantibus?
Quem colent homines magis
Coelitus? O Hymenaeae Hymen,
Hymen o Hymenaeae.

50

Te suis tremulus parens
Invocat: tibi virgines
Zonula solvunt sipus:
Te timens cupida novus
Captat aure maritus,

55

iterum in edit. Venet. vosque item in MSS. Statii. V. 46. magis amatis in edit. Venet. et omnibus MSS. Statii, unde ille legendum censet magis a macris admodum ieiune! — magis optimis Gryph. Muret. magis ac magis Vossius. Fons depravatae lectionis haud dubie latet in veteri scribendi ratione a sine aspiratione pro ab, quod saepe reperitur in veteribus codicibus, vid. Brouckhus. ad Propert. I, 16, 13. Probabile autem est scriptum fuisse magis a magis praecipue cum Scalig. in optimo libro magis a macis se invenisse testetur, et litera c cum g, ut v. 68. iuncier, pro iungier passim in libris MSS. permutetur, ita ut nostra lectio, elegans sane et commoda, ex hac ratione defendi posse videatur. V. 54—55. Te timent, cupida novos Captat aure maritos Muret. Te te Hymen cupida

V. 43. seqq. *munus*, munus Hymenaei versatur in confirmandis nuptiis honestis et legitimis; hinc vocatur *dux bonae Veneris* h. e. honestae et Coniugator boni amoris h. e. legitimi.

V. 46. *magis ah magis*. ah iam est particula cum admiratione rem augentis.

V. 51. *Te suis trem. par. inv. suis in gratiam filiarum suarum,*

ut illas faustis nuptiis bees. Expressit hoc laudatissimus inter Nostrates poeta Ramlerus in Carm. Lyr. XXVII, ad Hymenaeum. *tibi* exquisitis pro tuis auspiciis. — *virgines zonula solvunt sinus*, se tradunt marito et copiam sui illi faciunt: *zonam virginum* ipse maritus proprie solvere solebat. *de zona et zonae solutione* vid. quos laudavi supra ad Carm. II,

Tu fero iuveni in manus
 Floridam ipse puellulam
 Matris e gremio suae
 Dedis, o Hymenaeae Hymen,
 Hymen o Hymenaeae.

66

novus etc. nulla allata ratione tacite in lectum recepit Vossius, cuius vestigia more suo legit Vulp. *novos maritos* quod in omnibus MSS. reperit Statius, sine dubio *ἀνδρας* pro casu recto *novus maritus* positum fuit. pro *timens* alii *tumens* alii *tenens* malunt. vid. not.

v. 13. adde *Iul. Carol. Schlaegerum* in *Commentatione de Diana* *Διῶν* – *Te timens cupida novus captat aure marit.* Sensus: tempus illud, quo sollemni cantu nomen tuum, Hymenaeae, resonat, [Te] cupide expectat novus maritus et cupidus arrectisque auribus dulcissimos huius cantus sonos captat et excipit. *timens* ne quid forte mali, priusquam hic cantus audiatur, speratas nuptias turbet. *Cl. Gurlitt* in notis ad *Rosenfeldi* Vers. Metric. plane contra latinae linguae indolem, vernacula fortasse deceptus, *ti timens* vertit *verehend.* in hac enim significatione nunquam in bono sensu apud Latinos *timere* dicitur – Sed, ut fatear, multo magis mihi arridet lectio *tumens* h. e. libidine turgens, *ipso*, Tibull. I, 8, 36. *Dum tumet et teneros couserit usque sinus.* mihi certe haec lectio ex mea interpretatione multo poeta dignior et rei convenientior videtur.

V. 56. *Tu fero iuveni.* displicet iuvenis *ferus* *Burmarius*

Sec. ad Lotich. Eleg. IV, 3, 55, *sed ferus ignis* de vehementiori amore apud Ovid. Remed. v, 265. dicitur. *Omnia fecisti, ne te ferus ureret ignis.* Est igitur iuvenis *ferus* idem plane, qui in simillima animi affectione *ardens* vocatur Carn. LXII, v. 23, qui locus a v. 20. omnino cum nostro comparandus est. – *Floridam* h. e. pulchram, suavem et amabilem. vid. de hac voce *Brouckhus.* ad Tibull. I, 1, 16. – *dedis dedere* inquit Muretus ad hunc loc. *plus quiddam est, quam dare.* *Damus* etiam recepturi, *dedimus* vero ea tantum, quae volumus accipienti propria ac perpetua fieri; et sane *dedere se alicui* ita dicitur ut sit: totum se alicui tradere et totum ad alicuius voluntatem se componere. vid. *Graevius* ad Cicer. Orat. pro Ca. Plancio cap. 30, quae quidem notio vel maxime loco nostro convenit. Simillime *dedere* dicitur infra Carm. LXIV, v. 375. *Dedatur cupido iam dudum nupta marito.* Passim tamen *dedere* simpliciter pro *dare* dicitur. Tibull. I, 3, 7. ubi vid. *Heys.*

Nil potest sine te Venus,
Fama quod bona comprobet,
Commodi capere: at potest,
Te volente. Quis huic Deo
Compararier ausit?

65

Nulla quit sine te domus
Liberos dare, nec parens
Stirpe iungier: at potest
Te volente. Quis huic Deo
Compararier ausit?

70

Quae tuis careat sacris,
Non queat dare praesides
Terra finibus: at queat,
Te volente. Quis huic Deo
Compararier ausit?

75

V. 68. *Stirpe vincier* in L. MS. et tribus antiquissimis edit. testante aditor. Cantabrig. Eandem lectionem reperit quoque Scaliger, sed idem *iungier* vel ex ea causa reponendum esse censet, quod fugitivus oculus librarii *iuncier* pro *iungier* in veteri codice forte exaratum legentis facillime in describenda voce aberrare potuerit. Sic *iunctus* et *vinctus* passim

V. 61. *Nil potest sine te Ven.* etc. ornate et eleganter pro vulgari: Nullus amor, nisi per te confirmatus, honestus haberi et communi assensu probari potest, at est et habetur honestus per te et tuis auspiciis confirmatus. *aliquid commodi capere* iam est bono eventu in aliqua re gaudere, bene et feliciter aliquid perficere. — Similiter de Hymenaeo Claudian. Epithal. Pall. et Celer. v. 31 — 34. *Hunc Musa genitum legit Cytheraea ducemque Praefecit thalamis: nullum iunxisse cubile Hoc sine, nec primas fas est attolere taedas.* Pulchre nostrum expressit Lotich. Eleg. IV, 3,

55, 56. *Nil sine te Venus alma potest Iovis inclita proles Comprobet assensu quod bona fama suo.*

V. 66 — 71. *Nulla quit sine te dom.* h. e. nulla familia edere et suscipere potest liberos legitimos, nisi qui ex coniugio legitime contracto et Hymenaei sacris initiato prognati sint — *parens stirpe iungier* parentis nomen legitima stirpe propagari.

V. 72. etc. *Non queat dare praesid. terra fin.* aditus enim ad summos in republica honores non patebat apud Romanos hominibus spuris. per *praesides* autem intelliguntur omnes, qui

Claustra pandite ianuae,
 Virgo adest. Viden' ut faces
 Splendidas quatiunt comaș?
 Sed moraris, abit dies;
 Prodeas, nova nupta.

30

Tardat ingenuus pudor,
 Quae tamen magis audiens
 Flet, quod ire necesse sit,
 Sed moraris, abit dies;
 Prodeas, nova nupta.

85

a librariis permixtae sunt vid. Drackenborch. ad Liv. Tom. III, p. 95. pari modo in *vinxisse* et *iunxisse* variant libri apud Claud. Epithal. Pallad. et Celer. v. 32. ubi vid. Interpp. *Stirpe dicier* Muret. *Stirpe nitier* Stat. V. 81—82. *Tardet ingenuus pudor Quem tamen magis audiens Flet* in omnibus MSS. Statii et vetustissimis, quas editor Cantabrigiensis insperxit editt. *tardet* Scalig. et alii antiquae dictum esse putant pro *tardat*, ut denset pro densat et alia similia. quem referunt ad audiens et audire pudorem explicant pudori obtemperare vel, parere; at magis pro nimis sumunt; quod quam durum sit, quilibet facile sentiet. Si omnino quem legendum sit, malim certo duritiem huius versus ita fere mollire: quem tamen [pudorem] magis iam quam aliorum adhortationem audiens flet, quod etc. Equidem in textu pro *tardet* dedi vulgarius *tardat* et sic est apud Ald. et in edit. Gryph. pro quem ex edit. Gryph. Voss. Græv. Vulp. recepi quae, ut olim iam ita rescribendum esse visum est Scaligero, qui inde errorem fluxisse putat, quod Gallicanum fortasse exemplum que

administrandae et tuendae reipublicae quocumque modo vel munere praesunt et invigilant. cf. Scalig. et Voss.

V. 76. *Viden' ut*, vide de hac formula, qua repente animus ad rei cuiusdam contemplationem advocatur, Burmann. et Heins. ad Valer. Flacc. V, v. 595. et Brouckhus. ad Tibull. II, 1, 25. sic Graeci *ὥς ἵδης* — ut faces splendid. quat. com. sublimius pro: scintillant. Paulo audacius enim rutilantes flammae radii a sublimioris spiritus poetis comparari solent *crinibus*. Loca

quaedam collegit Vulp. Sic crines tribuuntur astris. vid. quos laudat Dorville ad Charit. p. 656, edit. Lips. Sic sol ignicomus apud Auson. Epist. VII, 8. Ceterum cum nostro compara Hesiod. Scut. Hercul. v. 275. — *prodeas* verbum pompae muliebris. cf. Brouckhus. ad Tibull. I, 10, 70.

V. 81. *Tardat ingenuus pudor* etc. sensus: tardat quidem ingenuus et virginalis pudor, quem lubenter illi concedimus; eadem tamen nunc audiens, quod ire necesse sit, multo ma-

Flere desine. Non tibi,
Aurunculeia, periculum est,
Ne qua femina pulchrior
Clarum ab Oceano diem
Viderit venientem.

90

Talis in vario solet
Divitis domini hortulo
Stare flos hyacinthinus.
Sed moraris, abit dies;
Prodeas, nova nupta.

93

Prodeas, nova nupta, sis:
Iam videtur, et audias

sine diphthongo pro quae scriptum obtulerit. cf. not. V. 87. in MS. Statii *Aurunculeia*, nude forte legendum putat *Arunculea*. *Hereuleia* in edit. Ald. Venet. Gryph. Muret. V. 96. *Prodeas nova nupta si iam videtur* in omnibus MSS. et editionibus antiquissimis, quae quidem lectio facilitate sua ita se commendat, ut iure miseria eius integritatem in disceptationem vocantem fuisse a Scaligero. Emendavit autem Scaliger hunc locum ita, ut in textu et plerisque post Scaligerum editionibus nunc legitur, quae nihil elegantius a poeta in toto hoc poematium scribi potuisse pronunciat. *Elegantissimus poeta, sit illo μνηστῆρ inicitur festinationem votorum in pulgo. Nam cum vulgus optat aliquid, tametsi id non evenit, tamen quasi venerit, sibi ipsum permodum conatur.* Eleganter omnino sic scribere poetam et rem ad sensus vocare potuisse quis neget? Sed cum nullum plane in libr. MSS. et edit. vet. latentis in hoc loco vitii appareat ve-

gis flet et tardius procedit. — Meliorem rationem ex verbis paulo impeditioribus bonum et commodum sensum eliciendi equidem reperire non potui. Sensus autem, qui ex mea interpretatione, et recepta lectione exit vel propterea commodus et rei conveniens videri potest, quod, quo magis saepe homines in re tristi a lacrymis sibi temperare iubentur, eo magis in eis erumpere et dolori indulgere solent. Quod vel maxime de pudore virginali valet. vid. Var. Lect.

V. 86. *Flere desine* etc. a fletu iam ideo Aurunculeiam abstinere iubet, quod formae venustati, qua ab nulla omnino superetur femina, vel maxime fidere, et hinc felicissimum augurari possit coniugium. *Clarum ab Oceano diem vid. ven.* ornatissime pro simplici: *existiterit*.

V. 91. *Talis in vario sol.* cf. omnino Carm. LXII, 39, seq. *horto vario* h. e. floribus versicoloribus distincto. *stare* h. e. florere. Sic saepe res *stare* dicuntur, quae in summo flore

Nostra verba. Viden' faces
Aureas quatiunt comas;
Prodeas, nova nupta.

100

Non tuus levis in mala
Deditus vir adultera,
Probra turpia persequens;
A tuis teneris volet
Secubare papillis:

105

Lenta qui velut assitas
Vitis implicat arbores,
Implicabitur in tuum
Complexum. Sed abit dies;
Prodeas, nova nupta.

110

stigiunt, quis vere Catullum ita scripsisse praestet? Quod si enim verba
si iam videtur frigent, friget quoque, quam substituit Scaliger, particula
sis, quas eandem significationem habet. — Equidem ex lege, quem mihi
in interpretandis veteribus scripsi, ab iis lectionibus, in quas omnes libri
MSS. et edit. vet. amice conspirant, si nullo modo sensus ex iis erui po-
test idoneus, non facile discedendum puto. — Vossius, haud dubie exemplo
Scaligeri inductus, pro si reposuit et, ut sit nota silentii, sed valde cum
Vulpio veror, ut haec particula sine vocalis adiumento syllabam explere
possit. V. 98. *viden' ut faces* vitiose in Grap. et quibusdam aliis invito
metru. vide ut *faces* rectius vult Statius. V. 105. *papillalis* Venet. contra

sunt. V. 96. vid. Var. Lect.

V. 99. *fac. aur. com. q.* cf. ad
v. 78. Sic *χρυσός* idcirco *ἀργός*, de
coruscante siderum splendore
in Orph. Fragm. VI, v. 22, p.
366, edit. Gesner. *χρυσός* *ἀργός*
ἀργός *Ἀρσενίος* vocatur Hesper-
us apud Bion. Idyll. VIII, v. 1.

V. 101. *in mala adultera*
h. e. lasciva et proterva: ut
contra supra v. 19. *bona virgo*
honestae et pudica. *deditus* in
aliqua Lucretiana locutio, vid.
Gifan. in Indic. Lucret. — *pro-*
bra turpia turpem sinorem. *a*
tuis papillis exsquisite pro a te.

V. 106. *Lenta qui velut ass.*

Nobilissima a vite arbore impli-
cita ad adumbrandum coniu-
galis amoris vinculum arctissi-
mum translata comparatio, qua
certatim usi sunt sequioris aeta-
tis poetae. Sic Lotich. Eleg. IV,
3, 147. *Ergo velut patula vitis*
se tollit in almo, Vitis et im-
positum sustinet ulmus onus. Sic
pius uxori vir adhaereat — lenta
elegans epitheton, flexibilem
vitis tenacitatem notans, qua
arborem, cui annexa est, com-
plectitur. Adiungebantur autem
vites praecipue ulmis. Columella
de Re Rustic. XI, 2, 79. Ulmi
quoque recte vitibus maritantur,

* * *

* * *

* * *

O cubile, quot, o nimis

Candido pede lecti,

115

Quae tuo veniunt hero,

Quanta gaudia, quae vaga

Nocte, quae media die

Gaudeat! Sed abit dies;

Prodeas, nova nupta.

120

metrum. V. 111. *** Hic tres versiculi ab omnibus MSS. atque editionibus antiquioribus sine ulla exceptione ut Scaliger affirmat, absunt. et hi duo, quos ad edit. Bipont. excudi curavimus, varie et corrupta leguntur. — Piget fere adscribere, quot modis lacunam huius strophæ expleri studuerit virorum doctorum sagacitas. Apud Aldum integra strophæ legitur sic: *O cubile quot omina Candido luctro pede Quae tibi veniunt bona, Gaudeas sed abit dies, Prodeas nova nupta.* In edit. Gryph. hoc modo: *O cubile quod homine Candido pede lectulis Quae tibi veniunt bona, Gaudeas, sed abit dies, Prodeas nova nupta.* In edit. Murel. ita: *O cubile quot omina Candido pede lectulis, Quae tibi veniunt bona? Gaudeas, sed abit dies. Prodeas nova nupta.* Scaliger duos versiculos, ut in libris MSS. leguntur, ad sensum inde extorquendum iungit et digerit eum sequenti strophæ ita: *O cubile [o nimis Candido pede lecti] Quae tuo veniunt hero, Quanta gaudia.* Vossius omissis tribus versiculis prioribus et asterisco notatis legit: *O cubile quot omnibus Candido pede lecti.* Heinsius in notis ad Catullum tentat: *O cubile quot omina*, alii aliter. Ego vero ad hunc locum tam interpretandum, quam emendandum ne verbum quidem addo. Cui volupe est in eiusmodi locis exorere ingenium, per me licet quemlibet sensum ex hoc corrupto loco extupdat, aut mutila et deperdita membra reseruat. Mihi quidem antiquitatis monumentum mutilum et detruncatum multo magis placet, quam additamentis a mauo recentiori interpolatum et expositum nitidissimis. V. 119. *Gaudeas* in quibusdam.

atque haec ipsa vitis cum ulmo coniunctio vocabatur *coniugium*, *ulmus* mas, *vitis* femina. vid. inprinis *Cerda* ad Virgil. Georg. I, 2. et conf. Carm. LXII, v. 54. — *assitas* h. e. iuxta satas, nam recte et saepe *seri* dicuntur arbores. Multa exem-

pla collegit *Heins.* et *Drackenborch.* ad Sil. Ital. X, v. 533.

*** V. 111. vid. Var. Lect.

V. 116. *Gaudia* sexcenties in Veneris usu. *vaga nocte* — *vaga* poëtae appellant, quaecumque motu perpetuo feruntur. vid. *Brockhus.* ad Tibull. I,

CATUL. Carm.

V

Tollite, o pueri, faces:
 Flammæum video venire.
 Ite, concinite in modum:
 Io Hymen Hymenæe io,
 Io Hymen Hymenæe.

125

Neu diu taceat procax
 Fescennina locutior;
 Neu nuces pueris neget
 Desertum domini audiens
 Concubinus amorem.

130

V. 122. *videor venire* dedit Scaliger et ex græca loquendi ratione *videor* explicat. nonnulli legunt *videor videre*, sed nostra lectio *video venire* est in omnibus MSS. teste Statio. Nec in quibusdam. ne Voss. Vulp. V. 127. *Fescennina* iocatio citra necessitatem coniecat Heinsius in not. ad Catull. V. 129. *Desertum Deum audiens* vel *desertum dominum audiens* ex MSS. affert Statius, qui corrigit: *defectam dominam audiens Concubinus*; in versu sequenti pro *amorem* alii legunt *amores*, at Vossius vult *amor*; nec dubitamus, quin recte aliquis *desertus amore* ut *desertus amicis* dici possit, sed sic dure supplendum est *se*; magis placet coniectura editoris Cantabrigieusis: *desertus domino audiens Concubinus amores*, vel *desertum*

3. 33. Nocti autem a poetis non minus ac *Soli* equi et currus tribuuntur. vid. Heyne Excurs. ad Virgil. Aeneid. II, v. 8. Tom. II, p. 236. — *media die* h. e. interdiu. *media* saepe apud poetas est epitheton ornans, et latiori significatione accipiendum est.

V. 121. *Tollite* h. e. in altum tollite, extollite, ut saepe *flammeum*. vid. ad v. 8.

V. 126. *Neu diu taceat. Fescennina* loc. *Fescennini* versus, qui in nuptiis canebantur, dicti ita, ut Festus ait, quod ex urbe *Fescennina*, (oppido Campaniae) allati essent, sive quod *fuscium* arcere putantur. Versabantur autem hi versus in iaciendis dieteris iocisque obscenis et opprobriis pelulantibus.

Hinc *Fescennina licentia* apud Horat. Epist. II, 1, 145. vid. Interpres ad locum Horat. et ad Claudiani Carmina XI – XIV, *Fescennina* inscripta et in praeis *Menagius* in Orig. Gallicis s. v. *charivari* — *Neu nuces pueris neget*. Antiquus in nuptiis Romanorum nuces spargendi mos. Spargebantur autem nuces, nupta iam in domum et thalamum deducta, cum a novo marito (Virgil. Eclog. VIII, v. 30. *sparge marite nuces*) tum ab eius concubino, quo turpiter haecenus ille usus fuerat, haud dubie ut indicarent, se relictis, et pueris, qui sparsas nuces colligerent, traditis iam, quibus adhuc indulerant, ineptis, ad seria et viris digna transituros esse. Hinc *nuces relinquere* Per-

Da nuces pueris, iners

Concubine. Satis diu

Lusisti nucibus. Lubet

Iam servire Thalassio.

Concubine, nuces da.

135

Sordebant tibi villuli

Concubine, hodie atque heri:

Nunc tuum cinerarius

Tondet os. Miser, ah miser

Concubine, nuces da.

140

domino audiens Concubinae amorem. V. 136. Hic versus tam lectione quam interpretatione misere fluctuans et impeditus non parum exercuit interpretum ingenia. in edit. Venet. ab an. 1493. et antiquissimis edit. legitur: *Sordebant tibi villione*, et sic legunt quoque Muret. et Achill. Stat. ne quid quidem de lectionis varietate addentes. Subiecta vero est a Mureto haec interpretatio: « Tu, inquit, nuper villicarum *disquaviari* te cupientium oscula, pro innata formosis unibus *superbia*, refugiebas, et amore domini *ferox* et formae bono: at nunc certe istos animos demittes, cum et dominus ad nuptias animum adlocerit et tondere te iusserit, quod iudicio est, te ei amplius in deliciis non fore ». at in ceteris editionibus fere omnibus Ald. Gryph. Scalig. Voss. Cantabrig. Vulg. Bipont. hic versus ita profertur: *Sordebam tibi villice Concubine*, cui Vossius subiungit hanc interpretationem: « Sordebam tibi, inquit, o concubine villice, neque indignum tuis iudicabas amoribus, elatus nempe et superbus formae tuae praestantia, et sionat quod villicus seu dispensator et omnia esses apud dominum; sed con-

sus Sat. I, v. 10. dixit pro virilia negotia capessere; vid. ibi Casaubon. Alii alias huius ritus causas asserunt, vid. Interpretes ad h. l. et fuse de hac re disputantem *Cerclam* ad Virgil. Eclog. VIII, v. 30. — *desertum domini* doctius pro vulgari: a domino. vid. Var. Lect.

V. 131. *iners concubine*. ele-ganter iam vocatur *iners* ob cunctationem et consilii inopiam, praecipue cum cinaedi et pathici naturalibus ex causis sint inertes et ignavi. *servire Thalassio* Hymenaei sacris operari. *Thalassius* unde dictus Hymenaeus,

vid. apud Liv. I, c. 9. et ibi Stroth.

V. 136. *Sordebant tibi villuli*. (vid. de hac recepta lectione Var. Lect.) sensus est: Sordere tibi iam inde ab aliquo tempore, h. e. ingrata molestaque esse coepit succrescens tibi et genas innumbrans lanugo, ecce nunc tempus adest, quo cinerarius nuptae iussu os tuum tonsurus hanc tibi molestiam eximet. Egregie autem haec loci nostri explicatio confirmatur loco Martialis I, 33, v. 5. *Dum nulla teneri sordent lanugine vultus. — hodie atque heri*, h. e. nuper

Diceris male te a tuis
 Unguentate glabris marite
 Abstinere: Sed abstine.
 Io Hymen Hymenaeae io,
 Io Hymen Hymenaeae.

145

eidet tibi iste spiritus, et iam iam miser a nova nupta traderis cinerario, qui cum capillitio simul quoque auferet istam arrogantiam. — *Sordebant tibi villae* in Libr. MS. edit. Reg. et Heina. vet. cod. teste edit. Cantabrig. — Mihi quidem in hoc versu semper suspecta fuit vox *villiae* vel *villae*; non video enim cur concubinus paulo iam adultior et cinerario mox tondendus *villae* praecipue contemserit, ad quas animum potius illa nunc adiecit videntur; nec mihi persuadere possum concubinum domini dispensatorem in eius domo fuisse [male enim fortasse huc traxeris locum Martial. II, 18, 24 seqq.] nec denique apparet cur Catullus, ex cuius persona dicta omnino videntur: *Sordebam tibi villae*, concubino sorduerit, vel ab illo despectus sit? Desiderabam igitur vocem aliquam, quae, ut magis responderet sequentibus, *primam lanuginem* notaret, et ecce variis a me frustra tentatis, opportune *Corradinus de Allio*, cuius editionem, nescio quo tædio raro alias consulere soleo, ex libro MS. profert *villuli*, quae lectio, sive vere in libr. MS. Corradini exstiterit, sive ab eius ingenio profecta sit, unice vera et rei accommodatissima videtur. *Villulus* est diminutivum a *villus*, quod, eodem modo ut lanugo, ad primos et teneros in genia adolescentium propullulantes pilos translatus est. Iam vero hospes plane et peregrinus in Catulli carminibus sit, qui, quantopere Noster diminutivorum usu delectetur, et quam multa alia diminutiva apud solum Catullum legantur, nesciat. Fortasse autem ab ignorantia librario- rum, quibus ignota et inaudita esset vox *villuli*, notius vocabulum substitutum est. Non dubitavi igitur lectionem Corradini *Sordebant tibi villuli*, quam iam in editione Gottingensi 1762 exhibitam video, in textum recipere, quae si sorte alia displicuerit, facile cum vulgata, quas recensui, permutari poterit. vid. not. V. 141. *diceris* Corradin.

vel brevi inde tempore. *χθις καὶ ἐκπύσις*, *χθις καὶ ἐκπύσις* vid. de hac proverbiali locutione *Gatacker* ad Antonin. X, 7, p. 292. *Weseling.* ad Diodor. Sicul. lib. II, c. 5, et ad Herodot. II, 53, p. 129. — *cinerarius* vel *ciniflo* vocabatur servus, qui calamistris in cinere calefactis herae capillum crispabat. vid. *Vossius*, qui ex Martial. XI, 78, 4. docet concubinos non mariti, ut putabat *Muretus*, sed novae nuptiae iussa

tonsos fuisse. adde *Vulp.* — *miser* ab *miser* *alponensis* iam eius vicem dolet.

V. 141. *Diceris male* etc. Aiunt quidem homines, haud facile te impetraturum esse a libidine tua, ut in posterum abstineas a mollibus et imberbibus pueris, sed abstine quae- so. — *unguentate*, nam die nuptiali vel maxime novum inaritum decebat unguentis delibutum caput.

Scimus haec tibi, quae licent,

Sola cognita: Sed marito

Ista non eadem licent.

Io Hymen Hymenaeae io,

Io Hymen Hymenaeae.

150

Nupta tu quoque, quae tuus

Vir petet, cave ne neges;

Ne petitum aliunde eat.

Io Hymen Hymenaeae io,

Io Hymen Hymenaeae.

155

V. 146-48. *qua licent* Scalig. *coelibi soli cognita* Passeratius in exemplaribus Memmianis, unde, si vetusti alicuius exemplaris autoritate fulciri possit haec lectio, Catullum fortasse scripsisse putat Vossius: *Scimus haec tibi coelibi et soli cognita*, quod mihi quidem multo magis displicet pro *sola* Statius quoque rescribit *soli*. — Haud dubie vulgata lectio retinenda est, quae in omnibus scriptis et impressis apparet, et rectissime quoque servata est a Vossio.

V. 146. *Scimus haec tibi etc.* Sensus: probe quidem scimus, te iis tantum huc usque amoris indulsisse ineptiis, quae cadunt in iuvenes, liberius ante nuptias vivendi potestate gaudentes, [h. e. te non nisi pueris meritoriis ad explendam libidinem adhuc usum esse] iisdem tamen nunc tibi marito amplius indulgere non licet. In eandem fere sententiam apud Terentium Simo ad Davum de filio, cui uxorem daturus est, Andr. 1, 2, 17. — *nam, quod antehac fecit nihil ad me attinet. Dum tempus ad eam rem tulit, sivi, ut animum expleret suum: Nunc hic dies (sc. nuptialis) aliam vitam adfert, alios mores postulat. cognita. cognoscere in re Venerea* vid. *Davusius ad Caesar.* B.G. VI, 21, ubi est *feminae notitiam*

habere et Heraldus in *Animadvers.* ad *Iambl. c. V*, p. 154. Sic apud Graecos *γυναικας* vid. Interpret. ad *Nov. Test. Math. I*, 28. et *Gatacker de N. T. St. cap. XI*, p. 47. — *sed marito.* hic versus est hypermeter, ut paulo ante v. 142. et v. 191 et 234. cuius syllaba abundans a prima vocali sequentis versiculi absorbetur. — *eadem* pro adverbio snnit Scaliger et spondaeum dactyli loco positum esse putat.

V. 151. *Quae tuus vir petet*, honeste pro vulgari: quando rem tecum habere vult. cave, ultima huius imperativi corripitur. vid. *Var. Lect. supra ad Carm. X*, v. 27. — *ne petitum aliunde eat*, ne alias mulieres exercendae libidinis causa adeat, alibi scortandi occasionem exquirat.

En tibi domus ut potens,
 Et beata viri tui,
 Quo tibicine serviat,
 Io Hymen Hymenaeae io,
 Io Hymen Hymenaeae.

160

Usque dum tremulum movens
 Cana tempus anilitas
 Omnia omnibus annuit.
 Io Hymen Hymenaeae io,
 Io Hymen Hymenaeae.

165

V. 156. *domus ut potens* inepte coniecit Heins. in aut. ad Catull. V. 157. *En beata* Heins. in not. ad Catull. V. 158. *Quae tibi sine fine erit* Ald. haud male, puto, ad sensum fere hunc: quae continuo et haud interrupto usu tam diu in potestate tua erit, usque dum etc. *Quae tibi sine serviat* Vernet. Muret: Cantabrig. quae quidem lectio, ex Pontani coniectura, perquam elegans et quem proxime ad veterem scripturam accedere videtur editori Cantabrig. Affermat autem Scaliger MSS. et antiquas Edit. habere: *sine fine serviat*, hinc in edit. Gryph. contra metrum legitur: *Fine quae tibi sine serviat* — *sine fine servit* L. MS. et edit. R. testa editore Cantabrig. *sine servit* liber Maffei et sic in plerisque MSS. esse testatur Voss. ex his depravatis lectionibus fecit Scaliger: *quae tibi sene serviat*, ut *sene* *hexaen* dictum sit pro *seni*, at Statios tentat: *quae seni tibi serviat* probante Brouckhus. ad Tibull. I, 7, 88 sed utroque lectio vix illo modo ferri potest ob sequentia: *usque dum tremulum* etc. quis enim bene dicat *quae tibi serviat seni usque dum senex es*? excussis omnibus, quae a viris doctis in medium proletoe sunt, emendationibus, praeceteris elegans et orationi accommodata mihi visa est coniectura Vossii, ad veteris scripturae ductum *quae tibi sine servit* rescribentis *Quo tibicine serviat*, quam in tanta lectionis ambiguitate et inconstantia fidenter cum Valp. in textum recepi; vid. not. — Mihi quidem succurrebat legendum fortasse esse: *Quae tibi*

V. 156. *domus potens*, h. e. nobilitate praepollens et insignis: *beata* opulenta, divitiarum copia abundans, *Quo tibicine serviat*. (vid. Var. Lect.) h. e. quo quasi fulcro domus nitens pareat tibi dominae et matrifamilias, usque (v. 161) dum etc. *tibicen* h. e. columna, cui domus incumbit, eodem modo ut *fulcrum* vel *columnen* translatum videri debet ad eos, in quibus sumpta rei

vertitur. Sic infra LXIV, v. 26. Pelous vocatur *Thessaliae columen*, ubi plura de hac locutione dabimus in notis — Egregie autem et vere maritus, in quo (ut verbis utar Virgilii Aeneid. XII, v. 59.) *omnis domus inclinata recumbit*, columen vel tibicen familiae vocatur.

V. 161. *Usque dum tremul. mov. etc.* versus ornatissimi splendidissimique pro vulgari:

Transfer omine cum bono

Limen aureolos pedes ,

Rasilemque subi forem.

Io Hymen Hymenaeae io ,

Io Hymen Hymenaeae.

170

Adspice, intus ut accubans

Vir tuus Tyrio in toro ,

Totus immineat tibi.

Io Hymen Hymenaeae io ,

Io Hymen Hymenaeae.

175

bene serviat. V. 171. *unus ut accubans* constans lectio in omnibus MSS. et edit. vet. cuius integritas haud dubie impugnata est ab iis, qui in explicatione *vir* *unus* haerent. Est autem *vir unus*, qui plane is est, qui esse debet, unice coniugi deditus at in explendis boni viri partibus unice occupatus. Eodem plane sensu supra dicebatur Carm. XXII, v. 10 *unus caprimulgus*, ubi cf. notas, et sic egregie *vir unus* respondet in v. 173 *totus*. Mufata autem est vox *unus* ab interpretibus vel in *intus* ob solemnem fortasse harum duarum vocum in libris veteribus confusionem. vid. *Drachemborch* ad Sil. Italic. V, v. 112 at XV, v. 590 vel in *uactus*. *Barth.* *Adversar.* 1159—60. vel in *udu*. *Nic. Heins.* *Adversar.* c. X, p. 102 et in not. ad Catull. vel denique in *intus*, quod in plerisque editionibus nunc apparet — *Salmasius* ad Solm. p. 1256. parum feliciter tentat: *Adspice*

usquequid in extrema aliquando senectute constituta et aetate fessa, omnia bona omnibus, qui ea appetunt, lubenter concessura es. Anus autem annosa subinde trementis capitis motu nutare et aliis fere annuere solet. *tempus* pro parte capitis, de qua pluralem modo dici Grammatici praecipunt, apud ipsum Cicéronem in singulari occurrit A. ad Herenn. IV, 55. cf. *Gifan.* in Indic. *Lucret.*

V. 166. *Transfer omin. c. bon. lim. aur. pedes*, Plaut. *Casin.* IV, 4, 1. *Sensim super attolle limen pedes nova nupta*. Ominosum enim putabatur vel ingrediendo vel egrediendo limen tangere vid. *Burm.* ad

Ovid. *Amor.* I, 12, 4. Tradunt autem, qui de Romanorum ritibus nuptialibus scripsere, novam nuptam, ut invita nubere et virginitatem deponere videretur, a paranympis trans limen portatam esse. *aureolos* pulchros. res nota. — *forem rasilem* eleganter politam et laevigatam, cf. *Voss.*

V. 171. *Adspice intus* vid. *Var. Lect.* *Tyrio in toro* lecto triclinari, purpura Tyria instrato. Sponsus nimirum geniali mensae cum aequalibus adsidens expectabat sponsam. cf. *CATT.* LXII, v. 3. Non enim de lecto cubiculari cogitandum esse docet vers. 191, 92 et 201. — *Totus immineat tibi*. toto pectore et

Illi, non minus ac tibi,
 Pectore uritur intimo
 Flamma, sed penite magis.
 Io Hymen Hymenaeae io,
 Io Hymen Hymenaeae.

180

Mitte brachiolum teres,
 Praetextate, puellulae;
 Iam cubile adeant viri.
 Io Hymen Hymenaeae io,
 Io Hymen Hymenaeae.

185

Vos bonae senibus viris
 Cognitae bene feminae,

intus et acubens Vir tuus Tyrio ut toro Totus immineat tibi. V. 176. *Ille non minus atque tu Pectore uritur intimo Flamma, sed penitus magis Gryph.* Muret. et alii; sed multo doctior haud dubie est lectio nostra, quam dedit Scaliger ex libro suo, quomque omnes MSS. Statim confirmant, nisi quod in his uritur legitur. Eandem suppeditant MSS. et tres antiquissimae edit. affirmante editore Caotabrig. V. 183. *Iam cubile adeat.* Gryph. Muret. Volp. sed omnes libri MSS. et edit. vetustiores offerunt *adeant.* recte vid. not. V. 186. mirum quantum in hoc versu libri veteres discrepant. *Unis sedibus bonae* Venet. *Imis sedibus bonae* laudat Parthenius in notis. *Binae in aedibus unius Cognitae bene feminae* Gryph. Sed in omnibus MSS. Statius invenit: *Vos bonae senibus unis*, unde ille reposuit nostram, Scaligeri et aliorum auctoritate stabilitam, lectionem *Vos bonae senibus viris*. Vossius pro *viris* mavult *bonis*, cui emendationi egregie favet v. 19 et huius epitheti usus per totum hoc carmen suaviter repetitus. V. 187. Co-

oculis in te haereat, toto animo in te feratur et amplexus tuos cupide petat.

V. 176. *Illi non minus ac tibi*, h. e. in eius medullis non minor ac tibi ignis ardet, [ut supra loquitur Noster XLV, 16.] *flamma uritur* graece *εἰς* dicitur, vid. Scalig. *sed penit. mag.* h. e. imo pen. mag.

V. 181. *Mitte brachiol. teres puellulae*, h. e. e manu dimitte teres pu. brach. *praetextate* intelligitur puer ingenuus, et quidem *patrinus* et *matrinus* *ἐπαι-*

σίδει qui nuptam ad domum mariti deducebat *ἐκείνου*. *Patrimi et matrimi*, auctore Festo. *praetextati tres nubentem deducunt: unus, qui facem praefert, duo, qui nubentem ducunt.* — *adeant* nimirum virgo et pronubae, a quibus sponsa in lecto geniali collocabatur, ut docet strophæ sequens.

V. 187. *Cognitae bene feminae* spectatae fidei et castitatis. Debebant etiam pronubae istae esse *univirae*.

Collocate puellulam.
Io Hymen Hymenaeae io,
Io Hymen Hymenaeae.

190

Iam licet venias, marite:
Uxor in thalamo est tibi
Ore floridulo nitens;
Alba parthenice velut,
Luteumve papaver.

195

At marite, ita me iuvent
Coelites, nihilominus

gnitae breve Scalig. V. 196—200. Hunc locum inquinatissimum egregie purgavit atque ad formam mundiorum, ad Catullianam venustatem compositam, revocavit Scaliger. Transposuit autem, et, ut nunc legitur,

V. 192. *tibi*, h. e. in tuam gratiam et voluptatem. Sic Tibull. IV, 6. 3. *Tota tibi est hodie, tibi se laetissima comisit* Virgil. Eclog. VIII, v. 30. *tibi deserit Hesperus Octam* et sexcenties alibi.

V. 193. *nitens*, formosa. vid. supra ad Carm. II, v. 5.

V. 194. *Alba parthenice* herba quaedam, cuius nomen incertum est. vulgo vocant *Mutterskraut*. — *luteumque papaver* — color luteus non semper eodem modo dicitur, nec unum eundemque colorem notat, sed ut caeruleus fere flavus rufus et alii colores, latius patet. Hinc passim a viris doctis de coloribus veterum multum et acriter disputatum est; de quorum diversitate et vaga notione nos ipsi, prima quaque pro muneri nostri partibus scribendi aliquid oblata occasione, in singulari commentatione uberius exponere in animum induximus. colorem luteum affinem esse colori

rufo et roseo vel ex nostro loco sponte apparet. Flagitat enim hunc colorem tam ipsa instituta comparatio, color albus enim in ore pulchrae puellae permixtus esse debet cum colore roseo et purpureo. cf. Anacr. Od. XXVIII, v. 23. et quos ibi in hanc rem laudat Cl. Fischer, quam ipsum nomen, cui additur, *papaver*. Sunt autem, auctore Plinio, Hist. Nat. XIX, 8, 53. *Papaveris sativi tria genera: Primum candidum, cuius semen tostum in secunda mensa cum melle apud antiquos dabatur. Alterum genus est papaveris nigrum, cuius scapo inciso lacteus succus excipitur. Tertium genus, rhoeam vocant Graeci, id nostri erraticum. Sponte quidem, sed in arvis cum hordeo maxime nascitur, erucae simile, cubitali altitudine, flore rufo et protinus deciduo: unde et nomen a Graecis accepit. Aperte autem tertium papaveris genus a poeta innuitur: Multus ima iuit in*

CATUL. Carm.

X

Pulcher es, neque te Venus
Negligit. Sed abit dies;
Perge, ne remorare.

200

Non diu remoratus es.
Iam venis. Bona te Venus
Iuverit: quoniam palam
Quod cupis, capis, et bonum
Non abscondis amorem.

205

Ille pulvis Erythrei,

emendavit Vir magnus hanc stropham, quae olim sinistre post sequentem posita corrupte legebatur ita: *Ad maritum tamen iuvenum Coelites nihilominus Pulchre res*. Unde Parthenius fecerat: *At marita tuum tamen Celites nihilominus Pulchra res*, et Statius lepide ex coniectura proposuerat: *Admetum iuvenem tamen Celites nihilominus, Pulchra res*. (cuius lectionis explicationem vide sis apud ipsum) — Plautum iam tulit haec praecleara Scaligeri emendatio a Vossio et ceteris interpretibus. V. 202. *Iam Venus, bona te Venus Iuverit* profert e libro veteri Passeratius. venustior sane hic orationis color! V. 204. *Quod cupis cupis* Heins. in not. ad Catull. male! nam sic dulcissima perit paranomasia. V. 206. *Ille pulvis Erythraei* vitiose in MSS. edit. Venet. et aliis antiq. *pulvis Erythraei* Guarino. Gryph. *pulvis Eritei* et *Erici* omnes libri MSS. Statii, nade, quod Avantiio iam in mentem venerat, Vossius legendum cenat *pulvis* (pro *pulveris*) *Erythrii* ab *Erythros* vel *Erythron* parte regionis Cyrenaeicae, cuius mentionem facit in Geographia Ptolemaeus. Ab agro *Erythrio* autem, ut docet Vossius, eiusque oppidis Palaebiscis et Hydrace incipiebat Lybia siticulosa sive arenosa: ita ut *pulvis Erythrius* sit arena Cyrenica. Quam quidem Vossii explicationem, doctam sane et ingeniosam, copide sumptus est Vulpus. — Nic. Heins. in not. ad Catull. legi iubet, quod proposuit iam Theodorus Marcilius, *Ille pulvis aetheri* vel *aëri* pro *aetherii* et *aërii*. Per *pulverem aetherium* autem innui putat atomos,

explicando *colore luteo* Salmas. ad Solin. T. I, p. 256 – 58. et Tom. II, p. 1154 – 58. Adde quos laudat, qui de hoc colore egerunt, Titius ad Nemes. Cyneg. 319.

V. 198. *negligit*, h. e. parum curat; dictum mihi videtur per *ludere* pro: et tu quoque singularem Veneris curam et benignitatem in concessa tibi formae

pulchritudine et dignitate expertus es.

V. 202. *Bona te Venus Iuverit*, propitia tibi aderit et nuptiarum tuarum eventum iubebit esse felicissimum. *palam* non furtive, sed publica auctoritate.

V. 206. *Ille pulvis Erythri*. vid. Var. Lect. et omnino cum hoc loco compara supra Carm. VII, 2. seqq.

Siderumque micantium
Subducatur numerum prius,
Qui vestri numerare volt
Multa millia ludi.

210

Ludite, ut lubet, et brevi
Liberos date. Non decet
Tam vetus sine liberis
Nomen esse: sed indidem
Semper ingenerari.

215

Torquatus, volo, parvolus

quae ex Epicuri et Democriti sententia numero infinitae sint. Sed haud facile poetae carminibus suis intexere solent philosophorum placita. Multo magis igitur mihi aridet altera eiusdem Heinsii coniectura in notis ad Catull. *pulveris Africi*, quae ceteris lectionibus partim ideo praefereendam puto, quod antiquus genitivus *pulvis* pro *pulveris* apud nullum alium scriptorem occurrit, partim quod in omnibus MSS. teste Statio et editionibus antiquissimis, constanter servatur *et pulveris*. Equidem olim tentabam: *pulveris aridi*, sed illud Heinsii est doctius et poeta dignius. — *Pulvis Erythraei*, quod in textu est, dictum voluit pro *pulveris Erythraei*, ita ut ex diphthongo in *Erythraei* metri causa una littera elias sit. V. 209. *vestri* pro *nostri* et *volant* pro *vult* vitiose in MSS. Statii. V. 210. *Lusum* contracte pro *lusu* et *lusu* in veteribus libris fuisse ait Avantius. Sed Statius in omnibus MSS. quos manu trivit, invenit *Ludere*, unde haud dextro Apolline tentabat: *multa mollia ludi*. Scaliger in codice Gallicano exaratum deprehendebat *ludi* pro *lude*, unde fluxit fortasse depravata lectio *ludere*. Vossius ex veteri lectione *ludi* vel *ludite*, quam in nonnullis libris se invenisse affirmat, reponit: *lutaec*. Sed quis non praefereat *ludi*, ob statim sequens et egregie respondens *Ludite*?

V. 211 + 16. *Ludite ut lubet* + *ludere* in re Venerea videtur *ἐκείνην*, cf. supra ad Carm. XVII, 17. adde Heins. ad Ovid. Heroid. XVII, 6. ad Amor. I, 8, 43. et Interp. ad Petron. c. 132. sub fin. — *liberos date*, procreate ut v. 67. — *Non decet tam vetus* etc. genti tam nobili et antiquae non spes posteritatis deesse, sed eandem (*indidem*) ea

eandem semper stirpe nova et legitima subnasci debet propago.

V. 216. Tanta est versuum sequentium dulcedo, ut nihil suavius possit excogitari. — *volo*, h. e. opto, ut passim *parvulus Torquat.* comparant illud Virgil. Aeneid. IV, v. 328. — *si quis mihi parvulus aula Luderet Aeneas, qui te tantum ore referret.* — *Dulce* videat ad

Matris e gremio suae
 Porrigens teneras manus,
 Dulce rideat ad patrem,
 Semihiante labello.

220

Sit suo similis patri
 Manlio, et facile insciis
 Noscitur ab omnibus,
 Et pudicitiam suae
 Matris indicet ore.

225

Talis illius a bona
 Matre laus genus approbet,
 Qualis unica ab optima
 Matre Telemacho manet
 Fama Penelopeo.

230

Claudite ostia, virgines :

V. 220. hunc versum ex corruptis lectionibus *sed micante* vel *sed mihi ante* vel *sed nitente* felicissime restituit Scaliger. V. 222. pro *facile* vult Burmannus Sec. ad Anthol. T. I, p. 305. *facie* cur quæso? V. 226. *Tale Iuladum e bona Matre sine causa* Heins. in not. ad Catull.

patr. h. e. suaviter patri arrideat. *Semihiante labello*, semihulco, semiaperto. *Dum semihulco savio* *Meam puellam savior* apud Gell. Noct. Attic. XIX, c. 11.

V. 221. *Sit suo similis patri*, *ἴσους τῷ πατρί*, nati enim cum patre similitudo probabat uxoris in maritum fidem et castitatem; hinc *τίνα οὐκ ἔστιν ἰσότης πατρί*, apud Theocrit. Idyll. XVII, 44. sunt liberi fartivo amore suscepti cf. Hor. Od. IV, 5, 23. et quæ in hanc rem congestit loca Cl. Iani. adde Graev. in Lect. Hesiod. c. 5. et Dorvill. ad Charit. p. 328, edit. Lips. — *Et pudic. suae matris ind. ore*, Vulpus laudat Martial. VI, 27, 3, 4.

V. 226. Sensus: Qualis laus a

matre castissima Penelope parta olim est Telemacho, maxima omnino semperque duratura, talis ad stirpis veritatem probandam a matris castitate contingat Torquato parvulo. — *unica fama*, nimirum in genere suo unica, h. e. maxima. cf. supra Carm. XXIX, v. 12.

V. 231. seq. *Claud. ost. virg.* omnibus in his nuptiis nunc rite peractis thalami ianuam claudere iubet virgines et simul carmini, quo lusit poeta, cum honore voto finem imponit. — *munere assiduo*, h. e. assiduo Veneris usu. *munus* in re Venerea. Sic *munia comparis æquare* Hor. Od. II, 5, 2. et sic passim officium Ovid. Amor. III, 7, 24.

Lusinus satis. At, boni
Coniuges, bene vivite, et
Munere assiduo valentem
Exercete iuventam,

235

et Propert. II, 22, 24. *exercete iuvent.* *exercere* eleganter dicitur de iis, quae otiosa, sterilia ac sine fructu esse non patimur. vid. *Ducker.* ad Flor. IV, c. 12,

p. 900, edit. nov. simili fere sententia Helenae epithalamium finit Theocrit. Idyll. XVIII, 54. *Εὐχὴ τῆς ἀνδρῶν ἑστῶτος γάμου καὶ τῆς καὶ τῆς.*

CARMEN LXII.

CARMEN NYPTIALE.

Differt hoc carmen nuptiale vel epithalamium a praecedenti ita, ut chorus iuvenum puellarumque, quem poeta ad solemnem cantum nuptialem superiori carmine tantum exhortatus fuerat, nunc vere et rite canendo certet et alternis invicem se excipiat — (v. 1–6.) Iuvenes, sponsi aequales (ἰσοκῆτοι) mensae geniali, una cum sponso in eius domo accumbentes et sponsam expectantes, surgente Hespero, ipsi a mensa surgunt, et, solo novo marito in triclinio relicto, (Carm. LXI. 171.) ad ianuam, ubi sponsam exspecturi sint, se proripientes Hymenaeum dicere parant (v. 6–11.). Interea virgines aequales (ἰσάμεναι) sponsam ad sponsi domum comitantes appropinquant, iuvenesque ad certamen prosilientes conspiciunt (v. 11–20.). Eisdem vident iuvenes et quidem toto animo in re praesenti et laudis honore ex certamine reportando defixas et occupatas, unde sibi paulo negligentioribus et alia omnia curantibus haud facilem praepositam intelligunt victoriam. Eo magis ad praesentis rei studium invicem se excitant. (v. 20–26.) Canere incipiunt puellae et Hespero crudelitatem, filiam ex amplexu matris avellentem, accusant (v. 26–32.) At iuvenes maximis laudibus extollunt Hesperum, cuius affulgente splendore laetissimo, pacta nuptialia confirmantur (v. 32–36.). Iterum puellae rapacitatem Hespero exprobrant adduntque, eius adventu et simul inductis tenebris diligenter sibi cavendum esse a furibus (v. 36–37.). Iuvenes

facete respondenti, puellas aliud in ore, aliud in pectore habere, ideoque hunc ipsum, quem palam carpant, tacite optare (v. 39-49.). Comparant puellae virginem intactam cum flore in horto secreto nascente, qui, quamdiu in honore suo intactus et intemeratus superbiat, mirifice pueris puellisque placeat; - at puellam libidine contaminatam similem esse canunt flori decerpto et iam iam flaccescenti, quem nec pueri nec puellas curent (v. 49-59.). Vim elegantissimae comparationis infringunt iuvenes alia ex re agresti petita imagine. Puellarum nimirum conditionem respondere potius aiunt conditioni et naturae vitis, quae, si in nudo arvo nascatur inculta, nec in altum exsurgens mites uvas demittat, nullius pretii haberi soleat ab agricolis, eandem vero, si ulmo maritata foecunditatem promittat, ab iisdem maxima cura coli; et plane ita se habere cum puellis innuptis et nuptis, illas senescere steriles et incultas, has caras et iucundas esse viro et parentibus. (v. 59 usq. ad fin.) Uterque nunc chorus, ut supra in ultima strophæ Hyæni in Dian. Carm. XXXIV. ubi vid. nos ad v. 1. (puellarum enim chorus, aequè ac nupta marito, victus iam cessisse videtur puerorum choro,) se convertit ad nuptam, eamque, ut virginitatem, cuius partem aliis concedendam iure sibi vindicare possint parentes, in mariti amplexibus libens iam deponat, graviter hortatur. - Singulares et divinae huius carminis dotes percipi potius a lectoribus, quam vana declamatione a me describi et extolli debent, quas qui hebetioris ingenii percipere non possunt, ab omni veterum poetarum lectione arcendos puto. - Est autem hoc carmen nuptiale ex amoebaei carminis genere, cuius lex, ut Heyne praecipit in *Argum. ad Virgil. Eclog. III*, haec est, ut is, qui respondet, eisdem versibus et numeris aut contrarium aut maius aut pulchrius aliquid dicat, aut ulla ratione simile quid subiiciat; nec dubito, quin idem latiore significatione recte quoque vocari possit epithalamium. vid. nos in *Argum. ad Epith. Manl. et Iul.* - In quas nuptias hoc carmen scriptum sit, vix ullo argumento satis firmo probari potest; multi ad easdem Iul. et Manl. nuptias cum superiore referunt: Corradinus praeposuit adeo hoc carmen superiori et cum illo coniunxit, sed haud dubie, quod numquam certe sciri potest, nec illud scire multum refert, nescire velle praestat. - Ceterum hoc carmen studiose imitati sunt tam veteres quam recentiores, et a multis in patriam linguam translatum est.

IUVENES.

Vesper adest, Iuvenes, consurgite, vesper Olympo
 Exspectata diu vix tandem lumina tollit.
 Surgere iam tempus, iam pingues linquere mensas:
 Iam veniet virgo, iam dicetur Hymenaeus.
 Hymen o Hymenae, Hymen ades o Hymenae. 5

PVELLAE.

Cernilis, innuptae, iuvenes? consurgite contra,
 Nimirum Oeteos ostendit noctifer ignes.
 Sic certe, viden' ut perneciter exsiluere?

V. 7. *Nimirum Eos ostendit noctifer imber Venet. Stat. Nimirum aethereos — ignes Grapb. Muret. vetus lectio MSS. fuit nimirum haec (vel hoc) eos ostendit Noctifer imber, unde Statius ex ingenio proposuit:*

V. 1. *Vesper adest, Iuven. consurgite*, cogita unum ex iuvenibus prae aliis forte Hesperii ortum animadvertentem subito iam appellare ceteros et ad cantum nuptialem solemsi modo et certamine cum puellis innox instituendum evocare. — *vesper Olympo Exspectat. d. vix tandem lumin. tollit*, ornatè et sublime pro vulgari: tandem aliquando Hesperus oritur. *tollit lumin. ex. tollit et profert rutilantem splendorem*. Simili modo *Vesper lumina accendere* dicitur apud Virgil. Georg. I, v. 251. aliam surgentis Hesperii descriptionem vid. apud Claudian. Carm. XIV, v. 1, 2. (p. 162, edit. Gesner.)

V. 3. *Surgere iam tempus. voci tempus gerundii loco subiungitur infinitivus, de quo loquendi genere multa exempla congestit Drackenborch. ad Liv. III, 41 9. Tom. I, p. 545. — mensus pingues*, in quibus epulae pingues et opimae appositae sunt.

V. 4. *dicetur Hymenaeus*. observa syllabam brevem ante sequentem vocem aspiratam, praecipue ante vocem *Hymenaeus*, passim a poetis produci. sic infra Carm. LXIV, v. 20. Virgil. Aeneid. X, v. 720. et saepe alibi.

V. 5. *Hymen o Hymen. etc.* cf. ad Carm. LXI, 4.

V. 6. *consurgite contra. consurgere* est verbum militare, quod saepe apud Livium de impetu hostili dicitur.

V. 7. *Nimirum Oetaeos ostend. Noctif. ign. h. e. scilicet ortus iam est Hesperus, cuius igneus splendor inde a monte Oeta in conspectum venit.* — Noto enim poetarum more sidera montibus oriuntur et occidunt. cf. Virgil. Aeneid. II, v. 801. et alia, quae in hoc rem ibi collegit exempla Cerda. Factum autem est, ut veteres poetae ex antiquiore aliquo carmine, quod in tractibus illis, qui sub Oeta sunt, scriptum erat, hanc formulam retinerent, et ortum Hesperii, qui a Locris in

Non temere exsiluere: canent quod visere par est.

Hymen o Hymenace, Hymen ades o Hymenace. 10

IVVENES.

Non facilis nobis, aequales, palma parata est:

Adspicite, innuptae secum ut meditata requirunt.

Non frustra meditantur: habent memorabile quod sit.

Nimirum Octaeus ostendit Noctifer umbras. Scaliger: *Nimirum Oceano se ostendit Noctifer imbre*, Melaeget: *Nimirum choreas ostendit Noctifer igneus*. Sed nostra lectio, quam Vossius ex vetustissimo libro Thuanaco produxit, egregie confirmatur loco Virgil. Eclog. VIII, v. 30. V. 8. post *serte* excidisse patet Statius est, quod in uno MS. tres litteras hic erasas fuisse animadverterit. V. 9. *Canent quo visere parent*, vetus scriptura teste Scaligero, et sic est in libro Comelin. Papyr. Pal. et tribus antiquissimis edit. unde vario modo hic locus correctus et excusus fuit. *canent* quos *vincere par est* Gryph. Muret. *canent quod vespere par est* Melaeget. *canent quod vincere par est* edit. Cantabrig. addita explicatio: *carmen victoria dignum canent quo vincere par est* receptum est ex quibusdam edit. vet. in edit. Gotting. et Bipont. — Vossiana lectio, quam dedimus, iam est in excerptis Thuanaeis. V. 12. *requirunt* omnes edit. antiquiores. Statius autem ex corruptis lectionibus, quas in duobus MSS. invenerat, vario modo hunc versum restituere molitus est, vult enim vel: *Aspice quae innuptae secum ut meditata requirunt*, vel *Aspicite innuptae quae ut meditata requirunt*, vel *Aspice quae innuptae secum ut meditata quae*, vel *Adspicite innuptae quae ut meditata quae* runt. profecto haec sunt epulae dubiae!

praecipuo cultu habebatur, et in nummis Locrorum frequenter visitur, ab Oeta repeterent. *Oeta* sive *Oeteus* mons fuit Graeciae et limes Thessaliae ab austro, cuius iugum ab oriente versus occidentem porrigitur. vid. Strab. IX, p. 659 et 655, edit. Almeloven. Is itaque, qui totum illum tractum habitabant, Veneris seu Hesperii stella, quoties post solis occasum in conspectum veniebat, ab Oetaeis uionibus oriri videri debuit. Haec fere sunt, quae egregie ad locum nostrum illustrandum iam observavit Heyne ad Virgil. Eclog. VIII, v. 30. et ad Tibull. in Observat. p. 153. edit. nor. cf. Vossius.

V. 8. vid. de hac formula supra LXI, v. 77.

V. 9. *Non temere*, h. e. non sine praemeditatione. *quod visere par est*, quod visu et auditu dignum est. nam videndi verba ad omnes sensus referuntur: huic respondet mox sequens (v. 13.) *memorable quod sit*.

V. 12. *innuptae secum ut meditata requir.* h. e. quam curiose repetunt et promere student, quae diligenter antea puellae secum commentatae et meditatae sunt. *meditata* passive, ut *oratio meditata* Tacit. Annal. XIV, 25. 1. et *carmen meditatum* apud Plin. Panegy. c. 3. ubi vid. Schwarz p. 6.

Nec mirum: tota penitus quae mente laborent.
 Nos alio mentes, alio divisimus aures. 15
 Iure igitur vincemur. Amat victoria curam.
 Quare nunc animos saltem committite vestros:
 Dicere iam incipient, iam respondere decebit:
 Hymen o Hymenaeae, Hymen ades o Hymenaeae.

PVELLAE.

Hespere, qui coelo fertur crudelior ignis? 20
 Qui natam possis complexu avellere matris,
 Complexu matris retinentem avellere natam,
 Et iuveni ardenti castam donare puellam?
 Quid faciant hostes capta crudelius urbe?
 Hymen o Hymenaeae, Hymen ades o Hymenaeae. 25

V. 17. *convertite vestros* Vossius. V. 20. *quis coelo perperam* in quibusdam, nam saepissime a bonis scriptoribus qui pro quis ponitur. vid. Drackemborch. ad Liv. I, 7 ad verba: *rogitat qui vir esset.* adde Ducker. ad Florum I, c. 18 et Schwarz ad Plin. Panegy. c. 74. p. 366. *pro fertur* in nonnullis extat *luet*, quod haud dubie ex v. 26. intrusum est. sed quemadmodum in hoc versu *luet* melius convenit *et inuandior*, ita in

V. 14. *Nec mirum*, h. e. nec mirum adeo videri debet, si memorabile quid profertur ab iis, quae toto animo et omnibus iuventis viribus in eo laborant.

V. 15. *Nos alio mentes, alio divis. aur.* nos aliis rebus, quibus simul aures et animum praebemus, districti et distenti tenemur. *animus divisus*, qui pluribus rebus et cogitationibus eodem tempore occupatur. Virgil. Aeneid. VIII, v. 20. *Atque animum celerem nunc huc nunc dividit illuc.* Similiter apud Ovid. Remed. v. 443. *mens bipartito secta* dicitur de eo, qui binas simul amat puellas.

V. 16. *Amat victor. cur.* Sic

Euripid. Phoeniss. v. 728. *τὴν νύκτα ἰστὶ καὶ τὴν ἡμέραν.*

V. 17. *committite* nimirum cum puellarum animis, h. e. componite; translatum a gladiatoribus, qui committi vel componi cum adversariis dicebantur.

V. 20. *qui pro quis.* vid. Var. Lect. fertur. h. e. volvitur, circumfertur.

V. 21. Ex instituta comparatione cum loco simillimo in Epithal. Iul. et Manl. v. 56. seqq. non sine voluptate animadvertes, quam polchre eandem sententiam poeta variaverit.

V. 22. *retinentem* se, sc. h. e. reluctantem, aegre se avelli patientem.

CATUL. Carm.

Y

IUVENES.

Hesperè, qui coelo lucet iucundior ignis?
 Qui desponsa tua firmes connubia flamma,
 Quod pepigere viri, pepigerunt ante parentes,
 Nec iunxere prius quam se tuus extulit ardor,
 Quid datur a Divis felici optatius hora? 30
 Hymen o Hymenaeae, Hymen ades o Hymenaeae.

PVELLAE.

Hesperus e nobis, aequales, abstulit unam.

* * * *

Namque tuo adventu vigilat custodia semper.
 Nocte latent fures, quos idem saepe revertens,

nostro versu magis respondet fertur rē crudelior. V. 28. *Quae pepigere viri* liber Memmii teste Passeratius, Voss. et editor. Cantabrig., sed nostra lectio, quia est difficilior, ex lege critica praefenda est. V. 32. varie et corrupte hic versus legitur in MSS. Statii, qui inde tentat: *Hesperus e nostris aequalibus abstulit unam*, vel *Hesperus e nostris aequalem hinc abstulit unam*. in margine edit. Gryph. adscriptum fuit *Hesperè, quis nobis aequalem hanc abstulit unam*. * * * hic quaedam excidisse iure iam suspicati sunt Statius et Scaliger, quosquam Vossius orania recte se habere putaverit; non habet enim, quo referatur sequentis versus particula *namque*; ego hanc fere sententiam desidero: *Hesperè, te fure rapacem vocamus et timemus, namque*. V. 33. Vossius pro *namque* corrigit *neque* et post vocem *custodia*

V. 26. *Hesperè, qui coelo lucet*. Laudant Homer. *Iliad.* XXII, v. 318. Ἠσπερίδι δὲ πάλαιος ἐν ὀφθαλμοῖς ἱερὰται ἀστὴρ. et sic apud Bion. *Hesperus* vocatur *nocturnis variis lapidibus*.

V. 28 = 29. *Quod pepigere viri, pepig.* etc. pactum nempe, quod a procis et parentibus ante nuptias contractum, nec prius quam tuis auspiciis et ortu confirmatum est. Disertius igitur hi duo additi versus antecedentem explicant et declarant, ut saepe apud poetas, et sic *et quod* non offendere videtur. — *ardor* exquiritur pro igneo splendore.

V. 33. *vigilat custodia* h. e. custodes furum abigendorum causa vigilant.

V. 34. *Nocte latent fures*. hinc *fur nocturnus* dicitur apud Calpurn. *Eclog.* III, v. 73. Vossius cum parat Homer. *Iliad.* III, v. 10 = 11. per *fures* intelligi simul possunt *adulteri*, ut sexcenties *furta* de adulteriis. v. c. infr. *Carmin.* LXVIII, v. 136. et 140. Honestius de Hespero sentit, eiusque atfulgente luce ad pastorem commissatum iturus iuvare in via cupit amans quidam apud Bion. *Idyll.* VIII, v. 6. 8. Ἠσπερίδι δὲ πάλαιος ἑρμηνεύει, οὗδ' ἔτι νῦν ταῖς

Hesperē, mutato comprehendis nomine eosdem. 35

IUVENES.

* * * *

At lubet iunuptis ficto te carpere questu.
Quid tum si carpunt, tacita quem mente requirunt?
Hymen o Hymenaeē, Hymen ades o Hymenaeē.

PVELLAE.

Ut flos in septis secretus nascitur hortis,
Ignotus pecori, nullo contusus aratro, 40
Quem mulcent aurae, firmat sol, educat imber:
Multi illum pueri, multae optavere puellae:

interpungit. V. 35. *Vespere* edit. vett. * * * hic quoque deesse quendam vel inde colligo, quod versuum numerus, qui par esse debebat, non constat; tot enim versibus, quot puellae excinerant, ex lege carminis amorhaei respondendum fuit iuvenibus. V. 36. *Ut* pro utnuncque nexus causa coniecit Vossius. V. 37. *Quod mente requir.* ulii. V. 40. *convulsus*

ἐδυσσεύειν τὴν ἡμέραν. ἅλ' ἰπὸν κῆρ
δὲ τ' ἰσχυροῦς ἐνὶ στήθεσσι.

V. 35. *mutato comprehendis nomine eosdem.* nam qui vespere Hesperus, idem mane vocatur Lucifer. vid. Vulp. et Cl. Wernsdorf. ad poet. minor. Tom. III, Excurs. V, p. 508, 9.

V. 36 – 37. versus suavissimi! at puellae simulanter pro indole sua queri et te carpere solent, quod quidem facile illis condonandum est, si, quem palam carpunt et accusant, tacite sibi animo expetant et suspirent. Confer omnino in hanc sententiam infra Carm. LXVI, v. 15 – 19.

V. 39. *Ut flos in septis* etc. Ad nobilissimum hunc locum imitandum certam sequioris aetatis poetae operam suam contulerunt. Sic suavissimis inde ductis

coloribus egregie Cantum primum distinxit et illuminavit Arcostus, quem comparat Vulpinus.

V. 40. *nullo contusus aratro.* Imitatus est Maro Aen. IX, v. 435. *Purpureus veluti cum flos, succisus aratro, Languescit moriens.*

V. 41. *educat*, cf. supra ad Carm. XIX, v. 14.

V. 42. *Multi illum pueri* etc. Hunc totum paene versum a Nostro mutuatus est Ovid. Metamorphos. v. 353. *Multi illum* (Narcissum) *pueri, multae cupiere puellae.* Hausisse quoque inde videtur Virgil. Aeneid. IX, 581, ubi cf. *Heu*. – *optavere* graece dictum pro optare solent, ut v. 53. *accoluere* pro accollere solent.

Idem cum tenui carptus defloruit ungui,
 Nulli illum pueri, nullae optavere puellae:
 Sic virgo dum intacta manet, dum cara suis est. 45
 Cum castum amisit polluto corpore florem,
 Nec pueris iucunda manet, nec cara puellis.
 Hymen o Hymenaeae, Hymen ades o Hymenaeae.

IUVENES.

Ut vidua in nudo vitis quae nascitur arvo,
 Nunquam se extollit, nunquam mitem educat uvam;
 Sed tenerum prono deflectens pondere corpus, 51
 Iam iam contingit sumnum radice flagellum:

aratro in vetustis membran. Thuan. et in libro Memmii. V. 45. *dum intacta manet, tum cara suis.* sed ex correctione eorum, qui *dum, dum* connequere non possent, et particulam *sed* in sequenti versu desiderarent. At nostram, quam excudi curavimus, lectionem, non solum agnoscunt omnes libri MSS. et edit. antiquissimae, sed etiam egregie auctoritate Quinctiliani confirmatur (Institut. lib. IX, c. 3.) quem eodem modo hunc locum legisse ex addita explicatione, qua alterum *dum* pro *quoad*, alterum pro *usque* eo sumit manifeste apparet. Subit etiam mirari, cur huius versus emendatores non ad vers. 56. attenderint, ubi in eleganter repetitis particulis *dum dum* nullus aliquid mutare ausus est. cf. not. particula *sed* autem eodem plane modo v. 57. desideratur et subintelligi debet. V. 50. ex depravata lectione membr. Thuan. *quam munditiam* nimis ingeniose

V. 43. *tenui carptus ungui.* Similiter Virgil. Aeneid. XI, 63. *Qualem virgineo demessum pollice florem.*

V. 45. *Sic virgo dum intacta* etc. Hunc versum ita explico: plane ita se habet cum virgine, quamdiu illa virginitate gaudet, et quamdiu ideo cara est aequalis suis. *dum* pro *quamdiu* sexcenties v. c. in trito illo Terentii: *dum moriuntur, dum comuntur, amicus est.*

V. 46. *Cum castum amisit pollut.* etc. ornate pro vulgari: cum virginitatem amisit concubitu.

V. 49. *vitis vidua nulli arbori* alligata. cf. Horat. Od. IV, 5, 30. et notata ibi in hanc rem ab interpretibus. *arvo nudo*, h. e. nullis arboribus, quibus adiungi vitis possit, consito.

V. 51. Versus tam verborum structura et artificiosa colloca-tione, quam ornato splendidis-simus. *Corpus tenerum*, teneri palmites *deflectens prono pon-dere*, ob pondus, quo laborant et se sustinere non valent, ad terram inclinant.

V. 52. *contingit sumnum radice flagellum*, exquisitiori loquendi ratione pro: radicem

Hanc nulli agricolae, nulli accolluere iuveni:
 At si forte eadem est ulmo coniuncta marito,
 Multi illam agricolae, multi accolluere iuveni: 55
 Sic virgo, dum intacta manet, dum inculta senescit:
 Cum par connubium maturo tempore adepta est,
 Cara viro magis, et minus est inuisa parenti.

At tu ne pugna cum tali coniuge, virgo.
 Non aequum est pugnare, pater quoi tradidit ipse, 60
 Ipse pater cum matre, quibus parere necesse est:
 Virginitas non tota tua est: ex parte parentum est:
 Tertia pars patri data, pars data tertia matri,

Vossius coniectat: *Amineam educat uiam*, quem vid. V. 53. et 55. *colluere* duo MSS. teste Passerat. V. 54. *ulmo coniuncta maritae* vult Heins. in not. ad Catull. V. 59. et *tui nec pugna* MSS. omnes teste Stat. et edit. antiquissimae, accedente Vossio. V. 63. *Tertia pars patris est, pars est data tertia matri* Muret. Voss. in nonnullis edit. antiq. primo loco *matri* et secundo *patri* positum est.

contingit summo flagello. *flagellum* est vitis pars superior.

V. 53. *Hanc nulli agric. null. accol. iuveni*, hanc neque agricolae neque iuveni curare solent. Eiusmodi enim vitis sine omni cultu neglecta iacet in nudo agro, et vel pedibus ab agricolis et iuencis conteritur.

V. 54. *ulmo coniuncta*. cf. ad Epithal. Inf. et Manl. v. 106. seq.

V. 55. *Multi illam agr. mult. accol. iuenci*. verba huius versus non subtiliter exigenda sunt. Iuenci enim vix dici possunt proprie colere vitem ulmo coniunctum, sed, si quid illi ad eius cultum conferunt, debet id fieri, antequam vitis seritur, dum terram aratro proscindunt eamque illius sationi aptam reddunt.

V. 56. *Sic virgo* sc. ab omnibus negligitur. *dum* conditionaliter pro *si*, vel simpliciter pro relativo *quae*.

V. 57. *par connubium* h. e. conveniens, puellae conditioni aetatique respondens. *maturo tempore* cum puella (ut cum Virgil. loquar Aeneid. VII, v. 53.) iam matura viro iam plenae nubilis annis.

V. 59. *cum tali coniuge*, tam praecellente et eximio. vid. Burmann. ad Petron. c. 16. et ad Phaedr. III, 9, 6. Schwarz ad Plin. Panegy. c. 11, p. 23 Heins. ad Ovid. Fast. V, 460. sic *reus* apud Graecos. vid. Spanhem. ad Callimach. II. in Dian. v. 146.

V. 60. *pugnare* sc. cum illo, cui ipse pater te tradidit.

Tertia sola tua est: noli pugnare duobus,
 Qui genero sua iura simul cum dote dederunt. 65
 Hymen o Hymenaeae, Hymen ades o Hymenaeae.

V. 64. *Tertia sola tua est, hanc tibi, primus ab illa: Sed contra Ovid. Heroid. XX, v. 157. propior certe, quam pater, ipsa Haec mihi se pepigit: pater sibi est.*

CARMEN LXIII.

DE ATY.

Ore profundo ruit poëta, et miserrimam Attinis sortem numeris decantat concitioribus. — *Atys vel Attin, nave per mare ad- vectus, statim cum comitibus pergit ad nemus Phrygium Cybelae saerum, ubi insano furore eorreptus, amputat sibi virilia. Quibus cum ille se privatum et sanguine suo terram maculatam videt, furibundus arripit instrumenta musica in sacris Cybeles, ab eius cultoribus furore percitis tractari solita, et comites, ad exemplum ducis iam eviratos, montem, qui sacrorum tumultu et rauco musicorum instrumentorum clangore reboët, una secum adire et vagis erroribus animum exhilarare iubet. — His iussis exoritur ululatus, tympana et cymbala renugiant, ad montem ruit chorus, dux Atys praëit, et sic tandem lymphata mente in monte tumultuantur, usquedum ad aedem Cybeles perveniunt, ubi languore victi obdormiunt. Atys, sub primis solis ortu exortus molli sonino, quo domita fuerat vesana mentis rubies, ad se redire ineipit, facta sua animo recolit, quibus nunc derelictus sit, sentit, ad mare recurrit, lacrimat, et ad patriam conversus plena affectus oratione, felicissimam, qua olim in patria usus sit, conditionem eum praesenti sorte miserrima comparat. Dum igitur has tristes querelas fundit, et iam iam facti sui illum poenitet, Cybele solum de iugo leonem, qui quovis terroris excitandi modo iuvenem de fuga cogitantem percellat et ad reditum compellat, innuit, quem cum impetum in se facientem videt Atys, ad nemora refugit, ubi omne reliquum vitae spatium exigit. — Est autem hoc carmen, sive altioris spiritus, quo scriptum est, sublimitatem,*

sive solutiones, quibus devolvitur, numeros spectes, singulare plane romanae poëseos monumentum; quod quidem, cum omnino ab ingenio Catulli abhorrere, et vetustioris potius, dithyrambici fortasse, poëtae opus esse videatur, totum e graeco quodam scriptore translatum censuit iam insigne illud Angliac decus, Wartonus in Sammlung vermischter Schriften B. VI, p. 281, Berlin. 1763. Alii levissimo argumento inducti, quod supra Carmine XXXV, v. 17. dicitur – est enim venuste Magna Caecilio inchoata mater, Caecilio hoc carmen tribuendum esse arbitrati sunt. – Optime de hoc carmine diiudicando, et interpretando haud dubie meruit Cl. Werthesius, cuius interpretationi adiecta est erudita de obscura et mira narrationis varietate implicita Cybeles et Attinis fabula disquisitio, cuius summa fere haec est: Terra, omnium mater inventa prae ceteris diis deabusque omnibus a prisca mortalium gente divino honore culta fuit et a diversis populis diversa nomina accepit. – a Phrygiis vocata est Cybele (de Terra, Cybeles nomine insignita, est locus classicus apud Lucret. II, 598. seqq.) Cultus eius in monte Ida est notissimus, ipsa ratio autem, qua magno musicorum instrumentorum sonitu et insanis tripudiis culta dicitur, manifesta praeae et rudis antiquitatis prae se fert vestigia. – Eiusdem antiquitatis videtur cultus Solis, cui aequae ac Terrae varia a variis populis indita sunt nomina. Sub Attinis nomine Phryges divino honore Solem persecutos esse testatur Macrob. Saturn. I, c. 21. Aptissime autem Terra Soli addita est coniux; et hinc quoque coniugium vel amor Cybeles et Attinis repetendus est. – (p. 48. auctorum in tradendo Attinis mytho exponitur discrepantia) Fuit Atis ex descriptione Catulli iuvenis formosissimus (v. 63. seqq.) quem si cum Apolline comparaveris, eundem sub illo latere facile tibi persuadeas. – Collectis omnibus, quae de Attinis mytho circumferuntur, praecipue si eius mortem ex communi fere narratione in silvis subsecutam respicimus, Adonidis morti in hac re similitudinem, (unde fortasse, quod docet Proclus Diadochus in Ptolem. Tetrab. p. 79. Adonidis et Attinis sacra saepe pro iisdem per Phrygiam et Lydiam habita sunt) unus eorum Regum ille fuisse videtur, qui totam vitam in silvis venando consumserit. Ex eadem causa neque coniugio neque prole gavisus est, unde vel *ὁ τρυφερός* vel parte, qua viri sumus, privatus fictus est. Post mortem autem nullius deae sacris aptius nobilitari potuit Attin, quam Cybeles; quae, cum Dianae

simul personam nunc temporis adhuc induerit, iam in vita illi fuit amatissima. — Solemnia Cybeles sacra ad Phryges migrasse videntur a Phoenicibus — Hinc Atys super alta vectus Phrygium nemus cum comitibus ingressus a Catullo inducitur. — Ipsa Cybele nomen suum fortasse traxit a Phoeniciae regionis parte Cabul et eius sacerdotes Galli ab orientalis linguae voce (devolvit et hinc circumeidit.) — Haec fere, quae paucis complexus sum, fusius ad carmen nostrum illustrandam exsecutus est Werthesius, quibus de totius carminis sublimitate et singulis eius virtutibus perpulchra sub finem addita est enarratio. — In constituendo huius carminis metro Galliambico, dicto ita, quod a Gallis caneretur, Magnae Matris sacerdotibus, cum eius ratio non satis perspecta esset, nec illud in genere suo, quod aetatem tulit, unicum, ad veteris exempli normam exigi posset, valde inter viros doctos disceptatum fuit, adeo ut ex opinionum varietate mira quoque in textu enata sit lectionis varietas et depravatio. Neque vero tamen, si carmen nostrum, ut videtur, ad genus referendum sit dithyrambicum, quod, ut habet Horatius, numeris lege solatis fertur, vel in universum a poeta entheo liberius scriptum sit, id nunquam certae legi adstringi posse arbitror. — Ex sententia Vulpii vero Galliambus constat sex pedibus, quorum primus frequentius est anapaestus, nonnunquam spondaeus vel tribrachys; secundus fere iambus, rarius anapaestus, tribrachys vel dactylus; tertius saepe iambus raro spondaeus; quartus dactylus vel spondaeus; quintus saepe dactylus, interdum tamen cretius aut spondaeus; ultimus anapaestus et nonnunquam iambus praecedente cretideo. — Werthesius Galliambi Schema metricum exhibuit hoc:

vv-	v	-	v	-	-vv	-	vv		vv-
-	-		vvv		-	-	-	-	
vvv		vv-							

Sed Cl. Reizius, peritissimus harum rerum magister, in sententiis, quas publicae examinationi subiecit in *Programmate Prosodiae Graecae Aeecentus Iuclinatio Epimetron Partis I, inscripto* (Lipsiae 1782) contra Werthesii rationem proposuit hanc: Qui Catulli carmen de Attine vertit in Germanicum, et optimo interpretatus est Werthesius, in exponendo metro Galliambico vehementer a veritate aberravit, metri caesura tollenda, et eius tribus ultimis pedibus, anapaesto et duobus iambis in duos dactylos et anapaestum vertendis. Nam cogitavit, caesuram esse

duplicem: aliam podicam, ut hexametri, aliam vero metricam, ut pentametri. Podica in pede trisyllabo in alterutram e duabus prioribus syllabis cadere potest: metrica nihil variat, ut nec in Galliambho, qui eam habet. Non debuit igitur Galliambi caesuram, quae metrica est, podicam facere. — *Ceterum ad hoc Catullianum exemplum pro singulari, qua pollebat, Romanae elegantiae peritia, Galliambico genere carmen in Bacchum composuit Muretus, notis eius insertum, et, quod ab omnibus iuvenibus delectationis et exercitationis causa legatur, dignissimum.*

Super alta vectus Atys celeri rate maria,
Phrygium nemus citato cupide pede tetigit,
Adiitque opaca silvis redimita loca Deae:

V. 2. Particula *ut*, quae in libris antiquioribus post *Phrygium* legitur; deleta est a Scaligero, nec commodè servari potest, nisi pro *ubi* in versu quarto legatur *ibi*, quod est in edit. Gotting.

V. 1. *Atys*. de varia huius nominis scriptura praeter Scaligerum videndus omnino *Hemsterhus*. ad Lucian. T. I, p. 235 et Interpretes ad Ovid. Metam. X, v. 104. — Ex eo vero, quod *Atys super alta vectus* Catullo dicitur, colligit et statuit Vossius, Attinem nostrum non esse Phrygem illum pastorem a Cybele amatum, quoniam is non mari advenerit, sed in ipsa natus educatusque fuerit Phrygia: quapropter minime dubitandum putat, quin Attinis nomine significet poeta nobilem aliquem iuvenem, qui e Graecia in Phrygiam migraverit, atque ibi semivirorum Magnae Matris cantu in furorem actus, virilia sibi ipse exciderit, comitibusque et famulis, ut idem facerent, persuaserit. — At Cl.

Werthesius, ad stabiliendam opinionem suam, Attinis sacra e Phoenicia in Phrygiam invecta esse, inde argumentum ducit. vid. quae huic carmini praemissimus.

V. 2. *Phrygium nemus* intellige *Dindymum*, qui praecipue de Cybeles sacris notus est. Virgil. Aeneid. IX, v. 252. vel τῆς Κούβηλας, ὅρα φρυγίας, vid. Hesych. cf. *Hemsterhus*. ad Lucian. Tom. I, p. 90 et *Heins*. ad Virgil. Aeneid. III, v. 111 — *citato pede* h. e. celeri, summa celeritate agitato. Sic v. 18. *citati errores* et v. 26. *citata tripudia*.

V. 3. *loca silvis redimita*, exquisite pro vulgari: *circumdada*. Sic passim silva locum coronare dicitur. Ovid. Metam. V, v. 390 et XI, v. 335.

CATUL. Carm,

Z

Stimulatus ubi furenti rabie, vagus animi,
 Devolvit illa acuta sibi pondera silice.
 Itaque ut relictæ sensit sibi membra sine viro:
 Et iam recente terræ sola sanguine maculans,
 Niveis citata cepit manibus leve tympanum,

5

V. 4. *Stimulatus ut fur.* edit. vett. V. 5. *devolvit* Stat. qui inde tentat *devolvit* — *devolvit* præfert Werthesius, sed nostra lectio *devolvit* non solum sublimiori poetæ dignior est, sed etiam multo magis convenit nomini *pondera*. — ex corruptis lectionibus in libr. MSS. *illectus*, *illetus*, *iletus*, *lacteus*, rescribendum putat Statius *icta*; suspicator nimirum glossæm fuisse ille, quod a librariis cum *icta* coniunctum sit. — Passeratius vet. lib. lectionem *ipse lactes sibi pondere silices*, *silices in silicis* tantum motat, probat, et *lactes* accipit pro *testes*. Vossius ex *ilecto*, quod reperit in exemplar. Mediolanens. primum coniecit *lecto acuto*, sed cum meliora eius exemplaria haberent fere *locta* vel *leta*, sine hæsitacione reponendum censuit *lenta acuto*; at sic secundum pedem fecit spondæum, qui iambus esse debebat. Nihilominus Vir doctus in Observatt. Miscell. quæ cora Dorvillii prodierunt, Tom. I, Voll. II, p. 325, ubi totum hoc carmen exhibitum et notis criticis instructum est, propius accedens Vossio, legendum putat: *devolvit lecta acuta*, ut legerit *silicem acutum*, quo opus hoc pergeret. — *Devolvitur ille acuto* Graev. cf. de hoc loco Victor. Var. Lect. XX, 10. Textus nostri lectio est ex emendacione Scaligeri, de qua vid. in not. V. 7. *Etiam* Gryph. Muret. Graev. V. 8. *breve crotalum* pro

V. 4. *Stimulatus ubi furenti rab.* cf. Anacreon. Od. XIII, v. 4. *vagus animi* *in furore*; similiter *amens animi* apud Virgil. Aeneid. IV, v. 203.

V. 5. *Devolvitur*. eleganter pro: demetit et abiicit; proprie enim devolvi dicuntur *pondera*, quibus, quasi viris molesti sint, a poetis denotantur testiculi; de quo loquendi genere vid. Interpretes ad Petron. c. 92. hæc *pondera* autem ex Scaligeri interpretatione, pudoris causa iam vocantur *illa*. — *In rebus enim*, inquit, *quas nominare pudor non sinebat, semper hoc pronomine ille utebatur*, ut supra VIII, v. 6. et inprimis LXVII, v. 27. Equidem in contentum potius *illa* dici puto *pondera*,

hoc sensu: *illa* tam vilis membra, quæ oneri visa sunt Attini. Et sic eodem modo exsecti testiculi apud Tibull. I, 4, 70. vocantur *vilis membra*, ubi plura exempla de hac locutione collegit Heyne. — *acuta silice* cultro lapideo. *saxum acutum* de eadem re et eodem nostro Attino dixit Ovid. Fast. IV, v. 237. cf. Vulp.

V. 6. *Itaq. ut relictæ sens. sibi membra sine viro*, ornatè, pro: cum se eviratum sensit — *sine viro sine ea parte*, qua viri sumus.

V. 7. *terraræ sola* exquisite pro: *terram*, qua pleniori locutione sæpe usus est Lucretius.

V. 8. *citata impetu* quodam abrepta, celeriter. vim vocis ci-

Tympanum, tubam, Cybelle; tua, mater, initia :
Quatiensque terga tauri teneris cava digitis, 10

leve tympanum alios habere testatur Murel. V. 9. leve tympanum ex versu superiore reperit Muretus. — Tympanum, tubam Cybelle, Vossius.

tatus docet eiusdem saepius in hoc carmine repetitus usus, cf. ad vers. 2. Facete autem nunc genus mutat poëta et de cvirato Attine, tanquam de femina loqui incipit. — niveis manibus h. e. pulchris. leve tympanum. Formam tympani exhibet Sponius Miscell. erud. antiq. Sect. I, art. 6. Inprimis de tympani forma et eius in sacris usu, fuse et erudite disputat Perizonius ad Aelian. XI, c. 8. adde Christ. Gottl. Schwarzii Miscell. polit. human. p. 86 et 1:4. seqq. — Primam in voce tympanum, elisa littera m, ut numerorum ratio constet, a poëta corripit, praecipiant ad hunc locum interpretes.

V. 9. Vulpius, Werthesius et ceteri, qui Vossium sequuntur, legunt: *Tympanum tubam Cybelle* hoc sensu: «tympanum nimirum, quod tubae loco in Cybelle sacris usurpatum est;» quae quidem explicatio, quam frigida et indigna plane non sublimiori tantum, sed quocumque alio poëta sit, ut taceam quam parum accommodata additis verbis: *tua, mater, initia*, quemlibet ad virtutes poëticas paulo diligentius attendentem facile sensurum esse arbitror. — Iure quidem in hoc versu *tuba*, cuius nupiam in sacris Cybelle discrete mentio fit, in quibus tantummodo *tympanum, cymbalum, tibia, cornu, ecrotalum* com-

memorari solent, dubitationem movere potest, sed profecto huius dubitationis eximendae causa, non ad ineptam explicandi rationem, quasi poëta nos docere voluerit, tympanum tubae vices in sacris Cybelle subiisse, confugere debemus. Notatu dignus potius hic locus videtur, quod *tubam* [de cuius in aliis sacris usu vid. Lipsius de Milit. Rom. IV, 10.] tibiae loco ad instrumenta in sacris Cybelle usurpata hic relata cognoscimus. Quodsi autem hoc est, pro *tympanum*, partim ob eius ingratam ex versu superiori repetitionem, (quis enim in hoc loco *audiret* agnoscat?) partim ob vers. 21 et 29. *cymbalum* legi mallet; nisi totus hic versus, ut mihi videtur, ab homine indocto et male sedulo, qui cetera horum sacrorum instrumenta desideraret, interpolatus putandus sit. — *Cybelle* de varia huius vocis scribendi ratione, ex qua secunda modo brevius modo longa est, videendus omnino Drackenborch. ad Sil. Italic. XVII, v. 8. et quos ibi laudat. Adde Heyne ad Virgil. Aeneid. III, v. 111. in Var. Lect. — *initia*, sacra, mysteria, diota fortasse ita, quod his ad feliciorum statum se initiari putabant homines.

V. 10. *cava terga tauri*, tympana, exempla huius locutionis vid. apud Vulp. *σιμπος ταυριου κινου*

Canere haec suis adorta est tremebunda comitibus:
 Agite, ite ad alta, Gallae, Cybeles nemora simul,
 Simul ite, Dindymenae dominae vaga pecora,
 Aliena quae petentes, velut exsules, loca,
 Sectam meam exsecutae, duce me, mihi comites 15
 Rapidum salum tulistis, truculentaque pelagi,

V. 13. *vaga pectora* Venet. V. 14. in MS. Statii hic versus legitur vel: *Alienaeque petentes velut exsules loca celeri*, vel: *Alienaeque petens velut exsules loca celeri*. Ipse Statius coniecit: *Alienaeque petite pede exilio loca celeri*. In priore Aldi editione est: *Aliena petentes velut exilio loca celeri*, Vossius pro *celeri* rescribit *celere*. Vir doctus in Observ. Miscell. l. l. vult: *Aliena quae petentes exsules loca celere*. Corradinus de Allio ingeniose: *Alienaeque, exsules, ito pede loca celeri*. Werthesius probat *Alienaeque petentes exilio loca celeri*. Nostra lectio iam prolata est a Guarino, et servata est in edit. Gryph. Muret. Graev. Valp. V. 16. *pelage* Scali-

des tympani sonitum vocat Antipater Sidonius in Anal. Vct. Poëtar. Graec. Brunnii XXVII, 22. Tom. II, p. 13. — *teneris digitis*; percutiebantur enim tympana manibus vel digitis cf. LXIV, v. 262. Lucret. II, 618, Ovid. Fast. IV, 342. Met. IV, 29.

V. 11. *tremebunda*, toto corpore ob furorem tremens.

V. 12. *Gallae*. Galli enim, quod cum virilibus habitum quoque virilem deponerent, passim ut mulieres a veteribus inducuntur. vid. Voss. cui adde in primis Heins. ad Ovid. Heroid. IV, 48.

V. 13. *Dind. dom. vaga pecora*. cur paulo audacius vel inhonestius iam Galli a poeta vocentur *vaga pecora*, varias causas asserunt interpretes. Vossius quidem ita dictos censet Gallos, quod, si deesset asinus, magnae matris sellam gestare coacti fuerint; Muretus, quod neque viri amplius, neque verae

mulieres fuerint; Vulpius, quod homines ad servitutem nati *pecora* appellati sint; alii denique quod pecoris ritu in montibus vagati sint; simplicissima haud dubie est posterior sententia, nisi forte arrideat *vaga pectora*, quod in editione Particeni reperi — *Dindymenae dom.* Cybelen a Dindymo vel Dindymis, Phrygiae monte, *Dindymenae* vocatam esse in vulgus notum est.

V. 15. *sectam meam*, me vestrum horum sacrorum suscipiendorum auctorem et magistrum; nimis argute Werthesius *sectam* a *secare* de virilium exsecutione accipit.

V. 16. *Rapidum salum tulistis trucul. pelag.* h. e. pericula in mari tempestuoso una mecum subiistis, et pertulistis. Similis orationis color est in oratione Teucri ad socios apud Horat. Od. I, 7, 30. *truculenta pelagi* dictum est ut *angusta* vel *strata viarum*, *opaca locorum*, *ardua*

Et corpus evirastis Veneris nimio odio.

Hilarate herae citatis erroribus animum.

Mora tarda mente cedat: simul ile, sequimini 19

Phrygiam ad domum Cybelles, Phrygia ad nemora Deae,

Ubi cymbalum sonat vox, ubi tympana reboant,

Tibicen ubi canit Phryx curvo grave calamo,

ger improhante Viro docto in Observ. Misc. V. 18. *Hilarate aere exaltatis* editt. vet. *Hilarate exaltatis* invenit Stat. in libro suo, ubi ipse faciebat concitatis. — *Hilarate hero citatis* Voss. Vulp. *Hilarate exaltatis* Graev. Corrad. Gotting. Bipont. nostram lectionem proposuit Moretus, cui subscribit Werthesius. V. 21. *ubi cymbalum sonat nox* ex MS. profert Statius reclamante Vossio, cuius tamen lectionis patrocinium, reiecta vulgata, quam tuentur omnes libri MSS. edit. vet. et recent. non dubitavit in se suscipere Werthesius. Lapsus librariorum in vocibus *nox* et *vox* passim notatus est ab interpretibus. vid. inprimis *Drackenborch.* ad

montium vel *terrarum* et similia alia.

V. 18. *Hilarate herae cit. err. animum.* exhilarate animum vestrum indulgendo solutioribus in gratiam herae [*Cybeles*] erroribus. alii *si herae* ad *animum* referunt, ut sit: exhilarate *Cybeles* animum erroribus, sed sic languet oratio. — *hera pro dea* ut infr. Carm. LXIII, v. 76 et 78. *heri pro diis.*

V. 20. *Phryg. ad dom.* ubi propria in posterum nobis sedes erit. Val. Flacc. Argonaut. IV, 26. *Hoc nemus, haec fatis mihi iam domus improba, quo me Nympha rapit.* cf. *Burmamnus* ad eundem libr. II, 74. et quos ibi laudat.

V. 21. *Ubi cymbalum son.* vox. cymbalorum formam. vid. apud Albert. *Rubenum* de Re Vestiar. Vet. c. 17. p. 187. peculiares libellos, qui *de cymbalis* exstant, indicavit *Ioh. Albert. Fabricius* in Bibliograph. An-

tiqu. p. 527. *vox* de omni sono. de *buccina* apud Ovid. Metam. I, v. 338. *φωνὴ τῆς σαλπιγγος.* plura in hanc rem ad l. i. Ovidii notavit *Burmamnus.*

V. 22. *Tibicen ubi can.* *Phr. cur. gr. cal. per curvum calamum* intellige tibiam e calamo, quae tametsi recta et admodum tenuis esset, tamen propter cornu aut codonem curvum et aereum calamo adfixum gravem sonum *βαρὺν φθόγγον* edebat. *curva tibia* dicitur Tibullo II, 1, 86. In sacris *Cybeles* haec tibia ubique fere cymbalis et tympanis iuncta reperitur. vid. *Perizon.* ad *Aelian.* XI, 8. Tom. II, p. 13. edit. Lips. Cantus autem tibiae vel *modus Phrygius* maxime furore excitulabat homines. Tibull. I, 4, 70. et ibi *Heyne.* Praeter *Vossium* et *Vulpium* de *tibia Phrygia* vid. inprimis quos laudat *Heyne* ad excitatum iam locum Tibulli II, 1, 86. p. 100. edit. nov. quibus adde *Spanhem.* ad

Ubi capita Maenades vi iaciunt hederigeræ,
 Ubi sacra sancta acutis ululatibus agitant,
 Ubi suevit illa Divæ volitare vaga cohors: 25
 Quo nos decet citatis celerare tripudiis.
 Simul haec comitibus Atys cecinit notha mulier,
 Thiasus repente linguis trepidantibus ululat,
 Leve tympanum remugit, cava cymbala recrepant.
 Viridem citus adit Idam properante pede chorus. 30
 Furibunda simul, anhelans, vaga vadit, animi egens,
 Comitata tympano Atys, per opaca nemora dux,
 Veluti iuvenca vitans onus indomita iugi.
 Rapidae ducem sequuntur Gallae pede propero.

Liv. V, XLIV, §. 6. Tom. II, p. 193. et quos ibi laudat. V. 26. *celebrare, tripudiis* profert ex libro suo et defendit Scaliger, accedente Burmanno ad Ovid. Met. IV, 304. V. 27. *nota pro notha* vitiose in libris MSS. et edil. vet. nova, Scaliger quem sequitur Werthesius. V. 28. *strepitantibus* vel *crepitantibus* parum feliciter tentat Vossius. V. 29. *increpant* in nonnullis MSS. Statii. V. 30. *animo egens* vulgata lectio, sed doctior est nostra, quæ stabilitur depravata lectione in MSS. Statii *animo geris*. in edit. Pasthenii et in margine edit. Gryph. legitur *animo gemens*. Y. 34. *properepedem* vel *properepeditem* Pal. Papyr. et Commelin. membr.

Collinach. Hymn. in Dian. v. 245. et Barthol. de tibiis p. 72.

V. 23. *Maenades*. hanc appellationem, qua proprie *αἰνὸν μαινάδων* mulieres in sacris Bacchi designabantur, transtulit iam ad Gallos, quos aequæ ac bacchantes finxit quoque *hederigeros*. Sic infra Attis de se ipso v. 69. *Ego Maenas*. – *vi iaciunt capita*, quo possunt impetu rotant et quatunt in furore capita.

V. 24. *Sacra sancta agit* h. e. celebrant. Sic *Dionysia agitare* apud Terent. Heautont. IV, 3, 11. – *ululatibus* lætitiæ vocibus, *ἰαχῇ*, *ἰαχῆραι*; nam *ἰαχῆραι* et *ἰαχῆραι* de iubilantibus et tripa-

dantibus aequæ ac lamentantibus dicitur. vid. Hemsterhus. ad Lucian. Tom. I, p. 7. et Wesseling. ad Diodor. Sicul. Tom. II, p. 90. *acutis clarisonis lictoribus*.

V. 25. *volitare*, huc illuc discurrere, vagari. cf. LXV, v. 252.

V. 27. *simul simulac. notha mulier* nec femina, nec vir cf. Ovid. Ibis. v. 457. *ἰαχῆραι* Anacreon. Od. XIII, v. 2.

V. 28. *Thiasus* cohors ipsa, quæ Attinem secuta erat. – *linguis trepidantibus*, h. e. subinde clamando motis et vibratis.

V. 30. *viridem Idam* intellige montis Idæ partem, vel Dindy-

Itaque, ut domum Cybelles tetigere, lassulae. 35
 Nimio e labore somnum capiunt sine Cerere.
 Piger his labantes languore oculos sopor operit.
 Abit in quiete molli ravidus furor animi.
 Sed ubi oris aurei Sol radiantibus oculis
 Lustravit aethera album, sola dura, mare ferum, 40
 Pepulitque noctis umbras vegetis sonipedibus;
 Ibi Somnus excitum Atyn fugiens, citus abiit:

unde Meleager rescripsit *properipede* receptum a Vossio, editore Cantabrig. Vulp. amat certe poeta in hoc carmine eiusmodi voces compositas, ut *hederigeras*, *nemorivagus*, *silvicultrix* etc. *properopede* Gryph. V. 35. *Cybeles* Voss. *Cybebe* Graev. utrumque falsum, debet esse vel *Cybebes* vel *Cybelles*. V. 37. *Piger his labante languore* in libro Patavino et Masseli, L. MS. et edit. R. teste Statio; quae quidem lectio, si numerorum rationi consulere volumus, omnino praefenda videtur; nec video, cur *si labans* non aequè *languori* atque *oculis* conveniat. *languor labans* est, cui diutius ferendo impares sumus, cui membra viribus exhausta succumbunt, amplius ei resistere nequeunt; *labare* enim est deficere, alterius vi cedere, titubare, lapsui proximum esse: vid. Gronov. ad Liv. Praefat. §. 9. et *Drackenborch.* ad Sil. Ital. II, 392. — in edit. antiquis vitiosos *labantes* ex vulgari librariorum errore. vid. *Drackenborch.* ad Liv. Tom. I, p. 12. Tom. II, p. 526. et Tom. III, p. 143. — *Piger his labori nantes* Avant. V. 38. *ravidus* Venet. *rabidi* Gryph. Stat. Graev. V. 39. *horis aureis* vel

minis, vel *καὶ Κίβδη*. cf. ad vers. 2. Mons Ida enim vel a sacris ibi institutis vel a variis eius partibus et verticibus varia quoque accepit nomina. cf. *Hemsterhus.* ad Lucian. T. I, p. 252. — *frondosa Ida* Virgil. Aeneid. V, v. 253. ubi cf. Cerdà.

V. 35. *Cybelles domum*, templum. Stat. Silv. IV, 3, 77. et saepe alibi ut Graecorum *αἷον*. — sustuli interpunctionem post *lassulae* et iungo *lassulae nimio e labore* h. e. viribus exhaustae nimis erroribus.

V. 36. *sine Cerere*, incoenatae.

V. 37. *piger*, quod pigros homines reddit, ut *pallida mors*. — *labantes lang.* oculos, fessos et victos paene languore; sed vid. Var. Lect.

V. 39. *Sed ubi oris aur.* etc. Splendidissima solis orientis imago! *aureus* de solis fulgore passim. *ἄγρος χρυσαῖον φανερὸν ἤριον* Paul. Silentiar. in Anal. Vet. Poët. Graec. Brunckii XXII, 6. Tom. III, p. 78. — de *radiantibus solis oculis* disputat Spence. Polymet. VIII, n. 10.

V. 40. *aethera album serenum*, sudum. exempla dabit *Barthius* ad Claud. de Bell. Get.

Trepidantem eum recepit Dea Pasithea sinu.

Ita de quiete molli rabida sine rabie

Simul ipsa pectore Atys sua facta recoluit,

45

Liquidaque mente vidit sine quis, ubique foret;

Animo aestuante rursum reditum ad vada tetulit,

Ibi maria vasta visens lacrimantibus oculis

heris aureis vitiosis in L. MSS. et edit. antiquissimis V. 41. *Perpulitque* Gryph. V. 43. *Fugientem eum recepit* Muret. Graev. quod hand dubie glossema fuit τῷ *trepidantem*. Vir Doctus in Obserrv. Miscell. tentat *trepidante*. sinum autem *trepidantem* dictum putat ut cor vel pectus *trepidans*, vel *tepidante* pro *fovente*, calefaciente. nimis ingeaiose! *pasithea* in quibusdam vet. V. 44. *rapida sine rabie* V. 45. *revoluit* Stat. in Palav. V. 47. *rursum ægæneis* pro *rursum* Voss. *retulit* in quibusdam.

v. 379 *sola dura tellurem solidam*. — *mare ferum* tempestuosum, vel immanibus monstris plenum, ut vers. 89. *nemora fera*.

V. 41. *Pepulitque noct. etc.* Vulpus comparat Virgil. Aeneid. XII, v. 115.

V. 43. *Trepidantem eum* scil. somnum. Somnum *trepidantem* nimis argute Werthesius explicat: terrore adhuc plenum ob miserum, in quo Atlinem reliquerat, statum. Equidem *trepidantem somnum* explico vel simpliciter pro *festinantem* [in qua significatione *trepidare* passim dicitur, cf. Horat. Od. II, 4, 23.] vel, quod magis arridet, *trepidantibus alis advolantem*; nam cum alae celeri motu agitatae recte et eleganter dicantur *trepidantes*, ipse somnus quoque, qui alatus fingitur, a posita sublimiori dictus videri potest *trepidans* — apud Tibull. II, 2, 17. *alae trepidantes* tribuuntur volanti Amori, ubi de verbo *trepidare* confertur Brouckhus. et Heyne Observat. p. 104. adde

Ovid. Met. VII, v. 382. — *Dea Pasithea* una de Gratiis et uxor Somni vid. nos in *Prolus. de Imagine Somni* Lips. 1783. p. 9.

V. 44. Sensus est: Simulac Atys igitur solutus per dulcem somnum mentis rabie, facti sui temeritatem animo repetiit, et, in quo nunc esset, miserum statum agnovit, plenus curarum ad mare pedem retulit. ita scil. excitus.

V. 45. *ipsa* refer ad *facta* et explica: ipsam factorum suorum naturam et conditionem.

V. 46. *liquida mente*, aperte et clare. *sine quis* virilitate, patria, parentibus etc. *ubique* h. e. et ubi, in quo loco et statu vid. Cort. ad Salust. Catil. XXVII, 1, p. 173. et Drackenborch. ad Liv. III, 30, §. 7. Tom. I, p. 662.

V. 47. *animo aestuante*, sollicito et perturbato, graviore commotione incenso *tetulit* antiquae pro *tulit*, ut saepe apud Plautum et alios. *rursum reditum ferre* pro redire. sic. *aditum ferre* Carin. LXI, v. 26.

V. 48. *Ibi maria vasta* etc.

Patriam adlocuta voce est ita moesta miseriter:
 Patria o mea creatrix, patria o mea genetrix, 50
 Ego quam miser relinquens, dominos ut herifugae
 Famuli solent, ad Idae tetuli nemora pedem:
 Ut apud nivem et ferarum gelida stabula forem,
 Et earum omnia, adirem furibunda latibula:
 Ubinam, aut quibus locis te positam, patria, rear? 55
 Cupit ipsa pupula ad te sibi dirigere aciem,
 Rabie fera carens dum breve tempus animus est.
 Egone a mea remota haec ferar in nemora domo?
 Patria, bonis, amicis, genitoribus abero?
 Abero foro, palaestra, stadio et gymnasiis? 60
 Miser ah miser, querendum est etiam atque etiam, anime.

V. 49. mira in lib. vet. et edit. lectionis huius versus reperitur discrepantia. *Patriam allocuta est voce moestula miseriter* Gryph. *Patriam allocuta moesta est ita voce miseriter* Mur. Voss. Cantabrig. Vulp. alii aliter. V. 52. *retuli* Graev. V. 54. *Et femina earum adirem* proferat Guarin. *Et earum ut omnia adirem* vult Stat. ut omnia disyllabum sit vid. Interpretes ad Virgil. Aeneid. VI, 33. *Et ut omnia earum adirens* Scalig. V. 57. *dum ad breve tempus* sine omni necessitate Heins. in nut. ad Catullum. V. 60. *atque gymnasiis* metri causa Avantius. *stadioque gymnasiis* alii. prima in *gymnasium*, extrusa littera *m*, corripitur ut in *tympanium* v. 8. Sic in *Progne*, *Cygnus*; *Clytemnestra* et aliis. vid. Heins.

Ittus maris iam Homero fundendis querelis aptus locus visus est. Iliad. I, v. 34. II, v. 343. — So. et Odyss. V, 151 seqq.

V. 49. *miseriter*, miserabiliter, lamentabili modo. — De singulari arte, qua sequens Attinis oratio ad excitandam commiserationem composita est, vix monendi videntur lectores.

V. 56. *ipsa* h. e. sponte. ipse ut *ipse* apud Graecos saepe ita usurpatur. exempla ex Ciccone notavit Ernesti in Clav. Cie. s. h. v. cf. *Cerda* ad Virgil. Eclog.

IV, 21. Ernesti ad Callimach. H. in Apoll. v. 5. et *Vir Doctus in Obserrv. Miscell.* V, III, p. 372. *sibi expiam* cf. supra Carm. XXIV, v. 4.

V. 57. *carens est* pro caret cf. Carm. LXIV, v. 308 et 318. consule de hoc loquendi genere Virum Doctum in Obserrv. Miscell. Tom. III, p. 335. et Davis. ad Cie. de Nat. Deor. IV, 44.

V. 60. *foro*, ubi ingenui adollescens cum aequalibus versari, ludis forensibus operam dare et alia animi causa facere solebant.

CATUL. Carm.

A a

Quod enim genus figuræ est, ego non quod habuerim?
 Ego puber, ego adolescens, ego ephebus, ego puer,
 Ego gymnasii fui flos, ego erat decus olei.
 Mihi ianuæ frequentes, mihi limina tepida, 65
 Mihi floridis corollis redimita domus erat,
 Linquendum ubi esset orto mihi sole cubiculum.

ad Ovid. Fast. V, 9. et Met. VI, 468. V. 62. ego non quod haberim vel numquid abierim, vel ego non quid abierim MSS. Stat. unde ille vult: ego numquid abierim. In edit. Venet. Gryph. hic versus legitur sic: Quod enim genus? figura est? ego numquid abierim? quam lectionem servavit quoque Werthesius; quo iure, non dixerim. Quod enim genus figuræ est? mihi quo vigor abiit? Muret. ego non quod adierim? Voss. ego quod non habuerim in edit. Græv. contra metrum! Quoniam mihi vetus figura, quo vigor abierit? ex codice quodam profert Vir Doctus in Observe. Miscell. et cum in alio codice secundo loco, ut testatur, deesset quo, forte legendum existimat: Quo mi vetus figura heu heu, quo vigor abiit? V. 63. Ego mulier in L. MSS. et plerisque edit. vet. contra omnem orationis nexum, unde egregie Scaliger: Ego puber — ego inaber legi iubet Dempsterus Paralipom. Antiqu. Rom. Rosin. lib. II, c. 1. V. 64. gymnasi requirit versus, observante Statio. V. 66. floreis pro floridis vult Stat.

V. 62. Quod enim genus fig. est, ego non etc. Sensus: Quid enim ex omnibus, quaecumque pulchra, venusta et fortunata habentur, et a prima ætate invicem apud homines se excipiunt, mihi defuit? figura de pulchritudine passim; iam vero de ea pulchritudinis forma et conditionis felicitate, quæ a puerilibus annis quolibet anno fere mutatur, et aliam quasi figuram induit.

V. 63. Ego puber etc. puber nihil, ut ait Vulpinus, ab Ephebo differt; at ne opus quidem est differentiam quaerere, cum eiusdem notiois repetitio eleganter pingat concitatiorem animum, ut vers. 50.

V. 64. gymn. flos ornamentum. cf. infra Carm. C, v. 2. et supra Carm. XXIV, v. 1. — decus

olei oleum, quo, priusquam in arenam descenderent, inungebantur luctatores, paulo audacius iam de ipsa palaestra dictum est.

V. 65. ianuæ frequentes multis amatoribus frequentatae. limina tepida tundendo et incubando tepescuta. Propert. I, 17. 22 Nullane finis erit nostro concessa dolori? Tristis et in tepido limine somnus erit?

V. 66. Mihi florid. coroll. red. dom. e. mos corollas ianuæ appendendi satis notus in amoribus. Lucret. IV, 1171. At lacrimans exclusus amator limina saepe Floribus et sertis operit, postesque superbos, Ungit amaracino et foribus miser oscula figit. cf. Tibull. I, 2, 14. et ibi Heyne et ad Propert. I, 16, 7. Cl. Barth.

Egone Deūm ministra, et Cybeles famula ferar?
 Ego Maenas, ego mei pars, ego vir sterilis ero?
 Ego viridis algida Idae nive amicta loca colam? 70
 Ego vitam agam sub altis Phrygiae columinibus,
 Ubi cerva silvicultrix, ubi aper nemorivagus?
 Iam iam dolet quod egi, iam iamque poenitet.
 Roseis ut huic labellis palans sonitus abiit,
 Geminas Deorum ad aures nova nuntia referens, 75
 Ibi iuncta iuga resolvens Cybele leonibus,

V. 68. *Egone heu Deum* metri causa Vir Doct. in Observv. Miscell. V. 69. *Ego vis sterilis* lib. Passeratii, quod ille probat. V. 70. *Ego viridis*, ut metro consulatur, Vir Doct. in Observv. Miscell. V. 72. hic versus in edit. Gryph. antecedenti prepositus est. V. 74. *Roseis ut hic labellis abiit sonitus palam* Murel. *Roseis ut hinc palam labellis sonitus abiit* Voss. contra metrum. *palam* et *abiit* ex MSS. adduxit quoque Stat. V. 75. hic versus, qui omnino salvo sensu abesse potest, iam suspectus fuit Murelo, nunc autem plane repudiatus et eiectus est a Werthesio. — Sede tantum sua motus et post sequentem versum positus est a Sculigero, *geminas eorum* pro *geminas Deorum* legente. — *geminas Dei* h. e. Cybeles tentat Vir Doctus in Observv. Miscell. V. 76. Werthesius, ut numeris succurreret,

V. 68. *ferar* furibunda huc illuc agiter, exquisita pro vulgari: sim.

V. 70. *nive amicta* pro vulgari: operta, contacta.

V. 71. *sub altis Phryg. columin.* *columen* pro *culmen* passim. vid. *Delrius* ad *Senec. Herc. Fur.* v. 1000. et *Gronov.* ad *Thyest.* v. 55. *columina* male *Turnebus* et *Vossius* de arboribus accipiunt: nam quod *Vossius* ait, *sub columinibus* pro *ad vel in columinibus* h. e. montibus, non esse latine, id egregie contra *Vossium* docuit et multis exemplis probatum iuvit *Burmamnus* ad *Ovid. Met.* I, v. 683.

V. 73. *iam secundo loco* est dissyllabum, observante *Viro Docto* in *Observv. Miscell.* p. 34.

V. 74. *Roseis ut huic* etc. sensus: postquam hic iactatae voces et querelae a pulchro *Attinis* ore exierant, ac nuntium statim ad deos pervenit ibi etc. *sonitus palans* vagus per aërem dispersus.

V. 75. *Geminas Deorum ad aur.* vetus proverbium *in divo* etc. *geminas* est epitheton ornans. *Deorum* intellige Deos in universum et in his *Cybelen*. — *nova nuncia.* *vi nova* pertinet ad ornatum, nam quaelibet *nuntia*, cum afferuntur, *nova* sunt — *nuntium* pro re nuntiata genere neutro dici docet *Servius* ad *Virg. Aeneid.* XI, v. 836. et *Vossius* ad h. l. cf. de hoc vers. *Var. Lect.*

V. 76. *leonibus* qui currum *Magnae Matris* trahabant, hinc

Laevumque pecoris hostem stimulans, ita loquitur:
 Agedum, inquit, age ferox, i: face ut hinc furorihus,
 Face ut hinc furoris ictu reditum in nemora ferat,
 Mea libere nimis qui fugere imperia cupit. 80
 Age, caede terga cauda: tua verbera patere:
 Face cuncta mugienti fremitu loca retonent:
 Rutilam ferox torosa cervice quate iubam.
 Ait haec minax Cybele, religatque iuga manu,

pro leonibus satis audacter rescripsit *Domina feris*, potest nimirum et leonibus glossam fuisse res *feris*, quae imperitiorum librariorum culpa genuinae lectionis locum occupaverit. Cui equidem non accesserim. V. 77. *laevum pectoris hostem* Gryph. V. 78. *Agedum, inquit, age ferox*, hunc *agedum aggredere furor* Gryph. Muret. *age ferox ut hunc furor* in duobus MSS. Statii. *ferox fac ut hunc furor* in uno Statii, testante quoque Vossio, qui ulcere insanabili hunc versam laborare autumat. agitet vel eiusmodi aliquid desiderat Cantabrig. Nostra lectio auctorem habet Scaligerum, qui in libro suo et praeis edidit. se invenisse ait: *fac ut hunc furoribus*. Werthesius dedit: *Agedum, inquit, age ferox, hunc agedum aggredere*

biugi leones apud Virgil. Aen. X, 253. ubi cf. *Cerda*.

V. 77. *Laevum pecor. host.* curru ad laevam iunctum. *hostis pecoris*, pecori enim insidiatur leo.

V. 79. *furoris ictu*, non graviter satis dictum videbatur *furoribus* in vers. antecod. addit igitur *furoris ictu* h. e. vehementissimo furoris impetu, summa furoris vi. liv. V, c. 21. *velut repentino ictu furore*. Sic passim ad summam viam exprimendam *meus ictu dolore, metu, furore*, multis pro *pericula* dicitur cf. *Burmannus* Sec. ad Anthol. Tom. II, p. 66. et *Heins.* ad *Lvid.* Fast. II, v. 818.

V. 80. *libere nimis* h. e. nimis

audacter. *imperia ministerium*, *sacra mea*.

V. 81. *Age, caede terga cauda* etc. in describendo saevientis leonis incussa praevit iam *Homerus* *Iliad.* XX, 170. *ὄντι δὲ κλυτὰς τε καὶ λεγὴν ἀρπαγίανδον Μανέσται, καὶ δ' αὖτις ἰσχυρὸν μαχίμενδον.* et *Hesiodus* *Scut. Hercul.* 430. *καὶ κλυτὰς τε καὶ ἰσχυρὸν ὄντι μαχίμενδον.* et *Virgilius* *Phars.* I, 205. seq.

V. 84. *religatque* solvit, ut *refigere, refodere* vid. Stat. nisi quis forte et *religat*, soluto iam iugo v. 74. ad alterum potius leonem, qui religandus esset, referre velit. exempla certe, ubi religare *solvendi* notionem habet, desunt.

Ferus ipse sese adhortans rapidum incitat animum: 85
 Vadit, fremit, refringit virgulta pede vago.
 At ubi ultima albicantis loca littoris adiit,
 Tenerumque vidit Atyn prope marmora pelagi:
 Facit impetum. Ille demens fugit in nemora fera.
 Ibi semper omne vitae spatium famula fuit. 90
 Dea, magna Dea, Cybelle, Didymi Dea, domina,
 Procul a mea tuus sit furor omnis, hera, domo:
 Alios age incitatos, alios age rabidos.

ferox. V. 85. *adortalis* MSS. Stat. et libri fere omnes Vossii. *adortatus* *lis* edit. R. unde bene emendarunt Viri Docti *sese adhortans*. At Vossius, cum exempl. Mediolanense haberet *ad ora talis*, et in uno, quod olim fuit Palat. Bibliothecae exaratum esset: *ipse adertalis* reposuit: *ardore talis* vel *arde talis* *ἀρδωτός* pro *ardore*, parum probabiliter! V. 86. *Vadit, tremit, refringit virgulata pede vago* Muret. nostra lectio sine copula *et*, quae, si vel metrum spectes, male in edit. Voss. Vulp. Gotting. Werthes. Bipont. ante *refringit* intrusa est, iam conspicitur in editione Parthenii. V. 87. *At ubi humida* Vossius et eius comites, antiquior et elegantior est nostra lectio. vid. not. V. 91. *Dea domina Dilymi* Venet. *Dea Dindymi domina* Gryph. *Dea domina Dindymi* Muret. *Domina Dindyme* MSS. Statii, quod, cum antiqui *E* longum per *ei* scripserint, indubitatum Statio videtur veteris scripturae vestigium. nostra lectio, iam probata aliis, debetur Scaligero.

V. 85. *Ferus* pro *leone*. pro *cervo* apud Phaedr. Fab. I, 12. 9. ubi vid. Interpretes et ad Petrou. c. 89. adde *Cerd.* ad Virgil. Aen. II, v. 51. — *ipse* sponte cf. ad vers. 56.

V. 87. *ultima loca littor.* extremam littoris partem, quam mare alluebat. cf. supra ad Carm. XI, 23. *albicantis* nimirum maris spuma.

V. 89. *demens* perterrefactus,

animi impos. *nemora fera* ferarum latibula. cf. v. 53. 54.

V. 91. seqq. *Dea, magna Dea, Cyb.* finit carmen poeta elegantissima conversione ad ipsam Deam Cybelen, qua omnem furorem a se suisque vehementer deprecari, eumque aliis potius imprecari studet. *Didymi pro Dindymi* metri causa.

V. 93. *incitatos* furore correptos,

CARMEN LXIV.

Cum hoc, quod sequitur, carmen omnium, quae a Catullo ad nos pervenerint, longissimum sit ac pulcherrimum, non abs re alienum esse putavi paulo liberius evagari, et de quibus lector monendus esse videtur, hic in unum locum, praefationis more, congerere. Dispicimus primum de ipso huius carminis argumento, in quo quidem enarrando ita nobis versari liceat, ut ea simul, quae ad pulchritudinem huius carminis rite aestimandam pertinere videntur, passim adspargamus, et ad observandam singularem planè artem, qua in diversis fabulis inter se connectendis usus sit poeta venustissimus, digitum intendamus.

Orditur carmen ab Argonautarum expeditione. Nereides ob insolentiam novi navigii, admiratione percussae, subito emergunt ex aequore, Thetisque et Peleus mutuo amore accenduntur. — Mox nuptiae apparantur, sternitur lectus genialis, et totius regionis incolae nuptialem, ut fit, apparatus spectaturi, undique confluant. Inprimis admiratione eos defixos tenet vestis lecto geniali vel pulvinari instrata, mira arte confecta et praeis hominum variata figuris. — Hic sponte accuratius hoc peristroma *ἱστῶν* una cum adstantibus perlustrandi in animo lectoris suboritur cupiditas; cui quidem ut satisfaceret poeta, exemplum eorum, qui eiusmodi argumenta vestibus vel aliis rebus intexta fusius exponere et verbosis descriptionibus exornare solent, secutus est. (Sic Iasonis chlamydem, Palladis donum, magnifice describit Apollon. Rhod. I, 730 — 65. cf. Heyne ad Virgil. Aen. V, v. 250 — 57. Excurs. IV, p. 538.) — Iam finge tibi, adestare huic pulvinari *ἱστῶν* quemdam vel interpretem, qui populo, mira aviditate haec omnia oculis et animo quasi devotanti, non solum quas textura exhibet figuras et fabulas, sed singularum etiam causas et eventus declaret; et hinc explicandum censeo illud ferant, perhibent, et id genus alia, quae passim in hac narratione occurrunt. — Conspicitur autem in illa veste stragula primum Ariadnes, e Naxi littore, ubi illa deserta erat, Theseum in fuga e longinquo oculis persequentis egregie adumbrata imago. Misera puella in illo ipso temporis articulo, quo primum somno excita se relictam sentit, oculis in navem Thesei plenis velis avolantem coniectis saxea ut effligies bacehantis prospicit, haeret attonita, et ingenti curarum aestu fluctuat. — Iam, si observaveris, sermonem hic esse de pictura,

in qua, ut praeclare in Laocoonte docuit Lessingius, nobilissimum et *highest* actionis momentum exprimi debet ab artifice; quid, quae, efficacius ad spectatorum animos dolore et commiseratione permovendos cogitari potest, quam sic et in hoc potissimum statu descripta Ariadue, quae ab amatore derelicta in solitudine deserti littoris, oculis desiderio tabescentibus in mare vastum prospicit? Habet hoc ipsum horrores aliquid, fingere sibi hominem ad mugientis maris fluctus in litore querelas fundentem, unde iam Homero litus fundendis precibus et querelis locus aptissimus visus est, vid. quae notavimus ad Carm. LXIII, v. 48. Neque illud praetermittendum est, quod poeta summo dolore percussam Ariadnem, neque comas sibi evellentem, neque pectora tundentem, neque alia summi luctus signa edentem (cf. v. 223. et 351 seqq.) sed stupore tantum desixam, et cultum puellarum negligentem sapienter exhibuerit, quod quidem ipsum insigni eius, quae praedita fuit, formae pulchritudini (v. 89. 90.) novum addit lenocinium. Quod igitur recentioris aetatis Critici, et elegantiores verac pulchritudinis spectatores praecipiant, pictoribus fictoribusque imaginum in exprimendis animi perturbationibus vel maxime cavendum esse, ne oriatur turpitudine et deformitas, sed venustatis et decoris diligenter habeatur ratio, id apprimè a poeta nostro observatum esse, non sine voluptate animadvertimus. vide quae ad Laocoonem Lessingii observavit Herderus olim in *Silva Critica* Vol. II, p. 244. adde Hagedornii *Betrachtungen über die Malerey* etc. IX, p. 108. Nec multum intercedam, si quis poetae in hac Ariadnes adumbranda imagine veram aliquam picturam vel statuam certe ab oculis versatam esse contendat et sibi persuasdeat. Placuisse enim hoc argumentum in antiquitate artificibus, vel ex iis monumentis, quorum memoria ad nos pervenit, abunde patet. Inprimis digna est quae conferatur pictura in picturis Herculaneis T. II, tab. 14. cf. *Plin. Hist. Nat. XXXV*, 11. §. 35. et Ianius in *Indice Artificum* s. v. *Aristides*. — Proposita autem hac Ariadnes imagine, ipse poeta partes agit interpretis, et ad fabulam de amore Ariadnes et caede Minotauri latius explicandam pergit. — Hinc ad locum pulcherri-
mum de variis animi commotionibus, quibus miscella illa agitur, progreditur, et post alia, quae summo dolori conveniunt, dirarum denique, quibus illa caput Thesei devovet, mentione iniecta, ad poenam, quam mox a Theseo repetierit Iupiter, transit, fabulaque de Aegeo, in mare se praecipitante, subor-

tam sensim ex *Thesei perfidia* in animis lectorum indignationem quodammodo abstergit. — Errant autem, qui haec omnia telae intexta esse arbitrantur, quod nullo modo nec e verbis poetae elici, nec, quomodo in peristromate illo commodè exprimi potuerint, cogitari potest, licet hanc sententiam supererime adornaverit doctissimus huius carminis interpres Mitscherlichius in *Lectionibus Catulli* p. 41. — His omnibus igitur, quae ad pleniorē *Thesei* historiam pertinere viderentur, expositis, ad explicationem alterius picturae, quae in veste illa stragula conspiciebatur, poeta convescitur (v. 252.). *Bacchus* cum thiaso et pompa *Bacchica* insulam illam pererrans, ad perditam et animo desperantem puellam advolat, eiusque amore incenditur. Subit hic quoque mirari prudenter poetae institutam rationem, qui, cum inclytas illas *Ariadnes* cum *Baccho* nuptias, in quibus describendis ad nauseam usque luxuriat *Nonnus Dionys.* XLVII. uberius persequi, et quod sequioris aetatis poeta v. c. *Claudianus*, ambabus, quod aiunt, arrepturus fuisset, conamode iam ad *Pelei* nuptias transferre posset, haec omnia consulto praetermisit silentio, et praeter ea, quae ad picturam decelerandam facere viderentur, ne verbum quidem addidit. — Fortasse in hac quoque pictura ad certum aliquod, quod tum exstaret, artificis monumentum poeta se composuit. Nam cum in hoc argumento pompae *Bacchicae* parerga scitissime exprimi possent, et *Bacchanalium* imagines in universum frequentissime effingerentur; (quod ex infinita fere anaglyphorum, genumarum et statuarum, quae hac de re adhuc supersunt, multitudine recte colligere possumus) lubentissime sane huic argumento tractando et exornando operam suam addiderunt veteres artifices. Iuvabit hic quoque contulisse tabulam *Herculanensem* in picturis *Herculanensibus* Tom. II, Tab. 16. cf. *Bellorii Admirand. Rom. Antiq.* XLVIII, et quae e *Lipperti Dactyliothea* laudavit iam *Gurlitt.* Nec poenitebit ad comparationis suavitatem legisse *Philostratum Icon.* I, 15. p. 786. edit *Olear.* unde, quantum nativa nostri poetae pulchritudo anxie quaesitis pigmentis et ornamentis antistet, optime discere poterunt tirones, harum elegantiarum studiosi. — Iam poeta a diverticulis in quibus summa cum voluptate lectorum liberius exspatiatus fuerat, redit ad nuptias *Pelei* et *Thetidos*. — Maior scena adornatur. — Cedit diis adventantibus vilior spectantium plebscula (ad eos enim pertinet *Homericum* (*Iliad.* XX, v. 131.) *χαλκὸν δὲ καὶ ἀργυρεὴν ἰνυρὴν*. — Succedunt thalamo primum heroës cum muneribus nuptia-

libus, deinde reliqui dii et mensis accumbunt. Et hic est consensus ille augustissimus, quem Pindarus celebravit Nem. IV, 107. Ἐὶδὼν δ' (sc. Pelcus) Πηλεΐδου Ἰδμεν, Τῶς οὐρανοῦ βασιλῆϊς Πόντου τ' ἱερῶμενοι, Δῶρα καὶ κράτος ἱξίσκων ἐς γένος αὐτῶν.

At eas partes, quae in his nuptiis a Pindaro (Pyth. III, 158. seqq.) Musis et in veteris mythi vestigiis diis in universum tribuuntur apud Apollodor. III, c. 13. p. 259. (edit. Heyn.) εἰς τὸν γάμον ἰσαγόμενοι καθύμενα, egregio invento ad Parcas transtulit Catullus. Adsunt igitur genitales deae (cf. Spanhem. ad Callimach. H. in Dian. 22, p. 185. edit. Ernesti.) his nuptiis et magnae soboli inde oriturae fatalia stamina deducentes hymenaeum canunt. - Fecerant hoc Parcae iam in Iovis nuptiis, ut patet ex loco satis diserto Aristoph. Avv. v. 1734. Nec vitio verti debet poetae, quod, quae de Achille vaticinantur, nimis aperta sint, nec tortuosis pro more vaticiniorum anfractibus implicita, praecipue cum ipsis diis, futurarum rerum optime gnaris, praesentibus haec canerent sorores fatidicae. - Finito Hymenaeo et carmen finire poterat poeta, sed egregie ad capiendos lectorum animos, suavissimum post tot mythorum enarrationem addere illi placuit epilogum, in quo quidem, si legimus, frequenter adhuc tunc temporis deos interfuisse mortalium coetibus, sceleribus eorum nondum alienatos, facilius omnino haec omnia evenire potuisse temporibus heroicis, quispiam sibi persuaserit. - Atque haec sunt quae de argumento praefuri visum est.

Duplex in antiquioribus et recentioribus edit. huius carminis circumfertur inscriptio. Prior et antiquior illa Argonautica, haud dubie ab exordio carminis efficta, ab universo carminis argumento quam maxime abhorret, et iure meritoque a plebisque fere iam diu repudiata est. - Altera, et vulgo nunc fere recepta huius carminis inscriptio est: Epithalamium Pelei et Thetidos, quae tamen et ipsa ab iis, qui totum hoc carmen ad normam Epithalamiorum, quae ex antiquitate ad nos pervenerint, exigent, saepius iam impugnata et in disceptionem vocata fuit. Sed priusquam tam ipsam huius carminis inscriptionem plane reiiciamus, quam totam carminis oeconomiam acriter cum aliis reprehendimus, de ipso, quo illud a poeta scriptum sit, consilio paulo diligentius quaerendum videtur. Iam vero Catullum non eo consilio ad hoc scribendum carmen accessisse, ut nihil nisi Pelei et Thetidos epithalamium caneret, cum ex aliis causis, tum ex toto car-

minis habitu et intextis longioribus digressionibus, quas respuit plane veri epithalamii ratio, satis certe colligere possumus. Quod si enim Catullus uni harum nuptiarum argumentis operam dare voluisset, illi profecto non longius fabularum ornamenta petenda fuissent, sed eidem in hoc ipso pertractando argumento campus, ubi exsultaret eius ingenium, patuisset amplissimus (vide verbi causa conplures ad has nuptias spectantes fabulas in farragine illa apud Tzetem ad Lycoph. v. 178. cf. Heyne ad Apollodor. p. 794. seqq.). Sed si cogitamus nihil aliud spectasse in hoc carmine pangendo Catullum, nisi ut invitatus celebrandis Pelei et Thetidos nuptiis alias simul, quas aetas Graecorum heroica et mythica suppelitaret, fabulas laxiore fictionis cuiusdam vinculo connexas et copulatas, versibus exponeret, et sic lectores per amoenissima Musarum diverticula ductos et aliorum, quas prae ceteris illi turriderent, mythorum expositione delinitos, varietatis sensu suaviter demulceret; facile apparet, ex ipso poetæ consilio ipsum carmen quoque diiudicandum esse. Quod quidem si recte perpensum esset a Viris Doctis, magis forsitan a virgula illa censoria, qua digressiones huius carminis, vel ut nimium proluxas et copiosas, vel ut parum inter se aptas et copulatas notarunt, sibi temperassent. Sic Duschius in libro vernaculo Biefe zur Bildung des Geschmacks, Voll. III, p. 227. totum carmen niale inter se cohaerere et digressionibus longe petitis laborare, multis docere studuit, cuius vestigia deinde legit Degenius in versionum libello: Deutsche Anthologie der römischen Elegiker p. 378. Nec mollius ipse Magnus Heyne de carmine nostro sentit ad Virgil. Tom. IV, p. 4. — Quamquam autem huic carmini, si a fatidico illo Parcarum cantu sub eius finem discesseris, nihil fere insit, quod commode ad Epithalamii proprie sic dicti genus referatur, et recte omnino paruum Epos cum Doctiss. Gurlitt nominari queat, idem tamen, cum praecipue in honorem nuptiarum Pelei et Thetidos compositum sit, haud inepte latiore sensu, epithalamii nomine insigniri posse videtur. cf. Argumentum ad Carm. in Nupt. Iul. et Manl. Missis igitur omnibus, quae ad pretium huius carminis elevandum in medium prolata sunt, fruamur nitidissimis flosculis, quos undique et ex dissitis quasi regionibus poetæ decerpere volupe fuit, nec varietate colorum et odorum bene inter se permixtorum maiorem nobis conciliari suavitatem indiguemur.

Restat alia quaestio, in qua constituenda multum laborarunt,

sed parum perfecerunt interpretes. Cum enim Catullum, diligentissimum Graecorum poetarum imitatore, hic quoque fontes eorum in areolas suas derivasse, e toto poematis colore dilucide appareat, diu multumque quaesitum est, quos potissimum imitatione sibi exprimendos sumserit. Fuit Hesiodi *Ἡσιόδου ἢ Πηλεΐδα καὶ Διότυρον* a Scaligero iam laudatum, cf. Heyne ad Apollodor. p. 764. fuit aliud Agamestoris Pharsalii, e quo nonnulla profert Tzetzes ad Lycoph. 178. Sed neutrum a nostro exprimi potuit, cum ipse, ut supra monitum est, noluerit concinnare epithalamium, vel, si quaedam inde in usum suum converterit, (quod ex instituta comparatione v. 25 - 27. cum fragmento Hesiodico probabile fit) in paucis certe hoc factum et plurima in illa Ariadnes fabula ab illis potius mutuatus videtur. - Exstat apud Ciceronem in epistolis ad Atticum VIII, 5. fragmentum veteris poetae - *ῥήματα δὲ μᾶλλον κερκίδος ἢ ἑλίου θανάτου*. quod cum egregie respondeat versui illi de Minotauro v. III, satis probabili coniectura suspicari possis, Catullum in fabula de Ariadne veterem illum, quem ignoramus, huius fragmenti poetam expressisse. Omnino autem satis fidenter statuere possumus, Catullum non ad unum aut alterum tantum poetam imitandi studium attenderit (quod fecit in carminibus quibusdam *ῥήματα* e Sappho et Callimacho translatis) sed undique, apud Matinae more modoque per hortulos Graecorum circumvolitasse et suavissima quaeque delibasse, id quod ex apertis, quas in hoc carmine deprehendimus, Graecorum poetarum imitationibus plus satis apparere putò. Sic ex Homérico Hymno in Cererem nuperrime reperto, pluscula nostrum derivasse praecclare docuit Ruhnkenius in praef. ad H. in Cerer. p. XII, sq. Sic e Theocriti Idylliis et imprimis ex Adoniazosis loca plura imitatum esse nostrum passim observavit Valkenarius ad Adoniaz. 127. p. 406. Sic Apollonium Rhodium plus quam viginti locis a nostro non adumbratum, sed vere expressum esse diligenter docuit Mitscherliebius in Leet. ad Catull. Sic denique manifesta in v. 164. deprehenditur imitatio Lycophronis Cass. v. 1451. quem in aliis quoque locis ante oculos habuit. In universum autem visus sum mihi animadvertere, prae ceteris nostrum imitatum esse poetas Alexandrinos, quorum, ni sensu nostro fallimur, ingenium (cf. Heyne Opuscul Vol. I, p. 92.) totum hoc carmen spirat. - Ipsum vero Catullum studiose deinde imitati sunt alii v. c. Virgil. in Cir. quem sedulo iam cum nostro comparavit Lenzius p. 82. - De Epistola Ariadnes

ad Theseum apud Ovid. Heroid. X lege quae disputat Gurlitt, p. 87. seqq.

Restat ut breviter indicemus, qui peculiarem inde ab aliquot annis huic illustrando carmini dicarunt operam. Nos ipsi, cum abhinc prope decem annos Scholae Portensi, cui Deus saveat! valediceremus, vires nostras in hoc edendo earmine periclitati sumus, nec improbatus plane fuit hic juvenilis labor humanissimo Virorum Doctorum iudicio; unde facile veniam me impetraturum spero, si ex istis meis speciminibus, neseio qua suavi animi recordatione vel vanitate, bonam partem serva-vero. - Non ita multo post Mitscherlichius V. Cl. eum et ipse Catulli edendi suscepisset consilium, primum in epistola Critica in Apollodorum (Gotting. 1782.) p. 43-51 emendationes in Catulli Epithalamium proposuit, deinde Lectiones in Catullum (Gotting. 1786.) edidit, in quibus quam egregie de hoc carmine meruerit passim indicabimus. - Eodem fere tempore praeclarum eruditionis specimen in hoc carmine edidit Lenzius, Vir Doctissimus mihiq; amicissimus, cui titulum praefixit: Catulli carmen de nuptiis Pelei et Thetidos cum versione Germanica Chr. Fr. Eisenschmidt, in usum tironum illustravit Carl Gotthold Lenz Altenburg. 1787. quem quidem, quantum ab eius doctrinae copia, ingenii venustate et acumine exspectare possit respublica litteraria, satis hoc libello declarasse puto. Eo iam edito litteris mecum communicavit exquisitas et perlegantes ad hoc carmen observationes, quas loco suo commemorabo. - Nec defuit qui manum eodem tempore huic carmini admooveret, tertius, elegans sane Venerum poetearum aestimator, Cl. Gurlitt. Katulls epischer Gesang von der Vermählung des Peleus und der Thetis, metrisch übersetzt, und mit einigen Anhängen begleitet von I. Gurlitt, Leipzig 1787. Exstat autem praeter ea, quae Duschius et Degenius locis supra laudatis ex hoc carmine transtulerunt, et praeter Eisenschmidt's versionem, Lenziano libello additam, sane illepidam et infectam, alia Bodmeri, a Stäudlinio post Venerabilis senis obitum in libello: Apollinarien inscripto, edita Tubingae 1783.

EPITHALAMIVM PELEI ET THETIDOS.

Peliaco quondam prognatae vertice pinus
Dicuntur liquidas Neptuni nasse per undas
Phasidos ad fluctus, et fines Aetacaeos:
Cum lecti iuvenes, Argivae robora pubis,
Auratam optantes Colchis avertere pellem,

5

V. 4. *lecti iuvenes* in MSS. quibusdam teste Statio, in aliis, quos trivit

V. 1. *Peliaco vert.* in summo Thessaliae montis iugo, ubi silva erat pinifera. *Dorville* ad Chori-ton. comparat Manetho. II, 104. Περίαιτον τι μέρος τῆς ἀρκατίας (ex emendat. Dorv.) περιῶτον Περίον ἐκ αργείας Πυλῶς οἷον ἀν' ἀργαίου ἁγῶς et Apollon. Rhod. II, 1191. — καὶ τὰς χυλὰς ἀνέστην Περίαιτον αργαίᾳ νήρῳ. *prognatae* eleganter de arboribus, quae ut animantes stirpem suam propagare dicuntur; hinc passim apud poetas vel *matrum filiarumque* nomine insi-gniantur (cf. Virgil. Georg. II, 19. ubi plura in hanc rem ex Graecis Latinisque scriptoribus diligenter collegit exempla *Cer-da*, add. Aen. XII, v. 209.) vel genus et stirpis nobilitatem iac-tant Horat. Od. I, 14. 11. cf. supra ad Carm. IV, v. 10 et 15.

V. 2. *nasse* de celeri fere et secundo navium cursu. Tibull. I, 5. 76.

V. 3. *Phasidos ad fluct. et fin. Aet.* eleganti circumscriptione pro: *Colchidem*, ubi volvebatur fluvius *Phasis* et imperium exercebat *Aeetes*. — Quod *Lenzius* in notis ad h. v. putat, per *Aetacos fines* extremam terram fortasse

poëtam innuere voluisse, et ad hanc sententiam confirmandam in litteris ad me datis laudat Apol-lon. Rhod. II, 419. seqq. et 1264. id ex ea quidem opinione, qua veteres per Pontum Euxinum et Colchidem extremos terrarum mariumque sibi cogitarunt ter-minos, fieri potuisse verum est; sed profecto iam obliquam extre-mae terrae descriptionem poëta dare voluit.

V. 4. *Cum lecti iuvenes.* Theoc. Idyll. XIII, v. 16. 18. ἀλλ' ἔτι τὸ χροῖσεν ἑλκερ πρὸς πῦρ ἵππων ἁλυσί-δαι, ἐν δ' αὐτῷ ἁρσέβῃ, συνίαντες Περσῶν ἐκ πύλων περιδερμένῳ δὲ ἐγὼ δὲ τι. et paulo post vocantur Argonautae οἷος ἑκὼς Ἡρόων — διττοὶ Ἡρόων, ex Apollon. Rhod. IV, 831. laudat Mitscherl. — *Argiv. robor. pub.* robustissimi fortissimique sic saepe apud Liv. *robora virorum.* exempla conguessit *Drackenborch.* ad lib. XXII, 40. 5. Tom. III, p. 635.

V. 5. *Aurat. pell. avertere.* de aureo Phryxci arietis vellere in vulgus omnia nota. Unde ortum traxerit fabula, varias et ridicu-las ad hunc locum causas offerunt interpretes. Totam hanc rem,

Ausi sunt vada salsa cita decurrere puppi,
 Caerula verrentes abiegnis aequora palmis:
 Diva quibus, retinens in summis urbibus arces,
 Ipsa levi fecit volitantem flamine currum;
 • Pineae coniungens inflexae texta carinae.

10

N. Heins. laesi. — *puppi pro pubis* MSS. Statii et Venet. V. 9. *Ipsa sul facie* Vossius e libro membranaceo, addita explicatione: ad morem et formam sui currus, quo in coelo utitur, quoque nubes atque aethera tranat; inepte sane. — *cursum pro currum* irato Apolline tentat Staver. ad Cornel. Nep. Milt. 1. 6. p. 23. V. 10. *inflexit* Vossius, ut referatur ad illud:

nobilitatem maxime instituto ordine equitum aurei velleris bene excussit *flabenerus* in *Amoenitatib. Philologic.* p. 193. seq. *avertere* verbum proprium de rebus, quas ex aliena in nostram potestatem et ditionem dolo et malis artibus redigimus, respondet nostro: vid. *Gronov. Observ. IV, 5. Drackenborch. ad Silium Italic. III, v. 321. et ad Liv. VI, 14, 11, Tom. II. p. 319.*

V. 7. *verrentes*, *verrere* nt Graecorum *μαστιγίζω* suaviter in re nautica, maris remis percussi et quasi flagellati adumbrat imaginem; si quis in re nota exempla desiderat, adeat *Heins.* ad *Ovid. Amor. I, 9, 14. — palmis*, remis cf. supra ad *Carm. IV, v. 5.*

V. 8. *Diva quibus, retinens* etc. *Minerva (retinens mastigizans)* tutela sua custodicens *arces*, quibus illa praecerat. vid. *Interpret. ad Petron. c. 5.* hinc Graecis *μαστιγίζω*, appellatur. vid. *Cuper Observ. III, 16. et Spanhem. ad Callimach. H. in Lav. Pallad. v. 53.*

V. 9. *Ipsa fecit*, hinc *opere Palladio fabricata Argo* dicitur apud *Phaedr. IV, v. 9.* ubi cf.

Burmamnus. observa vim pronominis *ipsa* h. e. ipsa artium praeses, quae alias adiuvere tantum artifices auxilio suo solet. *Lenzius* commodè in litteris laudat *Apoll. Rhod. I, 111. Ἀπολλῶν γὰρ καὶ νῆα θεῖον κέρει* et *Orph. Argon. v. 66. quem vide. — levi volitant. flam. curr.* sic *Apoll. Rhod. III, 345. de Argo τὸν δ' ἔξ ἀρίστου θεῖον — currum* eleganter pro *navi*, vid. *Muret. Var. Lect. I, c. 11. et Giffan. Collect. ad Lucet. Sic ἄρμα et ἔχμα* apud Graecos vid. *Gatacker Observ. Misc. II, c. 18. Kühn. ad Pollucem I, s. 83. n. 8. et Stanleius ad Aeschyl. Prometh. v. 467. — volitantem* cf. supra ad *Carm. IV, 5.*

V. 10. *Pineae coni. infl. t. c.* inserens et adaptans curvae carinae trabes et alia, quibus naves instruuntur, e ligno pineo contexta et contignata. *texere* ut Graecorum *ὑφίστασθαι* proprie de aedificiorum et navium contignatione. de navibus v. c. apud *Propert. III, 7, 29. Ovid. Met. XIV, v. 531. et ibi Interpretes*, hinc ipse locus, ubi naves fabricantur, vocatur *textrinum*. vid. *Serv. ad Virgil. Aeneid. [XI, v. 326.*

Illa rudem cursu prima imbuīt Amphitriten.
 Quae, simul ac rostro ventosum proscidit aequor,
 Tortaque remigio spumis incanduit unda;
 Emergere feri candenti e gurgite vultus
 Aequorcae monstrum Nereides admirantes; 15

ipsa sui facie. V. 11. *prora* pro *prima* Vossius ex libro Mediolanens. quod si omnino retinendum sit, verba saltem sic inter se concilianda putat Mitscherl. *Illā prora* (in primo casu) *rudē Amphitr. imbuīt*, quae cet. aut scribendum: *cursu prorae*. — *primam* Stat. et Corrad. male! vix eget vulgata commendatione nostra. — *impulit* praeter necessitatem coniecit Titius ad Grat. Cyneg. v. 65. V. 13. *Tortaque* in libr. MSS. et editi. antiq. et solemnī librariorum errore. vid. Drackenborch. ad Sil. Ital. VII, v. 412. et quos ibi laudat. *incanduit* in MSS. Stat. et quibusdam editi. vet. quod tam ob statim sequens *candenti*, quam ob v. 18. ubi est *vano aequore*, non male defendi posse videtur. V. 14. 15. in interpretandis his duobus versibus valde fluctuantur interpretes, et sentas ambiguitatem coniecturis tollere studuerunt. Mitscherlichius quidem in Lect. in Catall. p. 14. vel rescribendum: *Emergere freti candenti e gurgite vultus Aequorē vel copulam et post aequorcae excidiisse putat*, quae posterior ratio probata quoque fuit Heynio. At Lenzius in not. ad h. l. p. 95. ingeniosissime coniecit: *Emergere feris candenti e gurgite fultae Aequorcae monstrum Nereides admirantes*, cui favere videbatur Mosch. Enop. 114. 199. *Νηριδὲς δ' ἐκιδέοντο ἐν τῇ ᾠδῇ*, ἃς δ' ἂν καὶ Νηριδὲς νηριδῶν ἐκιδέοντο et Claud. X, 159. idem tamen paulo post de integritate loci non amplius dubitat, de qua

V. 11. *Illā prima. quomodo* ut multa alia, eleganter ab aratione ad navigationem translatum.

prima navigationem tentasse dicatur *Argo*, praeter *Vulpinum* docuerunt Muncker ad Hygin. Fab. XI, Burmannus ad Valer. Flacc. II, 287. et Schraderus ad Musaeum p. 372 – 75. — *rudem Amphitriten* mare nondum navigio tentatum — *cursu imbuīt* *incanduit* vid. Ruhnken. ad Callimach. Fragm. a Benth. collect. t. 9. p. 487. edit. Ernesti. *imbuīt* eleganter dicuntur res, quae primo usui accommodantur. notissimum est illud Horatii: *Quo semel est imbuta recens servabit odorem testa diu.* cf. Graev. Lect. Hesiod. c. 15. sub fin.

V. 12 *proscidit. proscindere*

V. 13. *Tortaque remig. spum. inc. unda*, exquisite pro vulgari: *remigio agitata fuit. incanduit* *ἀνέκυρτο πόντος*. Lenzius in litt. comparat. Qu. Smyrn. V, 86. seqq. et Apoll. Rhod. I, 1327.

V. 14. *Emergere feri etc.* Sensus est: simulac navis iter suum in mari ingressa est, Nymphae marinae vultu torvo et ad stuporem ob rei novitatem et hominum audaciam composito, repente e fundo maris prospiciunt, et summa admiratione monstruosam navis figuram animadver-

Tum Thetidi pater ipse iugandum Pelea sensit.
 O nimis optato seclorum tempore nati
 Heroës, salвете, Deum genus! o bona mater!
 Vos ego saepe meo vos carmine compellabo.
 Teque adeo, eximie tedis felicibus aucte 25
 Thessaliae columen Peleu, quci Juppiter ipse,
 Ipse suos Divum genitor concessit amores.
 Tene Thetis tenuit pulcherrima Neptunine?
 Tene suam Tethys concessit ducere neptem,
 Oceanusque, mari totum qui amplectitur orbem? 30
 Quae simul optatae finito tempore luces

et cum vi ter repetitur haec particula; peccarunt autem saepe in his permutandis vocibus librarii. vid. *Drackenborch.* ad Sil. Ital. I, 40. et ad Liv. VI, 23. 3. Tom. II, p. 361. V. 21. *Sanxit* Muret. Voss. et alii. male! pari modo haec duo verba confusa sunt apud Ovid. *Heroid.* VI, v. 154. V. 26. *Aemathiae columen* in quibusdam. haud dubie ex glossa. V. 30. *Oceanusque pater* MSS. Statii, Muret. Gryph. et alii. recte quidem ex loquendi more. cf. Virgil. *Georg.* IV, 382. et ibi Ursin. sed vulgatam bene defendit Mitscherlichius. V. 31. *Qui simul optatae finito tempore*

V. 21. *ipse pater*, non Iupiter, ut *Mitscherlichius* et alii volunt, sed ipse Thetidos pater Tereus, cui proprie convenit iugare (in matrimonium dare) filiam marito. cf. Virgil. *Aeneid.* I, v. 345. aliud est concedere alteri puellam, quod de Iove valet in v. 27. — *sensit* censuit, iudicavit, consultum duxit, cuius verbi usus bene adstruitur in *Observ. Miscell.* Tom. IV, p. 121.

V. 23. *Heroës, Deum genus.* cf. Interpretes ad Val. Flacc. p. 4. edit. Burmanni — *O bona mater*, o bonam et beatam matrem, quae vos tales et tam optato seclorum tempore peperit!

V. 26. *Thessaliae columen* in quo nititur omnis Thessaliae salus. Sic *βῆδρον, ἱστορικόν* apud Graecos, vid. *Gatacker.* in *Adversar.*

Miscell. c. 20. p. 83. *Rittershus.* ad Oppian. *Cyneg.* I, v. 1. *Cerda* ad Virgil. *Aeneid.* XII, 59. in primis *Hemsterhus.* ad Lucian. T. I, p. 163.

V. 27. *amores suos*, amatam sibi Thetidem. cf. supra ad Carmen X, 1, et XV, 1. Cessit autem Iupiter eo libentius Peleo Thetidem, quod filium Thetidos ex sati necessitate ipso patre fortio rem exstiturum esse sciret. vid. Hygin. Fab. 54. et *Hemsterhus.* ad Lucian. T. I, p. 205.

V. 28. *tenuit* ut maritum complexa est. exempla de hoc verbo collegit Gudius ad Phaedr. Fab. II, 2, 4. — *Neptunine* Thetis, Neptuni potestati subiecta. *Mitscherl.* laudat Perizon. *Animadv.* Hist. c. IX, p. 400.

V. 31. *Quae simul optat.* etc.

CATUL. Carm.

C c

Advenere, domum conventu tota frequentat
 Thessalia: oppletur laetanti regia coetu:
 Dona ferunt: prae se declarant gaudia vultu.
 Deseritur Scyros: linquunt Phthiotica Tempe, 35
 Cranonisque domos ac moenia Larissaea:
 Pharsaliam coeunt, Pharsalia tecta frequentant.

lucis in margine Venet. male! ut recte iudicat Mitscherl. V. 32. Ut venerē
Vulp. et alii male! nam simul in versu antecedenti est pro simulac.
V. 34. Dona ferunt prae se: declarant gaudia vultus, proponit Lenzius.
magis tamen placet nostra lectionis ratio et interpunctio; suavius enim
Thessaliae incolae gaudia prae se declarare et pandere vultu, quam dona
prae se ferre manibus dicuntur; sot si forte cui illa ratio, quam iam
Muretus secutus est in edit. prima, ut post prae se interpungatur, melior
videatur, certe non opus est vultu in vultus mutare. V. 35. Phthiotica
templa tentat Lennep. ad Coluth. I, 7. quod Tempe non in Phthiotide
sed in Pelasgide inter Olympum et Ossam sita fuerint. vid. not. V. 36. miro
hic versus tam in scriptis quam impressis libris depravatus est. Gravi-
ronisque domos MSS. Stat. et vetust. exempl. Voss. Cranionisque domos
Vatic. Graingenaeque domos L. MSS. et tres antiquissimae edit. teste edi-

eleganter pro vulgari: simulac
 destinatus his celebrandis nuptiis
 dies illoxit optatissimus.

V. 32. domum conventu fre-
 quentat; ornate pro: frequenter
 in domo convenit.

V. 34. Dona ferunt, nimirum
 Thessaliae incolae, de quo lo-
 quendi genere cf. supra ad Carm.
 X, v. 9.

V. 35. Docte iam ex more poë-
 tarum, ut eo clarius totius rei
 scena lectoris obversetur animo,
 urbes et partes quasdam Thessa-
 liae recenset. — Scyros, longius
 quidem haec insula remota est a
 Thessalia, sed culta olim fuit a
 Thessalorum gente, Dolopibus,
 praefer Vossium ad h. l. vid.
 Diod. Sicul. XI, 60. et ibi Wes-
 seling. consulto autem poëta, ut
 undique confluisse videantur
 remotissimi populi quique, remo-
 tioris regionis mentionem primo

loco iniicit. — Phthiotica Tempe
 communi quidem veterum con-
 sensu in Pelasgide inter Olym-
 pum et Ossam ubi Peneus labi-
 tur, Tempe sita fuerunt. (Plin.
 H. N. IV, 8. s. 16. Aelian. V,
 H. III, 1.) sed, quo iure Peneus
 propter vicinitatem *ἐπὶ τῇ* voca-
 tur apud Callimach. H. in Del. v.
 112. eodem quoque iam Tempe
 Phthiotica dicta videri debent,
 nisi forte tractus Phthiotici ob
 regionis amoenitatem altera quasi
 Tempe appellati sint; sequiorem
 certe aetatem amoenissima quae-
 que loca Tempe nominasse satis
 constat.

V. 36. Cranon est oppidum
 Thessaliae, Plin. H. N. X, 12. s.
 15. et ibi Harduin. — moen. Lar-
 iss. Larissa nobilissima Thessa-
 liae urbs, unde Achilles Laris-
 saeus apud Virgil. Aen. II, 197.

Rura colit nemo; mollescent colla iuvençis:
 Non humilis curvis purgatur vinea rastris:
 Non glebam prono convellit vomere taurus: 40
 Non falx attenuat frondatorum arboris umbram:

tor. Cantabrig. unde Sculiiger. *Graingendimque domos*. depravata lectio hand dubie orta est ex antiqua scriptura *Crannonis*. vid. Mitscherl. et *Drachendorch*. ad Liv. XXXVI, 10. 1. p. 1017. — pro *moenia Larissae* monstrasse legebatur in libr. MSS. ac *nicens alacrissea*, vel *Larissae* uti est in Voss. libro, vel ac *nitens alacrissea* vel ac *nitentis alacrissea* vel ac *nitentis alacrissea* vel ac *Nicenis alacrissea*. V. 37. *Pharsala tectafreg*. Venet. *Pharsalon* aut *Pharsalum* Pontan. et Scalig. nimirum alteram in voce *Pharsalia* alii brevem, niti exemplo Calpurn. IV, 101. alii longam faciebant; et vere semper altera in hac voce producitur, sed ut trisyllaba pronancianda est. V. 38—41. siue necessitate transposuit hos versus Ramirez de Prad. ad Mart. I, 44. hoc ordine: *Non humilis etc.* — *Non falx etc.* — *Rura colit nemo.* — *Non glebam.* — *Squalida desertis.* V. 40. *Lenxop.* ad Coluth. I, p. 33. sine ulla idonea causa hunc

V. 37. *Pharsaliam* coë. *Pharsalia*, ut observat Vossius, hoc loco antiquum regionis non oppidi nomen est. Sed Euripid. *Andromach.* v. 16. καὶ τίς τις γὰρ ἐλπίς — ἐν δὲ Σαλαμῶνι Πύλοι τρυφᾷ — θίγῃ.

V. 38. *Rura colit nemo* etc. feriae, quas agunt rustici instantibus Pelci nuptiis, egregie et suaviter, qui sequuntur, describuntur versibus. Sic fere Tibullus II, 1, 5. *Luce sacra requiescat humus, requiescat arator, Et grave suspensio vomere cesset opus. Solvite vincla iugis etc. mollescent colla iuvençis*, intermisso his feriis labore mollitiem quamdam trahit iugo detrita et calloobducta iuvençorum cervix. — *iuvençis* exquisitius pro *iuvençorum*. — *Lenxius* in spicilegio observationum, quas mecum per litteras communicavit, commode cum hoc loco comparat Fulgent. I, praef. p. 9. edit. Munk. *tam largo fumo lurida parietibus*

aratra pendebant, et laborifera boum colla iugales in vaccinam mollitiem deduxerant callos: squalibat viduus sulcis ager, et herbidis sentibus olivifero vertici minabatur.

V. 39. *humilis vinea* ubi vitis humilis nascitur, quae nisi raistro purgatur, palatur et alligatur, natura sua humi serpit et humilis manet. Cic. Tusc. V, 37. *Vitis et ea, quae sunt humiliora neque se tollere altius e terra possunt.* Ipse noster supra Carm. LXII, 49. *Ut vidua in nudo vitis quae nascitur arvo, Nunquam se attollit etc.* Vix igitur opus videtur probare velle, vites in Thessalia vel maxime humiles fuisse, quod docte probatum ivit Lenz. in not. ad h. l. ex Longi Pastoral. II. 1. ubi ἀπὸ τοῦ τρυφᾶν in insula Lesbos describitur.

V. 40. *prono vomere* ad terram inclinato, presso.

V. 41. *falx frondator*. tria frondatorum genera fuisse ob-

Squalida desertis robigo infertur aratris.
 Ipsius at sedes, quacumque opulenta recessit
 Regia, fulgenti splendent auro atque argento.
 Candet ebur solius; collucent pocula mensis:
 Tota domus gaudet regali splendida gaza.

45

versum emendavit sic: *Non false attenuat frondator roboris umbram*; profecto hoc est pro luhitu tractare poëtas! V. 43—44. Heins. in not. ad Catull. satis audacter et parum probabiliter refingit hos duos versus sic: *Spissius at sedes quocumque opulenta recessu Regia fulgenti splendens auro atque argento*, ut sensus sit: sedes regia in omni eius recessu spissius argento et auro splendet. *splendens* nimirum accipit pro *splendens est* et hoc pro *splendet*, ut v. 308.

servat Serv. ad Virgil. Eclog. I, 57. *attenuat arbor. umbr.* nimis densas et inutiles arborum frondes exsecat. *arboris umbra* de frondibus sexcenties apud poëtas. vid. Drackenborch. ad Sil. Ital. IV, 681.

V. 42. *infertur*, verbum gravius ad rubiginis vim, qua statim occopari solent aratra sine usu iacentia, indicandam — observa elegantem et artificiosam huius versus ex apta epithetorum et nominum collocatione structuram, quam saepe in hoc carmine animadvertere licet, ut v. 39. 40. 59. 129. et alibi.

V. 43. *Ipsius at sedes quacumque* etc. at aedes Pelei, in omni opulentae regiae parte et recessu, splendent auro et argento. In errorem hoc loco ab Heins. (vid. Var. Lect.) se induci passus est Mitschert. qui *splendent* propter adiecta *sedes regia* non ferri posse putat in Lect. in Catull. p. 35. Non cogitavit igitur Vir Cl. *et sedes*, unde pendet *splendent* in plurali ut v. 48. et *et regia* substantive positum esse. — Caeterum ex-pende ornatum in locutione qua-

cumque opulenta recessit regia pro vulgari: *ubique*, — ipse honoris causa saepe de eo, qui primas partes in aliqua re tenet, vel de quo praecipue sermo est. Sic saepe *sorti* de Achille apud Homerum de Iasone apud Orph. Argon. v. 864. vid. quos laudat Burmannus ad Ovid. Fast. V. I, 45. — *splendent* verbum proprium de apparatu magifico. vid. Burmann. ad Phaedr. Fab. IV, 29. 20.

V. 45. *Candet ebur solius, colluc. pocula mens.* inversa constructio, poëtis familiarissima, pro; solia candent ebore, inensae collucent poculis. — Amicissimus Lenzius in spicilegio observation. ad l. c. scribit: *Quae de ebore dicuntur, non ad historicas rationes exigenda sunt. Poëta in his ut poëta versatus est. Eboris enim usus post Troianae expeditionis tempora demum in Graeciam importari coepit. Sed Catullus Homerum secutus esse videtur, in quo passim exempla frequentis eboris usus in variis utensilibus adhibiti prostant.* — Nimirum res antiquiores saepissime ad sua tem-

Pulvinar vero Divae geniale locatur
 Sedibus in mediis, Indo quod dente politum
 Tincta tegit roseo conchyli purpura fuco.
 Haec vestis, priscis hominum variata figuris, 50
 Heroum mira virtutes indicat arte.

complectens, cf. ad Carm. LXIII, v. 57. V. 48. *Aedibus in mediis*. Venet. Gryph. *aedes* et *sedes* saepissime a librariis permutatae sunt, vid. Drackenborch. ad Liv. I, 55. 4. T. I, p. 216. et ad IV, 20. 11. Tom. II, p. 942. adde Burmann. ad Ovid. Fast. VI, v. 258. V. 49. *conchylis* Venet. Gryph. Muret. Cantabrig.

pora accommodarunt poetae. Sic v. c. praeter temporum rationem *tubarum clangor* apud Virgil. Aen. II, v. 313. memoratur. Caeterum de veterum ebore et eburneis signis cf. Heyne in Nov. Comment. Soc. Sc. Gotting. T. I, n. 96. seqq.

V. 47. *Pulvinar geniale lectus* genialis vel nuptialis, *διεργασμένος*, vid. Lips. Elect. I, 16. aliam lecti genialis descriptionem in nuptiis Iasonis et Medae vid. apud Apoll. Rhod. IV, v. 1141. — *sedibus in mediis* in medio palatio. — *Indo quod dente polit.* etc. ornate pro vulgari: cui affabre ex ebore Indico facto instrata fuit vestis purpurea. *Indo dente*, nimirum alii osseam illam ex ore elephantis hinc inde prominentem partem *dentem*, alii *cornu* vocant vid. Brouckhus. ad Propert. II, 23, 12. et Drackenborch. ad Sil. Italic. XVI, 206. In summo pretio autem fuisse ebur Indicum operose docet Cerda ad Virg. Georg. I, v. 57. — *purpura vestis* purpurea. *tincta roseo fuco* exquisitis pro succo, unde saepe hae voces confusae sunt, vid. N. Heins. ad Claud. in Rufin. I, v. 207. et Heyne ad Tibull. VI, 2,

16. in Observ. p. 215. *conchylii*. diversum esse conchylium a purpura, licet id discrimen non semper servetur, probare studuit Bochart. Hierozoic IV, 2. — Accommodate ad nostrum Hor. Sat. II, 6. 102. *In locuplete domo — rubro ubi cocco Tincta super lectos canderet vestis eburnos.* cum Theocrit. Adoniazus. v. 125. seqq. huic locum comparavit Vahlenar. in Annotatt. in Adon. p. 406.

V. 50. *Haec vestis* stragula ut saepe, vid. Ferrar. de Re Vest. IV, 3. P. II. adde Ernesti in Clav. Cic. *priscis homin. var. figur.* variis priscorum hominum imaginibus vel picturis distincta.

V. 51. *Heroum virtutes indic.* res illustres et celebres ex aetate heroica repetitas. Ex pluribus autem, quae huic vesti intextae fuisse videntur praeae aetatis figurae et fabulae, unam tantum latius hoc carmine sibi exsequendum sumpsit et delegit poeta. Colligere inprimis hoc possumus ex vers. 266. *Talibus amplifice vestis decorata figuris.* h. e. eiusmodi generis figuris; alias dixisset *his figuris.* — *mira arte* mira artificis dexteritate intextas.

Namque fluentisono prospectans litore Diae
 Thesea cedentem celeri cum classe tuetur
 Indomitos in corde gerens Ariadna furores:

V. 55. mira in hoc versu miserrime depravatae lectionis tam in scriptis quam impressis libris deprehenditur varietas, in qua quidem recensenda, ne chartam perdam, ea tantum ponam, quae VV. DD. ingenio ducti inda exculpere tentarunt. Neodum etiam seseque sui tura credidit esse Vicent. accedentibus Venet. Ald. Gryph. Muret. et aliis. Neodum etiam sese, quae sit, tum credidit esse Stat. Neodum etiam sese quae sit, vix et sibi credit Scalig. Neodum etiam sese, quae visit, visere credit Vossius, quam aliis

V. 52. *fluentisono* quod, (ut supra Carm. XI, 4. dicebatur) longe resonante unda tunditur, *ἡς περιπλυσθεῖς, περιχαίματος τῷ κύματι* - *Diae* intellige insulam Naxum, unam e Cycladibus. Diodor. Sicul. IV, 16. p. 308. edit. Wesseling. καὶ καθήκον ἰς Νῆστο τῶν ἀπὸ τοῦ ΔΙΑΝ, ὅς ἐστι ΝΑΞΟΣ προσκαρτισμένην et sic constanter veteres. cf. Heyne. ad Apollodor. III, 5, 3. p. 578. Sed longe aliter, qui non raro fluctus in simpulo movere solet, sentit Vossius. Non enim *Naxum*, quod plerique statuunt, per *Diam* intelligendam esse contendit, sed *Diam Cretensem*, quae vulgo *Standia* appellatur. Ad hanc suam adornandam sententiam duobus imprimis utitur argumentis; primum quidem, quod *Naxus* nimis a via Thesci remota sit, deinde, quod querelae, quas infra fundit Ariadne v. 184. Praeterea nullo littus, sola insula, tecto etc. vix de insula *Naxo* intelligi queant. Quod ad primum attinet, consulto omnino Thescus in fuga rectam viam reliquisse videtur; ut taceam alia, quibus ille vel invitus in mari a recta via abripi potuit. Quod ad alterum attinet, cogitare debemus, Ariadnen ad littus maris in solo et remotiori insulae

loco a Theseo derelictam esse, ubi omnino in querelas, quas infra iacit, erumpere poterat. Nec nimis subtiliter vehementiori animi commotione iam aestuantis et summo ob perfidiam Thesci dolore percussae Ariadnes querelae examinandae et ad virum reseccandae sunt, praecipue si *Naxum* cum eius patria *Creta*, *centum urbibus* (ut cauit Horat.) *nobili* comparamus. - *Naxus* denique sacra erat *Baccho*, et peculiare eius domicilium. vid. *Barth.* ad Stat. Theb. VII, v. 686. in qua ipse *Bacchus* ex India rediens triumphum *bacchicum* egit. Virg. Aen. III, v. 125. ubi cf. Heyne. Quod enim Vossius putat, *Bacchum* quaerendae *Ariadnes* causa accessisse illam desertam *Cretensium* insulam, ridiculum paene est. Vossii vestigia secure, ut solet, legit Vulpinus - Copiosius de *Naxo* egit *Choiseul-Gouffier Voyage pittoresque de la Grèce, Cahier I.*

V. 54. *furores* de quibusque vehementioribus animi commotionibus, praecipue ex magno amore ortis. cf. v. 94. vid. *C. Barth.* ad Grat. Cyneget. v. 284. et *Vir Doctus* in *Observatt. Miscell. T. II* p. 234. *indomitos*, quorum vis et impetus nulla ra-

Necdum etiam sese, quae visit, visere credit; 55
 Utpote fallaci quae tum primum excita somno
 Desertam in sola miseram se cernit arena.
 Immemor at iuvenis fugiens pellit vada remis,
 Irrita ventosae linquens promissa procellae;
 Quem procul ex alga moestis Minois ocellis, 60
 Saxea ut effigies bacchantis prospicit Evoc:
 Prospicit, et magnis curarum fluctuat undis,

iam probatam et receptam lectionem nos quoque servavimus. *Necdum etiam sese quo sit, visit, sibi credit* lepide, ut solet Corradin. *Necdum etiam sese oblivisci Thesea credit* audacter, ut solet, Lennep. ad Coluth. I, 7. 34. *Necdum etiam sese ipso suam tum credidit esse* Nic. Heins. in not. ad Catull. V. 60, ex acta N. Heins. in not. ad Catull.

tione suppressi et coërceri potest; exempla suppeditat *Burmann.* ad Ovid. Art. Am. III, 511.

V. 55. *Necdum etiam sese* etc. vix fudit oculis Theseum in fuga animadvertentibus; somnium ferre, quod videt, putat.

V. 56. *fallaci* qui fraudi ipsi fuerat, et fallaciam Thesei iuverat. — Caeterum *Ariadae dormiens* statuariis et pictoribus saepe, in qua artem suam ostentarent, materiam praebuit. vid. *Dorville* ad Chariton. p. 241. edit. Lips.

V. 57 *in sola arena* littoris arenosi solitudine.

V. 58. *immemor* sc. promissorum, perfidus. de perfidia Thesei vid. quos laudat *Wesseling.* ad Diodor. Sicul. IV, 61. Tom. I. p. 305.

V. 59. *Irrita. vent.* cf. ad v. 142.

V. 60. *alga* algoso littore ut arena v. 57.

V. 61. *Saxea ut effigies*, etc. Ut

furibunda et rabie percita mulier bacchans exprimi solet in saxo vel marmore; quae *Evoc* clamare videtur et vultum torvum in ea, quae e longinquo oculis subiiciuntur, iacit; eiusmodi imaginem oculis iam Theseum persequens refert et exprimit *Ariadae*. — Summa huius exquisitissimae comparationis vis, bacchantis imagine, in qua tam corporis quam animi motus egregie ab artificis manu expressi sunt, animo nostro repraesentata, percipi magis a lectoribus debet quam declarari ab interprete. — *prospicere* procul spectare, ut saepe; exempla collegit *Burmannus* ad Phaedr. Fab. I, 17. 8.

V. 62. *curar. fluct. undis vis* et in *ibidem* *vis* videtur. *Oppian.* Hal. 505. undarum fluctus eleganter et saepe ad alternantes et audantes quasi perturbati animi motus transferuntur. exempla vid. apud *Drackenborch.* ad Sil. Ital. IX, v. 527.

Non flavo retinens subtilem vertice mitram,
 Non contexta levi velatum pectus amictu,
 Non tereti strophio luctantes vincta papillas; 65
 Omnia quae toto delapsa e corpore passim
 Ipsius ante pedes fluctus salis alludebant.
 Sed neque tum mitrae, neque tum fluitantis amictus
 Illa vicem curans, toto ex te pectore, Theseu,
 Toto animo, tota pendebat perdita mente. 70

V. 65. In examinandis papillarum epithetis, an recte illae dici queant vel *luctantes*, quod est in tribus Venet. Ald. Colin. et Gryph. vel *luctantes* in MSS. Statii et Vicent. vel *lucentes*, quod vult Stat. multus est Mitscherl. in Lect. in Catull. p. 51—56. Inre denique in nostra lectione *luctantes* acquiescit. V. 66. *tenero* pro toto coniecit Gurlitt. minus bene! nam nostra lectio ad rem agendam multo maiorem vim habet. V. 67. *allidebant* Gryph. et in quibusdam aliis, utrumque recte; sed *allidere* de aquarum appulsu plerumque a Viris Doctis male impugnatum est. vid. Gesner ad Columell. IV, 20. ubi pro *alludebant* in loco nostro mavult *alluduntur* citra necessitatem! V. 69—70. *toto te pectore Theseu, Toto animo, tota prodebat*

V. 63. *flavo vert.* cf. ad vers. 98. *mitram*, mitra est fascia, qua caput redimitur. vid. Burmann. ad Ovid. Met. V, 53. Graev. in Lect. Hesiod. c. XXIII, et Ernesti in Clav. Cic. s. h. v. Mitscherl. comparat Homer. Hymn. in Cerer. v. 41.

V. 65. *Non tereti stroph. luct. vinct. pap.* de strophio *rasi*: quo papillas feminae coercerebant. vid. Heins. ad Ovid. Art. Am. III, v. 274. Magius Var. Lect. III, 3. et Ernesti in Clav. Cic. s. h. v. Eodem sensu *fascia* apud Martial. XIV, 134, 1. *Fascia crescentes dominae compesce papillas. luctantes* cum vinculis nimirum, quibus colibentur turgent, contra nitentes et enitentes papillae.

V. 67. *fluctus salis alludcb.*

Cic. de Nat. Deor. II, 39. *Mare terram appetens littoribus alludit.* sic *ευσταχίας* apud Graecos.

V. 69. *Illam vicem cur.* Nulla mitrae et fluitantis ante pedes amictus ratione habita. *fluitantis* ob vers. antecedentem proprie accipio. *vicem* eleganter inservit periphrasi in rebus, quas dolemus. Sed Ariadne iam non dolebat vicem amictus in undis nantis.

V. 69—70. *toto ex te pectore pendeb. pendere* ex vel ab aliquo dicitur, qui toto animo alicui addictus est et vacat, toto animo in aliquo vel contemplando vel audiendo defixus est—Caeterum observa, quam egregie eadem ter repetita notio et idem ter repetitum adiectum *toto affectus vim* declarat et exprimat.

Ah misera, assiduis quam luctibus externavit
 Spinosas Erycina serens in pectore curas
 Illa tempestate, ferox quo tempore Theseus
 Egressus curvis e litoribus Piraei
 Attigit iniusti regis Gortynia tecta.
 Nam perhibent olim crudeli peste coactam
 Androgeoneae poenas exsolvere caedis,
 Electos iuvenes simul et decus innuptarum

75

perdita mente Ald. *toto te ex pectore male vulgo*. V. 71. *A* pro *Ah* antiquae Stat. cf. *Grosjean. et Burmann.* ad Ovid. Met. II, 491. *miseram* in plerisque vet. *extenuavit* Stat. V. 73. *ferox et tempore* liber optimus Vossii. *feroxque et tempore* vitiose MSS. Statii. *ferox quo et tempore* vulgata nunc fere lectio, sed et sic me offendit particula *et*, quam sine haesitatione delevi, praecipue cum hoc iam factum sit in aliis huius notae edit. Gryph. ab anno 1537. Muret. Cantabrig. V. 74. *Pyraei* Ald. I, Gryph. I, *Pyraei* in quibusdam. V. 75. *Invisi regis* Heins. in not. ad Catull. *Gortynia* *templa* MSS. Meleagri, Scaligeri et edit. R. non male, recte enim *templa* de amplis aedificiis dicuntur. Sic *templum* apud Cicer. pro Dom. 51. *de curia*

V. 71. *externavit*, adeo perturbavit et implevit eius animum, tu vix sui compos esset. vid. *Pri-caeus* ad Apuleium p. 111.

V. 72. *Spinosas curas* spinosae curae *arandibus pectus* sunt, quae animum lacerant, pungunt et cruciant. *curae* de amore pervulgatum. *gravi cura saucia* *Dido* apud Virgil. Aeneid. IV, v. 1. - *deleta interpunctione* post *curas* iunge: *serens illa tempestate spinos. cur. in pector.* (*Ariadnes*) *quo tempore* etc.

V. 73. *Illam tempestate*, quo tempore. hoc plenius loquendi genus illustrat Vossius exemplo Ciceronis *eius temporis*, quo die brevis idem dicit Noster infra Carm. LXVI, v. 11. *Qua rex tempestate*, - *vastatum fines* *invocat Assyrios*.

V. 75. *iniusti regis*. Minos, cuius celebratissima in antiquitate est iustitia. *iniustus* vocatur respectu Atheniensium, a quibus tam durum quotannis tributum exigebat. - *Gortynia tecta* Cretae. *Gortyne*. Cretae metropolis.

V. 76 - 79. *Nam perhibent olim*. Sensus: nam tradunt, olim Athenienses crudeli pestilentia poenas propter caedem Androgei solvere coactos, iuvenes electos et virgines praeter caeteris forma et aetatis flore eminentes (*dapem*) tanquam sacrum et religiosum epulum Minotaurum dare solitos fuisse (h. e. ex pacto quotannis misisse) - *Androgeoneae caedis* - *Androgeus* Minois et Pasiphaes filius, vir fortissimus, et saepe in publicis Graeciae ludis victor, ex invidia occisus fuit

CATUL. Carm.

D d

Cecropiam solitam esse dapem dare Minotauro:

Quis angusta malis cum moenia vexarentur, 80

Ipse suum Theseus pro caris corpus Athenis

Proicere optavit potius, quam talia Cretam

Funera Cecropiae ne - funera portarentur.

dicitur. *Cortynia* in nonnullis. V. 79. *Cecropidum solitum* esse et paulo ante v. 76. *coactum* sudacter Heins. in not. ad Cat. V. 80. *angusta* pro *angusta* male in quibusdam vet. legitur. vid. not. saepissime autem in his scribendis vocibus aberrarunt negligentiores librarii. vid. *Burmans*. Sec. ad *Claud.* in *Rufin* I, v. 204. inprimis *Drackenborch.* ad *Liv.* V, 41. Tom. II, p. 180. — pro *vexarentur* duo vetusti libri apud *Stat.* *versarentur*. sed has quoque voces non raro turbavit librorum ignorantia. vid. quos laudat *Drackenborch.* ad *Liv.* II, 34. Tom. I, p. 392. V. 83. *Funera-ne funera* Vernet. *Gryph.* *Muret.* *funera, ne funere* *Sist.* *Munera Cecropiae seu funera*

ab Atheniensibus et Megarensibus. — *crudeli prest. coact.* tam bello, quo hanc ab Atheniensibus illatam iniuriam ulturus erat Minos, quam *fame et pestilentia*; responsum autem erat Atheniensibus oraculo, eos non prius, quam Minoi satisfactum sit, malorum finem inventuros esse. Minos autem tributum septem iuvenum et puellarum quotannis postulavit. — *Electos iuvenes et dec* alii eos missos esse tradunt facto delectu, alii ductis sortibus. *Virgil.* *Aeneid.* VI, v. 20. — *tum pendere poenas Cecropidae iussi* (*miserum*) *septena quotannis Corpora natorum: stat ductis sortibus urna.* Fabulam tirones legant apud *Diodor.* *Sicul.* IV, c. 60. 61. *Apollodor.* III, 15. *Ovid.* *Met.* VII, 456 et VIII, 153. — *Minotauro.* notissima est fabula *Minotauri* *αἰετὸς ἔχει τῶν τε καὶ τῶν*, *εἰς δὲ λατὴν ἀνδρῶν* secundum *Apollodor.* III, 1. 4. cf. *Heyne* in not. p. 537. capite bubulo, parte inferiori humana, Minotaurum

quoque describit *Hygin.* *Fab.* XL, sed nummi *Gelensinm* et *Tanromenitarum* in *Sicilia*, *Neapolitanorum* et plurium aliorum per magnam *Græciam*, eundem corpore taurino et corpore humano instructum exhibent, de quo inter nummos et autores dissensu vid. *Voss.* ad v. 111. et *Wesseling.* ad *Diodor.* *Sicul.* IV, 77. n. 32. Tom. I, p. 320. qui laudat *Spanhem.* de *Us. et Pr.* *Num.* *Diss.* 5.

V. 80. *angusta moenia*, Athenienses in rebus trepidis et angustis versantes, ob publicam calamitatem miseri atque afflicti.

V. 82. *proicere optav. potius* maluit contenta vita se obicere periculo, vitam suam devovere, *ἐν τῷ κινδύνῳ, ἀειβάλλων φυχῆν.* vid. quae egregie de hac locutione notavit *Drackenborch.* ad *Sil.* *Ital.* X, v. 42.

V. 83. *Funera ne-funera*, ergo viva funera. *ne-funera*, pro *non funera*, ut *nevult* pro *nonvult* apud *Plaut.* *Trinum.* II, 2, 85.

Atque ita nave levi nitens, ac lenibus auris
 Magnanimum ad Minoa venit, sedesque superbas. 85
 Hunc simul ac cupido conspexit lumine virgo
 Regia, quam suaves exspirans castus odores
 Lectulus in molli complexu matris alebat:
 Qualis Eurotae progignunt flumina myrtos,
 Aurave distinctos educit verna colores: 90
 Non prius ex illo flagrantia declinavit
 Lumina, quam cuncto concepit pectore flammam

vel *ceu funera conicit* N. Heins. in not. ad Catull. at sic omnis huius versus perit elegantia. *ne* et *neo* saepe confunduntur in MSS. vid. Drackenborch. ad Liv. III, 47. 7. Tom. I, p. 737. et quos ibi laudat. V. 89. *myrtos* Voss. et alii; recte! veteres enim huiusmodi arbores per us in plurali efferre solebant, ut docet Cerda ad Virgil. Georg. II, 71. V. 92. *cuncto* in nonnullis *toto*, quod si admittimus, ait Heins. in not. ad

Amarunt inprimis hoc loquendi genus suaviter et cum sale sibi repugnans Graeci, qui commodius ad hanc formam uti poterant τῷ α., quod Grammatici vocant *privativum*. multa exempla conduxit Vulp. Sed plenissime et elegantissime de hac dictione egerunt Hemsterhus. ad Lucian. T. I, p. 698. et ibidem Iensius. Rittershus. ad Oppian. p. 29. 7 32. et quos laudat Alberti ad Hesych. Tom. I, p. 275. n. 4.

V. 84. *nave levi nit. ac len. aur. niti* iam est proprie enim nautae nituntur remis. *lenibus auris* ope et adflatu secundi venti.

V. 85. *Magnanimum*. iuviodiose iam vocat Minoem, quem versu 75. *iniustum* vocaverat, *magnanimum* h. e. altos spiritus trahentem, insolentius contra Athenienses se offerentem.

V. 86. *Hunc simulac cupid.*

Theocr. Id. III, 42. ὡς ἰδὼν ὡς ἰμά η, ὡς ἐς θεῶν ἔλλειτ' ἰοῦσα.

V. 87. *quam suav. expect.* etc. ornate et splendide pro vulgari: quae in sinu et domo matris adhuc delitescere innupta et indelibata, cf. supra Carm. LXI, v. 88 et LXII, v. 22. Commode laudat Mitscherlich, in Lect. in Cat. p. 78, Hesiod. Eργ. v. 520. ἢ τὶ θεῶν ἰντοχῇ εἰδὼν παρὰ μητρὶ μίμνει, Οὐκ ἔστι ἰδὼν παρὰ μητρὶς. *lect. exspir. odores.* cf. supra ad Carm. VI, v. 8. *alebat* fovebat, educabat.

V. 89. *myrtos.* cf. supra ad Carm. XI, v. 22.

V. 90. *educit.* educat. cf. supra ad Carm. XIX, v. 14. *educere* pro *educare* saepe apud Cic. Or. II, 28. Terent. Adelph. III, 5. 43. cf. Burmann. ad Sammonic. v. 64. et Drackenb. ad Liv. I, 4, 7. — *distinctos colores* varios flores.

Funditus, atque imis exarsit tota medullis.
 Heu! misere exagitant immiti corde furores,
 Sancte puer, curis hominum qui gaudia misces, 95
 Quaeque regis Golgos, quaeque Idalium frondosum,
 Qualibus incensam iactastis mente puellam
 Fluctibus, in flavo saepe hospite suspirantem!
 Quantos illa tulit languenti corde timores!

Catull. versu subsequenti *tosta* pro *tota* legendum erit. V. 96. *Quique* male in quibusdam vet. *frondosam* volebat Scalig. sed cur non supra corrigit Carm. XXXVI, 12. *sanctum Idalium*. V. 97. *Qualibet* MSS. Statii male!

V. 94. *Heu! misere exagit. immiti cord. furor.* trahebam olim hunc versum ad Ariadnen, et *immiti corde* explicabam: immaturo, amore nondum domito et subacto: multo enim vehementius amat, qui prima vice amoris vim experitur ~ Sed multo elegantior omnino et concinnior efficitur oratio, si hic versus, ut vult Gurlitt in *Observatt.* ad h. c. p. 117. 118. cum sequenti coniunctus ad Amorem reuertur, qui *immiti corde* (h. e. saevo pectore) hominum animos furore exagitare dicitur; hunc tamen elegantio rem orationis nexum vix verba iuvare et admittere videntur; valde enim dubito, an recte in latina lingua *exagitare furores*, quod putat Gurlitt. simpliciter pro *concitare, commovere furores* dici possit. Quid? si legamus: *Heu! misere exagitant immiti corda furore.*

V. 95. *Sancte puer, ut sancta Venus* supra Carm. XXXVI, v. 3. ubi vid. not. *curis hominum qui gaudia misces*, simillime infra de Venere Carm. LXVIII, v. 18. *Quae dulcem curis miscet*

amaritiam. suaviter in hanc rem Anacreon. Od. XLV, 5. *Ἀκιδας δ' ἴθναται Κύπρις μὲν τὸ γλυκὺ λαβούσα ὃ δ' ἔρωος χαλὴν ἱμειν.* Hinc *ἔρωος γλυκίκερως*. Posidippo in *Anal.* Vet. Poët. Graec. Brunk. Ep. XI, 4. Tom. II, p. 48. cf. Musaeus v. 166. et plura in hanc rem collecta a C. Barth. ad Claud. de Nuptiis Honor. et Mariae v. 70. adde Dorville ad Chariton. p. 426. edit. Lips.

V. 96. *Quaeque regis Golg.* cf. supra Carm. XXXVI, v. 11. 13.

V. 98. *Fluctibus* sc. curarum cf. ad v. 62. adde *Drackenb.* ad Sil. Ital. VIII, 32. - *in flav. saep. hosp. suspir.* Ovid. *Fast.* I, v. 417. *Hanc cupit, hanc optat; sola suspirat in illa. suspirare* de amantibus passim obvium vid. Brouckhus. ad Tibull. I, 7, 41. - *flavo* h. e. pulchro. *Flavos* enim crines vel maxime adamabant veteres vid. *Salmas.* ad Tertull. de Pall. p. 352. Brouckhus. ad Tibull. I, 6, 8. et *Interpretes* ad Petron. c. CX, - sio *ἐκδιδίς* apud Graecos, vid. *Perizon.* ad Aelian. IX, 9.

Quantum saepe magis fulgore expalluit auri! 100
 Cum saevum cupiens contra contendere monstrum,
 Aut mortem oppeteret Theseus, aut praemia laudis
 Non ingrata, tamen frustra, munuscula Divis
 Promittens, tacito suspendit vota labello.
 Nam velut in summo quatientem brachia Tauro 105

V. 102. *oppeteret* et *expetere* in quibusdam libris Muret. V. 104. *turbant* et variant libri veteres, alii offerunt *succendit*, alii *succedit*, unde Stat. et Voss. fecerunt *suscepit*. nostram lectionem, quam ut longe elegantiorum rē *suscepit*, quod defendit Mitscherl. praefero. (vid. not.) tueretur edit.

V. 100. *Quant. saepe mag. fulgore expall.* infra Carm. LXXXI, 4. *Hospes inaurata pallidior statua* ad exemplum Graecorum, qui auro colorem pallidum ὤχρεον, χρῶσις tribuunt. vid. Hemsterhus. ad Lucian. Tom I, p. 503. 4. et Burmann. ad Ovid. Met. XI, v. 145.

V. 102. *mortem oppet. mortem.* — *oppetere* recte ex usu loquendi dicitur, non idem *praemia*; sed, ut constat, plura saepe verbis adduntur nomina, quamvis uni tantum accommodari possint.

V. 103 — 104. *Non ingrata, tamen frustra* etc. Sensus: tacite optavit caedem Minotauri promittens Diis munuscula, grata omnino illis et accepta. *Nam velut in summo* etc. (*frustra tamen*) ipsi tamen nihil profuerunt, immo eam reddiderunt miserrimam — *suspendit*, multo exquisitius et elegantius quam vulgare *suscepit* (vid. Var. Lect.) habet enim notionem timoris et trepidationis, qua dissimulare studebat fraternae caedis votum. *suspendit vota labello*, vix audet verbum, ne quis forte audiat, de hoc voto pronunciare, ne

labellum quidem hoc pronuncians voto movet. sic *pes suspendi* dicitur, quem caute et sollicite ponimus, ne eius strepitus audiatur. *suspendere vota tacito labello* igitur eleganter et exquisite dicitur pro vulgari: clam et tacite optare. — Caeterum in illustrando veterum tacite vota concipiendi more, copiosus est Vulp. adde Brouckhus. ad Tibull. IV, 3, 11. et Burmann. ad Petron. c. LXXXV.

V. 105 — 111. *Nam velut in summo* etc. Nam quemadmodum indomitus venti turbo vel ramosam quercum, vel conigeram et resinosam pinum in alto quodam monte, vi sua eius truncum corripuens, eruit: illa (quercus vel pinus) radicitus exstirpata procul a loco, ubi steterat, praecipit labitur, et omnia quaecumque latius propiusve obvia ei sunt, confringit; ita Theseus vicit et prostravit Minotaurum, frustra in altum iactantem cornua. Sic omnia egregie cohaerere puto (vid. Var. Lect.) Praecivit in hac adumbranda imagine, quam saepe deinde sequioris aetatis poëtae studiosissime exornarunt, Homerus cf. Iliad. IV, 482. XIII,

Quercum, aut conigeram sudanti corpore pinum,
 Indomitus turbo contorquens flamine robur
 Eruit: illa procul radicibus exturbata
 Prona cadit, lateque et cominus obvia frangens:
 Sic domito saevum prostravit corpore Theseus 110
 Nequidquam vanis iactantem cornua ventis.

Venet. Gryph. Muret. Cantabrig. Vulp. V. 106. *congestam sudanti corpore pinum* defendit Vossius ex libro Mediolanens. ut *congesta pinus* sit deusa, compacta, robusta, *πυκνὴ*. Statius quoque in duobus MSS. *corpore* se invenisse affirmat, in uno tamen *cortice* et sic est in editt. Venet. Gryph. Muret. Graev. Vulp. Bipont. *nutanti vertice* Heius. volebat in not. ad Catull. et idem *fluitante vertice* ad Claudian. p. 932. Lenzius tentat: *crinigeri nutantem in vertice pinum in vertice* sc. montis. Equidem lubenter acquiesco in lectione nostra *conigeram sudanti corpore pinum*; egregie enim *si sudanti* convenit pinui, quae stillat vel sudat resinam, quemadmodum *nemora thura et balsama sudare* dicuntur apud Tacit. de Morib. Germ. c. 45. epitheta physica autem vel maxime amat Catullus. V. 108. *extirpata* in quibusdam, haud dubie ex glossa. verba *illa procul radicibus exturbata Prona cadit* uncis includit et in parenthesi dicta accipit Lenzius, ita ut sequentia ad *turbinem* referantur; parum commode ex mea sententia, voluit enim inprimis poeta hac instituta comparatione gravem casum vasti corporis Minotauri adumbrare, V. 109. Statius ex veteri scriptura, *lateque eius eius obvia*, quam ex uno L. MS. profert, reponit *late quaecumque sibi obvia*; at Vossius ex depravata lectione vet. exemplarium et duorum MS. Statii. *lateque et cum eius fecit late quaecumque obvia* fr. nostram dedit ex veteri libro, quem trivit, Scaliger. V. 110. *prosternit* Scalig. Lennep. ad Coluth. I, 7. cum *saevum* sine addito substantivo non posset concoquere, audacter corripuit: *Sic domitum taurum prostravit robore Theseus*. Ingeniose Lenzius: *Sic domito saevum prostravit corpore taurum Nequidquam ventis iactantem cornua Theseus*. sed nimis saeva manu,

389. XVI, 482. cf. Virg. Aen. II, 626. et plura ibi in hanc rem collecta loca a Cerda. adde inprimis Horat. Od IV, 6, 10. ubi *cupressus Euro impulsa late procidere* dicitur, et quae ibi notavit Cl. Fani. — pro quovis monte celso ornatè ponitur *Taurus*, mons celissimus Asiam fere totam mediam percurrrens. — *brachia* de ramis grandioribus

saepe cf. Barth. ad Stat. Theb. I, 361. — *sudanti corpore pin.* vid. Var. Lect. — *saevum* Minotaurum, de quo cf. ad vers. 79. *saevus* absolute ut *ferus* de leone supra Carm. LXIII, v. 85. ubi cf. not. — *vanis ventis* doctius pro: ad vel contra ventos vanos, *venti vani* sunt inanes, vacui, quos frustra ictu invadimus.

Inde pedem sospes multa cum laude reflexit,
 Errabunda regens tenni vestigia filo :
 Ne labyrinthis e flexibus egredientem
 Tecti frustraretur inobservabilis error. 115
 Sed quid ego, a primo digressus carmine, plura
 Commemorem? ut linquens genitoris filia vultum,
 Ut consanguineae complexum, ut denique matris,
 Quae misera in gnata flevit deperdita, laeta

vid. not. V. 112. *victor* pro *sospes* Vossius addicentibus MSS. sed *Stotius* idem testatur de *sospes*. eligat sibi quisque. alterum de his duobus est glossema, et, ut mihi videtur, haud dubie *victor* ex margine irrepsit, et trahit genuinam lectionem *sospes*. V. 116. *sei quid ego primo* omissa praepositione in Venet. in primo in quibusdam. Sed quomodo primo Mediolanensis. unde Vossius quorsum primo. V. 118. *Ut consanguineas, complexum ut denique matris* Heins. in not. ad Catull. V. 119. varie hic versus in variis editt. legitur, et varia adhibita medela, ut sit, corruptus magis quam sanatus eat. In plurimis libris MSS. teste Statio et aliis hic versus legitur fere sic: *misera ignara* (vel *ignata, ingrata, agnata*) * *deperdita leta vel laeta*, quae corruptae lectiones proxime ad eam, quam dedimus, lectionem accedunt; nihil enim facilius et simplicius quam ex corrupta lectione *ignata* elicere *in nata*, et eiusmodi verbo lacunam explere, quod ipsa res flagitat; egregie enim quadrat *flevit* et sensus ex nostra lectione exit commodissimus. vid. not. sed plurimae editt. Venet. Gryph. Muret. Cantabrig. Vulp. exhibent hunc versum sic: *Quae misero gnatae flevit deperdita luctu*. liber Comelin. *Quae fuit ingratae misero deperdita laeta*. Meleager vult: *Quae misera ognato fuerit deperdita letho*. Scaliger proponit: *Quae misera ingrata visit deperdita tela*, h. e. quae soluta est dolorem sumum tela facienda. Vossius tentat: *Quae misera gnati misero deperdita letho*. editt. Graev. *Quae misera ah gnatae flevit deperdita luctu*. Heins. in not. ad Catull. *Vae miserae, ingrato flevit deperdita luctu*. Lenzep. ad Coluth. *Quae misera ingnatae tabebat perdita lecto*. Lenzius denique: *Quae moesto gnata flevit deperdita luctu*. En varias opulas, quibus largiter se invi-

V. 113. *tenui filo*, cf. Hygin. Fab. XII, et ibi Muncker.

V. 115. *Tecti frustraret. inobservi. err.* — caeca tecta labyrinthum vocat. Virg. Aen. VI, 27. cf. Heins. ad Val. Flacc. I, v. 601. — *ταχυς, ἀρκευς* καὶ *ἀνελκυστος* λέγεται τὸν ἱππὸς Apollodor. III, 2, 4. cf. Heyne in not. p. 538. seqq.

V. 116. *Sed quid ego a primo*

digress. Ipse poeta se revocat a digressionem, sed frustra collicere tentat impetum, quo semel eius animus re praesenti inflammatus erat. — Lenzius in Spicilleg. Observatt. comparat Apoll. Rhod. I, 1220.

V. 117 — 120. *ut linquens genitoris etc.* Sensus: quomodo filia patrem, sororem, matrem

Omnibus his Thesei dulcem praeoptavit amorem? 120
 Aut ut vecta ratis spumosa ad littora Diae?
 Aut ut eam tristi devinctam lumina somno
 Liquerit immemori discedens pectore coniux?
 Saepe illam perhibent ardenti corde furem
 Clarisonas imo fuisse e pectore voces, 125
 Ac tum praeruptos tristem conscendere montes,
 Unde aciem in pelagi vastos protenderet aestus:
 Tum tremuli salis adversas procurrere in undas
 Mollia nudatae tollentem tegmina surae:

tare possunt varietatis cupidi! V. 120. *praeferret* in editt. plurimis. V. 122. *dulci* pro *tristi* in Venet. Gryph. Muret. et aliis; sed primum ingrata est repetitio *est dulcis* ex versu praecedenti, deinde rectius etiam vocatur *somnus iam tristis*, qui versu 56 *fallax* appellabatur. — pro *devinctam* nonnulli *devictam* non male; lumina enim et somno *vincta* (*μυκταῖς ὕπνῳ τινε*) et *victa* recte dicuntur. vid. *Hyne* ad Tibull. I, 2. 2. Observ. p. 15. edit. nov. et ibidem *Brouckhus*. peccarunt autem in his duobus permutandis verbis librarii saepe vid. quos laudat *Drackenborch*. ad Sil. Ital. VI, 384. et ad Liv. V, 44. Tom. II, p. 194. et ad IX, 30.

(quae summo affectu abrepta multas ob miseram filiam fudit lacrimas) relinquens dulcem Thesei amorem his omnibus (patri, matri et sorori) (*laeta*) laeto et tranquillo animo praeferre non dubitaverit. — *genitoris vultum* eleganter pro: *patrem*; iucundissimus enim liberis esse debet patris adspectus — *Consanguin. amplex.* et *matris* molliiter pro *simplici: sororem* et *matrem* — *Consanguinea* *invis* pro *sorore*, quae fuit *Phaedra* — verba *Quae miser in gnat. flev. deperd.* commodè, puto, in parenthesi posui *flere in nata* h. e. *flere ob natam*, ut vers. 98. in *aliquo suspirare* — Iam confer Var. Lect. et ipse de lectionis et interpretationis nostrae simplicitate iudica.

V. 122. *somno tristi* cf. Var. Lect.

V. 126. *conscendere*, praeteritum excipit praesens; quae temporum mutatio admittitur optimis quibusque scriptoribus vid. *Cort* ad *Salust. Iugurth.* cap. 13. §. 6. in primis *Drackenborch.* ad Liv. III, 46. Tom. I, p. 731. et *Clark.* ad *Homer. Iliad.* I, v. 37.

V. 127. *Unde aciem in pel. vast. prot. aest.* omnem prospectum late pelago peteret; ut loquitur *Virg. Aen.* I, 181.

V. 129. *tegmina surae* recto de tunica, quae crura tegebat, accipit *Lenzius* et in hanc rem laudat *Homer. Hymn. in Cerer.* v. 176. — Reprehendit poetam *Duschi* in libro supra laudato, quod parum decore in hoc loco agentem *Ariodanem* induxerit, sed

Atque haec extremis moestam dixisse querelis, 130
 Frigidulos udo singultus ore cientem:
 Siccine me patriis auctam, perfide, ab oris,
 Perfide, deserto liquisti in littore, Theseu?
 Siccine discedens, neglecto numine Divum,
 Immemor ah! devota domum periuria portas? 135
 Nullane res potuit crudelis flectere mentis
 Consilium? tibi nulla fuit clementia praesto,
 Immite ut nostri vellet mitescere pectus?
 At non haec quondam nobis promissa dedisti

Tom. II, p. 957. V. 125. *Clarificas* Scalig. reclamante Marcilio. V. 132. *par-
 tris ab aris* Vossio et aliis magis arridet, accedente quoque Burmanno
 ad Ovid. Metam. XIV, v. 476. nec insulens est librariorum error in com-
 miscendis his duabus vocibus. vid. Drackenborch. ad Sil. Ital. XIII, 8r.
 magis tamen mihi placet *oris*. V. 134. *neglecto numine* in aliis, male!
 gravis enim iam est *numine*. librariorum negligentiam in describendis
 his vocibus notavit Heins. ad Ovid. Her. II, 39. et Drackenborch. ad Sil.
 Ital. XVI, 655. V. 138. *mitescere* male quidam mutarunt in *miserescere*,
 eleganter enim respondet voci *immitte*. — pro nostri finxit Scaliger monstri
 refutante Vossio. V. 139. frigere in versu sequenti voce videbatur *Mits-
 cherlichio*, unde hunc et sequentem versum scribendum putat: *At non
 haec quondam blandā promissa dedisti Vocē mihi, non hoc miseram spe-*

si cogitamus, Ariadnen iam agere
 victam dolore et furoris aestu
 correptam, egregie potius affect-
 uum expressisse quam contra
 decorum peccasse videtur poeta.

V. 130 — 131. *Atque haec
 extremi* etc. Huc respexit Tibull.
 III, 6, 89. *Gnosia, Theseae
 quondam periuria linguae Fle-
 visti ignoto sola relictā mari. Sic
 cecinit pro te doctus, Minoi,
 Catullus, Ingrati referens impia
 facta viri.*

V. 134. *neglecto numine di-
 vum*, nihil curans perfidiae vin-
 dices deos, contenta deorum
 potestate et iustitia.

V. 135. *devota periur.* exse-
 cranda, abominanda. suaviter
 autem *portare domum periuria*
 pro perfido animo redire.

V. 137. *praesto fuit* adfuit
 animo tuo, succurrit. *clementia*
 sensus humanitatis.

V. 138. *ut vellet mitescere* pro
 ut mitesceret. *si velle* abundat
 passim. vid. Burmannus ad Pe-
 tron. cf. LXX, et ad Phaedr. I,
 29, 6. Sic *idius* apud Graecos
 vid. Gatacker. ad Antonin. p.
 293. et Advers. Miscell. I, 3. p.
 43. — ad nostri supplet Vossius
 ergo vel gratia, malum: *immitte
 pectus nostri* h. e. erga nos.

CATUL. Carm.

E e

Voce: mihi non hoc miserae sperare iubebas 140
 Sed connubia laeta, sed optatos hymenaeos:
 Quae cuncta aërii discernunt irrita venti.
 Iam iam nulla viro iuranti femina credat,
 Nulla viri speret sermones esse fideles: 144
 Qui, dum aliquid cupiens animus praegestit apisci,
 Nil metuunt iurare, nihil promittere parant:
 Sed simulac cupidae mentis satiata libido est,
 Dicta nihil metuere, nihil periuria curant.
 Certe ego te in medio versantem turbine leti
 Eripui, et potius germanum amittere crevi, 150

rare iubebas. et sic est in edit. Parthenii, Gryph. Muret. V. 143. tum iam Venet. nunc iam Muret. Gryph. V. 145. Qui dum male in quibus-

V. 140. *Voce* blandiendo, cum adhuc in amplexibus meis esses, coram – *sperare* timere Sic passim in malam partem occurrit *sperare*; vid. *Ernesti* in *Clav. Cic.* – eodem modo apud Graecos usu venire solet *ἐπιτιμῶ* vid. inprimis *Wesseling.* ad *Diodor. Sicul. XIII, 43. n. 49. Tom. I, p. 574.*

V. 141. *Sed connub. laet.* etc. *hinitatus* est *Virg. Aeneid. IV, v. 316.*

V. 142. *Quae cunct. aërii* etc. *Theocrit. Idyll. XXII, v. 167. – τὰ δ' ἴς ἐγὼν ὤχιτο κύμα πνοῇ ἴχθυος* Stat. *Achill. II, v. 286. Irrita ventosae rapiebant verba procellae.* multa in hanc sententiam collegit exempla *Cerda* ad *Virg. Aeneid. IX, v. 313.*

V. 143. *Iam iam nulla viro* etc. notae muliercularum querelae! *Terent. Andr. III, 1, 1, 2. Ita pol quidem res est, ut dixti, Lesbia: Fidelem haud ferme mulieri invenias virum.* sed pa-

riter a viris mulierum accusari solet levitas, cf. *infra Carm. LXX, 3, 4. et Tibull. III, 4, 61. – Caeterum digna est, quae cum hoc loco comparetur melitissima Elegia Lotichii lib. V, 19. ubi miserationem movent mollissimae, quas fundit puella ab amatore derelicta, querelae.*

V. 145. *Apisci* proba et antiqua vox, *Cic. Epist. ad Div. IV, 5. cf. Gifan. Collectan. ad Lucret. s. v. apisci, et quos laudat Cort. ad Plin. Epist. IV, 8.*

V. 146. *Nil metuunt iur. nihil promitt. parc.* leves in obtestationibus et faciles in promissionibus.

V. 148. *Dicta nihil metuere* graece pro metuere solent, ut supra *Carm. LXII, v. 42. optavere et v. 53. accolluere.*

V. 149. *in medio turbine leti* exquisite pro: in summo vitae periculo, ut v. 151. *supremo in tempore.*

V. 150. *germanum* fratrem

Quam tibi fallaci supremo in tempore deessem.
 Pro quo dilaceranda feris dabor, alitibusque
 Praeda, neque iniecta tumulabor mortua terra.
 Quaenam te genuit sola sub rupe leaena? 154
 Quod mare conceptum spumantibus exspuit undis?
 Quae Syrtis, quae Scylla vorax, quae vasta Charybdis,
 Talia qui reddis pro dulci praemia vita?
 Si tibi non cordi fuerant connubia nostra,
 Saeva quod horrebas prisci praecepta parentis;
 Attamen in vestras potuisti ducere sedes, 160
 Quae tibi iucundo famularer serva labore,

dam. V. 156. *Scylla rapax* Voss. V. 159. *Saevaque abhorrebas* Venet.

Minotaurum. crevi decrevi, iudicavi.

V. 152. *dilaceranda feris dabor* etc. quod atrocissimum visum est veteribus, ut vel ex primis Iliados versibus notum. cf. Virgil. Aeneid. IX, 485. et ibi Interpretes.

V. 153. *iniecta terra* χυτῆ ex notissima veterum superstitione, qua manes inhumati corporis non posse quieti dari, sed centum annos circa Stygem vel circa corpus errare putabantur. Ad iusta autem inhumato corpori solvenda vel particula iniecdae terrae aut pulveris sufficiebat. cf. Hor. Od. I, 28, 23. Virg. Aen. VI, 365. adde *Rittershus.* ad Oppian. Halieut. II, 635. γὰρ vel σίτες λευκόνεσσι dicebant Graeci, vid. *Dorville* ad Chariton. p. 422, 23. edit. Lips.

V. 154 - 156. *Quaenam te genuit* etc. Locus sequens in describendo duro et ferrei pectoris homine saepe a poetis iisdem fere imaginibus adumbratus est.

Sic Tibull. III, 4, 85 - 93 ubi copia nimium tritorum phantasmatum in hac re fastidium paeue creat, iudicante *Heynio*. Sic Dido apud Virgil. IV, 365. et apud Ovid. Heroid. VII, 37-40. cf. Met. VIII, 120. seqq. - *leaena* cf. supra Carm. LX, 1. Theocrit. Idyll. XXIII, 19. καὶς ἐνὶ κόλποις γένεαι - *Quod mare concept* γένεαι δὲ ἐν τῇσι θάλασσῃ Iliad. XVI, v. 34.

V. 157 *pro dulci vita* h. e. pro cara tibi servata vita cf. v. 148. et 151. *dulci* eleganter pro tua. *Lenzius* de Veneris gaudiis accipit.

V. 159. *prisci parentis* h. e. severi, morosi; eodem sensu *priscus* Cato vocatur Horatio Od. III, 21, 11. Hinc recte defendit *prisca supercilja* (h. e. adducta, severa, tristia) *Burmamnus* ad Virgil. Cop. v. 34 vid. omnino *Burmamnus* Sec. ad Anthol. T. I, p. 717.

V. 161. *iucundo labore*. quippe quae magnam ex hoc labore vo-

Candida permulcens liquidis vestigia lymphis,
 Purpureave tuum consternens veste cubile.
 Sed quid ego ignaris nequidquam conqueror auris,
 Externata malo? quae nullis sensibus auctae 165
 Nec missas audire queunt, nec reddere voces.
 Ille autem prope iam mediis versatur in undis,
 Nec quisquam apparet vacua mortalis in alga.
 Sic nimis insultans extremo tempore saeva
 Fors etiam nostris invidit questibus aures. 170

V. 164. *conqueror* in duobus MS. Statii. V. 165. *Externata malo* Venet. Stat. eadem varietas v. 71. V. 168. *in acta* Nic. Heins. in not. ad Catull.

luptatem perceptura erat; suaviter et molliter!

V. 162. *candida vestigia* pulchros pedes. *vestigia* pro pedibus passim infr. Carm. LXVI, v. 69. Horat. Sat. II, 6, 102. vide, si tanti sit, *Virum Doctum* in Obscrv. Miscell. Dorvill. Tom. I, p. 28. — *permulcens* exquise pro ablucens, perfricans. Eodem verbo de ablucendis pedibus usus est Pacuvius apud Gell. Noct. Att. II, 26. — *Ritum*, ex quo virorum pedes lavare solabant mulieres, tangit et illustrat Aristoph. Vesp. v. 607 cf. Schrader. ad Museum c. 8. p. 185.

V. 163. *consternens veste cubil.* Lenzius in Spicileg. Obscrv. scribit. ad me: — "Potest Catullus videri expressisse Homerum Iliad. III, v. 411. Odys. III, 403 et VII, 347. ubi *εἰσπύει* *νεῖκος*, quod de maucipiis aequae atque uxoris dicitur, est *lecti participium esse*, *εἰσπύει* ita ut certa puella rem recte et paulo obscurius eloquatur, adeoque *cubile consternere veste* honesta ratione dictum sit pro *εἰσπύει* *το*

γυμναστήριον, valeatque idem h. l. quod de II, I, 31. Eustathius dicit, poetam ibi *εἰσπύει* locutum esse. — Sed, quominus a proprietate significationis recedamus, primum ipsa Ariadne oratio prohibet, qua in vers. antecedent. libenter servilia officia se obituram esse ait, modo in eadem cum Theseo domo versari sibi liceat; deinde, si notionem illam in nonnullis locis cum hac locutione apud Homerum coniunctam ad h. l. transferimus, omnis profecto loci nostri gravitas perit, et commiseratio, quam in animis lectorum Ariadne excitaverat, hac importuna libidinis cogitatione subiecta, pacne abstergitur.

V. 164. *ignaris auris* sensu carentibus ut explicantur versu sequenti.

V. 165. *auctae* praeditae ut infra v. 324. *magnis virtutibus augens*. cf. D. Heins. ad Sil. Ital. XI, v. 343. ubi *τὴν αὐγὴν* cum Graecorum *αὐγὴν* comparavit et totum locum in graecos versus transtulit.

V. 170. *Fors etiam nostr. in-*

Iuppiter omnipotens, utinam ne tempore primo
 Guosia Cecropiae tetigissent littora puppes;
 Indomito nec dira ferens stipendia tauro
 Perfidus in Cretam religasset navita funem:
 Nec malus hic, celans dulci crudelia forma 175
 Consilia, in nostris requiesset sedibus hospes!
 Nam quo me referam? quali spe perditā nitar?
 Idomeniosne petam montes? at gurgite lato

ut v. 60. V. 176. *Consilium nostris quaesisset sedibus hospes* Venet. Stat. Corrad. V. 178. *Idomeneosne* vel *Idmeneosne* vetusta lectio in libr. MSS. Statii, Scalig. et Vossii, unde Statius *Immane* Scalig. *Idmon*, *come*, Vossius *Idomeniosne*, cui quidem Vossianae lectioni, probatae fere omnibus, qui post Vossium in interpretando Catullo versati sunt, suffra-

vid. nihil enim tristius atque atrocius, quam neminem habere, cui animi dolorem aperias, cum unicum fere miseris in alloquio alterius restet solatium.

V. 172. *tetigiss. littora pupp.* Imitatus est Maro Aen. IV, v. 657. 58. *Felix, heu nimium felix, si littora tantum Nunquam Dardaniae tetigissent nostra carinae!*

V. 173. *stipendia* = stipendium saepe notat mercedem vel certum vectigal populorum bello victorum; quod pulchre inde translatus h. l. dicitur de tributo puerorum et virginum Atheniensium, pro Androgeo interfecto quotannis Cretam mittendo.

V. 175. *dulci forma* blanda simulatione, callide et astute.

V. 176. *in nostris requiesset sedibus hospes!* pro vulgari: benigne in domo nostra acceptus fuisset hospitio *requiescere* de hospitibus ut Graecorum *ἱεσσε* Hom. Odiss. XVIII, 223. quem

locum iam laudavit *Lenzius* in not. ad h. l.

V. 177. *Nam quo me referam.* Vossius commodè laudat Enrip. Med. 502. *Νῦν οὐκ ἐπὶ τῶναι, ἀλλ' ἐπὶ τοῖς ἐπὶ τῶναι, οὗτοι οὐκ ἐπὶ τῶναι, καὶ οὗτοι οὐκ ἐπὶ τῶναι*. Alias eiusmodi hominum in extremis malis desperantium exclamationes collegit *Burmannus* Sec. ad *Lotich.* Eleg. II, 4, 535, 36.

V. 178. *Idomeniosne pet. mont.* Vossius, qui egregie hunc locum restituit, *montes Idomenios* ab oppido *Idomene* ita vocari docet. Fuerunt autem *Idomenae* dnae: una quidem Ambraciae proxima, sita in duobus excelsis collibus: altera prope fines Thraciae, posita in montibus *Bottiaeis*, condita ab *Idomeneo*, Cretensium duce, quo tempore ille in Macedonia classe profectus est. — Neque tamen opus est, eodem monente Vossio, ut eam montem seu collum in hoc loco partem intelligamus, ubi sita fuit

Discernens ponti truculentum dividit aequor.
 An patris auxilium sperem, quæne ipsa reliqui, 180
 Respersum iuvenem fraterna caede secula?
 Coniugis an fido consoler memet amore,
 Quæne fugit lentos incurvans gurgite remos?
 Praeterea litus, nullo sola insula tecto:
 Nec patet egressus, pelagi cingentibus undis. 185
 Nulla fugæ ratio, nulla spes: omnia muta,

gantur, ut testatur Volpins, duo scripti codices chartacei Salbantium Veronæ, inspecti a Paulo Galeardo — alii Idæone vel Isthmonæone vid. not. — ah! gurgite lato *Discernens ponti truculentum ubi dividit aequor.* Vulp. et alii. V. 179. Pontum Venet. Gryph. Stat. pro quo reposuit ponti Vossius ex vetusto libro Mediolanensi recte! patriam Muret. et alii. Statius totum versum refingit sic: — a gurgite vasto *Discurrens penitus truculentum ubi clauditur aequor.* V. 184. Vossius legi iubet: *Praeterea nullo (litus solum) insula tecto* — *Praeterea nullo litus, sola insula, tecto in plerisque. nos dedimus iam in edit. Gotting. receptam lectionem Corradii, egregie facilitate sua se commendantem.* V. 186. *nulla est spes* unus liber MS. spud Statium, sed metrum sine est bene constat vid.

Idomene, sed cum tota ora maritima Macedonia una cum regione Chalcidica in ditione Idomeni et Cretensium esset cogitare possumus de excelsis litoris Macedonici iugis, præsertim de Atho, monte adeo vasto, ut non tantum toto mari Aegeo sed etiam ex litore Asiatico conspici posset. — In pauca contuli, quæ docte et copiose ad hunc locum disputat Vossius. — Caeterum *Idomenias* lege ut tetrasyllabum.

V. 179. *discernens dividit*, me discernit et intercludit, quominus illos adire queam. *ponti aequor* plenior dictio ut *solum terræ* *maris* *videtur* comparat *Valkenarius* ad Euripid. Phoeniss. 216. p. 81. *Aequor ponti* autem, ut observat Vossius, accipiendum de ea maris Aegei parte,

quæ interiacet Macedoniam et Diam insulam, ubi versabatur Ariadne.

V. 180. *quæne* particula *ne* post *an* *ἐξίστησι* ut vers. 83.

V. 183. *lentos incurvans gurg.* *rem.* *lenti remi* sunt flexibiles, qui facile in aqua lentantur i. e. curvantur. Sic natanti Leandro Ovid. tribuit Heroid. XVIII, 58. *brachia lenta*, cf. Senec. Hippolyt. v. 306.

V. 184. *Sola insula* deserta ut *sola rupis* v. 154. et *sola arena*. v. 57. multa in re nota exempla coacervarunt Corte ad Sallust. Iugurth. 103. p. 885. *Burmannus* ad Ovid. Heroid. X, v. 129. *Draehenborek.* ad Sil. Ital. III, v. 423. et quos bene multos in hanc rem ibi laudat.

Omnia sunt deserta: ostentant omnia letum.
 Non tamen ante mihi languescent lumina morte,
 Nec prius a fesso secedent corpore sensus,
 Quam iustam a Divis exposcam prodita multam, 190
 Coelestumque fidem postrema comprecser hora.
 Quare facta virum multantes vindice poena,
 Eumenides, quibus anguineo redimita capillo
 Frons expirantes praeportat pectoris iras,
 Huc huc adventate, meas audite querelas, 195
 Quas ego, vae miserae! extremis proferre medullis
 Cogor inops, ardens, amenti caeca furore.
 Quae quoniam vere nascuntur pectore ab imo,

Vulp. V. 193. *anguino non anguineo* secundum libros meliores legendum esse praecipit Vossius. V. 194. *postportat* pro *praeportat* ex libro Mediolanensi producit et defendit Vossius. « Ut enim, inquit ille, postponere postcedere et postputare, ita quoque postportare recte dici potest. Anguinum enim Furiarum capillitium a fronte quidem germinare incipit, sed tamen divinae istae credebantur capillos suos *arrevatiçten* seu poster-gare. » nimis docte! V. 196. *Quas ego nunc misera* Venet. Gryph. Muret. *Quas ego vae! misera* in quibusdam *extremis* ut locutionem duriorum et insolentiorum damnat Vulpius, pro qua substituere tentat *ex imis*; sed hanc Vulpii lectionem ob iugratam eiusdem locutionis repetitionem v. 198. maiori fortasse inre damnet alius. V. 198. *verae* Vulp. et alii.

V. 187. *ostentant omnia letum* Virgil. Aeneid. I, 91. *Praesentemque viris intentant omnia mortem.*

V. 189. *a fesso viribus exhausto* et confecto.

V. 190. *prodita* ab amatore derelicta et destituta. cf. supra ad Carm. XXX, v. 3.

V. 192. *facta, scelera, perfidiam; facta* passim in peiorem partem. Ovid. Trist. II, v. 131.

V. 193. *Eumenides*. Sic fere Senec. Med. v. 13. *Adeste, adeste sceleris ultrices deae, Crinem solutis squallidae serpentibus etc.*

et Herc. Fur. v. 85. *Adsint ab imo tartari fundo excoctae Eumenides: ignem flammae spargant comae. Viperea saevae verbera incutiant manus.*

V. 196. *extremis medullis* h. e. intimis. Ovid. Her. IV, 70. *Acer in extremis ossibus haesit amor.* Frustra igitur hanc lectionem sollicitat Vulp. vid. Var. Lect.

V. 197. *inops consilii egens, aeger animi* cf. Burmann. ad Val. Flacc. III, 609. *ardens aestuans et perturbata.* cf. Curt. ad Sallust. Catilin. 5. §. 4. p. 32.

Vos nolite pati nostrum vanescere luctum :
 Sed quali solam Theseus me mente reliquit, 200
 Tali mente, Deae, funestet seque suosque.
 Has postquam moesto profudit pectore voces,
 Supplicium saevis exposcens anxia factis:
 Annuit invicto coelestem numine rector,
 Quo tunc et tellus, atque horrida contremuerunt 205
 Aequora, concussitque micantia sidera mundus,
 Ipse autem caeca mentem caligine Theseus
 Consitus, obliio dimisit pectore cuncta ;

V. 204. *invito numine* in duobus MSS. Statii et libris melioribus Vossii. Expres-
 sum autem putant illud Homericum: *ἰὸν ἀνερτί, θυγάτηρ* sed nostra lectio *invicto*,
 cum egregiae designandae Iovis maiestati, quae in versibus sequentibus descri-
 bitur, accommodata sit, longe alteri praefenda videtur. vid. not. Saepius
 autem in scribendis vocibus *invitus* et *invictus* aberrarunt librarii, ut ob-
 servant Burmannus ad Rutil. Itin. v. 64. et Drackenborch. ad Liv. Tom. I,
 p. 320. et quos ille laudat ad Sil. Ital. IV, 679. V. 205. *Quomodo tunc*
 Voss. ex vet. libr. auctoritate. V. 206. *concussitque* Vossii libri veteres.
 V. 207. *mentis* Venet. Gryph. Muret. Stat. *mente* in MSS. Statii, qui recte
 iam *mentem* rescribendum censuit. V. 208. *demisit male* in quibusdam,

V. 199. *vanescere luctum* irri-
 tum esse et impunitum manere.

V. 201. *tali* immemori et obli-
 viosa.

V. 204. *invicto* epitheton ad
 potestatem et summum Iovis im-
 perium spectans. Sic Iupiter *in-
 victus* vocatur apud Hor. Od. III,
 27, 73. ubi etiam in nonnullis
 editt. perperam *invitus* legitur
 (vid. Var. Lect.) et Ovid. Fast.
 IV, 650. Dii in universum *ἀνίκη-
 ται*, vid. Klotz ad Tyrtaeum p. 34.

V. 205. *Quo tunc et tellus*.
 notissimus est locus Homericus
 Iliad. I, 528. seqq. ἢ αὖτις κλονήσεται
 ἡ ἔρσην νύκτα Κρονίων — μέγας δ' ἰδὲ
 λαὸν ἔλκυσεν. — Quam sublimiorem
 Iovis imaginem cupide arripue-
 runt sequioris aetatis poetae
 Virg. Aen. IX, 106, X, 115.
 Ovid. Met. I, :79. fusius de su-

blimitate huius imaginis disputat
 Klotz in Epist. Hom. p. 87.

V. 206. *mundus*. pro coelo ;
 exempla quaedam suppeditat
 Vulp. sed plena manu Dracken-
 borch. ad Sil. Ital. XII, 336. *Ca-
 stal.* ad Rutil. Itiner. I, 117. *In-
 terpretes* ad Val. Flacc. I, 563.
 Barth. ad Claud. p. 1190. *Gro-
 nov.* Observatt. Lib. I, c. 9. —
 Eodem modo *αἰψος* apud Grae-
 cos, vid. Wesseling. ad Diod.
 Sicul. Tom. I. p. 225.

V. 208. *Consitus* pro *obsitus*
 ut passim *confusus*, *contactus*
 pro *offusus*, *obtectus* et multa
 alia. *obsitus* autem pro *obscura-
 tus*, *obumbratus*, ut apud Lucan.
 Phars. V, 627. *latet obsitus aër*
Infernæ pallore domus — *obliio*
dimisit pectore eleganter pro
 vulgari: *oblitus est*.

Quae mandata prius constanti mente tenebat:
 Dulcia nec moesto sustollens signa parenti, 210
 Sospitem et ereptum se ostendit visere portum.
 Namque ferunt, olim classi cum moenia Divae
 Linquentem gnatum ventis concrederet Aegeus,
 Talia complexum iuveni mandata dedisse:
 Gnate, mihi longa iucundior unice vita, 215
 Gnate, ego quem in dubios cogor dimittere casus,
 Reddite in extremae nuper mihi fine senectae,
 Quandoquidem fortuna mea, ac tua fervida virtus
 Eripit invito mihi te, quoi languida nondum
 Lumina sunt gnati cara saturata figura: 220

quod servavit edit. Bipont. sexcenties autem *de et di* in verbis compositis permixta sunt, vid. imprimis Drackenborch. ad Liv. VII, 23. §. 6. Tom. II, p. 559. V. 211. In libris MSS. legebatur *sospitem erectum*, unde Vossius ingeniose reflexit *Sospitem Erechteam*; intelligit nempe per portum *Erechteam*, cum Thesei temporibus portus Piraeus nondum hoc nomine insignitus fuerit, litus Athenarum, ab antiquissimo rege Erechtheo sic appellatum; Heinsius in not. ad Catull. *Sospitem Erechtheo se ostendit visere portus*. sed multo accommodatior est nostra lectio. V. 212. olim castae cum moenia Divae ex libro scripto legi iubet Heins. in not. ad Catull. sed idem iam Pontano in mentem venerat, vel: *Aetnae* olim. V. 213. *Lingueret et gnatum* Gryph. Stat. male!

V. 210. *dulcia signa* candida vela (v. 235.), quae ut anxie expectanti patri dulce statim e longinquo felicitis expeditionis signum praeberent, expandere in navi debuerat Theseus ex composito.

V. 211. *ereptum* vitae periculo, turbine leti.

V. 212. *classi* pro navi ut v. 53.

V. 213. *ventis concrederet*, ventorum benignitati committeret. *ventis credere* saepe de navigatione. cf. Tibull. I, 7, 20. Horat. Od. I, 3, 2. et sic passim *credere* de rebus, quarum eventus ab arbitrio et benignitate eius,

cui res credimus, pendet. Hinc *credere, fides, debere* et alia ad arationem transferuntur, vid. Heyne ad Tibull. II, 6, 21.

V. 215. *unice* dilectissime, cf. de usu huius vocis supra ad Carm. XIX, v. 12. Nam praeter Theseum ex Aethra, Pitthei filia, Aegeus ex Medea Medum suscepit.

V. 217. *Reddite in extrem.* e. e. quem nuper demum senex recepi, educatum nimirum apud Pittheum, et iam multis editis praeclaris facinoribus nobilem. — Alii expressum putant Homericum *εὐχόμενος*, sed nostra explicatio confirmatur sequentibus:

CATUL. Carm.

F f

Non ego te gaudens laetanti pectore mittam.
 Nec te ferre sinam Fortunae signa secundae:
 Sed primum multas expromam mente querelas,
 Canitiem terra atque infuso pulvere foedans:
 Inde infecta vago suspendam lintea malo, 225
 Nostros ut luctus, nostraeque incendia mentis,
 Carbasus obscura dicat ferrugine Hibera.

V. 221. *laetanti corpore* in uno Statii ex librarii culpa, nam in multis aliis locis *corpus* pro *pectus* substituit librariorum ignorantia. vid. *Draakenborch.* ad Liv. VI, 33. 7. Tom. II, p. 363. V. 223. *multas querelas* lepide tentat Heins. in not. ad Colull. V. 227. *dicet* in duobus MSS. et *deceet* in uno MS. Statii, unde ille ex priori faciebat *dicet* et ex posteriori *deceet*. Sed Vossius inde procadit *obscurata dicet* pro *indieet*, ad quam significationem adstruendum laudat supra Carm. LV, 29. Quos *unicos Cameri mihi dicures* sed ibi neutiquam hac potione *dicare* positum est. cf. ibi notum. Vossium nec hic deserit eius fides Achates Vulpus.

cui languida nondum Lumina sunt gnati cara saturata figura.

V. 221. *gaudens laetanti animo* eandem notionem his exprimit, quod egregie verbosiorum loquendi morem tam sensu in universum, quam patris ultima mandata discedenti filio dantis pingit.

V. 224. *Canitiem terra, atque infus. pulver. foed* pervulgatus in luctu ritus. Homer. Iliad. XVIII, 23. seqq. XXIV, 315. Virgil. Aeneid. X, 844 et XII, 611. vid. imprimis in hanc rem Nicolai Tractatus de Graecorum luctu. c. XI, p. 140.

V. 225. *infecta tincta, vago malo* huc illuc ventorum impetu se vertenti, nisi quis *vagum malum* ut *navem vagam* h. e. in mari circumerrantem explicare malit.

V. 226. *nostraeque incendia*

ment. sublimius pro: gravissimis curis incensum, cruciatum et perturbatum animum nostrum.

V. 227. male interpretes *ibera* iungunt cum *ferrugine* iunge potius *Carbasus hibera* h. e. Hispanica vel ex melioris notae lino confecta. Ex Hispania enim, ubi optimus lini proventus fuit, optimi funes vel vela afferebantur. Hinc supra *Sudaria Saetaba ex hiberis* et apud Hor. Epod. IV, 3. *funes hiberici*. cf. Plin. Hist. Nat. XIX, l. s. 2. T. III, p. 155. edit. Harduin. — *obscura ferrugine* colore nigricante. *obscuram ferruginem* dixit quoque Virgil. Georg. I, 467. *atram* Ovid. Metamorph. XV, 789. *piceam* Tibull. I, 4, 43. Copiose ad hunc locum *colorem ferrugineum* (Graecis *καίματος, γαλήνης, ὄρνιθος, πιδίου, πιδίου, πιδίου* seu *πιδίου*) exsequitur Vossius — *dicat* praedicet et palam faciat.

Quod tibi si sancti concesserit incola Itoni,
 Quae nostrum genus ac sedes defendere fretis
 Annuit, ut tauri respergas sanguine dextram: 230
 Tum vero facito, ut memori tibi condita corde
 Haec vigeant indata, nec ulla oblitteret aetas:
 Ut, simulac nostros invisent lumina colles,
 Funestam antennae deponant undique vestem,
 Candidaque intorti sustollant vela rudentes, 235
 * Lucida qua splendent summi carchesia mali:

V. 228. *si tanti concesserit in uno Stat. concedens pro concesserit in edit.* Silvii et in margine edit. Gryph. — *Ithyni vel Ithoni in MSS.* Statii.
 V. 229. 30. *Quae nostrum genus has sedes defendere freti, Annuit ut tauri respergas sanguine dextram.* in duobus MSS. Statii, pro *freti* optime rescripserunt *fretis* Statius et Scaliger. Sed Vossius antiquius quid subodorans, ut vers. 211. fecit inde *Erechtea*; quod ambabus arripuit Vulpus, in editt. Venet. Gryph. Muret. et aliis legitur: *defendere meta vel meta est*, unde Nic. Heins. in not. ad Catull. *defendere avitas*, pro *fretis* tractabat *Mitscherlich*. in Epist. Critic. in Apollodor. p. 47. 48. *creti* h. e. filii, sed valde dubito, an *cretus* sine regimine significare possit *filium*. mihi ipsi olim in mentem veniebat *defendere adorsis* seu *fretis* doctior, gravius, et magis poeticum est. V. 233. *Simul haec in uno et simul hio in duobus MSS.* Statii, quod posterius ille probat. *nostros tua vident lutea colles* coniecit Heinsius in not. ad Catullum. V. * 236. exsulat hic versus in omnibus libris MSS. et editt. vet. Citatur ille a Nonio, et eum Muretus in antiquis libris post antecedentem versum tantum in illis spatii superesse animadverteret, quantum satis esset uni versui scribendo, iure postliminii hunc versum revocandum et in hoc loco ponendum

V. 228 – 31. *Quod tibi si sanct.* etc. Sensus: Si sancti Itoni incola h. e. Minerva (quae favere et annuere solet fidenti animo gentem nostram et urbem defendere aggredientibus) hoc tibi concesserit, ut sanguine tauri dextram respergas (ornata pro vulgari: ut Minotaurum occidas) tum facito etc. — *Itonus* sive *Itone* oppidum Thessaliae, ubi nobilissimum Minervae templum exstructum fuit, unde Minervae

cultum ad Athenienses transiisse tradunt. vid. Voss. — *Lenzius* in Spicileg. Observv. similem huic loco orationis formam animadvertit apud Homer. Iliad. V, v. 259. seqq.

V. 231. *tibi condita vigeant memor. cord.* exquisite pro: *condas animo.*

V. 234. *funest. vest.* velum ferrugineum.

V. 236. *carchesia mali* pars mali extrema, sive foramina

Quamprimum cernens ut laeta gaudia mente
 Agnoscam, cum te reducem aetas prospera sistet.
 Haec mandata prius constanti mente tenentem
 Thesea, ceu pulsae ventorum flamine nubes 240
 Aërium nivei montis, liquere, cacumen.
 At pater, ut summa prospectum ex arce petebat,
 Anxia in assiduos absumens lumina fletus,
 Cum primum inflati conspexit lintea veli,
 Praecipitem sese scopulorum e vertice iecit, 245
 Amissum credens immiti Thesea fato.
 Sic funesta domus ingressus tecta paterna
 Morte ferox Theseus, qualem Minoidi luctum
 Obtulerat mente immemori, talem ipse recepit.

censuit. — Mihi videtur additamentum scioli cuiusdam, qui locum, ubi candida vela suspensa fuerint, disertius describere vallet. V. 238. *sors prospera* Gryph. Muret. Graev. V. 243. *contollens* in libris quibusdam vet. unde antiquam lectionem *Mitscherl.* in Lect. in Catull. p. 109. suspicatur fuisse hanc: *Anxia in assiduos contollens lumina fletus*, sed sic pro *assiduos*, quod parum quadrat, mallet *adversos*: lubenter aulem acquiesco in nostra lectione. V. 244. *infesti* placet Vulpio. V. 248. pro *Minoidi* codex Dorvillii habet *Minoida*, unde malit: *quali Minoida luctu*

quae in mali extremitate funes recipiunt. τὰ ἄκρα τῶν ἱστῶν Hesych. vid. inprimis Schefferus de Milit. Naval. II, 5. p. 144. — dicuntur *lucida splendere* haud dubie a ferro vel metallo, quibus obducta et praemunita fuerunt.

V. 238. *cum te reducem aet. prosp. sist.* cum felix ille dies, felix illud temporis punctum te reducem dabit.

V. 240. *Thesea* liquerunt ceu linquant etc. mandata patris, ceu nubes venti flatu, ex animo Thesei abacta sunt, prosimplici: effluerunt.

V. 241. *nivei montis* h. e. alti *Idae nive anicta* loca supra Carm. LXIII, 70.

V. 242. *ex arce* Athenarum arce, ἱερὸν δὲ Diodor. Sicul. IV, 61. p. 306. edit. Wessel. cf. *Valkenar.* ad Euripid. Hippolyt. 31. p. 165.

V. 247. iunge: Sic ferox Theseus tecta domus, paterna morte funesta, (h. e. ubi ob patris mortem iam lugebatur) ingressus, talem ipse luctum recepit, qualem etc.

Quae tum prospectans cedentem moesta carinam, 250
 Multiplices animoolvebat saucia curas.
 At parte ex alia florens volitabat Iacchus,
 Cum Thiaso Satyrorum et Nysigenis Silenis,
 Te quaerens, Ariadna, tuoque incensus amore:
 Qui tum alacres passim lymphata mente furebant, 255

ad Chariton. p. 598. edit. Lips. V. 250. *Quae tamen adspectans* in libris quibusdam veteribus, quod tenuere pleraque editt. recentiores; sed magis mihi placet: *Quae tum prospectans* in edit. Gryph. Muret. et alia, quod revocandum putavi. vid. not. pro *moesta* Vossius ex libris vet. profert *cuncta*, idem defendit lectionem *Quae tamen* addita explicatione: « Licet procul abesset Theseus, utpote iam ad suos reversus, illa nihilominus, in iram et rabiem verso amore tota in eo erat, ut maria prospectaret et diras imprecaretur Theseo. » V. 252. *At pater ex alia* Venett. et Statii

V. 250 – 251. *Quae tum prospect.* Ariadne igitur eo statu depicta apparebat in veste stragula, quo *moesta* cedentem Thesei carinam oculis persequens graviter aestuabat et curis agitabatur. – *tum* h. e. eo tempore, quo Theseus aufugerat. – *saucia* percussa dolore, nisi quis *animo* tam ad *olvebat* quam ad *saucia* referre malit; exempla enim, ubi unum nomen ad plura trahendum est, haud rara sunt.

V. 252. *At parte ex alia*, nimirum in veste stragula *florens* ob sempiternam, quae Baccho tribuitur iuventutem, ut ex fabulis et veterum signis satis notum. cf. Tibull. I, 4, 37. et ibi Brouckhus. Mitscherl. *florens* explicat: *quatenus hedera et pampinis cinctus*, (nec dubitamus de re; nam eiusmodi corona redimita visuntur tempora Bacchi in nummo Wildiano apud Brouckhus. ad Tibull. III, 6, 2) Lenzio autem *florens* vestem

purpuream et florentia sarta significare videtur; sed primum addubito, an *florens* absolute pro: *floribus vel hedera cinctus* unquam in latina lingua dictum sit, vel bene dici queat, aliud cuius est *πέδιος ἄσπερος* apud Philostrat. Icon. II, 15. quem in hanc rem laudavit Lenzius; deinde multo aptius profecto est, amori vacantem et huc illic vagantem Bacchum, animo sibi iam fingere, iuvenili honore et vigore conspicuum. – *volitare* assidue vagari, hinc illic discurrere, cf. Carm. LXIII, v. 25. exempla, quae hinc faciant, e Cicerone notavit Ernesti in Clav. Cic. s. h. v.

V. 253. *Cum Thias. Satyr.* Thiasus proprie de choro et saltatione, quae Baccho instituebatur. cf. Virg. Eclog. V, 30. et ibi Cerda. – De choro Maenadum in sacris Cybeles supra Carm. LXIII, 25. – *Nysigen. Silen.* nativus in urbe Indiae Nysa,

Evocae bacchantes, evocae, capita inflectentes.
 Horum pars tecta quatiebant cuspide thyrsos;
 Pars e divulso raptabant membra iuvenco;
 Pars sese tortis serpentibus incingebant;
 Pars obscura cavis celebrabant orgia cistis,

260

MSS. omnes, quod defendit Vossius sed nostram recte vindicat Dorville ad Charit. p. 359. ubi locutionem ex alia parte multis exemplis confirmat.

V. 258. *iactabant* Veucl. Gryph. Muret. et plerique libri veteres, testante et probante Vossio. *Spargebant enim*, inquit ille, *et iactabant carnes istae Menades*, in quam rem laudat Euripid. Bacch. 738. ἄλλαι δὲ θεαῖνός τε θυγατέρες τετυγμέναι. ἔστι δ' αὖ ἐκ τούτου ὅτι χαλεπὸν ἰσθύνει, Περσέμιν αὖτις τι καὶ κέρει. Sed ex mea sententia *raptabant* eodem fere redit. V. 260. *pro celebrabant* coniciebat Brouckhasius in anecdotis notulis *celebant* intercedente Dorvillio ad Charit. p. 359. ubi docte de hoc loco disputat.

ubi et Bacchus natus et educatus dicitur. A Sileuo, Bacchi nutritore eiusque perpetuo comite, omnes deinde Bacchi comites Sileni vocati sunt. Inprimis autem per *Nysigenos Silenos* intelligi volunt mythi interpretes *Nysae optimates*, qui deleta patria Bacchum secuti sunt. — Caeterum plures in fabulis memorari montes urbesque *Nysae* nomine insignitas, et referri modo ad montem, modo ad urbem huius nominis, Bacchi res, satis notum est. vid. Heyne ad Apollodor. in not. p. 563.

V. 256. *capita inflectentes* more furore correptorum. Carm. LXIII, v. 23. *Ut capita Maenades vi iaciunt hederigeræ.*

V. 257. *thyrsos tecta cuspide* frondibus pampineis velatos et obductos. *thyrsos* describit Virgil. Eclog. V, 31. *Et foliis lentas intertexere frondibus hastas*, ubi cf. *Cerda*. — *hastas pampineas* idem *thyrsos* vocat Aen. VII,

396. *θύρσος ἀσπίδος ἐλασπέος ἐκτεταγμένης* apud Anacr. Od. VI, 5.

V. 258. *raptabant e divulso iuvenco*. bacchantium enim turba in montibus et agris discurrens iuvenco inprimis vel vitulos in furore dilaniandos et disperpendos invadebat. notissima est fabula Penthei. cf. Var. Lect.

V. 259. *tortis serpentibus* de usu serpentium, quibus tam corpus quam comam implicabant bacchantes, copiose ad h. l. disputat Vossius; adde Muretum.

V. 260. *orgia* de quibusque sacris apud Graecos, sed apud Latinos praecipue de sacris Bacchi, dicta haud dubie ita, quod cum aliqua *λεγέ* furore et animi concitatione fierent. *celebrare orgia* est Graecorum *ἐργάζεσθαι* vid. inprimis *Cerda* ad Virgil. Georg. IV, 521. *Rittershus.* ad Oppian. Cyneg. IV, 247. et *Barth.* ad Stat. Theb. II, 662. — *obscura mystica et occulta*, quae in *cista* quadam vel arcula circumfere-

Orgia, quae frustra cupiunt audire profani:
 Plangebant alii proceris tympana palnis,
 Aut tereti tenues tinnitus aere ciebant.
 Multis raucisonos efflabant cornua bombos,
 Barbaraque horribili stridebat tibia cantu.

265

V. 264. *Multis raucisonos* reperit in omnibus MSS. Statius, qui recte iam *multi* in *multis* mutandum esse vidit. *multaque raucisonos* Gryph. Muret. *Multis raucisonis efflabant cornua bombis* multas editt. habere testatur Scaliger, sed pro *multi* mavult *multae*, ut Bacchae intelligantur, vel scribendum putat *multis* — *efflebant cornua bombos* ex libro Mediolanensi Vossius, adiecta interpretatione » *cornua*, i. e. per cornua. *Efflere* vero rectum. Utitur hoc vocabulo etiam Quintilianus. Est autem imprimis tristis aut sibilus cornuum sonus, utpote qui non homines solum male afficiat, sed et brutorum animalium ululatum provocet. » satis ridiculi

bantur a *cistophoris*. (de *cistophoris* tam numorum, in quibus orgiorum solemnia expressa fuerunt, quam hominum cistam mysticam portantium genere, exstat erudita dissertatio Alex. Xaver. Panelii Lugd. 1734. 4. adde Ernesti in Clav. Cic. s. h. v.) Inter alias res trivolas in cista illa mystica (de qua Clemens Alexandr. Protrept. p. 13 et 30.) reconditas, nemini nisi initiatis usurpandas oculis, praecipue fuit *phallus*, cui accinebant religiosi τὸ φαλλόν (Aristoph. Acharnens. v. 259.) vid. Wesseling. ad Dioscor. Sicul. I, 22. n. 60.

V. 261. *profani* non initiati his sacris ἄγιοι, ἁγίοι, ἁγίοι, qui abigi solebant a sacris sacerdotis vel praeconis acclamatione: ἅτε τὰς ἱερὰς βίβλους.

V. 262. *Plangeb. alii procer. tymp. palm.* de tympanis vid. ad Carm. LXIII. v. 8. 10. *proceris palmis* h. e. longe extensis, ut recte Vossius. Sic *proceris*

proiectum brachium apud Cic. Orat. III, 59. — *totus*, qui sequitur locus, ut observat Scaliger, adumbratus videtur ex Aeschyli ἅδων ε, cuius tragediae fragmentum a Strabone L. X, servatum est.

V. 263. *Aut teret. tenuēs tinnit. aere* etc. non *crntala* cum Vulpio, sed potius *cymbala* intellige, quae semper in his sacris iunguntur tympanis. Erant *concava* (Ovid. Met. IV, 30.) et *rotunda* (Propert. IV, 7, 61.) atque inter se concussa *tinnitum tenuem* vel acutum edebant. cf. Gonsala ad Petron. c. 22. Recte igitur *cymbalum* vocatur *aes teres* h. e. rotundum et oblongum. de *cymbalis* vid. nos ad Carm. LXIII, 21.

V. 164. 265. *Multis raucison. efflab. corn. bomb. multis* est casus tertius et exquisitius dictum pro vulgari: *multi cornibus efflab. raucos bombos*; quam quidem explicationem, olim iam a

Talibus amplifice vestis decorata figuris
 Pulvinar complexa suo velabat amictu.
 Quae postquam cupide spectando Thessala pubes
 Expleta est, sanctis coepit decedere Divis.
 Hic qualis flatu placidum mare matutino
 Horrificans Zephyrus proclivas incitat undas,

270

V. 269. *coepit dein cedere divis* coniectat Statius. pro *divis* in veteri codice Heinsii *tectis*. V. 270. *Nec qualis* vel *Aequalis* ex libris manu exaratis profert Vossius, qui inde fecit *Ac qualis*. melior est nostra lectio.

nobis datam, non dubitavimus repetere. — Caeterum huc pertinet Lucian. D. D. XII, ὁ δὲ, ὡς τῷ κίρκε, ὁ δὲ, ἐπειμύβητε τῷ τυρπάνῳ ἔπειμύβητε τῷ κυμβάλῳ, ubi, ne quis, ut vulgo fit, diversum plane a tibia instrumentum habeat cornu, egregie observat Hemsterhus. cornu aduncum et reflexum κίρκες ἀκύνισον seu codonem tibiae Phrygiae ad gravem et raucum sonum ex illa eliciendum appositum et agglutinatum fuisse. exempla ad hanc rem confirmandam prolata lege apud ipsum. cf. nos ad Carm. LXIII, v. 22. hinc *adunco tibia cornu* apud Ovid. Met. III, 533. ubi cf. *Burmamnus* et *Gronov*. Observatt. I, 17. — *Barbara tibia* h. e. Phrygia, ut *aurum barbaricum* apud Virg. Aen. II, 504. ubi vid. *Cerda* et quos ibi laudat *Burmamnus*. cf. Hor. Epod. IX, 6.

V. 266. *amplifice* h. e. multa arte, magno splendore, egregie.

V. 269. *decedere* pro simplici: *cedere* ut passim. *coepit* sensim sensimque.

V. 270. *Hic qualis* etc. egregie ad describendum ex discessu

spectatorum excitatum strepitum, primum quidem progredientibus paucioribus leniorem, deinde, vero succedentibus pluribus et in diversas regiones abeuntibus, graviorem, latiore et sonantior; ab undis maris primum leniori, deinde vehementiori vento agitatis, petita comparatio. Fundum huius saepius a poetis adornatae comparationis iam indicavit Ach. Statius Hom. Iliad. IV, 422. seqq. egregia inprimis arte imitatus est Virgil. Aeneid. VII, 528. et Georg. III, 237. — *Lenzius* in Spicileg. Observv. comparat Apoll. Rhod. I, 1159. seqq. et Euripid. Phoeniss. 218 — 21. ubi vid. *Valckenar*. — hic hoc spectatorum discessu.

V. 271. *Horrificans Zephyrus* ἔπειτ Ζεφυροῖς. horrere, horrescere, ἔπεισεν, et horror de mari ventorum impulsu exasperato passim *Zephyrus* autem ad exemplum Homeri, a quo dicitur ἄνεμος Iliad. II, 148 ἄνεμος; Odyss. V, 295. de quocumque vento vehementiori. — *undis proclivas* delabentes, nihil amplius.

Aurora exoriente, vagi sub lumina solis;
 Quae tardè primum clementi flamine pulsae
 Procedunt, leni resonant plangore cachinni:
 Post, vento crescente, magis magis increbescunt. 275
 Purpureaeque procul nantes a luce refulgent:

V. 272. pro *lumina* substituere tentat *limina* Burmannus Sec. ad Claud. in Eleg. de Phoenice p. 1041. et ad Antholog. Tom. II, p. 441. peccarunt omnino saepe in confundendis his duobus vocibus libraril. vid. Heins. ad Claud. in Mal. Theod. Cons. v. 205. at quos laudat Drakenborch. ad Sil. Ital. I, 66. addit Burmannus ad Sueton. Caligul. c. XLV, aed recte monet Burmannus ad Virgil. Aeneid. VI, 255. *limen solis* memorari; cum de loco ac regione agitur; unde sol oritur, de tempore vero ortus *luman*. V. 274. pro *leni* vitiosa in quibusdam *levi*, unde metri causa fecerunt *leviterque*. — pro *plangore* mavult I. Douss. Fil. *clangore*, et *Len-nep*. ad Coluth. praeter omnem necessitatem scribi iubet: *lenique* sonant. V. 276. *purpureaeque* (scil. undae) coniecit Lenzius. pro *nantes* in aliis;

V. 272. *vagi solis*, cf. supra ad Carm. LNI, 117.

V. 273. *clementi flamine*. clemens flamen et placidum et minus vehemens quam in procellis esse solet. cf. *Barmann*. ad Valer. Flacc. VI, 747.

V. 274 *leni reson. plangore cachin*. paulo audacius et sublimius pro vulgari: leniter per-strepunt et murmurant. — *cachinnus* audaci metaphora ad undarum quemdam strepitum ab aliis quoque poetis translatus est. Laudarunt iam Interpretes Theocrit. Idyll. VI, 12. *κύματα ἄεθλα πύχνα ὄντα*. Sic γόγγυς apud Aeschyl. Prom. Vinc. 90. ubi vid. *Stanleius*. adde Oppian. Halicut. IV, 334. ubi *κύματα γόγγυς*. Et sic γόγγυς de leni undarum murmure vel molli earum agitatione passim. Huc pertinet Leonidas Alexandrin in Anal. Vet. Poët. Graec. Brunck. Ep. XXVIII, Tom. II, p. 196. ubi simul *Zephyrus horrificans* in

v. 271. illustratur. ὄνδ' ἔς μιν γόγγυς ἀναστρέφεται Γαλήνη Κύματα, καὶ μάλα μιν γόγγυς γόγγυς Ζήφυρος. Suave autem et iucundum cachinnantis aquae murmur auribus. Hinc μούνας τῆς θαλάσσης γόγγυς γόγγυς ἄεθλα, apud Aleiphr. III, Ep. I, ubi cf. *Berglerus*. sed vide quos laudat *Abgeschius* ad Hesych. Tom. I, p. 1167.

V. 275. *magis magis* ad rem augendam sine copula. Sic supra Carm. XXXIII, 3. *Et magis magis in dies et horas*. sic μάλα μάλισι apud Graecos. cf. *Ouden-dorp*. ad Apulei. Met. II, p. 170.

V. 276. *nantes undae* se agitantes et provolventes. *refulgent a luce purpurea* repercussum purpurei solis splendorem reddunt — adumbrare autem et innuere videtur haec imago discedentes, et in variis viis et regionibus, unde e longinquo conspici possent, catervatim apparentes Thessaliae incolae.

CATUL. Carm.

G g

Sic tum vestibuli linquentes regia tecta,
 Ad se quisque vago passim pede discedebant.
 Quorum post abitum, princeps e vertice Pelii
 Advenit Chiron portans silvestria dona. 280
 Nam quotcumque ferunt campi, quos Thassala magnis
 Montibus ora creat, quos propter fluminis undas
 Aura parit flores tepidi foecunda Favoni,
 Hos iudistinctis plexos tulit ipse corollis,
 Quis permulsa domus iucundo risit odore. 285
 Confestim Peneos adest, viridantia Tempe,
 Tempe, quae silvae cingunt superimpedentes,
 Mnemonidum, linquens, doctis celebranda choreis,

ut testatur Muret. *variantes loco*, non male! V. 278. *Ad se* Stat. V. 281. *quotcumque* in quibusdam, pro quo malit Lenzius: *quoscumque*. V. 284. *Hos iudistinctis* Heins. in not. ad Catull. in quam rem laudat Stat. Silv. III, 5. 90. V. 285. *Quot permulsa domus* Statius in duobus MSS. *quod permulsa* in uno. Faernus legendum putat *quo*, quod valde, addit Statius, probandum, nisi si quis malit *quot*, id est *quot florum*. V. 286. ut *inundantia* Tempe invenit Statius, unde legit *undantia Tempe*. V. 288—89. lo-

V. 277. *vestibuli regia tecta* exquisitior forma, pro: vestibulorum regionum tectorum.

V. 278. *Ad se* h. e. domum *veni*, ut saepe apud Comicos. *passim* in variis et diversis viis; disertius hoc describit supra Carm. XLVI, 10. *Longe quos simul a domo profectos* Diverse viae reportant.

V. 279. *princeps* primus, e vertice Pelii ad pedem nempe montis Pelii, ubi habitabat Chiron, celebratae fuerunt istae nuptiae, observante Vossio.

V. 280. *Chiron* erat Chiron, dum in terris agebat, quippe Saturno patre prognatus, immortalis; *sic* ut dicitur Luciano. Dial. Mort. XXVI, ubi eruditam de Chirone lege notam Hemste-

rhysii p. 434. cf. Voss. ad h. l.

V. 283. *Aura parit elegans* verbum in hac re. Sic passim *creare*, *parturire*, *gignere*, *fundere*, *submittere* etc. de nostra voce exempla collegit Heins. ad Ovid. Met. XV, 92. *foecunda*, Lucret. I, 11. *genitalis aura Favoni*.

V. 285. *Quis permulsa domus* etc. exquisite et ornate pro vulgari: quorum iucundo odore domus impleta fuit. *ridere* de rebus, quae nobis arident, placent, suaviter nos afficiunt. *ridet argento domus* apud Horat. Od. IV, 11, 6. sic γάργα apud Graecos vid. Wesseling. Dissert. Herod. p. 153.

V. 286—288. locus vexatissimus; vid. Var. Lect. iunge:

Non vacuus: namque ille tulit radicibus altis

Fagos, ac recto proceras stipite laurus, 290

Non sine nutanti platano, lentaque sorore

cus corruptissimus et variarum lectionum sorde inquinatissimus — *Minosin* (vel *Minosim* vel *Minosium* quia et *Minosinque* vel *Inosinque*) *linquens Doris celebranda choreis* Nonatius namque etc. in libris scriptis, teste Vossio, qui inde relinxit: *Xyniasi et inquens Doris celebranda choreis Boebiodos* Namque ille tulit etc. *Nessoudum* *linquens Gryph. Nereidum* *linquens* Muret. *Caotabrig. Naiatum* *linquens* in aliis, indicante Mureto, pro *Doris* in uno MS. *Statii claris*, et sic est in edit. Gryph. Muret. *Caotabrig.*, in aliis *Cloris* vel *Chloris*; Scaliger ex his corruptis lectio- nibus extricavit: *Minyasia* *linquens Doris celebranda choreis* *Cranona aëris* namque. eu reconditis doctrinae recessus! in quos qui penetrare cupit, adest ipsum ad h. l. Scaligerum. — *En* *Corradinum* nostrum: *Finosus* *linquens Doris celebranda choreis* *Nonacrios* nam, quae ille tulit — *Turnebus* in *Advers.* I, 24. c. 9. *Aemonidum* *linquens* *latis celebranda choreis* *Non agros* etc. — *Huemouzin* *linquens Doris celebranda choreis*, ut iungantur duo patronymica; ut *Iuachis Acrisione*, vel *Phasias Aetene*. *Heins.* in not. ad Cat. — pro *Non vacuus* corrupte legebatur in MSS. *Nonacrios* vel *non acies* vel *non acuos*. Unde *Leunep.* ad *Coluth.* I, 7. cudit: *Dona suas namque ille* etc. — Nos excudi hunc locum curavimus, uti emendatus est a *Statio*, nisi quod pro *Musarum* dedimus *Mnemonidum*, quae propius ad antiquam scripturam accedens lectio est quoque in edit. *Gotting.* et *Bipont.* — Sic certe ex hoc loco sensus exit satis commodus. vid. not. — *Leuzius* in vers. 289. admodum fluctuat et pro *radicibus* vel *radicibus* vel *ille ruit radicibus* scribendum, vel totum ver- sum ita retractandum putat: *Aethereas namque ille tulit radicibus altis*; quam tamen coniecturam nequaquam necessariam esse ipse sub fine in not. ad h. l. fatetur. — Ingeniose iam *Heinsius* in not. ad *Catull.* tenta- verat *radicibus actas* cum *figus* patula non alta sit. V. 291. pro *nutanti* in libris veteribus *lutanti*, *luctanti* aut *lactanti* legitur, affirmante *Vossio*,

Peneos (fluvius *Thessalicae* no- tissimus, qui, ut pervulgatum est de fluvii, dei personam iam induit.) *adest, linquens Tempe* (describit poeta *Tempe*) *Tempe, quae superimpedentes silvae cingunt, doctis Mnemonidum* (h. e. *Musarum*, vid. *Heins.* ad *Ovid. Met.* V, 268.) *choreis ce- lebranda, non vacuus* (non sine muneribus.)

V. 289. *radicibus* una cum *radicibus*, *radicibus* extirpatas;

vid. *Var. Lect.* — *Mosch. Idyll.* VII, 1. seqq. commode cum *Nostro* iam comparavit *Statius*.

V. 291. *Non sine nutanti pla- tano.* *platanum* in deliciis vete- rum fuisse docet *Gronovius* (*Ob- servatt.* I, c. 5. *lentaq. sorore Phaethont.* *alnus* vel *populus*; satis nota fabula sororum *Phae- thontis*, in arbores mutatarum vel ex *Ovid. Met.* II, 225. seqq. cf. *Lucian. D.* D. XXV, 3. et ibi *Hemsterhus.* p. 208.

Flammati Phaëtonis, et aëria cupressu;
 Haec circum sedes late contexta locavit,
 Vestibulum ut molli velatum fronde vireret.
 Post hunc consequitur solerti corde Prometheus, 295
 Extenuata gerens veteris vestigia poenae;
 Quam quondam silici restrictus membra catena
 Persolvit, pendens e verticibus praeruptis.
 Inde pater Divum, sancta cum coniuge, natisque

qui suspicatur Catullum dedisse *lactanti*; sed *nutare* quod de conigeria tantum arboribus dici posse autumat Vossius, recte de aliis quoque dicitur apud Virgil. Aeneid. II, 629. *ornus - concussa vertice nutat* et sic passim de arborum ramis — pro *lentaque* Scaliger fecit *fletaque* non male, si usus linguae ferret: sic *εὐλαχέως ἄγχιος* apud Orph. v. 951. sed magis placet antiqua lectio *lentaque* — pro *fleta* si omnino mutandum sit *ei*

V. 293. *late contexta* ordine quodam circa totam domum inter se consociata; observa usum *neutrius*, nam proprie debebat esse *contextas*.

V. 295. *solerti corde Prometh.* *ἀνδραπύρνος*. inter Deos apparet Prometheus, qui iam ab Aeschilo vocatur *εὐλαχέως* *ἄγχιος* ubi vid. *Stanleius*; cf. imprimis *Hemsterhusius* ad Lucian. Prometh. c. 14. T. I, p. 197.

V. 296. *vesti. poen.* cf. Aeschyl. Prometh. Vinc. v. 55. quocum Nostrum ibi iam comparavit *Stanleius*. — *vestigia* notant *εἰρημνῆς*, quae catena impresserat. Sic *ἔργα τῶν ἀνδρῶν. ἀνέργον, εἰρημνῆς*, etc. cf. omnino *Hemsterhus.* ad Lucian. Tom. I, p. 280. *extenuata* parva, levia et paene iam obducta — *extenuata vestigia* interpretatur *Lenzius* de corona ex viminibus salicis, quam Prometheus vinculis solutus, ut aliqua ex parte Iovis satisfaceret, poenamque pendere videretur,

tamquam veteris poenae monumentum gestasse dicitur, ad quam stabiliendam sententiam laudat *Heynium* ad Apollodor. II, 5, 11, p. 425. ita ut sint *extenuata vestigia* vincula innoxia, levia et paene nulla.

V. 297. *Quam quondam silici restr. membr. caten. pers.* quam petrae illigatus olim persolvit. *Lenzius* comparat in Specileg. Observatt. Apoll. Rhod. II, 1252. seqq.

V. 299. *Inde pater Divum etc.* Adveniunt denique et praesentia sua has nuptias et nuptiale convivium condecorant ipse Iupiter, Iuno et ceteri dii superi (cf. Quint. Calab. V, 74 — 76. et Apollon. Rhod. IV, 807. 8.) relictis Phoebos et Diana, illo quidem, quod futurum erat, ut Achillem interficeret, hac, ut videtur, ob perpetuum castitatis studium. Sapientius autem Nostrer, remotis ab his nuptiis Diana et Apolline, rationem instituisse

Advenit coelo, te solum, Phoebe, relinquens, 300
 Unigenamque simul cultricem montibus Idri:
 Pelea nam tecum pariter soror aspernata est,
 Nec Thetidis taedas voluit celebrare iugales.
 Qui postquam niveos flexerunt sedibus artus,
 Large multiplici constructae sunt dape mensae; 305

lanta, mavult certe *stenda* vel *stebili* Gurlitt. in Obserrv. ad h. l. p. 122. satis festinanter! nam prima in *stebilis* semper producitur; eiusmodi errores aeterni nascuntur ex nimia corrigendi et emendandi prorigine. V. 301. *montis Ithyni* Parthen. *Idae* emendabat Palladius, quod in plerisque editt. servatum est; ut Gryph. Muret. Graev. Silv. Bipont. intelligunt autem montem Cariae, ubi Diana praecipue colebatur. *montis Itonis* coniciebat Victorius, reclamante Mureto. Achilles Statius, cum in libris MSS. omnibus reperisset *Idri* vel *Idri* volebat *Hydras* quae est civitas Lydiae auctore Strabone; eo autem tractu fere toto maritimo Apollo colebatur ex eiusdem Strabonis testimonio, at Scaliger scribit *montibus hydri* b. e. serpentis Pythonis, *montes hydri* igitur interpretatur *montes Delphicos* propter Pythonem serpentem ab Apolline ibi telis confixum — sed nostram lectionem huic defendit Vossius. V. 302. *Pellada* pro *Pelea* vitiose in edit. Parthen. V. 304. *niveis* Gryph. Muret. et editt. aliae, quam lectionem defendit Mitscherlich. sed valde dubito, an *nivus*,

videtur, quam ceteri, ut Homerus, Aeschylus et alii, qui cantentem adeo in his nuptiis Phoebum et fausta quaelibet Thetidi et Peleo vaticinantem inducunt.

V. 301. *Unigenamque simul*. *unigena* est Diana, uno eodemque partu cum Phoebo genita, *εργον*. *cultricem montibus Idri*, versantem et venationi operam dantem in montibus Idri. *montibus* pro in montibus, omisa praepositione *in* ut saepe. exquisitius autem hoc pro vulgari *cultricem montis Idri*. *Idrus*, ut Vossius docet, est mons Cariae. In hoc monte complura erant oppida et loca Dianae fratrique eius consecrata, ut Hecatesia, Chrysaoria, Euromus aliaeque; *Idriades* propterea dictae, quod

in monte Idro sitae essent. — Ceterum de Diana montium cultrice *ινειρα*, vid. *Spanhem.* ad Callimaeh. Hymn. in Dian. v. 18. cf. supra Carm. XXXIV, 9. seqq.

V. 304. *postq. niv. flexer. sedib. art.* exquisite pro vulgari *sederunt, sedes occuparunt*. Heroicis enim temporibus sedebant ad mensas, non recumbebant, ut notum, vid. Vulp. *niveos* divinos, divino quodam splendore vel candore conspicuos, vel simpliciter pulchros. *sedibus* doctius in casu tertio pro: ad sedes.

V. 305. *construct. s. dap. m.* similiter Cicero *extruere* Tuscul. v. 21. *mensae extruebantur epulis*.

Cum interea infirmo quatientes corpora motu,
Veridicos Parcae coeperunt edere cantus.
His corpus tremulum complectens undique quercus,
Candida purpurea quam Tyro incinxerat ora:

quod chor candet et niveum est, pro *eburneus* recte dici queat. V. 308. pro *querens* in plerisq. editt. Parthen. Gryph. Muret. Graev. Silv. Cantabrig. Bipont. et aliis legitur *vestis*, sed cum Statius in MSS. invenerit *questus*, antiquior omnino et melior videtur nostra lectio, *vestis* lund dubie substitutum est ab illis, qui versui sequenti faciliorem explicationem parare vellent. — Ingeniose *Lenzius* in not. ad h. l. pro *corpus tremulum* rescribendum *tempus tremulum* et *quercus de corona quercus* accipit. Idem edit. iam hoc carmine in Spicileg. Observ. ad me misso scribit: « Sin mecum *quercus* de corona capis, ecce occurrit *Hecate cypriensis* *Epici* in Fragm. Sophocl. quod laudat *Valkenar*. *Diatr.* in *Euripid.* Fragment. p. 167. » et sic *Plato Republ. X.* p. 329. *Bip.* *Parcas* fingit *εἰματα* *ἢ* *εἰς* *αὐτῶν* *ἐλθόντων* — *ἐλθόντων*, sed, ut ego rem animo concipio, ingeniosae huius versus a *Lenzio* nostro propositae emendationi et doctae explicationi repugnat versus sequens; vid. not. V. 309. mire in hoc versu tam scripti quam im-

V. 306. *Cum interea* etc. Loc. sequens, quem in pulcherrimis nobilissimis splendidissimisq. totius antiquitatis habeo, versatur in adumbranda Parcarum figura et imagine earumque nentim et fata futura carmine amoebeo pandentium descriptione. Praecipue locus a v. 311. — 21. vix legi potest, quin vividissimis coloribus Parcarum fila deducendum oculis nostris obversetur imago, adeo totum nendi «*χρῆμα*» et levissimi nentium quique motus expressi et depicti sunt. — Insignis de Parcis locus est apud *Homer.* *Hymn.* in *Mercur.* 549. seqq. ubi, quod traditur de domicilio Parcarum v. 552. *Ὀνεία* *μαρτύριον* *ἔσθ* *πρὸς* *τὴν* *Περσέως* *οἴον*. egregie facit ad *Catullum* *Nuptiae* celebrantur *Pharsali* in *Thessalia*. Parcae, quae in vicina habitabant, adsunt, epithalamium cantaturae. Haec pulchre inter se congruunt. — In monumento vetere a *Beyero* edi-

to, in quo mortem *Meleagri* expressam esse putant, una tantum *Parca* e tribus sororibus, quae ibi visuntur, fusum sustinet, nec quicquam in illis ibi deprehenditur, quod anilem earum deformitatem et imbecillitatem referat. vid. *Beyeri Meleagrides* p. 12. — Cum *Lycophrone* v. 144. bene *Nostrum* iam comparavit *Mitscherlichius* — *infirm. quat. corp. motu* — *corpus motu quatere* dicitur de vaticinantibus, sacro furore correptis, et toto corpore trementibus, ut olim iam observavimus: *infirmo* spectat ad *Parcarum* anilitatem, nisi forte *motus infirmus* de effectus accipiendum sit, qui nos infirmos et tremantes reddit, eiusmodi tremore membra nostra invadit et solvit, cui, ut accidit vaticinantibus, non resisti potest. Sic fere *piger sapor* qui pigros reddit, supra *LXIII.* 37.

V. 308. — 309. *His corpus tremul.* etc. Multa et varia in his

At roseo niveae residebant vertice villae,

310

pressi libri turbant. *tuos intinxerat* in duobus MSS. Statil. in uno *Tyros intinxerat*, quam lectionem agnoscunt quoque Melesgri libri papyr. Palat. et Comel. unde Statius: *Tyros intinxerat — purpureaque Tyros* edit. R. Sed Scaliger priscam lectionem fuisse testatur: *Candida purpurea Tyros extinxerat*; in margine autem emendatum fuisse: *intexerat*, unde ille legit: *purpurea Tyros intexerat ora — Candida purpureis ramis intinxerat ora* in edit. Parthian. *Candida purpurea talos incinxerat ora* Gryph. Murct. Graev. Silv. Cantabrig. *Candida purpurea quam Tyros intinxerat ora* in Gotting. contra metri leges; fortasse operarum culpa pro: *Tyros quam*. optima nobis visa est lectio Vossii, quam in textum recepimus. vid. not. V. 310. Nimis liberalis in coniecturis est Gurlittus. pro *roseo* primum tentat *ruso* vel *tonso*; sed cui non ridicula videatur sacerdotalis illa capite rasarum Parcarum figura? vel *cana*. at, o bone, quam dissimiles plana voces sunt *cana*, *tonso*, et *roseo* — vel *at roseae niveo* nec hoc opus. vid. not. vel denique *ambrosio*; posterius placuit Viro Docto in Actis litterariis Gotting. (Scid. 148. 1788.) sed auctorem habet haec

duobus versibus emendandis et explicandis moliti sunt interpretes, (vid. Var. Lect.) quos quidem, re et verbis diligentius examinatis, ita nunc interpretandos puto: » Harum corpus tremulum complectebatur vestis undique quercu vel ramis foliisve quernis distincta, cuius oram limbo purpureo cinxerat pulchra Tyro. » accipio igitur *quercum* de veste picta, cui species quercus intexta fuit; quereus enim, cum arbor sit fatidica, ut ex oraculo Iovis Dodonaeo constat, apte iam vestem Dearum fatidicarum ornare videtur. — *complectens* scil. *erat* et hoc pro *complectebatur*, ut vers. 318. *exstantia erant* pro *exstabant* cf. supra ad Carm. LXIII, v. 57. — *Tyro* filia Salmonei Propert. III, 19, 3. quae, ut Parcae, apud inferos versatur. Propert. II, 28, 51. cf. Voss. et Cl. Barth. in Clav. Propert. p. 404. *candida* pulchra.

V. 310. *At ros. niv. resideb. vert. vitt.* Si Parcae cogitamus velulas pro *At roseo*, quod minime illis convenit, vel legendum eum Vulpio Ambrosio vel dicendum est, Catullum ita ex more poetarum permutasse epitheta, ut vertendo *roseus* ad vitas et *niveus* ad verticem referendum sit. In proclivi quidem est corrigere *At roseae niveo*; sed innumera poetarum exempla hanc epithetorum permutationem evincunt. Sic Ovid. Heroid. XVIII, 144. *Aurea lanigero vellere vexit ovis*. dici enim proprie debebat *ovis lanigera* et vellus *aureum*. ne quis vero tam humiliter de poetis sentiat, ut in iis tantum locis hanc epithetorum ab illis admissam esse arbitretur permutationem, ubi metrum illam exigere, unum saltem ex sexcentis ponam exemplum: Horat. Od. I, 28, 18. *Exitio est avidum mare nautis*, voluit igitur Horatius, quod poterat,

Aeternumque manus carpebant rite laborem.
 Laeva colum molli lana retinebat amictum:
 Dextera tum leviter deducens fila supinis
 Formabat digitis; tum prono in pollice torquens
 Libratum tereti versabat turbine fustum: 315
 Atque ita decerpens aequabat semper opus dens,
 Laneaque aridulis haerebant morsa labellis,
 Quae prius in levi fuerant exstantia filo.
 Ante pedes autem candentis mollia lanæ
 Vellera virgati custodibant calathisci. 320

coniectura Vulpium. V. 312. *amictum* Gryph. Muret. V. 314. *prono in vertice* in nonnullis libris antiquis, teste Vossio, ut vertex idem sit quod *verticulum* aut *verticillum* ἐπίκεντρος V. 315. *vibratum* magis placet Vulpio. V. 318. *leni* in plerisque edit. sed aptius est *levi*, quod revocari ex edit. Parthenii, Gryph. Muret. saepissime enim has voces turbavit librariorum negligentia, vid. Burmann. ad Ovid. Heroid. XIV, 39. et

scribere *avidis*. Quam quidem poetarum rationem cum plerumque ferre non possent eorum interpretes, ubique fere eiusmodi locos ab iis impugnatos videbis. — Iam vero si cogitaveris, in loco nostro *verticem* Parcarum *niveum* h. e. canum, nives capitis, *πρὸς κεφαλῇσι πικρὰ καὶ γαλακτῆσι ἀλγίστη δὲ καὶ*, ut describuntur Parcae in laudato loco Homeri, et *roseas vittas* de pulchro colore et splendore, qualis decebat deorum caput, acceperis, ex hac ratione defendi saltem hic locus posse videtur.

V. 311. *Aeternumque manus* etc. en quam ornate pro vulgari: *rebant*. Parcae, fati ministræ, aeternam fatum seriem nendo deducentes aeternum laborem vel opus tractare dicuntur.

V. 314. *supinis digitis* sursum flexis — *prono pollice* deorsum

presso — vix pictor aliquid addere potest.

V. 315. *teret. vers. turb. fust.* non turbo sed fustus proprie est *teres*. Adumbravit Nostrum Ovid. Met. VI, 22. *Sive levi teretem versabat pollice fustum*, cf. Tibull. II, 1, 64. et ibi *Magnum Heynium*, — turbo fusi agitatio et rotatio, fustus in turbine actus.

V. 316. *ita* inter hunc nendi actum *decerp. aequab. semp. op. dens*, inutilem lanæ partem subinde decerpentes dentibus aequabant, formabant et laevigabant filum.

V. 317. *Lanæ morsa lanæ villi* dentium morsu decerpti.

V. 318. *levi filo* aequato nunc et laevigato: *fuerant exstantia* extiterant superflua; cf. ad v. 308.

V. 320. *virgati calathisci* e virgis contexti. vid. Spanhem. ad Callimach. II. in Cerer. v. 1.

Hae tum clarisona pellentes vellera voce,
Talia divino fuderunt carmine fata,
Carmine, perfidiae quod post nulla arguet aetas:

O decus eximium, magnis virtutibus augens,
Emathiae tutamen opis, clarissime nato; 325
Accipe, quod laeta tibi pandunt luce sorores,
Veridicum oraculum: sed vos, quae fata sequuntur,
Currite, ducentes subtermina, currite, fusi.

Adveniet tibi iam portans optata maritis
Hesperus: adveniet fausto cum sidere coniux, 330
Quae tibi flexanimo mentem perfundat amore,

Drackenborch. ad Liv. II, 65. Tom. I, p. 225. V. 321. *pellentes* in quibusdam, improbante Vossio, *pellentes* vult N. Heins. in not. ad Catull. V. 322. pro *divino*, indicante Vossio, perpetam in quibusdam *dimisso*, in aliis *divino*, quam posteriorem lectionem probat Vossius et exponit de alterno Parearum carmine, sed aliud est *carmina dividere*, quod laudat in hac rem Vossius, apud Horat. Od. I, 15, 15. V. 325. *Emathiae columen Peleu* in plerisque editt. haud dubie ex glossa. *clarissime nato* coniecit Scaliger. V. 326. *laeta tibi pandunt voce* nimis argute, ut solet; Leunep. ad Coluth. V. 327. pro *sed vos* in veteribus libris se invenisse

V. 321. *pellentes* exquisitus pro tractantes. *pellere*, ut Vossius docet, est Graecorum *πελάζειν*, *αυτὸν*, *αυτὸν*.

V. 323. *perfid.* quod post. *nulh. arg. aet.* quod ob res verissime praedictus semper fidem habebit apud postero.

V. 324. *magnis virtutib. augens*, passive pro aucte ut supra. *mutat* pro *mutatur* Carm. XVII, v. 11 ubi vid. not. de nostro verbo *videtur* usurpato vld. in primis Duckerus ad Liv. I, 17. §. 6. Tom. I, p. 78. et Barth. ad Grat. Cynege. v. 9. apud Graecos eiusmodi exempla fere infinita. vid. Dorville ad Chariton. p. 435. 469. et 526. edit. Lips.

V. 325. *Emathiae tutam. op.* in quo salus publica terrae vel

imperii Thessali nititur. - *clarissime nato*, tu, qui olim clarissimus existiturus es insigni filii gloria.

V. 327 - 328. *sed vos, quae fata sequunt.* *Currite duc. seq. fata currere* exquisitus pro: fata currendo deducere. versum intercalarem innotatus est Virg. Eclog. IV, 46.

V. 329. *portans optat. mar.* mariti enim *ἑσπερος γάμους, ἡμέρας ἐγγύς*, *ἡμέρας* apud Callimach. in Fragm. a Bentleio collectis Lib. II, p. 434. edit. Ernest

V. 332. *Languidulusque paret tecum coniung. somn.* quam honeste de concubitu *languid. somn.* ex mutuis amplexibus, nam *ἔπος ἀναιμὸς* Hesiod. Theog. 910.

CATUL. Carm.

H h

Languidulosque paret tecum coniungere somnos,
Levia substemens robusto brachia collo.

Currite, ducentes subtemina, currite; fusi.

Nulla domus tales unquam contexit amores: 335

Nullus amor tali coniunxit foedere amantes:

Qualis adest Thetidi, qualis concordia Peleo.

Currite, ducentes subtemina, currite, fusi.

Nascetur vobis expers terroris Achilles,
Hostibus haud tergo, sed forti pectore notus: 340

Qui, persaepe vago victor certamine cursus,

Flammea praevertet celeris vestigia cervae.

Currite, ducentes subtemina, currite, fusi.

Non illi quisquam bello se conferet heros,
Cum Phrygi Teucro manabunt sanguine rivi: 345

testatur Vossius *servos*, unde ille refugit *servos*, minus apte. V. 335. Hunc versum cum proximo sequentibus, cum illi abessent in codicibus, reiecit Scaliger: Eisdem in nonnullis libris antiquis exulare testatur Vossius, quos tamen, cum Mediolanensis et alii huius notae libri exhibeant, retinendos illos quidem, sed, ut servandus cantantium Parcarum ordo, ex cuius ratione versus intercalaris *Currite* etc. non nisi duodecies occurrere debet, turbetur, uncis includendos censet. V. 345. Cum *Phrygi Teucro manabunt sanguine tenen* profert Statius ex libro Massi, tenen ab eodem librario deinde mutatum in *Teucro*, quod probat Vossius. cum *Phrygi tenero manabunt sanguine Teucro* in duobus aliis MSS. Statii, unde ille ex coniectura: cum *Phrygi tenero manabunt sanguine campi* vel cum *Phrygiae Teucro* — terrae vel Cum *Phrygi Teucro* — mari. alii legunt

V. 333. *Levia brachia* quam graphice, suaviter et ornate puellae amplexus depictus est! *Levia* pulchra; cf. infr. LXVI, 10. — Opportune cum Nostro Apollon. Rh. I, 1236. seqq. comparat Lenzius in Spicileg. Observatt.

V. 339. *expers terroris* ἄπειρος, μηδὲ φόβος.

V. 341. *vag. victor. cert. curs.* locum classicum de certaminibus cursus ab Achille susceptis apud Eurip. Iph. Aul. 303. seqq. mihi

indicavit Lenzius; sed ne opus quidem est de propriis cursus certaminibus cogitare. Accipio in universum de insigni, qua alios currendo superavit *ἄπειρος* Achilles, velocitate.

V. 342. *Flammea vestig.* cursum rapidissimum, concitatissimum; metaphora a celeritate fulminis translata.

V. 345. *Quam Phrygi Teucr. manab.* de Nantho, ubi magnam stragem ediderat Achilles. Ho-

Troicaque obsidens longinquo moenia bello

Periuri Pelopis vastabit tertius heres.

Currite, ducentes sublemina, currite, fusi.

Illius egregias virtutes, claraque facta

Saepe falebuntur gnatorum in fuere matres: 350

Quum in cinerem canos solvent a vertice crines,

Putridaque infirmis variabunt pectora palmis.

Currite, ducentes sublemina, currite, fusi.

Namque, velut densas prosternens cultor aristas,

Sole sub ardenti flaventia demetit arva, 355

trunci, ut est in L. MS. et Edit. R. nostram lectionem tuentur editt. Venet. Gryph. Murst. Græv. Silv. Vulp. *Quum Phrygio tepidi manabu t sanguine rivi* emendat Mitscherl. in Epist. Apollodor. p. 49. *Quum rigui — campi seu rivi* coniecit Lenzius in not. ad h. v. V. 351. *cum in cinium canos* in duobus MSS. Statil. *cum incurvum canos* in uno, unde ille: *cum incurvum incanos solvent a vertice crines*, sed Scaliger ex veteri lectione *Quum cinerem canos fecit Quum cinere incanos*; in quibusdam *cum tremulo incanus*; sed nostram lectionem defendit censens iude elegantia; vid. not. V. 352. *Patruque* in quibusdam; vid. N. Heins. in not. ad Cat. V. 354. pro *prosternens* in quibusdam, teste Vossio, *præcernens*,

mer. Iliad. XXI, 21. *ἰποδύωντες*
ἐ' ἰππῶντι δέσπον.

V. 347. *Periuri. Pelopis her.* Agamemnon. Commentarii instar est Hygin. Fab. 84. et Hom. Iliad. II, 102. seqq.

V. 350. *saepe. faleb. gnator. in fun. matr.* ipsae matres caedem ab Achille occisorum filiorum lugentes laudabunt occisoris virtutem; quam graviter!

V. 351. *Quum in ciner. can. sol. a vert. crin.* h. e. capillos in nodum collectos solvent, ut cinere conspergantur. vid. Dornville ad Charit. p. 412. et quae ibi contra Vossium disputat. cf. Interpret. ad Petron. c. CXI, adde locum Senecae Troad. v. 98. seqq. *Solvimus omnes Lacrum*

multo funere crinem. Coma demissa est libera nodo; Sparsetque cinis. fervidus ora.

V. 352. *variab. pectora palm.* variis coloribus distinguunt tandem, livida reddent. Familiaris haec locutio Plauto. Sic in Prolog. Paenul. 26. *Ne et hī varientur virgis et lorīs et Mil. Glor. v. 61. virgis varius.*

V. 354. *Namque velut dens.* Fundum huius comparisonis iam indicavit Vulpus Homer. Iliad. XI, 67. seqq.

V. 355. *Sole sub ardenti, suum fecit Virgil. Eclog. III, 13. — demetit hinc saepe deinde metere* et *demetere* a messe ad caedem hostium translatum est; exempla vide apud Drackenborch. ad Sil. Ital. X, 147.

Troiugenum infesto proslernet corpora ferro.

Currite, ducentes subtemina, currite, fusi.

Testis erit magnis virtutibus unda Scamandri,

Quae passim rapido diffunditur Hellesponto:

Quoius iter caesis angustans corporum acervis, 360

Alta tepefaciet permixta flumina caede.

Currite, ducentes subtemina, currite, fusi.

Denique testis erit morti quoque dedita praeda:

Cum teres excelso coacervatum aggere bustum

ac in Maffei libro *praeteriens*, unde legendum esse suspicatur Statius *praeceperens* — *praeceperens* recepit et defendit ineptissimarum lectionum propugnator Cottadinus. *messor* pro *cultor* Venet. Gryph. Graev. Muret. V. 358. *magni virtutibus unda Scamandri* perperam vult Heins. in not. ad Catull. gravius enim et aptius virtutes Achillis *magnae* vocantur. V. 359. *Quae passu rapido* olim tentabat Mitscherl. sed recte revocavit in Lect. in Cat. p. 151. *passim*, quod explicat *adversus*. V. 360. *angustans* pro *angustans* volebat Barman. Sec. ad Lotichium I, 10. 25. sed recte nostram lectionem defendit Mitscherl. V. 363. *Marti pro morti* male in quibusdam. V. 364. pro *teres* in nonnullis scriptis teste N. Heins. *terrae*,

V. 358. *Testis erit. magn. virtutibus unda Scamandri.* Saepe ad virtutes virorum sortium probandas fluvios in testimonium advocare solent poetae. vid. nos supra ad Carm. XXIX, 20.

V. 359. *passim* longe lateque.

V. 360. 361. *Quoius iter* etc. sensus: cuius decursus caesorum corporum acervis angustatus sanguine miscbit mare et illud tepefaciet. *iter angustans* h. e. angustum vel angustatum; *caesis* ex solempni epithetorum permutatione, proprie referendum ad corporum — *tepefaciet* contra aliorum exempla secundum in hoc verbo producit poeta ut infra Carm. XC, 6 in *liquefaciens*. — Ceterum conferendus omnino Homer. Iliad. XXI, 218, seqq.

ubi ipse Scamander. *etioiens* *unius* de hac re queritur.

V. 363. *praeda* Polyxena, *morti dedita* caesa, *maetata*, nihil amplius. Senec. Med. 1005. *me dede morti, narium macta caput.* et sic. *neci dedere* apud Virg. Georg. IV, 90. et *passim* alibi.

V. 364. *Cum teres excelso coacerv. aggere bust.* intellige genus tumulorum ex congesta in collis altitudinem humo antiquissimum. Loca Homeri Iliad. II, 604. VII, 86 seqq. XXIII, 245. Indicavit Heyne ad Virgil. Aeneid. XI, 850. *teres oblongum*, nihil amplius. Vulpius innui putat cippum, aut columnam tumulo Achillis impositam, nec hoc male. Idem opportune laudat Eurip. Hecub. v. 220.

Excipiet niveos percussae virginis artus, 365
Currite, ducentes subtemina, currite, fusi.

Nam simulac fessis dederit fors copiam Achivis
Urbis Dardaniae Neptunia solvere vincla:
Alta Polyxenia madefient caede sepulcra;
Quae, velut ancipiti succumbens victima ferro, 370
Proiciet truncum submisso poplite corpus.
Currite, ducentes subtemina, currite, fusi.

Quare agite, optatos animi coniungite amores;
Accipiat coniux felici foedere Divam:

unde ille ingeniose rescribendum potat: *Cum Teucri e caeso concervatum agmine bustum*, multi enim mactati Trojanorum ad Achillis tumulum. Q. Colaber III. 117. V. 367. in aliis *sors* ex perpetua harum vocum confusione, vid. quos magno numero in hanc rem laudat Drackenborch. ad Sil. Ital. V. 104. et ad Liv. I. 4. p. 30. V. 369. in MSS. testante Statio, omnibus, *malescent* pro *madescent*, unde ille vult *madidescent*.

Ἐξί' Ἀχαιῶν — Πόλε' ἔχοντες Ἰφίτην ἐπὶ
ἰσθμῷ χύμα' (excelsum aggerem)
Ἀχιλλεῖοι τάβαν.

V. 365. *niveos pulchros percussae* ietae, occisae. expende autem, quam egregie in hoc et superiori versu exornata sit vulgaris oratio: Quum super excelsso busto pulchra virgo mactabitur.

V. 367. *fessis Achivis* confectis et fractis belli longinquitate.

V. 368. *Urb. Dard. Neptun. solv. vincl. solvere* est destruere plane ut Homericum *ῥύω* Iliad. XVI. 100. ὅ, ε' εἰς Τροίην ἡγὰρ ἐκείδονα ῥύωμεν. *Neptunia vincula* Troiae moenia Neptuno et Apolline exstructa *Neptunia moenia* vocat Propert. III, 3, 41.

V. 369. *Alta Polyxen. madef. etc.* Polyxena, Priami filia, a Pyrrho ad Achillis tumulum iugulata, maximam argumenti par-

tem efficit apud Euripid. in Hecuba.

V. 370. 71. male hi duo versus hactenus interpuncti et intellecti sunt. iunge: Quae victima ferro ancipiti succumbens corpus submisso poplite velut truncum proiciet. nam cum vera esset victima Polyxena, nullo modo velut trahi potest ad victimam. *ferrum anceps* est instrumentum, quo victimam popae percutiebant, quod propriae securis vel bipennis dicitur. vid. Drackenborch. ad Sil. Ital. XVI, 264. *submisso poplite flexo et labante*. Observent tirones horum versuum ornatum.

V. 373. *opt. anim. coniung. amor.* iungere et coniungere amores in re Venerea; vid. Heyne ad Tibull. I, 1. 63. et Heins. ad Ovid. Rem. Amor. 407.

Dedatur cupido iamdudum nupta marito: 375

Currite, ducentes subtemina, currite, fusi.

Non illam nutrix orienti luce revisens,

Hesterno collum poterit circumdare filo.

Currite, ducentes subtemina, currite, fusi

Anxia nec mater discordis moesta puellae 380

Secubitu, caros mittet sperare nepotes.

Currite, ducentes subtemina, currite, fusi.

Talia profantes quondam, felicia Pelei

Carmina divino cecinerunt omine Parcae.

Praesentes namque ante domos invisere castas 385

V. 383. pro *praefantes*, quod vitiose in omnibus editt. legitur, reposui *profantes*, nam *profari* non *praefari* est praedicere, vaticinari, ut egregie docuerunt I. F. Gronov. et Drackenborch. ad Liv. XXII, 1, Tom. III, p. 520. et sic legit iam locum nostrum Tollius et Passeratius. *prae* et *pro* infinitis in locis turbata sunt a librariis, ut in *praegredi* et *progredi*, vid. Drackenborch. ad Liv. IX, 10. §. 6. Tom. II, p. 871. — pro *felicia* in quibusdam *fatalia*. V. 384. *cecinerunt pectore* in editt. omnibus paene vett. Venet. Gryph. Muret. sed Scaliger ex suo libro, ut ait, correxit *omine*. utrumque eodem iure locum habere potest. Vossius, cum liber Vat. offerat *pectine*, tentat *diviso pectine*. eodem modo correxit supra v. 322. *diviso carmine*, ubi vid. Var. Lect. *Carmine divino cecinerunt omina Parcae* sine omni necessitate refingit Lennep. Sed Lenzius, cum nihil de diis proxime praecesserit, et quomodo haec superioribus apta et nexa sint, difficile dictu sit, hunc et antecedentem versum sic emendat in not. ad h. c. p. 187. *Talia praesentes quondam felicia Pelei Carmine apud Divos cecinerunt omina Parcae, Praesentes namque ante* — immo

V. 375. *dedatur*. cf. supra ad Carm. LXI, 59. *cupido* sc. *cupido* cf. Tibull. I, 8. 56. et ibi Heyne.

V. 378. *Hestern. coll. poter. circumd. fil.* cervix enim virginis post primam, qua cum novo marito concubuerat, noctem tumentior signum erat *divus pectus*. de hac atque aliis, ridiculis hercle et inficetis, amissae virginis notis, omnia fere collegit Krunitz in Encyclopaed. T.

XXXI, p. 774. et quem ibi laudat, Lantoni Advers. VI, 8.

V. 380. 81. *sensus*: Nec mater ob discordiam puellae cum marito spem prolis et posteritatis abiiciet.

V. 383. *profantes* vaticinantes. vid. Var. Lect.

V. 385. *Praesentes*. Parcae, quae coram in his nuptiis futura fata cecinisse finguntur, ansam praebent poetae excurrendi in aureae aetatis descriptionem;

Saepius et sese mortali ostendere coetu
 Coelicolae nondum spreta pietate solebant.
 Saepe pater Divum templo in fulgente revisens
 Annua cum festis venissent sacra diebus,
 Conspexit terra centum procurrere currus. 390
 Saepe vagus Liber Parnassi vertice summo
 Thyadas effusis evantes crinibus egit:
 Cum Delphi tota certatim ex urbe ruentes
 Acciperent laeti Divum fumantibus aris.
 Saepe in letifero belli certamine Mavors, 395
 Aut rapidi Tritonis hera, aut Rhamnusia virgo

sine hac emendatione egregie omnia cohaerent. vid. not. V. 386. pro *saepius*, quod est in editt. vulgatt. in libr. MSS. legitur *Nereus* vel *Hereus*, quod a quibusdam mutatum est in *Heroum*. — Meleager volebat *verius*. V. 389 pro *dum* quod est in vulgatt. editt. rescripsi *cum*, et sic est, ut testatur editor Cantabrig. in edit. R. et L. MSS. et margine Heinsii l. vid. not. sexcenties autem voces *dum* et *cum* permutatae sunt a librariis, vid. *Burman.* ad Phaedr. Fab. I, 10. 13. et *Drackenb.* ad Liv. I, 40. p. 167. V. 390. in duobus MSS. Statii *percurrere*; in Maffei libro *procumbere* male! vitiose quoque in quibusdam pro *currus* legitur *Cretum*. V. 394. *lacti spumantibus* profert ex libris veteribus, quos se trivisse ait,

cohaeret autem oratio sic: Parcae haec coram in his nuptiis quondam profatae sunt, namque tunc temporis praesentes adhuc coelicolae etc.

V. 386. *coetu* antiquae pro *coetui*, ut centies apud Virgil.

V. 388. iunge: saepe pater Divum annua sacra, cum (illa) festis diebus venissent, revisens in templo fulgente (*splendido*) conspexit etc. per *annua sacra* autem intelliguntur ludi antiquissimi, cultui Iovis consecrati, in quibus Iuppiter ipse cum Saturno lucta certavit. Primum fortasse annui fuerunt apud Cretenses, horum ludorum auctores, deinde ab Hercule in Elidem translati tertio quoque anno ce-

lebrari coeperunt, donec quinquennales fierent. vid. Voss.

V. 391. *Saep. vag. Lib. Parnas. vertic.* ergo et Baccho sacer fuit Parnassus.

V. 392. *egit* furore perculit, impulit, ut notum. vide sis *Heins.* ad Ovid. Art. Am. I, 496. et ad Valer. Flacc. III, 392.

V. 396. *Tritonis hera* Minerva, quae ad lacum Tritonis virginali primum habita apparuisse dicitur. de Tritone lacu vid. quibus testimonium denunciat *Weseling.* ad Diodor. Sic. III, 53. n. 61. Tom. I, 221. — *Rhamnusia virgo* Nemesis sive Adrastea a cultu in pago Rhamunte sic dicta. vid. inprimis *Spanhem.* ad Callimach. H. in Dian. v. 232.

Armatas hominum est praesens hortata catervas.
 Sed postquam tellus scelere est imbuta nefando,
 Iustitiamque omnes cupida de mente fugarunt:
 Perfudere manus fraterno sanguine fratres: 400
 Destitit extinctos gnatus lugere parentes:
 Optavit genitor primaevi funera gnati,
 Liber ut innuptae potiretur flore novercae:
 Ignaro mater substernens se impia gnato,
 Impia non verita est divos scelerare penates: 405

et defendit Vossius. *Lacti*, addit, pro *lacte* more antiquo. "Notum enim veteres dixisse non tantum *lac* et *lacte* sed et *lactis* in casu recto." Vossio suo adhaeret Vulpus. *Acciperent Laetonigenum* vel *Letoidem acciperent lacti* vel *Letoum acciperent* — *lacti* pro *Latoum* tentat. Heius. in not. ad Catull. eundem cf. in *Advers.* l. c. 17. nimis docte! *Acciperent taedis Divum fumantibus acres*, ut Bacchi cultui consentaneum sit, mavult Lenz. in not. ad h. c. p. 189. *acres* ut *alacres* accipit de furibundo Bacchi comitatu. — neque haec emendatio mihi videtur necessaria. V. 402. *captavit* pro *optavit* ut gravius praefert Mitscherl. V. 404. *se obsternens* minus bene Barth. ad Stat. Theb. II, 663. V. 405. *divos scelerare parentes*, ut intelligantur *εὐεργετοὶ θεοὶ* dii paterni, proponit ex suo libro et defendit Scaliger. Sed ego revocavi *penates*, quod est in omnibus editt. antiquioribus. vid. not. *penates* et *parentes* saepe confusi sunt, vid. *Burm.* ad Valer. Flacc.

— de Nemesis mytho eleganter et docte disputat Herderus in *zerstreute Blätter* Collect. II, n. 4.

V. 398. *imbuta* polluta.

V. 399. *Iustitiamque omnes*, omnes fere, qui Saturni aevum descripserunt, mentionem iniiciunt Astreae, ut Hesiod. et alii. — *cupid. de ment.* pravis cupidinibus indulgente — compara omnino cum his et sequentibus Ovid. Met. I, 145-50.

V. 403. *Lib. ut innupt.* etc. ut sine impedimento florentem actate puellam in matrimonium ducere posset. *noverca* eleganter et

invidiose pro *puella*, quae noverca futura est. *invisi* autem sunt privigni novercis, et eorum causa saepe nuptias repudiant.

V. 404. *se substernens*, quam graphice de lasciva muliere, quae mari se obtrudit et libidinis irutem extorquet. *ignaro* inscio, se rem cum matre habere.

V. 405. *divos scelerare penates* sanctos Lares, sancta domus iura contaminare et polluere. cf. infra Carm. LXVIII, 23. *Sed pater illius nati violasse cubile Dicitur, et miseram consecrasset domum.*

Omnia fanda, nefanda, malo permixta furore
Iustificam nobis mentem avertere Deorum.
Quare nec tales dignantur visere coetus,
Nec se contingi patiuntur lumine claro.

VII, 50. V. 406. *permissa male in quibusdam.*

V. 408. *tales tam impios et nefandos aliquem oculis dictum est ut contrectare oculis apud Tacit. Annal. III, 12. ubi vid. Ernesti*

V. 409. *Nec se conting. patiunt. lumin. clar. nec amplius eorum apparent, et elaris oculis se adspici patiuntur. contingere p. 235. forte etiam legi possit: Nec se contingi patiuntur lumine claros.*

CARMEN LXV.

AD HORTALVM.

Rogatu Hortali provinciam suscepit Catullus vertendi e Callimacho de comâ Berenices carminis; sed gravi dolore, ob mortem dulcissimi fratris suscepto, quo minus tum vacare posset huic labori, impeditus fuit. Exsolvit tamen post aliquod temporis intervallum hanc datam fidem Hortalo, missoque, quod subiectum est, e Callimacho de comâ Berenices verso carmine, tam causam tarditatis, quam memorem promissorum animum mollissimis versibus declarat. Per Hortalum intelligit Vossius Q. Hortensii oratoris nepotem, quod nullo modo permittit temporum ratio: Imo ipse avus Q. Hortensius orator intelligendus est, quem aequè ac filium et nepotem dictum fuisse Hortalum vel e Cicerone constat; vid. ad Atticum II, 25. IV, 15. cf. Ernesti ad Sueton. Tiber. c. 47. p. 220. edit. nov. et in clav. s. v. Hortalus. — Vernaculae numeris hoc carmen adstrinxit Cl. Rode in carminibus e latina lingua versis p. 77.

Etsi me assiduo confectum cura dolore

V. 1. *defectum in quibusdam, teste Vossio; sed quis de multo graviori*

V. 1. *Etsi me assiduo etc. Graviter et oratorum more oracul. Carm.*

Sevocat a doctis, Hortale, virginibus:
 Nec potis est dulces Musarum expromere foetus
 Mens animi: tantis fluctuat ipsa malis:
 Namque mei nuper Lethaeo gurgite fratris 5
 Pallidulum manans alluit unda pedem;
 Troia Rhoeteo quem subter littore tellus
 Ereptum nostris obterit ex oculis.
 * Alloquar? audierone unquam tua facta loquentem?

et aptiori nostra lectione dubitet? V. 2. *Ortale* sine adspiratione in multis. V. 3. *exponere* Vossius in not. De solemnī utriusque apud librarios confusione vid. Nic. Heins. ad Ovid. Fast. III, 725. et Burmann. ad Quintil. Decl. II, 4. — *sensus* vel *fletus* in aliis, quod posterius retinendum censet Vossius: *dulces fletus* enim Catullum vocare putat elegos, praecipue elegiam sequentem, quae sit quasi fletus comae Berenices, quam loquentem inducit poeta. V. 4. *icta malis* eleganter conicit Heinsius in notis ad Cat. passim enim ad summam vim exprimendam *mens icta dolore, metu, malis* dicitur: vid. nos ad Carm. LXIII, 79. in not. V. 5. *Lethaei gurgite* in libr. MSS. Statii. V. 8. *obtegit* in quibusdam vet., teste Vossio. *obruit* tentabat Statius: sed vide not. V. 9. Hunc versum, tanquam spurium, nec in ullo libro MS. apparentem, damnavit Statius et Scaliger; sed reducendum cum putavit Vossius: idemque

tionis exordium poeta usque ad v. 15 producit; quem quidem orationis colorem imitatus est auctor Ciris: V. 1. *Etsi me vario iactatum laudis amore, etc.* V. 9. *Non tamen absistam coeptum detexere munus. cura luctus, sollicitudo.*

V. 2. *Sevocat a d. virg.* animum meum ita turbat, ut Musis operari nequeat.

V. 4. *Mens animi* antiqua loquendi ratio, Lucretio et Plauto familiaris. Homerus saepe *Supis* *ἐν πνεύματι*. cf. Schrader. ad Musaeum c. 9. p. 192.

V. 5. *Namque mei* etc. Iunge: *namque unda Leth. gurgite manans pallidulum fratris mei pedem nuper alluit; expende ornatum, pro vulgari: nam frater*

meus ex vita nuper migravit ad inferos mortuus est. — *Manans unda gurgite Lethaeo* dicitur ut apud Ovid. Rem. Amor. 6:8. *De prope concurrenti flumine manat aqua.* Sic Theocritus XXV, 9. Ἀλλ' αἱ μὲν γὰρ νέκυντες ἰα' ὀχθρίας ὕμης? Ἐδιδούοντες. *pallidus* solempne rerum infernarum epitheton.

V. 7. *Troia tellus* pro *Troia* dictum, ut Supra Carm. XXXIX, 17. *terra Celtiberia*, ubi vid. not. — *Rhoeteo littore* Troadis regionis promontorio, vel Aiaceis sepulcro satis noto. — *Obterit* gravius et exquisitius pro vulgari *obtegit*; sic terra ingesta sepultus apud Lucretium III, 916. dicitur *obtritus pondere terrae*.

Numquam ego te, vita frater amabilior, 10
 Adspiciam posthac? Al certe semper amabo,
 Semper moesta tua carmina morte canam:
 Qualia sub densis ramorum conciniit umbris
 Daulias, absumpti fata gemens Ityli.
 Sed tamen in tantis moeroribus, Hortale, mitto. 15
 Haec expressa tibi carmina Battidae;
 Ne tua dicta vagis nequidquam credita ventis

in edit. Venet. Gryph. Muret. et antiquis aliis legitur. Habet certe ille nihil absouit, nec facile ob orationis nexum d. siderari potest. — Pro facta in quibusdam *fata*, quae saepe confusa sunt: vid. *Drakenborch.* ad Liv. III, 40. p. 705. *verba* in edit. Venet. Gryph. Muret. V. 12. *legam* in MSS. omnibus, indice Statio, quod defendit Theodorus Marcellus; inde factum est *legam*, quod in multis, ut Ald. Venet. et aliis excusum reperitur: sed vulgatam lectionem *canam* evincit v. sequens. V. 14. *assumpti* in quibusdam antiquioribus; male! nostram lectionem confirmat locus Propertii III, 10, 10. *Increpet absortum nec sua mater Ityn.* V. 16. *excerpta* Scaliger et alii. *experta* ad librorum plurimorum fidem reduxit, Vossius, quem more suo probat et defendit Vulpus, adiecta explanatione: *ἐκτράκτα, nempe quae ipse sum expertus; quae vetere de Callimacho tentari;*

V. 11. *Amabo* sc. te. De particula, quae redundet, male accipit Vossius. — *Morte tua* h. e. ob vel in tuam mortem.

V. 13. Nobilissimae huius comparationis fundus est apud Homerum in descriptione summi moeroris Penelopes Odys. XIX, 518–22. cf. Virgil. Georg. IV, 511 sqq. et quae ibi in hanc rem collegerunt exempla *Cerda* et *Gruellius*. — *Daulias* Philomela, vel potius h. l. Progne in lusciniam mutata, sic dicta ab urbe Daulia in agro Phocensi, ubi (teste Thucydide II, 24) sedem habuit rex Tereus. Fabula Tereus vel ex Ovidio satis nota est. Met. VI, 412–476. Sequi autem Noster videtur eos, qui Prognem in lusciniam et Philomelam in hirundinem mutatas esse tra-

dunt. Idem fecit Anacreon Od. XII, Virgil. Eclog. VI, 80. et multi alii; de quo huius fabulae dissensu vid. *Heyne* in notis ad Apollod. III, 14 8. p. 842. et laudatus ibi *Meurs.* de Regg. Athen. II, 4, 5. — *ab umi* a patre devorati; vid. *Vur. Lect.* — *Ityli*, sic vocatur quoque filius Terei ab Homero L I *εἰς Ἰτύν* *παῖς* *Ἰτύνος* *ἑσθλὸς*; sed vulgo ille audit *Itys*.

V. 15. *Battidae* Callimachi, vel a patria Cyrene, cuius conditor fuisse traditur Battus, vel ab eius stirpis auctore Batto ita appellati; propius tamen veritati accedere videtur prior explicatio: cf. *Burmamnus* ad Ovid. Amor. I, 15. 13. et *Spanhem.* ad Callimach. H. in Apoll. v. 65.

V. 17. *Nequidquam* nulla co-

Effluxisse meo forte putes animo:
 Ut missum sponsi furtivo munere malum
 Procurrit casto virginis e gremio, 20
 Quod miserae oblatae molli sub veste locatum,
 Dum adventu matris prosilit, excutitur,
 Atque illud prono praeceps agitur decursu:
 Huic manat tristi conscius ore rubor.

sed nostra lectio accommodatissima videtur, quam teneant omnes fere editi. antiquiores. V. 23. *atque illuc* in libris quibusdam Vossii. vid. not.

rum ratione habita; vel refer *nequidquam* ad *putes*, hoc sensu: ne frustra et temere forte *putes*. - *Credita ventis* dissipanda ventis tradita. Si quis malit iungere *nequidquam credita*, sumendum est *nequidquam* pro: temere, *peritius*.

V. 19. sqq. Finit carmen poeta comparatione, qua ad excusandam rei cuiusdam carae oblivionem nihil suavius, dulcius et ornatius cogitari potest. Sed parum huius comparationis suavitatem et elegantiam cepisse videntur interpretes. Subiicit enim v. c. Muretus interpretationem hanc: *ne putes tua dicta ita ex meo animo effluxisse, ut malum e gremio virginis solet*; sic tota profecto friget comparatio. Imo Catullus exprimere voluit hoc: Oblitus quidem sum paululum, quod tibi promiseram, sed ita oblitus sum, ut virgo nonnunquam id, quod in maximis habet deliciis, oblivisci, et huius oblivionis causa, re subito oculis eius subiecta, pudibundo rubore suffundi solet. - en egregie adumbratam levioris oblivionis cum pudore coniunctae imaginem! *malum*, mala enim ab amatoribus

oblata grata inprimis fuerunt puellis munuscula; vid. quae in hanc rem congressit *Burmianus* *Sec.* ad *Propert.* 1, 3, 24. - *missum furtivo munere* pro vulgari: clam muneri missum. - *sponsi*, sponsus pro amatore vel proco quolibet, at passim. - *miserae amanti*, cf. ad *Carm.* XXXV, 14. - *oblatae molli s. veste loc.* iam non cogitanti, illud sub veste sibi locatum esse.

V. 23. *Atque* vulgo explicant pro *statim*; de qua quidem huius vocis significatione non dubito; vid. *D. achenborch* ad *Liv.* XXVI, 39. §. 16. *Tom.* III, p. 1137; sed sic desidero copulam, quae vix abesse potest in hoc loco. At si *atque* pro copula accipis, tum plane otiosum esse videtur *illud*, adest enim in versu 21. *quod*, quo referri debet *agitur*. Itaque e mea sententia vel explicandum est *atque enim* pro *illud vero*, vel locus corrigendus fortasse est sic: *Atque, illud prono praeceps dum agitur decursu*, Sic egregie omnia sibi respondere videntur.

V. 24. *Consci*us index furtivi amoris, cuius puella sibi conscia est. exquise!

CARMEN LXVI.

DE COMA BERENICES.

Cum carmen graecum Callimachi, quod precibus Hortali adductus latinis numeris exprimere studuit Catullus, ad nos non pervenerit, facultatem inde nobis et voluptatem, ex instituta cum carmine graeco comparatione tam constituendi huius carminis integritatem, quam percipiendi omnem eius elegantiam ereptam esse, valde dolendum est. — Loquens per totum hoc carmen inducitur Coma Berenices, quae, quia causa Veneri dicata, deinde inter deos relata, et a Conone primum inter sidera animadversa sit, fusius enarrat. Fuit autem Berenice, seu Beronice Ptolemaei Philadelphi ex Arsinoë maiore filia, a fratre Ptolemaeo Evergeta ex solenni more Aegyptiorum (de quo vid. Diodor. Sic. I, 23. et ibi Wesseling. p. 30, 31.) in matrimonium ducta. Haec cum recens adhuc eius coniux ad suscipiendam contra Assyrios expeditionem profectus esset, crinem suum, si sibi vir suus sospes inde victorque rediret, Veneri vovisse dicitur. Cuius voti cum, re praecclare a Ptolemaeo gesta, damnata esset, exsolvit se religione, et detonsum crinem in templo Veneris Arsinoës Zephriritidis appendit. Sed crinis ille postero die non amplius ibi comparuit. Quod cum regis reginaeque perturbaret animum, exstitit Conon, insignis illius temporis astronomus, qui regis gratiam inire cupiens, crinem deim numine sublatum et in sidus conversum esse doceret. cf. in primis Hyginus Poët. Astronom. II, 24. — Hoc est, quod Callimacho tam ad Ptolemaei, numinis instar propter singulare bonarum artium studium a se culti, celebrandam gloriam, quam ad praecclaram Cononis in rebus coelestibus collaudandam peritiam, materiem, quam carmine persequeretur, suppeditavit exoptatissimam. Ludit autem poeta, ut poeta Alexandrinus, cui persona, quam induit in hoc carmine Comae, mirum in modum arrisisse videtur. Vid. de genio saeculi Ptolemaeorum Heyne Opusc. Tom. I, p. 177. — Graecae linguae hoc carmen reddere tentavit Salvinius Florentinus, quod in tironum gratiam Catulli carminibus subiiciendum curabimus; at idem numeris vernaculis expressit Rode l. l. p. 65.

Omnia qui magni dispexit lumina mundi,
 Qui stellarum ortus comperit atque obitus:
 Flammeus ut rapidi solis nitor obscuretur:
 Ut cedant certis sidera temporibus,
 Ut Triviam furtim sub Latmia saxa relegans,
 Dulcis amor gyro devocet aërio:

5

V. 1. *dispexit* vitiose in MSS. Statii. *descripsit* mala tentat Bentleius; vid. not. *moenia mundi*, quod dedit Vossius, iam explosum est a Bentleyo. V. 2. *atque abitus* ex auctoritate veterum librorum defendit Meleager, qui usum loquendi, ex quo *abire* pro *obire* passim apud veteres dicator, exemplis confirmat. Sic supra Carm. LXI, 84. *abit dies*. Parum certe ab hac lectione abludit, quam Statius ex MSS. profert, *atque habitus*. V. 5. *sublimia* et *sub Latmia* in libris vett. deprehendit Vossius, qui in posteriori acquiescens iuga Oetae montis intelligit, ad cuius radices urbs Latmia sita fuerit; sic saepe Vossium nostrum impeditit doctrinae copia. *Latmia* teneatur omnes libri vett. V. 6. *pro gyro* monstruosa lectionem *givodero* prae se ferunt MSS. Statii, unde fecit Vossius

V. 1. *Dispexit; dispicere* non est simpliciter videre, sed videndo animadvertere, et reperire, ut passim apud Ciceronem. *Mundi coeli* cf. ad Carm. LXIV, v. 206.

V. 2. *Comperit*, compertos habet, animadvertendo novit.

V. 3. Qui comperit, (ut) qua de causa sol deficiat. *Sol rapidus* ob rapidum eius cursum.

V. 4. *Cedant sidera*, occidant, evanescant; sic *cedere* simpliciter pro *abire*, *evanescere* est apud Ciceronem Cat. 19. *horae quidem cedunt et dies et menses et anni*.

V. 5. 6. Sensus est: Qui comperit, quid sit, quod amor Lunae e coelo devocet, eamque ad furtivi amoris fructum in montem Latmum abire iubeat, pro vulgari: *cur luna in coelo deficiat*. Notissimus in fabulis est

Lunae amor in Endymionem, formosum illum seu pastorem seu venatorem, quem dormientem in Latmo, monte Cariae, Luna e coelo descendens furtim amplexa et deosculata esse fingitur, quam inde, si deficeret in coelo, delicias apud Endymionem facere dixisse videntur; quod certe ex hoc loco manifestum est. Fabulam Endymionis variis modis post Hesiodum tractatam fuisse, vel ex Scholiast. ad Apollon. Rhod. IV, 57, 58 intelligi potest. Cononem autem Lunae defectum non ex fabula, sed ex causis physicis interpretatum esse, sponte apparet. Trivia (Gaude) Luna, ob cultum in triviis, quod fuit Dea *trivia*, ut Luna in coelo, Diana in Sylvis, Hecate apud inferos cf. supra ad Carm. XXXIV, 15. — *furtim* (*furtivus*) ad furta amoris. *rele-*

Idem me ille Conon coelesti lumine vidit

E Bereniceo vertice caesariem

Fulgentem clare: quam multis illa Deorum,

Levia protendens brachia, pollicita est;

10

Qua rex tempestate, novo auctus Hymenaeo,

Vastatum fines iverat Assyrios,

divo. V. 7. *coelesti munere* Venet. divino beneficio inter stellas fulgentem. *numine* Cryph. Muret. Stat. fortasse ut sit pro *maiestate*. Statius legendum suspicatur nomine vel *coelesti lumine*, ut ad Cononem referatur, divina quadam oculorum acie praeditum. *coelesti in lumine* Vossius et Vulp. adiecta interpretatione: *in coelo tot sideribus relucente*. — Difficile sane est in nominibus tam saepe librariorum negligentia confusis, veram a falsa lectione internoscere. Saepissime autem turbata et permixta sunt *munus* et *numen*; vid. Drackendorch. ad Sil. Ital. VIII, 233. et quos ibi laudat. *numen* et *nomen*, vid. N. Heins. ad Ovid. Heroid. XII, 78. et Trist. II, 40. 62. *numen* et *lumen*, vid. Burmann. ad Ovid. Heroid. XVIII, 155. Trist. II, 223. et Fast. II, 8, 67. interim commoda nobis visa est, quam dedimus, lectio vulgata. vid. not. V. 9. *dearum* Venet. Gryph. Muret. V. 11. *novis auctus hymenaeis* Gryph. Muret. pro *auctus* reponit

gans tanquam exsulem abire iubens. *gyro aërio* coelo.

V. 7. Ille sc. tam clarus et excellens matheseos et astronomiae peritia; de qua huius pronomini vi cf. supr. ad Carm. LVIII, 2, 3. et Vulp. ad h. l. de *Cononis* autem celebritate, cuius magna cum laude aliquoties mentionem iniicit Archimedes, cf. Virg. Ecl. III, v. 40 et ibi Heyne. *coelesti lumine* iunge cum verbo *fulgentem* in v. 9. h. e. vidit me coelesti stellarum fulgore clare resplendentem; sic nihil difficultatis inesse video; sed in lectione mirum in modum variant editt. (vid. Var. Lect.) si quid mutandum sit, malim *coelesti in limite*, vel *limine*; in scribendis enim vocibus *lumen*, et *limen* saepissime aber-

rarunt librarii. vid. Burmann. ad Suet. Calig. 45, et quos laudat Drackendorch ad Sil. Ital. I, 66. cf. infr. v. 59 et sic magis expressus videtur versus Callimachi, quem servavit nobis Scholiastes Arati p. 21. Ἡδὲ Κόνων μ' ἔβλεψεν ἐν ἡμέρᾳ τῶν Βερνίκης Βάσραρχον, ὅν τινα κῆρυξ ἔδειξεν θύειν.

V. 10. *levia* pulchra, cf. ad Carm. LXIV, 333. et si tanti est, Casp. Barth. Advers. p. 161. *protendens* χεῖρας ἐνέσχεον. *pollicita est* devovit; de more veterum comas diis consecrandi, praeter Stat. et Vulp. ad h. l. cf. Iunius de Coma p. 509.

V. 11. *Qua tempestate* cf. supr. ad Carm. LXIV, 73. *nov. auct. Hymen.* novis nuptiis, nova coniuge auctus; — *augeri aliqua re*, est aliquid accipere, quod

Dulcia nocturnae portans vestigia rixae,
 Quam de virginis gesserat exuviis.
 Estne novis nuptis odio Venus? anne parentum 15
 Frustrantur falsis gaudia lacrimulis,
 Uberrim thalami quas intra linina fundunt?
 Non, ita me Divi, vera gemunt, iuerint.
 Id mea me multis docuit regina querelis,
 Invisente novo proelia torva viro. 20
 At tu non orbum luxti deserta cubile,

mactus Anna Fabri in notis ad h. l. in *Fragm. Callimach.* V. 15. *atque parentum* in MSS. Statii male! V. 17. *intra linina* in duobus MSS. Statii; *inter linina* in uno, ex solemaui vocum *linen* et *lumen* confusione; cf. ad v. 7. V. 18. *iuerint* in vulgg. edit. contra metri rationes. Totum versum satis audacter N. Heinsius in notis ad Catull. emendat sic: *Non ita, ne Divi, ut vera gemant, fierint, a sino, sivi, sili.* Nos dedimus antiquam lectionem *iuerint* ex edit. Venet. Muret. Stat. Cantabrig. cf. not. V. 21. *Et tu non orbum*

conditionem nostram ampliorem et feliciorem reddit. — Hiatus, quo hic versus laborat, consulto fortasse poeta vitare noluit; de producta ultima in voce *auctus* cf. supra ad Carm. LXII, 4.

V. 13. *Dulcia vestigia*, intellige livorem ex moriunculis amatoris. Claud. in *Fescenn.* v. 126. *Tum victor madido pro-silias toro, Nocturni referens vulnera proclii.*

V. 14. *De virgin. exuv.* de virginitatis spolio, de eripienda et spolianda virginitate.

V. 15. Ad declarandam amoris, quo novae nuptae maritos amplectuntur, vehementiam, lepide iam movet Coma Berenices dubium, utrum lacrimae, quas novae nuptae e domo parentum in thalamum novi mariti discedentes uberrim fundere solent, ex animo profectae, an potius falsae et vi expressae videri debeant. Posterius probat exemplo

Berenices, quae novi mariti in bellum proficiscentis discidio tanto percussa fuit dolore, ut palam esset, quanto Veneris teneretur desiderio.

V. 16. *Frustrantur gaudia parentum falsis lacrimulis*, parentes, qui gaudent, cum piam filiam tam invito animo a se discedere vident, falluntur falsis eius lacrimulis. Scasil. et comparat Fragment. Callimachi, quod vide in Fragment. a Gentilio collectis CXVIII edit. Ernest. p. 486.

V. 18. *Vera gemant* vere et ex animo *iuerint* antiquae pro *iuerint*. Sic Ennius apud Cic. de Senect. ab initio: *O Tite, si quid ego adiuero curamve levasso.*

V. 20. *Invisente proelia* — *invisere proelia* est proficisci in bellum.

V. 21. Vitiosum hunc locum

Et fratris cari flebile discidium.

Quum penitus moestas exedit cura medullas:

Ut tibi nunc toto pectore sollicitae

Sensibus ereptis mens excidit! Atqui ego certe 25

Venett. Et tu vero orbum protulit Vossius, quem secuti sunt editor Cantabrig. Vulp. editt. Gotting. et alii. Sed ne sic quidem procedit oratio; ut taceam, substitutam particulam vero nimis dissimilem esse antiquae lectioni non vid. not. V. 22. sed fratris, peperit hanc lectionem vitiosa lectio versus maioris; recte igitur iam Vossius restituit et saepius quoque voculas sed, et commutatae sunt scribarum negligentia, vid. Drackenborch. ad Liv. XXI, 26, 6. Tom. III, p. 402. — dissidium male in nonnullis editt. in disidio enim est dissensio, in discidio autem sciunctio. Fusc et accurate de horum verborum discrimine et permutatione disputavit I. F. Gronovius ad Liv. XXV, 18, et post eum Broucksius ad Propert. II, 19, 16. et ad Tibull. I, 5, 4. V. 23. Quam egregie emendavit Bentleius in not. ad h. l. Confusae sunt hae particulae et in aliis scriptoribus. cf. Drackenborch. ad Liv. XXVII, 28, 5. Tom. IV, p. 90. N. 24. tunc in aliis ex solempni confusione particularum tunc et nunc; vid. Drackenborch. ad Liv. III, 6, 1. Tom. I, p. 654. cf. not. ad vers. 21. V. 25. mensibus

esse, e quo, ut nunc legitur, nec sensum commodum elicias, nec nexum facile in eo cum antecedentibus et sequentibus deprehendas, sponte apparet; quem quidem levissima immutatione emendari posse puto sic, si ut pro at et nunc pro non rescripseris: Ut tu nunc orbum luxit deserta cubile. O quam luxisti tunc, inquit Coma, cum, viro novo in bellum profecto, deserta inceres in lecto viduo! Sic bene sibi respondent omnia. Ut est particula admirantis, et nunc ut tunc saepissime de re gesta dici solet. vid. Burmann. ad Ovid. Heroid. XVIII, v. 95. Egregie autem hanc emendationem confirmat v. 24 ubi ut et nunc eodem modo dicitur; cui eo magis locus relinquendus videtur, quod particulae ut et at, nunc et non in vet. scriptis saepissime confusae sunt librariorum ne-

gligentia; de ut et at vid. N. Heins. ad Ovid. Heroid. XII, 1. de nunc et non Drackenborch. ad Liv. IX, 7. 5. Tom. 2. p. 856.

V. 22. Et fratris cf. Argum.

V. 23. Quum; lege potius, si vis orationi consulere, cum Bentleio Quam exedit cura med. cf. supr. Carm. XXXV, 15. Ignis interiorum edunt medullam. ubi cf. not. Sic. Horat. curas edaces, Hesiodus γαστήριος μολύβδους dixit.

V. 25 - 26. mens excidit, Apollonius Rhod. III, 961: Ἐξ ὧν καὶ ἀποδίδωμι τὰ δίδωμι νύκτωρ, - Atqui ego certe - magnanimam, si sic legimus, supplendum est te vid. Var. Lect. certe tamen ego, inquit Coma, ad novam Berenices ob mariti discessum animi molitum respondens, magnum et fortem animum a prima aetate in te animadverteram. Rem illustrat locus Hygini Poët. Astronom. II, 24. Hanc Berenicem

CATUL. Carm.

K k

Cognoram a parva virgine magnanimam.
 Anne bonum oblita es facinus, quo regium adepta es
 Coniugium; quod non fortior ausit alis?
 Sed tum moesta virum mittens, quae verba locuta es!
 Iuppiter, ut tristi lumina saepe manu! 30
 Quis te mutavit tantus Deus? an quod amantes
 Non longe a caro corpore abesse volunt?

e rectis fecit Vossius ex lectione antiqua *sensibus erectis* — atque ego Venett. *ast ego Gryph. Muret. at te ego Voss.* nostram lectionem proposuit Stat. quem secutus est editor Cant. Graevius. turbavit certe particulas *atqui* et *atque* sexcenties scribarum negligentia; *vid. Drackeborch.* ad Liv. III, 52, 8. Tom. I, p. 760. sed recte monet Corte ad Sallust. *Iugurth.* IV, 3, atque interdum poni pro *atqui*, et occupationi inseriens idem notare quod et *tamen*, quod hic quoque locum habere potest. V. 27. *quod regium Venett. Gryph. quam regium* in MSS. Statii, unde *Gabriel Faërmus* fecit *quom*; sed melior lectio est nostra, quae exstat in editionibus Mureti, Vossii, Cantabr. Graevii, Vulp. V. 28. *quod non fortior ausit avis Venett. Gryph. quo non fortius ausit alis Muretus*, commodissima sane, nisi ingrata repetitio *res* quo offenderet. *quod non fortior* haud sit *olis* in omnibus MSS. Statii, et sic legit quoque Scaliger. sed recte pro *aut sit* repositum est *ausit*, quod nunc in plurimis editi. apparet. At *Nic. Heinssus* in notis ad Catull. vires ingenti periclitatus *legi* iussit vel: quo non *fortior* (pro *suavior*) *audis* *avis*, vel: quo non *fortior* *hansit* *Hulyn*; neutrum, puto, lectorum plausum feret. V. 29. *Sed cum Voss. sed tu* in quibusdam. V. 30. *terti* in nonnullis. V. 32. *Atque*

nonnulli cum *Callimacho* dixerunt equos alere, et ad *Olympia* mittere consuetam fuisse. Alii dicunt hoc amplius, *Ptolemaeum, Berenices patrem, multitudine hostium perterritum, fuga salutem petisse, filiam autem saepe consuetam insiliisse in equum, et reliquam exercitus copiam constituisse et conplures hostium interfecisse, reliquos in fugam coniecisse, pro quo etiam Callimachus eam magnanimam dixit.* etc.

V. 27. *Bonum facinus* innuitur factum quoddam egregium, quo frater, ut sororem in matrimonium duceret, impulsus

fuisse videtur; intelligendum fortasse est illud ipsum, quod memorat *Hyginus* l. l.

V. 28. *Quod non fortior ausit alis*, quale nemo alius e fortioribus suscipere audent. *alis* antiquae pro *alius*. — sic saepius *alid* pro *aliud* dixit *Laetius*.

V. 29. *Mittens virum* cf. *Tibull.* I, 3, 9.

V. 30. *Iupiter ut* (*Himmel wie*) cf. ad *Carm.* IV, 7.

V. 31. *Tantus Deus* tam potens, intellige Amorem. laudant in hanc rem *Virgil. Aeneid.* I, v. 718. — *Interdum gremio fovet, inscia Dido, Insidat quantus deus* —.

Atque ibi me cunctis pro dulci coninge Divis
 Non sine taurino sanguine pollicita es,
 Si reditum tetulisset is haud in tempore longo, et 35
 Captam Asiam Aegypti finibus adiceret?
 Queis ego pro factis coelesti reddita coetu,
 Pristina vota novo munere dissolvo.
 Invita, o regina, tuo de vertice cessi,
 Invita: adiuro teque tuumque caput: 40
 Digna ferat, quod si quis inaniter adiurarit.

ibi pro cunctis Veneti. Gryph. At quae ibi, prae cunctis Muretus, qui sine causa aliquot versus, quos excidisse putat, desiderat. At quae ibi pro cunctis Statius, qui explicat pro cunctis de iis, qui regem comitabantur, vel pro: palam omnibus, ante omnes, cui lectiaui et priori explicationi calculum adiecit Vossius. At quae ibi, prob, cunctis Scaliger, adstipulante Vulpio. Nos secuti sumus editorem Cantabrig. qui versum, ut egregia restitutus est a Bentleio in notis ad h. l., in textum recepit. V. 35. 36. Hi quoque duo versus varia et satis incompta forma in veteribus libris apparent: Si reditum tetulisset, is aut in tempore longo Captam Asiam Aegypti finibus addiderit Veneti. Si reditum tetulisset is, haud — adiceret

V. 33. *Me comam*, vid. *V. L.*

V. 35. 36. *Si redit. tetul. etc.* Sensus est: si brevi tempore victor ex Asia rediisset coniux; sic satis expeditus mihi videtur hic locus. vid. *Var. Lect.* — *reditum ferre* pro redire iam supra Carm. LXIII, 47. *in* redundat, ut saepe. *Captam Asiam* intellige Syriam, Asiae partem adiceret pro adiecisset; sic enim plusquam perfectum et imperfectum nonnunquam iungi solent. vid. *Corte* ad Sallust. Iugurth. LIX, 3.

V. 37, 38. *Queis ego etc.* Verba huius distichi ita mihi inter se iungenda et explicanda videntur: pro quibus omnibus decorum benevolentia impetratis exsolvo nunc vota olim nuncupata (*novo munere*) novo be-

neficio inter coelites relata. *reddita* tradita, *reddere* saepe est simpliciter *dare*, *concedere* sic infr. Carm. LXXVI, 26. *O dii, reddite mi hoc pro pietate mea.* coetu casus tertius apud poetas, ut in vulgus notum. sic supr. Carm. LXIV, 386.

V. 40. *Adiuro teque tuumque caput.* Bentleius in Fr. Callimachi ed. Ernesti. p. 582 ex Etymol. Magno profert verba Callimachi sic: *ἱερὸν ἀνέρον, ἔσπερον εἶναι καὶ βίον, ἀδιυρο καπὺν* h. e. per caput, per te; vid. de hoc loquendi genere *Drackenborch.* ad Sil. Ital. VIII, 105.

V. 41. *Iunge: quod* (sc. caput) *si quis etc.* h. e. si quis per te commiserit perituri, dignam hoc scelere luat poenam.

Sed qui se ferro postulet esse parem?
 Ille quoque eversus mons est; quem maximum in oris
 Progenies Thiae clara supervelitur:
 Cum Medi peperere novum mare, cumque iuventus 45
 Per medium classi barbara navit Athon.
 Quid facient crines, cum ferro talia cedant?
 Iuppiter, ut Chalybôn omne genus pereat:

Gryph. Stat. *Si reditum tetulisset, is haud in tempore longo Captura Asiam Aegypti finibus addiderat*, ex veterum librorum scriptura restituit Vossius, quam lectionem MSS. et edit. Colinaei et Aldi auctoritate confirmari testatur editor Cantabr. — Vossio, ut solet, adhaeret Vulpinus. Verissima nobis visa est lectio Mureti, quam, interpunctione tantum mutata, dedimus. V. 43. *maxima* in quibusdam, male. V. 44. *Phithiae* Venett. Gryph. Muret. *Phitiae* in MSS. Statii. *Clytiae*, et deinde, aucto, ut ait, iudicio, *Thiae* legendum esse censet Vossius, qui longis ambagibus Medos inde oriundos esse docere studet. V. 45. *irrupere* Gryph. Muretus. *peperere* ingeniose coniecit Statius, qui in omnibus MSS. invenerat *propere*. sic supra Carm. LXIV, 58. *Thesus vada pellere remis dicitur. properare* Scaliger, ut infinitivus pro tempore definito sit. pro *irrupere* Nicolaus Heinsius in notis ad Catullum mavult *rupere*, quod ipsum in Codice optimo Commelini exaratum esse testatur Burmannus ad Valer. Flacc. 1, 3. *rumpere mare* est mare secare. postquam lectionem primum a Vossio propositam iam receperunt editor Cantabr. et Vulpinus. V. 48. ex antiqua lectione *celicum* fecit Scaliger *sicelicum*,

V. 43 - 46. Nihil, nedum comam mollem et teneram, tam firmum et validum esse, ut ferro resistere possit, probat exemplo montis Athonis, qui licet altissimus vastissimusque fuerit, tamen a Xerse in Graios tendente ferro transfossus transnavigatusque sit. — Montem *Athonem* (nunc *Monte Santo*) in oris Macedoniae maximum a planitie in mare LXXV. mill. passuum excurrentem, post alios descripsit Solin. Polyhist. c. 17. cf. Plin. Hist. Nat. IV, 10, ubi plura veterum loca tam de monte, quam de re, quae Xersi tribuitur, excitavit Harduinus. Inter fa-

bulas rem refert Iuvenalis Sat. X, 173. — *creditur olim Velificatus Athos, et quicquid Graecia mendax Audet in historia* —

V. 44. *Progenies Thiae clara* est Sol, Thiae Hipperionis filius, ut recte docuit Bentleius in not. ad h. l.

V. 45. *Peperere* aperuerunt, fretum fecerunt excisso monte.

V. 48. Verba Callinachi, quae Noster expressit, citantur ad Apollon. Rh. II, 375. in Scholiis sic: — — Χαλῦβον ὅς ἀνέσχετο γένος Γαίδων ἀντιθέτου, καὶ αὐτοῦτος, οἱ μὲν ἱππῆες. Fuerunt autem Chalybes fortissimi Scythiae populi,

Et qui principio sub terra quaerere venas
 Institit, ac ferri fingere duritiem! 50
 Abiunctae paulo ante comae mea fata sorores
 Lugebant, cum se Memnonis Aethiopis
 Unigena impellens nutantibus aëra pennis
 Obtulit Arsinoës Chloridos ales equus.

ex cuius mente *sicelices* vel *sicilices* cultra tonsoria notant. Sed Vossius inde exsculpit *caelum*, cui *caelis* est sculptorum et lapicidarum instrumentum, idem fere, quod *caelum*, lege, quam docte uterque pro re sua pugnet! in nonnullis expressum est *Iupiter ut telorum*, quidni *cultrorum*? Nos acquiescimus in lectione *Iupiter ut Χελιδν*, quam ex Fragment. Callimachi (vid. uot.) iam revocavit *Angelus Politianus*; et sic est in editionibus Mureti, Graev. Vulp. — V. 50. alii legunt *frangere*. V. 51. *abruptae* Scaliger. V. 53. *Unigena impellente nutantibus* Muretus. *nutantibus* coniecit Bentleius. *aëre male* tentat Statius. V. 54. *Arsinoës*

ferro praecipue endendo insignis. cf. Scol. ad Apoll. Rhod. I, 1323, et Muret. ad h. l. — *Chalybon* forma graeca, ut hiatus evitetur. *Iuppiter*, ut utinam; antiqua optantum et devotum formula cf. Vulp.

V. 50. *Institit* studuit, tentavit. Sic passim hoc verbum inservit periphrasi; exempla collegit *Drachenborch.* ad Liv. XXX, 12. Tom. IV, p. 428.

V. 51 — 54. Sensus est: Flebant et dolebant, a quibus paulo ante disiuncta sum, relictæ in capite Berenices comae sortem meam, cum Zephyrus, qui me auferret, ex aëre apparuit. — Iam videamus de singulis: Relictæ in capite Berenices comae, (nam ex vertice tantum comas sibi absciderat Berenice) dicuntur *sorores*, ex eadem quasi stirpe enatae; *abiunctae*, quia arcto ante et sororio vinculo inter se coniunctae fuerant: agnosce dictionem poetæ Alexandrini,

personae, quae loquens inducta est, accommodatam. *Chloridos ales equus*, hand dubie intelligendus est Zephyrus, Chloridos vel Florae amasius, vid. Ovid. Fast. V, v. 195. seq. *ales*, venti enim a poetis finguntur alati; de ipso Zephyro Claudianus de Rapt. Proserp. II, 88. — — ille novo madidantes nectare pennas Concutit. — — fusius de *alatis ventis* noscimus in Commentatione: *de alatis imaginibus apud veteres*, p. 23. Gothae 1786. — *equus*, nam venti ad eorum velocitatem adumbrandam, vel cum equis comparantur, vel equitantes inducuntur. Sic *Thraces equi* venti dicuntur Valerio Flacco I, 611. et notus est *Zēphos ierixios* ex Enripid. Phoeniss. 220. et *Eurus per Siculas undas equitans* ex Horat. Od. IV, 4, 43. Nec dixerim, quam recte *ventos equitantes* de curru invectis interpretetur Heyne ad Virgil. Aen. II, 418, licet alias bigis

Isque per aetherias me tollens advolat auras, 55

Et Veneris casto conlocat in gremio.

Ipsa suum Zephyritis eo famulum legarat,

Loeridos legi iubet Bentleyus, quod nemo veterum memoriae prodiderit, *Arsinoë* seu *Venerem* *Chloridos* cognomine usam esse; at *Loeruleni* *Venerem* seu *Arsinoë* eodem modo a poeta dici potuisse Vir doctus autumat, quoniam illa versu 57 *Zephyritis* dicta est; nam, pergit ille, ut *Zephyritis* a *Zephyrio* *Africae* promontorio, ita et *Loeris* dicatur a gente *Loecorum*, qui regionem eam tenebant. Testatur certe Achilles Statius, in duobus MSS. pro *Chloridos* exstatum fuisse *Loeridionis*, et in uno *Loeritos*. — *ales* eques mavult Statius. V. 55. *Huic* Venet. Gryph. *umbra* Statius, Scaliger, Vossius, Vulpius: ideo, quod noctu *Coma* e *Veneris*

invecti apud poetas et sculptores venti appareant. — *Arsinoë* autem, Ptolemaei Philadelphi soror et coniux, et *Berenices* nostrae mater adoptiva, non *Veneris* solum sed *Chloridos* quoque nomine ab Aegyptiis culta fuisse videtur, quod nisi aliunde colligi posset, ex hoc certe loco intelligitur. vid. ad v. 57. — *Zephyrus* dicitur *unigena*, h. e. frater (*εὐφρύς, εὐγενής*, conf. supra ad Carm. LXIV, 301.) *Memnonis* Aethiopis, cuius mater aeque ac ventorum (*Hesiod. Theog. v. 378.*) *Aurora* fuisse traditur. — *impellens aëra nuntibus pennis*, dimovens et secans aëra pennis subinde se moventibus. — Fuerunt tamen praeter Catulli interpretes multi, qui *Chloridos* alitem equum de *Pegaso* interpretarentur; sic *Fütershusius* ad Opp. Cyneg. I, 233. *Potterus* ad *Lycophr. v. 17.* *Rubenius* de *Re Vest. p. 206.* et alii; at de nostra explicatione cf. Voss. Vulp. ad h. l. *Spanhemius* de *Usu et Praest. Numism. Diss. V, p. 274.* et *Wernsdorf.* ad *Poët. minor. Tom. I, p. 271.*

V. 55. *advolat*, nimirum ad *Venerem*; nisi forte legendum sit *evolat*.

V. 56. *in gremio Veneris* nempe ut tactu *Veneris* immortales fierent. Tactu enim *Veneris*, ut narrant poetae, omnia fiunt *immortalia* vel *immortalia*. Illustris in hanc rem est locus *Thaocriti* XVII, 37, qui de hac ipsa *Berenice*, de cuius coma hic sermo est, agit. cf. inprimis *Idyll. XV, 108.*

V. 57. *Zephyritis*, *Arsinoë*, quae pro *Chloride* ab Aegyptiis culta, et inde, quod illa uxor esset *Zephyri*, *Zephyritis* appellata videtur. *Venus* enim sub cuius nomine eandem *Arsinoë* cultam fuisse constat, aperte a *Zephyritide* distinguitur a *Stephano* de *Urbibus* sub voce *Ζηφύριος, ἵου καὶ ἑσπερὶς Ἀφροδίτη, ἢ ἡ Ἀφροδίτη καὶ Ἀστυρία Ζεφυρις, ἢς Κλυμένη*. Puto autem deam non ab Aegypti promontorio *Zephyrio*, ubi templum illa habuisse dicitur, sed ab ipso deo, vel marito, qui promontorio nomen dedit, *Zephyritidem* vocatam esse. Cf. de *Arsinoë* et diversis

Grata Canopaeis in loca litoribus.
Scilicet in vario ne solum limite coeli

Ex Ariadneis aurea temporibus

60

Fixa corona foret; sed nos quoque fulgeremus

Devotae flavi verticis exuviae.

aele sublata sit. Equidem praeferebam putavi volgatam lectionem *aureas*, quem secuti sunt Aldus, Parthen. Muretus. *aureae* enim *aetheriae* ubique apud poetas occurrunt, non *umbræ*. Sic pro *aura* male substituerunt *umbra* apud Horat. Od. I, 22, 18. ubi vid. Bentleyus. V. 58. *grata Canopaeis incolae* in plerisque vet. *gnata* in nonnullis. Vitium subodoratus est Vossius, qui pro *incola* reposuit *in loca*. Pro *Canopaeis* Statius in MSS. invenerat *Canopiciis*, unde legendum suspicatur *Canopitis* seu *Canopiticiis*. — *Canopis* scribit Vulp. V. 59. Corruptissime principium huius versiculi legitur in MSS. Statii et aliis, unde varia eiusdem pro cuiuslibet ingenio forma effluta est: *Dii bene fecerunt* Theodorus Marcellus, *Ludit ubi*, vario Scaliger; *Sidere ubi vario* Voss. cum fido Achate Vulpio. Nos revocavimus vulgatam, quae exstat in editt. Ald. Venet. Gryph. Muret. Idem pro *lamine*, quod dedit Vossius, reposuimus lectionem omnium editt. antiquiorum *limite* cf. not. ad v. 57. V. 60. *Aut*

eius nominibus Callimachi Epigr. V, ubi interpretes Arsinoen Chloridos quoque nomine usam esse observant. — Ceterum in Cypridem Arsinoen *Canopaeis* *incolae* *Zephyridae* *ante* exstat epigramma Posidippi in Analectis Vett. Poët. Graec. Brunckii XXI, Tom. II. p. 51. — *famulum* Zephyrum, quem famuli partes apud Chloridem agere, non est, quod mireris.

V. 58. *Grata Canop. in loca lit.* in gratam et iucundam regionem ad littora Canopaea. Est descriptio Aegypti, a Canopo, urbe eius celeberrima, ad ostium Nili, quod ipsum dictum est *Canopicum* vel ut b. l. *Canopaeum*, sita: veterum loca de hac urbe et Nili ostio exponuntur vid. apud Cellar. Not. Orb. Ant.

IV, 1. p. 15 et 21. *grata*, quia ibi fuit patria et sedes, ubi regnavit Arsinoë. *Canopaeis litoribus* est casus sextus.

V. 59. *In vario limite coeli*, in coeli regione variis sideribus distincta; *limes coeli* est certa quaedam coeli regio; Achilles Stat. laudat in hanc rem Gell. Noct. Attic. II, c. 22. confirmat autem huius loci lectio coniecturam nostram, quam ad v. 7. proposuimus.

V. 61. *Corona de Ariadnes* Corona, ex eius capite a Baccho in sideribus collocata, vid. Hygin. Astron. II, v. 5.

V. 62. *Verticis exuviae comae*, Sic Senec. Hippolyt. v. 1181. *Placemus umbras, capitis exuvias cape, Laceraeque frontis accipe abscissam comam*.

Uvidulam a fletu, cedentem ad templa Deum, me

Sidus in antiquis Diva novum posuit.

Virginis et saevi contingens namque Leonis 65

Lumina Callisto iuncta Lycaoniae

Vertor in occasum, tardum dux ante Booten,

Qui vix sero alto mergitur Oceano.

Sed quamquam me nocte premunt vestigia Divum,

Ariadneis Scaliger. male! V. 63. Uvidulo a fletu Scaliger. Uvidulum a fletu operose defendit Vossius; iunui autem a poeta putat vulgarem hominum opinionem, ex qua defunctorum, antequam ad campos Elysios aut sedes superas penetrarent, Oceanum transire creditae sunt, et hinc *uvidulum fletu sidus* esse maris vel aëris marini humore roscidum atque imbutum. Vossium sequitur, et reconditam eius, qua hanc lectionem confirmavit, eruditionem magnifice collaudat Vulp. *Uvidulam ac fletus cedentem* coniecit Nic. Heinsius in notis ad Catull. *Divae pro deum me Parth. V. 66. Callisto iuncta* (pro *iuxta*) *Lycaonida* Scal. Voss. Vulp. Cantabr. contra metri rationes; nusquam enim exemplum exstat, ubi ultima *iuxta* correpta sit, nostram lectionem tuerentur omnes editi, antiquiores.

devotae diis promissae. flavi verticis, sic *flavus vertex* de flavis crinibus supra dicebatur Carm. LXIV, 53. de pretio flavorum eruium apud veteres vid. nos supra ad idem Carm. v. 98.

V. 63. *Uvidulam a fletu* quam invita enim Coma de vertice Berenices cesserit, testatur ipsa v. 39, 40. cf. v. 75. — *templa deum* antiquae pro coelo; sic *lucida templa coeli* de coeli regionibus sidereis Lucret. I, 1013. et sic idem saepius *templa* et *domus deum vel coeli*. — *diva Venus*.

V. 65. Locum, quem inter sidera occupaverit Coma, enumeratione vicinorum siderum luculenter describit. Flabet nimirum illa, ut Scaliger iam ad hunc locum observavit, ab ortu Bootem sive Arctophylaca, ab occasu dorsum Leonis, a se-

ptentrionibus posteriores pedes Ursae maioris, a meridie Virginem. — pro *namque*, cum id a sede sua, quam in versus limine obtinere debebat, nimis remotum sit, legendum puto *nampe*, quod egregie quadrat.

V. 66. *Lumina sidus Callisto* *Kallisti* casus tertius. Fabula Callistus, Lycaonis Arcadium regis filiae, a Iunone in ursam mutatae, in vulgus nota est.

V. 67. *Tardum Booten*. Arctophylax, quia sero occidit, et polo propior tarde procedere videtur, modo *tardus* Ovid. Met. II, 177. modo *piger* Fast. III, 405. Claud. Rapt. Pros. II, 190. modo *serus* Propert. III, 535. vocatur, nisi quis in persona Bootae de bubulcorum tarditate cogitare velit; de fabula Bootae vid. Hygin. II, 4.

V. 69. — 70. Sensus: quam-

Luce autem canae Tethyi restitutor: 70
 (Pace tua fari haec liceat, Rhamnusia virgo:
 Namque ego non ullo vera timore tegam:
 Non, si me infestis discerpant sidera dictis,
 Condita quin veri pectoris evolūam:)
 Non his tam laetor rebus, quam me abfore semper, 75
 Abfore me a dominae vertice discrucior:
 Qui cum ego, dum virgo quondam fuit, omnibus expers

V. 70. *Lux autem canae Tethi restituem* in omnibus MSS. Stat. *restituam* in uno, unde ille legendum putat: *Lux autem canae Tethyi restituat*. V. 73. *discerpant sidera dextris* coniecit Bentleius. V. 74. *vere* in aliis. V. 77. Vox *expers* aperte est vitiosa, et sensum totius distichi turbat. Nam quod Vossius demonstratum ivit, virgines honestiores olim unguentis abstinuisse, et simplici oleo capillum unxisse, id nec verum est, nec difficultatem tollit. Hinc iam Achilles Statius ex *expers* fecit *expressa*,

quam ea mihi contigit felicitas, ut pedibus deorum noctu tangar, interdum autem in Tethyos gremio delitescam, etc. — *Vestigia divini me premunt*, sic sidus Eridani *divus* *lux* *noctis* *quiescent* apud Aratum Phaenomen. 360. Vulpius in hanc rem laudavit Virgil. Ecl. V, 56. et Manil. Astronom. I, 799. *Tethys*, *vos*, est uxor Oceani, at *Thetis*, *tidus*, uxor Pelci; in hac penultima corripitur, in illa producitur; quod non monuissim, nisi saepius in re tam levi aberrare iuvenes animadvertissent.

V. 71. *Rhamnusia virgo*, Nemesis, ultrix superbiae et insolentiae. vide supra ad Carin. LXIV, 396.

V. 72. *lunge*: non *tegā*, non celabo, occultabo, *ullo timore* ob ullius rei timorem. Male Vulpius iungit *non ullo timore*, et *tegā* contra latinitatem explicat: *in apertum proferam*, *retegā*, nec vidit, plane huic

explicationi repugnare verum sequentem.

V. 73. *infestis discerpant dictis*, *discerpere dictis* dictum est, ut proscindere, lacerare dictis

V. 74. Similiter Theocritus Idyll. XXIX, 3: *κ' ἵγ' ἂν πρὶς τῆς ἐκείνης ἰσχυρῶς τὸ ποιεῖν* *quā evolūam*, imo aperiam et explicabo: *evolvi* dicitur, quod involutum et complicatum fuit. Male Vulpius *evolvere* de linguae volubilitate, orationis copia, celeritate et loquendi libertate explicat. — *condita pectoris veri*, quae latent in animo sincero, intima sensa animi.

V. 75. *Non his tam laetor rebus*, tamen his rebus non tantum laetor, quantum etc. particula *tamen* post *quanquam*, etsi saepissime omittitur; si quis in re nota exempla desiderat, adeat Cortium ad Sullust. Iugurth. XXV, p. 577.

V. 77. 78. Ex his duobus versibus, nisi vitium, quod insidet,

CATUL. Carm.

L I

Unguentis, una millia multa bibi.
 Nunc vos, optato quas iunxit lumine taeda,
 Non prius unanimis corpora coniugibus
 Tradite, nudaules reiecta veste papillas,
 Quam iucunda mihi munera libet onyx:

80

alii *experta* vel *aspera*; et N. Heinsius in notis ad Cat. *experta*; nos qualemque corrigendi rationem proposuimus in not. V. 78. Ex una, quae est constans lectio omnium MSS. et edit. veterum, Vossius, ut lausanti lectioni *expers* in versu maiori bonum tibicinem supponeret et locum simul doctrinae suae copias explicandi haberet, fecit *murrhae*. — Sane ex hac Vossiana veteres corrigendi norma quidvis pro quovis reponi licebit. Nihilominus haec a Vossio effectam lectionem *murrhae* et *quantivis pretii* vocat et probat Vulpinus. V. 79—82. Versus sequentes Iosephus Scaliger ex antiquis Codicibus restituit sic: *Nunc vos, optato quas iunxit lumine taeda Non post unanimis, corpore, coniugibus; Tradite*

tollitur, sensus exit absurdissimus. Qui quaeso, enim coma in capite Virginis Berenices, omnibus unguentis abstinentis, multa millia simul unguenta bibere potuit? Vitium haud dubie latet in voce *expers*, quam varie iam tentarunt interpretes; vid. *Var. Lect.* pro qua mihi quidem rescribendum videtur *explens* passive, se explens, expleta. Ex infinitis exemplis hunc verborum activorum usum probantibus defungi licet uno Catulli, qui supra Carm. LXIV, 324: *O decus eximium, magnis virtutibus augens*. pro *aucte*, ubi vid. not. Et sic sensus est: in cuius vertice olim, cum virgo esset Berenice, et omnibus se expleret et saturaret unguentis, multa simul millia unguenta bibi.

V. 79 - 82. De lectione et mira versuum sequentium explicatione vid. *Var. Lect.* Ceteris lectionibus haud dubie praefenda est nostra, quam dedi-

mus ex edit. Mureti, Gryph. Cantabr. Graev., quae sensum satis commodum fundit hunc: nunc vos, novae nuptae, ne prius nudatae vestibus, corporum vestrorum copiam unanimis maritis facite, quam ex onyce iucunda mihi munera libaveritis. — Sed et sic de loci integritate valde dubito. Nam primum editiones antiquissimae et libri MSS. omnes, teste Achille Statio, pro *Non prius* in v. 80. offerunt *Non post*, quod a librariis cum *Non prius* commixtum esse vix credas: deinde ex norma loquendi debebat esse *Ne prius - tradite*. Denique temporum consecutio in v. 82. pro *libet* postulabat *libaverit*. — Mihi quidem omnis huius loci corruptio mansisse videtur ex mixta particula *Nunc* cum *Non* in v. 80, quarum particularum confusione corruptus quoque est versus 21, ubi vid. not. Locus igitur mihi rescribendus videtur sic;

Vester onyx, casto petitis quae iura cubili.

Sed quae se impuro dedit adulterio,

Illius, ah! mala dona levis bibat inrita pulvis: 85

Namque ego ab indignis praemia nulla peto.

Sic magis, o nuptae, semper concordia vestras

Semper amor sedes incolat assiduus.

Tu vero, regina, tuens quum sidera Divam

Placabis festis luminibus Venerem 90

Sanguinis expertem, non votis esse tuam me,

nudantes reiecta veste papillas, Quae (quod maluit Scaliger in *qua*, ut sit pro ut) *iucunda mihi munera libet onyx*: Iungi autem debent verba sic: *nunc vos, corpora, quae taeda iunxit lumine optato coniugibus non post unanimitas, nudantes papillas reiecta veste, tradite mihi munera iucunda, quae onyx mihi libet*; hoc sensu: nunc puellas, quae nupistis maritis laud in concordia permansuris, cum in eo estis, ut cum illis concumbatis, tradite mihi munera, nempe unguenta ex onyce deprompta. — Secuti autem sunt Scaligerum editores deinceps fere omnes. Equidem vero huius loci interpretatione nil vidi iueptius et absurdius: Poellae primo statim cum novis maritis concubito muneribus placare debeat futuram eorum perfidiam!!! De nostra lectione v. not. V. 83. *colitis quae iura* Ahl. Gryph. Muret. Ex *quaeritis*, quod in libris MSS. invenit Achilles Statius, fecit ille *quatitis*, et Vossius *quaeris*; male! *petitis* exstat in edit. Parthen. defendente Scaligero. V. 85. *ab* deest in quibusdam. *Illius aura levis* Venet. Gryph. V. 86. *Namque indignatis* Vossius. V. 87. *Sed magis* parum commode in aliis. V. 91. In libris MSS. et

Nunc vos, optato quas iunxit lumine taeda, Nunc post (vel vos) *unanimitas corpora coniugibus Tradite, nudantes reiecta veste papillas, Sic iucunda mihi munera libet onyx*: Nunc post dominae meae exemplo in posterum: vel iunge post *unanimitas* in unanimitate postero tempore permansuris. Cui nimis audacter a me repositum videtur Sic pro Quam in v. 82, ille servet antiquam lectionem Quae. Sed multo aptior est particula Sic, (h. e. hac conditione) cui egregie respondet v. 87. *onyx* vascu-

lum unguentarium ex onyce sive alabastrite.

V. 83. *casto petitis quae iura cubili*. per iura casto coniugio explenda intellige fidem, unanimitatem etc.

V. 83. *tuens sidera*, sublatis in coelum oculis; gestus ardentem precantium.

V. 91. *Sanguinis expertem*. Veneris enim arae nihil sanguinis offundebatur: de ara Veneris Paphiae Tacit. Hist. II, 3. *sanguinem arae offundere vetitum*. cf. Cerdanus ad Virg. Aen. I, 407. = non votis esse tuam me,

Sed potius largis effice muneribus.
Sidera cur retinent? utinam coma regia fiam:
Proximus Hydrochoi fulgeret Oarion.

editt. vett. legitur hic versus sic: *Sanguinis expertem non vestris esse tuam me*. Ex *vestris* iam Pontanus fecit *potis*, quem secuti sunt Parthen. Gryph. Muret. Graev. et alii. Magis tamen mihi arridet coniectura Statii, et *vestris* in *verbis* mutantis, ne *sveris* esse refluxit Scaliger; at Vossius fidens doctrina sua et auctoritate, hunc et sequentem versum hac forma incedere iubet: *Sanguinis expertem non verticis esse tuam me Si potis es, largis effice muneribus*. de sensu sapienter nihil monet Vossius. Bentleius denique pro *sanguinis* rescribit *anguis*, et amplectitur emendationem Scalig. ne *siveris*. V. 92. *effice* male in quibusdam. V. 93. *sidera cur iterent*? vetus lectio, sed parum probabilis; explicant passive: cur iterentur? h. e. cur gemineantur sidera? cur augeatur siderum numerus? *Sidera cur inter*? non male legit Theodorus Marcilius; nos acquievimus in lectione vulgata. V. 94. *Proximus Arcturus fulgeat Erigone* contra omnem vett. librorum auctoritatem hunc versum ita exhibuerunt et defenderunt Marcilius, Muretus et alii, recte iam refutati a Scaligero et Voss. — *fulgeat* in quibusdam.

sed potius etc. non promissis tantum, sed largis potius muneribus a Venere impetrare stude, ut in caput tuum redire et tuam rursus me esse patiarur.

V. 93. *retinent*. sc. me. vid. *Var. Lect.*

V. 94. *Proximus Hydrochoi fulgeret Oarion*. Sensus est:

Tum per me licet Orion vicinus Hydrochoo, (a quo vel maxime ille disiunctus est) fulgur et procellas comparet. — *fulgeret* ab antiquo *fulgerare* pro *fulgurare*. — *Hydrochoi* graece pro Hydrochoo. Est autem Hydrochous seu Ganymedes unum e duodecim signis Zodiaci.

CARMEN LXVII

AD IANVAM MOECHAE CVIVSDAM.

Poëta infamem quamdam mulierem notaturus increpat eius ianuam, et tanquam nequitiae magistram obiurgat. Hinc inter poëtam et Ianuam exoritur colloquium, quo primum Ianua omnem in se translatam culpam a se amoliri studet, deinde sceleratas incestae mulieris libidines, partim aperte, partim obscure, indicat. — *Quae fuerit turpis illa mulier, quis Balbus,*

quis pater, quis filius et ceteri boni sodales, id nec facile ex historiis cognosci potest, nec, si posset, ex eiusmodi hominum cognitione magna in nos redundaret utilitas. Recte igitur stultum esse, ad h. l. iudicat Muretus, si quis ea, quae nunc quidem, nisi a paucis, intelligi possent, coniectura se assecuturum esse autumat. Ceterum simili modo Ianua loquens inducitur a Propertio lib. II, El. 16, quem cum Nostro compara.

CATVLLVS.

O dulci iucunda viro, iucunda parenti,
 Salve, teque bona Iuppiter auctet ope,
 Ianua: quam Balbo dicunt servisse benigne
 Olim, quum sedes ipse senex tenuit:
 Quamque ferunt rursus voto servisse maligno, 5
 Postquam est porrecto facta marita sene.
 Dic agedum nobis, quare mutata feraris

V. 4. *Olim quum has aedes coniecit Iani Douzæ filius. V. 6. porrecto, h. e. expulso vel dimisso; Venedt. Gryph. Muret. porrecto in usurg. ed. Gryph. Postquam est porrecto facta marita soror ex libro scripto Commelini profert Vossius. Postquam est porrecto facta marita sene tentat Stat. es et est promiscue in libris veteribus. V. 7. Dic age de nobis vel*

V. 1. *Iucunda obsequiosa et commoda ministra, viro, si diis placet, dulci, qui uxorem scortari sinit, parenti, qui filii adeo cubile polluit. cf. v. 20. seqq.*

V. 2. *Salve. Leprosus salvere iubet Ianuam, flagitiosis hominibus patentem. Sic supra Carm. XLIII, v. 1. Salve, nec minimo puella naso, Nec bello pede, nec nigris ocellis, etc. teque bona Iup. auctet ope. Imitatus est Ovid. Pastor. I, 612.*

V. 3. *benigne, bene et honeste.*

V. 5. *voto maligno, cupiditatibus inhonestis et turpibus, scortationi.*

V. 6. *Postquam est porrecto*

facta marita sene. Sensus est: postquam mortuo Balbo uxor in hanc domum deducta est porrecto a situ mortuorum. Collocabantur scil. apud veteres mortuorum corpora domi sic, ut ianuam versus porrecta iacerent. vid. Kirchmannus de Funeribus Romanorum l. 1. c. 12. — facta marita est trahunt interpretes ad Ianuam, et marita pro maritalis explicant; sed id admodum durum mihi videtur; ego intelligo mulierem, quae ex meretricie est facta marita. Pro facta legendum olim suspicabar lecta vel ducta, sed salsius fortasse dixit poeta facta est, a patre nimirum et filio simul.

In dominum veterem deseruisse fidem.

IANVA.

Non, ita Caecilio placeam, quoi tradita nunc sum,
 Culpa mea est, quamquam dicitur esse mea. 10
 Nec peccatum a me quisquam pote dicere quidquam:
 * Verum isti populo ianua quidque facit:
 Qui, quacumque aliquid reperitur non bene factum,
 Ad me omnes clamant: ianua, culpa tua est.

CATVLLVS.

Non istuc satis est uno te dicere verbo; 15
 Sed facere, ut quivis sentiat et videat.

IANVA.

Qui possum? nemo quaerit, nec scire laborat.

CATVLLVS.

Nos volumus: nobis dicere ne dubita.

IANVA.

Primum igitur, virgo quod fertur tradita nobis,

de vobis in libr. vett. dic ago dic nobis Stat. V. 9. plateam in libro Maffei, unde Statius legendum putat pateam. pro tradita exhibent Gryph. Morett. et editt. aliae: credita; saepissime autem credera et trudere permutata sunt. vid. Burmann. ad Ovid. Metam. II, 378. et Drackenborch. ad Sil. Ital. XVI, 371. V. 12. Hic lacuna in antiquissimis codicibus fuisse videtur, quam pro suo quisque ingenio explere studuit: hinc alius: Verum isthaec potius ianitor ipse facit: alius: Verum istis me auctorem esse facit populus; alius: Verum isti populo di mala multa ferant: alius: Verum isti populo ianua quid reficit. Statius conticiebat: Verum istis proberi ianua quidque facit. Scaliger: Verum istis populi naenia, Quinte, facit. Vossius: Verum isti populo ianua quid faciat? En vanum VV. DD. in eiusmodi veterum locis studium! nos declinamus lectionem Graev. V. 17. Quid possum MSS. Stat. Quid possit in libro Scalig. unde ille: Quid possit. V. 18. Nos volumus vobis dicere, ne dubita MSS. Stat. unde ille nec dubia reponit; pergit nimirum ex hac lectione ianua loqui.

V. 9. *tradita.* Caecilium Balbi heredem fuisse, facile ex usu verbi tradere colligas.

V. 11. *Nec peccat.* etc. nec quisquam quidquam mihi culpa vertere potest. *quisquam* et *quid-*

quam suaviter sibi respondent.

V. 12. *Friget hic versus,* quatenusque lectionem sequaris. vid. *Var. Lect.*

V. 16. *facere* probare et declarare.

Falsum est. Non illam vir prior attigerat, 20
 Languidior tenera quoi pendens sicala beta,
 Nunquam se mediam sustulit ad tunicam:
 Sed pater illius nati violasse cubile
 Dicitur, et miseram conscelerasse domum;
 Sive quod impia mens caeco flagrabat amore, 25
 Seu quod iners sterili semine natus erat.
 Et quaerendum unde unde foret nervosius illud,
 Quod posset zonam solvere virgineam.

CATVLLVS.

Egregium narras mira pietate parentem,
 Qui ipse sui gnati minxerit in gremium. 30

V. 20. *namque illam* — attigerat Stat. *non qui illam vir prior attigerit* Vossius, accedente Vulpio. *namque illam vir prior attigerat* Graev. v. not.
 V. 22. *sustulit hanc tunicam* in omnibus MSS. Stat. unde ille coniectat: *Nunquam se media sustulit hinc tunica.* V. 23. *ipsius* in nonnullis. *illa* sui tentat Scaliger. V. 25. *tecto* — amore in quibusdam MSS. Stat.
 V. 27. *Quaerendumque nec unde foret* Parthen. Voss. Vulp. *Ne quaerendum aliunde foret* Gryph. Muretus. *Et quaerendum unde foret* in omnibus MSS. Stat. qui primum vidit, particulam *unde* geminandam esse. *Et quaerendum aliunde foret* editor Cantabr. Graev. V. 30. *imminxerit* in

V. 20. *Non illam.* Suspectam hanc lectionem esse, apparet ex *Var. Lect.* Equidem legendum puto: *Nunquam illam*, quod facile ex corruptis lectionibus elici potest; et sic oratio multo fit concinnior et gravior ob repetitionem particulae *nunquam* in versu 22.

V. 21. *sicala* gladiolus, diminutivum a *sica*. Similes locutiones, quibus pars, qua viri sumus, petulanter exprimitur, non gravatus est, e penu sua depromere Vulpus. cf. Stat.

V. 24. *conscelerasse domum*, cf. supra Carm. LXIV, 405.

V. 25. *carco amore*, quò quis ad explendam libidinem, nulla

legum humanarum ratione, habita, caecus agitur.

V. 26. *Seu quod iners sterili semine natus erat*, quod virum se praestare non poterat.

V. 27 — 28. *Sensus:* Et alius quispiam, undecumque tandem foret, exquiri debebat, qui ad eripiendam virginitatem nervosior, b. e. vi mascula magis instructus esset. *nervosius* hinc Graecis *νεύρον*, *τὸ νιδίον*. — *zonam solvere* vid. quod laudavimus supra ad Carmen LXI, 53 et II, 13.

V. 30. *Qui ipse* etc. qui cum nuru sua adeo concubauerit. Si quis exempla rem obscenam illustrantia desiderat, adeat ad h. l. Interpretes et conferat Pers. Sat. VI, 73.

IANVA.

Atqui non solum hoc se dicit cognitum habere

Brixia, Cycnaeae supposita speculae,
Flavus quam molli percurrit flumine Mela,

Brixia, Veronae mater amata meae:
Sed de Posthumio, et Corneli narrat amore, 35

uno Statii. V. 31. *Atqui non solum hunc* (se impium et libidinosum patrem) Gryph. Muret. Graev. V. 32. *Chinaea* — *specula* Venett. Gryph. Cantabrig. *Chinaeae* — *speculae* Muretus et alii: nostram lectionem defendit Vulpinus. vid. not. *suppositum in specula* vel *supposita in specula* in nonnullis, haud dubie versus fulciendi causa, sed syllaba brevis, sequenti syllaba cum *sp* incipiente, producitur. Exempla conguessit Vulpinus ad Tibull. I, 5, 28. V. 33. 34. Hos duos versus spurios et mala manu importatos esse, quod non solum historiarum veritati, sed etiam linguae latinae proprietati, atque omnino elegantiae Catulli repugnent, acriter contendit Scipio Maffei in libello Italico, quem edidit: *De antiqua Veronae conditione*, sed eosdem in fidem suam recepit et innotas a Maffei difficultates eleganter et docte expedire studuit Paulus Galearius in Opusculo inscripto: *Parere intorno all'antico stato de' Cenomani ed ai loro confini*. Utriusque argumenta proposuit et diligenter examinavit ad h. l. Vulpinus, qui in sententiam Galeardi discedens dignos omnino hos versus Catullo esse magno eruditionis apparatu et idoneis argumentis ostendit. pro *percurrit* in v. 33 male legitur in nonnullis *praeurrit*, ut docet Wesselingius in notis laudatus. V. 35. *Postumii* in

V. 31. seqq. Sensus: Atqui non huius nefandae libidinis tantum testem se profitetur Brixia, sed eadem quoque de adulterio cum Posthumio et Cornelio facto narrat — *Brixia* (nunc *Brescia*, ut notat Cellar. Geogr. Antiq. II, c. 9.) caput gentis *Cenomani* appellatur a Livio XXXII, 30. Describitur iam Brixia primum a situ; *Cycnaeae* *supposita speculae* h. e. *arci* vel *colli*; ponamus in hanc rem verba, quae Vulpinus ex libello *Ioannis Chrysostomi Zanchii de Origine Orobiorum sive Cenomanorum ad Petrum Bembum* lib. II, protulit: *Declarare*, scribit ille, nobis voluit poeta lepidissimus, prin-

cipem illius arcis, summo in collis cacumine positae, fundatorem ac conditorem fuisse Cydnum, illum Liguris filium, quem Graeci Cyenum vocant, quae ad Caesaris usque tempora proprio nomine ab auctore Cycnaea specula cognominaretur, non Cichonia aut Chinnea, ut in libris minus accurate scriptis reperiri solet. — Collem ipsum Brixiae imminente hodie vocari *Cigneo*; ex *Heliae Capreoli Monumentis Brixianis* refert laudatus a Vulpio Paulus Galearius in *Observationibus ad priscam Inscriptionem*, aliasque *Brixianas antiquitates*, editis in *Volumine XXX. Epheme-*

Cum quibus illa malum fecit adulterium.
 Dixerit hic aliquis: Qui tu isthaec, ianua, nosti,
 Quoi nunquam domini limine abesse licet.
 Nec populum auscultare: sed huic suffixa tigillo
 Tantum operire soles, aut aperire domum? 40
 Saepe illam audiui furtiva voce loquentem
 Solam cum ancillis haec sua flagitia,
 Nomine dicentem, quos diximus: utpote quae mi
 Speraret nec linguam esse, nec auriculam.
 Praeterea addebat quemdam, quem dicere nolo 45
 Nomine, ne tollat rubra supercilia.

nonnullis. V. 37. *Quid? tu isthaec* in MSS. Statii, non male. V. 38. *di-
 vim limine* ex libris melioribus profert Vossius, et intelligit Penates vel
 Lares. V. 39. *haec suffixa tigillo* in MSS. Statii V. 42. *Solam consiliis*
vel conciliis in editis antiquis, nude Manutius legendum suspicatus est
consiliis, adstipulantibus Mureto et Scaligero; quos secuti sunt Cantabr.
 et Graev. et vere diminutivorum non maxime delectatur Catullus. At
 Vossius legi iubet *Caecilii*, h. e. agnatis Caecilii, cuius mentio facta est
 verso 9, et sic legebat iam Parthenius; nec incommoda videtur nostra
 lectio, quam protulit Statius. V. 44. *Speret nec* in omnibus MSS. Statii
 et Codice Patavino, unde ad versum fulciendam Statius verba transponit
 sic: *Nec linguam speret*: sed neque Vossium, neque Vulpium hinc post
linguam offendit, nec adeo, puto, Catulli lectorem offedere debet; in-
 terim dedimus lectionem vulgatam. V. 45. *ardebat* in quibusdam.

ridum Literatorum Itatorum,
 Articulo II. deinde, ut solent
 poëtae in describendis urbibus,
 a flumine *Mela*, qui olim Bri-
 xiam alluebat, nunc vero circi-
 ter millia passuum ab urbe abest.
 vid. Wesseling. ad Antonini Iti-
 ner. p. 552. — *flavus* ab arenarum
 flavo colore. vid. Schrader. ad
 Masaeum p. 269. *molli flumine*,
 vocatur flumen *molle*, quamvis
 erat torrens rapidus; sed hoc fit
 ex more poëtarum, sic *Ladon*
 ab Ovid. Met. I, 702. *placidus*
 vocatur, cum esset flumen rapi-
 dissimum; et *Hebrus* a Virg.
 Aen. I, 321. *celer*, cum esset

per se tardissimus; dicitur deni-
 que *Brixia* Veronae, ubi res
 agitur, *mater*, vel quod esset,
 ut Statius observat, urbs Brixia
 vetustior, vel quod inde coloni
 multi commigrassent, vel quod
 esset Cenomanorum metropolis.
 Vulpius comparat cum nostro
 Epigramma Callimachi XXVII.
 Καλλιγὰ κρηναίησι, τὸ δ' ὄριον αἶμα
 θίγη, Μίτρα δὲ λυγροῦ παρὰ τοῦ ἀπείρητος
 et alia exempla, ubi *mater*, *μίτρα*,
 de urbibus sic usurpatur, et grae-
 cis scriptoribus profert.

V. 42. vid. Var. Lect.

V. 46. *Ne tollat rubra sup.* ne
 exasperetur ira, quam sublata et

CATUL. Carmin.

M in

Longus homo est, magnas quoi lites intulit olim
Falsum mendaci ventre puerperium.

attracta supercilia prae se ferunt.
cf. Douza Fil. ad h. l.

V. 47. *Longus*, longiori corporis figura notare simul videtur animi stuporem. cf. infr. Carm. LXXXVI, 4.

V. 48. *Falsum mendaci ventre puerperium*, vel quod adoptare vellet prolem adulterinam et illegitimam, vel quod ipse adultério conceptus, homini locupletis suppositus esset.

CARMEN LXVIII.

AD MANLIUM.

Catullus Manlio, (de quo vid. supra Argumentum ad Carm. LXI.) respondens ad eius literas, in quibus ille de acerbo quodam, quem expertus fuerat, casu multum et misere questus fuerat, et doloris sui leniendi gratia munera Musarum et Veneris h. e. carmen quoddam consolatorium et amatorium a poeta nostro petierat, hoc carmine declarat, se, licet ex eo quod officium amicitiae in re tristi a se exigat, non sine magna voluptate, quam in amicitia sua ponat, cognoverit fiduciam, tamen, cum ipse gravissimo ob fratris dulcissimi mortem dolore nunc oppressus sit, qui omne Musarum studium et omnes animi delicias abstulerit et de tota mente fugaverit, nullo modo huic officio satisfacere posse. Ne vero hac excusatione ingrati animi suspicionem apud Manlium moveat, ipse praedicat, quot et quantis obstrictus illi teneatur beneficiis, et his nominibus Musis eum per omnes terras celebrandum commendat. Inprimis extollit insigne eius studium, quo olim puellae, quam perditae anabat, usum sibi concesserit; quam eodem amoris ardore in domo Manlii sibi apparuisse canit, quo olim Protesilao in domum eius deducta apparuisse dicitur Laodamia, cuius fabulam fusius hac occasione sibi explicandam sumit; qua enarrata cum bonis votis pro salute Manlii et totius eius domus nuncupatis, carmen finit. — Quod supra Carm. LXIV de longioribus poetae nostri digressionibus animadversum et reprehensum fuit a viris doctis idem valet de intexta huic carmini fabula Laodamiae, quae, quo maiorem carminis partem occupat, eo

magis lectorum animos ab ipsa re ad quam scribendam poëta accesserat, avertit. Nemo certe in eo carmine, in quo poëta ob internum animi dolorem, nullum plane iam se eum Musis commercium habere fatetur, longiorem fabulae cuiusdam descriptionem expectat, sed, si cogitamus, fabulam Laodamiae ita esse comparatam, ut docere possit alios, quam saepe amor ferventissimus interrumpi soleat; Catullus pro animi sui dolore in huius fabulae contemplatione et consideratione acquiescere et uberius eius expositione tam sibi, quam Manlio, interrupti amoris dolore laboranti, aliquid solatii petisse, putari potest. — Ipsa fabula autem tam egregium in Catullo nostro nacta est interpretem, ut, sive opportuno, sive importuno loco ab eo tractata fuisse censeatur, digna certe, quae ad omnem posteritatem propagetur, habenda sit. Muretus quidem, interponens suum de hoc carmine iudicium, pulcherrima omnino, inquit, haec Elegia est, atque haud scio, an ulla pulchrior in omni Latina lingua reperiri queat. Nam et dictio purissima est, et mira quaedam affectuum varietate permixta oratio, et tot ubique aspersa verborum ac sententiarum lumina, ut ex hoc uno poemate perspicere liceat, quantum Catullus ceteris in hoc genere omnibus praestare potuerit, si vim ingenii sui ad illud excolendum contulisset. — Separatum hoc carmen edidit et tanquam specimen futurae editionis Catulli proposuit, Celebre apud Batavos Nomen, Santenius (Lugd. Batavorum 1788, 4.) cuius cura in nova, quam adornaturus est, editione spectare potissimum videtur eo, ut librorum MSS. et editionum principum usu et collatione spurias lectiones investiget et tollat, genuinas autem revocet et constituat; quo quidem studio quam praeclare Vir tam eruditionis quam librorum copia instructus de Catullo meritus sit, dicere nihil attinet. Non parum igitur in huius carminis recensione iuvat nos opera Santenii, cui, non nisi iis omissis lectionibus, ex quibus nihil sani extricari posse videbatur, omnis fere a nobis subiecta debetur lectionis varietas. Sed cum opus sit, si cum fiducia quadam de germana poëtae nostri lectione iudicare et originem corruptarum lectionum exquirere volumus, ut auctoritas, vetustas et bonitas librorum tam scriptorum, quam expressorum diligenter examinetur, et eorum ordo pro sua cuiusque dote et virtute constituitur, non dubitamus, quin has critices in recensendo Catullo partes Santenius egregie expleturus sit.

Quod mihi fortuna, casuque oppressus acerbo,
 Conscriptum hoc lacrimis mittis epistolium,
 Naufragum ut eiectum spumantibus aequoris undis
 Sublevem, et a mortis limine restituam:
 Quem neque sancta Venus molli requiescere somno 5
 Desertum in lecto coelibe perpetitur;
 Nec veterum dulci scriptorum carmine Musae
 Oblectant, quum mens anxia pervigilat:
 Id gratum est mihi, me quoniam tibi ducis amicum,
 Muneraque et Musarum hinc petis, et Veneris. 10

Ad Manlium. In scribendo hoc nomine libri MSS. et editi. veteres minime in modum discrepant; scribitur enim modo *Malius*, modo *Mallius*, modo *Manlius*, modo *Allius*; eadem huius nominis confusio est in aliis scriptoribus. vid. quos laudat Santenius. V. 1. *Quid* in quatuor MSS. Sant. Quo ex uno profert Voss. utrumque male; evincit enim nostram lectionem v. 9. V. 2. *conscriptum* vult Schraderus; sed quis non sentit, multo gravius esse *conscriptum*? — hoc omisum est in edit. Muret. V. 3. *Naufragi* coniecit Heinsius, ut ad *aequoris* referatur. pro ut male in nonnullis et. V. 6. *thalamo* pro *lecto* iu edit. Stat. haud dubie ex errore. V. 8. *pervigilet* male Scaliger. V. 9. *dicis* in triginta codicibus et editi. quatuor prioribus offendit Santenius. Magis quidem arridet et multo convenientior videtur nostra lectio *ducis*, quam primus Calpurnius vulgavit, sed haud inepte quoque explicari potest *me dicis* pro: me declaras, me alloqueris ut tuum amicum in hac epistola; confusa autem sunt sexcenties a librariis *ducere* et *ducere*. cf. supra Var. Lect. ad Carm. VIII, 4. V. 10. et priori loco omisum est in Codice Hamb. et Charta

V. 1. *Casuque opp. acerb.* amoris, cui adhuc indulserat, fructibus privatum fuisse hoc acerbo casu Manlium, apparet ex v. 6. Multa autem audent, ut cum Scaligero et Vulpio de inimicitia potius inter Manlium et eius amicam orta, quam cum Parthenio de eius uxoris Iuliae morte cogitemus. Sic Manlius v. 3. dicitur *naufragus* haud dubie, quod in amore fecerat naufragium, h. e. expulsus fuerat a puella. Nec, ut alia taceam, Manlium de morte uxoris do-

lentem munera Veneris a Catullo petiisse, facile tibi persuadeas.

V. 2. *Hoc*, huius argumenti, in quo hoc postulas.

V. 4. *Restituam.* imitatus est Nostrum, ut monuit iam Muretus, Virgilius in *Culice* v. 223. — cum te Restitui superis leti iam limine ab ipso.

V. 5. *Sancta Venus* cf. supr. ad Carm. XXXVI, 3.

V. 6. *Desertum in lecto coelibe* solum et derelictum in lecto viduo et vacuo; plenius pro: in

Sed tibi ne mea sint ignota incommoda, Manli,
 Neu me odisse putes hospitis officium :
 Accipe, queis merseer fortunae fluctibus ipse,
 Ne amplius a misero dona beata petas.
 Tempore quo primum vestis mihi tradita pura est, 15
 Iucundum quum aetas florida ver ageret,
 Multa satis lusi, non est Dea nescia nostri,
 Quae dulcem curis miscet amaritiem.
 Sed totum hoc studium luctu fraterna mihi mors
 Abstulit. O misero frater adempte mihi. 20
 Tu mea, tu moriens fregisti commoda, frater :

Reg. at in exemplari Bibl. Leid. totus versus legitur sic: *Munera Musarumque hinc petis hinc Feneris*. V. 12. *hospitis* tentabat Schraderus. sed cf. v. 68. V. 13. *Aspice* in quibusdam: saepe enim in *adspicere* et *accipere* peccarunt librarii, vid. Nic. Heins. ad Claudian. in Eutrop. I, v. 485, et Brouekhusius ad Propert. II, 13, 29. *qui* in uno Mediolanensi. quid Nanianus. *quam* laudat Crinitus in vita Catulli. *verser* in alio Mediolanensi et Bodleiano. V. 20. *Absidit* dedit ex vetere, ut ait, scriptura Scaliger; sed nostram lectionem auctoritate et consensu MSS. octo et viginti st. editt. ante Scaligerum excusarum confirmavit Santenius.

lecto deserto. sic cubile desertum v. 29.

V. 12. *Hospitis officium*, quod hospes ab hospite ex hospitii iure exigere potest; ergo non amicitiae tantum, sed hospitii quoque vinculo Noster cum Manlio coniunctus fuit.

V. 13. *Queis m. fort. fl. ipse* nota et elegans fortunae adversae imago, maris impetuosius instar corripientis et voragine sua absorbentis miseros. *Natius* comparat Horat. Epist. I, 2, 22.

V. 14. *dona beata*, qualia non nisi a beatis, h. e. secunda fortuna utentibus, peti debent.

V. 15-16. Expende ornatum vulgaris sententiae: cum adhuc essem adolescens. *Vestis pura*

est toga virilis, ita vocata, quia tota alba fuit, quam, deposita praetexta, sumere fere solebant adolescentes anno aetatis decimo sexto, ut in vulgus notum est. Ad vers. minorem illustrandum varia ex graecis scriptoribus exempla congegit Statius.

V. 18. *Quae d. c. m. a. cf.* quae in hanc sententiam notavimus supra ad Carm. LXIV. v. 95.

V. 19. *Luctu fraterna mors abst.* exquisitiore forma pro: luctus fraternae mortis.

V. 21. Nostrum ante oculos habuit *Lotichius* Lib. III. Eleg. 6, v. 39, 40. *Tu studium lususque meos, tu gaudia vitae Omnia fregisti morte, Subare, tua,*

Tecum una tota est nostra sepulta domus:
 Omnia tecum una perierunt gaudia nostra,
 Quae tuus in vita dulcis alebat amor.
 Quoius ego interitu tota de mente fugavi 25
 Haec studia, atque omnes delicias animi.
 Quare, quod scribis: *Veronae turpe Catullo*
Esse, quod hic quisquis de meliore nota
Frigida deserto tepefecit membra cubili:
 Id, Manli, non est turpe; magis miserum est. 30

V. 27. *quae scribis* in uno Voss. V. 28. *quisque* in Cod. Leid. n. 13. *quisquam* dedit Muretus. In fine versus Excerpta Perrei addunt est. V. 30. *tepefiant* in quibusdam. *tepefiant* in ultimo libro Vossii, unde Schraderus faciebat *tepefiat*, nimirum quoad membra. *tepefactat* in

V. 22. Tecum omne simul, quo domus nostra nitebatur, sepultum est praesidium, omnis gentis nostrae honor extinctus, omnis a consanguinitate nobis parva felicitas sublata est; quam graviter ad miserationem movendam!

V. 23. Omnia – nostra. Hunc versum uno tantum mutato verbo suum fecit Lotichius Ecl. I, v. 32. Omnia tecum una fugerunt gaudia nostra.

V. 24. Quae tuus in vita etc. In hanc sententiam Eldickius comparat Euripid. Alcest. v. 345. *Εὐ γὰρ περ τίσις ἐλπίς ἔστιν ἄνθρω*

V. 27–30. Seusus est: Quare, quod scribis, turpitudini esse Catullo, Veronae iam commoranti, quod Romae (hic) quilibet nobilior vel beator frigida in cubili deserto membra fovere, h. e. cum puella a Catullo deserta consuescere solet, id, Manli, non turpe magis, quam miserum est, (quia causa deserti et intermissi amoris fuit gravis dolor et

luctus.) – Ponit nimirum poeta ipsa verba, quibus Manlius in missa ad se de hac re epistola usus fuerat; unde facile intelligitur, cur in versu 28. hic et v. 29. *tepefecit* (h. e. tepefacere solet) scripserit. Quod quidem, ut statim in lectorum oculos incurreret, alia literarum forma hunc locum excudendum curavi. – *quisquis*, nisi in fine versus additur est, iam pro *quisque*, quilibet positum est. et sic *quisquis* pro *quisque* apud ipsam Cicconem occurrit ad Div. VI, 1. Nam etsi, quocumque in loco *quisquis* est, idem est et sensus: eodem modo *quidquid* pro *quidque* in Oratione pro Cluentio c. 19. ut *quidquid* ego apprehenderam. et Livius XXXIII, 27. §. 13. *generosum in sua quidquid sede gignitur*. Hinc quoque fortasse explicari potest conelamatus ille locus Virgilianus Eclog. III, 109. 110: *Et vitula tu dignus, et hic: et quisquis amores Aut metuet dulces, aut*

Ignosces igitur, si, quae mihi luctus aduenit,
 Haec tibi non tribuo munera, quum nequeo.
 Nam, quod scriptorum non magna est copia apud me,
 Hoc fit, quod Romae vivimus: illa domus;
 Illa mihi sedes, illic mea carpitur aetas: 35
 Huc una ex multis capsula me sequitur.
 Quod cum ita sit, nolim statuas, nos mente maligna
 Id facere, aut animo non satis ingenuo;
 Quod tibi non utriusque petiti copia facta est:

Excerptis Franc. Cacciae. placet haec lectio praeceteris. V. 32. *Ex quom nequeo*, quod in Codice quodam et editione vetusta invenerat, fecit Heinsius *quom nequeo*, parum commode. V. 34. *quum Romae* in Collationibus et Excerptis quorundam. V. 35. *mihi*, quod pro *mea* in editionem Ald. 1502 inductum fuerat, iam ab aliis reiectum est. V. 36. *e* in nonnullis. V. 37. *me pro nos* in edit. Ald. 1502, unde ab aliis receptum est; sed nos tenentur omnes MSS. et edd. antiquissimae, quibus usus est Santenius. V. 39. *petiti* ex conjectura Parthenii, quem plures secuti sunt, nam eiusmodi aliquid flagitat fere utriusque. — *Quod tibi non prius naque petenti* parum feliciter tentat Heinsius. pro *facta* est legitur in quibusdam libris MSS. *posita* est, quod recepit Vossius. alias corruptas lectiones recensuit Santenius, ex quibus vix extrices lectionem nostrae

experietur amarus. Dubitat quidem adhuc de huius loci integritate Summus Heynius, nec unquam commodum et rationibus grammaticis consentaneum sensum inde elici posse existimat; et sane, ut nunc leguntur verba, inextricabili laborant difficultate. Sed omnis difficultas tolli posse mihi videtur mutata copula et ante *quisquis* in *sic*, et pro *metuet* et *experietur* recepta lectione, quae est in edit. V. cnet. *metuat* et *experiat*, hoc sensu: uterque dignus est, qui positum pretium, vitalem, accipiat; *sic* (vestro exemplo) *quisquis* (quisque, quilibet alius) aut metum in felici, aut amaritum in infelici amore canendo

exprimat; utrumque autem ab utroque pastore alternis expressum est.

V. 34. *Hoc fit, quod Romae vivimus*, causa est ea, quod proprium mihi domicilium Romae est, ubi omnis nostra servatur suppellex libraria.

V. 36. *Huc*, Roma inde Veronam. — *capsula* librorum et scriptorum theca et receptaculum, unde, qui libros in capsula gestando pueros nobiliores in ludum litterarium euntes sequebantur, dicti sunt *capsarii*. vid. Turneb. ad Sueton. Ner. 36.

V. 39. *utriusque petiti*, (vid. Var. Lect.) utriusque rei, quam a me petisti. cf. v. 10.

Ultro ego deferrem, copia si qua foret. 40
 Non possum reticere, Deae, qua Manlius in re
 Iuverit, aut quantis iuverit officiis;
 Ne fugiens seclis obliviscentibus aetas
 Illius hoc caeca nocte tegat studium.
 Sed dicam vobis. Vos porro dicite multis 45
 Millibus et facite haec charta loquatur anus.

*

*

*

praeferebam. V. 40. *differrem* male in libris MSS. et editt. vett.
 V. 41. *quam* pro qua recepit Santenius, quod in plus quam triginta Codd.
 et multis editt. antiquissimis invenerat; sed ex meo sensu multo aptius
 et verius est *qua*, quod in duobus Codd. Saibantia et aliis reperitur,
 nam rem ipsam, in qua expertus sit Manlii auxilium, Catullus refert.
 Commentum Scaligeri *Quam me Albius* iam ab aliis explosum est.
 V. 43. Nec in duabus principibus Venett. et septemdecim Codd. Santenii;
 sed non raro in scribendis particulis *ne* et *nec* peccarunt librarii. VV.
 DD. quos laudat Drackenborch. ad Liv. I, 10, 3. Tom. I, p. 53. adde
 Bentlei. ad Horat. Sat. II, 3, 262. V. 46. et *facite hoc fama loquatur anus*
 volebat Fruterius. pro *charta* perperam in plurimis libris MSS. *certa* vel
curva, unde Achilles Statius tentabat *oera*; sed *charta* est in optimo codice
 olim Ducis de la Valliere, nunc Santenii, et confirmatur imitatione
 Martialis. XII, 4. *** In plerisque Codd. antiquis hic est *lucuna*, quae

V. 40. *deferrem* offerrem, ut
 saepe apud Cicronem. vide
 exempla in Ernesti Clave Cic.
 s. v. *deferre*.

V. 41. Eodem tempore, quo
 poeta Manlii precibus se satisfacere non posse declarat, opportune eius animo obversantur accepta ab eo beneficia. Convertit autem se ad eas deas, h. e. Musas, quibus, ut Theocritus canit, (Idyll. XVI, 1, 2.) cura est, *ἐπεὶ κερταῖον αἰὲν ἀνθρώπων*, et eorum nomina aeternitati consecrare.

V. 42. *Iuverit* sc. me.

V. 43. Ne ulla usquam haec
 eius de merita obliteret oblivio;
 expende, quam egregie poeta

hanc sententiam exornaverit.

V. 45. Novo exemplo poeta
 iam Musis canendi materiam suggerit, quam alias Musae poetis suggerere solent. Causam huius novitatis repete ab eius dolore, in quo, quas ipse sustinere nequit partes, lepide Musis delegat.

V. 46. *charta loquatur anus*, olim cum charta fuerit vetusta, intellige carmina ad posteritatem propaganda; sic *anus* passim adiective ponitur; exempla vide apud Vulpium, cf. supra ad Carm. IX, 4. Expressum hoc esse ex Fragment. Aeschyli *ὅς τις γίγνηται γράμματα* indicavit Valckenarius ad Euripid. Phoeniss. v. 103. p. 38. Santenius in haec

Notescatque magis mortuus, atque magis:
 Ne tenuem texens sublimis aranea telam,
 Deserto in Manli nomine opus faciat. 50
 Nam, mihi quam dederit duplex Amathusia curam,
 Scitis, et in quo me corruerit genere:

in Datiuo et octodecim aliis Codd. apud Santenium expleta est sic: *Omnibus et trivius vulgatur fabula passim*, in octo aliis Codd. ceterisque editionibus omnibus: *Omnibus inque locis celebretur fama sepulti*. V. 49. *Nec* reposuit Santenius multorum librorum MSS. et editt. antiquarum auctoritate commotus; mihi oratio postulare videtur *ne*, cf. ad v. 43. V. 50. *In deserto Auli* ex conjectura Marcilii, quam amplexus est Vulp. in nomine *Manli* mirum in modum discrepant MSS. vid. Santenium. V. 51. *Amatutia* in Cod. Saibantis, Vallieriano et secunda Veneta. *Amatuntia* in primo Mediceo et editt. antiquioribus. sed formam *Amathusia* praefert Heinsius ad Ovid. Amor. III, 15, 15, ut sic est in omnibus fere editt. Santenii. V. 52. *torruerit* Palatinus membranaceus et Commelinianus apud Santenium, quam lectionem probant Statius, Vulpius et alii. Sed *corruerit* exstat in sex et viginti Codicibus Santenii et omnibus editionibus antiquis, quod sumendum est active pro: prostraverit, pessumdederit; quod quamvis paulo insolentius a Catullo dictum videri possit, idem tamen vim amoris, cui quis succumbit, vel quo quis prosternitur, graviter de-

rem laudat *Touppium* ad Theocritum Tom. II, p. 394.

V. 49-50. *Ne tenuem texens sublimis aranea* etc. Nota imago de rebus neglectis et in situ et squalore iacentibus. cf. *Brouckhus.* ad Propert. III, 4, 33. et supra ad Carm. XIII, 8. *aranea sublimis* telam suam in sublimioribus locis suspendens. *Des. in Manli nom. opus faciat*, neglectam Manlii nomen, ubi illud scriptam est. textura obducit.

V. 51. *duplex Amathusia*. Multiplicem duplex Venus ab interpretibus ad hunc locum nata est explicationem, quam ita a Catullo vocatam putant, vel, quod sit fallax et dolosa, ut dicitur *duplex Ulysses* apud Horat. Od. I, 6, 7. vel quod ama-

toribus modo propitiam modo iratam se praebat; vel quod Catullum ad duas puellas amandas pellexerit: vel quod Catullus utriusque sexus amore flagravisset: vel quod gemina sit Venus; *vulgaris civis* et *coelestis civis*: vel quod Veneris tam maris, quam teminae effigies barbata in Amathunte culta fuerit, ad quam poeta respexisse videri possit. — Mihi quidem ideo iam Amathusia dicta a Catullo videtur *duplex*, quod dea in puellae, quam desperabat Noster, amore, non ipsi uni tantum, sed alii simul favebat, h. e. quod eandem, quam amabat, cum alio coniunxerat; cf. v. 135 et 146. et sic *duplex* habet fere notitiam fallacine.

V. 52. *in quo genere*, in quam gravi amoris genere; quale est

CATUL. Carm.

N n

Cum tantum arderem, quantum Trinacria rupes,
 Lymphaque in Oetaeis Malia Thermopylis;
 Moesta neque assiduo tabescere lumina fletu 55
 Cessarent, tristisque imbre madere genae.
 Qualis in aërii pellucens vertice montis
 Rivus muscoso prosilit e lapide:

scribit; huc pertinet locus Horatii Od. I, 19, 9. *In me tota ruens Venus.* quid? si ad hoc exemplum una transposita vocula versus legatur sic: *Scitis et in me quo corruerit genere.* Quod si autem ex norma Criticorum lectio difficilior praeferrī debet faciliori, iam ex hac ratione verior habenda est lectio *corruerit*; nec me movet, quod *torruerit* magis conveniat versui sequenti, ut observat Turnebus in *Advers.* XVI, cap. 1, cum et nostra lectione bene nexus constet. *corpuerit* pro *corripuerit* coniecit Marklandus in notis ineditis apud Santenium, *torruerit cinere* vult Heinaius. *in qua me torruerit Venere* ingeniose emendat Schraderus, modo in versu maiori *Anathusia* non praecederet. V. 54. Pro *Lympha* in uno Vaticano *Phda* haud dubie ex interpretatione. pro *Oetaeis* varia in variis libris offeruntur lectionum monstra; vid. Santen. Eodem modo libri variant in *Malia*, quae lectio certe post Parthenium non impuguari debebat. vid. not. *Lamia* tentabat Taurellus. Sed Vossius importavit *Daulia*, merito hoc nomine iam reprehensus ab Hemsterhusio ad Lucian. T. I, p. 112. V. 55. nec in tribus libris Santenii. V. 58. a lapide in Dattii

illud, ubi ab alio simul amatur puella – *me corruerit* vid. *Var. Lect.*

V. 53. *Trinacria rupes* Aetna in *Sicilia*, quam antiquis a tribus promontoriis, (quae Græcis *ἄκρα*,) Peloro, Pachyno et Lilybaeo dictam esse *Trinacriam*, in vulgus notum est. *Trinacria Aetna* Virgil. Aen. III, 554. ceterum luxuriens poetarum ingenium saepius flammam amoris eam ignibus Aetnaeis comparat. Sic Ovid. Rem. Amor. v. 491. *Quamvis infelix media torreberris Aetna, Frigidior glacie fac videre tuar,* alia exempla dant Statius et Vulpus.

V. 54 Sensus: et quantum ardent thermæ s. aquae calidae in Thermopylis. – Huius aquae

calidae fontes Herculi dicati fuerunt in ipsis Thermopylarum, inde sic dictarum, faucibus sive ingressu, quae a superimpendente illis monte Oeta vocantur *Oetaeae*; ipsa aqua autem dicitur *Malia* ab adiacente regione *Maliensi*, quae *sinum Maliacum* ad Orientem habet. Fusc et erudite hanc rem examinavit Santenius, quem vide.

V. 57. seqq. Hanc elegantissimam cum rivo comparisonem male ad lacrymarum imbrem trahit Muretus, quem eum aliis secuti sunt Vulpus et Santenius, qui loca plane huc non pertinentia in hanc rem ex Homero laudant; nexus institutae comparisonis aperte est hic: quale levamen aestatis tempore lasso et

Qui cum de prona praeceps est valle volutus,
 Per medium densi transit iter populi, 60
 Dulce viatori lasso in sudore levamen,
 Cum gravis exustos aestus hiulcat agros:
 Ac veluti nigro iactatis turbine nautis
 Lenius adspirans aura secunda venit,
 Iam prece Pollucis, iam Castoris implorata: 65
 Tale fuit nobis Manlius auxilium.

codice; sed nemo non praeferebat *e lapide*. V. 59. *de prono colle* suspi-
 cabatur olim Santenius. V. 61. *basso viatori*, quod vitiose in Codd.
 legitur, non dubitavi in fidem suam recipere Vossius. V. 63. *Ilio*
 in omnibus fere MSS. Santenii: in tribus *haec*; sed res ipsa flagitat
Ac. V. 64. *Leniter* in Dallii Cod. m. pr. et Riccard. apud. Sant.
 V. 65. In hoc emendando versu valde laborarunt interpretes, sed sine
 necessitate. vid. not. *Iam prece Polluces*, iam Castorus implorante refin-
 xit Vossius. *Iam face Pollucis*, iam Castoris implorata Anonymus apud

sudanti viatori est dulcis rivus,
 et quale solatium venti secundi
 afflatus nautis tempestate iactatis
 praebet, tale mihi in amore meo
 Manlii fuit auxilium. — *pellucens*
 limpidus. Vulpianus in hac voce
 argutatur.

V. 60. *Per medium densi*
transit iter pop. per mediam
 viam, quam celebrat et frequen-
 tat populus.

V. 61. *Eldickius* bene cum
 Nostro comparat locum *Anytae*
 VII, 3. in *Analectis Vett. Poët.*
 Graec. Brunckii Tom. I, p. 198.
 Περὶ τὴν εἰς ἀπὸς φυχρὸν πλὴν δὲ γῆς
 ἔστιν ἡ λίαν ἐν ἀνέμοις καὶ τὸν
 οὐρανόν. Similiter quoque Oppianus
 Cynog. II, 39: *Ἵνυχρον δ' ἐξ ἀνέμων*
προχέμενον ἔρπονεν ἰδὼς Οἶον κυμαίνον
αὐτὸς, γλαυρὸν τε λαιερῶν. Inprimis
 haec pertinet Epigramma Ascle-
 piadis XX, in *Analectis Vett.*
 Poët. Graec. Brunckii Tom. I,
 p. 205.

V. 64. Praevit in hac com-

paratione, ut Santenius monuit,
 Hom. Iliad. VII, v, 4-7. *Ὡς δὲ*
θεῶς νεύουσιν ἐλθόμενοις Ἰάκωι Οὐρανῷ,
ἰὲν καὶ μετὰ ἑσπέρῃσι διέρχεται Πάριον
δαίμονες, ἀπράτως δ' ἐκὶ γαίης ἰδύμενοι,
ὧς ἄρα τὸ (Hector et Paris)
τρώωνιν ἐλθόμενοις κούρην.

V. 65. *Iam prece P. iam C.*
implor. — *implorata* sc. aura
 secunda, in eusu primo. Tur-
 bae, quas in hoc loco excita-
 verunt interpretes, (vid. *Var.*
Lect.) natae sunt ex male intel-
 lecta voce *implorata*, quam per-
 peram in casu sexto ad *prece*
 retulerunt. Nec vidit hanc frau-
 dem Santenius. — *prece Pollucis*,
 h. e. ad Pollucem. Castor et
 Pollux navigantibus sunt dii σω-
 τῆρες, ut notum. cf. supra ad
 Carm. IV, 27. — *iam* in summo
 periculi discrimine; quo sensu
 eleganter haec particula a poetis
 repeti solet.

V. 66. Similiter Euripides,
 quem laudat Vulpianus, Orest.

Is clausum lato patefecit limite campum,
 Isque domum nobis, isque dedit dominam:
 Ad quam communes exerceremus amores,
 Quo mea se molli candida Diva pede
 Intulit, et trito fulgentem in limine plantam
 Innixa, arguta constitit in solea:
 Coniugis ut quondam flagrans advenit amore,
 Protesilaëam Laodamia domum

70

Santenius. *Iamque ope* Eldickius. V. 67. Quam torpiter librarii aberraverint in voce *clausum*, vid. apud Santenium. V. 72. *constituit solea* in Codicibus fere omnibus et editt. antiquis. Sed dignior Catullo est nostra lectio, ab Aldo iam revocata et auctoritate aliquot praestantissimorum Codd. apud Santenium probata. pro *arguta* Lipsius in Cod. aliquo apprehendit *angusta*. V. 73. *amorem* male in decem MSS. Saut.

v. 725. — — *εἰς τὴν ἐν τῇ αἰσθητικῇ*
καταστάσει τῆς ψυχῆς τῆς αἰσθητικῆς

V. 67. Sensus: Is viam, qua libere et sine impedimento percipere nunc possum amoris fructum hucusque mihi interceptum, patefecit. Elegans imago ab iis translata, qui ex locis angustis et interseptis in apertam planitiem deferuntur.

V. 69. *Ad quam*, in cuius amplexibus. Santenius *quam ad domum* refert, sed tum haud dubie Catullus scripsisset in *qua*. — *communes* *mutuos*.

V. 70. *Quo* refer ad *domum*. — *molli pede* molliiter et delicate posito. Sic *molliia brachia* apud Ovid. Arte Am. I, 595 in re saltatoria de iis, quae cum arte et gratia moventur. *molliiter ire* est apud Propert. II, 12, 24, ubi Vulpio laudatur Incertus poeta ex Anthol. I, c. 67. *Αἰσθητικῇ*, *καταστάσει τῆς ψυχῆς τῆς αἰσθητικῆς*. Haud exigua autem apud veteres pulchritudinis laus in molliori incessu ponebatur. Cf. Vulp.

V. 71. *fulgentem* ab externo ornata; intelligere cum Vulpio possumus aurea vincula.

V. 72. *Innixa*. Similis est, quem laudat, locus Propertii II, 22, 4: *Prosiit in laxa ni-xa pedem solea*. cf. Ovid. Amor. III, 1, 31. et ibi *Burmannum*. — *arguta*, h. e. exigua et concinna. Commode in hanc rem laudat Vulpius Virg. Georg. III, 80. *argutum* equi caput, h. e. exiguum et venustum. — Alii *argutam soleam* explicant de stridula, crepitu et stridore inter ambulandum edente, sed displicet iam huic subiecta notio, nec apud veteres solearum stridor ad deliciarum genus pertinuisse videtur. *Soleae* autem mulierum et hominum delicatarum sunt *calcei*, unde *soleae muliebres* apud Ciceronem Clodio et Verri obiciuntur. Har. Resp. 21. Plura de *soleis* vid. apud Balduinum de calceo antiquo c. XI.

V. 74. *Laodamia*. « *Ea uxor*

Inceptam frustra, nondum cum sanguine sacro 75

Hostia coelestes pacificasset heros.

Nil mihi tam valde placeat, Rhamnusia virgo,

Quod temere invitis suscipiatur heris.

Quam ieiuna pium desideret ara cruorem,

V. 75. pro *Inceptam* Codd. apud Sant. offerunt vel *Incepta et* vel *Incepta ut* vel *Accepta et*, et unus Vossii *Inceptum*. Eldickius coniciebat *Inssessum*. V. 76. *conciliasset* in nonnullis Codd. et editt. sed in plurimis *parificasset*. V. 77. *iam* pro *tam* in Excerptis Perrei ex solemnibus harum particularum confusione. vid. Heins. ad Ovid. Heroid. III, 67. et Brouckhus. ad Propert. II, 7, 1 et 37. *valide* pro *valde* in nonnullis Codd. V. 79. de-

Protesilai fuit, quae quum maritum suum primum ex omnibus Graecis in bello Troiano ab Hectore interfectum esse audisset, nimio illius desiderio contabuit. Sunt, qui dicant, viri umbram ei se in somnis obtulisse, inque illius complexibus ipsam emortuam. Alii, obtinuisse Protesilaum, ut ex inferis, ad visendam uxorem, reverteretur: cumque eam reperisset adiacentem inagunculae, qua viri mortui vultum exprimendum curaverat, petiisse, ut ne sibi amplius superstes esse vellet: tum ipsam, acta per pectus hasta, sibi mortem attulisse. Quod autem tam brevi tempore, marito suo frui, ipsi licuerit, Catullus decorum iram in causa fuisse dicit, quibus ante nuptias sacra rite perpetrata non forent. « Muret. cf. Lucian. DD. M. XXIII, Ovid. Epist. XIII, et Hygin. Fab. CIII et CIV.

V. 75. *Inceptam frustra*, inchoatam frustra, h. e. *imperfectam*, ut vocat Val. Flaccus VI, 659. ubi nimirum nova nupta mox post nuptias fit vidua. *ἄμνη* ipsa Protesilai domo loquens II,

v. 701. vid. inprimis Hemsterhus. ad Lucian. Tom. I, p. 410. adde Potteri Archaeol. Graec. T. II, lib. IV, c. 11. Huc pertinet Diodori Iun. Epigramma IX. in Analectis Vett. Poët. Graec. Brunnii Tom. II, p. 187. *ἄμνη δὲ θάλαμόν τι, καὶ ἔγγυς συμπερικείμενα Κούρι, λιπών, ὁδὸν εἰμὸν ἱερῆς ἁλῶς*. Sic *incepti Hymenaei* de primo coniugii tempore dicuntur Virg. Aen. IV, 316.

V. 76. *Hostia* intellige sacra, *προσάμια*, *γαστήρια*, *προσέλεια*, quae ante nuptias rite institui solebant; vid. Potteri Archaeol. Gr. T. II, lib. IV, c. 11. inprimis, quem laudat Santenius, *Ruhnkenium* ad Timaeum sub voce *προσέλεια*.

V. 77-78. *Rhamnusia virgo*. cf. supra ad Carm. LXIV, 396. et ad Carmen L, 20. — *invitis heris* *ἀνῆστι θεῶν*, *heri*, dii, paulo ante plenius dicuntur *coelestes*. Sententiae respondet notissimus ille locus Virgil. Aen. II, 402: *Heu nihil invitis fas quemquam fidere divis!* ubi cf. Cerdanus.

V. 79. *Quam iei. p. desid. ara cruorem*, pro vulgari: quam sitiens sit ara hostiarum sanguinis.

Docta est amisso Laodamia viro ; 80
 Coniugis ante coacta novi dimittere collum ,
 Quam veniens una atque altera rursus hiems
 Noctibus in longis avidum saturasset amorem ,
 Posset ut abrupto vivere coniugio :
 Quod scibant Parcae non longo tempore abesse , 85
 Si miles muros isset ad Iliacos.
 Nam tum Helenae raptu primores Argiuorum
 Coeperat ad sese Troia ciere viros :
 Troia nefas , commune sepulcrum Europae Asiaeque ,

ficret male in multis. desideret in uno Voss. et edit. Rheg. sic particulae Quod et Quam in hoc et superiori versu mirum in modum turbatae sunt. vid. Santen. V. 81. novum in tredecim Codd. apud Santenium. V. 84. Posset et in Cod. Datiano. Sic in quovis scriptore confusarum particularum ut et exempla exstant. Liviana collegit Draakenborch. ad Liv. Tom. III, p. 409. cf. VV. DD. quos laudat Idem ad Sil. Ital. V, 217. Posset ab inrupto ex uno Cod. protulit et pro ingenio suo probavit Vossius. V. 85. abisse in sexdecim Codicibus et duabus primis Venet. apud Santenium. in aliis abesse, quod pleraeque editt. tenent; saepissime enim inter se confusa sunt a librariis abesse et abisse, ut multis exemplis docet Draakenborch. ad Liv. XXVII, 44. §. 3. Tom. IV, p. 130. cf. et alios ibi laudatos poetarum interpretes. adesse pro adiuturum aequo poese iure legi posse putat Santenius. Quod scibant Parcae non longo tempus abesse coniecit Schraderus. V. 89. Asiae Europaeque praetulit Santenius, plurimorum Codd. auctoritate commotus; sed in novem MSS. apud eundem et omnibus fere editionibus antiquis est: Europae Asiaeque.

V. 81. *Coniugis novi collum* significanter atque oruate pro: *novum coniugem.*

V. 82. *veniens rursus rediens.*

V. 85, 86. Sensus est: Quod quidem triste fatum novi Laodamiae dirumpendi coniugii brevi tempore, cum Protesilaus ad bellum Troianum profectus esset impletum iri, Parcae non ignorabant.

V. 87. *primores Argivor.* cf. supra ad Carm. LXIV, 4.

V. 88. *Troia nefas.* Sustuli

parenthesin, qua vox *nefas*, quae cum *Troia* iungi debet, in plurimis editionibus exhiberi solet. *Troia nefas* est nefaria, nefanda. Plane ita *nefas Helena* pro *nefaria* dicitur a Virgilio Aen. II, 585. et sic *Cleopatra nefas* Aen. VIII, 688. *Europae Asiaeque* cf. Stat.

V. 89. *acerba cinis* genere feminino passim apud optimos scriptores. exempla vid. apud *Burmamnium* Sec. ad Anthol. T. II, p. 32.

Troia virum et virtutum omnium acerba cinis; 90
 Quae nemp̄ et nostro letum miserabile fratri
 Attulit: hei misero frater ademte mihi!
 Hei misero fratri iucundum lumen ademtum:
 Tecum una tota est nostra sepulta domus:
 Omnia tecum una perierunt gaudia nostra, 95
 Quae tuus in vita dulcis alebat amor.
 Quem nunc tam longe non inter nota sepulcra,
 Nec prope cognatos compositum cineres,
 Sed Troia obscena, Troia infelice sepultum

V. 91. Mira est, quibus in variis libris hic versus incedit, formarum varietas, quae omnes ac singulae nec appingi sine molestia, nec lustrari sine taedio possunt; ex horum potiores: *Quae nuper nostro* Passeratius; *Quae nunc et nostro* Marcilius; *Quae, ve, ter nostro* Scaliger in prioro recensione: *Quae, (ve te) nostro* in posteriore; *Quae, vae, vae, et nostro* commodissime Raphaelengius; *Quaemet et id nostro* Vossius, cui adhaeret Vulpius; *Vae mihi, quae et, vel: Quae etiam id* Heinsius, cuius posttorem emendationem recepit Santenins. Varios librariorum errores, a quibus vix elici potest sana lectio, vide apud Santeninum. Ego dedi vulgatam lectionem in plurimis editt. post Aldum repetitam, et facilitate sua se commendantem. V. 94. *Tecum una nostra est tota* in uno libro MS. Vossii, unde ille: *Tecum cum nostra est tota sepulta domus*. V. 97. pro *Quem* in plerisque Codd. *Que*, unde in nonnullis factum est *Quae*. V. 98. Non in uno Voss. V. 99. *sepulchrum* male in quibusdam

V. 91. Fraternalis mortis recordatione, quam refrebat Troiae cogitatio, item poëta abripitur. cf. supra ad Carm. LV, 5. seqq.

V. 93. Dilogiam in hoc versu animadvertit Passeratius, cum *iucundum lumen ademtum* tam ad mortuum quam ad superstitem fratrem referri liceat, nimis acute!

V. 97. *nota sepulcra patria*, avita, *εὐχρῆς μνηστῆρ*. vid. Santen.

V. 98. *compositum*, componi, *εὐχρῆς μνηστῆρ*, proprie dicuntur cineres atque ossa, cum, vasculis suis inclusa, in monumentum condebantur; deinde de toto fu-

nebris apparatus singulisque eius partibus hoc verbum usurpatur. vid. Heyne ad Tibull. III, 2, 26. et Kirchmannus de Funeribus Romanorum III, c. 8.

V. 99. *Troia obscena* abominanda, detestabilis. sic *fames obscena* apud Virg. Aen. III, 367. *omina obscena* apud Cic. Pro Domo c. 55. *ostentum obscenum* Sueton. Galba c. 4. *obscenae flammae* Ovid. Met. IX, 508. nimirum res dicuntur *obscenae*, quas non sine horrore quodam cogitare possumus. Qui *Troiam obscenam* de inauspicato condita interpretantur, paulo altius rem repetunt.

Detinet extremo terra aliena solo. 100
 Ad quam tum properans fertur simul undique pubes
 Graeca penetrales deseruisse focos:
 Ne Paris abducta gavisus libera moecha
 Otia pacato degeret in thalamo.
 Quo tibi tum casu, pulcherrima Laodamia, 105
 Ereptum est vita dulcius atque anima
 Coniugium; tanto te absorbens vortice amoris
 Aestus in abruptum detulerat barathrum;
 Quale ferunt Graii Pheneum prope Cylleneum
 Siccare emulsa pingue palude solum; 110

Codd. et editi. V. 100. *extremo* in quibusdam Santenii; sed recte idem vindicat *extremo*. De confusione vocum *externus* et *extremus* praetert *Brouckhusium* ad Propert. II, 13, 40. quem laudavit Santenius, vide, quibus testimonium denunciat *Drackenborch.* ad Sil. Ital. IX, 209. V. 101. *fertur unde undique pubes* primus *Raphelengius*, ex Lipsii, ut putat Santenius, coniectura, quem secuti sunt alii; sed multorum Codd. auctoritate simul undique tenetur Santenius, quem vide, qui et alias corruptas lectiones recenset. *fertur lecta undique pubes* non male tentat *Eldickius*. V. 102. *deus* pro *focos* probat *Vossius* et *Davinius* ad Cic. Nat. Deor. II, 27. sed plurimi Codd. stant pro *focos*. V. 103. *Nec vitiose* in tredecim Codd. Santenii; *Neu* in *Commeliniano* et *Beluziano*, quod ferri potest. V. 108. *depulerat* ingeniose *Heinsius*. V. 109. In plurimis Codd. sine aspiratione *Peneum* vel *Peneum* — errores librarium in voce *Cylleneum* vide apud *Sant.* multi tamen libri MSS. genuinam lectionem *Cylleneum* servant. *Peneum* propter *amoenum* tentabat *Parthenius*, quem nonnulli secuti sunt. V. 110. *Siccari* in omnibus Codd. et

V. 100. *Detinet arigu*, vide de hac voce *Observatt. Miscell.* Tom. I, p. 15. — *extremo*, longe remoto, nisi de littore, quo frater Catulli sepultus fuit, (cf. supra *Carm.* LXV, 7.) cum *Vulpio* cogitare malis.

V. 102. *penetrales*, quia foci in interiore aedium parte erant. *Eldickius* cum hoc loco comparat *Bionem* *Idyll.* XV, 9. seqq.

V. 107–112. *Coniugium* pro coniuge, ut apud *Virgil.* *Aen.* II, 579. *Propert.* III, 13, 20. et

passim. Sic *servitium* pro servo et *latrocinium* pro latrone apud *Ciceronem*. — *tanto te absorbens* etc. Sensus et nexus totius loci est hic: Amor enim tuus erga *Protesilaum* tam profundus fuit, quam profundum fuisse dicitur illud *barathrum*, quod ab *Hercule* olim in imo monte excisum agros prope urbem *Pheneum* aquis paludosis purgasse *Graeci* perhibent. — Graphice igitur describit poeta, quem *Graeci* dicunt *ῥαβδὸς ἰσχυρῆς*, iam videamus

Quod quondam caesis montis fodisse medullis
 Audit falsiparens Amphitryoniades:
 Tempore quo certa Stymphalia monstra sagitta

editt. pro quo olim iam *siccare* legendum esse suspicabar; barathrum enim non siccatur, sed siccatur paludosa loca. vid. not. nunc video ex nota Santenii, idem in mentem venisse Schraderum Emendat. p. 17. non dubitavi autem apertum vitium tollere et lectionem, quam ipsa res flagitat, in textum recipere. Pro *pingue* idem Schraderus malebat *putre*. V. 111. *fodisse* perperam in Leidensi et uno Saibantis. V. 112. *Audet* in omnibus fere MSS. et editionibus antiquioribus, quod explicant: *audebat, ausus est*. — *fodisse* autem in versu maiori pro *fodere* sumunt; quod quam durum sit, quilibet facile sentit. *ausus* exhibent editt. Gryph. Muret. et aliae. Equidem iuvenis adhuc, cum primum in hunc locum incidissem, iam tum pro *Audet* reponendum esse conieceram *audit*; quamvis hic verbi usus non satis poeta dignus mihi videbatur; sed nunc eo minus de huius emendationis necessitate dubito, cum eandem a tribus aliis, a Palmatio in Spicil. p. 716. ab Anonymo quodam in exemplari Gronoviano et

de singulis. *tanto te refer* eo, quod coniux ei vita et anima dulcior fuit. *barathrum* proprie de profundo illo apud Athenas loco subterraneo, in quem praecipitabantur scelerati; deinde de qualibet immensa voragine. — Opportune cum hac amoris in altam voraginem detrudentis miseros descriptione comparat Vulp. Fragmentum Anacreontis, quod exstat apud Hephaest. p. 40. et in editt. Fischeri p. 269. p. 8. — *χαμπεῖς ἐλευεὶ ἐν χαράδρῃ*. — Quale sc. barathrum *Grati* ferunt *siccare* h. e. exsiccare, purgare, (non *siccari*, vide *Vnr. Lect.* nam sic scribi quoque debebat. *Quali pingue solum* (lutosum) *emulsa palude* (exhausta et derivata palude in barathrum) *Pheneum prope Cylleneum*. Erat *Pheneum* vel *Pheneus* prisca urbs Arcadiae (Homeri *Ilias* II, 605.) in monte Cyllene sita. — *Audit* fertur (vid. *Var. Lect.*) *falsiparens*, *ψευδοπαρῆς*, quia falso Am-

phitronis proles habebatur Hercules, cum verus eius pater esset Iupiter. — Omnem rem illustrat locus Pausaniae in Arcadicis VIII, c. 14. qui tradit *Herculem Tirynte ab Eurystheo pulsum Pheneum se recepisse: cumque Olbium annis immoda eluvione Pheneaticum agrum obsidione teneret, fossam duxisse stadiorum LX. sub vicinos montes excurrentem, in quam paludes defluerent*. Vulp.

V. 113. *Stymphalia monstra*. De monstris illis volucribus, ab Hercule in Arcadia occisis, locus classicus est apud Pausaniam in Arcadicis lib. VIII, 22, e quo, quae huc praecipue spectant, adscribam: *ἔστι δὲ τῶ ὄρει ἐν Στυμφαλίᾳ κατέχευε λίμνη ἱερὸς ἐστὶ ἀνδρείου τοῦ ἐν αὐτῇ τραχέως, τοῦτος ἀνταρξίζοντι τῶν θηρίων ἡ σάλπιξ λέγεται*. etc. cf. Santen. — *certa*, non aberrantē a scopo. Sic passim certus de arcu, nervo, *iota*, *hasta*, *dextra* etc.

CATUL. Carm.

O o

Perculit, imperio deterioris heri:
 Pluribus ut coeli tereretur ianua Divis, 115
 Hebe nec longa virginitate foret.
 Sed tuus altus amor barathro fuit altior illo,
 Qui tunc indomitam ferre iugum docuit.

nuperrime a Santenio propositam videam; qua quidem in textum recepta consulere latinitati, quae illam flagitat, malui, quam superstitione librorum erroribus adhaerere. V. 114. *perculit* in plurimis Codd. sic aene apud Livium *perculi* et *perculi* commutarent librarii. vid. Drakenborch. ad Livium Tom. IV, p. 949. V. 118. Mirum, quantum libri veteres in hoc versu variant. *Qui divum domitum* in plurimis codicibus apud Santenium. *Qui divum dominae* in Vatican. *Qui tuum domitum* in septemdecim Codd. Sautenii et editione Rheg. *Qui divum dominum* in Codice Corr. et Lambin. et edit. Vicent. et Briz. *Qui tum* in Bodleiano et Hamb. *Quique divum* in Commeliniano et Balnz. *Quique tuum dominum* in altero Sant. *Quin* in Leid. *Quod divum dominum* Ald. *Quod divum domitum* Scalig. et Rapheleng. explicavit nimirum interpretes *divum* de Hercule, qui, ut Vulpas ex Athenaeo l. XIII, p. 603. docet: Eurysthei amore irretitus atque ita domitus sit. *Qui te non domitum* exhibent Guarinus et Excerpta Ruhnkenii. *Quod domini dominum* in Variantibus Latini Latini. *Qui tunc te indomitum* in margine Cod. Dat. Haec igitur lectionis varietas incitavit emendandi studium; Franc. Puccius quidem tentabat: *Qui dirum*: Achilles Statius: *Qui tantum indomitam*: Fraterius: *Qui nondum domitam*: Vossius: *Qui in vita indomitum*: Heinsius: *Qui te adeo dominum*: Anonymus quidam: (quem Durvilius esse suspicatur Santenius) *Qui invitam dominam*: Schaeferas: *Qui tauri indomitam*: Eldickius tandem totum versum sic coniungit: *Qui vivam in domini te ire rogam docuit.* pro *docuit* in Mediolanensi est *docuit* ex solemnibus librorum in his verbis aberratione. vid. Burmann. ad Ovid. Metam. III, 10, 48. et Trist. I, 6, 26. in Vossiano *domuit*, in Baluziano et Palatino *potuit*. nos dedimus lectionem, quae videtur accommodatissima, a Corradino propositam et in edit. Gotting.

V. 114. *deterioris heri*, Eurysthei, qui ab ipso Hercule apud Homerum Odyss. XI, 620. dicitur *χείρονος* quis. — De fatali necessitate, ex qua Hercules Eurysthei imperio subiectus fuit, lege Hom. Il. XIX, 98. seqq.

V. 115. *Pluribus ut coeli etc.* ut ob facta praeclara in numerum deorum reciperetur, ut interesset (Horat. Od. IV, 8, 30.) optatis Iovis epulis. — ianua

coeli ut limen vel limes coeli. cf. supra ad Carm. LXVI, 59.

V. 116. *Hebe nec longa virg. foret*, et cum Hebe, ne vetula virgo fieret, iniret coniugium; quo quidem ipso recepti inter deos herois vita designari solet. cf. Virg. Ecl. IV, v. ult. Homer. Odyss. XI, 601, 2: — *ἡβη (Hercules) δὲ μετ' ἀθανάτων θεῶν τίσσεται, ἢ Ζεύς, καὶ ἔξω ἀθάνατος ἔσται*.

Nam neque tam carum confecto aetate parenti

Una caput seri gnata nepotis alit:

120

Qui, cum divitiis vix tandem inventus avilis

Nomen testatas intulit in tabulas,

Impia derisi gentilis gaudia tollens,

Suscitat a cano vulturium capite.

et Bipont. exhibitam. V. 121. *Qui cum in divitiis male coniecit* Scaliger. V. 122. *ceratas* vult Schraderus. *detulit* edidit Parthenius. V. 123. *Irrita pro impia* male praefert Heinsius. V. 124. *suscitat ah* perperam Scaliger. *capiti* ex Codd. et editionibus princip. revocavit Sautenius, ut sit antiqua ablativi forma, in quam rem laudat ille Sauctii Minerv. I, 2, c. 7, p. 197.

V. 117-118. Sensus est: Imo profundus tuus amor, qui te tum adhuc indomitam (virum nondum expertum) maritale iugum ferre docuit, barathro illo adhuc fuit profundior. Sic, puto, egregie omnia cohaerent. Quantum pulveris in versu minori tam explicando quam emendando commotum sit, vide in *Var. Lect.* - *indomita*, inrupta, intacta, *αἰχμητὶς ἀνὴρ*; Hom. *Odyss.* VI, 109 et 228, cuius *cervix*, ut cum Horatio loquar, *nondum subacta* et domita est. *iugum ferunt* domitae, h. e. nuptae, virum passae. cf. Horat. *Od.* II, 5, 1. seqq. et ibi Interpretes.

V. 119. - 120. Venustissima mollissimi Laodamiae erga maritum amoris comparatio! Vix quisquam enim molliori amoris sensu potest affici, quam senex capularis, cui, diu speratus divitiarum heres, dulcissimus nepos ab unica filia natus tandem obligit. - Statius comparat cum Nostro Pind. *Olymp.* X, 102. seqq. *caput* inservit periphrasi ut passim. *nepotis seri*, *εὐχρηστῶς*,

avo in extrema vitae aetate demum nati. *una gnata* unica filia. *alit* educat. Coramode laudat Vulpus Hom. *Il.* IX, 478, 79: *Καίτοι πῶτος, ὥσπερ κούρη ἐν κρήνῃ γιγνέσθαι Μῆνην, ἐχέδοντος, κολλομένου καὶ ἀνέχοντος.*

V. 122. *testata: in tabulas*, in tabulastestamenti rite confirmati.

V. 123. *impia gaudia*, quae ex impia cupiditate alieni boni, cui quis inhiat, oriuntur. - *derisi* elusi, decepti. *gentilis*, oriundi ex gente eiusdem nominis. Sic apud Ciceronem Brut. 28. M. Pennus Bruti *gentilis* dicitur, quia uterque e Iuniis. Disertius, qui sint *gentiles*, docet Cicero *Top.* 6. - *tollens* aufereus, irrita faciens.

V. 124. *Suscitat*, abigit, - *vulturium*, rapacem heredipeptam. Sic passim *vulturius* de homine rapaci et alieni cupido apud optimos scriptores, v. c. Plauto *Trinum.* I, 2, 63. *Turpiluricupidum te vocant cives tui. Tum autem sunt alii, qui te vulturium vocant.* ubi cf. Taubmann. - *cano capite* sc. avi sui.

Nec tantum niveo gavisia est ulla columbo 125

Compar: quae multo dicitur improbius
Oscula mordenti semper decerpere rostro;
Quamquam praecipue multivola est mulier.

Sed tu horum magnos vicisti sola furores,

Ut semel es flavo conciliata viro: 130

Aut nihil, aut paulo quoi tum concedere digna,

et ibi Perizon. n. 4. V. 125. pro *ulla* Vossius in libro suo scriptum invenerat *vulla*, unde fecit *pulla*, quia, ut ridicule addit, *pulla columba niveo coniuncta improbiora oscula decerpit, quam faciant eiusdem coloris columbae*. lectionem Vossii amplectitur et confirmat adeo eius interpretationem, exemplo male in hanc rem advocato ex Ovid. Her. XV, 37. Vulp. V. 128. *Quantum praecipue* Venet. Ald. Gryph. Muret. *Quam quae* Vossius ex coniectura, accedente Marklaudo et Schradero, sed nostram lectionem tuetur optimorum Codd. auctoritas. vid. Sant. *putgiva* pro ingenio suo offert Heinsius. V. 129. *Sed tu harum* Muretus, Rapheleng. *Sed tu olim iungens olim magnos* (τὸς πάλαι μεγάλους) primus ex codice suo dedit Scaliger, sed in nullo codice apud Sautenium comparet haec lectio, imo in plurimis deprehendit ille *horum*, quod dedimus, vel *tuorum*, quod aperte ex *tu* et *horum* confluit. *tu eorum* in Commeliniano. *Sed tu Chaonios* coniciebat Eldickius. V. 131. *paulum* in qui-

V. 125. *niveo albo*, vel in universum pulchro; est enim epitheton ornans. Vulp. cum Vossio suo arguitur. (vid. *Var. Lect.*) - *gavisia est* gaudere solet.

V. 126. *Compar columba, coniux, σύζυγος. improbius ardentius, cupidius. Sic improbius amare dicuntur pauperes* apud Quintil. Decl. XV, sub fine.

V. 127. *Oscula mordenti semper dec. rostro. hinc columbatim osculari* de dulcissimo osculorum genere. Martialis XII, Epigr. 66, 7: *Amplexa collum, basioque tam longo Blandita, quanti sunt nuptiae columbarum.* et libro XI, 105, 9: *Basia me capiunt blandas imitata columbas* hinc columbari columbarum more oscula decerpere apud Senec. Epist. 114. et sic *decer-*

pere pro *osculari* est apud Auctorem Copae v. 38: *Candida formosae decerpens ora puellae.*

V. 128. *multivola*, uno columbo vel marito non contenta. Sed fidelis Laodamia in uno suo Protesilao faciebat delicias. Ergo nec haec comparatio magnitudinem amoris Laodamiae satis exprimit.

V. 129. *Sed tu horum m.* etc. Imo tu sola horum maximum amorem superasti. *horum*, avi et columbae. *sola*, incomparabili plane amoris genere, prae ceteris mulieribus omnibus.

V. 130. *flavo pulchro.* cf. supra ad Carm. LXIV, 98.

V. 131 - 132. Redit tandem poeta, unde digressus fuerat. Respondere igitur debet hic versus versui 73 et 74, sed, quam-

Lux mea se nostrum contulit in gremium.
 Quam circumcursans hinc illinc saepe Cupido
 Fulgebat crocina candidus in tunica.
 Quae tamen etsi uno non est contenta Catullo, 135
 Rara verecundae furta feremus herae:
 Ne nimium simus stultorum more molesti.

hisdem, tu pro tum in omnibus libris MSS. apud Sant. Eandem lecti-
 nem in libris suis invenit Vossius, nec temere illam reiciendam putat.
 Sed quis hanc barbaram loquendi rationem tu contulit admittat et Catullo
 obtrudat? tum recte iam in uno Cael. apud Stat. nunc in exemplari bi-
 bliothecae Leid. adscriptum invenit Santenius. V. 132. cum tulit emendat
 Corradinus, ut habet, quo referatur tum. V. 133. Qua circumcursans in
 nonnullis Codd. apud Sant. circumversans in quibusdam apud eundem.
 huc illuc in duodecim MSS. Santen. hinc atque hinc Vatie. hic illic Leid.
 V. 134. crocea in Vaticano et Gudiano, male ex sententia Santenii, cum
 crocinus forma sit rarior. V. 135. tamenetai. de his particulis consuetudine
 scribendis vide, quos laudat Santenius. V. 136. Rara verecunde furta

vis nullum Interpretem hic hae-
 sisse video, parum ille respondet
 ob omisam, quae desideratur,
 particulam sic; cohaerere enim
 debebat oratio ita: ut olim fla-
 grans amore in domum Prote-
 silai venit Laodamia, sic meis
 quoque amplexibus se obtulit
 puella mea. Est igitur vel ana-
 coluthon, vel versus rescribendus
 est ita: Sic nihil aut paulo quoi-
 tum concedere digna. Sic puella
 mea, digna, quae ei (Laoda-
 miae) tum nihil aut parum certe
 cederet, in gremium meum se
 contulit. Formulam aut nihil aut
 paulo illustrat Dorville ad Cha-
 rit. p. 581. (ed. Lips.) formula
 graeca est: τίς ποτε ἐν ἐμοί, ad quam
 abesse sane potest aut priori loco
 positum. Sed malo nunc post
 tam longam interiectam oratio-
 nem agnoscere anacoluthon; nam
 alias versus minor corrigi quo-
 que possit hoc modo: Lux mea
 sic nostrum se tulit in gremium.

V. 133. Quam circ. hinc illinc
 saepe Cup. Sic Venus apud
 Quint. Calabr. V, 71: Κόρος
 ἱερίων, τὴν δ' ἱερὰν ἀποστήθεα. Sic
 Anacreon pictorem Gratius puel-
 lae collum circumvolitantes exhibe-
 re iubet Od. XXVIII, 28.
 Statius comparat Horat. Od. I,
 2, 34.

V. 134. Fulgebat candidus,
 enitebat divino suo splendore. —
 in crocina tunica. croceus vel
 crocinus color imitatur aurum.
 — Totus versus mihi describere
 videtur Cupidinem aureum, de
 quo vide Heinsum ad Ovid.
 Amor. I, 2, 41.

V. 137. Ne nimium simus
 stult. more mol. Sic sentientem
 Phaedriam apud Terent. Eu-
 nucl. Act. III, Sc. 2. v. 27. seqq.
 puellae commendat Parmeno:
 Atque haec qui misit, non sibi
 soli postulat Te vivere, et sua
 causa excludi ceteros, — Verum,
 ubi molestum non erit, ubi tu

Saepe etiam Iuno, maxima Coelicolûm,
 Coniugis in culpa flagravît quotidiana,
 Noscens omnivoli plurima furta Iovis. 140
 Atqui nec Divis homines componier aequum est:

feremus hâc profert Guarinus. V. 138. 139. Pro saepe malebat Schraderus Ipsa, vel totum locum ita refigendum putabat: Passa etiam Iuno, maxima Coelicolûm, Coniux in culpa flagrantem quotidiana, — flagrabat ex unico Corvini Codice, Vallieriani marg. et editt. Calpurn. et Parthen. recepit Santenius. flagrantem in plurimis Codd. et editt. Vennett. et Rheg. flagrante Cod. Palatinus. flagrantis manus secunda Datisii. nostra lectio flagravît debetur Aldu et Boluzioi MS. auctoritate confirmatur. Aliam difficultatem movet nova metri ratio in voce quotidiana, quam praeter Catullum nemo veterum secutus est; succurrere quidem plerique student scribendo: cottidiana, sed haud scio, an hoc modo res satis expedita sit, uam Codd. Catolli, teste Sanctuio, servant quotidiana. nisi totus hic locus corruptus sit, equidem in huius vocis ratione metrica Catollum licentius potius quam recte versatum esse, affirmare malim; difficultatem removeere studebant fortiori remedio, quo indigere hic locus videbatur, Eldickius et Santenius, ille proposita emendatione: Coniugis in culpa flagrante reconciliata, hic: Coniugis in culpa flagrantem continet iram. V. 140. Omnivoli ignoscens coniectat Heiusius. V. 141. Atque in

voles, Ubi tempus erit, sat habet, si tum recipitur.

V. 139. *flagravît.* Etiam Iuno quotidiana fere coniugis furta experta est, et tamen *flagravît*, h. e. ardentem eum anavit, amore eius flagravît. Vult nimirum Iunonis exemplo ostendere, furta quoque in amore locum habere posse, nec amoris fructum ideo tolli. — Alii *flagravît* explicavit: ira excanduit, graviter indignata est. Sed sic poeta in versu antecedenti non *Saepe etiam*, sed *Saepe quidem* scripsisset. Ferre nimirum in posterum Catullus volebat modesta puellae furta, nec amplius obtreclatione ei molestus esse, additque in suum quasi solatium: *Saepe etiam* etc. — Sed, ut fatear, integritatem huius loci,

qui nescio quid scabri et salebrosi habet, equidem praestare nolim. Vulpus *flagravît* exponit: infamia laboravit; sed hanc notionem sine adlito nomine *infamia* vix habere potest verbum *flagrare*. vid. *Var. Lect.*

V. 140. *omnivoli* appetentis, quidquid est formosarum puellarum.

V. 141. *Atqui nec Divis* etc. non raro tamen a poetis, imprimis comicis, homines cum diis comparari solent. Sic Chaerea apud Terentium Eunuch. III, 5, 42. spectata tabula picta, *ubi inerat pictura haec, Iovem quo pacto Danae misisse aiunt quondam in grenium imbrem aureum*, subiicit haec: *At quem deum! qui templa coeli summa sonitu concutit.* Ego homuncio

Ingratum tremuli tolle parentis onus.
 Nec tamen illa mihi dextra deducta paterna
 Fragrantem Assyrio venit odore domum:
 Sed furtiva dedit mira muntuscula nocte , 145
 Ipsius ex ipso demta viri gremio.
 Quare illud satis est, si nobis is datur unus,

nonnullis Codd. *Atque neo o divi* in uno MS. Santenii; *Atq.* unus Mediol. *At quia* alter Datianus cum Gudiano et Riccard. *At quae* duo Sallustianis. *componere iustum* vel *fas* pro *aequum* male edebatur ante Calpurnium. V. 142. *queruli* pro *tremuli* tentabat Schraderus. Hunc versum, cum eius nexus cum vicinis esset obscurior, apurum putarunt Muretus et Brouckhusius, sed in Codd. apud Sant. et edit. antiquissima nulla hic conspicitur litura. vid. not. V. 143. Vossius, cum in Mediolanensi invenisset *veta*, exculpit inde et edidit *Vesta*. V. 144. *Fla-grantem* male in quibusdam. *Fragrans* in Commeliniano et Buluziano. saepissime autem *flagrare* et *fragrare* permutata suot. vide nos supra in *Var. Lect.* Carm. VI, 8. V. 145. Pro *mira* in quibusdam *nigra*, sed omnes MSS. Stat. et plurimi Codd. apud Santenium tuerentur nostram lectionem. *prima* volebat Heinsius, *nivea* Schraderus. V. 147. 148. In Codice Corvini, teste Santenio, legitur hoc distichon sic: *Quare illud*

hoc non facerem? cf. Schraderum ad Musaeum p. 151 - 3. et p. 358, 359.

V. 142. *Ingr. tr. tolle p. onus.* tollatur et absit omnis a me ingrata molestia, qualem tremuli et severi parentes puellis creare solent. vid. *Var. Lect.*

V. 143 - 144. *Nec tamen illa mihi etc.* Huc accedit, quod illa mihi non est uxor legitima. - *dextra deducta paterna.* Difficultatem movet haec loquendi ratio, quia non a patribus deducebantur sponsae ad mariti domum, sed a paranympis. Hinc Vulpus *deducere* pro *abducere* sumit; at Santenius respici putat ad ritum nuptiarum maxime solemnem, cum virgo in manum viri conveniebat, sive a patre de manu in manum

tradebatur, in quam rem laudat Terent. Andr. I, 5, 65. *Hanc mi in manum dat;* sed valde vereor, ut sic dicatur *deducere*. Tolles hanc difficultatem si, pro *paterna* mecum legeris *paternam*. - *Assyrio odore*, liquoribus odoratis et unguentis Syrorum, (v. Brouckhus. ad Tibull. I, 3, 7.) quibus dio nuptiarum domus mariti permulcebatur.

V. 145. *mira nocte*, mirum in modum libidini satisfaciente.

V. 146. *Ipsius ex ipso d. viri gremio*, surrepta ipsi viro legitimo.

V. 147 - 148. *Quare illud satis est etc.* Sensus: Itaque feliciter mecum actum esse puto, si vel unum diem, quo mecum

Quem lapide illa diem candidiore notat.
 Hoc tibi, quod potui, confectum carmine munus
 Pro multis, Manli, redditur officiis: 150
 Ne vostrum scabra tangat robigine nomen
 Haec atque illa dies, atque alia, atque alia.
 Huc addent Divi quam plurima, quae Themis olim
 Antiquis solita est munera ferre piis.
 Sitis felices et tu simul et tua vita, 155
 Et domus ipsa, in qua lusimus, et domina:
 Et qui principio nobis te tradidit, a quo

satis est, si nobis id datur unis, Quod lapide illa dies candidiore notat. sed in nullo alio libro MS. apud Santenium haec lectio exstat. pro unis, quod plurimi libri scripti et excusi offerunt, recepinus cuto Santenio genuinam, ut nobis videtur, lectionem unus, auctoritate MSS. Datii, duorum Mediolanensium, Palatin. Commeliniani. Lipsii, duorum Gudisii. Riccard. Excerpt. Anonym. satis confirmatam. ceteras corruptas lectiones, quas enotare piget, vide apud Sant. is datur unus edidit Scaliger in prima editione, quod placebat Lipsio. quis datur unus legit Dukerus. V. 149. quo potui Muretus. quem male Mediolanens. V. 151. Nec in quibusdam Codd. ex soleiio confusio. nostrum Muretus et bona pars MSS. V. 155. Felices satis et in uno Santenii. tua virtus Medicus quertus. V. 156. ipsi in Naniano. tota vox abest in sexdecim MSS. apud Santenium. ipse volebat Scaliger. Et domus, in qua nos lusimus, et domina correctum erat in Vallieriano. ipsi in qua lusimus in domina coniecit Schraderus, ipsa est in multis MSS. apud Sauteuium. V. 157 — 160. praecipue male in quibusdam apud Sauteuium. terram dedit in omnibus Codd. apud eundem, quod referunt Interpretes ad v. 67. dominam dedit primus supposuit Aldus, quem secuti sunt alii. tenerans dedit coniecit Statius. te tradidit Scal. Ego dedi lectionem vulgatam te tradidit, quae certe nexum quemdam orationi conciliat, cum et aperte personas inter se distinguant. vid. not. a quo Sunt primo nobis sola auctoritate Codicis Corvini nititur. pro a quo in triginta MSS. et duabus

consuevit, dignum, qui albo lapillo insigniatur, habuerit.

V. 151. *Vestrum nomen*, quia *Manlius*, notante Vulpio, nomen est gentile, et ad plures ex eadem gente pertinet. — *scabra robigine*, Ovid. Epist. ex Ponto I, 1, 71: *Redditur ut scabra positum rubigine ferrum.*

V. 155. *Sitis felices*, vid. de hac formula Brouckhus. ad Tibull. III, 6, 30.

V. 157. *Et qui principio nobis te tradidit*, et ille, qui primus amicitiam tuam mihi conciliavit, qui prosequuta fuit amicitiae tuae, cui omnem felicitatem meam acceptam rescro. vid. Var. Lect.

Sunt primo nobis omnia nata bona :
 Et longe ante omnes mihi quae me carior ipso est ,
 Lux mea ; qua viva vivere dulce mihi est. 160

primis Venett. et Rhegiensi apud Santenium est *aufert*, quod tenent etiam nonnullae edit. recentiores. atque coniecit Partheuius. margo Codicis Leid. exhibet tres glossas autore, *augure, auspice*, quarum primam cum Vossio arripuit Vulpius. scil. Lipsius inde volebat: *te tradedit auspex*. Wetstenius denique tentabat: *Et qui principio nobis terram dedit ubertim A quo sunt primo*, versus minor in omnibus Codd. incipit *A quo sunt primo*; nisi quod duo Saibantis, Vallerianus et Mediceus primus post *primo* addunt *iam*, haud dubie ad hiatum explendum; et sic duae Venett. et Rhegiensis; sed in Cod. Corviniano a quo, ut iam notavimus, trahitur ad versum maiorem. *A quo primo sunt* liber Scaligeri. pro *nata* in Bodleiano *nota*. pro *bona* in duobus et viginti MSS. apud Santen. secunda Veneta cum Rhegiensi *bono*. in uno Vossiano et Mediolanensi totus versus abest. In v. 159. pro *Et longe* Latinus Latinus *Sed longe*. pro *ipso* offert Cod. Dat. et Riccardianus *ipse*, et tres Saibantis, Medic. Vall. Corvin. et edit. ante Aldum *ipsa*. V. 160. est in Codice Datii et Riccardiano deest. Nobis olim totus locus mirum in modum impeditus hoc modo expediri fortasse et constitui posse videbatur, si pro *et tu* in v. 155 ut *tu* et in v. 157 *Det* qui pro *Et* legeretur, ultimum autem distichon antecedenti praeponebatur sic: *Sitis felices ut tu simul, et tua vita, Et domus ipsa, in qua lusimus; et domina; Et longe ante omnes mihi quae me carior ipso est, Lux mea, qua viva vivere mihi dulcor est; Det, qui principio nobis terram dedit, o quo Sunt primo nobis omnia nata bona*. Sed nunc vix dubito, quia totum distichon v. 157 — 58 a caelo quodam appictum sit.

CARMEN LXIX.

AD RVFVM.

Ruso cupiam, ne esset nescius, cur a feminis sugeretur, causam a tetro eius alarum odore repetitam petulanter exponit. — Cave hoc carmen ad M. Coelum Rufum, insignem iis temporibus oratorem, cum Achille Statio referas. cf. Vulp.

Noli admirari, quare tibi femina nulla,
 Rufe, velit tenerum supposuisse femur;

V. 2. *supposuisse femur*, e quendi ratio. cf. Ovid. Am. III, palaestra Veneris deducta lo- 7, 10.

CATUL. Carm.

P p

Non ullam rarae labefactes munere vestis,

Aut pelluciduli deliciis lapidis.

Laedit te quaedam mala fabula, qua tibi fertur 5

Valle sub alarum trux habitare caper.

Hunc metuunt omnes, neque mirum; nam mala valde est

Bestia, nec quicum bella puella cubet.

Quare aut crudelem nasorum interfice pestem:

V. 3. *Nos illa rarae* vel *Nos illa arae* corrupte in MSS. Stat. *Non, si illam* in editionibus vulgg. sed quamnam? *Non illam* Voss. Mihi unice vera visa est lectio *Non ullam*, quam, ut magis latinitati et versui

V. 3. *Non ullam* (vide Var. Lect. *rarae vestis*, intelligo vestem tenuissimam, bombycinam, nempe Coam aut Sericam. vid. Heinsius ad Ovid. Amor. I, 5, 13. cf. Vulp. Erant autem eiusmodi vestes inter praecipua, quae puellis offerri solebant, munera. Sic Tibullus II, 3, 51. seqq. *Ut mea luxuria Nemesis fluat, utque per urbem Incedat donis conspicienda meis Illa gerat vestes tennes, quas femina Coa Textuit, auratas disposuitque vias.* ubi cf. Heyne. — *labefactes* in amorem tuum inducas, capias. *labefactari* dicuntur, qui crebris vel precibus vel muneribus vel aliis artibus victi tandem alteri cedunt. Sic Terent. Eunuch. III, 3, 3: *Ita me video ab ea astute labefactarier.*

V. 4. *lapis* unionis, gemmae. vid. Brouckhus. ad Tibull. I, 9, 39. et Dorville ad Chariton. p. 531, 2. (edit. Lips.)

V. 5. *Laedit te quaedam mala fabula*, nocet tibi hac in re mala quaedam fama, malus quidam et foedus de te dispersus rumor. — Achilles Statius parum ad rem

comparat Euripid. Hippol. v. 1313. *Δάσει σὶ μύθεσσι.*

V. 6. *Valle sub alarum*, ornate et eleganter pro: sub cavis alis. *trux hab. e. caper* vel *hircus* (Carm. seqq. v. 1.) *τράγος*, ab huius animalis graveolentia dicitur teter ille odor, quem alae hominum exhalant. Ovidio obversatus Noster videtur in Arte Am. III, 193: *Quam paene admonui, ne trux caper iret in alas*; Idem Arte Am. I, 522: *Nec male odorati sit tristis anhelitus oris, Nec laedant naves virque paterque gregis.* cf. Horat. Epod. XII, 5. Graecis vocatur iste foetor *κυνόβροχ.* Luc. DD. M. I, sub fin. *κυνόβροχος ἀπέχων ὡσπερ ὁ τράγος.* ubi vid. Brodaeus. cf. Pollux II, 4. Sect. 77. Huc pertinet Epigramma Luciani LXXXIX, in Analectis Vett. Poëtt. Graec. Brunnckii Tom. II, p. 336: *Ὅν μόνον αὐτῇ κινὴ Δημοσθένους, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τοῦ ὀσμωμένου κύνος πεπολεῖται τράγος.*

V. 9. *Quare aut crudelem* etc. tollendum cura hunc pestiferum nasorum odorem. *interfice* facite, quia intolerabilis iste odor *caper* et *bestia* vocatur.

Aut admirari desine, cur fugiunt.

10

antececedenti respondentem, ex ed. Gryph. (1537.) revocavi. *labefactas* perperam in edit. Porthen. V. 10. *Aut te admirari desine cur fugiant.* coniecit Heinsius.

CARMEN LXX.

DE INCONSTANTIA FEMINEI AMORIS.

Mulierum levitatem et perfidiam, quam vulgo illae viris exprobrare solent, (cf. supra ad Carm. LXIV, 143.) Lesbiae suae exemplo breviter et graphice adumbrat. cf. Tibull. III, 6, 47 seqq.

Nulli se dicit mulier mea nubere malle,
Quam mihi: non si se Iuppiter ipse petat.
Dicit; sed mulier cupido quod dicit amanti,
In vento, et rapida scribere oportet aqua.

V. 4. pro *In vento* legendum censet Burmannus Sec. ad Anthol. T. I, p. 541. *In vino*, quam quidem lectionem ienu a Gifanio in Ind. Lucret. p. 450. propositam confirmare studet loco Xenarchi *κατάβλητος* apud Athenaeum l. X. p. 441. *ὅστις ἐπὶ τῷ οἴνῳ ἐστὶν ὡς ἐπὶ τῷ ἀνέμῳ*. sed *In vento* mihi rem significantius exprimere videtur.

V. 1. *dicit. dicere* pro affirmare et asseverare aliquid vero vultu passim. Sic Cicero Pro Rabirio Post. 12. *ut, quibus creditum non sit negantibus, iisdem credatur dicentibus?* et sic infra Carmine LXXII: *Dicbas quondam, solum te nosse Catullum.*

V. 2. *petat. — petere*, *nititur*, proprie de procis. exempla utriusque linguae collegit Cerda ad Virg. Aen. VII, 53.

V. 3. *Dicit: sed mulier etc.* Muretus expressisse Catullum putat Epigramma Callinachi XXVI, 2, 3. sed hic locus fere est communis.

V. 4. *In vento, et rapida etc.* ubi eodem, quo scribitur, tempore, deletur et confunditur impressa littera. dixit haec *εὐκαίρως*. cf. Erasmus in Chiliad. p. 143. Huc pertinet Epigramma Meleagri CIV, 5. (edit. Manf.) *Νῦν δ' ἐπεὶ μέγα ἔπαυεν ἔνθα ἐν ὄνῳ μέλον ἐπὶ πτόλιν.*

CARMEN LXXI.

AD VIRRONEM.

Argumentum huius carminis est paulo obscurius, nec satis, opinor, ad liquidum perducere potest, ex mea quidem sententia, ipsum Virronem ut hominem foedum et podagrosam poetam notare voluit, cuius aemulum ideo fortasse alarum vitium et podagra merito iam laborare ait, quod hominem, quem fugere debebat, aemulatus sit. Ad eundem Virronem pertinet fortasse infamia infra memorata Carm. LXXX, 7. — Sed Vulpius poetam cum Virrone in sinu gaudere putat, quod eius rivalis ob duo sibi contracta mala abominandus nunc redditus sit.

Si quoi, Virro, bono sacer alarum obstitit hircus,
 Aut si quem merito tarda podagra secat:
 Aemulus iste tuus, qui vostrum exercet amorem,

V. 1. *Si quoi iure bono primus edidit Aldus, quem nonnulli, qui eandem lectionem se reperisse testantur, secuti sunt. Scaliger veterem scripturam esse ait: Si qua, viro, bono sacrorum obstitit hircus, et sic quoque hic versus exaratus est in libris Vossii, in libr. MSS. quos laudat editor Cantabr. et ed. Rheg. Egregie igitur haec vetusta lectio fasset lectioni, quam dedimus, vulgatae, a Parthenio iam exhibitae: Si quoi, Virro, bono sacer alarum; confluit enim sacer alarum in sacrorum, et pro Virro, quia nondum geminare solebant litteras, scribebatur viro. —*

V. 1-4. Sensus, ut mihi videtur, est fere hic: Si quis unquam, Virro, homo insipidus execrabili alarum odore merito infectus fuit, aut gravi podagrae dolore merito corripitur, sane aemulus tuus, qui eandem puellam tecum subagitat, mirum in modum utrumque malum merito a te nactus est. — bono insipido, stulto, sic saepe bonus ironice, imprimis a Comicis, poni solet. vid. Drackenborch ad Sil. Ital. II, 240. Vulpius cum Vossio

bono ridicule sumit pro adverbio, ut sit: commode, apte. — sacer abominandus, detestabilis. cf. supra ad Carm. XIV, 12. — alarum hircus vid. supra ad Carmen LXIX, 6. — obstitit obfuit, excitavit aliorum nauseam.

V. 2. *tarda* lepide ab effectu. *secat* pungit, lancia; apposite de podagra.

V. 3. *Aemulus iste tuus* tam in amore quam in corporis tui vitium.

Mirifice est a te nactus utrumque malum.
 Nam quoties fuit, toties ulciscitur ambos: 5
 Illam affligit odore, ipse perit podagra.

Vossius quidem invenerat quoque hunc versum in Cod. Mediolanensi ita scriptum: *Si qua viro - - - se - - - obstitit hircus*, unde primum legendum fortasse suspicabatur: *Si quoi virosus*, sed deinde re diligentius pensitata lubenter in nostra lectione acquiescit. — *Si cui, Virro, humini sacer alarum Gryph.* Muretus. *Si, quoi, Virro, domos sacer alarum obsidet hircus* tentabat et satis lepide explicabat Ieunus Melesager. — *asper alarum obstitit hircus* ingeniose, sed sine necessitate coniecit Heinsius in notis ad Cat. V. 4. *Mirifice est actu* Gryph. Muret. Stat. *mirifico est astu* volebat Muretus. *Mirifice est tactu* Turnebus. ac tu Vossius, cui adhaeret Vulp. sed nostram lectionem tenent Parthenius, Ald. et eandem, ut testatur editor Castabr. offerunt Massici liber MS. et tres editi. antiquiss.

V. 4. *Mirifice* mira quadam contagione, mirum in modum, V. 6. *ipse perit podagra*, quia libidinis exercitio hoc malum vel praeter modum, a te in tuo crescit.
 contubernio,

CARMEN LXXII.

AD LESBIAM,

Accusat perfidiam Lesbiae, quam, donec sanctis eius promissis fidem habuerit, non libidinoso tantum, sed etiam pio benevoloque animo amplexum esse testatur; nunc autem, perspecta eius perfidia, libidinem quidem mansisse, imo incensam magis esse obrectandi studio, sed pristinam pietatem et benevolentiam plane ex animo suo deletam et eradicatam esse libere fatetur.

Dicebas quondam, solum te nosse Catullum,
 Lesbia; nec prae me velle tenere Iovem,

V. 1-2. Compara Carm. LXX, variaverit. — *prae me* me posthabito. *tenere* cf. supra ad Carm. 1, 2. et observa, quam eleganter eandem sententiam poeta LXIV, 28.

Dilexi tum te, non tantum ut volgus amicam,

Sed pater ut gnatos diligit et generos.

Nunc te cognovi. Quare, etsi impensius uror, 5

Multo mi tamen es vilior et levior.

Qui potis est? inquis. Quod amantem iniuria talis

Cogit amare magis, sed bene velle minus.

V. 6. *Multo ita tu nunc me* editio Veneta (1493); antiquae autem *me* pro *michi* positum esse observat ibi Parthenius. *Multo ita ne mi tu* primus impresserit Aldus. *Multo ita nec me tu vilior* in quibusdam editionibus. MSS. Stat. offerebant: *Multo ita me nec vilior*, vel *Multo ita nec me vilior*; sed hic deest vox monosyllaba, quam exigit metri ratio. — nostram lectionem plurimis iam probatum vulgavit Guarinius. V. 7. *Quis potis est vel qui potis es* in quibusdam. Statius tentabat: *Qui pote sic vel qui potis hoc*. — *Quam amantem* in omnibus MSS. Statii, unde ille primum volebat: *quam amantem*, deinde *quid amantem*. V. 8. *Cogit* Gryph. Muret. Vossius et alii, sed nostra lectio est in omnibus MSS. apud Stat. In edit. Gryph. (1537) cum hoc carmine coniungitur Epigramma *Odi et amo* LXXXV. At Achilles Statius putat, aut simul cum his, aut statim post hos, legendos esse versus ex Epigr. LXXV, 5. *Nunc est mens adducta usque ad finem*; et deinde illos: *Odi et amo*. In edd. Venet. hoc cum sequenti carmine coniunctim exhibitum est.

V. 3. *Dilexi tum te*, consulto dixit *dilexi*, h. e. non solum te amavi, sed etiam magni feci. *diligere* et *amare* proprie inter se differunt ita, ut illud dicatur de eo, qui alterum ob eius cognitatas virtutes magnificat; hoc de eo, qui alterius forma, venustate etc. suaviter afficitur; *diligere* enim proficiscitur a iudicio, *amare* a sensu; possumus igitur aliquem *amare*, nec eundem tamen *diligere*, et vice versa; quam quidem horum verborum differentiam saepe secutus est Cicero.

V. 5. *te*, tuam perfidiam et levitatem.

V. 6. *levior levioris pretii*.

V. 7-8. *Quod amantem* — — *velle minus. iniuria*, *εἰς*, offensio, perfidia. — *bene velle diligere*. In hanc sententiam Phaedria apud Terentium Eunuch. I, 1, 25: — *O indignum facinus, nunc ego et Illam scelestam esse, et me miserum sentio: Et tacet: et amore ardeo.* et sic Claudianus Fescenn. v. 110: *Accenditque magis, quae refugit, Venus*, Huc pertinet quoque Epigramma Pauli Silenti. XXV, in *Analectis Vct. Poett. Gr. Brunckii* Tom. III, p. 79. Ὅστις τούτους ὄνει: πάντες ἐπὶ μάθης ἀλλήλων. Ὅστις ἱμῶν ἱσθίον πᾶλλον ἱσχυροτέρου

CARMEN LXXIII.

IN INGRATVM.

Facta de perfidia cuiusdam experientia solennem de ingratis hominibus querelam repetit. — Sunt, qui Alphenum Varum Iuriconsultum hoc epigrammate innuī sibi persuadeant. cf. supra Carin. XXX.

Desine de quoquam quidquam bene velle mereri,
 Aut aliquem fieri posse putare pium.
 Omnia sunt ingrata: nihil fecisse benigne est:
 Immo etiam taedet, taedet obestque magis:
 Ut mihi, quem nemo gravius nec acerbius urget, 5
 Quam modo qui me unum atque unicum amicū
 habuit.

V. 1. pro *quidquam* in nonnullis MSS. Statii *quisquam* et *quemquam*, unde ille legendum fortasse putabat *quisquis*. V. 2. pro *pium* Gryph. Muret. et alii *tuum*. sic passim libri in *pius* et *tuis*, *meus* et *suis* variant. vid. Heins. ad Ovid. Met. VII, 172. V. 3. est *deest* in MSS. Stat. editi. Veneti. Cryph. et aliis. V. 4. *Imo etiam taedet, statque magisque magis* in omnibus fere MSS. Stat. et sic hunc versum nec sensus nec latininitas ratione habita multae editi. veti. exhibent. in uno Stat. erat: *Stat magis atque magis*. Marcellus emendabat: *Imo etiam taedet, et magis atque magis*. Guicetas: *Nihil fecisse benigne Prodest: imo etiam taedet obestque magis*. Ex libro Bibl. Bodleianae editor Cantabrig. proferit: *Prodest: sed taedet iam magis atque magis*. nostram lectionem veterum librorum auctoritate confirmavit Guarinus. et sic est in libris MSS. apud editorem Cantabr. cui accedunt Statius, Muretus, Vossius et alii. V. 5. *Vae mihi*, Scaliger, Vulpus et alii.

V. 3. *Omnia sunt ingrata* etc. iam apud Homerum Odyss. IV, 695: — *οὐδὲ τις ἐστ' ἄνθρωπος πιστεῖνδ' ἄνθρωπον*.
fecisse benigne, beneficia in aliquem contulisse, *nihil est*, nihil pensi habetur; vetus autem haec de ingratis hominibus cantilena vexat et persequitur.

CARMEN LXXIV.

IN GELLIVM.

Infame huius epigrammatis argumentum versatur in describendo adultero infamissimo, Gellio, quem eundem esse putant; qui a Cicerone in Oratione Pro Sextio perstringitur.

Gellius audierat, patrum obiurgare solere,
 Si quis delicias diceret, aut faceret.
 Ille ne ipsi accideret, patri perdepsit ipsam
 Uxorem, et patrum reddidit Harpocratem.
 Quod voluit, fecit: nam, quamvis inrumet ipsum 5
 Nunc patrum, verbum non faciet patruus.

V. 3. *perdepsit* male in libris antiquis, ut recte docuit Scaliger.

V. 6. *Hunc patrum* ex uno Cod. protulit et probavit Statius.

V. 1. *patrum obiurgare*, proverbiali fere locutione nota est patruorum in fratrum liberos severitas. Horat. Sat. II, 3, 88. *Ne sis patruus mihi*, et Od. III, 12, 3. *Patruae verbera linguae*. vide quos laudat Ernesti in Clave Cic. sub v. *patruus*.

V. 2. *Si quis delicias* etc. si quis vel dictis vel factis paulo liberius in re amatoria luderet.

V. 3. *perdepsit*. Qui notionem huius verbi eruere cupit, adest Manut. ad Cic. Epist. ad Div. IX, 22. p. 39. edit. Graev. et Bockart. Microz. I, p. 188.

V. 4. *patrum reddidit Harpocratem*, nimirum ut patruus, velut silentii deus Harpocrates, altum in hac re iam iuberet silentium, nec amplius obiurgando molestus esset. — Figura

Harpocratis, summa olim religione ab Aegyptis in templis Isidis et Serapidis imprimis culti, ita fere in monumentis veteribus expressa conspicitur, ut ad silentium indicandum unus digitorum ori admotus vel insertus sit. — Exstat peculiaris in hanc rem libellus, magna cruditionis copia conscriptus, *Gisb. Cuperi Harpocrates*, ubi praeter perantiquam imagunculam argenteam singulari studio a Cupero explicitam, multae aliae eiusdem dei figurae exhibitae, et, quae ad historiam huius dei spectant, diligenter collecta et proposita sunt. Adde *Burmannum* Sec. ad Anthol. III, 88. T. I, p. 629, 30.

V. 5. *Quod voluit, fecit*, hoc modo impetravit, quod impetrare voluit.

CARMEN LXXV.

AD LESBIAM.

Quod in Carmine LXXII. de amore suo erga Lesbiam et de eius perfidia expresserat, idem in hoc carmine nova dictionis varietate et ornatu exprimit.

Nulla potest mulier tantum se dicere amatam
 Vere, quantum a me, Lesbia, amata, mea, es.
 Nulla fides ullo fuit unquam foedere tanta,
 Quanta in amore tuo ex parte reperta mea est.
 Nunc est mens adducta tua, mea Lesbia, culpa, 5
 Atque ita se officio perdidit ipsa pio:
 Ut iam nec bene velle queam tibi, si optima fias,
 Nec desistere amare, omnia si facias.

Hos quatuor versiculos priores in antiqq. Codd. post Epigramma LXXXVI collocatos huc revocavit Scaliger, quem, quia egregie illi cum quatuor posterioribus conspirant, plerique recentiorum secuti sunt. In primis Vulpius mirifice hoc nomine extollit acumen Scaligeri, et hæc quatuor disticha vel ab ipso Catullo ita coniuncta et composita fuisse, vel certe poetam, si ab inferis excitetur, hanc industriam Scaligeri laudaturum existimat. — Et sane quatuor posteriores recte integri poematii *ἀνεκπεμπόμενα* haberi poterant. V. 4. *Quanta in amore tuo*, ut sil pro *ipsius*, Gryph. Morel. et all. sed *tuo* est in omnibus MSS. Stat. V. 5. *Huc est mens deducta* Veneti. Gryph. Morel. nostram lectionem ex Cod. suo produxit Scaliger, et sic Vossius, editor Cantabr. Vulp. Gotting. Bipont.

V. 2. *vere* ex intimo pectore.

V. 3. Num forte post *unquam*. excidit *in*?

V. 4. *ex parte mea*, quod ad me attinet, et *ipsa pio*.

V. 5. *mens pietas*, benevolentia, *adducta* h. e. contracta, sed valde de lectione *adducta* dubito; mihi enim scripsisse potius Catullus videtur *abducta*, h. e. alienata, avocata. Sic *animus a corpore abductus* apud Cic. Tusc.

CATUL. Carm.

I, 31. de eo, qui non amplius iis, quæ in sensus cadunt, turbatur et ubripitur; et sic saepius *abducere* ad animum refertur; sexcenties autem *adducere* et *abducere* a librariis confusa sunt. vid. quos laudat Drackenborch ad Sil. Ital. X, 18. et ad Liv. Tom. IV, p. 92.

V. 6. *Atque ita se officio perd. ipsa pio*. Atque hoc modo ipsa se privavit pietatis, quam ei probabam, officio.

Q q

Et, Dis invitis, desinis esse miser?

Dillicile est longum subito deponere amorem:

Dillicile est: verum hoc qualubet efficias.

Una salus haec est, hoc est tibi pervincendum. 13

Hoc facies, sive id non pote, sive pote.

O Di, si vostrum est misereri, aut si quibus unquam

ex MSS. profert: *Qui tu animo offirmas, atque instinctoque reducis*, unde ille rescribendum putat: *Quin tu animum offirmas, atque istinc usque reducis*. Scaliger veterem scripturam esse ait: *Quin tu animo affirmas, atque instructoque reducis*, unde legendum suspicatur: *Quin tu animu' (antique pro animum) offirmas itaque, instructoque reducis*. Theodoro Marcilio placebat: *Quin tu animum obfirmas itaque, in gyrumque reducis*? Iano Meleagro: *Quin tu animum obfirmans instructum atque atque reducis*? h. e. celeritima retrahis. Vossio: *Quin tu animum offirmas, atque istinc te reducis*? editt. Guarin. et Gryph. offerunt: *Quin te animo affirmas, teque instinctoque reducis*? Muretus: *Quin te animo affirmas, teque astringisque reducisque*. Sed iam haec ad nauseam usque satis. Nostram lectionem, haud certe incommodam, exhibent editt. Raphaeleng. Graev. Cantabr. Gotting. Bipont. nisi quod *offirmas* (v. bot.) pro *affirmas* dedimus; et sic in Sil. Ital. XII, 668. pro *affirmans* cum N. Heinsio legendum videtur *offirmans*. V. 14. *Verum hoc quod lubet efficias* Veuett. V. 16. *Hoc*

mas, - *offirmare se* vel plenius *offirmare se animo* est in capto consilio ita se confirmare, ut ab eo exsequendo nullo modo nos avocari patiamur. Exempla ex Plauto et Terentio allata vide apud Vulpium. adde Terent. Heceyr. III, 5, 4. Eodem modo dicitur *obdurare* supra Carm. VIII, 11. Imitatus est Nostrum, ut notat Vulpus, Ovid. Metam. IX, 744: *Quin animum firmas, teque ipsa recolligis*, Iphi: *Consilii que inopes et stultos excutis ignes usque in perpetuum, ut nunquam illam revisas*.

V. 12. *Dis invitis*, licet contra deorum voluntatem hoc a te suscipiatur consilium; nam Venus et Amor dii sunt *χρηστές*, nisi quis *dis invitis* explicare molit: *mirum te esse nolentibus*.

V. 13. *Diffic. est - amor*. Hanc sententiam expressit Lotichius sic lib. I, Eleg. 2, 64. *Ponere difficile est, quae placuerit diu*.

V. 14. *Verum hoc q. eff.* Idem suadet Parmeno Phaedriae apud Terent. Eunuch. I, 1, 23. *Quid agas? nisi ut te redimas captam quam queas Minimo: si nequeas paululo, ut quanti queas: Et ne te afflictes*.

V. 15. *Una salus haec est in amore nimirum funditus exstirpando sita. pervincendum gnauiter pertendendum, perdolendum, ut loquitur Terentius*.

V. 16. *Hoc - sive pote*, tentabis hoc certe, sive eveniat, ut id ab animo tuo impetres, sive non eveniat de usu *potis* et *pote* non eveniat genere vid. Muret. ad h. 4.

Extrema iam ipsa in morte tulistis opem;
 Me miserum adspicite, et si vitam puriter egi, 20
 Eripite hanc pestem perniciemque mihi,
 Quae mihi subrepens imos, ut torpor, in artus,
 Expulit ex omni pectore laetitas.
 Non iam illud quaero, contra ut me diligat illa,
 Aut, quod non polis est, esse pudica velit:
 Ipse valere opto, et tetruin hunc deponere morbum.
 O Di, reddite mi hoc pro pietate mea. 26

facito Vossius cum Vulpio. V. 18. *ipsam* Venet. V. 21. *Seu mihi subrepens imos ut corpore in artus* omnes libri MSS. Stat. unde ille tentat: *Haec mihi subrepens imos in corporis artus*. Ianus Meleager volebat: *Heu mihi! subrepens imos, ut torpor, in artus*. Vossii liber velustus sappeditabat: *Quae mihi subrepens imos velut anguis in artus*, sed nemo non in hac lectione manum interpolatoris agnoscat. nostram lectionem vet. librorum tam scriptorum quam exaratorum auctoritate niti testatur editor Cantabr. V. 22. *Expulit ex omnes* parum feliciter coniciebat Statius. *Pro laetitis* offerant libri Voss. *delicias*. V. 23. *contra me* ut MSS. Stat.

V. 19. *Me miserum ad sp. oculos, aures, vultum advertunt dii propitii, avertunt irati, inimici*. vid. Brouckhus. ad Tibull. III, 3, 28.

V. 21. *Quae mihi subrepens imos, ut torpor, in artus*, amoris enim venenum sicut torpor tacite et sensim sensinque per interiores ossium medullas serpit et dimanat,

V. 23. *contra* vicissim, *superius*. *contra diligere* redamare *artipē*.

V. 25. *morbum* vid. supra ad Carm. XXXIX, 7.

V. 26. *reddite mi hoc pro pietate mea*, hoc beneficium tantquam mercedem pietati debitam mihi retribuite,

CARMEN LXXVII.

AD RVFVM.

Pallaciam Rufi, qui speciem amici prae se ferens puellam, ut suspicari licet, Catullo eripuerat, graviter accusat. - Num idem Rufus, cuius graveolentiam Noster Carm. LXIX notavit, an insignis iis temporibus orator, M. Caelius vel potius Caecilius Rufus, uno die (teste Plinio Hist. Nat. VII, 44.) cum C. Licinio Calvo natus, intelligendus sit, nemo facile pro certo affirmare ausit.

Rufe, mihi frustra ac nequidquam credite amice,
 Frustra? immo magno cum pretio atque malo:
 Siccine subrepsti mî, atque, intestina perurens,
 Mî misero eripuisti omnia nostra bona?
 Eripuisti. Heu, heu, nostrae crudele venenum 5
 Vitae, heu, heu, nostrae pestis amicitiae!

V. 1. *cognite pro credite* in Gryph. et quibusdam veteribus. sed MSS. Stat. constanter servant *credite*, quod recte iam vindicatum est a Mureto; nam quae cognoscimus, sunt fere vera, at quae credimus, non raro falsa. *cognite amico* Ald. (an. 1515) V. 2. Hunc locum tacite Vossius ita constituit: *Siccine subrepsti; neque intestina perurens Mî misero eripuisti; omnia nostra bona Eripuisti.* V. 4. *Sic misero* Parthen. Gryph. Muret. V. 6. *pectus amicitiae* ex libris antiquis profert Vossius, ut sit vel ironice sumendum vel olim s. quondam subaudiendum; eandem lectionem exhibet edit. Parthenii; sed quis dubitet de vera lectione *pestis*, cum *venenum* praecesserit?

V. 2. *Frustra?* *ἐκκρίσθαι* seu correctio, ut appellatur a rhetoribus hoc concitatus dicendi genus. Nam ea demum, ut observat Muretus, proprie *frustra* esse dicuntur, quae neque commodum neque detrimentum af-

ferunt. - *magno cum pretio*, h. e. dispendio. sic passim in malam partem *pretium* et *merces* apud Latinos, ut *perdis* apud Graecos. cf. Vulp. adde *Interpretes* ad Callimach. Hymn. in Dian. v. 263.

CARMEN LXXVIII.

DE GALLO.

Indignabatur Catullus Gallo, quod ille delicias apud eius amicam facere ausus fuerat, et hac indignatione lacessitus, turpe eius, quod in foedo iungendo amore praestiterat, profert et differt ministerium.

Gallus habet fratres, quorum est lepidissima coniux
 Alterius, lepidus filius alterius.
 Gallus homo est bellus: nam dulces iungit amores,
 Cum puero, ut bello bella puella cubet.
 Gallus homo est stultus, nec se videt esse maritum, 5
 Qui patruus patrum monstrat adulterium.
 Sed nunc id doleo, quod purae impura puellae
 Suavia coniunxit spurca saliva tua.

V. 5. *Pro stultus* iterum in editione Parthenii legitur *bellus*, haud dubie ex operarum errore. V. 7. *purae pura puellae* ex veteri scriptura reposuit Scaliger, et sic est in editione Parthen. V. 7-10. Hos quatuor versus

V. 3. *bellus* proprie, qui morum concinnitate, elegantia, urbanitate, comitate, blanditiis, vel quocumque obsequii genere placere studet, quo pertinet *belli hominis* descriptio, quam ex Martiale dedimus supra ad Carm. XXII, 9, sed Gallus in obsequii genere satis inhonesto nunc *bellus* dicitur. — *iungit* consociat, conciliat, coniungit, est proxeneta amorum. — *dulces* invidiose de foedo amoris genere.

V. 4. *Cum puero ut bello* etc. ut filius alterius fratris cum amore patrum consuescat.

V. 5-6. Sensus: Idem Gallus est homo insipiens, qui, dum fratris filio viam ad adulterium cum patrum uxore committendum aperit, non cogitat, se quoque habere coniugem, quae a fratris filio constuprari possit.

V. 7-8. Nexus orationis est fere hic: Sed quamvis haec omnia nihil morer, tamen id nunc vel maxime mihi bilem movere debet, quod impuro tuo ore puram meam puellam deosculatus es. — *coniunxit* h. e. commiscuit spurca saliva tua suavia impura cum puris puellae suaviis.

Verum id non impune feres: nam te omnia secla

Noscent, et, qui sis, fama loquetur anus.

107

Scaliger, cum eos dissimilis argumenti esse existimaret, invitis libris omnibus ab hoc epigrammate divulsit et cum superiore coniunxit. De iisdem, an loco suo positi essent, iam dubitaverat Achilles Statius. Hinc facile ab ingenio suo impetrare potuit Corradinus de Allio, ut eos Carmini XCI. assueret. Sed Vulpus egregie eos cum hoc carmine cohaerere pulchre docuit. — pro coniunxit in versu 8. ex coniectura refinxit Scaliger comminxit, sed quis verbum inhonestius praeferat honestiori? quisve novam Catulli carminibus obscenitatem importare sustineat?

V. 10. fama loquetur anus. cfl. supra ad Carmen LXVIII, 46.

CARMEN LXXIX.

IN LESBIVM.

Lesbium quemdam cum tanti faceret Lesbia, ut eum Catullo praeferendum putaret, pulcrum illum quidem inde haberi posse concedit, sed eundem, ut hominem spurcum et impurum haud obscure describit. — Muretus, qui sub Lesbiae nomine Clodium intelligi debere iam supra ad Carm. LVIII probare stultuit, per hunc quoque Lesbium intelligendum esse censet P. Clodium, huius Clodiae fratrem, qui et hanc et ceteras sorores constuprasse dicitur. In qua quidem suspitione ille eo magis confirmatur, quod additum sit nomen pulchri, quod ipsum Clodii cognomen fuerit, ita, ut poeta in ambiguitate vocis iocari voluisse videatur. — Multum quidem apud me valet Mureti in explicandis locis obscurioribus subtilitas et sagacitas, sed in hac re nolim cum eo in tenebris micare.

Lesbius est pulcher: quidni? quem Lesbia malit,
Quam te cum tota gente, Catulle, tua.

V. 1. Sunt, qui pro *Lesbius* in nonnullis libris *Gellius* reperiri scribant; at Scaliger in uno se deprehendisse *Caelius* affirmat. Sed omnes libri Statii et Vossii tuerentur nostram lectionem, et sic est in editionibus

Sed tamen hic pulcher vendat cum gente Catullum,
Si tria notorum suavia repererit.

Parthen. Gryph. Muret. Cantabr. V. 4. *natorum*, quod lepide Vossius de claris et nobilibus Romanis explicat, male in libris vett. recte igitur iam Scaliger revocavit: *notorum* — in nonnullis, v. g. in edit. Gryph. Muret. legitur *amatorum*, quod haud dubie ex *natorum* confectum est: *Si tria amatorum savia surpuerit* legit Heinsius in not. ad Catull.

V. 3 - 4. Sensus: sed tamen hic pulcher me cum tota familia mea tamquam pignus positum habeat et pro lubitu vendat, si quisquam eorum, qui eum norunt, vel tria oscula impuro eius ori (quod innuere poeta videtur) impresserit. — *vendat* respicere poetam putat Muretus ad vete-

rem consuetudinem, qua interdum ob certa delicta totae familiae publice vendebantur. *notorum* — *noti* sunt familiares, quibus aliquis notus est, nos *Bekante*. Sic Livius III, 45. *Notos gratia eorum, turbam indignitas rei virgini conciliat*. alia exempla posuit Vulpus.

CARMEN LXXX.

AD GELLIVM.

Quaerit de causa mutati in Gellii labellis coloris, eamque a nefando, qua ille se contaminabat, libidinis genere repetit.

Quid dicam, Gelli, quare rosea ista labella
Hiberna fiant candidiora nive,
Mane domo cum exis, et cum te octava quiete
E molli longo suscitatur hora die?
Nescio quid certe est. An vere fama susurrat, 5

V. 4. *Et mollis nimis argute* corrigit Scaliger.

V. 3 - 4. *Mane domo cum exis* etc. Tamen mane, quam post meridiem sive post prandium, ubi molliores meridiari solebant.

cf. supra Carmen XXXII, 3. *longo die* aestivo.

V. 5. *Nescio quid certe est*, est certe aliquid in causa, sed quid sit nescio, cf. quem laudat

Grandia te medii tenta vorare viri?
Sic certe clamant Virrouis rupta miselli
Ilia, et emulso labra notata sero.

V. 7. *Sic certe est Gryph. Muret. Si certe est Parth. Graev. Sed certè clamant in libro Scaligeri. Sic certe Scal. Voss. Vulp. Gotting. Bipont. quod, sublata tantum interpunctione, dedimus. pro Virrouis in multis editionibus Victoris, in nonnullis Uictoris, inepte, ut indicat Muretus. Farronis rupta Piselli ex ingenio Scaligeri. V. 8. Ilia, demulso Venet. Gryph. Muret. in MSS. Stat. erat: Ille te mulso vel Illa te mulso, unde iam Pierius Valerianus et Gabriel Faërus recte fecerunt: Ilia, et emulso. Achilles Statius suspicabatur: Iliquo et mulso vel Iliquo et multa.*

de hac formula Vulpus Virgil. nequitiarum interpretem Sciopium in Lusibus V, 5.

V. 6. *Grandia te - viri? te esse fellatorem, tenta medii viri rē iudis. tendere in obscenis. praeter Statium et Muretum*

V. 7. clamant, aperte testantur. clamare de rebus inanimatis vid. supra ad Carm. VI, 7. - rupta ilia cf. supra ad Carm. XI, 20.

CARMEN LXXXI.

AD IVVENTIVM.

Miratur, quid sit, quod Iuventius misere pallescentem quemdam hominem Pisaurensem dignum habuerit, quem ipsi et aliis in amore praeponeret. - De gente Iuventia vide Vulpium supra ad Carm. XXIV.

Nemone in tanto potuit populo esse, Iuventi,
Bellus homo, quem tu diligere inciperes:
Praeterquam iste tuus moribuunda a sede Pisauri

V. 3. *Ianus Meleager, cum pro a sede membranae Palatin. haberent*

V. 1. *in tanto populo, in tanta populi frequentia.*

V. 2. *inciperes, in animum induceres, vel, quod Scaliger*

animadvertit, diligere inciperes pro diligeres.

V. 3. *moribuunda a sede Pisauri. Fuit Pisaurum oppidum*

CATUL. Carm.

R r

Hospes, inaurata pallidior statua?
 Qui tibi nunc cordi est, quem tu praeponere nobis 5
 Audes. Ah! nescis, quod facinus facias.

ad sede et Commelini ab, legendum censet ah! pro sede vero corrigit sepe. explicans sepe moribundam de dentibus senio enriosis et cadaverosis; nimis argute! V. 6. At nescis Gryph. Muret. Graev. haud minus commode, puto, quam ah, quod exhibent editi. recentiores Cantabr. Voss. Vulp. Gotting. Bipont.

Umbriae maritimum, quod praeterlabitur fluvius cognomento Pisaurus; vocatur sedes moribunda haud dubie ob aëris, quo male afficiebantur incolae- rum corpora, vitium.
 V. 4. *inaurata pallidior statua.* tribuitur auro color pallidus, *ὀχρὰς, χλωρὸς.* cf. supra ad Carmen LXIV, 100.

CARMEN LXXXII.

AD QUINTIVM.

Quintium, sodalem suum, flectere studet precibus, ne, quod animo suo longe carissimum sit, (intellige puellam) sibi praecripiat. - Eleganter hoc epigramma expressit Ioann. Nicol. Goëtz Vermischte Gedichte Tom. II. p. 215.

Quinti, si tibi vis oculos debere Catullum,
 Aut aliud, si quid carius est oculis,
 Eripere ei noli, multo quod carius illi
 Est oculis, si quid carius est oculis.

V. 4. *seu quid in omnibus edit. vet. et plurimis recentioribus, contra sensum et orationis nexum, nem si quid iam est multo carius oculis, qui, quæso, adici potest seu quid carius est oculis; ut taceam, particulam seu non quid, sed quod in hoc orationis nexu postulare. Hinc recte Achilles Statius pro seu quid legendum suspicatus est: si quid, quem præter Vossium et Vulpium neminem secutum esse mireris.*

V. 1 - 2. Sensus: Si vis, mi Quinti, Catullum tibi aliquid acceptum referre, quod æque atque oculos suos amet, vel plus adeo oculis suis, si quid plus oculis amari potest, noli etc. - Per Quintium intelligendum esse nobilissimum illum adolescentem Veronensem, cuius mentio fit infra Carmine C. suspicatur Vulpius.
 V. 3. *ei monosyllabum per synaeresin; exempla congestit Statius.*

CARMEN LXXXIII.

IN MARITVM LESBIAE.

Videt stolidum Lesbiae maritum, qui, cum eius uxor Catullum conviciis coram ipso proscinderet et causam rixandi cum eo quaereret, impense de eius fide et castitate, quam inde colligebat, lactabatur. At Catullus, mulierum indolem melius perspectam habens, longe aliter de hoc Lesbiae se gerendi more sentit ac iudicat. Conferendum omnino cum hoc Epigramma XCII.

Lesbia mi praesente viro mala plurima dicit:

Hoc illi fatuo maxima laetitia est.

Mule, nihil sentis. Si nostri oblita taceret,

Sana esset: quod nunc gannit et obloquitur,

Non solum meminit; sed, quae multo acrior est res, 5

Irata est: hoc est, uritur et loquitur.

V. 3. pro *Mule* in Patavino exemplari apud Statium *Nulle*, quod rectius videtur *Statio*, *Nullum* de stupido, nihil audiente et sentiente, interpretanti. V. 4. pro *Sana* in MSS. Statii *Sania* vel *Sanna*, unde legendum fortasse opinatur *Sanna*, b. e. irrisio, quasi dicat: irrideti me amantem ab ea putarem, planeque contemni, si de me taceret. — *garris* in editt. Parthen. Gryph. Muret. sed nemo non *ti gannit* praeferet; et sic est in MSS. Statii. eodem modo in *garrit* et *gannit* variant libri apud Persium V, 95. V. 6. *uritur* et *coquitur* coniecit N. Heinsius, et

V. 1. *mala plurima dicit* convicia Tibull. I, 2, 11. *Et mala si qua tibi dixit dementia nostra.*

V. 3. 4. *Si nostri oblita taceret*, Si nie negligeret, nec dignum, quocum loquatur, haberet, *Sana esset*, recte illa videri posset amoris furore libera; vel: nequiquam in illam caderet amoris insania. Infra Carmine XCII: *Lesbia mi dicit semper*

male, nec tacet unquam De me: Lesbiam me, dispeream, nisi amat. quod nunc, iam vero quod, vix di, gannit canum more ringitur. obloquitur, oblatrat.

V. 5. *Non solum meminit* hoc non solum probat, minime eam nostri oblitam esse, et nos negligere.

V. 6. *Irata est*, nam ira apud

sic legit iam Iustus Lipsius apud Ianum Doussam filium; sed quis hoc ferat ob versum primum et quartum?

amantes ferventissimi amoris est indicium; tritum et in vulgus notum est illud Terentianum: *Amantium irae, amoris intero-* *gratio est.* cf. Vulp. inprimis cum hoc loco comparandus est Propertius III, 8. 10 seqq. addo Plaut. Amphitr. III, 3, 60 seqq.

CARMEN LXXXIV.

DE ARRIO.

Arrium quemdam, qui mirifice sibi placebat vano et ridiculo verba nonnulla cum adspiratione pronuntiandi studio, festive in hoc epigrammate depictum aliorum risui exponit. — Cum idoneis argumentis, quis fuerit hic Arrius, evinci nequeat, alius aliam coniecturam sequitur. Achilles Stenius quidem intelligit Q. Arrium, praetorem Siciliae designatum, qui exorto bello servili missus est contra Crixum et Spartacum, quorum illum prostigavit, ab hoc victus est. vid. Liv. Epit. 96. cf. Cic. Verr. II, 15. et IV, 20. — At Vulpus cogitat de C. Arrio, cuius mentionem iniicit Cic. in Attic. I, 14 et 15. — Quidni cogitare quoque possumus de illo Q. Arrio, Q. Arrii Praetoris Siciliae designati, (ut videtur Eruestio in Clave Cic. sub h. n.) filio, qui in honorem patris magnificum illud, ut auram populi capteret, dedit epulum, de quo Horatius Satyr. II, 3, 7. cf. Cic. Orat. in Vatin. 12. — Sed quid interest, sciatur, quis fuerit hic Arrius, nec ne?

Commoda dicebat, si quando commoda vellet
Dicere, et hinsidias Arrius insidias:
Et tum mirifice sperabat se esse locutum,
Cum, quantum poterat, dixerat hinsidias.

V. 2. Libri veteres apud Vossium non *Arrius*, sed *Aetius* habent, unde ille *Aetius* fortasse scribendum putat. V. 3. 4. Hoc distichon, nescio quo errore, in editione Parthenii post versum decimum: *Cum subito*

V. 4. *quantum poterat*, quanto poterat spiritu vel oris hiatu.

Credo sic mater, sic Liber avunculus eius, 5
 Sic maternus avus dixerit, atque avia.
 Hoc misso in Syriam, requierant omnibus aures,
 Audibant eadem haec leniter et leviter.
 Nec sibi postilla metuebant talia verba,
 Cum subito adfertur nuntius horribilis, 10
 Ionios fluctus, postquam illuc Arrius isset,
 Iam non Ionios esse, sed Hionios.

affertur etc. transpositum est. V. 5. *sic Cimer avunculus eius* Heinsius in notis ad Cat. V. 6. *dixerat* in edit. Parthenii, Gryph. Muret. sed recte Scaliger reposuit ex veteri scriptura *dixerit*, et videtur illud vel male ex versu quarto repetitum, vel hoc ob vim modi potentialis non satis intellectum esse. vid. not. — Ianus Meleager male in hoc quoque disticho quaerit adspirationem, illudque sic legendum opinatur: Credo sic Mather, sic Liber avunculus eui est, Sic maternus havus dixerit, atque havia. V. 7. *Hoc misso* in MSS. Statii, qui iude tentat: *Hinc misso*.

V. 5. *Liber* haud dubie nomen viri proprium. Nam quod Passeratius existimat, *liberum* pro adiectivo sumendum esse, quo tacite Catullus innuere voluerit, Arrium non ex iustis nuptiis procreatum fuisse, utpote qui nec patrem nec patrui habuerit *liberum*, sed matrem et avunculum tantum, eorumque parentes; id anxie magis quaesitum quam probabile videtur.

V. 6. *dixerit* — *sic, credo, dixerit*, eleganter ex vi modi potentialis pro: *sic dixisse videtur*. Exemplum de hoc modi potentialis, quem vocant, usu, ponamus ex Liv. III, 47. *Quam*

decreto sermonem praetenderit, forsitan aliquem verum auctores antiqui tradiderint, pro: tradidisse videntur.

V. 7. *Hoc misso in Syriam*, haud dubie in munere quodam reipublicae causa suscepto. *requ. omnibus aures*, nullius amplius aures ingratissimo male affectatae adspirationis sono fatigabantur.

V. 8. *leniter et leviter* sine adspiratione.

V. 9. *postilla* h. e. postea; exempla dabant Statius et Vulpus.

V. 10. *horribilis* nimirum auribus.

CARMEN LXXXV.

DE AMORE SVO.

Querenti fortasse, cur unam eandemque puellam tam amore quam odio persequatur, quid respondeat, se nescire, ait.

Odi et amo. Quare id faciam, fortasse requiris.
Nescio: sed fieri sentio et excrucior.

Hoc distichon in editione Guarini et Ald. II, hic praetermissum et epigrammati LXXII annexum est. vid. ibi Var. Lect.

V. 1. *Odi et amo* Terent. *rum* puellae amabat, et eius *Eunuch. I, 1, 27. Et taedet, et* mores detestabatur. cf. *Epigr. amore ardeo.* LXXII, 7, 8.

V. 2. *Nescio, formam nimi-*

CARMEN LXXXVI.

DE QUINTIA ET LESBIA.

Quintiae, quae vulgo habebatur formosa, formositatis quidem partes quasdam concedit, sed cum ei deesset venustas et festivitas, absolute formosam, qualis sola Lesbia sit, eam dici posse negat.

Quintia formosa est multis: mihi candida, longa,
Recta est. Hoc ego: sic singula confiteor.

V. 1. *Quintia* in vett. monumentis scribitur, teste Statio. V. 2. *haec ego* sic in plurimis editionibus vett. sed Scaliger *Hoc ego*; antiquam lectionem esse confirmat: et sic nunc exhibent editt. Cantabr. Voss. Vulp. Bipontin.

V. 1. *est, videtur, habetur.*

V. 2. *Recta, apta forma et*

Totum illud, formosa, nego; nam nulla venustas,
 Nulla in tam magno est corpore mica salis.
 Lesbia formosa est, quae cum pulcherrima tota est, 5
 Tum omnibus una omnes surripuit Veneres.

figura. cf. supra ad Carm. X, 20. hoc ego scil. sentio vel iudico. *singula*, quod ad singulas formositatis partes attinet.

V. 3. *Totum illud*, quod ad totum illud, in quo censetur formositas, attinet. — *venustas* elegantia, natus lepor et festivitas, quae in dictis, factis, gestu et toto corporis habitu spectatur: Graecis: *νοσηφία*, cui opponitur *ἀφροδία*.

V. 4. *nulla in — mica salis*, quanta est, insula et plena-ruris inficitiarumque est. *ἀνὰ τριγώνου σώματος* de stupido magni vastique corporis homine apud Theocritum Idyll. XV, 17. ubi vide *Valckenarium*.

V. 6. *Tum omnibus — Veneres*, omnes puellarum lepores ad se unam transtulit et inter se coniunxit.

CARMEN LXXXVII.

Vid. Var. Lect. ad Carmen LXXV.

CARMEN LXXXVIII.

IN GELLIVM.

Flagitia, quibus se suosque polluebat Gellius, tanta esse aīd, ut ne mari quidem possint abluī et expiari.

Quid facit is, Gelli, qui cum matre atque sorore
 Prurit, et abiectis pervigilat tunicis?

V. 1. *Quid facit is*; Quid tibi statuendum videtur de eiusmodi hominis libidine, qui etc.

V. 2. *Prurit*, pruriendō libidinem exercet. cf. *Lusus* 25, 4. *abiectis reiectis, positis*.

Quid facit is, patrum qui non sinit esse maritum?

Ecquid scis, quantum suscipiat sceleris?

Suscipit, o Gelli, quantum non ultima Tethys, 5

Non genitor Nympharum abluit Oceanus.

Nam nihil est quidquam sceleris, quo prodeat ultra:

Non si demisso se ipse voret capite.

V. 6. *Nec genitor* in MSS. Stat. sed gravius repetitur *Non. pro abluit* in edit. Gryph. Muret. Graev. et all. *abluit*; sed illud ex veteri scriptura defendunt Scaliger et Vossius; utrumque, puto, recte dicitur. V. 7. *quod prodeat ultra* Voss. Bipont. sed *quo* est in edit. Parthen. Gryph. Muret. Cantabr. Graev. Vulp. Gotting.

V. 3. *patrum qui – maritum.* Iphigen. in Taur. 1193. ἑλκετα
cf. supra Epigramma LXXIV, 3. ἀλλ' οὐ πάντα τ' ἀνδροπόων κηρύ, ubi

V. 5. *Suscipit* scil. *tantum*, vid. Barnes. et Musgrav. Locum Sophoclis Oedip. Tyr. v. 1251. quod ante *quantum* non raro comparavit iam Achilles Statius. omitti solet. cf. Liv. IX, 36. §. 2. – Dorville ad Chariton. p. 238. et ibi Drackenborch. – *ultima* (ed. Lips.) Catullum ante oculos Tethys, totum mare, ad extre- habuisse putat vetus epigramma, mos usque fines, ut bene Stat. quod egitur in Analectis Vett.

V. 6. *Non genitor Nympharum abluit Oceanus*, hic aqua marina sive fluviali scelera apud veteres expiandi mos vel ex Poet. Graecor. Brunnkii Ἀδισκ. Ciccone notus est. Pro Roscio CCXL. Toim. III, p. 199. Ἀγνώ- Amer. 26. ne, cum delati (par- ρισ τίμους καὶ κροῦ, ζῆνι, δαίμονες ἔρχου ρicidae) essent in mare, ipsum Ψυχὴν νομπελοῦ νόματος ἀφ' ἁμίνους. Ως- violata sunt, expiari putantur. ἀμπροῖς κίτται βαρὺ λιβδό. ἀνδρα δὲ πρῶτον cf. ibi Hottomannum et Manu- Οὐδ' αὖ ὁ πᾶς νίψῃ νόματος δαιμόνους.

V. 7. *Quo prodeat ultra*, quo progrediatur iste ulterius, quo magis contaminetur.

V. 8. *demisso*, inclinato. *voret* cf. Epigr. LXXX, 6.

CARMEN LXXXIX.

DE GELLIO.

Nē quis miretur, cur Gellius tenuis macerque sit, causam, unde ei contracta sit haec corporis macies et tenuitas, ex insano eius cum cognatis suis Veneris usu declarat.

Gellius est tenuis: quidni? quoi tam bona mater
 Tamque valens vivat, tamque venusta soror,
 Tamque bonus patruus, tamque omnia plena puellis
 Cognatis: quare is desinat esse macer?
 Qui ut nihil attingat, nisi quod fas tangere non est,
 Quantumvis quare sit macer, invenies.

V. 5. *attingit* legi iubet Scaliger; quod exhibent nunc editi. Voss. Cantabr. Gotting. Bipont.

V. 1. *tenuis*. Statius de amantium macie laudat Lucret. IV, 1160: *legis inopius tum fit, quum vivere non quit Prae macie*. *quoi*, in cuius gratiam, ad cuius explendam libidinem cf. supra ad Carmen LXI, 192. *bona*, obsequiosa, facilis; eodem sensu patruus dicitur *bonus* v. 3.

V. 2. *valens*, valido robustoque corpore ad palaestram Veneris instructo, *vivat* exquisitus pro: *sit*.

V. 4. *quare is desinat esse macer?* cur non sit macer, qui necessario in eiusmodi cum cognatis suis consuetudine macer esse et manere debet?

V. 5. *ut cum nihil attingat* etc. nullam aliam nisi cognatam; observa in hoc versu leporem facete cum sale mixtum.

V. 6. *Quantumvis*, satis superque.

CARMEN XC.

IN GELLIUM.

*Nova ratione et novo sale nefandam Gellii cum matre libidinem,
perfricat. Magum enim aliquem, si vera sit impia Persarum
religio, ex hoc obsceno concubitu nasci oportere probat et
pronunciat.*

Nascatur Magus ex Gelli matrisque nefando
Coniugio, et discat Persicum haruspicium.
Nam Magus ex matre et gnato gignatur oportet,
Si vera est Persarum impia religio,
Gnatus ut accepto veneretur carmine Divos, 5
Omentum in flamma pingue liquefaciens.

Hoc Epigramma coniunctim cum superiore exhibetur in editionibus Parthenii, Gryph. et aliis; sed sponte apparet, separatim illud a poeta in Gellium compositum esse.

V. 4. *impia rel.* ex qua nimirum non solum matris cum filio concubitus, et in universum cognatorum commissiones licitae fuerant, sed boni magi adeo, h. e. Persarum sacerdotes ex matre a filio compressa progigni debebant. Veterum de his incestis Persarum moribus testimonia vid. apud Vulpium. Inprimis ex utriusque linguae scriptoribus, quae huc spectant studiose collegit laudatus a Mureto *Caelius Rhodiginus Antiqu. Lect.* X, cap. 17. Huc pertinet quoque Euripides *Andromach.* v. 173, seqq. — Τὸν αὖτ' ἐν τῷ βέλτερον γένει. *Μαγὸς τε θυγατρὶ, καὶ τε πατρὶ πέφυ-*

ται, Κῆρ τ' ἐδίδου — — καὶ τοὺς ὀδόν ἑλίσσει νόμος. ubi recte Scholiastes τὸν πατέρα προσέτιθεται.

V. 5. *accepto diis grato;* sic saepe *accepta munera;* nimis docte alii; a maioribus per manus quasi tradito.

V. 6. *Omentum in flamma pingue liquefaciens,* minutas nimirum mactatae victimae partes et in his omentum diis adolabant; vid. *Casaubon.* ad Pers. II, 47. p. 208. ex ipso autem omenti statu et situ multa coniectare solebant haruspices. vid. *Bochartum Hieroz.* III, p. 503. — Secunda syllaba iu *liquefaciens* producit. vid. Stat.

CARMEN XCI.

IN GELLIVM.

Ut crescat et cumuletur, quam versibus suis famae Gellii inurere studet, ignominia, usque adeo eum scelestum esse ostendit, ut iste nulla facile re, nisi in qua aliquid secleris sit, oblectari posse videatur. Quod quidem ipse praeter omnem opinionem in amore suo expertus fuerat. Num quamvis probe noverat, eum pro indole sua ad quodvis designandum scelus paratum esse, tamen vel ideo puellam suam ab eius libidine tutam fore putaverat, quod illa nec mater, nec soror esset, in quarum conebitu unice sibi placere videbatur homo iste nequissimus. Sed fefellerat sua in hac re Catullum opinio; nam secus ac videbatur, satis causae fuit Gellio, quae ei eum Catullo intercedebat, amicitia, ut eius puellam ad libidinem sollicitaret; adeo in perpetrandis facinoribus superare iste solebat hominum expectationem! — Praeclarum est, ut recte iudicat Muretus, hoc epigramma et mirabili quodam artificio a poeta nostro compositum.

Non ideo, Gelli, sperabam te mihi fidum
 In misero hoc nostro, hoc perduto amore fore:
 Quod te cognossem bene, constantemve putarem,
 Aut posse a turpi mentem inhibere probro:
 Sed quod nec matrem, nec germanam esse videbam 5

V. 2. *hoc*, quod cum vi ante *perduto* repetitur, male in nonnullis editionibus omissum, recte reposuit Statius. V. 3. *Quia te Murel. Qui te Scaliger ex veteri scriptura. constanterque putarem haud posse etc.* in plurimis libris tam scriptis quam editis; sed multo aptior et orationi convenientior mihi visa est nostra lectio, quam Statius in nonnullis libris MSS. invenit; et sic hic versus iam in edit. Gryph. (1537) legitur. Eandem lectionem recepit Vulpus. V. 5. *Sed neque quod* in edit. Parth.

V. 3. *perduto* ob perfidiam. V. 4. *Aut* scil. quod te putarem.

Hanc tibi, quoniam me magnus edebat amor.
 Et quamvis tecum multo coniungerer usu,
 Non satis id causae credideram esse tibi.
 Tu satis id duxti: tantum tibi gaudium in omni
 Culpa est, in quacumque est aliquid sceleris. 10

Voss. Graev. et alii; sed multo concinniores orationem reddit nostra lectio, a Guarino prolata, et a Statio aliisque probata. V. 9. *induxti* pro *induxisti* vitiose in edit. Parthenii et MSS. Stat.

V. 6. *quoniam me magnus edebat amor*, sic supra Carm. XXXV, 15: *Ignes interiore edunt medullam*. ubi de hoc loquendi usu exempla collegit Muretus. vid. Stat. ad h. l.
 V. 8. *Non satis id causae*, non gravem turpemque satis causam.

CARMEN XCII.

DE LESBIA.

Mutuas inter se et Lesbiam rixas mutui amoris signum censet certissimum. — Eiusdem argumenti est Epigramma LXXXIII, quod confer.

Lesbia mihi dicit semper male, nec tacet unquam
 De me: Lesbiam me, dispeream, nisi amat.
 Quo signo? quasi non totidem mox deprecor illi

V. 2. *dispeream, me nisi Lesbiam amat* in edit. plurimis; sed quem nos secuti sumus verborum ordinem, tam versus ultimus, quam omnes libri MSS. Stat. confirmant; mutatus ille in editionibus vet. verborum ordo haud dubie profectus est ab aliquo, qui vellet numerorum rhythmum consulere. V. 3. *Cui ego, quasi eadem* vitiose in libris MSS. et edit. Parthenii. *Quo signo? quasi eadem* Gryph. Muret. *Quo signo? eadem totidem* in

V. 3-4. Sensus est: Quaerat fortasse aliquis, unde hoc colligant? quasi de eius in me amore dubitari adhuc possit, cum semper, quot ipsa in me conicere solet convicia, tot statim ego in illam reiciam, et in hoc ipso rixarum genere ipse vel maxime

Assidue: verum dispeream, nisi amo.

aliis teste Mureto. *Quo signo qua sin totidem* reperit Statius in vetusi libro Gellii, apud quem (v. not.) locus noster legitur, unde ille coniebat: *Quo signo? quasi enim, sed rectius ex qua sin* ratione scripturae compendii habita retingas *quasi non*, et sic se reperisse in vetustis libris Gellii ait Scaliger, quem cum Vulpio et aliis recentioribus editoribus secuti sumus. Vossius ex Cod. Mediolanensi profert: *Quo signo? quia sunt totidem mea* (scil. maledicta) *Deprecor illam Assidue: verum* etc. Passeratius *Assidue* refert ad *amo*. — *deprecor* Vulpius, nescio nude, sed fortasse rectius.

vim amoris sentiam. — *Deprecari* paulo insolentiore significatione cum casu tertio iam positum, Aulus Gellius (Noct. Att. VI, 6.) disputans contra aliquem, qui male hoc verbum ceperat, et frigidissimos inde hos Catulli versus iudicaverat, explicat: *detestari, execrari, depellere, abominari*. Quae qui-

dem Gellii explicatio nullo modo probari potuit Mureto. Sed Scaliger docte ostendit, *deprecari* proprie esse; *precari*, ne quid nobis accidat, adeoque, quae quis nobis imprecatus est, in eiusdem caput relicere et amoliri. Nec ego de Scaligeri interpretatione dubito, alias *deprecor* facile mutari posset in *imprecor*.

CARMEN XCIII.

IN CAESAREM.

Quam parum Noster Caesarem curet, haud dissimulanter hoc disticho indicat. — Carpit quidem hoc nomine Catullum Quinctilianus Institut. Orat. XI, 1. ubi scribit: « Negat se magni facere aliquis poetarum, utrum Caesar ater an albus homo sit, insaniam verte, ut idem Caesar de illo dixerit, arrogantia est. » sed ipse bonus Quinctilianus nimium placere studebat Domitiano, eiusque auram hac ipsa fortasse poetae nostri cavillatione captabat.

Nil nimium studeo, Caesar, tibi velle placere,

V. 1. Pro *Nil* equidem ob vs. dat, ut saepe. cf. Heyne ad Tibull. I, 2, 92.

Nec scire, utrum sis albus, an ater homo.

V. 2. In editione Parthenii corruptissime hic versus legitur ita: *Nec si orem, utrum sis salvus an alter homo*. Vossius in libris antiquis deprehenderat: *Nec si ore*, unde legendum fortasse alicui videri posse existimat: *Nescio ore utrum sis albus an ater homo*. sed nemo facile ad has metrationes poetam in ordinem redigere tentabit. Ipse Vossius legit: *Nescio utrum sis albus* — *Ne si orem* ed. Rheg. *Nec curo utrum* in margine L. Heius. apud editorem Cantabrig. et sic placet Bondano Var. Lect. p. 126. *Nec scio te*, e libro membran. Commeliui probat Meleager. — Coniungitur hoc distichon cum sequenti in editt. Parthen. Gryph. probante Scaligero. Sed non video, quomodo inter se conciliari queat insignis sententiarum dissimilitudo.

V. 2. *utrum sis albus an ater homo*, proverbialis locutio in contemtum eorum, quos nec novimus, nec eos nosse curamus. vid. Vulp. adde Cicer. Philipp. II, 16. et ibi *Interpretes*.

CARMEN XCIV.

IN MENTVLAM.

Mentula moechatur: moechatur mentula certe.
Hoc est, quod dicunt: Ipsa olera olla legit.

V. 2. *ipsa olere olla facit* dedit ex aliis, ut ait, exemplaribus Vossius; sed cum nemo alius hanc lectionem commemoraverit, fluxisse eam virum doctum doctrinae ostentandae causa, facile tibi persuadeas; nam translatum ille putat ab ollis Graecorum, quae in Anthesteriis circumducebantur, in quas comportabantur omnis generis olera, quae tamen nemo degustaret; ut breviter dicam, Vossius Catullum existimat Mamurram sub obscena imagie comparasse ollae, quae solo sacra faciat olere!!!

V. 1 - 2. *Mentula moechatur*. per Mentulam designari putant Mamurram, quod maxime probabile sit ex Epigr. CXIV, ubi v. 1. *Formianus saltus non falso, Mentula, dives Fertur* — natus est nimirum Mamurra Formiis; hinc *Formiana macula* supra Carm. LVII, 4. *Formianus decoctor* XLI, 4. Indidit autem poeta Mamurrae ad insignem eius libidinem insignendam nomen *Mentulae*, in cuius significatione petulanter ludit. — *Ipsa olera olla legit* h. e. sponte quaerit mentula, quod eius naturae conveniens est. Dicta videtur haec proverbialis locutio de rebus, quae natura sua sibi conveniunt; ducta autem illa videtur Achilli Statio a fure quodam hortensi, qui manifestò in furto deprehensus culpam a se in oleram, qua olera exceperat, transtulerit.

CARMEN XCV.

DE SMYRNA CINNAE POETAÆ.

Smyrnam, h. e. poemata Smyrna, inscriptum, in quo perpoliando atque exasciando Cinna, Catulli amicus, totos novem annos consumserat, etiam atque etiam commendat, illudque ut carmen aetatem laturum lateque per ora virum volitaturum prolixis et nullo negotio conscriptis Hortensii, Volusii et Antimachi carminibus longe anteposit.

Smyrna mei Cinnae nonam post denique messem,
Quam coepta est, nonamque edita post hiemem:

V. 1. *Smyrna* rectius ex mente Vossii, ad librorum vetustatem, nummos et inscriptiones provocantis, scribitur; Graeci tamen scribunt *Σμύρνα*.

V. 1. *Smyrna mei Cinnae.* Honorificam eiusdem C. Helvii Cinnae mentionem facit Virgil. Eclog. IX, 35. ubi Servius: *Etiam Cinna poeta optimus fuit, qui scripsit Smyrnam, quem libellum decem eliminavit annis.* conf. Ovid. Trist. II, 435. Quinctil. Institut. Orat. X, 4. obscurum tamen illud poemata *Smyrnam* fuisse, credere nos iubet Martialis X, 21. hinc Lucius Crassitius Grammaticus, commentario luculento in *Smyrnam* edito, adeo inclaruit, ut Epigramma de eo scriberetur, quod exstat apud Suetonium in libro de Illustr. Grammat. XVIII. - Quod ad argumentum huius Cinnae poematis attinet, Parthenius quidem illud in rebus praecclare

gestis Amazonis cuiusdam versatum esse existimat, sed probabilior sententia videtur coram, qui fabulam incesti amoris *Myrrhae*, (quae aliis *Smyrna* dicitur) erga parentem suum Cinyram hoc carmine Cinnae complexum esse arbitrantur. vid. in primis *Burmamnus* ad Ovid. Met. X, 298. *Muncker* ad Hygin. Fab. LVIII. et *Gifanii* Collect. in *Lucret.* sub v. *Smyrna*.

V. 2. *nonamque edita post hiemem.* Sic Panegyricus Isocratis decem annis elaboratus dicitur Quinctil. Institut. Orat. X, 4. - Respexit huc fortasse Horatius Arte poet. 388: - - - *nonumque prematur in annum Membranis intus positus.* -

Millia cum interea quingenta Hortensius uno

* * *

Smyrna cavas Atacis penitus mittetur ad undas, 5

Smyrnam incana diu secula pervoluēt.

At Volusi annales * * *

Et laxas scombris saepe dabunt tunicas.

vide de scriptura huius vocis *Perheyk* ad Aut. Lib. p. 299. *** Hic deest versus minor in omnibus libr. MSS. quem Parthenius pro suo dacebatur adversus Catullum, popularem suum, studio, ita supplere studuit: *In pede stans fixo carmina ructat hians*. Idem pro *Millia* in versa maiori reposuit *Vilia*. Sed Muretus et alii recte deprecati sunt hanc Parthenii officia. V. 5. *Smyrna cavas Atacis* vulgo recepta lectio; sed, ut observat Heinsius in not. ad Catull. nec fluvius est *Atrax*, nec prima syllaba in *Atracis* corripitur; optime igitur iam Livineius defendebat *Atacis*. — *Smyrna albas Atacis* in vet. Cod. Heins. apud editorem Cantabr. *Smyrna cavas harathri* in libris vetl. Vossii, unde ille reposuit: * * *cavas harathri*, nam, ut addit, non tantum quartus huius Epigrammatis versiculus deest, sed etiam initium quinti; quem, ut ei succurreret librarii aut intempestivi correctores, e sequenti versu supplere conati sunt. V. 6. *Smyrna incana diu secula pervoluēt* in plerisque MSS. Stat. unde ille primum tentat *pervoluēt*, deinde vero in nostra lectione, quam ipsam in novuallis libris invenerat, acquiescit; pro *incana* offerunt tamen eiusdem libri *cana*, quod Statio ob imitationem Martialis Lib. IX. Epigr. 80, 2. *Nec pateris, Caesar, secula cana mori* praefereendum videtur; sed licet Martialis Nostrum imitatus videatur, cum tamen in loco nostro *cana* pro *incana* legisse iude non sequitur. *** Huius quoque versus reliqua pars desideratur, ut Muretus et Statius testantur, in libris veteribus, nisi quod in MSS. Statii *Paduam* legitur; quas vox aperta maum recentiore prodit. *Patavi morientur ad urbem* edit. Parthenii et aliae editiones veteres, quod placere sibi ait Muretus, modo veteris cuiusdam libri testimonio niteretur. Scaliger in libro suo inveniebat: *Paduam portentur*, unde ille exculpbat: *apudam porgentur ad ipsam*, ut *apua* sit pisciculus, quem muria conditum chartis ineptis amicare solebant. *Capuam morientur ad ipsam* coniciebat Passeratius. *Aduam morientur ad ipsam*

V. 3. *Hortensius*. Eodem nomine Lucilium sale satyrico perficit Horatius Sat. I, 4, 9. seqq. — Loca, ubi Q. Hortensii, nobilissimi illius oratoris, carminum mentio fit, notavit Vulpus

V. 5. *cavas*, cf. supra ad Car-

men XVII, 4. *Atacis* fluvius Galliae Narbonensis.

V. 6. *incana* sera, remotissima.

V. 7. *Volusi annales*, cf. supra ad Carm. XXXVI, 1.

V. 8. *Et laxas — tunicas*, in-

Parva mei mihi sunt cordi monumenta * * *

At populus tumido gaudeat Antimacho.

10

proponit Vossius, quod probat et docte defendit Nic. Heinsius in notis ad Catull. *Adia* enim, ut ibi observat, est fluvius Galliae Cisalpinæ, qui ex Alpibus in Lacum Lurium se exonerat, ubi Volusius aut natus, aut certe fundum ac societatem habuisse videtur, ita, ut extremus Galliae fluvius cum extremo fluvio Italiae componatur. *Gadium portentur ad ipsam* mirifice commendat Corradinus de Allio. * * * Ultima huius versus vox deest in MSS. testibus Mureto, Statio et Vossio, quam vario modo supplere studuerunt; alii legunt *laboris*, alii *sodalis*, alii *poëtae*, alii *tribuni*. Equidem si veteris cuiusdam libri accederet auctoritas, eligerem cum Mureto *sodalis*.

servient, pro solito chartarum ineptarum usu, amiciendis et involvendis scombris. *laxas* innuit laxa et ampla carminum ineptorum volumina. *scomber* piscis marinus. Expressit Nostrum Martialis IV, 87, 8: *Nec scombris tunicas dabis molestas*.

V. 10. *tumido gaudeat Antimacho*. Scripsit Antimachus, poëta græcus, *Colophonius* (Ciceroni Brut. 51. et Ovid. Trist.

I, 6, 1. *Clarius*) magno volumine Thebaida, quod quidem poëma tanto applausu a nonnullis exceptum fuit, ut secundas ei ab Homero partes deferre non dubitarent. vid. *Brouckhus*. ad Propert I, 7, 3. alii tamen, qui rectius et acutius in his rebus vident, riserunt eum ut poëtam inflatum et tumidum, qui, ut cum Horatio loquar, proicit ampullas et sesquipedalia verba. vid. *Vossius*.

CARMEN XCVII.

IN AEMILIUM.

Os impurum et deforme Aemilii cuiusdam, qui stulta, quam de corporis sui venustate fovebat, opinione ductus, multas puellas sectari solebat, petulanter describit et exagitat.

Non, ita me Dii ament, quidquam referre putavi,
 Utrumne os an culum olfacerem Aemilio.
 Nil immundius hoc, nihiloque immundius illud;
 Verum etiam cultus mundior et melior:
 Nam sine dentibus est. Hoc dentes sesquipedales, 5
 Gingivas vero ploxemi habet veteris:

V. 2. *Utrum os* MSS. Statii; hiatus certe, qui ex hac lectione oritur, offendere adeo lectores in epigrammate Catulliano non debet. Sed teste Mureto *Utrumne* vera est veterum librorum scriptura. V. 3. In MSS. Statii duplici modo hic versus scribitur; primum: *Nihilo mundius hoc nobisque immundius illud*, deinde: *Mundus haec nihil est, nobisque immundus illud*. posterius probat Statius, modo haec in hoc mutetur; et sic est in editione Rheg. et Paghenti. *Nihil mundius hoc, nobisque immundius illud* Cod. Palatinus papyrac. illoc pro illud Commelini. membran. Nil immundius hoc, nihil est immundius illo Gryph. Maret. Henricpetr. Graev. Vulp. Nostram lectionem ex libris scriptis commendat Scaliger, quem secuti sunt Vossius, editor Cantabr. Corradius de Allio, edit. Gotting. et Bipont. Totam distichon denique Vulpins ita constituit: *Nil immundius hoc, nihil ore immundius: illo Verum etiam cultus mundior et melior*. Quam bene, viderint doctores. V. 5. hic in MSS. Statii. V. 6. *ploxemi* vel *ploxini* rectius scribi ostendit Vossius.

V. 1. *quidquam referre* aliquid discriminis interesse.

V. 2. *Utrumne os an culum*. Scaliger iam comparavit Epigramma Nicarchi XXIV, in *Analectis Vett. Poët. Gr.* Brunekii Tom. II, p. 355. *Τὸ εἶπε γὰρ ἑκατέρῃ τούτῳ, τοῦδ' αὖτις, οὐ γὰρ, ὡς ἀποφάναι τὴν γυναικὶ καὶ τῷ Ἀεμίλιῳ* doctius pro Aemilij.

V. 6. *Gingivas vero ploxemi* etc. gingivas veteri ploximo similes, h. e. cariosas, exesas. *ploxemus* est, Festo interprete, capsula vel capsas, (h. e. pars rhedae, ubi, qui vectantur, sedent) in eisio. Secundum Quintilianum Institut. Orat. I, 5. invenit hanc vocem Catullus circa Padum. cf. *Saturnas*. ad

Praeterea rictum, qualem diffissus in aestu
 Meientis mulae cunnus habere solet.
 Hic futuit multas, et se facit esse venustum,
 Et non pistrino traditur atque asino?
 Quem si qua attingit, non illam posse putemus
 Aegroti culum lingere carnificis?

10

V. 7. *qualem defessus in aestum*, haec est lectio omnium librorum MSS. et edit. vatt. quam equidem nunquam concoquere potui; *cunnus* enim desiderat adiectum, quod non mulae sed cunni formae convenit; hinc olim iam suspicatus sum, pro *defessus* legendum esse *diffissus*, et nunc video, idem iam Statio et Vossio in mentem venisse. *Cunnus diffissus* est diductus, qui graphice late diductum Aemilii rictum depingit. Nq̄ dubitavi igitur coniecturam in textum recipere, quae loci sensui videbatur accommodatissima. Pro *in aestum*, quod per *ἀεχιδνίς* pro *in aestu* explicant, dedi ad exemplum editt. Gryph. Muret. Henricpetr. Graev. *in aestu*; sensus igitur est: Aemilias praeterea habet rictum, qualem rictus formam diductus cunnus mulae, in aestu solis, ubi illa sudat et interquiescit, meientis habere solet. V. 12. Pro *aegroti* nomen proprium *Agrēti* aut *Argoti* fuisse coniecat Statius.

Capitolin. Anton. Pium c. 12.
 At Vossius Celticam omnino vocem esse contendit, et de *aratro* explicat.

V. 7-8. vide *Var Lect.*

V. 9. *facit*, fingit. cf. supra ad Carm. X, 17.

V. 10. *asino*, versando mola lapidi superiori, qui Graecis vocatur *ἰνός*, *ἰνός μύλινος*. vid. Vossius.

V. 12. *Aegroti* pallidi, luridi.

CARMEN XCVIII.

AD VETTIVM.

Vettii, hominis insulsi, vaniloquentiam notat. — Lipsius in Var. Lect. c. 5. proscindi in hoc epigrammate putat illum Vettium, qui a Caesare, ut diceret, se interficere principes voluisse, invidiae inimicis Caesarianis faciendae causa, index in Senatum inductus, deinde mendacii convictus et ipse denique de vi reus factus dicitur. Rem narrat Cicero in Ep. ad Att. II, 24. cf. Orat. Pro Sexto c. 63. Lipsio adstipulatur Torrentius ad Sueton. Caes. c. 17.

In te, si in quemquam, dici pote, putide Vetti,
 Id quod verbosis dicitur et fatuis:
 Ista cum lingua, si usus veniat tibi, possis
 Culos et crepidas lingere carbatinas.
 Si nos omnino vis omnes perdere, Vetti, 5

V. 1. *Vetti* in MSS. Stat. et sic exhibent hoc nomen editt. Gryph. Muret. Henricpetr. Graev. Bipont. *Viet* edit. Partheu. Sed Statius ex antiqua marmore in hortis Rodulfi Pii Cardinalis Carpensis, scribendum omnino esse ostendit *Vetti*. Nec dubitamus, si *Vettius* ille intelligendus sit, de quo dicimus in Argumento. Statium iam secuti sunt Vossius, editor Cantabrig. Valp. Gotting. V. 4. Pro *carbatinas* in edit. Parthen. *carpotinas*. Gryph. *carpatinas*. Muretus totum versum ad fidem, ut ait, veterum exemplarium ita scribi iubet: *Culos et trepidas lingere cercolipas*, per *cercolipus* intelligit obscenas partes viriles, ficto ex cauda et pinguitudine vocabulo; *trepidas* explicat versu illo Persii VI, 72. *Cum morosa*

V. 1 - 2. *In te, si in quemquam* etc. In neminem magis quam in te, putide Vetti, cadit illud, quod occentari solet hominibus loquacibus et fatuis. *putidus* loquacitate molestus. vid. supra ad Carm. XLII, 11.

V. 3. *Ista tua tam immodica.*

V. 4. *crepidas carbatinas* genus rustici calceamenti, e crudo ac recenti corio confecti, vocati sic a Caribus populis. vide, quem laudat Vossius, Pollucem Onomast. VII, c. 22. §. 88. cf. *Mollini* et *Iungermannum* ad Longi Pastoral. p. 142. edit. Boden.

Dicas: omnino quod cupis, efficies.

vago singuliet inguine vena. — Sed nostrae lectionis integritatem defendit Politianus Miscell. c. 2. V. 6. pro *Dicas* Vossius ex libris suis refunxit *Hiscas*, in editione Parthenii exhibetur *Dicas*.

V. 6. *Dicas*, loquere, linguam tuam exerce.

CARMEN XCIX.

AD IUVENTIVM.

Suaviter exponit dolorem, qui raptum ab ore Iuventii, a quo spernebatur, suaviolum secutus sit. + Ita venustum, inquit Muretus, hoc epigramma est, ut, ipsa si velit Venus, venustius eo efficere quidquam non queat.

Surripui tibi, dum ludis mellite Iuventi,
 Suaviolum dulci dulcius ambrosia.
 Verum id non impune tuli; namque amplius horam
 Suffixum in summa me memini esse cruce,
 Dum tibi me purgo, nec possum fletibus ullis 5
 Tantillum vestrae demere saevitiae.

V. 1. *ludis* in campo Martio puta, ubi armis exercebantur adolescentes Romani. *ludere* de hac iuvenili armorum exercitatione passim. Sic Cicero de Oratore II, 20. *Sed videant, quid velint; ad ludendumne, an ad pugnandum arma sint sumturi. Aliud enim pugna et acies, aliud ludus campusque noster desiderat.* cf. Barth. ad Rutil. I, 257.

V. 2. *Suaviolum d. dulcius ambrosia.* Nota est dulcissima dulcium osculorum descriptio

Horatiana Od. I, 13, 15. *Quae Venus quinta parte sui nectaris imbuit.*

V. 4. *Suffixum in summo cruce.* Tanto adfectum dolore, quanto affici solent suspensi in cruce. *summa* est epitheton ornans.

V. 6. *vestrae*, vobis omnibus, qui formosi estis, innatae, ut interpretatur Muretus; nisi *vestrae* simpliciter pro *tuae* accipiendum sit.

Nam simul id factum est, multis diluta labella
 Guttis abstersisti omnibus articulis:
 Ne quidquam nostro contractum ex ore maneret,
 Tamquam comminctae spurca saliva lupae. 10
 Praeterea infesto miserum me tradere amori
 Non cessasti, omnique excruciare modo:
 Ut mi ex ambrosio mutatum iam foret illud
 Suaviolum tristi tristius helleboro.
 Quam quoniam poenam misero proponis amori, 15
 Non unquam posthac basia surripiam.

V. 8. *Abtersi* in libris vett. apud Statium, unde ille reposuit *abstersi*, et sic est iam in editione prima Moreti: at Vossius dedit *abstersi*, ut hiatus post hanc vocem reliquatur, cuius vitandi causa aliae editiones, ut Ald. Gryph. Henricpetr. *Abstersi guttis* praevunte iam edit. Parthenii, nisi quod ibi est *Abtersi*. V. 10. *comminctae* vel *commixtae* in edit. Parthen. Gryph. Muret. *coniunctae* in libris quibusdam apud Statium. Totus versus in Cod. Mediolanensi, ut testatur Vossius, legitur sic: *Tamquam committe spurca saliva guttae*. Unde Vossius: *Tamquam commictae spurca saliva guttae*; lectionem nostram *comminctae*, quam ipsam nonnulli libri Statii offerunt, defendit Scaliger. V. 13. *ambrosia* editt. Parthenii, Gryph. Henricpetr. Cantabrig. Graev. Bipont. sed multo convenientius *ambrosio*, quod est in MSS. Statii, editione Moreti et libris Vossii. V. 16. *Numquam iam posthac* editt. Parthen. Gryph. Muret. Graev.

V. 8. *omnibus articulis* digitorum. Muretus comparat Theocrit. Idyll. XXVII, 5. *Τὶ χερσὶν αὐτοῦ, καὶ ποσσῶν τὶ πόδα.*

V. 10. *Tamquam comminctae spurca saliva lupae*, tamquam esset saliva mea aequae

spurca, ac est meretricis recentis a coitu. *lupa* meretrix, unde *lupanar*.

V. 13. *ambrosio* scil. suaviolo.

V. 14. *tristius helleboro*, ex proverbio *κακίωτον ἡλίβριον*

CARMEN C.

DE COELIO ET QUINTIO.

Amores Coelii et Quintii, quorum alter filium, alter filiam eiusdem familiae Aufilenorum perdit amabat, commemorat, et Coelio inprimis, ob spectatam sibi eius amicitiam, amoris felicitatem apprecatur. — De Coelio vide supra ad Carmen LVIII, 1.

Coelius Aufilenum, et Quintius Aufilenam,
 Flos Veronensium depereunt iuvenum;
 Hic fratrem, ille sororem. Hoc est, quod dicitur, illud
 Fraternum vere dulce sodalitium.
 Quoi faveam potius? Coeli, tibi: nam tua nobis 5
 Perspecta exigit hoc unica amicitia,
 Cum vesana meas torreret flamma medullas.
 Sis felix, Coeli, sis in amore potens.

V. 1. *Caelius* et *Coelius* promiscue in vetustis monumentis teste Statio; et sic promiscue quoque exhibetur hoc nomen in editionibus. — pro *Coelius* in libris Voss. *Gellius*. — pro *Aufilena* legendum fortasse putat Statius *Aufidena*, reclamante Vossio, qui *Aufilenorum* familiam satis notam olim Veronae fuisse ex duabus inscriptionibus istis repertis probat. V. 5. 6. *Nam tua nobis Perspecta exigitur* lectio vulgata; parum, opinor, latine. *Perfecta est igitur* vel *Perfecta atque exigitur* in MSS. Stat. *Iam tua nobis Perfecta est igitur* in libris Vossii, qui iam igitur pro iam tum explicat. Equidem iam olim pro *exigitur* legendum esse suspicabar *exigit hoc*, quam quidem lectionem, cum spoute illa se commendat facilitate sua, ei, ut nunc video, a Mureto iam exhibita sit, non dubitavi in textum recipere.

V. 2. *Flos* cf. supra ad Carm. LXIII, 64. *Veronensium* vox tetrasyllaba, vid. Voss. de Analog. II, c. 14.

V. 4. *Fraternum vere dulce sodalitium*, ubi nimirum, dum alter fratrem, alter sororem amat, nullam plane locum habet obtreclatio.

V. 7. *Cum vesana meas torreret* etc. Ipse igitur Catulli quoque amoris antea fuisse videtur.

V. 8. *potens* fortunatus, votorum compos. Sic supra Carm. VIII, 9. *impotens* de eo, qui a puella reiicitur.

CARMEN CI.

INFERIAE AD FRATRIS TUMVLVM.

Iusta solvit fratris ad Rhoeteum sepulti manibus. cf. supra ad Carmen LXV et LXVIII.

Multas per gentes et multa per aequora vectus
 Adveni has miseras, frater, ad inferias,
 Ut te postremo donarem munere mortis,
 Et mutum nequidquam alloquerer cinerem:
 Quandoquidem fortuna mihi tete abstulit ipsum: 5
 Heu miser indigne frater adempte mihi.
 Nunc tamen interea prisco quae more parentum
 Tradita sunt tristes munera ad inferias,
 Accipe, fraterno multum manantia fletu:

V. 2. *Advenio* in libris MSS. et editionibus vet. sed Statius; quem cum Vulpio secuti sumus, correxit *adveni*, quia ad normam loquendi vix recte dicitur: *Advenio*, ut te donarem, nisi quis dicat, quod *Cortius* ad Sallust. Cat. c. 44. et *Ruhnkenius* ad Vellei. Patere. I, 9, 1. p. 32. moment, non esse omnia, praecipue apud poetas, ad leges grammaticas revocanda. V. 4. *mutam* in *Achillis* Maffei libro alteroque Patavino exemplari et libris scriptis Vossii, et sic supra Carm. LXVIII, 90. *acerba cinis*. V. 5. *te abstulit* hiante syllaba in omnibus MSS. apud Statium et libris vet. Vossii. V. 6. *Heu misero*, ad versum supra in Elegia ad Manl. v. 92. *Heu misero frater adempte mihi* maluerunt Vossius et alii: sed *miser* constanter tuentur libri veteres. *Haec tu interea* in Cod. Mediolanensi. *Haec tamen* tres editt. antiquiss. apud editorem Cantabrig.

V. 3. *munera mortis*. manus mortis est, quod mortuis offertur, *μῆνος θνήσκοντος*. Hom. Iliad. XVI, 675.

V. 4. *mutum cinerem*. Antipater Sidon. in Analectis Vett. Poët. Graec. Brunckii Epigr. XC, 8. Tom. II, p. 37: — *οὐκ*

ἔστιν ἱερὸν, καὶ κατὰ δέξιναι ἔργα κινῆς.

V. 7. 8. *Varia*, quae per inferias inferri solebant manibus, munera recenset Kirchmannus de Funeribus Romanor. IV, c. 2. praecipua erant lac, vinum, mel, aqua, sanguis, flores.

CATUL. Carm.

V v

Atque in perpetuum, frater, have atque vale. 10

V. 10. *ave* sine aspiratione in editionibus plurimis; sed antiqui libri et lapides sistant hanc vocem in hac formula adspirantem.

V. 10. *Have atque vale*. sic *vale*. — ubi vid. *Cerda*, cf. *Aen.* III, 67, VI, 505. *Hom. Odys.* IX, 65. adde *Kirchm.* de *Fa-*
ter corpus compositum affari ner. *Rom.* III, c. 9.
solebant discedentes. Virg. Aen. XI, 97: — *Salve aeternum mi-*
hi maxime Palla Aeternumque

CARMEN CII.

AD CORNELIVM.

Fidem de taciturnitate sua Cornelio cuidam facere studet.

Si quidquam tacito commissum est fido ab amico,
 Quoius sit penitus nota fides animi;
 Me unum esse invenies illorum iure sacratum,
 Corneli, et factum me esse puta Harpocratem.

V. 1. *tacite* in omnibus MSS. apud Statium, qui malebat: *Si quidquam tacitum*, nempe *ἀκίβητος*, arcantum, tacendum; vel: *Si quidquam taciti*, quod vult quoque Heinsius in notis ad Catull. sed recte iam in editione Parthenii est *tacito*. V. 3. *Meque esse invenies* in MSS. Statii, membran. Scaligeri, edit. Parthen. et tribus antiquissimis editt. apud editorem Constantbrig. *Atque esse iuvenes* in aliis MSS. apud Statium, unde ille reponere tentabat vel: *Me, quem ipse adiures*, vel: *Aut, quem ipse adiures*, vel: *Me, quem ipse invenias*. Vossius corrigit. *Me aequae invenies*, parum, puto, ad orationem poeticam! secutus tamen eum est Vulpinus. Equidem mallet *Me quoque*, ut hiatus relinquatur, vel: *Me certe. Illo tibi iure sacratum* MSS. Italici apud Nie. Heins. manet tamen, quaecumque lectionem sequaris, dura et inconcinna in hoc disticho oratio; sequi enim debebat: et *putabis*; interim dedimus lectionem, quam editt. Muret. Gryph. Henricpetr. et aliae exhibent. V. 4. *esse* abest in quibusdam libris vetustis apud Vossium, cui nec hiatus nec correpta ultima in *puta* displicet.

V. 1. *tacito*, qui secretum *tum*, eorum sacris initiatum.
 reticere potest. V. 4. *Harpocratem*, cf. supra

V. 3. *illorum iure sacra-* ad Carn. LXXIV, 4.

CARMEN CIII.

AD SILONEM.

Silonem quemdam, qui puellae cuiusdam copiam Catullo se facturum esse promississe, nec his promissis stetisse videtur, vel reddere accepta a se decem sestertia, vel ferocientem in hac ipsa perfidia animum, si leno esse vellet, deponere iubet.

Aut, sodes, mihi redde decem sestertia, Silo,
Deinde esto quamvis saevus et indomitus:
Aut, si te nummi delectant, desine, quaeso,
Leno esse, atque idem saevus et indomitus.

V. 1. *Pro decem* in uno MS. Statii tuo, unde Faërnus faciebat duo. — in nonnullis Codd. Vossii *Syllo* vel *Sillo*. V. 3. *At, si te nummi* in Cod. Patavino. *Aut si te nimium* in nonnullis libb. MSS. apud Statium.

V. 2. *quamvis* h. e. quantumvis. exempla collegit Dukerus ad Liv. I, 51. Tom. II, p. 474. edit. Drackenb.

CARMEN CIV.

AD QVENDAM DE LESBIA.

Notat levitatem mendacis cuiusdam, qui falsos de rixa, quae sit Catullo cum eius amica, rumores sparsisse videtur.

Credis, me potuisse meae maledicere vitae,
Ambobus mihi quae carior est oculis?

Nec potui; nec, si possem, tam perditæ amarem:
Sed tu cum Tappone omnia monstra facis.

V. 4. *Sed tu cum caupone* editt. Parthen. Gryph. Murët. Henricpetr. Græv. hoc sensu, ut, quisquis ille fuerit; saepius in caupona versatus, cum ipso caupone perpotasse, et monastrosa cum illo mendacia finxisse et sparsisse videatur. Sed nostra lectio *cum Tappone* est in omnibus MSS. Statii et in libro Mussæi, et eandem ut veterem defendit Scaliger; mentionem *Valerii Tapponis* facit Livius XXXVII, 46. §. 11. ubi vid. *Drækenborch.* — *cum Tapone* in Zanchi exemplo; in *tripone* in Cod. Patavino; unde Statius legendum putabat: *Sed tu cum turpi ore*. Vossius in nonnullis libris sic scriptum invenit: *Sed tu aucta pone*, in aliis: *Sed tuta pone*, unde scriptum olim fuisse coniecit: *Sed tua, Coponi, omina; (vel crimina) nostra facis*. Vossii vestigia more suo legit Vulpius.

V. 3. *Non potui* scil. hoc a Lect.) *omnia monstra facis*,
me impetrare. quaelibet prodigiosa fingis, *καὶ τὰ*

V. 4. *cum Tappone* (vid. *Var.* *εἰς τὰς οὐκ*, ut Scaliger explicat,

CARMEN CV.

IN MENTVLAM.

*Narrat de infelici Mentulae (de quo cf. supra ad Carmen XCIV.)
ad poeticæ facultatis laudem contendendi conatu.*

Mentula conatur Pimplaeum scandere montem:
Musae furcillis praecipitem eiiciunt.

V. 1. *scindere montem* solus Vossius in libris suis invenit, qui nescio in qua obæcna significatione hoc verbum accipiendum esse docet.

V. 2. *furcillis eiiciunt*. De hac bin. ad Ciceronem in Ep. ad Att.
proverbiali locutione vid. *Lam-* XVI, 2. ubi est *furcilla extrudj.*

CARMEN CVI.

DE PVERO ET PRAECONE.

Formosum quemdam puerum a consuetudine cum praecone quodam revocaturus, quemlibet, qui eum cum praecone versari videat, ipsum per praeconem vendi velle, existimaturum esse ait. — Praecones apud Romanos in auctionibus munere, quo apud nos proclamatores, functos esse, satis notum est. — discupere sc. puerum.

Cum puero bello praeconem qui videt esse,
Quid credat, nisi se vendere discupere?

V. 1. pro bello in omnibus MSS. apud Statium Obelio, fortasse ut nomen pueri sit. V. 2. qui videt ipse in libro Malleti, pugnante pro hac lectione Vossio. Ingeniose Vulpins rī ipse mutat in ipsum, et refert ad discupere, qua mutatione omnis, quam sibi pepererunt interpretes, sublata est difficultas. Offerunt tamen omnes veteres libri tam scripti quam excusi esse.

CARMEN CVII.

AD LESBIAM.

Laetitiā, quam de reconciliato sibi Lesbiae animo percipit, eo maiorem esse ait, quo minus eam se percepturum esse speraverat.

Si quidquam cupido optantique obtigit unquam, et

V. 1. Si quidquid in MSS. Statii. Si quicquam cupido optantique tres editt. antiquiss. apud editorem Cantabrig. editio Parthenii, et aliae. pro cupido Vossius vult cupide, male! nam versus quartus nostrae lectionis veritatem viadicat. pro obtigit in Patavino obtulit, et in libris melioris notae apud Vossium contigit. post unquam deest et in plurimis editioni-

V. 1. proprie, inus, vere, vel maxime.

Insuperanti, hoc est gratum, animo proprie:
 Quare hoc est gratum, nobis quoque carius auro,
 Quod te restituis, Lesbia, mihi cupido.
 Restituis cupido, atque insuperanti ipsa refers te 5
 Nobis. O lucem candidiore nota!

huc. Nos dedimus cum Vulpio lectionem; quae est in editione Gryph. V. 2. *Insuperanti* emendat Nic. Heinsius in notis ad Catull. et sane, nisi et post unquam ponitur, necessaria est haec emendatio. V. 3. Durius, inquit Statius, *et nobis quoque* quam Catullianae elegantiae convenit; proinde legendum forte putat: *nobisque hoc carius auro*. vide not. V. 6. *O mihi cara magis candidiore nota* in edit. Parthen. et aliis quibusdam vet. sed in MSS. Statii est: *Nobis o luce et lucem*. eiusdem lectionis vetustatem vindicat Sculiger. V. 7. 8. Tam varie hoc distichon legitur, ut veram a ficta lectione vix interoscas. Parthenius exhibet: *Quis me uno vivit felicior, aut magis est me Optandus vita, dicere quis poterit?* nec repudiata est haec lectio a Graev. Vossio, Vulpio et aliis. Sed indigna plane Catullo videtur mihi haec latinitas. — Sensum certe commodum fundit nostra lectio ex edit. Gryph. et Muret. transcripta. Nec male emendabat Dousa P. *aut ista haec Optandam vitam dicere quis poterit?* Bene quoque ad sensum lectio editionis Cantabrigiensis: *aut magis nostra haec Optandam vitam dicere quis poterit?* Sed omnia recensere, quae pro sua quisque ingenio commentus est, nimis longum est.

V. 2. Vel aliqua inter hoc distichon et id, quod praecessit, desiderari, vel esse *inconveniens*, perperam statuit Vulpus; est enim orationis nexus fere hic: Si cui, quod maxime optaverat, praeter omnem spem et opinionem obtigit, id sane eius animo longe est gratissimum; quare mihi quoque id nunc longe est gratissimum, quod Lesbia mea, quam tanto ardore desideraveram, praeter omnem spem et opinionem sponte mecum rediit in gratiam. — Sed id in hoc versu me male habet, quod nulla copula adest, qua *gratum* et *carius auro* inter se nectuntur, puto igitur legendum hunc versum esse vel: *Quare hoc est gratum nobis, quin carius auro,*

vel *Quare hoc est gratum nobis, quoque, carior auro*, ut carior referatur ad Lesbia in versu minori. Sic Tibullus I, 8, 31: *Carior est auro iuvenis, cui laevia fulgent Ora, nec amplexus aspera barba terit.*

V. 5. *ipsa* sponte. cf. supra ad Carm. LXIII, 56. *refers te*, offers te reconciliatam, redis. Propert. I, 18, 11: *Sic mihi te referas levis etc.*

V. 6. *nobis* iunge cum *insuperanti* in versu maiori ex archaismo optimis scriptoribus frequentato. Sic Terentius Eunuch. IV, 3, 7. *absente nobis*. Plaut. Amphitr. II, 2, 194. *nobis praesente*. vid. Foss. de Analog. IV, c. 23. et Brouckhus. ad Tibull. III, 6, 55.

Quis me uno vivit felicior, aut magis hac quid
Optandum vita, dicere quis poterit?

V. 7. 8. vide *Var. Lect.*

CARMEN CVIII.

IN COMINIVM.

*Tantum esse ait, quod senex quidam Cominius tam morum prae-
vitate quam maledicendo apud populum sibi conflaverat, odium,
ut non dubitet, quin populus, si ab eius stet arbitrio, frustatim
eum bestiis devorandum obiecturus sit.*

Si, Comini, populi arbitrio tua cana senectus
Spureata impuris moribus intereat:
Non equidem dubito, quin primum inimica bonorum
Lingua exsecta avido sit data volturio:
Effossos oculos voret atro gutture corvus, 5
Intestina canes, cetera membra lupi.

V. 1. *Sic homini* vel *Sic horum populari arbitrio* in MSS. Stat. unde
Avautius emendabat: *Si, Comini, arbitrio populi*; et sic exhibent editt.
Gryph. Muret. Henricpetr. *Si, Comini, arbitrio, populari cana senectus*
reduxit, ut ait, vet. librorum auctoritate Vossius. — nostra lectio de-
betur Statio. V. 4. *Lingua exsecta* in MSS. Statii et libris vet. Vossii.
V. 5. *atro gurgite* Cod. Patav. in qua quidem lectione, tamquam elegan-
tiore, praefereunda argutator Vulpianus. V. 6. *cetera membra* veterum li-
brorum scriptura apud Vossium.

V. 1. Sensus est: Si tu, o ca-
ne senex, impuris moribus in-
quinatus, e medio tollaris pro
populi arbitrio etc. *senectus* pro
sene, ut illa: *virtus Catonis,*
sapientia Laeli.

V. 3. *inimica bonorum* (pro
vulgari: *bonis*) infesta faemae

bonorum, bonos quosque ver-
borum contumeliis lacerans.

V. 4. *sit data* pro: detur. Sa-
tis autem constat, nihil visum
esse veteribus atrocius, quam si
cadavera feris atque volucribus
discerpenda et dilanianda daren-
tur. cf. supra ad Carm. LXIV,
152. et Stat. ad h. l.

CARMEN CIX.

AD LESBIAM.

Lesbia Catullo reconciliata iucundi perpetuique amoris fructum promiserat; quibus quidem promissis ut vere eventus respondeat, ex animo optat, et deos ad hanc datam sibi confirmandam fidem implorat.

Iucundum, mea vita, mihi proponis amorem
 Hunc nostrum inter nos, perpetuumque fore.
 Dī magni, facite, ut vere promittere possit;
 Atque id sincere dicat et ex animo,
 Ut liceat nobis tota producere vita
 Aeternum hoc sanctae foedus amicitiae.

5

V. 6. *tota perducere vita Aeternum* editt. Parthenii, Gryph. Muret. Henricpetr. Voss. Graev. et aliae; sed nostram lectionem tenent omnes MSS. Statii. De errore librariorum in *perducere* et *producere* vid. Drackenhorch. ad Liv. Tom. V, p. 265. et de saepius commutatis vocibus *aeternus* et *alternus* eundem ad Sil. Ital. XV, 229.

V. 1. *proponis* declaras, persuadere mihi studes. is, quo aliquid promitti debet.

V. 3. *possit* insit ei animus continuare. V. 5. *producere* protrahere,

CARMEN CX.

AD AVFILENAM.

Aufilenam, quae, accepta in noctis promissae gratiam mercede, duxerat Catullum et eluserat, ut sordide et abiecte sentientem meretricem describit et insectatur.

Aufilena, bonae semper laudantur amicae:
 Accipiunt pretium, quae facere instituunt.
 Tu quod promisti mihi, quod mentita, inimica es,
 Quod nec das, et fers saepe, facis facinus.
 Aut facere ingenuae est, aut non promisse pudicae, 5
 Aufilena, fuit. Sed data conripere
 Fraudando, efficitur plus quam meretricis avarae,
 Quae sese toto corpore prostituit.

V. 3. *mihi et quod* in libris vett. Passeratii, unde ille legit et interpungit: *Tu quod promisti, mi et quod.* V. 4. *nec das, nec fers* vitiose in MSS. Statii. V. 7. *efficit et effecit* in MSS. Statii. *effexit* in libris scriptis Vossii, unde ille reposuit *effexti*; sed recte defendit Statius *efficitur*, quod exhibuit iam Parthenius, et sic est in editt. Gryph. Muret. Henricpetr. Cantabrig. Vulp. *Fraudando, est facinus* ingeniose, sed praeter necessitatem Tollius ad Auson. p. 270.

V. 1. *bonae, quae stant promissis, fidae, honestae.*

V. 2. *quae facere instituunt*, h. e. eae, quae vere corporis sui copiam facturae sunt. *facere* ἐφάρδαισεν. vid. *Burmannum* ad Petron. c. IX. sic ἔργον et ἐργον apud Graecos. vid. *Bergler.* ad Alciph. III, Ep. 55. p. 413.

V. 3. Iunge: *Tu es inimica* (haud bona amica) *quod mentita es, id, quod mihi promisti* h. e. noctem.

V. 4. *das*, intellige promissa Veneris munuscula. Sic *dare* passim in re Venerea. Lus. II, 3: *Da mihi quod cupies frustra*

dare forsitan olim, Dum tenet obsessas invida barba genas. cf. *Burmann.* ad Ovid. *Arte Am.* I, 448. et sic ἀπὸ χιτῶν et χιτῶν ἀπὸ χιτῶν apud Graecos. *fers*, auferis munera.

V. 5. *ingenuae, fidem, quam dedit, praestantis.*

V. 6. *data corripere*, munera eripere, corrudere. — *data pro donis* passim. Ovid. *Metam.* VI, 463: — nec non ingentibus ipsam Sollicitare datis.

V. 7. *efficitur*, supple ex versu quarto *facinus*; nec infrequens est locutio *efficere pro facere facinora.*

CARMEN CXI

AD AVFILENAM.

'Aufilena, cum patruo consuescenti, nihil eiusmodi illicito et incesto amore turpius et detestabilius esse, ante oculos ponit. Expressit hoc carmen Ioann. Nic. Goëtzi in Vermischte Gedichte Tom. III, p. 130.

Aufilena, viro contentas vivere solo,
 Nuptarum laus e laudibus eximiis.
 Sed quovis quamvis potius succumbere fas est,
 Quam matrem fratres efficere ex patruo.

V. 1. *contentam* in editt. Parthen. Gryph. Muret. Henricpetr. Graev. et aliis. Sed Scaliger, qui in libro 100 inveniebat: *contenta est*, uti est quoque in editione Rhag. fecit inde *contentas*, quod recte ab editoribus recentioribus receptum est. V. 2. *Nuptarum laus est laudibus eximiis* in MSS. Statii, editt. Parthen. Gryph. et aliis, unde Statius: *Nuptarum est laus e laudibus eximiis*; Scaliger: *Nuptarum laus e laud. ex.* quam lectionem omnes nunc exhibent editiones recentiores. Muretos sine indicio auctoritatis dedit: *Nuptarum una est e laud. exim.* V. 3. Vossius, cuius libri veteres soli habent: *Sed cuius potius*, supplet versum ita: *Sed cuius cuius potius*, nec deficit, qui hanc lectionem Vossianam probaret, Vulpinus.

V. 1 - 4. Sensus: Ad eximias, Aufilena, quae nuptas mulieres ornant, virtutes, pertinet imprimis ea, ut solo marito contentae vivant - at, si omnino iis cum alio libido exercenda sit, quaevis cum quovis potius concumbat licebit, quam ut mater patrue-
 lium fiat ex patruo. - *matrem fratres efficere ex patruo*, h. e. matrem fieri, et pueros ex patruo procreare, qui matri sint *fratres patruales*; nam patruorum sive duorum fratrum filii vocari solent vel absolute *fratres*, vel *fratres patruales*.

CARMEN CXII.

IN NASONEM.

Mirum, quantum hoc epigramma, quod a plurimis omnium in hoc poëta obscurissimum habitum, et a Mureto aliisque tamquam desperatum relictum est, interpretum ingenia exercuerit; quorum commenta omnia recensere nimis longum esset. — Mihi quidem poëta lusisse videtur in multus, ita, ut ideo iam Nasonem multum vocaverit, quia multi homines libidinis causa cum eo versabantur; hoc fere sensu: Multorum hominum homo es, Naso, (h. e. multorum libidini inservis) nam multi homines tecum versantur, qui turpem in corpore tuo explent libidinem, iterum dico, Naso, multorum hominum homo es, et muliebria pateris.

Multus homo es, Naso; nam tecum multus homo est, qui Descendit; Naso, multus es et pathicus.

V. 1. *Multus homo es, Naso, neque tecum multus homo, sed Descendit, Naso, multus es et pathicus* edit. Parthenii, Muret. Heurlepetr. Cantabr. Graev. *Multus homo (es, Naso, nam tecum multus homo) est qui Descendit? Naso, multus es et pathicus* vetus scriptura apud Scaligerum. *Multus homo es Naso: nec tecum multus homoque Descendit Naso multus es et Pathicus* in libris veteribus se reperisse testatur Melenger, qui inde tentat: *Multus homo es, Naso, nec tecum multus homo: est qui Te ascendit: Naso multus es et Pathicus;* sed sapienter addit: "Quae sit mens epigrammatis, meum non est explicare." *Multus homo est, Naso, neque tecum multus homo qui Descendit* Vossius. *Multus homo est, Naso (nam tecum multus homo es) qui Descendit?* Vulpins. Nos dedimus lectiuem Scaligeri, mutata tantum eum Dociero interpunctione, et sic exhibitum hunc est hoc epigramma in edit. Gotting. et Bipont.

V. 2. *descendere* est verbum nequitiae.

CARMEN CXIII.

AD CINNAM.

De insigniter aucto adulterorum numero queritur.

Consule Pompeio primum duo, Cinna, solebant
 Moechi: illo facto Consule nunc iterum
 Manserunt duo: sed creverunt millia in unum
 Singula: foecundum semen adulterio.

V. 1. *sedebant* pro *solebant* editt. Parth. Gryph. Muret. Henricpetr. Graev. et aliae editt. vett. sed MSS. Statii et Scaligeri tuentur *solebant*. V. 2. *Moechalia*, at *facto* edit. Parthen. *Moechilia*, *facto* Gryph. Muret. Henricpetr. *Mecilia*, *facto* MSS. Statii, unde ille reposuit: *Moechi: illo facto C. n. iterum*, quam ipsam lectionem cum Vulpio praetulimus. *Moechi, illi, ab facto* Scaliger, quem plures secuti sunt. *Moechilli, facto* edit. Graev. sed auctor huius lectionis est Turnebus. *Moechulei* Passeratius. *Cacilio facto* ex optimo exemplari produxit Vossius. V. 4. *Singulum* in Codice Patavino et libro Scaligeri, quod probat Scaliger, et allatis quibusdam exemplis docet, mediam vocalem recte in hac voce prisco more extrudi posse.

V. 1. 2. *solebant moechi*, subintelligunt: sectari mulieres, matronarum pudicitiam expugnare, vel aliquid hoc obscenius; — sed eiusmodi aposiopesis, qua honestatis castitatisque studio usi sunt Terentius, Virgilius et alii, parum mihi convenire videtur ingenio Catulli, qui res vel obscenissimas nomine suo insignire solet; puto igitur vel legendum esse *sedebant* (vid. *Var. Lect.*); quod apposite de

hominibus libidinosi dicitur, (cf. supra Carin. XXXVII, 6.) vel locum ita rescribendum esse: *C. P. p. d. C. solebant Moechari; at facto C. n. i. Manserunt duo — Consule primum Anno ab Urbe Condita DCLXXXIV. iterum DCXCIX.*

V. 3. 4. *sed creverunt — singula*, sed ita manserunt, ut singula millia in unum vel singulum succrescerent, h. e. ut ex duobus duo millia fierent.

CARMEN CXIV.

IN MENTVLAM.

Tantum abesse ait, ut Mentula locuples sit, qui vulgo ob pulcherrimi cuiusdam saltus Formiani possessionem dives habebatur, ut potius summa, ad quam nimis factis sumtibus redactus sit, laboret inopia. De Mentula vid. Var. Lect. ad v. 1.

Formiano saltu non falso Mentula dives
Fertur; qui quot res in se habet egregias!
Aucupia omne genus, pisces, prata, arva ferasque.

V. 1. *Firmanus salius* vel *salvus* MSS. Statii. *Firmanus salius* in editione Parthen. *Firmani saltus* Gryph. *Firmano saltu* Aldus, Muretus, Statius, Vossius, editor Cantabr. Graev. Sed Scaliger, quia vett. Codd. non *Firmano* sed *Firmanus* prae se ferunt, legendum omnino censet: *Formianus saltus*. Scaligeri sententiam cupide amplexus est Vulpius, nec ipse primum de eius probabilitate dubitabam. Sed nunc succurrunt rationes, quae ab illa me discedere iubent. Quamvis enim facile concesserim, *saltum divitem* recte dici posse de eo, qui sit amplus et fructuosus, tamen huic explicationi aperte repugnat versus quintus, *dives*, nisi vim verbis inferre vis, ad Mentulam referri debet; additur enim: *dum omnia desint*, quod de saltu laudato valere non potest. Deinde, cum haec lectio et explicatio impulerit Scaligerum, ut *exsuperat* in versu 4. et *egeat* in versu 6. contra omnium librorum auctoritatem mutaret in *exsuperas* et *egeas*, id eo magis hanc rationem mihi suspectam reddidit, quia poeta tam in sequenti. quam in antecedentibus epigrammatibus ad Mentulam, non nisi in tertia persona de Mentula loquitur. Dedi autem *Formiano saltu*, quod iam Muretus in nonnullis libris invenerat. Nam, cum admodum probabile sit, *Mamurram*, qui *Formis* natus, et inde iam supra Carm. XLI, 4. *Formianus decoctor* dictus est, sub *Mentula* intelligendum esse, (cf. supra Carm. XCIV.) facile inde huius lectionis quoque probabilitas evincitur. *Formiano* per synaeresin est vox trisyllaba. V. 2. *tot res omnes* libri impressi ante Statium et Scaligerum, sed MSS. Stat. et libb. vett. Scaligeri suggerunt *quot*, quod melius sane admirationi inservit. V. 3. *Aucupia, omne genus piscis* MSS. Stat. *Aucupium omne genus* editt.

V. 1. *Formiano saltu*, h. e. generis; exempla vide apud Vulpium, et plura in Thesouro Gesner.

V. 3. *omne genus* pro: omnis

Nequidquam: fructus sumtibus exsuperat.
Quare concedo sit dives, dum omnia desint.
Saltum laudemus, dum modo ipse egeat.

Parthen. Gryph. Muret. Henricpetr. et aliae. V. 4. *Ne quidquam fructus* MSS. Stat. *Nec quicquam fructus Gryph. exuperet* Voss. V. 6. *dum tamen ipse in* editt. plurimis, haud dubie hiatus vitandi causa. Sed in MSS. Statii omnibus *dum modo*, et sic est in editione Parthenii.

¶ V. 4. *Nequidquam*, sed haec omnia minime ei sufficiunt: *fructus sumtibus exsuperat*, excedit modum in faciendis sumtibus ita, ut isti longe superent redditus.

CARMEN CXV.

IN MENTVLAM.

Similiter, ut in epigrammate antecedenti, Mentulae, hominis prodigi et impuri, speciosas ridet et sugillat divitias.

Mentula habet instar triginta iugera prati,
Quadraginta arvi: cetera sunt maria.
Cur non divitiis Croesum superare potis sit?
Uno qui in saltu tot bona possideat;
Prata, arva, ingentes silvas, sallusque paludesque, 5

Coniunctim hoc epigramma cum antecedenti exhibetur in editt. Parthen. et Gryph. V. 1. *Pro instar*, quod in omnibus libris veteribus, teste Statio, reperitur, alios aliam vocem substituendam putavit, Statius quidem *iusti*, Scaliger *iuxta*, Passeratius *nostru*; in editione Mureti est *nostru*. V. 2. *cetera sunt maria* in libro Zanchi. V. 4. *tot modo* in edit. Parthenii et nonnullis MSS. Stat. *tot modo* in aliis MSS. apud Statium et Scaligerum et in Cod. Patavino, quod probat Scaliger, et Vulpus tamquam compendio ab antiquis Latinis pronunciatum explicat pro *tot commoda*. Nos dedimus lectionem editt. Gryph. Muret. Henricpetr. Cantabrig. Graev. V. 5. et

¶ V. 2. *cetera sunt maria*, h. e. infinita; nam *mare*, *Oceanus*, *flumen*, *river* passim de cuiusdam rei magnitudine et abundantia. vid. Scaliger ad h. l. et Dorville ad Charit. p. 636. (ed. Lips.) Ernesti ad Callimach. Hymn. in Apollin. v. 106. et

Usque ad Hyperboreos et mare ad Oceanum ?

Omnia magna haec sunt; tamen ipse est maximus ultor,
Non homo, sed vere Mentula magna minax.

mare Oceanum recte ex iudicio Vulpii Codex Patavinus. V. 7. 8. Omnia magna haec sunt: tamen ut sint maxima, et ultra, Non homo, sed vere mentula magna nimis Gryph. Muret. Hensicpetr. et alii. Omnia m. h. s. t. i. si maximus ultor N. h. s. vero m. m. minax MSS. Statii, quoniam lectionem mutato rō si in hic probat quoque Statius; et sic fere hoc distichon in editione Parthenii legitur, nisi quod est pro si et vere pro vero ibi excusum est. Nec dubitavimus hanc ipsam lectionem cum aliis sequi. — maxima lustrō legi iubet Scaliger, probante Vulpio, ut lustrō sit, qui sectatur metrices in lustris prostantes. — maximus, altro Voss.

Cortius ad Sallust. Cat. XXIII, §. 3. nisi quis maria simpliciter de ingentibus stagnis et paludibus sumere malit.

V. 6. *Usque ad Hyp. et mare ad Oceanum, h. e. latissime patentes.*

V. 7. *maximus ultor in libidine, qua urget et punit quasi feminas. Supra Carm. LXXI, 5. Nam quoties fuit, toties ulciscitur ambos.*

V. 8. *minax, libidinem minans.*

CARMEN CXVI.

AD GELLIVM.

Gellium, cum illatas ille sibi contumeliosis Catulli carminibus iniurias remuneratum ivisset, placare Noster studuerat dono ei mittendis, quae ex Callimacho verterat, carminibus. Sed parum hac ratione apud eum effecerat. Acquiescit igitur in eo solatio, quod tela, a Gellio in ipsum coniecta, facilius vitari et retundi queant, quam quae ipse in illum coniecerit.

Saepe tibi studioso animo venanda requirens

V. 1. *venante requiris Venet. Gryph. in libris Mureti desideratur ven extrema. requires MSS. Statii et edit. antiquissimae apud editorem Can-*

V. 1. 2. *Iunge: Saepe requirrens (mecum reputans), uti possem tibi mittere carmina Battusdae (cf. supra ad Carm. LXX,*

16.) studioso animo venanda, h. e. diligenter investiganda et exculcanda.

Carmina uti possem mittere Battiadae.
 Queis te lenirem nobis, neu conārere
 Infestum telis icere, musca, caput:
 Hunc video mihi nunc frustra sumtum esse laborem, 5
 Gelli, nec nostras hinc valuisse preces.
 Contra nos tela ista tua evitamus amictu:
 At fixus nostris tu dabi' supplicium.

tribrig. *venanda requires* reposnit Scaliger ex veteri scriptura *veniam dare quæres*. V. 3. *Quæ te lenirent* Parthenius. *Queis te lenirem nobis neu con.* Gryph. Muret. et sic omnes editt. recentiores, nisi quod recte post *lenirent* sublata est interpositio. — *Qui te lenirem nobis* Statius. V. 4. Ex mira lectionum huius versus varietate sclegimus eam, quæ nobis commodissima videbatur, et in editionibus Parthen. Gryph. et all. exhibita est. *Tela infesta meum mittere in usque caput* defendit Muretus. *Tela infestans mi iocere musca caput* legebat Statius, in cuius MS. exaratus fuit hic versiculus sic: *Telis infesta mi tenemusque caput. fovere* certe hæc scriptura videtur lectioni Mureti. — *Telis infesto mi iocere, musca, caput* refluxit ad veterem scripturam: *Telis infestum icere*, Scaliger, quem plurimi recentiores secuti sunt. *Infesta in nostrum mittere tela caput* ex veteri libro laudat Vossius, et saue, nisi turbatus verborum urdu aperte correctoris manum proderet, lubenter in hac lectione acquiesceremus. *Infestum telis icere mi usque caput* ex libris scriptis legi iubet N. Heinsius in not. ad Catull. Profecto in tanta varietate, quid verum sit, videre haud parum est difficile. V. 6. *huc valuisse* Venet. Muret. Graev. hinc est in editionibus Gryph. et aliis, et recentioribus uniuersis. *evaluisse* una voce legendum esse censet Bondanus Var. Lect. p. 124. fortasse quoque: *hoc vel id valuisse*. V. 7. *Quare nos* Muretus, nesciunt unde. *evitabimus amica* meliorum librorum lectionem esse testatur Vossius, unde ille tentabat: *evitabimus hamis: At fixus nostris t. d. s.*

V. 4. *Musca* in contentum, quia leviter tantum pungere potest muscarum aculeus. De proverbiali locutione *ποταὶς ὀφθαλμοῦ* vid. Stat.

V. 5. *laborem* vertendorum nimirum e Callimacho carminum.

V. 6. *hinc*, ad impetrandum id, quod speraveram, scil. ne amplius famam meam lacerares verborum contumeliis (vid. Var. Lect.).

V. 7. *amictu*. Romanorum consuetudinem, sinistra manu, pallio obvoluta, adversarium invadentium, et hoc modo impetum eius sustinentium, egregie illustrarunt Nic. Heinsius ad Petron. c. 63 et Burmannus ad eundem c. 80, qui laudat Ferrarium de Re Vest. I, c. 5. Hoc pertinet similis Graecorum pugnandi ratio, quam explanavit Cuperus Olserv. I, c. 12.

FINIS.

Subiectis quibusdam, in graecam linguam a viris doctis translatis, Catulli carminibus, gratiam inire putavimus apud eos, qui tam utilitatem quam voluptatem ex eiusmodi instituenda comparatione capere didicerunt. Dignus quoque, quem subiiciendum curaremus, visus nobis est Mureli Galliambus in Bacchum.

PHASELVS CATVLLI

TOTIDEM IAMBIS PVRIIS GRAECIS REDDITVS

IOSEPHO SCALIGERO.

Ex eius Castig. in Catullum descriptus.

(CARM. IV.)

Κέλκς ἐκεῖνος, ὃν θεᾶσθ' ὀδοιπόροι,
 Τρέχειν νεῶν μὲν εὐχεται θοώτερος,
 Σκάφους ὁπισθεν ὑστερεῖν δὲ μηδενὸς
 Δρομηλατοῦντος, εἴτε μιν χρεὼν ἐλᾶν
 Πλάττουσιν, εἴτε λαίφισ' ἐπτερωμένοις.
 Τόδ' οὐτέ φησιν ἀντιρεῖν ἂν Ἀδρίου
 Νεώρι οὔτε Κυκλάδας περιῤῥύτους.
 ῥόδον κλυτὴν, δυσήμερόν τε Θρηκίαν,

CATVL. Carin.

Υ γ

Προποντίδ' ἀγρίαν τε ποντίαν ὅλα,
 "Ἴν' οὗτος ὕστερον κέλης πάροιθεν ἦν
 Πίτυς τιναξίφυλλος, ἥ Κυτωρίῳ
 Πάγῳ θάμ' ὥρσεν εὐλάλῳ θρόον φόβῃ,
 Κύτῳρε πυξόδενδρ' Ἀμάσρῃ ποντικῇ;
 Τάδ' εἰδέναι σ' ἅπαντα νῦν τε καὶ πάλαι
 Λέγοι κέλης ἄν. εὐθὺς ἐκ γενεθλίων
 Τεαῖσί φησιν ἐν νάπαις πεφυκέναι,
 Τεοῖσι κλυῖσ' ἐν οἷσμασι νέαν πλάτην,
 Κλύδωσι δ' ἔνθεν ἐν πολυρρόθοις ἐὼν
 Πορεῦσ' ἄνακτα, λαιὸς εἶτε δεξιὸς
 "Ὅρωρεν οὗρος. εἴτ' ἄνμα πόμπιμον
 "Ἐτεινε πλησιλαφεῖς ἀρμένου πόδε.
 Ἐπακτίοισι δ' οὐ ποτ' ἐξιτήρια
 Θεοῖσιν νύξασθ' ὡς ἀπ' ἐσχάτης αἰλὸς
 Ἀφῖκτο τήνδε λιμνέαν ἐς ἡόνα.
 Τὰ μὲν πάροιθε. νῦν δὲ πεμπέλου σχολῆς
 Τέλος λέλογχε. σοὶ δὲ κεῖτ' ἀνειμένος
 Διός τε κοῦρε, καὶ Διωσκόρου κάσι.

CATVLLI PRIAPEVM

TOTIDEM IAMBIS PVRI GRAECIS REDDITVM

A

IOSEPHO SCALIGERO.

Ex Catulli editione Iani Dousae Lugd. Bat. 1592. p. 263 descriptum.

(CARM. XX.)

Ἐγὼ τέχνημα φαυλοτέκτονος χερὲς,
 Ἐγὼ δὲ φιτρός ἀζαλῆς, ὁδοιπόρε,
 Ἴδου τὸ γήδιον τόδ' ἐξ ἀρισεραῖς,
 Ἐπαυλιν ἀνδρὸς ὄρχατοντ' ἐπισκοπῶ
 Πένητος, ἐκ δὲ φωρὸς ἀρπαγὰς τρέπω,
 Ἐμοὶ μὲν ἦρ ἄρηνεν ἀνθεμος πλόκος,
 Ἐμοὶ δὲ πυρσόφλοιος ἄσαχυς θέρει,
 Ὀπωρινῶ τε λαρὸς ἀμπέλου βότρυς
 Κακῶ τε χεῖματ' ὠμὸν ὄμφακος σέφος.
 Χίμαιρ' ἐμοῖσιν ἰξαλος νομεύμασι
 Πόλιν δ' ἀμολγὰς οὐθατ' εὐγλαγῇ φέρει.
 Ἐμῶν ἅπ' ἀμνὸς εὐθαλῆς ἐπαύλεων
 Δόμονδε βριθυκέρματον χεῖρ' εἰσάγει
 Τέρενα πόρτις αἰνομήτορος βοῶς

Χέει πρόναος αίματοφαγές λίβος
 Θεοῖσι. τόνδε τὸν θεὸν σέβου ξένη,
 Χέρας δὲ χωρὶς ἴσχε; σοὶ τόδε ἀσφαλές.
 Ἔταμος ἀσκέπαρνον αἰκία πέος.
 Λέγοις θέλοιμ' ἄν, ἀλλ' ἰδοὺ προσέρχεται
 Ἀγροίκος οὗτος. ᾧ τ' ἀποσπαδές τόδε
 Πέος τυλωτὸν ὄπλον ἐντρέπει χερί.

CATVLLI EPITHALAMIVM

SEV

CARMEN NVPTIALE

A

Q. SEPT. FLORENTE CHRISTIANO

GAAECIS VERSIBVS EXPRESSVM.

Ex Catull. edit. Iani Dousac p. 265.

(CARM. LXII.)

Σοῦσθε νέοι, ὃ γὰρ ἔσπερος ἔρχεται, ἔσπερος ἦδη
 Οὐρυνόθεν τριπόθητα μόλις δὴν φέρεα τέλλει,
 Ω' ρη ἀναστῖναι, λιπαρὰς λειπεῖν τε θαλείας.
 Παρθένος ἐρφέϊται, ὑμεναίου δ' ἐφέτ' αἰοδῇ.

Ἵμῶν ὦ ὑμέναιε, ὑμῶν ἔλθ' ὦ ὑμέναιε.

Ἀθρήν' ἐϊθέου φιλοπάρθνω, ἀντί' ἔγρεσθαι;
Πανταχόσ' οἰτιάε φείναι ὀρσηφόρος αὐγὰς,
Καὶ νύ ται οὐχ ὀρέας ὡς ὠκίς ἐξεθόρησαν,
Οὐκ εἰκῇ, τοὺς γὰρ νικᾶν θίμις αἰσιεῦντι.

Ἵμῶν ὦ ὑμέναιε, ὑμῶν ἔλθ' ὦ ὑμέναιε.

Ἀμῖν μὲν κεῖται οὐκ εὐχίρ'ς, ἥλικας, ἄθλον
Σκέπτουσθ' ὡς δίζηντ' ἄγαμει πιπονημένα κοῦραι.
Οὐχὶ μάτην μελετώσιν, ἔχουσι τι ἀξιόμνησον.
Ἄμμις δ' ὦτα φρένας τ' ἐμερίσσαμιν ἀλλυδίς ἀλλῃ.
Οὐκ ἀμὴν δ' οὖν ἰίκη, ἐπεὶ φιλεῖ ἥγ' ἐμεριμνᾶν.
Τῷ νῦν ὑμετέρου ἵνας συμβάλλετε θυμοῦ.

Ἀρξομένας οὐδ' ἢς ἥδη πρέπει ἄμμις ἔπεσθαι.

Ἵμῶν ὦ ὑμέναιε, ὑμῶν ἔλθ' ὦ ὑμέναιε.

Ἔσπερ' ποῖον ἔχει σέο φῶς ηκλέστερον αἴθρη
Διποῦ ἐπωληνὴν κούρην τινὰ μνῆρὸς ἀποσπαῖν,
Μητρὸς ἀπ' ἀγκαλίδων ἀφιλεῖν κούρην αἰκουσαν.
Περθωῖν δὲ ποθεῖντι νεννή ἐγγυαλίζεω;
Περθομένης ἰχθροὶ τί πλέον βέζουσι πόλκος;

Ἵμῶν ὦ ὑμέναιε, ὑμῶν ἔλθ' ὦ ὑμέναιε.

Ἔσπερ'ε, τίς σέο τερπνοτέρη φέρειτ' οὐράνόθι φλόξ;
Εἰ κυρῶν τελέεις μνηστὴρ τάγ' ἐγαμβρὸς ὑπέστα,
Τῶν τέμον οἱ παισὶ, τέμον ὄρκια πια τοκῆς,
Ἐμπέδ' αὖ οὐ θῆκαν πρὶν σὸν σέλας ἥδε πιφᾶσθαι.
Εὐκτότερον τί θιοὶ δοῖεν κ' εὐδαίμονες ὄρας;

Ὑμᾶν ὦ ὑμέναιε, ὑμᾶν ἔλθ' ὦ ὑμέναιε.

Ἐσπερος ἐξ ἡμέων γε μίαν ἔχει αὐτὸς ἀπούρας

* * *

Σεῦ γὰρ ἐπερχομένου αἰὲν φρύκτωρος αἰΐπνος,

Νυκτὶ δὲ φῶρες αἴισοι, ἀτὰρ σύ γε τοῖς δ' ἐπανήκων

Ἐσπέρᾳ εἴτ' ἄλλως ὀνομασθεὶς χεῖρας ἔβαλλες.

Ἀλλὰ φίλον πλαστοῖς σὲ γόοις νύμφασις ἐλέγχειν,

Εἰ τίδ' ἐλέγχουσιν τὸ φρεσὶν ποθέουσι λαθραῖαις;

Ὑμᾶν ὦ ὑμέναιε, ὑμᾶν ἔλθ' ὦ ὑμέναιε.

Ἐκκριτον ὡς ἄνθος φύετ' ἐν φραδμῶδεϊ κήπῳ

Θρέμμασιν ἄφρασον, παῖσιν δ' ἀφλασον ἀρότροις,

Τὸ ζέφυρος θέλγει, θεὸς ἐμπεδοῖ, ὄμβρος ἀέξει,

Πολλαῖς παρθενικαῖς, πολλοῖς ζηλωτὸν ἐφήβαις·

Ἀλλ' ὅταν ἄβρος ὄνυξ κάλλους ἐμόλυνεν ἀμέρσας

Οὐδὲ νέους τούτου πόθος ἵκετο οὐδὲ κορίσκας,

Παρθένος ὡς ἄφθαρτος ἕως μένει, ἔπλετο φίλῃ.

Εἰ δὲ μαινομένου σῶφρον πέσει σώματος ἄνθος,

Οὐ παισὶν τερπνὴ μένει, οὐ χαρίεσσα κόρησι.

Ὑμᾶν ὦ ὑμέναιε, ὑμᾶν, ἔλθ' ὦ ὑμέναιε.

Ὡς περ φυομένη ἀργῶ μόνῃ ἀμπελος ἀργῶ

Οὐ ποτ' ἀναλδαίνουσα τρέφει μελιθήδεα βότρυς,

Ἀλλομένη δὲ ποσὶν βάρους ἀσθενὲς ὑπτίον ἔρπον

Ἀκροτάτων μέλλει θιγέμεν ῥίξῃσι κορύμβων,

Οὐδ' ἀροτρεῖς ταύτην οὐδ' ἀρ' βόες ἠσκήσαντο·

Εἰ δὲ τυχὸν κείνη πτελέης φιλότῃτι μίγηται,

Πολλὰ τὴν δ' ἐβόης, πολλὰ δ' ἤσκησαν ἀροτρίῃς.
 ὧς κόρη ἄχρῃς ἄδικτος, ἔχει τότε γῆρας αἶργον.
 Ὅππῃμος δ' ἄρ' αὖ συζυγίης τύχην ὥριος ἴσῃς,
 Ἄνδρ' ἢ τε τερπνοτέρῃ πέλει καὶ πατρὶ μῖον ἀπεχθής.

Ἔμῃν ὦ ὑμέναιε, ὑμῶν ἔλθ' ὦ ὑμέναιε.

Μήποτε δ' οὖν τοίῳ, γλυκερὸν θάλος, ἀνδρὶ μάχοιο.
 Οὐ θέμις ἐς μάχεσθαι, ὅτῳ γενέτης πόρῃ αὐτός,
 Αὐτὸς σὺν μητρὶ, γενέτης σοῖς χρέω σε πιθέσθαι.
 Οὐ μὲν ὅλη στυγερὴν παρθενίην, μέρος ἐς τοκῶν,
 Καὶ γενέτης τὸ τρίτον, καὶ τὸ τρίτον ἢ γενέτωρα,
 Μοῦνος ἔχῃς τὸ τρίτον, μὴ βούλει δυσσι μάχεσθαι,
 Τοὶ γαμβροὶ. ἰὰ δισσὰ μέρη σὺν δῶκαν ἐίδυοις.

Ἔμῃν ὦ ὑμέναιε, ὑμῶν ἔλθ' ὦ ὑμέναιε.

CARMEN AD ORTALVM

GRÆCE REDDITVM

A

BONAVENTVRA VVLCANIO.

Ex edit. Iani Douae p. 268.

(CARM. LXVI.)

Καὶν με διπνικέσιν μελεδήμασιν ἄλγος ἰάπτω
 Νοσφίζῃ πιπυτῶν, ὦρταλε, παρθενικῶν,

Κοῦ δύνανται μουτῶν γλυκερὸν γάτος ἐκταμύειν
 Θυμὸς ἐμὸς, τότσοις ἄλγεσι κυματίης,
 "Ὅττι κασιγνήτοιο ἐμοῦ συγερῶτατα λήθης
 Ὠχρὸν λευγαλείως νάματ' ἐκλυζε πόδα.
 Ὅν ῥ' ὑπὸ ῥηθαίῳ ψάμαθος ῥηγμῖνι καλύπτει,
 Ἄρτι μαλ' ἐκ φάεωσ ἀμμ' ἀφανιζόμενον

* * *

Οὐκέτ' ἀδελφὶ σ' ἐγὼ φίλτερι τῷ δὲ βίῳ
 Ζῶντ' αὖθις βλέψω; αἶν μὲν ἐγὼ σε φιλήσω,
 Σόντε μόρον γορίοις κλαύσομ' αἰὲ μέλισσιν
 Οἷαπρι ἐν πυκνοῖς πιτάλοιςιν Δουλιᾶς ἄδου
 Οἰχομένου Ἰτύλου πότμον ὀδυρομένην.
 Αὐτὰρ ὥμως τάδε σοι τότσοις ἐνὶ κήδεσι πέμπω,
 Ὡρταλ', ἔπη σελίδων ἔκκριτα Βαττιάδου,
 Ὡς σέο φοιταλείαις οὐκ ἂν μεταμώνιον αὔραις
 Στῆθος ἐμὸν λέξης μῦθον ὑπεκφυγέαι.
 Ὡς ὅτε κρυπταδίης πεμφθὲν ποτὶ μῆλον ἐρασοῦ
 Ἄγνῃς ἐκ κόλπων προὔτρεχε παρθενικῆς.
 Τοῦθ' ἀπαλῶ ὅτι κρύψε πέπλω ἀμνέμοι' εἰούση
 (Μητρὸς δ' ἐρχομένης ἀνδρὸς) ὑπεξέπισσε
 Δευαλίη· τὸ δὲ ῥίμφα κατὰφειρὸς εἰλωθεῖται,
 Τὴν δὲ κατὰφείη κοκκοπάρκον ἔχει.

ELEGIA

DE

COMA BERENICES,

REDDITA EX LATINA ET VETERE CATVLLI

METAPHRASI

GRAECAE AC SYAE LINGVAE

AB

ANTONIO MARIA SALVINI FLORENTINO

Ex edit. Callimachi ed. Ernesti p. 610 descripta.

(CARM. LXVI.)

Ὅς μεγάλου δια πάντ' ἐθεάσατο φάεα κόσμου
Ὅς τ' ἄστρον δυσμὰς εὔρε καὶ ἀντολίας,
Κρύπτεται ὡς φλογερὸν φῶς ὀξέος ἡλίου,
Ὡς τε ὀριζομένοις δῆν' ἔγνω χρόνοις,
Ὡς ὑπὸ τοῦ Αἵατος σκοπιλοῦς κατέβαλλε λαθραίως
Οὐρανόθεν Μῆνην Ἰμερος ἐκκαλέσας.
Τῇδε Κόνων μὲ ἐβλέψεν ἐν ἡέρι τὸν Βιρονίης
Βόσρυχον, δὲ κύνῃ πᾶσιν ἔθηκε θεοῖς
Τὴν σάφα λάμπουσιν, ἥν πολλὰς ἦδε θεῶν
Χερσὶν ἀνιρομέναις κῆρατ' ἀπαρξομένη,
Ὅππότε Ἀναξ γαίῳν ἐρατοῖς τε, νέοις δ' ὑμεναίαις
Πορθήσων γαῖαν ἵκετ' εἰς Ἀσσυρίαν,
Νυκτερινοῦ φορέων ἵχνη χαρίεντα κυδοιμοῦ
Σκῦλα αὐτός καθελὼν ἠδ' εἰα παρθνίης.

CATUL. Carm.

Z z

Ἄκουσα, πρὸς σοῦ πρὸς τε τῆς κεφαλῆς.
 Εἰς κινὸν εἰ ὥρμιζέ τις, ἀξια δέξεται ἄποινα.
 Ἀλλὰ σιδήρῳ τις φήσαιν ἴσον ἔχειν;
 Κεῖνο ὅρος σιδνᾶθ' ὥς τῆς Φθιωτίδος αἰῆς
 Παμμέγ' ἐποχεῖτο ἀγλαὸν ὃν τε γένος.
 Ὡς Μῆδοι νικρὰν τ' ὄρεϊ βιάσαντο θάλασσαν,
 Καὶ δὲ Ἄθω πλεῦσεν βάρβαρος ἡΐτιος.
 Τί θριξὶν πλέον ἔς, εἰ εἶκεν ταῦτα σιδήρῳ;
 Ζεῦ πάτερ, ὡς Χαλύβον πᾶν ἀπόλοιτο γένος.
 Γίεθιν ἀντέλλον τε κακὸν φυτὸν ἄμμιν ἔφην,
 Ἥδ' ἐ σιδηρίην ἐξιμάλαξε βίην.
 Κλαῖον ἰμοῦ μόρον οἰχομένης κόμαι αὖθις ἀδελφαί
 Καὶ τότε μουνογενοῦς Μίμνονος Αἰθίοπες
 Ἄϊρ' ἐλαύνοντος πρόφει' ὀξέσιν οἶον ἱρετμοῖς
 Ἀρτινὸς πετιρόει' Χλωρίδος ἵππος ὁδόν
 Αὐτὸς ἀν' αἰθιρίας ἀφελὼν ἐμὲ πρόσπιπτετ' αὔρας,
 Καὶ ἱερῷ Κύπριδος κόλπῳ ἀνέθηκεν ἐμὲ.
 Αὐτὴ ἐχέει Ζεφυρίτις εἰδὼν θιράποντ' ἐφίησι,
 Ἥγει Κανωβείους ναῖε φίλ' αἰγιαλοὺς,
 Δαιδαλέα μὴ μούνος ἐν οὐρανόῳ κελεύθῳ
 Τῶν Ἀριαδνέων χρύσιος ἐκ προτάφῳ
 Ὁ σέφανος πηγνῦτ', ἴδε λάμπομεν ἄμμις ἔτι δὴ
 Ταὶ σκῦλα ξανθῆς ἱερὰ τῆς κορυφῆς.
 Ὑγρῶν ἐκ δακρύων τιμένη πρὸς θεῖα θεά με
 Ἐν τῇς πρεσβυτέροις ἀστέρα .θῆκε νύον.

Παρθένου ἢ χαλεποῖο θίγουσα τὰ φῶτα λείοντος
 Νύμφη καλλιςοῦ σύν τε Λυκαονία
 Εἰς δυσμὴν τρέπομαι, δειλοῦ προάγω τε βοῶ'τιω,
 "Ὅς μόλις ὀφείβαν δύνει εἰς Ὀκεανόν.
 Ἀλλὰ με νυκτὶ θεῶν βαρὺ ἵχνηα κακκρύπτουσιν
 Ἄοι τὰ πολὺ νυκτὶ ὀφειλομένη.
 Ταῦτ' ἐγὼ εἰ λαλῶ, ῥαμνουσιὰς ἴλαθι κούρη,
 Οὐ γὰρ ἀλάθειαν κρύβομαι οὐδὲν ἐγώ.
 Οὐκ, εἰ οὐρανὸν ἐχθρὸν ἔχωμαι, ἐτήτυμα εἶπας
 "Ἐνθετα ἐν θυμῷ μὴ λίσσω ἀτρεκέως
 Οὐχ οὕτως χαίρω τούτοις, ὥς δυσχερὲς ἄμμιν
 Στῆναι ἀπὸ δεισποτικῆς αἰδώς κορυφῆς,
 ἢ ἄμ' ἐγὼ, ὅτε παρθένος ἦν πάντεσσιν ἄμοιρος;
 Σύν γ' αὐτὰ μύρων χίλια πόλλ' ἔπιον.
 Νῦν γ' ὑμῖν ἐρατῷ ζεῦξεν φάει πύκνη,
 Ἄνδράσι μὴ φαίνουσι οὐδατα γυμνά φίλοις,
 Σώματα μὴ πρότερον ὁμοθυμαδὸν ἀνδράσι δῶτε,
 Πρὶν γ' ἡμῖν ὁ ὄνυξ δῶρ' ἐρίηρα χέοι,
 Ὅτι μίτερός γε ὄνυξ τῶν ἀγνώων θηλυτεράων.
 Ἀλλ' ἢ εἰ μοιχείᾳ ἐξέδωκεν μιανᾶ
 Κούφη ταῦτα κόνις πίοις εὐθὺς δῶρα ἄδωρα,
 Καίπερ ἀπὸ μιανῶν δῶρά τιν' οὐκ ἐθέλω.
 Ὅτι μίτερά θ' ὁμόνοια, ἔρωκ τε νέουσιν εἰς αἶν
 "Ἐδρας εὐσιβέων αἶς μέλον ἐστὶ γάμων,
 Σὺ δ' ἄνασσα βλέπεις ἄσρων ὅτι φάει, ἄναιμον

Ἰρῶς ἱλάσκεις φάεισι τὴν Κύπριδα·
 Οὐκ εὐχαῖς ᾧ ἄνασσα μόνον σαῖς ἐπὶ τιάν με,
 Ἀλλὰ τιάν δάροις ποίει ἀπειροσίοις.
 Δῆνα τι μ' ἐπέχει, δυσποίνης εἶθε γεινόμεν,
 Κ' Ἀρκτούρος λάμποι ἔγγυον Ἡριόνης,

MYRETI

GALLIAMBUS IN BACCHVM.

Ex editione Muret. Venetiis opera P. Manutii

•554

IMITATIO CARM. LXIII.

Hedera comam revinctus Bromium patrem cano
 Bromium, Euhyum, Lyaeum, puerum, femorigenam,
 Ope cuius alma vitis nova munera peperit,
 Nova munera, apta curas animis procul agere.
 Pater o, pater bicornis, trieterice, cryphie,
 Eleleu, gigantida, tibi cymbala quatimus,
 Tibi spargimus capillum, tibi carmina canimus,
 Tibi verticem rotamus, tibi per iuga gradimur,
 Nemora ipsa mota nostris tibi cantibus ululant.
 Evoo, dator quietis, placidi dator animi,
 Ubicumque tu moraris, bona ibi Venus habitat,

Habitant tenelli Amores, iocus et lepor habitat,
Fidiumque, cornuumque strepitu omnia resonant,
Alacres vigent choreae. Mala tristitia procul
Inamabilesque curae rapido pede fugiunt.
Date pocula huc ministri, plenos date calices,
Avida ut liquore dio mihi pectora repleam.
Scelus esset ore sicco sacra mystica facere.
Vah, vah, pater lychnita, quibus ignibus agitor?
Mihi mille iam ante ocellos nova lumina radiant.
Viden' ut nemus citato procul impete rapitur?
Humus ut tremens frequenti salit acta tripudio?
Novus unde clangor aures modo cornuum ferit?
Procul, o procul profani: deus ecce, deus adest
Maculosa terga lyncum, et tygrium celeripedum
Tenero domans flagello, posito premens iugo.
Rubicundus hunc magister, Satyrique capripedes
Agili gradu insequuntur, thiasusque mulierum,
Evoe pater, frementum, metuende Bassareu,
Ter o et quater beatum tua qui orgia sequitur,
Thyrsum inquiete dextra quatiens hedericomum.
Simul atque pulchra Cadmi te filia peperit,
Peperit, sed ante tempus, Iovis igne saucia,
Pater ipse te alligatum, proprio in femore tulit,
Mala ne noverca coelo te praecipitem ageret.
Dedit inde te fovendum, nymphis nemorivagis,
Iuga quae per alta Nysae propero pede volitant.
Quae ubicumque tu puellus loca dexter adieras,
Ubicumque sessitaras, nova germine tenero

Feriebat arbor auras redimita pampinis :
 Ubicumque lusitarns, nova flumina temeti
 Placido viam secabant fluitantia sonitu.
 Quid iam Indiam subactam tibi maxime memorem ?
 Quid Penthei aut Lycurgi scelerata facinora ,
 Nova quidue monstra Etrusco natitantia pelago ?
 Tua per trophaea eunti neque enim modu' fuerit.
 Tibi Tmolus, et Cythaeron, tibi Nysa subdita est;
 Tua Musici, et poëtae unanimes sacra celebrant ;
 Tuo eis liquore tactis simul ac capita calent ,
 Numeris repente fuis subito omnia resonant.
 Sine te nihil venustum est, nihil est hilarificum.
 Tu animis acerba fessis curarum onera abigis,
 Adimis pudorem ineptum, secreta patefacis ,
 Ineunda pellis omnes ad proelia Veneris.
 Obitis, quiete molli, quibus obtegis oculos.
 Agedum pater, agedum rex, agedum aetheris decus,
 Ades usque, nosque clemens oculo aspice

22269

INDICES.

CATUL. *Carm.*

A a a

INDEX PRIMVS

IN

CATVLLI CONTEXTVM.

A.

Acano capite 68, 124. dolore 95, 2. gremio 3, 8. fletu uvidulam 66, 63. limine mortis 68, 4. luce purpurea refulgent undae 64, 276. populo pudice conserves mihi puerum 15, 6. sede Pisauri hospes 81, 3. te metuo 15, 9. vertice 64, 351. virgine parva 66, 26. et al.
Ab oris patriis auctam 64, 132.
Abduco: abducta moecha 68, 103.
Ab eo: abit dies 61, 79. passim abiit sonitus labellis 63, 74. abite 14, 21. hinc 27, 5. abire foras 32, 6.
Abhorreo: abhorret tantum 22, 11.
Abiegnis: palmis verrentes aequora 64, 7.
Abicio: abiicie eleuque 24, 9. abiectis tunicis 88, 2.
Abitum: post horum 64, 279.
Abiungo: abiunctae comae 66, 51.
Abluo: abluit Oceanns scelera 88, 6.
Abrumpo: abruptum barathrum 68, 108. abrupto coniugio *ibid.* 84.

Abcondo: abscondis non amorem 61, 205.
Absorbeo: absorbens te aestus amoris 68, 107.
Abstergo: abstersti labella 99, 8.
Abstineo: abstine 61, 143. abstinete hinc rapinas 19, 9.
Absum: abero foro, patria 63, 59. abesse non longo tempore 68, 85. abire meo discrucior 66, 76.
Absumo: absumens lumina in fletus 64, 243. absumti Ilyli 65, 4.
Abutor: abusum se esse numine diuim 76, 4.
Accido: accideret ne hoc ipsi 74, 3. accidere potest gratum a nostro dolore 96, 2.
Accipio: accipiant pretium 110, 2. accipe munera 101, 9. oraculum 64, 326. quis merser fluctibus 68, 13. accipiat cogitationes 35, 6. coniux diuam 64, 374. acciperent cum lacti diuim aris spumantibus 64, 394. acceptum sepulcris 96, 1. acceptum redditumque votum 36, 16. accepto carmine 90, 5.

- Accolo*: accolluere vitem nulli agricolae et iuvenel 62, 53.
Accubo: accubans in toro 61, 171.
Acer: acres morsus 2, 4. acrior ignis 45, 15. multo res 83, 1.
Acerbus: acerba cinis virum et virtutum omnium Troia 68, 90. acerbo casu oppresus *ibid.* 1. acerbius 73, 5.
Accerva: accervis corporum caesis 64, 360.
Acies: aciem (oculi) dirigere 63, 56. protenderet 64, 127.
Acinda: elariosa chrisioris 27, 4.
Acquiesco: acquiescimus lecto 31, 10. acquiescat ardor 2, 8.
Acutus: acuta silice 63, 5. acutis ululationibus *ibid.* 24.
Ad Austri flatus opposita vilula 26, 1. coelum vocare 6, 17. dominam pipilabat passer 3, 10. latus haeres 21, 6. lecticam 10, 16. quam communes exerceremus amores 68, 69. usque 4, 24. *passim.*
Adlo: addebat quemdam 67, 45. addiderat captam Asiam Aegypti finibus 66, 36. addebat huc divi quam plurima munera 68, 153. adde huc 55, 27.
Adduco: adducta mens mea est 75, 5.
Adco, adiit ultima loca littoris 63, 87. opaca loca 63, 3. Idam chorus 63, 30. adibit te 8, 16. adeat cubile 61, 183. adirem omnia latibula 63, 54.
Adeo: adverb. 63, 25. *passim.*
Adj. vid. *Aff.*
Adg. vid. *Agg.*
Adhortor: adhortans sese 63, 85.
Adiuro: ademit luctus munera 68, 31. ademitum fratri lu-
- men 68, 93. ademit mihi frater *ibid.* 20, et 92.
Adipiscor: adepta es connubium regum 66, 27. est par connubium 62, 57.
Aditus: aditum ferat huc 61, 43. ferens *ibid.* 26.
Adiuvo: teque tuumque caput 66, 40. adiuravit inaniter caput tuum *ibid.* 41.
Adiuvo: adiuvo, ne quis etc. 32, 4.
Admiror: admirans ait haec 53, 4. admirantes monstrum 64, 15. admirari desine cur 63, 10. quare *ibid.* 1.
Admoveo: admoveere manus; carmine post 14, v. 3.
Adn. vid. *Ann.*
Adolesco: adolescens 63, 63. adulta lacte ubera 20, 11.
Adorior: adorta est canere 63, 11.
Adspicio: adspexi 51, 7. adspiciam post hac te numquam 65, 11. adspice ut vir tibi accubans imminet 61, 171. adspicite ut innuptae requirunt 62, 12. dii me miserum 76, 19.
Adspiro: adspirans levius aura 68, 64.
Adsulantis: ponticuli crura 17, 2.
Adsum: ades 62, 5. *passim.* adest 62, 77. 62, 1, 64, 286. Thetidi et Peleo concordia 64, 337. adeste 4, 1.
Advenio ad inferias 101, 2. advenit Chiron 64, 280. pater divum *ibid.* 300. dies 61, 37. domum Laodamiae 68, 73. adveniet fausto cum sidere 64, 327. tibi Hesperus *ibid.* 328.
Advento: adventate huc 64, 195.
Adventus: adventu matris 65, 22. tuo 62, 33.

- Adversus*: te sedens 51, 3. adversas procurrare in undas 64, 128.
- Adulter*: vorax 57, 8.
- Adultera* in malâ vir deditus est 61, 102.
- Adulterium*: adulterio impuro 66, 84. adulterium malum 67, 36, patrui 78, 6. adulterio foecundum semen 113, 4.
- Advocatus*: tibi non bene deus 40, 3.
- Advolat*: advolat equus ales 66, 55.
- Aegroti* carnificis eulum lingere 97, 12.
- Aemulus* iste tuus 71, 3.
- Aequo*: aequabat opus deus 64, 316. aequata omnia pumice 22, 8.
- Aequalis*: acuales 62, 11 et 32.
- Aequo*, 101, 3. ac 22, 16.
- Aequinoctialis* coeli furor 46, 2.
- Aequor*: ponti truculentum 64, 179, ventosum *ibid.* 12. aequora multa 101, 1.
- Aequoreae*: Nereides 64, 15.
- Aequus*: aequum est 62, 60. 68, 141.
- Aër*: aëra impellens nutantibus pennis 66, 53.
- Aërius*: aërii montis 68, 57. montis cacumen 64, 240. aërio gyro 66, 6. aëria cupressu 64, 291. aërii venti 64, 142. aërias nebulas 30, 10.
- Aestimatione* me movet linteum 12, 12.
- Aestimo*: aestimemus unius assis 5, 3.
- Aestuo*: aestues insolenter 25, 12. aestuante animo 63, 47.
- Aestuosus*: aestuosi Iovis oraculum 7, 5. aestuosae Nicaeae 46, 5.
- Aestus*: amoris 68, 108. gravis *ibid.* 62. pelagi vastos 64, 127.
- Actas*: fugiens saeculis obli-
scentibus 68, 43. florida *ibid.* 16. mea carpitur *ibid.* 35. nulla 64, 322. prospera *ibid.* 238. nec ulla obliteret *ibid.* 238. aetate confecto parenti 68, 119. longa 76, 5.
- Aeternus*: aeternum laborem 64, 311. aeternum foelîs amicitiae 109, 6.
- Aether*: aethera lustravit album 63, 40.
- Aeterius*: aeterias per auras mo tollens 66, 55.
- Aevum*: omne 1, 6.
- Affero*: attulit letum fratri 68, 92. attuleris si tecum bonam coenam 13, 3. et 6. allertur nuncius 84, 10.
- Affligo*: alligit eam odore 71, 6.
- Agellulum*: hunc, quem vides etc. 20, 3.
- Ager*: uber 46, 5. agros exustos 68, 62.
- Aggere* excelso 64, 364.
- Agito*: agitant sacra ulula 63, 24.
- Agnosco*: agnoscam gaudia 64, 238.
- Agnus* pinguis 20, 12.
- Ago* maximas grates 44, 17. agit gratias maximas 49, 5. te praecipitem in iambos 40, 2. quod egi iamiam dolet 63, 73. vitam 76, 19. egit Liber Thydas 64, 392. age 61, 26. etc. aedum 63, 78. age incitatos et rabidos 63, 93. agita 61, 38. etc. si quid ages 32, 9. ageret cum actas ver incundum 68, 16. agitur praiceps malum 64, 23.
- Agricola*: agricolae tecta 34, 19. multi 62, 55. nulli *ibid.* 53.
- Ah* 21, 11. 61, 46. miserum 64, 71. te miserum 15, 17. magis ah magis 61, 46.
- Aio*: ait fuisse celerrimus 4, 2. ait haec 53, 4. etc.

- Alacris*: alacres furebant mente lymphata 64, 255.
Albicantis litoris loca 63, 87.
Albulus columbus 29, 9.
Albus an ater homo 93, 2. alba parthenice 61, 194. alba aethera 63, 45.
Aleo 29, 2. *passim*.
Ales equus 96, 54. alite cum bona 61, 20. alites oscinantes 25, 5. alitibus praeda dabor 64, 152.
Alga: ex algâ 64, 60. vacuâ *ibid.* 168.
Algida loca 63, 70.
Alienus: aliena terra 68, 100. aliena loca 63, 14.
Aliquis 67, 37. aliquem 73, 2. aliquid non bene factum 67, 13. aliquid esse solebat putare incas nugas 1, 4. sceleris 91, 10. aliquâ re 22, 19.
Aliunde ne petatum eat 61, 153.
Alius: alia atque alia dies 68, 152. alia ex parte 64, 252. luce 64, 16. alio mentes alio divisimus aures 61, 15. alios periculorum casus 23, 11. aliis in aunis 21, 3. 24, 3. 49, 3. pro multis officiis redditur tibi hoc munus. *Alis* (pro *aliis*) 66, 28. *alid* (pro *aliud*) 29, 16.
Alloquor: alloquar? 65, 9. alloquerer mutum cinerem 101, 4. allocuta est patriam 63, 49.
Allocutio: allocutionis paruum quid lubet 38, 7. allocutione solutus es *ibid.* 5.
Alludo: alludebant fluctus salis omnia 64, 67.
Alluo: alluit unda pedem 65, 6.
Alnus supernata securi 17, 18.
Alto: alit nata caput nepotis 68, 120. alebat amor tuus nostra gaudia 68, 24 et 96. lectulus virginem in complexu matris 64, 88.
Alter: 19, 7 et 9. altera urbana 57, 4. hiems 68, 82. alterius 78, 2. altera mille basia 5, 8 et 9.
Altus amor 68, 117. alto Oceano 66, 68. altis Parygiae columnibus 63, 71. altior amor barathro 68, 117. altiore voce 43, 18 et al.
Amaraci suaveolentis floribus 61, 7.
Amarus: amariores calices 27, 2.
Amaritum dulcem quae miscet curis 68, 18.
Ambrosia erudituli 57, 7. ambos ulciscitur 71, 5. ambas manus 35, 10. ambobus oculis 103, 2.
Ambrosia dulci 99, 2. — ambrosio vertice 64, 310.
Ambulatione Magni 55, 6.
Amentis: amenti caeca furor 64, 197.
Amicio: amictum lana collum 64, 311. amicta nive loca 73, 70.
Amicitia: nnica 100, 6. amicitiae nostrae pestis 77, 6. sanctae 108, 6. amicitias amissas 93, 4.
Amictus fluitantis 64, 68. amictu levi *ibid.* 64, suo *ibid.* 267.
Amiculus: amiculi dulcis nil miseret 30, 2.
Amicus: amica decoctoris Formiani 41, 4. 43, 5. amici sui meique, 36, 6. amicum tibi me ducis 68, 9. unum atque unicum 73, 6. amicam dilexi 72, 3. amice credite mihi! 77, 1. amico fido 101, 1. amicæ bonae laudantur 110, 1. amicos convocate 41, 6. nobiles 28, 13. amicis e uicis omnibus 9, 1. amicis abero 63, 59.
Amitto: amisit castum florem

- 62, 46. amittere 64, 150. amisso viro 68, 80. amissum Thesca 64, 246. amissas amicitias 96, 4.
- Annis* aurifer 29, 20. annium sonantum 34, 12.
- Anno* te perdit 45, 3. amant mutuis animis et amantur *ibid.* 20. amabat plus oculis suis 3, 5. amare incos amores voluisti 40, 8. magis sed bene velle minus 72, 8. amans nullum vere 11, 19. amarem ni te plus oculis 14, 1. perdit 104, 3. amari te sineres ab illo 24, 6. auata nobis 8, 5. amata tantum, quantum amabitur nulla 37, 12. auatam se vere 75, 1. amant me dii 97, 1. — amabo (interiect.) 32, 1.
- Amor* 45, 8 et 17. *Cupido*. amor altus 68, 117. assiduus 66, 88. dulcis 66, 66. magnus 90, 6. nullus 64, 335. amoris aestus 68, 107. fructus 55, 19. amoris infesto 98, 11. misero *ibid.* 15. amorem avidum 68, 83. bonum 61, 205. desertum 61, 130. dulcem 64, 120. iucundum 109, 1. longum 76, 13. perpetuum 109, 1. amore coniugis 68, 73. incensus 64, 254. coeco 66, 25. fido 64, 182. flex- animo *ibid.* 330. impotente 35, 12. ingrato 76, 6. misero 91, 2. perdit *ibid.* amores 6, 16. 15, 1. communes 68, 69. furtivos 7, 8. meros 13, 9. v. not. tales 64, 335. vete- res 96, 3. animi optatos 64, 373.
- Amplector* : amplectitur mari orbem Oceanus 64, 30.
- Amplifice* vestis decorata figuris 64, 265.
- Amplius* horam 99, 3. amplius loti 39, 21.
- Anceps* : ancipite ferro 64, 370.
- Angiportis* et quadrivii 58, 4.
- Anguineus* : auguineo redimita capillo 64, 193.
- Angustus* : angusta cum moe- nia malis vexarentur 64, 80.
- Angustans* iter 64, 360.
- Anhelans* Atys 63, 31.
- Anilitas* cana 61, 162.
- Anima* dulcis coniugium 68, 106. animam tradere 30, 7.
- Animus* cupieus 64, 145. rabie carens 63, 57. animi amores 64, 372. curas 2, 10. deli- cias 68, 26. fides 101, 2. fur- or 63, 38. mens 65, 4. egens Atys 63, 31. vagns Atys *ibid.* 4. animum rapidum 63, 85. supinum 17, 25. animo ac- stuante 63, 47. effluxisse dicta 64, 18. non satis ingenno 68, 38. studioso 114, 1. toto 64, 70. animis mutuis 45, 20.
- Annales* Volusi 36, 1 et 20, 93. 7.
- Anne* 40, 5 et al.
- Annuo* : annuit defendere 64, 230. omnia omnibus 61, 163. numine 64, 204.
- Annus* : anno toto 23, 20. an- nos omnes te amare paratus 45, 4. annis in aliis 21, 3. et al.
- Annus* : annum iter 34, 18. annua sacra 64, 389.
- Anser* : anseris medullula mol- lior 25, 2.
- Ante* omnes mihi me carior ipso 68, 159. adv. 66, 51 et al.
- Antea* 4, 10. et al. saep.
- Antennae* deponant vestem fu- nestam 64, 234.
- Antiquus* : antiquis piis munera ferre 68, 154. 66, 64.
- Antistans* ex omnibus amicis 9, 2.
- Anus* charta 68, 46. 78, 10.

- Anxius*: anxia Ariadne 64, 203. *Arena*: arenâ solâ 64, 57. arenâe Libyssae 7, 3.
lunina 64, 243. *Argentum*: argento fulgente
Aper nemori vagus 63, 72. *splendent* sedes 64, 44.
Aperio: aperire donum 67, 40. *Arguo*: arguet peritiae nulla
apertos Syros 26, 12. *aetas* 64, 323. *argutâ* soledâ
Apisci praegestit animus 64, *constitit* 68, 72.
145. *Argutatio* lecti 6, 11.
Appareo: apparet 64, 168. et al. *Aridulis* labellis haerebant la-
Appeto: cocinas sumtuosas 44, *nea* morsa 64, 317.
9. *appetenti* dare digitum 2, *Aridus*: arida populus 20, 2.
3. *quercus* 19, 3. *aridum* si quid
Applico: applicans collum 9, 8. *magis* est 23, 13. *arida* pu-
Approbationem dextram ster- *mice* 1, 2. *aridis* aristis 48, 5.
nuit 45, 9. et 18. *Armatus*: armatas hominum
Approbo: approbet laus genus *catervas* 64, 397.
61, 227. *Ars*: arte mira 64, 51. *rustica*
Aptus: apta clava dextrae 20, 20, 1.
21. *aptis* sarcinulis 28, 2. *Articulis* omnibus 99, 8.
Apud me 13, 1. 68, 33. *nivem* *Artus*: artus niveos 64, 304.
ut forem 63, 53. *et* 364. *sub* artus flamma
Aqua rabida 70, 4. *dimanat* 51, 9. *innos* 76, 22.
Ara: aram sanguine linit hir- *Arvum*: arvi 114, 2. *arvo* nudo
culus 19, 15. *aris* lacti spu- *62, 49. arva* flauentia 64, 354.
mantibus 64, 394. *Arundinosam* Cnidum quae co-
Aranea: sublimis 68, 49. *ara-* *lis* 36, 13.
nearum plenus est sacculus *Arx*: arce summa 64, 242. *ar-*
13, 8. *cis* in summis urtibus *ibid.* 8.
Araneoso situ mollior 25, 2. *As*: assis non facis 42, 13. *unius*
Araneus 23, 2. *aestimemus* 5, 3. *asse* vendita-
Aratrum: aratro nullo 62, 40. *re* 33, 8.
praetereunte 11, 24. *aratri* *Asinus*: asino pistrino traditur
desertis 64, 42. *97, 10.*
Arbitrium: arbitrio populari *Aspera* herba 19, 8.
108, 1. *Aspernor*: aspernata est Pelea
Arbor: arboris umbram 64, 41. *Diana* 64, 302.
arborem implicat hedera 61, *Aspicio* vid. *Adspicio*.
35. *arbores* adsitas 61, 107. *Asservo*: asservanda puella dili-
Arca 23, 1. *arcam* 24, 10. *pas-* *gentius* 17, 16.
sim. *Assiduus* amor 66, 88. *assidua*
Arceo furis malas manus 20, 5. *diligentia* 19, 7. *assiduo* do-
Ardens: ardenti iuveni 62, 23. *lore* 65, 1. *fletu* 68, 55. *mune-*
ardente corde 64, 124. *sub* *nere* 61, 234. *assiduos* fletos
sole 64, 355. *64, 243. assiduis* luctibus 64,
Ardeo: ardet ignis in medullis *71. assidue* 45, 4. *90, 4. et al.*
45, 16. *Ater* an albus homo 93, 2. *La-*
Ardor 62, 29. *de Hespero. gra-* *nuvius* 33, 12.
vis 2, 8. *Atque* alia atque alia dies 68,

152. *atque* illud præceps agitur 65, 23.
At 8, 14, 10, 21. certe 65, 11. dii meminere 30, 11. et al.
Attenuo: attenuat falx arboris umbram 64, 41.
Attero: attritus pulvis 6, 10.
Attingo: quem si qua attingit 97, 11. simul ac attingit poemata 22, 15. attingam 39, 13. attigerit prior 67, 20.
Attrahis pedibus 15, 8.
Attribuo: attributus est error suus cuique 22, 20.
Aucto: auctet te Iuppiter bona ope 67, 2.
Auctor: auctore a quo sunt nata omnia bona 68, 157.
Aucupia omne genus 113, 3.
Audacter committe 55, 16 et al.
Audax, cave sis 50, 18 et al.
Audeo: audes illum praeponere nobis 81, 6. audeat 68, 112. ausit comparier 61. *passim*. ausurum ne non putas inrumare 37, 7. ausus es explicare 1, 3. ausi sunt decurrere vada salsa 64, 6.
Audio: audibant eadem hæc leniter et leviter 84, 8. adivi illam sæpe loquentem 67, 41. audierat Gellius patrum obiurgare solere 74, 1. audite meas querelas 64, 195. audiens se citatier 61, 41. desertum domini amorem *ibid.* 129. audierone unquam tua facta loquentem? 66, 9. audiam te narrantem loca, facta etc. 9, 6. audias nostra verba 61, 98.
Aufero: abstulit hoc studium fraterna mors 68, 19. fortuna te mihi 101, 5. Hesperus unam e nobis 62, 32. abstulisti tam bellum passerem 3, 15.
Augeo: augens decus virtutibus 64, 323. auctus rex novo hymenæo 66, 11. aucte tædis felicibus 64, 25. auctæ auræ nullis sensibus 64, 155.
Aura: læcunda Favoni 64, 283. secunda 68, 64. verna 64, 90. sive dextra vocaret 4, 20. auræ auctæ nullis sensibus 64, 155. mulcent florem 62, 41. auris ignaris 64, 164. lenibus *ibid.* 84. Zephyri iucundis 46, 3.
Auratum pellem avertere 64, 5.
Aureolus: aureolum quam ferunt fuisse puellæ malum 2, 12. aureolos pedes 61, 167.
Aureus: aurea corona 66, 60. anrei oris sol 63, 39. aureas comas quantiunt facies 61, 99.
Auris: aure captat cupida maritus 61, 55. aures fors invidit quaestibus nostris 64, 170. ad geminas referens nova nuntia 63, 75. omnibus requierant 84, 7. tintinnant sonitu 51, 11. auribus digna res 56, 2.
Auriculam quæ mihi non esse speraret 67, 44.
Aurifer amnis Tagus 29, 20.
Aurora: aurora exoriente 64, 272. *passim*.
Aurum: auri fulgore expalluit 64, 100. auro carius 106, 3. fulgente splendent sedes 64, 87.
Ausculto: auscultare populum 67, 39.
Auspiciatus: auspiciorem Venerem quis vidit? 45, 26.
Auspicium: auspicio bono 45, 19. et al.
Auster: Austri ad flatus opposita villula 26, 1.
Autumo: autumant te Funde esse Tiburtem 44, 2.
Auxilium 64, 180. tale 68, 66.
Avarus: avaræ meretricis 110, 7.

Auectam me ab oris patriis liquisti 64, 132.
Auello: auellere natam complexu matris 62, 21, 22.
Auerto: auertere mentem decorum 64, 407. auertere Colchis pellem auratam *ibid.* 5.
Auet mens vagari 46, 7.
Auia materna dixerit atque avus 84, 6.
Avidus: avido volturio 108, 4. avidum amorem saturasset una atque altera hyems 68, 83.
Avitus: avita 25, 8. avitis divitiis 68, 121.
Avunculus eius liber 84, 5.
Avus maternus 84, 6.

B.

Bacchor: bacchantis Evoc effigies 64, 61. bacchantes Evoc *ibid.* 256.
Balneariorum furum optime 33, 1.
Barathrum: barathri ad undas 95, 5. abruptum in barathrum 68, 108. barathro altior amor 68, 117.
Barba opaca 37, 19.
Barbarus: barbara iuventus 66, 46. tibia 64, 265.
Barbatus hirculus 19, 16.
Basium: basia mille 5, 7. multa 7, 9. surripiam 99, 16. basiorum multa millia 16, 12. tantum 5, 13.
Batiationes quot satis sint? 7, 1.
Pasio: basiare basia 7, 9. oculos 48, 2. basiabis quem? 8, 18. basiem usque ad millia trecenta 48, 3.
Beatus est cum poema scribit 22, 16. sat es! 23, 27. beata villula 19, 4. domus 61, 157. beati bonique hanc amatis omnes! 37, 14. nuntii 9, 5.

beatas urbes 51, 15. beata commoda 23, 24. dona 68, 14. - beatiore homines qui ullos vidit? 45, 25. beatorum hominum 9, 10. beatus quid me est 9, 11. curis solutus quid est 31, 7.

Beate sit tibi 23, 15.

Bellum: belli in certamine 64, 395. bello longinquo 64, 346. bello nullus se illi confert heros *ibid.* 344. bella magna pugnata 37, 13.

Bellus Sullenus 22, 9. homo 24, 7. 78, 3. 81, 2. bella cui videberis 8, 16. puella 69, 8. 78, 4. bello huic nec servus est nec arca 24, 8. bellum passerem 3, 15. bellam te esse narrat provincia 43, 6. bello pede 43, 2. puero 78, 4. 106, 1. bella omnia 3, 14.
Belle uteris manu sinistra 12, 2.
Bene suam norat 3, 7. me inrumasti 28, 9. ac beate sit tibi 23, 15. comabis 13, 1 et 7. dicere quidam 76, 7. facere quidam *ibid.* 8. valetis 23, 7. velle 72, 8. 75, 7. vivere 61, 233. utro 10, 32.

Benefacta priora recordanti si qua est voluptas 76, 1.

Benigne fecisse 73, 3. servisse 67, 3.

Bestia mala 69, 8.

Beta tenera languidior sicula 67, 21.

Bibo: bibi multa millia unguentorum 66, 78. bibit pulvis irrita mala dona 66, 85. bibisse 39, 21.

Bigae nivcae citaeque 55, 26.

Bimuli pueri instar 17, 13.

Bombos raucisonos efflabant cornua 64, 264.

Bonus pons 17, 5. bonae amicac 104, 1. bonum quem facit barba 37, 19. bonum fa-

- cius 66, 27. bone Egnati 39, 9. bono auspicio 45, 19. cum omine 61, 166. bono (adverbialiter) 71, 1. bona alite 61, 19. non bona dicta 11, 16. et al. saepissime. *melior* et *mundior* cunus 97, 4. *meliore* de nota 68, 28. — *optimus* omnium patronus 49, 7. *optima* si fias 75, 7. *optime* furum 33, 1. Veranni 28, 3. *optimo* dierum 14, 15. *optima* matre 61, 228.
- Brachiolum* teres 61, 181. *Brachium*: brachio valente 20, 20. brachia levia 64, 332. 66, 10. brachia quaticntem quereum 64, 105.
- Brevis* lux 5, 5. breve tempus 63, 57. brevi liberos date 61, 211.
- Bustum* teres, coacervatum agere excelso 64, 364.
- Buxifer* Cytore 4, 13.
- C.
- Cachinnus*: cachinno tuo 56, 2. cachinni plangore resonat leni 64, 274. cachinnorum quidquid est domi 31, 14. cachinnis omnibus 13, 5.
- Caco*: cacas decies in anno 23, 20. cacata charta 36, 1 et 20.
- Caecumen* aerium montis 64, 241. caecumine tuo 4, 16.
- Cado*: cadit pinus prona 64, 109. cecidit amor velut flos 11, 22.
- Caecus*: caeca furore amenti 64, 109. caeco amore 67, 25. caeca caligine 64, 208. nocte 68, 44.
- Cacdes*: caedis Androgeoneae poenas persolvere 64, 77. caede fraterna *ibid.* 181. perista tepefaciet flumina *ibid.* 361.
- Polyxenia* madefient scupula *ibid.* 369.
- Caedo*: caede terga cauda 63, 81. cecidi 56, 7. caesis corporum acervis 64, 360. montis medullis 68, 111.
- Caelum* vid. Coelum.
- Caerulus*: caerula aquora verrentes paluis abiegnis 64, 7.
- Caeruleus*: caeruleo punto creata 36, 11.
- Caesariem* e vertice Bereniceo vidit Conon 66, 8.
- Carsio* leoni olivius 45, 7.
- Calamus*: calamo curvo canit tibicen Phryx 63, 22.
- Calathisci* virgati custodibant vellera lanae 64, 320.
- Calix*: calices amariores inger mi 27, 2.
- Caligo*: caligine caeca mentem consitus Theseus 64, 207.
- Campus*: campum clausum 68, 67. campo minore 55, 3. campi Phrygii 46, 4. campos Bithynos 31, 6.
- Candeo*: candet elux solis 64, 45. candentis lanae vellera *ibid.* 319. candenti gurgite 64, 14.
- Candidus*: Cupido 68, 133. candida diva mea 68, 70. puella 35, 8. mihi est Quintia 86, 1. candida Tyro 64, 309. candido pede lecti 61, 115. candidi soles 8, 3 et 18. candidos deutes 39, 1. candida vela 64, 235. vestigia *ib.* 162. — candidiora lapide 68, 148. nota 107, 6. candidiora nive labella 80, 2.
- Canis*: canis ferreo ore exprimamus ruborem 42, 17. canes vorant intestina 108, 6.
- Canitiem* terrâ atque infuso pulvere foedans 64, 224.
- Canis*: canit tibicen calamo 63, 22. canent quod visere par est 62, 9. canam carmina 65,

12. canamus Dianam 34, 4.
Cantus: cantu horribili strident tibia 64, 265. cantus veridicos *ibid.* 307.
Canus: cana anilitas 61, 162. senectus 108, 1. canae Thyti 66, 70. cano gurgite 64, 18. capite 68, 124. canos crines 64, 351.
Capella cornipes 19, 16. 20, 10.
Caper trux 69, 6.
Capillatis Celtiberiae cuniculosae 37, 17.
Capillus: capillo anguineo redimita frons 64, 193, cuniculi mollior 25, 1.
Capio: capis quod cupis 61, 204. capiunt somnum 63, 36. cepit manibus tympanum 63, 8. capere commodi nil potest 61, 63. cape flammeum *ibid.* 8. captam Asiam 66, 36. capta urbe 62, 24.
Caprimulgus rursus videtur 22, 10.
Capsula una ex multis me sequitur 68, 36.
Capto: captat te aure cupida maritus 61, 55.
Caput carum nepotis 68, 120. pusillum 54, 1. unctius 10, 11. tuum adiuro 66, 40. ire per caput pedesque 17, 9. cano capite 68, 120. demisso 88, 8. capita 64, 256, vi iaciunt 63, 23.
Carbasus Hibera 64, 227.
Carbatinas lingere crepidas 98, 4.
Carchesia lucida splendent 64, 236 *passim*.
Carco: carcat terra sacris tuis 61, 71. carens est animus rabie 63, 57.
Carex: caricis manipulis tectam villulam 19, 2.
Carina: carinae inflexae texta pinea 64, 10. carinam cedentem *ibid.* 250.
Carmen: carmine accepto 89, 5. confectum munus 68, 149. divino 64, 322. dulci 68, 7. primo 64, 116. carmina Batthiadae expressa 65, 16 venanda studioso animo 116, 2. moesta 65, 12. nuptialia 61, 13.
Carpo: carpunt 62, 37. carpebant manus laborem 64, 311. carpere te lubet ficto questu 62, 36. carpitur aetas 68, 35. carptus ungui flos 62, 43.
Carus: cara suis virgo 62, 45. carum caput nepotis 68, 120. nescio quid 2, 6. cari fratris 66, 22. caro corpore 66, 32. carâ gnati figurâ 64, 81. caros nepotes *ibid.* 381. caris Athenis *ibid.* 81. — carior mihi me ipso lux mea 68, 159. carior oculis 104, 2. carius auro 107, 3. oculis 82, 2.
Castus: lectulus 64, 87. casto cubili 66, 84. castum esse decet pium poetam 14, 5. florem 62, 46. castam puellam *ibid.* 23. castum et integellum 15, 4. casto e gremio 65, 20. in gremio 66, 56. castas domos 64, 385.
Casus: casu acerbo oppressus 68, 1. novissimo 60, 4. pari 28, 12. casus alios periculorum 23, 11. dubios 64, 216.
Catagraphos Thynos mihi remitte 25, 7.
Catend membra restrictus 64, 297.
Caterva: catervas hominum armatas adhortata est 64, 397.
Catulus: catuli Gallicani ore ridentem 42, 9.
Cauda: caudâ caedere terga 63, 81.
Causa: causae id satis credideram 91, 8.
Caveo: cave despicias 50, 19. ne neges 61, 152. sis audax 50,

18. caveto laedere 50, 21. *Ceteri*: cetera sunt maria 115,
Cavus: cavā in palude 17, 4. 2. membra 108, 6. ceteros
cava cymbala recrepant 63, bircos 37, 5. ceteris ostreo-
29. cava quatiens terga tauri sior oris 18, 4.
63, 10. cava barathri ad *Ceu* 64, 240. *passim*.
undas 95, 5. cavis cistis 64, *Charta* anus 68, 46. cacata 36,
260. 1 et 20. chartae regiae 22, 6.
Cedo: cessi de tuo vertice 66, chartis tribus 1, 6.
39. cedat meute mora 63, 19. *Chommoda* 84, 1. vitiosa pro-
cedant cum ferro talia 66, nuntiatio.
47. sidera *ibid.* 4. cedentem *Chorea*: choreis celebranda do-
carinam 64, 250. me ad tem- ctis 64, 288.
pla deūm 66, 63. *Thesa* *Chorus* citus 63, 30. *passim*.
64, 53. *Cibus* 50, 9.
Celebro: celebrabant orgia 64, *Cieo*: ciebant tinnitus aere 64,
260. celebrare tædas iugales 263. ciere ad sese viros 68,
Thetidis ibid. 303. celebranda 88. cientem singultus ore
Tempe choreis ibid. 288. 64, 131.
Celer: celeris vestigia cervæ 64, *Cimex* 23, 2.
342. celeri cum classe *ibid.* *Cinaedus*: cinaede *Thalle* 25,
53. rate 63, 1. *Celerrimus* 1. fili *Vihenii* 32, 3. *Furi*
navium 4, 2. 16, 2. *Romule* 29, 5 et 10.
Celero: celerare citatis tripudiis cinaedis improbis 57, 1 et 10.
63, 26. cinaediorem ut decuit 10, 24.
Celo: celans crudelia consilia *Cingo*: cingunt sylvæ 64, 287.
dulci forma 64, 175. cinge tempora floribus 61, 6.
Centum basia 5, 7. centum se- cingentibus undis 64, 185.
cunda *ibid.* 8. currus 64, 390. *Cinis* acerba virūm et virtutum
sestertia 23, 26. omnium *Troia* 68, 90. in
Cerno: cernit se desertam in cinerem quum solvent a ver-
sola arena 64, 57. cernitis 62 tice crines 64, 351. cinerem
6. crevi amittere 64, 150. mutum 101, 4. cineres cognat-
Certamen: certamine letifero tos 68, 98.
belli 64, 395. vago cursus *Circum* 64, 293.
ibid. 341. *Circumcursans eam* *Cupido* 68,
Certatim ex urbe ruentes 64, 133.
393. *Circumdo*: circumdare collum
Certe 10, 14. 30, 7. 62, 8. et hesterno filo 64, 378.
al. saep. *Circumsilio*: circumsiliens mo-
Certus: certa sagitta 68, 113. do huc modo illuc 3, 9.
certis temporibus 66, 4. *Circumsisto*: circumsistite eam
Cerva sylvicultrix 63, 72. cer- 42, 20.
væ celeris vestigia 64, 342. *Circus*: in circo 55, 4.
Cervix: cervice torosa quate *Cista*: cistis cavis 64, 260.
iubam rutilam 63, 83. *Cito*: citatier se audiens 61, 42.
Cesso: non cessasti me tradere citata *Atys* 63, 8. citato pede
amori 99, 12. cessarent ta- *ibid.* 2. citatis erroribus *ibid.*
hescere lumina 68, 56. 18. tripudiis *ibid.* 26.

- Citus*: ehorus 63, 30. somnus *ibid.* 42. cita puppi 64, 6.
citae hige 55, 26.
- Clamo*: clamat cubile nequid-
quam tacitum 6, 7. clamant
ad me omnes 67, 14. ilia
victoris 80, 7.
- Clarisonus*: clarisona voce pel-
leutes vellera 64, 321.
- Clarus*: clara progenies Thiae
66, 44. clarum dicm 61, 89.
claro lumine 64, 409. clarus
Asiac urbes 46, 6. clara facta
64, 349.
- Classis*: classe cum celeri 64,
53. classi pro classe 64, 212.
- Claudo*: claudite ostia 61, 231.
clausum campum 68, 67.
clauso ore 55, 18.
- Claustra* ianuae pandite 61, 76.
- Clava* dexteræ apta 20, 21.
- Clemens*: clementi flamine pul-
sae undae 64, 273.
- Clementia* nulla tibi fuit prae-
sto 64, 137.
- Clienti* isti dii dent mala multa
14, 6.
- Coaccrvatum* bustum excelso ag-
gere 64, 364.
- Codicillus*: codicillos redde 42,
11 et 12.
- Coelibs*: coelibe in lecto deser-
tum 68, 6.
- Coelestis*: coelesti reddita coetus
66, 37. coelesti in lumine
ibid. 7. coelestem fidem 64,
191. rector *ibid.* 205. coele-
stes heros 68, 76.
- Coelicolae* praesentes 64, 387.
coelicolam maxima Iuno 68,
138. coelicolis non placent
facta insipia 30, 4.
- Coelites* ita me iuvent 61, 49.
coelitam voluntas 11, 13.
quem magis colent homines
61, 48.
- Coelum*: coeli ianua 68, 115.
lumine 66, 59. coelo adie-
- nit 64, 300. ad coelum vo-
care lepido versu 6, 17.
- Coena*: coenam bonum atque
magnam 13, 4. rapere de ro-
go 59, 3. coenas sumtuosas
dum appeto 44, 9.
- Coeno*: coenabis bene 13, 1
et 7.
- Coenum*: coeno gravi 17, 25.
- Coëo*: coëunt Pharsalam 64, 37.
- Coepi*: coepit pubes decedere
64, 269. coeperunt Parcae
edere cantus *ibid.* 307. coe-
perat Troia ciere ad se viros
68, 88. coepta est Smyrna
Cinnac 95, 2.
- Coetus*: coetui coelesti reddita
66, 37. mortali se ostendere
64, 386. laetanti *ibid.* 33.
coetus dulces 46, 8.
- Cogo*: cogit iniuria amantem
magis amare 72, 8. cogor
proferre querelas 64, 197.
dimittere hunc *ibid.* 216. coac-
ta Laodamia 68, 81. coactam
Cecropiam dapem Minotauro
dare iuvenes 64, 76.
- Cogitationes* accipiat 35, 5.
- Cogito*: cogitat se esse pium
76, 2.
- Cognosco*: cognoram te magna-
nimum 66, 26. cognossem te
bene 91, 3. cognitum habere
67, 31. cogitae bene feminae
viris 61, 187. cognitissima
hacc tibi esse ait Phaselus 4, 14.
- Cohors* inanis 28, 1. vaga 61,
25. cohorti 10, 10. cohortem
pili faceret 10, 13.
- Colligo*: colligo omnia veneua
14, 19.
- Collis*: collis Heliconii 61, 1.
colles nostros simul ac invi-
sent lumina 64, 233.
- Colloco*: collocat me ales equus
in gremio Veneris 66, 56.
collocat puellulam 61, 188.
collocare in collo 10, 23.

- Colluceo* : collucent pocula mentis 64, 45.
- Collum* applicans 9, 8. circumdare hesterno filo 64, 378. dimittere 68, 81. collo robusto 64, 333. in collo sibi collocare 10, 23. collo iniicere manus 34, 9. colla mollescunt iuvenis 64, 38.
- Colo* : colis Ancona etc. 36, 14. colit nemo rura 64, 38. colunt me domini huius tugurii 19, 5. colunt quem magis coelitum 61, 48. colens Idalium Venus *ibid.* 17. colam loca Idae? 63, 70.
- Color* : colores distinctos educit verna aura 64, 90.
- Colore* : colorat aquora Nilus 11, 7.
- Columbus* albus 29, 9. columbo niveo 68, 125.
- Columen* Thessaliae 64, 26. columinibus altis Phrygiac *ibid.* 71.
- Colus* : colum lana amictum retinebat laeva 64, 312.
- Coma* regia 66, 93. comā loquente 4, 12. comae sorores abiunctae 66, 51. comas aureas 61, 99. splendidas *ibid.* 78.
- Comatus* : comata Gallia 29, 3. sylva 4, 11.
- Comedo* : comesse possunt vel silicem 23, 4. comesset ducenties aut trecenties 29, 15.
- Comes* : comites Catulli 41, 1. Pisonis 28, 1. mihi 63, 15. comitum coctus 26, 8. comitibus cecinit mulier 63, 11 et 27.
- Cominus* et late obvia frangens 64, 109.
- Comitata* tympano Atys 63, 32.
- Commemoro* : commemorem plura? 64, 117.
- Commendo* tibi me 15, 1.
- Comminctae* : lupae spurca saliva 99, 10.
- Committo* : committe audacter 55, 16. committite animos vestros 62, 17. commissura si quidquam est ab amico 102, 1.
- Commodo* : commoda 10, 26 (*ultima correpta*)
- Commodum* : commodi nil potest capere Venus 61, 63. commoda si vellet dicere, commoda dicebat 84, 1. beata 23, 24. mea 68, 21.
- Communis* : commune sepulcrum Troia 68, 89. communes amores *ibid.* 69.
- Compar* nulla tantum garisa est nivea columbo 68, 125.
- Comparo* : comparasti ad lecticam homines 10, 15. comparatur tecum Lesbica 43, 7. compararier quis ausit hunc deo 61, 65. *passim*.
- Compello* : compellabo vos carminae 64, 24.
- Comperio* : comperit ortus atque abitus stellarum 66, 2.
- Completor* : complectens corpus quercus 64, 308. complexa tenet trecentos 11, 18. complexa tenebat pulvinar vestis 64, 267. complexum 64, 214.
- Complexus* : complexum consanguineae et matris 64, 118. in tuum implicabitur 61, 109. complexu matris avellere narrant 62, 21. molli matris 64, 88.
- Compono* : componier homines divis non aequum est 68, 141. compositum prope cineres cognatos *ibid.* 98.
- Comprecor* : comprecor coelestem fidem 64, 191.
- Comprendo* : comprehendis Hesperem, eosdem 62, 35.
- Comprobo* : comprobet fama bona 61, 62.
- Concedo*, sit dives 114, 5. concessit auores ipse deum ge-

- nitōr 64, 27. ducere neptem
ibid. 23. concedere illi nihil
 digna lux mea 68, 131.
- Conchyli*: roseo fūco lincta pur-
 pura 64, 49.
- Concilio*: conciliata es viro 68,
 130.
- Concino*: concinit Danlias car-
 mina 65, 13. concinite in
 modum 61, 123. concinens
 carmina nuptialia *ibid.* 12.
- Concipio*: concepit pectore flam-
 mam 64, 92. conceptum *ibid.*
 155.
- Conclamo*: conclamate altiore
 voce 42, 18.
- Concoquo*: concoquitis pulchre
 23, 8.
- Concordia* incolat sedes vestras
 66, 87. qualis adest Peleo 64,
 337.
- Concredo*: concrederet gnatum
 ventis 64, 213.
- Concubinus* 61, 130. concubine
 iners *ibid.* 132 et 137. *passim.*
- Concutio*: concussit sidera mun-
 dus 64, 206.
- Condo*: condita corde memori
 mandata 64, 231. condita
 pectoris 66, 74.
- Confēro*: contulit se in nostrum
 gremium lux mea 68, 132.
 conferet nemo se illi bello 64,
 344.
- Confestim* adest Peneos 64, 286.
- Conficio*: confecto aetate parenti
 68, 119. confectum dolore
 65, 1. confectum carmius
 munus 68, 140.
- Confiteor* singula 86, 2.
- Conformo*: conformata securi
 quercus 19, 3.
- Confutuo*: confutuerē quidquid
 est puellarum 37, 5.
- Conigeram* sudanti corpore pi-
 num eruit Euris 64, 106.
- Coniugator* boni amoris 61, 45.
- Coniugium* dulcius vita atque
 anima 68, 107. regium adeptas
 es 68, 28. coniugio abrupto
 68, 84.
- Coniungo*: coniunxit amor aman-
 tes 64, 336. suavia impura
 puellae purae saliva tua 78,
 8. coniungite amores animi 64,
 373. coniungere tecum som-
 nos *ibid.* 332. coniungens pi-
 nea carinae texta *ibid.* 10.
 coniuncta ulmo vitis est 62,
 54. coniungerer tecum multo
 usu 91, 7.
- Coniux* advenit 64, 330. acci-
 pias Divam *ibid.* 374. disce-
 dens *ibid.* 123. lepidissima 78,
 1. coniugis amore 64, 182.
 68, 73. in culpa *ibid.* 139.
 novi 61, 32. 68, 81. con-
 iuge dulci 66, 33. lignea
 parentis 23, 6. sancta 64,
 299. tali 62, 59. coniuges
 boni 61, 234. coniugibus
 unanimis 66, 80.
- Connubium*: connubium par
 adepta est 62, 57. connubia
 nostra 64, 158. desponsa 62,
 27. laeta 64, 141.
- Conor*: conatur scandere mon-
 tem 105, 1. neu conarere
 iccre caput 116, 3.
- Conqueror* auris ignaris 64, 164.
- Consanguineae* complexum lin-
 quens 64, 118.
- Conscelero*: conscelerasse do-
 mum dicitur 67, 24.
- Conscendo*: conscendere mon-
 tes praeruptos 64, 126.
- Conscius* rubor manat ore tri-
 sti 65, 24.
- Conscribent* flagella inusta na-
 res mollicillas 25, 11.
- Conscribo*: conscriptum lacry-
 mis epistolium 68, 2.
- Consecro* tibi hunc lucum 18, 1.
- Consideo*: consedit istic 37, 14.
- Consequor*: consequitur post
 huic Prometheus 64, 295.

- Conseruo* : conserves puerum pudice 15, 5. *Continuus* : continuo ut die periret 14, 14. continuas novem fututiones nobis pares 32, 8.
- Consilium* : consilium mentis flectere 64, 137. consilia crudelia *ibid.* 176.
- Consitus* mentem caligine 64, 208.
- Consolor* : consoler memet 64, 182.
- Conspicio* : conspexit hunc virgo 64, 86. lintea *ibid.* 243. procurrere centum currus *ibid.* 390.
- Constans* : constantem 91, 3. constanti mente 64, 209. et 239.
- Consterno*, consternens veste cubile 64, 163.
- Consto* : constitit se diva mea in solea arguta 68, 72.
- Construo* : constructae sunt mensae multiplici dape 64, 305.
- Consul* : consule facto iterum Pompeio 113, 2. Pompeio *ibid.* 1.
- Consulatus* : per consulatum peierat Vatinius 52, 3.
- Consurgo* : consurgite, iuvenes 62, 1. contra *ibid.* 6.
- Contego* : contacta pectus amictu 64, 64.
- Contemno* : contemtam haberes 60, 5.
- Contendo* : contendunt quovis pigrore 44, 4. contendere contra 64, 101.
- Contentus* : contenta non est uno Catullo 68, 135. contentas viro solo nuptas 111, 1.
- Contexo* : contexit amores tales nulla domus 64, 335. contexta late laxavit circum sedes *ibid.* 293.
- Continenter* sedetis 37, 6.
- Contingo* : contingit radice summum flagellum 62, 52. contingens lumina Virginis et Leouis 66, 65. contingi se patiuntur lumine 64, 409.
- Contorqueo* : contorquens flamina turbo 64, 107.
- Contra* : 13, 9. 64, 101. 116, 7. ut me diligit illa 76, 23. consurgite, iuvenes 62, 6.
- Contraho* : contractum quicquam ex ore nostro 99, 9.
- Contremo* : contremuerunt horrida aequora 64, 205.
- Contubernales* 37, 1.
- Contundo* : contusus nullo aratro flos 62, 40.
- Conturbo* : conturbabimus basia 5, 11.
- Convellio* : convellit glebam vomere taurus 64, 40.
- Convenio* : convenit pulchre cinesedis 57, 1. et 10. convenerat esse otiosos 50, 3.
- Conventus* : conventu domum frequentat tota Thessalia 64, 32.
- Conviva* Sestianus 44, 10.
- Convivium* : convivium lauta facitis 47, 5.
- Convoco* : convocate amicos 41, 6.
- Copia* magna scriptorum non est apud me 68, 33. si qua foret *ibid.* 40 non. utriusque petiti facta est *ibid.* 39. copiam dederit solvere vincla Neptunia 64, 367.
- Cor* inde saturnum est 48, 4. in corde gerens furores 64, 45. ardenti corde furentem *ibid.* 124. sero 60, 5. inmitti 64, 94. languenti *ibid.* 99. memori *ibid.* 231. solerti *ibid.* 295. cordi est, non est 44, 3. tibi hospes 81, 5. cordi sunt mihi parva monumenta 95, 9. non fuerant nostra connubia 64, 158.

- Cornipes* capella 19, 16.
Cornu: cornu sicciora corpora 23, 12. cornua iactantem 64, 111. efflabant *ibid.* 264.
Corolla picta 19, 10, 20, 6. corollis indistinctis 64, 284. floridis redimita erat domus 63, 66.
Corona aurea 66, 61. in corona populi oratorem circumstantis 53, 1.
Corpus: 64, 81. tenerum 62, 51. tremulum 64, 308. truncum *ibid.* 371. evirastis 63, 17. corpore curo 66, 32. donito 64, 110. fesso *ibid.* 189. nudato *ibid.* 17. polluto 62, 46. toto 64, 66. 110, 8. sudanti 64, 106. corporum acervis *ibid.* 360. corpora sicciora cornu 23, 12 tradite coniugibus 66, 80.
Corripio: corripere data fraudando 110, 6.
Corruo: corruerit me quo in genere 68, 52.
Corvus: voret gutture oculos 108, 5.
Creatrix mea, patria 63, 50.
Credo sic mater eius dixerit 84, 5, 2, 8. crede luci 55, 16. credideram non satis id esse causae 91, 8. credat nulla femina viro 64, 143. credite amice mihi 77, 1. credita ventis dicta 65, 17. omnia ingratae menti 76, 9.
Crepidus: crepidas lingere carbotinas 98, 4.
Cresco: creverunt millia in unum singulum 113, 3. crescente vento 64, 275.
Creo: creat ora flores 64, 282. creata ponto Venus 36, 11.
Crimen: crimina Vatiniana cum explicasset Calvus 53, 3.
Crinis: crines quid faciunt 66, 47. canos 64, 351. criuibus effluis *ibid.* 392.
Crocinus: crocinâ tunica fulgebat 68, 134.
Crudelis: crudelis mentis consilium 64, 136. crudelem nasorum pestem interfice 69, 9. crudele venenum vitæ nostræ 77, 5. crudeli peste 64, 76. crudelia consilia *ibid.* 175. — crudelior ignis 62, 20. crudelius *ibid.* 24.
Cruor: cruorem pium desiderat ara 68, 79.
Crus: crura ponticuli veteris 17, 3. semilauta 54, 2.
Crux parata 20, 18. cruce in summa suffixum me esse meminimi 99, 4.
Cubiculum ubi mihi esset linquendum 63, 67.
Cubile 51, 114. adeant viri *ibid.* 183. tuum 64, 163 nati violasse dicitur pater 67, 23. orbem 66, 21. tacitum 6, 7. cubili casto 66, 83. deserto 68, 29. cubilia omnium perambulabit 29, 8.
Cucurbita: cucurbitae pallentes 19, 13.
Culus purior salillo 29, 19. mundior et purior ore 97, 4. culum lingere 97, 12. olfacerem *ibid.* 2. culo voracior 33, 4. culos lingere 98, 4.
Culpa mea non est 67, 10. tua est *ibid.* 14. culpam in tantam impulerit 15, 15. culpa quotidianâ 68, 139. illius 11, 22. omni 91, 10. tua 75, 5.
Cultor collis Heliconii 61, 1.
Cultrix: cultricem montibus Idri relinquens 64, 301.
Cum bona alite 61, 19. lingua ista 98, 3. longa poena 40, 8. quibus ille fecit adulterium 67, 36. suis moechis vivat valeatque 11, 17. *passim* al.
Cum, tum 86, 5, 6.

- Cunctus*: cuncto pectore 64, 92. cunctis divis 66, 33. cuncta 64, 142. loca 63, 82. mandata 64, 208.
- Cuniculi* capillo mollior 25, 1.
- Cuniculosae* Celtiberiae fili 37, 18.
- Cunus* mulae defissus 97, 8.
- Cupidus*: cupidae mentis 64, 147. cupido amanti 70, 3. marito 64, 375. mi 105, 4. et 5. lumine 64, 86. cupido-que optantique 107, 1. cupida aure 61, 54. de mente 64, 399. cupidum dominam coniugis novi 61, 32.
- Cupide* 63, 2. 64, 268.
- Cupio*: cupis 17, 1. 21, 4. 61, 204. 98, 6. cupit 63, 56, 80. cupiant 64, 261. cupisti animo tuo 15, 3. cupiens videre lucem 50, 12.
- Cur*: 14, 5. cur fugiunt, desine admirari 69, 10. cur non 33, 5. nihil esse cur 10, 11. *passim*.
- Cura* exedit medullas 66, 23. sevoat me a doctis virginibus 65, 1. curae est 41, 5. curam quam dederit mihi Amatiusia 68, 51. curarum magnis undis 64, 62. curas multiplices 64, 251. tristes 2, 10. curis miscet amaritiem dulcem 68, 18. solutis quid beatius? 31, 7.
- Curiosi* quae pernumerare non possint 7, 11.
- Curo*: curant nihil periuria 64, 148. curans vicem mitrae *ibid.* 69.
- Curro*: curram ad scrinia 14, 18. currite fusi 64, 327. et *infr. passim*.
- Currus*: currum fecit volitanti flamine 64, 9. currus centum 64, 310.
- Cursus*: cursus certamine 64, 34. cursum ventorum require 55, 28. cursu menstruo 34, 17.
- Curulis*: curuli sella sedit 52, 2.
- Curvus*: curvo calamo 63, 22. curvis rastris 64, 39. littoribus *ibid.* 74.
- Cuspis*: cuspidē tectā quatic-
bāt thyrsos 64, 237.
- Custodia* vigilat 62, 33.
- Custodio*: custodibant calathi-
sci vellera 64, 320.
- Cybalus* ille Cretum 55, 23.
- Cymbalum*: cymbala cava re-
crepant 63, 29. cymbalū
vox sonat *ibid.* 21.

D.

Dape multiplici exstructae men-
sae 64, 305. dapem dare
Minotauro *ibid.* 79.

De die 47, 6. de me non ta-
cet 92, 2. de meliore nota
68, 28.

Dea quae dulcem curis miscet
amaritiem 68, 18. vehemens
Nemesis 50, 21. deae loca
opaca 63, 3. deae diique dent
mala vobis 29, 14. deae Ha-
madiades 61, 23. et *al.*

Debeo: debere oculos ai vis ti-
bi Catullum 82, 1.

Decedo: decedere divis coepit
64, 269.

Decem millia sestertium 41,
2. versuum 22, 4. sestertia
103, 1.

Decerpo: decerpere oscula mor-
denti rostro 68, 127. decer-
pens dens 64, 316.

Decet esse castum 16, 5. non,
sine liberis esse 61, 212. ce-
lerare citatis tripudiis 63, 26.
decebit respondere 62, 18.

Decies cecus in anno 23, 20.

- Declaro* : declarant prae se gaudia volta 64, 34.
Declino : declinavit lumina ex illo 64, 91.
Decoctoris Formiani amica 41, 4, 43, 5.
Decoro : decorata figuris vestis 64, 266.
Decurro : decurrere vada salsa ausi sunt 64, 6.
Decursus : decursu prono praecipit agitur 65, 23.
Decus eximium 64, 324. innuptarum *ibid.* 78. olei 63, 64.
Dedico consecroque tibi lucum 18, 1. dedicat se tibi 4, 26.
Dedo : dedis in manus puellulam iuveni 61, 59. dedit se adulterio 66, 84. dedatur nupta marito 64, 375. deditus in adultera 61, 102.
Deduco : deducens fila dextrā 64, 313. deducta puella dextrā paternā 68, 143.
Defendo : defendere nostras sedes 64, 229.
Defero : detulerat te aestus amoris in barathrum 68, 108. deferrem ultro *ibid.* 40. deferri ad Serapin 10, 27.
Defessus omnibus medullis 55, 30. defessa labore membra 50, 14.
Deflecto : deflectens corpus prono pondere 62, 51.
Defloruit flos carptus tenui ungui 62, 43.
Defrigo : defricare dentem 39, 19. defricatus urina dens 37, 20.
Defututa tota puella anne sana est 41, 1.
Dego : degeret Paris otia libera 68, 104.
Dehinc quid faciant homines 30, 6.
Dein : 5, 8, 10. etc. deinde 5, 7, 9, 19, 21. 103, 2.
Delabor : delapsa omnia e corpore toto 64, 66.
Delecto : delectatur si te nummi 103, 3.
Delicatus : delicata capella 20, 10. delicatos scribens versiculos 50, 3. - delicatior tennellulo haedo puella 17, 15.
Deliciae inelegantes, illepidae 6, 2. meae 32, 2. meae puellae 2, 1. 3, 4. delicias animi fugavi 68, 26. dicere 6, 1. si quis diceret aut faceret 74, 2. deliciis lapidis pelluciduli 69, 4.
Demens fugit in memora fera 63, 89.
Demo : demere tantillum saevitiae 99, 6. demta ex ipsius viri gremio puella 68, 146.
Demetio : demetit arva flaventia cultor 64, 355.
Demitto : demisso capite 88, 8.
Demonstro : demonstres, ubi sint tenebrae tuae 55, 2.
Dens decerpens 64, 316. defricatus urina 37, 20. expositior 39, 20. dentem defricare 39, 19. dente Indo politum pulvinar 64, 48. dentes comesse possunt silicem 23, 4. lavit pariter 39, 14. candidos habet *ibid.* 1. sesquipedales 97, 5.
Densus : densi populi iter 68, 60. densis ramorum umbris 65, 13. densas aristas prosterrens cultor 64, 354. - densior seges aristas aridis 48, 5.
Dentatus Lanuvinus 39, 12.
Deperdit flevit in filia 64, 119.
Depereo : deperit illum amore impotente 35, 12. depereunt Coelius Aufilemum et Quintius Aufilenam 100, 2.
Depono : deposivit mater Latoniam 34, 8. deponere longum amorem difficile est 76,

13. morbum *ibid.* 25 depo-
nant antennae vestem 64,
234.
- Deprecor* 44, 13. totidem illi
92, 3.
- Deprendo*: deprendi pupulum
puellae, trusantem 56, 5. de-
pressa navis in mari 25, 13.
- Derelinquo*: derelinquere ani-
mum in gravi coeno 17, 25.
- Derisi* gentilis gaudia impia
tollens 68, 123.
- Descendo*: descendit qui homo
112, 2.
- Desero*: deseris me miserum
in malis 30, 5. deseruisse
focos penetrales 68, 102. fi-
dem in dominum veterem
67, 8. deserta *Berenice* de-
sertum amorem 61, 129. de-
sertum in lecto coelibe 68,
6. desertam in sola arena 64,
57. deserto cubili 68, 29.
littore 64, 133. nomine 68,
50. deserta sunt omnia 64,
187. desertis *matris ibid.* 42.
- Desiderium*: desiderio renova-
mus veteres amores 96, 3.
meo nitenti 2, 5.
- Desidero*: desideret ara cruo-
rem pium 68, 79. desiderato
lecto 31, 10.
- Desino*: desinis esse miser 76,
12. desine admirari 69, 10.
bene velle mereri 73, 1. dum
licet pudico 21, 12. esse le-
no 103, 3. flere 61, 86.
precari 23, 27. desinas inc-
ptire 8, 1. desinat esse ma-
cer 89, 40. desissem vibrare
iambos 36, 5.
- Destitit*: destitit lugere paren-
tes 64, 401. desistere amare
75, 8.
- Despicio*: despexit Thetis hy-
menaeos 64, 20.
- Desponsa* tua connubia firmes
62, 27.
- Despuo*: despuas proees cave
50, 19.
- Desum*: desint dum omnia 114,
5. deessem in tempore supre-
mo 64, 151.
- Deterioris* heri imperio 68, 114.
- Detineo*: detinet terra aliena
sepultum Troia 68, 100.
- Deus* quis est magis petendus
61, 46. tibi non bene advoca-
tus 40, 3. tantus 66, 31.
deo 61, 64. deo par 51, 1.
tardipedi 36, 7. deum me sal-
utant 19, 5. hunc deum ve-
reberis viator 20, 16. dii
magni 14, 12. 53, 5. 109, 3.
deaeque 28, 14. favent 13,
2. deorum mentem avertere
64, 407. ad aures referens
nuntia nova 63, 75. multis
66, 9. deum genus 64, 23.
ministra 63, 68. templa 66,
63. di 96, 1. diis invitis 76,
12. littoralibus 4, 22.
- Devincio*: devinctam lumina
sonno 64, 122.
- Devoco*: devocet ut amec Tri-
viam gyro aërio 86, 6.
- Devolve*: devolvit sibi pondera
63, 5. devolutum ex igne
panem 59, 4.
- Devoro*: devoratis omnia bella
3, 14. devorare patrimonium
29, 23.
- Devevo*: devotae flavi verticis
exuviae 66, 62. devota per-
iuria 64, 135.
- Dextera* aura 4, 19. fila deducens
64, 313. dextrae apta
clava 20, 21. dextram gra-
vcm aere remittit domum
20, 13. dextram sternuit ap-
probationem 45, 9 et 18.
dextra paternâ 68, 143. in-
quinatione 33, 3.
- Dicax* homo 22, 2.
- Dico* 15, 6. 16, 10. dicit ste-
tisse in cacumine 4, 16. se

- cognitum hoc habere 67, 31. mi mala plurima 83, 1. mi male 92, 1. mulier mea, se nulli nubere malle quam mihi 70, 1. dicunt servisse Balbo 67, 3. quod 94, 2. dicebas quondam 72, 1. dicebat 84, 1. dixit ut hoc 45, 8. 17. diximus quos 67, 43. dixeram me hoc habere 10, 28. dixerat hinsidias 84, 4. die nobis 6, 16. 55, 15. agendum nobis 67, 7. dicite in modum 61, 39. multis millibus 68, 45. dicam vobis 68, 45. quid 80, 1. dicas velim Caecilio 35, 2. dicat ex animo 109, 4. diceret si quis delicias 74, 2. dixerit maternus avus 84, 6. hic aliquis 67, 37. dicere bene quoquam 76, 7. delicias 6, 3. aliquem nomine 67, 45. se amatam vere 75, 1. uno verbo 67, 15. dixisse moestam querelis 64, 130. dicentem nomine 67, 43. diceris 61, 141. quous esse? 8, 17. dicitur illic natum esse 10, 15. dicuntur nasse per undas 64, 2. dicta es Luna 34, 16. puerperis Iuno Lucina *ibid.* 14. dicta nihil metuere 64, 148. credita ventis 65, 17. non bona 11, 16. factaque 30, 9.
- Dies** haec atque illa, atque alia atque alia 68, 152. par 61, 38. abit 61, 79, 84, 94, 109, 119, 199. diem quem notat lapide 68, 148. clarum 61, 89. de die facite convivium 47, 6. die hesterno 50, 1. hilari 61, 11. longo 80, 4. media 61, 118. optimo dierum, Saturnalibus 14, 15. in dies et horas 38, 3. diebus festis 64, 389. paucis 13, 2.
- Difficilis**: difficile est longum deponere amorem 70, 13.
- Diffissus** in aestu mulae cunnus 97, 7.
- Diffundo**: diffunditur unda Hellesponto rapido 64, 359.
- Diffututa** vostra mentula 29, 14.
- Digitus**: digitum primum dare adpetenti passeri 2, 3. inquinare 23, 23. digitis longis 43, 3. supinis 64, 314. teneris 63, 10.
- Dignus**: digna concedere illi nihil lux mea 68, 131. digna ferat 66, 41. dignam auribus et tuo cachinno rem 56, 2.
- Dignor**: dignantur visere tales coetus 64, 408.
- Digredior**: digressus a primo carmine quid plura commemorare? 64, 116.
- Dilacero**: dilaceranda feris dabor 64, 152.
- Diligentia**: diligentia colens assidua 19, 7.
- Diligentius** asservanda nigerri-
mis uvis 17, 16.
- Diligo**: diligit quid scorti 6, 5. diligit gnatos 72, 4. dilexi te *ibid.* 3. diligit me contra 76, 23. diligere 81, 2.
- Diluta** labella multis guttis 93, 7.
- Dimano**: dimanat tenuis flamma sub artus 51, 10.
- Dimitto**: dimittere collum coniugis 68, 81. quem cogor in dubios casus 64, 216.
- Dirus**: dira ferens stipendia 64, 173.
- Dirigo**: dirigere aciem oculorum 63, 56. directa plumbo membrana 22, 8.
- Discedo**: discedebant ad se quisque 64, 278. discedens *ibid.* 134. discedens coniux *ibid.* 123.

Discerno: discernens aequor ponti dividit 64, 179.

Descerpo: descerpunt irrita venti aërii 64, 142. discernant si me sidera 66, 73.

Discidium flebile fratris cariluxi 66, 22.

Disco: discet puer sitire 21, 11.

Discors: discordis puellae secubitu inoesta mater 64, 380.

Discrucior me abfore a dominae vertice 66, 76.

Discupio: discupere nisi se vendere, quid credat? 106, 2.

Disertus leporum puer ac facetiarum 12, 9. disertum salaputium 53, 5. — disertissime Romuli nepotum 49, 1.

Disperco: dispererunt labores tui 14, 11. dispeream nisi amo 92, 4. nisi Lesbia me amat *ibid.* 2.

Dispicio: dispsxit lumina mundi 66, 1.

Displiceo: displicere omnia tibi vellem 54, 4.

Dissolvo pristina vota novo munere 66, 38.

Distinguo: distinctos colores aura verna educit 64, 90.

Diu ligatam solvat zonam 2, 13. satis lusisti nucibus 61, 132. et al.

Divello: divolsio e iuvenco raptabant membra 64, 258.

Dives negligensque Priapus 19, 20. saltus 114, 1 et 5. divitis domini 61, 92.

Divido: dividit aequor ponti truculentum 64, 179. divisimus alio mentes alio aures 62, 15.

Divinus: divino carmine sederunt fata 64, 322. omine carmina cecinere Parcae *ibid.* 384.

Divitiae: divitias, mallem, de-

disses isti 24, 5. divitiis Croesum superare 115, 3. avertis 68, 121.

Divus: diva mea candida 68, 70. retinens arces 64, 8. divae cohors vaga 63, 25. moenia 64, 212. pulvinar *ibid.* 47. divum acciperent aris *ibid.* 394. divam accipiat coniux *ibid.* 374. Venerem 66, 89. divi addent plurima 68, 53. me iuverint 66, 18. divum genitor 64, 27. pater *ibid.* 299, 388. vestigia 66, 69. numine neglecto 64, 134. numine abusum ad fallendos homines 76, 4. divis vovere 36, 10. promittens munuscula 64, 103. componier homines non aequum 68, 141. cunctis 66, 33. pluribus 68, 115. divos superare, si fas est 51, 2. veneretur carmine 90, 5. penates 64, 405.

Do: das quod facinus 118, 4. dat tibi munus 14, 9. dedisti promissa 64, 139. dedit coenas 54, 9. dominam 68, 68. etc. dederunt parentes iura sua 62, 65. dabo unguentum 13, 11. dabis supplicium 114, 8. dabunt scombris tunicas 105, 8. da mi basia 5, 7. munus 17, 7. date liberos 61, 12. dent dii mala multa 14, 6. dii desequ mala multa 28, 15. dederit fors copiam Achivi 64, 367. mibi curam Amathusia 68, 51. dedisses delicias 24, 4. dare finibus praesides terra non queat 61, 72. dapem 64, 79. digitum 2, 3. liberos 61, 67. dedisse mandata 64, 214. daturam scripta deo 36, 7. datur quid 62, 30. si dies nobis unus 68, 147. data est pars patri 62, 65. sit lingua

- volturio 106, 4. dabor praeda dilaceranda feris alitibusque 64, 152.
- Doceo*: docuit me regina 66, 19. ferre iugum 68, 118. docta est Laodamia 68, 80. doctis chartis 1, 7. virgini-bus 65, 2.
- Doleo* id, quod 78, 7. 21, 10. dolebis 8, 14. dolentibus puerperis 34, 13.
- Dolor*: doloris solatiolum 2, 7. dolori tanto est mors 96, 5. dolorem meum 50, 17. dolore a nostro 96, 2. assiduo 65, 1.
- Dolos*: dolos veneni timetis 23, 10.
- Domina* montium 34, 9. Dindymi 63, 91. dominae Dindymenae *ibid.* 13. a vertice 66, 76. dominam ad solam pipilabat 3, 10. cupidam novi coniugis 61, 31. Diudymi 35, 14.
- Dominus*: domini 19, 5. amorem desertum 61, 129. hortulum 19, 18. divitis hortulo 61, 92. limiue 67, 38. domino huic uno serviamus 45, 14. dominum veterem 67, 8. dominos 63, 51.
- Domo*: domito corpore saevum prostravit Theseus 64, 110.
- Domus* tua 18, 2. nulla 61, 66. 64, 335. ipsa 68, 156. et Roma sedes mihi est *ibid.* 34. permulsa odore 64, 285. potens et beata 61, 156. redimita corollis 63, 66. spleudida 64, 46. tota *ibid.* domus recta paterna *ibid.* 247. domi maneat 32, 7. quidquid est cachinnorum 31, 14. domum dominam voca 61, 31. Cybelles tetigere 63, 35. frequentat conventu Thessalia 64, 32. sperire 67, 49. dedit nobis 68, 68. miseram couseclerasse 67, 24. ad Phrygiam Cybelles 63, 20. Protesilaam inceptam frustra 68, 74. remittit dextram aere gravem 20, 13. venistine 9, 3. domo profectos 40, 10, 2. mea remota nemora 63, 58. procul a mea sit furor *ibid.* 92. etc. domos Cranonis linquunt 64, 36. castas invisere solebant *ibid.* 385.
- Dono* quoi libellum 1, 1. donarunt quod Veneres puellae meae 13, 12. douare puellam iuveni 62, 23. donarem te munere postremo 101, 3.
- Donum*: dona ferunt 64, 34. beata 68, 14. mala 66, 85. silvestria 64, 280.
- Dornio*: dormienda est nox perpetua 5, 6. dormientis pueri in patris ulna 17, 13.
- Dos*: qui cum dote sua iura simul geucro dederunt 62, 65.
- Dubius*: dubios in casus quem dimittere cogor 64, 216.
- Dubito* quin 106, 3. non dubitas me fallere 30, 3. ne dubita nobis dicere 67, 18.
- Ducenti* 37, 7. ducentos intrumare sessores *ibid.* 8. 26, 4.
- Ducenties* ut mentula diffutata vostra comesset 23, 15.
- Duco*: ducis me tibi amicum 68, 9. ducchat quo puella 8, 4. duxi satis id 91, 9. duxerat me visum ad suos amores 10, 2. ducas perditum quod vides perisse 8, 2. ducere potuisti in sedes 64, 160. neptem suam concessit Tethys *ibid.* 23. ducutes subtemina fusi 64, 328. et infra saepius.
- Dulcis* amor 66, 6. 68, 24. amor

tuus 68, 96. Ipsithilla 32, 1.
uva 20, 8. dulcis amicum nil
miseret 30, 2. pueri ocellos
ebrios 45, 11. dulcem ama-
ritiem miscet curis 68, 18.
amorem praeoptavit 64, 120.
dulce rideat ad patrem 61,
219, ridentem 51, 5. dulce
levamen 68, 61. sodalitiū
fraternum 100, 4. dulci am-
brosia 99, 2. carmine 68, 7.
coniuge 66, 33. forma 64,
175. viro 67, 1. vita 64, 157.
dulces amores 78, 3. comi-
tū coetus 46, 8. Musarum
foetus 65, 3. dulcia signa
64, 210. vestigia rixae noctur-
nae 66, 13. dulcius ambrosia
saviolum 99, 2. vita atque
anima coniugium 68, 106.
Dum cara suis est 62, 45. h.
e. *quam diu*. al. *saepius*.
Dumosa: dumosa herba 19, 8.
Duo moechi 113, 1 et 3. duae
sinistrae Pisonis 47, 1. duo-
bus pugnare noli 62, 64.
Duplex Amathusia 68, 51.
Durities: duritiem ferri 66, 50.
Durus: duro frigore 20, 9. du-
ra mente 60, 3. dura sola
lustravit 63, 40. duros lum-
bos movere 16, 11. — *durius*
faba et lapillis 23, 2..
Dux per opaca nemora 63, 32.
ante Booten 66, 67. bonae
Veneris 61, 44. ducem se-
quantur pede proprio 63,
34. duce me *ibid.* 15.

E.

E laudibus eximii laus 111, 2.
nimio labore 63, 36. nobis
unam 62, 32. *et al.*
Ebriosus: ebriosa acina 27, 4.
— ebriosioris Posthumiae
ibid.

CATUL. Carm.

Ebrius: ebrios oculos 45, 11.
Ebur candet solis 64, 45.
Ecce ego populus tuor agellu-
lum hunc 20, 2. at pol ecce
ibid. 19.
Ecquis: ecquid scis? 88, 4.
ecquidnam lucelli 28, 6.
Edo: edunt medullam ignes
35, 15. edebat me amor
magnus 91, 6.
Edo: edidit sibilum sylva 4,
12. ede 55, 15. i. e. *dic.*
edere cantus coeperunt Par-
cae 64, 307. edita Smyrna
Cinnae 95, 2.
Educo: educat imber florem
62, 41. mitem uvam vitis
62, 50. educata uva sub um-
bra pampinea 19, 14.
Educo: educit aura verna co-
lores 64, 90.
Efferro: extulit se ardor 62, 29.
Efficio: effecit plusquam me-
retrici avarae 110, 7. effi-
cies quod cupis 98, 6. ef-
fice me tuam esse largis
muneribus 66, 92. efficias
hoc qualibet 76, 14. efficere
fratres ex patruo 111, 4.
Effigies saxea 64, 61.
Efflo: efflabant cornua bombos
64, 264.
Effluo: effluxisse ex animo di-
cta ne putes 65, 18.
Effodit: effossos oculos voret
guttare corvus 108, 5.
Egelidus: egelidos tepores re-
fert ver 46, 1.
Egeo: egeat ipse 114, 6. egeus
animi Atys 63, 31.
Ego quid ieci 14, 4. haec po-
pulus 20, 1. egone 63, 58,
68 *et al. saepissime*.
Egredior: egredientem e flexi-
bus labyrinthis, 64, 114.
egressus e littoribus Piraei
ibid. 74.
Egregius: egregium parentem

D d d

narras 67, 29. egregias res in se habet 114, 2. virtutes 64, 349.

Egres us patet 64, 185.

Eheu! quid faciant 30, 6.

Elicio: eliciunt praecipitem furcillis Musae 105, 2.

Electus: electos iuvenes 64, 78. electissima pessimi poetæ scripta 36, 6.

Elegans: elegante lingua 43, 4. elegantem morum non habet 59, 8. quid elegantius et suavius est 13, 10.

Elevo: eleua haec et abiice 24, 9.

Eluo: eluentur maculae 57, 5.

Emergo: emergere e gurgite feri vultus 64, 14.

Emorior: emori quid moraris? 52, 1 et 4.

Emulgeo: emulsa palude 68, 110. emulso sero 80, 8.

En tibi domus ut potens 61, 156. *et al.*

Enim: est enim puer disertus leporum 12, 8. *et al.*

Eniteo: enitens myrtus 61, 21.

Eo: it per iter tenebricosum 3, 11. itis in exilium 33, 6. ierat vastatum fines As-

syrios 66, 12. agendum, i! 63, 78. ite, coninite in modum 61, 123 *et al.* simul

63, 13, 19. eat petatum aliunde 61, 153. eat supinus pons

17, 4. isset postquam illuc 84, 11. miles ad muros Ili-

acos Protesilaus 68, 86. ire 61, 83. praecipitem 17, 9. eun-

tem revocet puella 35, 9.

Ephelus 63, 63.

Epistolium conscriptum lacrymis 68, 2.

Equidem non dubito 108, 3.

Equus ales Arsinoës Cloridos 66, 54.

Eripio: eripit virtus tua te mi-

hi 64, 219. hoc mihi sensus omnes 51, 6. eripui te ver-

santem in medio leti gurgite 64, 150. eripuisti omnia no-

stra bona 77, 4 et 5. eripite mihi hanc pestem 76, 20.

eripere noli quod carius est oculis 82, 3. ereptum est

coniugium 68, 106. ereptum nostris ex oculis 65, 8. erep-

tis sensibus meus excedit 66, 25.

Erro: errans hedera implicat arborem 61, 35. - Errabunda vestigia regens filo 64,

113.

Error attributus suus cuique 22, 20. recti inobservabilis 64, 115. erroribus citatis

63, 18.

Erudituli ambo 57, 7.

Eruo: eruit turbo indomitus pinum conigeram 64, 108.

Esurio: esurire discet puer meus 21, 10.

Esuritio: esuritione sicciora corpora cornu 23, 14. esuritionum pater 21, 1.

Etiam: hanc etiam aram linit hircus 19, 15. *et al.* etiam atque etiam 63, 61.

Etsi me cura sevoceat a doctis virginibus 65, 1. *et al.*

Everto: eversus mons est 66, 43.

Eviro: evirastis corpus 63, 17.

Evito: evitamus amictu tela tua 116, 7.

Evo: evantes Thyadas egit Liber 64, 392.

Evoë bacchantis effigies 64, 62. evöë bacchantes evöë *ibid.*

256.

Evolvo: evolam (*tetrasyllab.*) condita veri pectoris 66, 74.

Ex ambrosio mutatum savio-

lum 99, 13. animo dicat 109, 4. Ariadnae temporibus co-

- rona 66, 60. eo tempore 35, 14. viri gremio demta 68, 146. multis una capsula *ibid.* 36. oculis ereptum 65, 8. parte 62, 62. te pendebat 64, 69. tua libidine 17, 5. versiculis meis putatis me parum pudicum.
- Exagito*: exagitans corde furores 64, 94.
- Exardeo*: exarsit tota imis medullis 64, 93.
- Excelsum*: excelso aggere concervatum bustum 64, 364.
- Excerpo*: excerpta Battidae caruina 65, 16.
- Excido*: excidit mens sensibus ereptis 66, 25.
- Exciteo*: excita somno 64, 56. exitum Atym somnus fugit 63, 42. exitus hilaris die 61, 11.
- Excipio*: hunc unum 15, 13. excepit eum sinu Dea 63, 43. excipiet bustum niveus artus 64, 365.
- Excito*: excitat fletum orator 39, 3. excitare rixam 40, 4. veterum 17, 24.
- Excrucio*: cur amplius te excrucies 76, 10. excruciare me omni modo non cessasti 99, 12. excrucior 85, 2.
- Excutio*: excutitur malum sub veste locatum 65, 22.
- Exedo*: exedit cura medullas 66, 23.
- Exeo*: exis cum mane domo 80, 3.
- Exerceo*: exercet amorem 71, 3. exercete inventam 61, 225. exerceremus amores 68, 69.
- Exfuturo*: exfutula latera cur pandas? 6, 13.
- Exigo*: exigit hoc amicitia perfecta nobis 100, 6.
- Eximius*: eximium decus 64, 324. eximius laudibus 111, 2. — *eximie* (*adv.*) aucte tuedis felicibus 64, 25.
- Exorior*: exoriente Aurora 64, 272.
- Expalleo*: expalluit magis fulgore auri 64, 100.
- Expatro*: expatratum parum 27, 17.
- Expedio*: expedit hoc tibi 20, 17. expeditis sarcinulis 28, 2.
- Expello*: expuli pectore malam tussim 44, 7. expulit ex omni pectore laetitias 76, 22.
- Expensum*: equidnam lucelli patet in tabulis? 28, 7.
- Experior*: experiris omnia 21, 6.
- Expers*: terroris Achilles 64, 339. unguentis omnibus coma 66, 77. expertem sanguinis Venerem 66, 91.
- Expeto*: expeteres quod castum 15, 4.
- Expleo*: expletes tecta fragibus 34, 20. expleta est pubes Thesala spectando 64, 269.
- Explico*: explicasset cum Calvus Vatiniana crimina 54, 3. explicare omne aevum 1, 6.
- Expolitus*: expolitum punice libellum 1, 2. expolitior dens 39, 20.
- Exposco*: exposcam a divi iustam multam 64, 190. exposceus supplicium *ibid.* 203.
- Exprimis*: exprimamus ruborem 42, 17.
- Expromo*: expromam querelas mente 64, 223. expromere foetus Musarum 65, 3.
- Exseco*: exsecta lingua sit data avido vulturio 108, 4.
- Exsequor*: exsequat sectam meam 63, 15.
- Exsiliū*: malasque in oras itis 33, 5.
- Exsilio*: exsilire ignes Oetaei

perniciter non temere 62, 8 et 9.

Exsolvo: exsolvere poenas caedibus 64, 77.

Exspecto: expecta hendecasyllabos trecentos 12, 11. expectata lumina 62, 2.

Exspiro: expirans snaves odores lectulus 64, 87. expirantis pectoris iras frons praeporat *ibid.* 194.

Exspuo: expuit conceptum mare 64, 155.

Exstinguo: extinctos parentes destitit lugere 64, 401.

Exsto: exstantes e cano gurgite Nymphas viderunt mortales oculi 64, 18. exstantia in filo morsa lanea 64, 318.

Exsul: exsules velut 63, 14.

Exsulto: casultas otio 51, 14.

Exsupero: exsuperat fructus sumtibus 114, 4.

Extenuo: extenuata gerens vestigia poenae 64, 296.

Externo: externavit eam assiduis luctibus 64, 71. externata malo *ibid.* 165.

Extollo: extollit se vitis 62, 50.

Extremus: extremae in fine senectae 64, 217. extrema in morte 76, 18. extremo solo 68, 100. tempore 64, 169. extremos in Indos penetrabit 11, 2. extremis medullis proferre querelas 64, 196. querelis moestam dixisse *ibid.* 130.

Exturbo: exturbata radicitus quercus aut pinus 64, 108.

Exuro: exustos agros gravis aestus hincat 68, 62.

Exuviae flavi verticis devotae 66, 62. exuviis de virgineis gesserat rixam *ibid.* 14.

F.

Faba durius est id, quod cascas 23, 21.

Fabrico: fabricata populus arte rustica 20, 1.

Fabula mala te laedit 69, 5.

Facetiae: facetiarum disertus puer 12, 9. faestis tuis incensus 50, 8.

Facilis palma 62, 11. facile noscitur ab omnibus 61, 222. facillimum et minimum quod est 38, 4.

Facinus bonum oblita es 66, 27. facis 110, 4. quod facias, nescis 81, 6.

Facio: facis assis 42, 13. facinus 110, 4. cum Tappone omnia monstra 104, 4. facit 88, 1, 3. bonum barba opaca 37, 19. delicias libidinesque 45, 24. impetum 63, 89. pili uni 17, 17. se esse venustum 97, 9. versus plurimos 22, 3. facitis convivia 47, 6. feci quid ego 14, 4. poema 50, 16. fecit 64, 9. quod voluit 74, 5. adulterium 67, 36. faciet ut te poeniteat 30, 12. facient quid crines? 66, 47. *facio* (*pro fac.*) loca retonent 63, 82. votum acceptum 36, 16. ut 63, 78, 79. facito ut 64, 231. facite, haec charta loquatur 68, 46. ut vere promittere possit 103, 3. faciam quare id 85, 1. ni facias 6, 14. facinus 81, 6. finem 21, 13. si omnia 75, 8. faciat opus aranea 68, 50. quid ianua isto populo? 67, 12. faciant 13, 14. 30, 6. 62, 24. facerem me unum beatorem 10, 17. faceres 21, 9. faceret pili 10, 13. si quis delicias 74, 2. fecerimus multa millia 5, 10. fa-

- cere 68, 38. 110, 5. bene quoiquam 76, 8. ut quivis sentiat 67, 16. quae instituunt 110, 2. fecisse benigne 73, 3. sit mentula clava apta dexteræ 20, 21. ut 22, 5. hoc, quod 68, 34. fiebant ibi tam multa iocosa 8, 6. fiam coma regia 66, 93. fias si optima 75, 7. fiat tibi pons ex libidine tua 17, 5. fiant labella candidiora nive 80, 2. facta es marita, o ianua 67, 6. facta copia non est 68, 39. fieri posse aliquem pium 73, 2. sentio 85, 2. factum me puta Harpocratem 102, 4. facto iterum consule Pompejo 113, 2. facta vota 4, 23.
- Factum*, *τετελεσται* male 3, 16. non bene 67, 13. facti poeniteat 30, 12. facta narrantem 9, 7. clara 64, 349. impia 23, 10. sua 63, 45. tua 65, 9. virum 64, 192. factaque dictaque 30, 9. factis 66, 37. saevis 64, 203.
- Fagus*: fagos altas tulit radicatus 64, 290.
- Fallax*: fallaci excita somno 64, 56. tibi *ibid.* 151. fallacum hominum impia facta 30, 4.
- Fallo*: fallere me non dubitas 30, 3. fallimur idem omnes 22, 18. ad fallendos homines abusum numine divum 76, 4.
- Falsiparens* Amphitryoniades 68, 12.
- Falsus*: falsum est 67, 20. puerperium 67, 48. false sodalibus 30, 1. falsis lacrimulis 66, 16. falso 114, 1.
- Falx* frondatorum 64, 41.
- Fama* anus 78, 10. bona 61, 62, unica *ibid.* 230. susurrat 80, 5.
- Fames* et scabies Memmi 47, 2. famem tulistis 28, 5.
- Famula* fuit semper 63, 90. Cybeles *ibid.* 68.
- Famulus*: famularer tibi iucundo labore 64, 161.
- Famulus*: famulum suum eo legarat 66, 57.
- Farcio*: farti estis verpâ 28, 13.
- Fas* est 51, 2. succumbere quovis 111, 3. non est tangere 88, 5.
- Fascino*: fascinare basia 7, 12.
- Fastus*: fastu in tanto te negas 55, 14.
- Fatum*: fati mali hominum 15, 17. fato immitti 64, 246. fata Ityli gemens 65, 14. mea 66, 51. talia 64, 322. sequuntur *ibid.* 327.
- Fateor*: fatebuntur matres 64, 350. fateri hoc pudet 6, 5.
- Fatuus*: fatuo illi hoc maxima laetitia est 83, 2. fatuis et verbosis 98, 2.
- Faustus*: fausto cum sidere adveniet coniux 64, 330.
- Faveo*: favent si tibi dii 13, 2. faveam quoi potius? 100, 5.
- Fax*: faces quatiunt comas 61, 77.
- Febriculosus*: febriculosi scorti quid diligis 6, 4.
- Felix* in amore sis 100, 8. felici foedere accipiat coniux Divam 64, 374. hora 62, 30. felices sitis 68, 155. felicia carmina Pelei 64, 383. felicibus taedis aucte *ibid.* 25. — felicior quis me vivit 107, 7.
- Fello*: fellat Rufa Rufulum 59, 1.
- Femella*: femellas omnes preendi 55, 7.
- Femina* nulla credat viro 64, 143. 69, 1. pulchrior 61, 88. feminae bonae 61, 187.

- Femur tenerum supposuisse viro* 63, 2.
- Fera* : ferarum gelida stabula 63, 53, feras in se habet saltus 114, 3. feris alitibusque praeda dabor 64, 152.
- Fero* : fers quod promisti. 110, 4. fert insulas Neptunus 31, 3. ferunt dona 64, 34. campi flores 64, 281. Graii 68, 109. tuli id non impune 99, 3. tulit Chiron flores 64, 284. fagos altis Peneus *ibid.* 289. timores *ibid.* 99. tulistis frigora et famem 28, 5. salum rapidum 63, 16. opem 76, 18. pedem 14, 22. feres hanc? 29, 5, 10. non impune 78, 9. feret quaecumque voluntas coelitum 11, 13. vos semita ipsa 19, 21. feremus furta herae 68, 136. ferat frigus Sextio 44, 20. aditum 61, 43. digna 66, 41. redditum 63, 79. ferre ventos dicta irrita sinis 30, 10. te, Hercules labos est 45, 13. signa Fortunae secundae 64, 222. iugum 68, 118. munera piis *ibid.* 154. tulisse herum 4, 19. ferens munera 19, 9. stipendia tauro 64, 173. aditum 61, 26. fertur 62, 20. dives saltus 114, 2. incensus amore 64, 19. pubes Graeca deseruisse focos 68, 101. habitare tibi caper sub valle alarum 69, 5. tradita nobis virgo 67, 19. ferat Pegaseo vulatu 55, 24. in nemora 63, 58. esse famula Cybeles *ibid.* 68. feraris deseruisse fidem 67, 7.
- Ferreus* : ferream soleam derelinquit mula in voragine tenaci 17, 26. ferreo canis ore 42, 17.
- Ferrugo* : ferrugine Hibera obscura carbasus 64, 227.
- Ferrum* : ferri venas et duriciam fingere 66, 50. ferro qui postulet se esse parum? *ibid.* 42. cum talia cedant *ibid.* 47. accipiti 64, 370. infesto *ibid.* 356.
- Fervidus* : fervida virtus 64, 218. fervido sole 20, 7.
- Ferus* leo incitat rapidum animum 63, 85. fero iuveni dedis puellulam 61, 56. ferum mare lustravit 63, 40. fera rabie carens animus 63, 57. fera in nemora fugit 63, 89. feri vultus 64, 14.
- Fessus* : fesso a corpore secedent sensus 64, 189. fessi labore 31, 9. fessis Achivis 64, 367.
- Festus* : festis diebus 64, 389. luminibus 66, 90.
- Fides* dea 30, 11. nota 102, 2. nulla 75, 3. fidem coelestium comprecet 64, 191. sanctam violasse 76, 3. habeant quoi homines? 30, 6. fide in Dianae sumus 34, 1.
- Fidelis* Acme 45, 23. fideles sermones viri esse nulla speret femina 64, 144.
- Fidus* : fidum te mihi sperabam 91, 1. fido amico 102, 1. amore 64, 182.
- Figo* : fixus telis 116, 8. fixa corona foret 66, 61.
- Figura* : figurae genus 63, 62. figura cara gnati saturata lumina 64, 221. figuris priscis hominum variata vestis 64, 50. talibus *ibid.* 266.
- Filia* linquens genitoris voltum 64, 117.
- Filius* 19, 6. 33, 4. lepidus 78, 2. filii pii ad rogam lugetur 39, 4. fili et pater cinaede 33, 2, 8. Celtiberiae 37, 18.
- Filum* : filo hesterno collum circumdare 64, 378. tenui regens vestigia *ibid.* 113. levi

- ibid.* 318. fila deducens dextera *ibid.* 313.
- Fingo**: fingere duritiem ferri 66, 50. ficto questu 62, 36. si fingar custos Cretum 55, 23.
- Finio**: finito tempore 64, 31.
- Finis**: linem facias 21, 13 fine extremae senectae 64, 217. fines ad Aetaeos nasse *ibid.* 3. Assyrios vastatum iverat 66, 12. finibus dare praesides 61, 73. Aegypti Asiam adiiceret 66, 36.
- Fio** vid. **Facio**.
- Firmo**: firmat sol florem 62, 41. firmes desponsa connubia flamma tua *ibid.* 27.
- Flagellum** summum in vite 62, 52. flagella inusta conscribissent nates 25, 11.
- Flagitium**: flagitia sua loquentem saepe audiui 67, 42.
- Flagito**: flagitabam te 55, 9.
- Flagro**: flagrabat mens amore 67, 25. flagravit Iuno in culpa quotidiana coniugis 68, 139. flagrans amore coniugis Laodamia 68, 73. flagrantia lumina 64, 91.
- Flamen**: flamine contorquens robur turbo 64, 107. clementi pulsae undae *ibid.* 273. levi *ibid.* 9. ventorum pulsae nubes *ibid.* 240.
- Flamma** tenuis dimanat sub artus 51, 10. vesana 100, 7. uritur 61, 178. flammam concepit pectore 64, 92. flammâ, Hespere, tuâ firmes connubia 62, 27. in flamma liquefaciens omentum 90, 6.
- Flammatus**: flammati Phaëtonis sorore 64, 292.
- Flammeum** cape 61, 8. videor venire *ibid.* 122.
- Flammeus**: nitor Solis 66, 3. flammea vestigia cervae praevertat 64, 342.
- Flatus**: flatu matutino Zephyrus incitat undas 64, 270. ad flatus Austri aut Favoni opposita villula 26, 2.
- Flaveo**: flaventia arva 64, 355.
- Flavus** Mela 67, 33. flavi verticis exuviae 66, 62. flavo hospite 64, 98. vertice *ibid.* 63. viro 68, 130.
- Flebilis**: flebile discidium fratris luxti 66, 22.
- Flecto**: flexerunt sedibus artus 64, 304. flectere consilium mentis *ibid.* 136.
- Fleo**: flet quod ire necesse sit 61, 83. mater orba unicum filium 39, 5. flemus amicitias amissas 96, 4. flere desine 61, 86. flendo rubent ocelli 3, 18.
- Fletus**: fletum orator excitat 39, 3. fletu assiduo lumina tabescere 68, 55. fletus in assiduos absumens lumina 64, 243. fletibus ullis 97, 5.
- Flexanimus**: flexanimo amore perfundet coniux mentem 64, 331.
- Flexus**: flexibus labyrinthicis egredientem 64, 114.
- Floreo**: florens Iacchus 64, 252.
- Floridulus**: floridulo ore nitens uxor 61, 193.
- Floridus**: florida aetas 68, 16. floridam puellulam dedis invenui 61, 56. florido vere picta corolla 19, 10. floridis corollis redimita domus 63, 66. ramulis myrtus 61, 21.
- Flos** hyacinthinus 61, 93. ignotus pecori 62, 40. secretus in hortis *ibid.* 39. gymnasii 63, 64. prati 11, 20. Veronensium iuvenum 103, 2. florem castum amissit 62, 46. flore novercae in nuptae 64, 403. viridissimo 17, 14. flores quocumque ferunt campi 64, 281. floribus amarici cinge tempora 61, 6.

- Flosculus* Iuventiorum 24, 1.
Fluctuo: fluctuat mens malis 65, 4. magnis undis eurarum 64, 62.
Fluctus: fluctus salis alludebant 64, 67. ad Phasidos nasse dicuntur *ibid.* 3. Ionios 84, 11. fluctibus fortunae queis merse 68, 13. qualibus iactastis puellulam 64, 98.
Fluentisonas: fluentisono litore prospectans 64, 52.
Fluito: fluitantis amietus viem non euras 64, 68.
Flumen: fluminis propter undas 64, 282. flumine molli 67, 33. flumina alta permixta caede 64, 361. Euro ae *ibid.* 83.
Focus: focos penetrales pubes graeca deseruisse fertur 68, 102.
Fodio: fodisse solum audet Amphitryoniades 68, 111.
Foecundus: foecunda Favoni aura parit flores 64, 283. foecundum adulterio semen 113, 4.
Foedo: foedans eanitiem pulvere iufuso 64, 224.
Foedus aeternum amicitiae 103, 6. foedere felici accipiat coniux Divam 64, 374. tali *ibid.* 336. ullo 75, 3. 76, 3.
Foetus Musarum dulces ex promere 65, 3.
For: fari haec liceat 66, 71. fanda omnia, permixta malo furore 64, 406.
Foras abire liceat 32, 6.
Foris: forem rasilem subi 61, 168.
Foris, ubi tibi paratum est scortum 15, 12.
Forma: forma dulei celans erudelia consilia 64, 175.
Formo: formabat fila dextera digitis supinis 64, 314.
Formosus: formosa est multis Quinctia 86, 1. Lesbia *ibid.* 5. FORMOSA totum illud *ibid.* 3.
Fors, dederit copiam 64, 367. saeva *ibid.* 170 — forte (adv.) si non molestum est 55, 1.
Fortasse requiris, quare etc. 85, 1.
Fortis: forti pectore notus 64, 340. fortior alius non ausit 66, 28.
Fortuna te mihi abstulit 101, 5. mea te mihi eripit 64, 2. 8. fortunae secundae signa ferre 64, 222. fluctibus merse 68, 13. fortuna easuque oppressus iniquo 68, 1.
Forum: e furo Varrus me otiosum duxerat 10, 2. a foro abero? 63, 60.
Fossa: in fossa Liguri velut alnus iacet 17, 19.
Fossor aut eaprimulgus 22, 10.
Foveo: fovetis hunc 24, 22.
Fragro: fragrans sertis eubile 6, 8. fragrantem odore domum venit 68, 144.
Frango: fregisti moriens commoda mea 68, 21. frangens obvia late et cominus pinus 64, 103. fractum pedem grabati 10, 22.
Frater amabilior vita 65, 10. adente mihi 68, 20, 92. ad tuas inferias venio 101, 2. miser *ibid.* 6. moriens fregisti commoda nostra 68, 21. fratris cari discidium luxi 66, 22. fratri erede 12, 7. miserolumen adentum 68, 93. nostro Troia letum adtulit *ibid.* 91. fratrem hic deperit 100, 3. fratres perfudere manus fraterno sanguine 64, 400. habet Gallus 78, 1. efficere ex patre matrem 111, 4. ad unanimes venistis 9, 4. fratribus a pileatis nona pila 37, 2.

Fraternus: fraterna mors abstulit mihi totum studium 68, 19. fratrum vere dulce sodalium 100, 4. fraterno fletu manantia munera 101, 9. sanguine fratres perfudere manus 64, 400. fraterna caede respersum iuvenem secuta *ibid.* 181.

Fraudo: fraudando corripere data 140, 7.

Fremo: fremit Atys 63, 86.

Fremitus: fremitu mugiente fac cuncta loca retonent 63, 82.

Frequens tussis me quassavit 44, 13. frequentes ianuæ mihi erant 63, 65.

Frequentor: frequentat domum, tota Thessalia 64, 32. frequentant Pharsalia tecta *ibid.* 37.

Fretum: fracta per impotentia herum tulisse dicit Phæelus 4, 18.

Frico: frices si manibus, quod cacas 23, 22.

Frigero: frigerans lymphæ 61, 30.

Frigidulus: frigidulos singultus ore udo cientem 64, 131.

Frigidus: frigida grædo me quassavit 44, 13. membra tepescit deserto cubili 68, 29.

Frigus ferat Sextio tussim 44, 20. frigore sicca corpora 23, 14. frigora tulistis 28, 5.

Fronator: frondatorum falx 64, 41.

Fronosus: frondosum Idaliæ quæ regis 64, 96.

Frons: fronde molli velatum vestibulum 64, 294.

Frons redimita capillo anguineo 64, 194. frontem tabernæ scribam scipionibus 37, 10.

Fructus: fructus exsuperat sumtibus 114, 4. omnes amoris prociis 55, 19.

Fruges: frugibus bonis tecta explet 34, 20.

Frustra ac nequicquam credite amice! 77, 1. et al. *sæpp.*

Frustror: frustrantur gaudia falsis lacrimulis 66, 16. frustraretur egredientem error 64, 115.

Fucus: fucus roseo conchyli lincta purpura 64, 49.

Fuga: fugæ ratio nulla 64, 186.

Fugio: fugit puella sinu meo 37, 11. me ratio 10, 29. te 12, 4. quæ fugit, ne sectare 8, 10. ille in nemora fera 63, 89. 64, 183. fugiunt feminae 69, 10. fugi in tuum sinum 44, 14. fugere imperia 63, 80. fugiens ætas 68, 43. iuuenis 64, 58. somnus 53, 42.

Fugo: fugavi studia de mente 68, 25. fugarunt iustitiam de mente 64, 399.

Fulgeo: fulgebat Cupido in crocina tunica 68, 134. fulsere tibi candidi dies 8, 3 et 8. fulgeremus nos quoque 66, 61. fulgentem clare caesariem *ibid.* 9. plantam innixa in limine 68, 71. fulgenti in templo 64, 388. auro atque argento splendent sedes *ibid.* 44.

Fulgero: fulgeret Oarion 66, 94.

Fulgor: fulgore auri quantum expalluit 64, 100.

Funditus concepit flammam 64, 93.

Fundo: fundunt lacrimulas 66, 17. fuderunt fata carmine 64, 322. fudisse voces ex imo pectore *ibid.* 125.

Funesto: funestat tali mente seque suosque Theseus 64, 201.

Funestus: funesta domus 64,

E e e

CATUL. Carm.

246. funestam vestem depo-
nant antennae *ibid.* 234.
- Funis* : funem ne religasset in
Cretam 64, 174.
- Funus* : funere gnatorum saepe
fatebuntur matres 64, 350.
funera nati optavit genitor
64, 402. funera ne funera
ibid. 83.
- Fur* : furis arceo manus 20, 5.
fures latent nocte 62, 34.
furum balneariorum optime
33, 1.
- Furcilla* : furcillis Musae eii-
ciunt praecipitem 105, 2.
- Furibundus* : furibunda Atys
63, 31. latibula ferarum *ibid.*
54.
- Furor* coeli aquinoctialis 46,
2. omnia tuus procul sit a
me 63, 92. rabidus animi
ibid. 38. vecors 15, 14. fu-
roris ictn 63, 79. furore
amenti caeca 64, 197. malo
permixta omnia *ibid.* 406.
furores corde exagitans 64,
94. indomitos corde gerens
ibid. 54. magnos vicisti 68,
129. furoribus 63, 78.
- Furtim* amor Triviam relegans
sub Latonia saxa 66, 5.
- Furtivus* : furtiva voce illam
andivi loquentem 67, 41. fur-
tivo munere missum malum
65, 19. furtivos amores vi-
dent 7, 8.
- Furtum* : furta tua talento mn-
tari velit 12, 7. plurima lo-
vis noscens 68, 140. rara
herae scremus *ibid.* 138.
- Fusus* : fusum libratum versa-
bat tereti turbine 64, 315.
fusi, ducentes subtemina, cur-
rite *ibid.* 327 et *infr.*
- Futuo* : futuit hic multas 97, 9.
Fututiones novem continuas no-
bis pares 32, 8.

G.

- Gannio* : gannit et obloquitur
Lesbia 83, 4.
- Gaudeo* : gaudet Venus loquela
verbosa 55, 20. domus 64,
46. Quinctilia amore tuo 96,
6. in se 22, 17. gaude hero
31, 12. gaudete *ibid.* 3. gau-
deat populus Antimacho 95,
10. gaudia 61, 119. gavisus
Paris abducta moecha 68,
103. gavisus est compar niveo
columbo 68, 125. gaudens
laetanti pectore 64, 221.
- Gaudium* tantum in culpa tibi
est 91, 9. gaudia impia tol-
lens 68, 123. multa tibi ma-
nent 76, 6. parentum fru-
strantur lacrimulis 66, 16.
perierunt 68, 23. quanta ve-
niunt hero! 61, 117. mi-
sces curis 64, 95. laeta mente
agnoscam *ibid.* 237.
- Gaza* : gaza regali splendida do-
mus 64, 46.
- Gelidus* : gelida ferarum sta-
bula 63, 53.
- Gemellus* : gemelle Castor et ge-
melle Castoris 4, 27. gemelli
utriusque 57, 6.
- Geminus* : gemina nocte tegun-
tur lumina 51, 11. geminas
ad deorum aures nuntia re-
ferens 63, 71.
- Gemo* : gemuit non vera 66, 18.
gemens Daulias fata Ilyli 65,
14.
- Gener* et socer 29, 25. genero
parentes dederunt iura 62,
65. generos pater diligit 72, 4.
- Genetrix* mea patria 63, 50.
- Genialis* : geniale pulvinar 64,
47.
- Genitor* divam 64, 27. Nym-
pharum Oceanus 87, 6. op-
tavit funera quati 64, 402.
genitoris vultum linquens fi-

- lia 64, 117. genitoribus abero? 63, 59.
- Gens*: gentem Romuli Ancique ope sospitas 34, 24. gente tua tota 79, 2, 3. gentes per multas vectus 101, 1.
- Gentilis*: derisi impia gaudia tollens 98, 123.
- Genus*: omne Chalybum pereat 66, 48. figuræ quod est? 65, 62. genus approbat laus a bona matre 61, 227. nostrum defendere annuit 64, 229. omne aucupia saltus in se habet 114, 3. dedum 64, 23. Uranie 61, 2. genere quo me corruerit 68, 52.
- Gero*: gerilis quid rerum 28, 4. gesserat rixam 66, 14. gerens in corde furores 64, 54. soccum pede 61, 2. vestigia poenæ 64, 296.
- Germanus*: germanum amittere crevi 64, 150. germanum tibi esse videbam 91, 5.
- Gestio*: gestis nimium otio 51, 14.
- Gigno*: quænam leæna te genuit? 64, 154. gignatur oportet Magus 90, 3.
- Gingiva*: gingivam rursam defricare 39, 19. gingivæ loxemi veteris habet 97, 6.
- Glaber*: glabris a tuis male abstinere diceris 61, 142.
- Glaucus*: glauca oliva 20, 9.
- Gleba*: glebâ convellit taurus 64, 40.
- Glubo*: glubit Lesbia nepotes Remi 58, 5.
- Gnatus*: ut veneretur carmine divos 90, 5. gnati figura saturata lumina patris 64, 220. in gremium se minxerit pater 67, 30. gnatum ventis concederet Aegæus *ibid.* 213. gnate *ibid.* 216. unice, iucundior longa vita *ibid.* 215. ex gnato et matre gignatur Magus 90, 3. in gnata fleovit mater, 64 119. gnatorum in funere sæpe fitebantur matres *ibid.* 350. gnatos ut pater diligit 72, 4. *et al. snep.*
- Grabatus*: grabati veteris pedem in collo sibi collocare 10, 22.
- Gradior*: gradietur trans Alpes 11, 9.
- Grandis*: grandia tenta viri medii 80, 6.
- Grates*: maximas ago, 44, 16.
- Gratia*: gratias maximas agit Catullus 49, 4.
- Gratus*: gratum acceptumve 96, 1. hoc est animo proprie 107, 2. est mihi 2, 11. 68, 9. 107, 3. grata loca 66, 58.
- Gravedo*: frigida me quasavit 44, 13. gravedinem et tussim ferat Sextio frigus *ibid.* 19.
- Gravis*: aestus hiuleat agros 68, 62. ardor acquiescat 2, 8. gravem aere dexteram remittit domum 20, 13. grave canit Phryx tibicen 63, 23. gravi in coeno animum derelinquere 17, 25. graves ruinas non timetis 23, 9.
- Gremium*: in gremium gnati minxerit pater 67, 30. in nostrum lux mea se contulit 68, 132. a gremio illius nunquam se movebat passer 3, 5. in gremio tenens Acmeu 45, 2. *et al.*
- Gurges*: e gurgite candenti emergere vultus 64, 14. cano *ibid.* 18. lato *ibid.* 178. Lethæo 65, 5.
- Gutta*: guttis multis diluta labella 99, 8.
- Guttur*: gutture atro corvus voret oculos 108, 5.
- Gymnasium*: gymnasiî flos 63, 64. gymnasium abero. *ibid.* 60.
- Gyrus*: gyro aërio Trivium amor deinceps 66, 6.

H.

Habeo : habes quicquid boni mulique 6, 15. salire paratum 17, 2. habet nec servum nec arcam 24, 10. dentes caudidos Egnatius 39, 1. morbum *ibid.* 7. iugera prati Mentula 115, 1. fratres Gallus 78, 1. in se res egregias saltus 114, 2. habetis corpora sicciora cornu 23, 13. habent salem ac leporem 16, 7. memorabile quod sit 62, 13. habebat quod uncti Gallia 29, 4. habuit me unum atque unicum amicum 73, 6. habebis manum sorsum 20, 17. habe tibi quicquid libelli est 1, 8. habeant fidem quoi? 10, 6. haberes vocem supplicii contentam 60, 5. quomodo se haberet 10, 7. ha-huerim quod genus figurae? 63, 62. habere quod dixeram 10, 28, 29, 3. 97, 8. cognitum dicit 67, 31. palam 25, 8.

Habito : habitare fertur caper valle sub alarum 69, 6.

Haedus : haedo tenellulo pulchrior puella 17, 15.

Haereo : haerens ad latus 21, 6. haerebant lanca morsa labellis 64, 317.

Haruspicium Persicum discat 90, 2.

Haud tergo, sed forti pectore hostibus notus 64, 340. *et al.*

Have atque vale 101, 10.

Hedera tenax implicat arborem 61, 34.

Hederigeræ Menades vi inciunt capita 63, 23.

Hei misero frater adempte mihi 68, 92, 93.

Helleborum : helleboro tristius saviolum 99, 14.

Helluor : belluatus est an parum 29, 17.

Hendecasyllabi adeste 42, 1. hendecasyllabos expecta trecentos 12, 10.

Hera 63, 92. Tritonis rapidi 64, 396. heræ verecundæ feramus furta 68, 136.

Herba dumosa aspera 19, 7.

Heres tertius Pelopis 64, 347.

Heri atque hodie 61, 137.

Herifugæ famuli relinquere domuos solent 63, 51.

Heros quisquam 64, 344. heros, deum genus *ibid.* 23. herorum virtutes indicat mira arte *ibid.* 51.

Herus : heri deterioris imperio 68, 114. pauperis hortulum tuor 20, 4. herum tulisse per freta impotentia 4, 19. heros coelestes hostia pacificasset 68, 76. heris invitis *ibid.* 78.

Hesternus : hesternio die 50, 1. filo collum circumdare 64, 378.

Heu! miser adempte mihi frater 101, 6.

Hibernus : hiberna nive candidiora labella 80, 2.

Hic et illic 6, 9. hic (pro nunc) 67, 37. — pro tum 10, 24.

Hiems una atque altera rursus veniens 68, 82. hiemen post novam edita Smyrna 95, 2.

Hilaris : hilari die exitus 81, 11.

Hilaro : hilarate heræ animum 63, 18.

Hinc illinc circumcursans Cupido 68, 136. valuisse preces 116, 6. *et al.*

Hinsidias pro Insidias 84, 2. et 4. (corrupta pronuntiatio)

Hirculus barbatus 19, 16.

Hircus sacer alarum 71, 1. hircos putare ceteros 37, 5.

Hiulco: hiuleat aestus agros 68, 62.

Hodie atque heri 61, 137.

Homo albus an ater 93, 2. bel-lus 24, 7. 78, 3. 81, 2. dicax 22, 2. insulsissimus 17, 2. longus 67, 47, multus 112, 1. stultus 78, 5. venustus, urbanus 22, 2. homini re-cordanti si qua est voluptas 76, 2. homines quid dehinc faciant 30, 6. *et al.* hominum beatiorum quantum est 9, 10. fallacum facta impia 30, 4. venustiorum quantum est 3, 2. amores 7, 8. catervas hortata est 64, 397. gaudia qui miscet curis 64, 95. pri-scis figuris variata vestis *ibid.* 50. homines ad lecticam comparasti 10, 16. ad fallen-dos Divam numine abusum 76, 4. octo rectos parare non possem 10, 20. ullos quis vidit? 45, 25.

Honor: honoribus pro queis haec Priapo praestare necesse est 19, 17.

Hora octava te suscitavit e molli quiete 86, 4. hora felici a Divis optatus quid datur? 62, 30. postrema 64, 191. horam ampli-us 99, 3. in horas et dies magis male est 38, 3.

Horreo: horrebas praecepta pa-rentis 64, 153. horrebitis ad-movere manus *carm. post.* 14, v. 3.

Horribilis nuntius 84, 10. hor-ribilem libellum misti 14, 12. ventum 26, 5. horribili cantu stridebat tibia 64, 265. horribiles Britannos visens 11, 11.

Horridus: horridam Thraciam negare negat Phaeclus 4, 8. horrida aequora contremue-runt 64, 206.

Horrifico: horrificans mare Ze-phyrus 64, 271.

Hortor: hortata est catervas armatas Rhamnusia virgo 64, 397.

Hortulus: hortulo in vario stare solet flos hyacinthinus 61, 92. hortulum tuor 20, 4. tueri 19, 18.

Hortus: hortis in septis ut flos nascitur 62, 39.

Hospes hic malus 64, 176. isto tuus a sede Pisanri 81, 4. hospitis officium me odisse neu putes 68, 12. hospite in flavo suspirantem 64, 98. hospites 4, 1.

Hostia pacificasset coelestes he-ros 68, 76.

Hostis: hostem laevum peco-ris stimulans 63, 77. hostes quid faciant crudelius 62, 24. hostibus haud tergo notus 64, 340.

Huc adde 55, 27. addent divi quam plurima 68, 155. huc et huc errans hedera 61, 34. huc huc adventate 64, 195. *et al. saepe.*

Humanus: humanos hymenaeos non despexit Thetis 64, 20.

Humilis vinea purgatur rastris curvis 64, 39.

Humor: humore roscido nu-triunt Hamadryades ramulos 61, 25.

Humus: humum pelle pedibus 61, 14.

Hyacinthinus flos 61, 93.

Hymenaeus: hymenaeo novo auctus 66, 11. hymenaeos optatos sperare 64, 141. hu-manos non despexit Thetis *ibid.* 20.

I.

- Iaceo* pransus 32, 10. iacet alnus 17, 19. numerus arenae 7, 4. iacebant lectulo membra 50, 15. iacere noctes non viduas 6, 6.
- Iacio* : iaciunt capita vi Maenades 63, 23. iecit sese praecipitem e vertice scopulorum 64, 245.
- Iacto* : iactastis fluctibus incensam puellam 64, 97. iactantem cornua ventis 64, 111. iactatis in turbine nautis 63, 63.
- Iam* te nil miseret amiculi tui 50, 2. *et al.*
- Iambus* : iambis immerentibus irascere 54, 6. in meos iambos quae mens te agit praecipitem? 40, 2. truces vibrare 36, 5.
- Ianua* iucunda viro 67, 3. coeli 68, 115. ianuae claustra pandite 61, 76. ianuae frequentes mihi erant 63, 65.
- Ibi* (*pro tunc*) somnus fugit Atyn exitum 63, 42. *et al.*
- Ico* : icere caput telis 116, 4.
- Ictu* : ictu furoris 63, 79.
- Idem* comprehendis eosdem 62, 34. omnes fallimur 22, 18. *et al.*
- Identidem* omnium ilia rumpens 11, 19. te spectat et audit 51, 3.
- Iciunus* : iciuna ara desideret cruorem pium 68, 79.
- Igitur* iure vincimur 62, 16. *et al.*
- Ignarus* : ignaro nato se substernens mater 64, 404. ignaris auris nequidquam conqueror *ibid.* 164.
- Ignis* 23, 2. ardet in medullis 45, 16. crudelior 62, 20. iucundior *ibid.* 26. venite in ignem 30, 18. ex igne devolutum panem prosequens Rufa 59, 4. ignes edunt medullam 35, 15. Oetaeos ostendit Noctifer 62, 7.
- Ignosco* tibi 35, 16. ignosces igitur 68, 31.
- Ignotus* flos pecori 62, 40. ignota ne sint incommoda 68, 11.
- Ile* : ilia omnium rumpens puella 11, 20. rupta Virronis 80, 8.
- Ille* bellus et urbanus Saffenus 22, 9. *et al.*
- Illepidus* : illepidum scortillum 10, 4. votum 36, 17. illepidae deliciae 6, 2.
- Illic* carpitur aetas mea 68, 35. *et al.*
- Illuc* modo huc modo circumsilicns passer 3, 9. *et al.*
- Imaginosus* : non rogare solet qualis sit haec imaginosum 41, 8. (*locus corruptus*)
- Imber* educat florem 62, 41. imbre tristi madent genae 68, 56.
- Imbuo* : imbuit rudem Amphitriten cursu 64, 11. imbuissø palmulas in aequore 4, 17. imbuta est tellus scelere 64, 398.
- Immaturus* : immatura mors dolori est 96, 5.
- Immemor* Alphene 30, 1. iuvenis 64, 58. immemori niente *ibid.* 249. pectore discedens coniux *ibid.* 123.
- Immerens* : immerenti mihi venter dedit tussim 44, 8. immerentibus iambis irascere 54, 7.
- Imminco* : immincat tibi totus vir 61, 173.
- Immitis* : immitte pectus, 64, 138. immiti corde exagitans furores *ibid.* 94. fatis credens Theseu *ibid.* 246.

- Immo* magno cum pretio mihi credite amice 77, 2. *et al.*
- Immundus*: immundius nil hoc est 97, 3.
- Impello*: impulerit te furor in tantam culpam 15, 15. impellens aëra pennis ales. equus 66, 53.
- Impensius* uror 72, 5.
- Imperator* unice 29 12 *et* 24, 54, 7.
- Imperium*: imperio deterioris heri 68, 114. imperia mea qui fugere cupit 63, 80.
- Impetus*: impetum facit 63, 89. trabis natantis praeterire 4, 3.
- Impius*; impia mater 64, 404. *seqq.* mens 67, 25. religio Persarum 90, 4. impia facta 23, 10. 30, 4. gaudia 68, 123. tantam impiorum 14, 7.
- Implico*: implicat vitis arbores 61, 107. hedera arborem *ibid.* 35. implicabitur in complexum *ibid.* 108.
- Imploro*: implorata prece Pollicis et Castoris 68, 65.
- Impotens* 8, 9. impotenti amore deperit illum 35, 11. impotentia freta 4, 18.
- Imprimo*: impressae resident maculae 57, 5.
- Improbis*: improbis cinaedis pulchre convenit 57, 1 *et* 10. - improbius multo 68, 126.
- Impudicus* 29, 2, 6, 11.
- Impune* id non feres 78, 9. id non tuli 99, 3.
- Impurus*: impuro adulterio se dedit 66, 84. impura suavia 78, 7. impuris moribus 108, 2.
- Imula* oricilla mollior 25, 2.
- Imus*: imo pectore fudisse vocces 64, 125 *et* 198. imos in artus subrepens pestis 76, 21. imis medullis exarsit flamma 64, 93.
- In* (cum casu ablat.) adultera deditus 61, 101. aestu diffusus cunnus 97, 7. amore 100, 8. coelesti lumine 66, 7. collo collocare 10, 23. corde gerens furores 64, 54. corona 53, 1. crocina tunica fulgebat Cupido 68, 134. culpa quotidiana coniugis flagravat Inno 68, 139. flamma 90, 6. funere gnatorum 64, 350. hospite suspirantem 64, 98. ioco atque vino 12, 2. longa aetate 76, 5. lumine coeli 66, 59. matris complexu 64, 88. nomine Manlii opus faciat aranea 68, 50. novissimo casu 60, 4. prono pollice torquens fila 64, 314. qua re Manlius invenit 68, 41. quibus sermonibus 10, 6. quo genere me corruerit 68, 52. se habet res egregias 114, 2. Septimio facit delicias 45, 23. sinu tenere 2, 2. sudore levamen 68, 61. tantis moeroribus 65, 15. tanto populo 81, 1. tempore longo 66, 35. tergo est 22, 21. thalamo tibi uxor est 61, 192. tuto 31, 6. vento et aqua scribere 70, 4. vita 68, 24, 96. ullo foedere 76, 3.
- In* (cum casu accus.) Cretam religasset funem 64, 174. dies et horas 38, 3. dominum veterem deseruisse fidem 67, 8. fletus absumentis lumina 64, 243. Indos extremos penetravit 11, 2. manus dedis 61, 56. modum dicite *ibid.* 38. concinite *ibid.* 123. pedem utrumque 4, 21. perpetuum 101, 10. in te dici pote 98, 1. testatas tabulas nomen intulit 68, 122. unum

- millia singula creverunt 113, 3.
- Inambulatio* lecti 6, 11.
- Inanis* cohors 28, 1.
- Inaniter* si quis adiuravit 66, 41.
- Inauratus*: inauratâ pallidior statuâ 81, 4.
- Incandesco*: incanduit spumis unda 64, 13.
- Incanus*: incana secula 95, 6.
- Incedo*: incedere turpe, mimize ac moleste 40, 8.
- Incondium*: incendia non timetis 23, 9. mentis 64, 226.
- Incendo*: incensus amore 64, 19 et 254. tuo lepore facitisque 50, 8. incensam mente puellam 64, 97.
- Inchoo*: inchoata magna mater Caecilio 35, 18. inchoatam Hindymi dominam 35, 13.
- Incido*: incidisset in ntrumque pedem Iuppiter 4, 21. mala provincia 10, 19. incidere nobis sermones varii 10, 5.
- Incingo*: incingebant sese serpentibus 64, 259. incinxerat purpureâ orâ *ibid.* 309.
- Incipio*: incipient dicere 62, 18. inciperes diligere 81, 2. inceptam frustra domum 68, 75.
- Incito*: incitat animum 63, 85. Zephyrus undas 64, 271. incitare morsus solet 2, 4. quod pruriat 16, 9. incitatus age alios 63, 93.
- Incola* Itoni 64, 228.
- Incolo*: incolat vestras sedes amor 66, 88.
- Incolumis*: incolumem te visam 9, 6.
- Incommodum*: incommoda mea ne tibi sint ignota 68, 11. secli 14 23.
- Increbresco*: increbrescunt undae magis 64, 275.
- Incultus*: inculta senescit virgo 62, 56.
- Incurvo*: incurvas remos gurgite 64, 183.
- Inde* suspendam lintea 64, 225. et al.
- Indico*: indicat vestis virtutes 64, 51. indicet pudicitiam matris 61, 225.
- Indidem* 61, 214.
- Indignus*: indignum est 37, 15. ab indignis nulla praemis peto 66, 86.
- Indigne* frater adempte mihi 101, 6.
- Indistinctis* corollis plexos flores tulit 64, 184.
- Indomitus*: furore 50, 11. et saevus 103, 2 et 4. tarbo 64, 107. indomita iuvenca 63, 33. indomito tauro 64, 173. indomitam docuit ferre iugum 68, 118. indomitos furores 64, 54.
- Induco*: inducens in amorem 30, 8.
- Inelegantes* deliciae 6, 2.
- Ineptiae*: ineptiarum quid facias 6, 14. mearum lectores *carm. post* 14, v. 1.
- Ineptio*: ineptire desinas 8, 1.
- Ineptus*: inepte 12, 4. 25, 8. inepto risu nulla res ineptior 39, 16. inepta crura ponticuli 17, 2.
- Iners*: concubine 61, 131. natus 67, 26.
- Infectus*: infecta lintea 64, 225.
- Infelix*: infelice Troia sepulchrum 68, 99. infelicibus lignis ustulanda scripta 36, 8.
- Inferiae*: inferias miseras 101, 2. tristes *ibid.* 8.
- Infero*: intulit homini lites puerperium falsum 67, 47. nomen in tabulas 68, 122. quo se diva mea *ibid.* 71. inferat robigo aratri 64, 42.

- Infestus*: infesto amori 99, 11.
ul 116, 4. ferro 64, 356. pene
15, 10. infestis dictis 66, 73.
- Inficetiae*: inficetiarum pleni
annales 36, 19.
- Inficetus*: inficetum seculum
43, 8. inficeto rure inficetior
22, 14.
- Infirmus*: infirma inguinum parte
60, 2.
- Infirmus*: infirmo motu 64,
306. infirmis palmis *ibid.* 352.
- Infecto*: infectentes capita 64,
256. inflexae tecta carinae
ibid. 10.
- Inflato*: inflati veli lintea 64, 244.
- Infunto*: infuso pulvere foedans
canitiem 64, 224.
- Ingenere*: ingenerari indidem
deceet 61, 215.
- Ingens*: ingentes sylvas in salta
possidet 115, 5. *et al.*
- Ingenus*: pudor 61, 81. inge-
nuae est facere 110, 5. in-
genus non satis animo 68, 38.
- Ingero*: inger calices 27, 2.
- Ingratus*: ingratae credita men-
ti 76, 9. ingratum onus
tolle 68, 142. ingrato amore
ibid. 6. non ingrata manus-
cula divis promittens 64, 103.
sunt omnia 73, 3.
- Ingreddior*: ingressus tecta pa-
terna 64, 247.
- Inguen*: inguinum infima parte
60, 2.
- Inhibeo*: inhibere mentem a
probro 91, 4.
- Inicio*: iniciens collo manus
ambas 35, 10. iniecta terra
64, 153.
- Inimicus*: inimica bonorum lin-
gua 108, 3. est 110, 3.
- Iniquus*: inique! 30, 7.
- Initium*: initia matris Cybelles
63, 9.
- Iniuria*: talis cogit amare magis
72, 7.
- Iniustus*: iniusti registecta 64, 75.
- Innitor*: innixa plantam in li-
minae 68, 72.
- Innuptus*: innuptae flore no-
vercae 64, 403. innuptae!
62, 6, 12. innuptarum decus
64, 78.
- Inobservabilis*: tecti error 64, 115.
- Inops*: cogor proferre querelas
64, 197.
- Inquam* 10, 18. *et al.* inquis
20, 19 *etc.*
- Inquinatus*: inquinatiore dextra
33, 3.
- Inquino*: inquinare digitum 23,
23.
- Inr.* vid. *Irr.*
- Inscius*: insciis noscitur 61, 222.
- Insidiae*: insidias 84, 2. in-
struentem te tangam 21, 7.
insidiis lacessas caput 15, 16.
- Insipio*: insipiens seculum 43, 8.
- Insisto*: institit quaerere venas
ferri 66, 50.
- Insolenter*: aestues 25, 12.
- Insuperans*: insuperanti nobis te
restituis 107, 5. obtigit *ibid.* 2.
- Instar*: prati iugera 115, 1. pueri
bimuli 17, 12.
- Instituto*: instituunt quae facere
110, 2.
- Insto*: institit quaerere venas
ferri 66, 50.
- Instruo*: instruente insidias
21, 7.
- Insula*: nullo tecto 64, 184.
insula ultimâ Occidentis fuisti
29, 13. insularum ocellae 31,
1. insulas Cycladas 4, 7.
- Insulsus*: insula male vivis 10,
33. insulsi 37, 6. insulsi-
mus homo 17, 12.
- Insulto*: insultans nimis fortuna
64, 169.
- Intactus*: intacta virgo 62, 45 *et* 56.
- Integellus*: integellum conserves
puerum 15, 4.
- Integer*: integri pueri 34, 2.

- integrac virgines 61, 36.
Iater oraculum Iovis aestuosi
 2, 5. sepulera nota 68, 97.
 nos amorem 109, 2. *et al.*
Interea valete 14, 21. *et al.*
Intereo: interest senectus 108, 2.
Interficio: interfice nasorum
 pestem 69, 9.
Interior: interioremedullam
 ignes edunt 35, 15.
Interitus: interitu cuius 68, 25.
Intestinum: intestina perurens
 77, 3. vorent canes 108, 6.
Intinus: intimo pectore uritur
 flamma 61, 177.
Intorqueo: intortu rudentes 64,
 235.
Inuro: inusta flagella 25, 21.
Invenio: invenies me aequae
 illorum ius sacratum 102, 3.
 quare sit macer 89, 6. in-
 ventus nepos divitiis avitis
 68, 121.
Invenustus: invenusta res 12,
 5 invenustum scortillum 10,
 4. votum 36, 17.
Invictus: invicto numine 64, 204.
Invideo: invidit fors aures nostris
 questibus 64, 170.
Inviso te laetus 31, 4. invisent
 lumina colles 64, 233. invi-
 sere domos *ibid.* 385. invi-
 sente viro praelia 66, 20.
Invisus: invisus est parenti puella
 62, 58.
Invitus: invita cessi de tuo ver-
 tice 66, 39, 40. invito mihi
 64, 219. invitam nec rogabit
 8, 13. invitis diis 76, 12.
 heris 68, 78.
Invoco: invocat te suis 61, 52.
Involvo: involasti pallium meum
 26, 6.
Io Hymen Hymenaeae io 61,
 124. *saep.*
Iocor: iocaris una 21, 5. iocari
 nescio quid carum 2, 6.
Iocosus: iocosa res 56, 4. io-
 cosam rem *ibid.* 1. iocose
 36, 10. iocosa illa fiebant 8,
 6.
Iocus: iocum me esse putat
 42, 3. per iocum atque vi-
 num 50, 6. in ioco atque
 vino 12, 2.
Ipse qui sit nescit 17, 22. *etc.*
Ira: iras pectoris frons prae-
 portat 64, 194.
Irascor tibi 38, 6. irata est Les-
 bia 83, 6. irascere iambis
 meis 54, 6.
Irredivivus pons 17, 3.
Irrigo: irrigat Aganippe spe-
 cus Aonios 61, 29.
Irritus: irrita cuncta discerpunt
 venti 64, 142. dictaque fa-
 ctaque ventos ferre 30, 10.
 dona 66, 85. promissa 64, 59.
Irrumatio: irrumatione te tan-
 gam 21, 8.
Irrumator praetor 10, 12.
Irrumo: irrumasti me 28, 10.
 irrumabo vos *carm. post* 14,
 v. 4. 16, 1, 14. irrumet pa-
 truum 74, 5. irrumare ses-
 sores ducentos 37, 8. irru-
 matus 21, 13.
Is sibi paravit 10, 30. *etc.*
Iste aemulus tuus 71, 3. *etc.*
Istic consedit 37, 14.
Istinc te reducis 76, 11.
Ita me invent Coelites 61,
 196. *et al.*
Itaque ut sensit membra esse
 relicta 63, 6, 35.
Item vos, virgines, dicite in
 modum 61, 36.
Iter annum metiens Diana 34,
 18. per medium populi transit
 68, 60. tenebrosus 3, 11.
 Scamandri 64, 360.
Iterum conclamate 42, 18. *et*
al.
Iuba: iubam rutilam quate 63,
 83.
Iubeo: iubet lex 27, 3. iubebat

- tradere animum 30, 7. sperare 64, 140. iusseris si hoc 32, 4. iube veniam ad te 32, 3. iubeto *ibid.* 9.
- Iucundus:** iucunda puella 62, 47. viro et parenti ianua 67, 1. iucundum amorem proponis 103, 1. fratri lumen ademtum 68, 93. os suavia-
bor 9, 9. ver 68, 16. iucunde! 50, 16. iucundo la-
hore 64, 161. odore *ibid.* 285. iucunda munera 66, 82. iucundis Zephyri auris 46, 3. - iucundior gnate vita 64, 215. ignis 62, 26. iucundissime Calve 14, 2.
- Iudex:** iudicem ad Phrygium venit Venus 61, 19.
- Iugales:** iugales taedas celebrare 64, 303.
- Iugerus:** iugera triginta habet 115, 1.
- Iugo:** iugandum Pelea Thetidi sensit pater 64, 21.
- Iugum:** iugi onus vitans iu-
venca 63, 33. iugum ferre 68, 118. iugo in Cytorio 4, 11. iuga iuncta 63, 76.
- Iunceus:** iunceo vimine tectam villulam 10, 2.
- Iungo:** iungit amores Gallus 78, 3. iunxit taeda coniuges 66, 79. iunxere 62, 29. iun-
gier parens stirpe nequit 61, 68. iunctos ventos 55, 29. iuncta iuga 63, 76. lumina 66, 66.
- Iuro:** iurare nil metunt 64, 146. iuranti viro nulla femina credat *ibid.* 143.
- Ius:** iure vincemur 62, 16. il-
lorum sacratum me invenies 102, 3. iura petitis 66, 83. sua dederunt genero paren-
tes 62, 65.
- Iustificus:** iustificam mentem deorum avertere 64, 407.
- Iustitia:** iustitiam omnes fu-
garunt de mente 64, 399.
- Iustus:** iustam multam exposcam a Divis 64, 190.
- Iuvenca** indomita vitans iugi onus 63, 33.
- Iuvenus:** iuvenco divulso mem-
bra raptabant 64, 258. iu-
venci multi accollere 62, 55. nulli *ibid.* 53. iuvenis colla mollescunt 64, 38.
- Iuvenis** immemor 64, 58. iu-
veni mandata dedisse *ibid.* 214. ardenti donare puellam 62, 24. fero tradis puellam 61, 56. iuvenem fraterna caede respersum 64, 181. iuvenes 19, 1. 62, 1, 6. lecti 64, 4. electos dare Minotauro *ibid.* 78. iuvenum Ve-
ronensium flos 100, 2.
- Iuventa:** iuventam valentem exercete 61, 235.
- Iuventus** barbara 66, 45.
- Iuvo:** iuvent me dii 61, 196. invaret cibus 50, 9. iuverit te bona Venus 61, 203. in qua re 68, 42. iuverint me dii 66, 18.

L.

- Labellum:** labello semiliante 61, 220. tacito 64, 104. la-
bella diluta multis guttis 99, 7. rosea 80, 1. labellis ari-
dulis 64, 317. roseis 63, 74.
- Labefacto:** labefactes illam mu-
nere 63, 3.
- Labo:** labantes oculos 63, 37.
- Laboriosus:** laboriosis chartis 1, 7.
- Laboro:** laborat scire 67, 17. laborent tota mente 62, 14.
- Labos:** Herculei 55, 13. labo-
rem aeternum 64, 311. fru-
stra suum esse 116, 5. la-

- bore defessa membra 50, 14.
e ninfis 63, 36. iucundo 64,
161. peregrino 31, 9. labo-
ribus tantis 31, 11.
- Labrum*: labra notata emulso
sero 80, 8.
- Labyrintheus*: labyrinthis fle-
xibus 64, 114.
- Lacesso*: lacessas insidiis 15,
16.
- Lacrimae*: lacrimis Simonideis
38, 8.
- Lacrimo*: lacrimantibus oculis
63, 48.
- Lacrimula*: lacrimulis falsis 66,
16.
- Lacteolus*: lacteolae puellae 55,
17.
- Lacus*: lacus totius 17, 10. lac-
cum limpidum 4, 24. lacus
undae Lydiae 31, 13.
- Laedo*: laedit te mala fabula
69, 5.
- Laetitia* maxima hoc est illi
83, 2.
- Lactor*: laetanti coetu 64, 33.
pectore 64, 221.
- Laetus*: laeta luce 64, 326.
mente *ibid.* 237. laeta con-
nubia *ibid.* 141.
- Laevus*: laevia brachia 64, 333,
66, 10.
- Laevus*: laeva sive dextera vo-
caretur 4, 19. 20. lacum
pecoris hostem 63, 77.
- Lana*: lanae candentis 64, 319.
lana molli *ibid.* 312.
- Lancinatus*: lancinata paterna
sunt bona 29, 18.
- Laneus*: laneum latusculem 25,
10. lanea uorsa 64, 317.
- Languidulus*: languidulos som-
nos 64, 332.
- Languidus*: languido paene 25,
3. languida lumina 64, 219.
languidior sicula beta 67,
21.
- Languo*: languenti corde 64,
99.
- Languesco*: languescent lumina
morte *ibid.* 188.
- Languor*: languore labantesocu-
los 63, 37. languoribus mul-
tis 55, 31.
- Lapillus*: lapillis durius 23,
21.
- Lapis*: lapidis pelluciduli 68,
4. lapide candidiore *ibid.*
148. muscoso *ibid.* 58.
- Lar*: larem nostrum 31, 9.
- Largus*: larga manu 19, 9.
largis muneribus 66, 92.
- Laserpicer*: laserpiceris Cy-
renis 7, 4.
- Lassus*: lasso viatori 68, 61.
- Late* contexta locavit 64, 293.
- Latibulum*: latibula omnia 63,
54.
- Latro*: latrans Scylla 60, 2.
- Latus*: latera exfututa 6, 13.
- Latusculum*: latuscula lanea 25,
10.
- Laurus*: laurus proceras 64,
290.
- Laus* approbet genus 62, 227.
nuptiarum e laudibus eximiis
111, 2. laudis praemia 64,
102. laude multa 64, 112,
laudibus eximiis 111, 2.
- Lavo*: lavit dentes puriter 39,
14.
- Lautus*: lauta convivia 47, 5.
- Laxus*: laxas tunicas 95, 8.
- Lector*: lectores ineptiarum
carm. post 14, 2.
- Lectulus*: castus 64, 88. lectulo
in uno 10, 7.
- Lectum*: lecti pede candido 61,
115. tremuli 6, 10. lecto
coelibe 68, 6. desiderato 31,
10. toto 50, 11.
- Lectus*: lecti iuvenes 64, 4.
- Legio*: legarat eo famulum 66,
57.

- Lego*: legit olera ipsa olla 94, 2.
Lenio: lenirem te nobis 116, 3.
Lenis: leni plangore 64, 274. lenibus auris 64, 84. lenius aspirans aura 68, 64.
Leniter haec audibant 84, 8.
Lentus: lenta vitis 61, 106. lentos remos 64, 183.
Leo: leoni caesio 45, 7.
Lepidus filius 78, 2. lepidum novum libellum 1, 1. lepidio versu 6, 17. lepidissima coniux 78, 2.
Lepor: lepore tuo incensus 50, 7. lepores mei Ipsithilla 32, 2.
Letifer: letifero certamine 64, 395.
Letum: leti turbine medio 64, 149. letum miserabile 68, 91.
Levamen dulce 68, 61.
Levis pulvis 66, 85. vir 61, 101. leve tympanum 63, 29. levi amictu 64, 64. filo 64, 318. flamine 64, 9. leve pedum 54, 3. tympanum 63, 8. levi nave 64, 84.
Leviter haec audibant 82, 8.
Levo: levare curas 2, 10.
Lex Posthumiae magistrae 27, 3.
Libellus: libelli quidquid hoc 1, 8. libellum horribilem 14, 12. lepidum novum 1, 1. sacrum 14, 12. libellis omnibus 55, 4.
Liber: librum malum 44, 21. libri novi 22, 6.
Liber avunculus 84, 5. ut potiretur 64, 403. libera otia 68, 103.
Liberalitas sinistra 29, 16.
Liberi: liberos date 61, 212. dare 61, 67.
Libo: libet onyx mihi munera 66, 82.
Libido cupidae mentis 64, 147. libidine ex tua 17, 5. libidines facit 45, 24.
Librarius: librariorum scrinia 14, 17.
Libro: libratum fusum 64, 315.
Licet obseres palatum 55, 21. venias 61, 191.
Ligneus: lignea coniuge 23, 6.
Lignum: lignis infelicibus 36, 8.
Ligo: ligatam zonam 2, 13.
Limen: liminis tabellam 32, 5. limine domini 67, 38. mortis 68, 4. trito 68, 71. limina tepida 63, 65. thalami 66, 17.
Limes: limite lato 68, 67.
Limpidus: limpidum lacum 4, 24.
Lingo: lingere culos et crepidas carbatinas 98, 4. culum 97, 12.
Lingua honorum inimica 108, 4. mala 7, 12. torpet 51, 9. lingua cum ista 98, 3. nec nimis elegante 43, 4. linguis trepidantibus 68, 28.
Linio: linit aram sanguine 19, 16.
Linguo: linquens promissa irrita procellae 64, 59. Tempe 64, 288. voltum genitoris 64, 117. linquentem moenia *ibid.* 213. linquendum est cubiculum 63, 67.
Lintum: linteo volare 4, 5. lintea infecta 64, 225. vela *ibid.* 244.
Liquefacio: liquefaciens omentum in flamma 90, 6.
Liqueo: liquentibus stagnis 31, 2.
Liquidus: liquida mente 63, 46. liquidas undas 64, 2. liquidis lymphis *ibid.* 162.

- Lās*: lites magnas 67, 47.
Litoralis: litoralibus diis 4, 22.
Litus Adriatici 4, 7. Larium 35, 4. litoris albicantis 63, 87. litore deserto 64, 133. fluentisono *ibid.* 52. Rhoeteo 65, 7. litora Gnosis 64, 172. spumosa *ibid.* 121. litoribus Canopaeis 66, 58. curvis 64, 74.
Lividus: lividissima vorago 17, 11.
Locus: loca algida nive amicta 63, 70. aliena *ibid.* 14, 68, 100. cuncta 63, 82. Hiberum 9, 7. litoris ultima 63, 87. opaca silvis redimita 63, 3.
Loco: locavit late contexta 64, 293. locatum sub veste malum 65, 21.
Locutio Fescennina procax 61, 127.
Longinquus: longinquo bello 64, 346.
Longus homo 67, 47. longa est mihi Quintia 86, 1. longum amorem 76, 13. longo die 80, 4. tempore 66, 35. 68, 85. longa aetate 76, 5. poena 40, 8. virginitate 68, 116. vita 64, 215. longis digitis 43, 3. noctibus 68, 83.
Longe a domo profectos 46, 10. ante omnes 68, 159. plurimos versus 22, 3. resonante unda 11, 3.
Loquela verbosa 55, 20.
Loquor: loquetur fama 78, 10. loquatur haec charta 68, 40. loquerer tecum 50, 13. loquentem sua flagitia 67, 41. tua facta 65, 9. loquente comina 4, 12. locutum se esse mirifice sperabat 84, 3.
Lorum: lora rubra 22, 7.
Lotium: lotii amplius bibisse 39, 21.
Lubet iocari 2, 6. et al, saepp.
Lucellum: lucelli ecquidnam patet 28, 6. lucello refero datum 28, 8.
Luceo: lucet qui iucundior ignit coelo? 62, 26.
Luctor: luctantes papillas 64, 65.
Luctus ademit munera 68, 31. luctu fraterna mors abstulit studium 68, 19. luctum vasescere ne patimini 64, 199, 247. luctibus assiduis 64, 71.
Lucus: lucum dedico consecroque 18, 1.
Ludicrum sibi nutriunt 61, 24.
Ludo: dum ludis 93, 1. ludebat numero 50, 5. lusi multa 86, 17. lusisti nucibus 61, 133. lusimus satis *ibid.* 232. multum 50, 2. ludite 61, 211. ludere 2, 2, 9. 17, 1, 17.
Ludus: ludi multa millia 61, 210.
Lugeo: lugebant comae mea facta 66, 52. luxti cubile orbis 66, 21. lugeat Veneres, Cupidinesque 2, 1. lugere extinctos parentes 64, 401. lugetur 39, 5.
Lumbus: lumbos duros 16, 11.
Lumen iucundum 68, 93. lumine coeli 66, 59. claro 64, 409. cupido *ibid.* 86. in coelesti 66, 7. notho 34, 16. optato 66, 79. lumina expectata 62, 2. omnia mundi 66, 1. Solis 64, 272. Virginis et Leonis 66, 66. lumina anxia 64, 243. flagrantia 64, 92. languida *ibid.* 220. moesta 68, 55. luminibus festis 66, 90.
Lupa: lupae comminctae spurca saliva 93, 10.
Lupunar 42, 13.
Lupus: lupi vorent membra 108, 6.

Luteus: luteum papaver 19, 12. 61, 195. soccum 61, 10. luteae violae 19, 12.

Lutum: in lutum praecipitem ire 17, 9. o lutum! 42, 13.

Lux brevis 5, 5. mea 68, 132, 160. luci committe, crede 55, 16. lucem candidiore nota 107, 6. luce alia 64, 16. laeta *ibid.* 326. orienti *ibid.* 377. purpurea *ibid.* 274. lucis optatae *ibid.* 31.

Lympha frigerans 61, 29. Malia 68, 54. lymphae vini pernicies 27, 5. lymphis liquidis 64, 162.

Lymphatus: lymphata mente 64, 255.

M.

Macer Gellius 89, 4, 6.

Macula: maculae pares resident 57, 3.

Maculo: maculans sanguine sola terrae 63, 7.

Madesio: madescent caede sepulcræ 64, 363.

Madeo: madere imbre tristi genae non cessant 68, 56.

Magis atque magis notescat 68, 48. *et al.*

Magistrae Posthumiae lex 27, 3.

Magnanimus: magnanimum Minos 64, 85. magnanimam te cognoram 66, 26. magnanimos Remi nepotes 58, 5.

Magnus amor 91, 6. numerus arenæ 7, 3. magna scriptorum copia 68, 33. dea Cybelle 63, 91. mater 35, 18. Mentula 115, 8. progenies Iovis 34, 6. magni Caesaris 11, 10. mundi 66, 1. magnam coenam 13, 3. magno cum pretio 77, 2. in

mari 25, 12. magni dii 14, 12. *passim*. magna bella 37, 13. omnia 115, 7. magnos furores 68, 129. magnas lites 67, 47. magnis curarum undis 64, 62. montibus *ibid.* 281. virtutibus *ibid.* 324, 358. — maior ignis 45, 15. — maximus ultor 115, 7. maxima coelicolam Iuno 68. 138. letitia 83, 2. maximi Iovis 34, 5. risus 17, 7. maximum montem 66, 43. maximas grates 44, 16. gratias 49, 4. — maxime profunda vorago 17, 11.

Male est 14, 10. 38, 1, 2. mi dicit Lesbia 92, 1. *et al.*

Maledico: maledicere me meae vitae credis? 104, 1.

Malignus: maligna mente 68, 37. maligno voto 67, 5. — maligne fuit 10, 18.

Malum atrumque nactus est 71, 4. malum (interiect.) 29, 22. malo externata 64, 165. mala multa dii deus 14, 6. 28, 14. plurima dicit 83, 1. malis me deseris 30, 5. moenia vexarentur 64, 80. tantis fluctuat mens 65, 4.

Malum aureolum 2, 12. missum 65, 19. mala suaveolentia 19, 13.

Malus aliquis 5, 12. hic hospes 64, 175. mala bestia 69, 7. fabula *ibid.* 5. lingua 7, 12. mens 15, 14. 40, 1. provincia 10, 19. pituita nasi 23, 17. mali fati 15, 17. et boni quicquid habes 6, 15. malum librum 44, 21. pedem 14, 22. malam tussim pectore expuli 44, 7. malum adulterium 67, 36. malo cum pretio 77, 2. furore 64, 406. malae tenebrae 3, 13. malus furis manus 20, 5. oras 33,

5. rapinas 19, 19. mala dona 66, 85. malis pueris 15, 10.
- Malus*: mala vago suspendam lutea 64, 225.
- Mandatum*: mandata cordi memori condita 64, 231. cuncta *ibid.* 209. talia *ibid.* 214.
- Mane* cum domo exis 80, 3. *et al.*
- Maneo*: manet fama Telemacho 61, 229. intacta virgo 62, 45, 56. iucunda *ibid.* 47. tibi vita 8, 15. manent gaudia parata 76, 5. manserunt duo 113, 3. maue 10, 27. maneas domi 32, 7. maneat perenne 1, 10. maneret 99, 9.
- Manipulus*: (s. *manipulus*) manipulis caricis tectam villulam 19, 2.
- Mano*: manat rubor ore 65, 24. manabunt rivi sanguine 64, 345. manans unda 65, 6. manautia fletu munera 101, 9.
- Mantica*: manticae quod in tergo est 22, 21.
- Manus*: manum sorsum habebis 20, 17. manu quate tectam 61, 14. iuga religat 63, 84. tristi 66, 80. larga 19, 9. sinistra 12, 1. manus carpebatur laborem 64, 311. admove 2, 2 post 14. ambas 35, 9. malas furis 20, 5. teneras 61, 218. tollens 53, 4. manibus niveis 63, 8. teras fricesque 23, 22.
- Mare* expuit conceptum 64, 155. ferum 63, 40. novum 66, 45. Oceanum 115, 6. placidum 64, 270. mari novissimo 4, 25. amplectitur orbem Oceanus 64, 30. in magno 25, 13. vasto 31, 3. maria sunt cetera 115, 2. alta 63, 1. vasta *ibid.* 48.
- Marinas*: marinas Nymphas viderunt oculi mortales 64, 16.
- Maritus* novus 61, 55. marita facta es, o Ianua 67, 6. marito ista non licent 61, 147. cupido 64, 375. ulmo 62, 54. maritum 78, 5. esse non sinit patrum 88, 3. marite 61, 191, 196. ungueutate *ibid.* 142. maritis 64, 329.
- Marmor*: marmora pelagi 63, 88.
- Mas*: marem male me putatis 16, 13.
- Mater* deposivit Latoniam 34, 7. anxia 64, 380. bona *ibid.* 23, 89, 1. impia 64, 404. moesta *ibid.* 380. orba 39, 5. matris adventu 65, 22. complexu 64, 88. complexum *ibid.* 118. *et al.* matri tertia pars data 62, 63. matrem norat puella 3, 7. *et al.* matre mugiente 20, 14. bona 61, 226. optima *ibid.* 229. matres 64, 350. *et al.* *sarpiss.*
- Maternus* avus 84, 6.
- Maturus*: maturo tempore 62, 57.
- Matutinus*: matutino flatu 64, 270.
- Medicus*: medicos convocate 41, 6.
- Meditor*: meditantur non frustra 62, 13. meditata requirunt innuptae *ibid.* 12.
- Medius*: medii viri tenta 80, 6. mediam tunicam 67, 22. medium Athon 66, 46. iter 68, 60. medio turbine leti 64, 143. media die 61, 118. mediis sedibus 64, 48. undis *ibid.* 167.
- Medulla*: medullam anteriorem edunt ignes 35, 15. medullas moestas exedit cura 66, 23. torreret flamma 100, 7. medullis extremis 64, 196.

- mollibus 45, 16. omnibus 55, 30. totis 64, 93. montis caesis 68, 111.
Medullula anseris mollior 25, 2.
Mercurule 38, 2. *et al.*
Meio: minxit quod quisque 39, 18. minxerit in gremium nati parens 67, 30. meientis mulae cunnus 97, 8.
Mellitus passer 3, 6. mellite Iuveni 99, 1. mellitos oculos basiem 48, 1.
Membrana directa plumbo 22, 7.
Membrum: membra labore defessa 50, 14. frigida tepescit 68, 29. semimortua iacebant 50, 15. sine viro relicta sensit 63, 6. membra e iuvenco raptabant 64, 257.
Memiri me sullixum esse in cruce 99, 4. meminit 83, 5. Fides 30, 11. meminerunt *ibid.*
Memor: memori corde condita mandata 64, 231.
Memorabilis: memorabile quod sit, habent 63, 13.
Mendax: mendaci ventre falsum puerperium 67, 48.
Mens excedit sensibus ereptis 66, 25. anxia 68, 8. impia 67, 25. mala 15, 14. 40, 1. praetrepidans 46, 7. mens animi 65, 4. onus reponit 31, 8. mentis cupidae libido 64, 147. crudelis consilium *ibid.* 136. incendia *ibid.* 226. menti ingratae credita 76; 9. mentem amore revinciens 61, 33. iustificam deorum avertire 64, 406. *passim*. mente cedat mora 63, 19. constanti 64, 209, 238. de cupida *ibid.* 399. dura 60, 3. immemori 64, 249. lacta *ibid.* 237. liquida 63, 37. lymphata 64, 255. ma-
 ligna 64, 37. obstinata 8, 11. tacita 62, 37. laetra 60, 3. tota 62, 14. *et al.* mentes alio, aures alio divisionibus 62, 15.
Mensa: mensae constructae dape 64, 305. mensas pingues linquere 62, 3. mensis collucet pocula 64, 45.
Menstruus: menstruo cursu metiens iter annum 34, 17.
Mentior: mentita es, quod promisti 110, 3.
Mentula sit apta clava dexterae 20, 21. crux 20, 18. diffinita 29, 14. magna minax 115, 8. mentulas solis vobis esse putatis? 37, 3.
Merceor: mereri bene velle de quoquam desine 73, 1.
Meretrix: meretricis avarae 110, 7.
Mergo: mergitur Oceano Bootes 66, 58.
Meridior: meridiatum ad te veniam 32, 3.
Merito si quem podagra secat 71, 2.
Merso: merser fluctibus fortunae 68, 13.
Mevus Thyonianus 27, 7. meros amores accipies 13, 9.
Messis: messem post nonam Smyrna edita 95, 1.
Metior: metiens cursu menstruo iter annum 34, 18.
Metuo a te 19, 9. metuunt nunc omnes 69, 7. nil ierare 64, 146. metuebant talia verba 84, 9. metuere nihil dicta 64, 148.
Mica salis nulla in tam magno corpore 86, 4.
Mico: micantia sidera 64, 206. micantium siderum numerum 61, 207.
Migro: migrate ad severos 27, 7.

CATUL. Carm.

G g g

- Miles* Protesilaus 68, 86.
Mille basia da 5, 7. *et al.* milia decem me puella poposcit 41, 2. ludi 61, 210. *et al.*
Millies eum puella revocat 35, 8.
Mimice et moleste ridentem videtis 42, 8.
Minae Cybello 63, 84. magna mentula 115, 8. minacis Adriatici litus 4, 6.
Minimum et facillimum est 38, 4.
Minister Faleri 27, 1. ministra deum 63, 68.
Minutus: minuta navis depressa in magno mari 25, 12.
Mirifice explicasset Calvus crimina 53, 2. a te nactus est utrumque malum 71, 4. locutum se esse sperabat 84, 3.
Miror: miratur se ipse 22, 17.
Mirus: non mirum 23, 7. *et al.* mira arte 64, 51. nocte 68, 145. pietate parentem narras 67, 29.
Misceo: misces gaudia curis 64, 95. miscet dea curis dulcem amaritiam 68, 18.
Misellus Septimius 45, 21. miselli Victoris ilia rupta 80, 7. misellae illi edunt medullam ignes 35, 14. miselle passer 3, 16. Ravide 40, 1.
Miser ego 63, 51. esse desinis 76, 12. anime 63, 61. Catulle 8, 1. frater 101, 6. misera mater 64, 119. miserrum est 68, 30. misero amori hanc proponis poenam 99, 15. fratri 68, 93. *et al. sacpp.*
Miserabilis: miserabile letum 68, 91.
Misere exagitans immitti corde furores 64, 94.
Miseror: misereris si vostrum est 76, 17.
Miseret te nil dulcis tui amculi 30, 2.
Miseriter allocuta est patriam 63, 49.
Mitescio: mitescere immite pectus 64, 138.
Mitis: mitem uvam educat vitis 62, 50.
Mitra: mitrae vicem curans 64, 68. mitram subtilem retinens vertice *ibid.* 63.
Mitto tibi carmina 65, 15. mittis epistolium 68, 2. misti libellum 14, 14. misit qui tibi tantum impiorum *ibid.* 7. miserunt muneri 12, 15. mittam te laetanti pectore 64, 221. mittet sperare nepotes *ibid.* 381. mitte brachiolum teres 61, 181. mittere carmina 116, 2. pronum de ponte 17, 23. mittens virum 66, 29. mittetur Smyrna ad undas Atacis 95, 5. missum malum 65, 19. misso hoc in Syriam 84, 7. missas voces audire 64, 166.
Modo huc modo illuc circumsilens passer 3, 9. *etc.*
Modus vobis mutandus est 42, 22. in modum dicite 61, 38. concinite *ibid.* 123. modo omni excruciare 99, 12.
Moecha putida 42, 11, 19, 20. turpis *ibid.* 3. moecha abducta 68, 103.
Moechor: moechatur mentula 94, 1.
Moechus: moechi duo 113, 2. semitarii 37, 16. moechis cum suis vivat valeatque 11, 17.
Moenia Novi Comi 35, 4. augusta 64, 80. divae *ibid.* 212. Larissaea *ibid.* 36. Troica *ibid.* 346.
Moeror: moeroribus in tantis 65, 15.

- Moestus*: moesta 64, 249, 66, 29. mater *ibid.* 380. moesto parenti *ibid.* 210. pectore profudit voces *ibid.* 202. moesta voce 63, 49. moestam extremis querelis 64, 130. moestas medullas exedit cura 66, 23. moestis ocellis 64, 60. moesta carmina 65, 12. lumina 68, 55. — moestius lacrimis Simonideis 38, 8.
- Molestus*: molesta vivis 10, 33. molestum est 55, 1. otium tibi est 51, 13. molesti ne nimium simus 68, 137. moleste incedere 42, 8.
- Mollesco*: mollescunt colla iuvenis 64, 38.
- Mollicellus*: mollicellas nates flagella conscribissent 25, 10.
- Molliculus*: molliculi versiculi 16, 4, 8.
- Mollis* apica 19, 11. molli complexu 64, 88. flumine 67, 33. fronde 64, 294. lana *ibid.* 312. pede 68, 70. quiete 63, 38, 44. 80, 4. somno 68, 5. veste 65, 21. mollia lanae vellera 64, 319. tegmina surae *ibid.* 129. mollibus medullis ardet ignis 45, 16. — mollior cuniculi capillo 25, 1.
- Moneo*: monendus es mihi 39, 9.
- Montis* eversus 66, 43. montis aërii vertice 68, 57. nivei cacumen 64, 241. medullis 68, 111. montem Pimpleum 105, 1. montium domina 34, 9. montes Idomenios 64, 178. praeruptos *ibid.* 126. montibus Idri *ibid.* 301. Libysinus 60, 1. magnis 64, 282.
- Monstro*: monstret qui adulterium patruī 78, 6.
- Monstrum* 64, 15. saevum *ibid.* 101. monstra symphalia 68, 113.
- Monumentum*: monumenta parva 95, 9. Caesaris magni 11, 10.
- Mora* tarda mente cedat 63, 19.
- Morbosus*: morborum pariter 57, 6.
- Morbus*: morbum taetrum 76, 25. neque elegantem neque urbanum 39, 7.
- Mordeo*: mordebis labella 8, 18. mordenti rostro 68, 27.
- Moribundus*: moribunda a sede Pisauri 81, 3.
- Morior*: mortuus est passer 3, 3. notescat 68, 48. mortua non tumultabor 64, 153. moriens frater 68, 21.
- Moror*: moraris 61, 79. 84, 94. emori 52, 1, 4. morari euntem rogat 35, 10.
- Mors* fraterna 68, 19. immatūra 96, 5. mortis linine 68, 4. morti dedita praeda 64, 363. mortem oppeteres *ibid.* 102. morte *ibid.* 188. extrema 76, 18. paterna 64, 248. tua 65, 12.
- Morsa* lanæ haerebant labellis 64, 317.
- Morsus* acres incitare solet passer 2, 4.
- Mortalis* quisquam 64, 168. mortali coetu *ibid.* 386. mortales oculi *ibid.* 17.
- Mos* ut est tuus 9, 8. more prisco 101, 7. stultorum 68, 137. moribus impuris 108, 2.
- Motus*: motu infirmo quatiētes corpora 64, 305.
- Moveo*: movei aestimatione 12, 12. movebat sese a grenio illius 3, 8. moveo eum 15, 11. movere lumbos 16, 11. moveas tremulum tempus anilitas 61, 161. movetur nihil 42, 21.

- Muccus* a te abest 23, 17.
Mugilis: mugiles eum percurrent 15, 19.
Mugio: mugienti fremitu 63, 82. mugiente matre 20, 14.
Mula derelinquit soleam ferream in voragine 17, 26. mular meientis cannus 97, 8.
Mulco: mulcent auræ florem 62, 41.
Mulier de via 25, 5. mea 70, 1. multivola 68, 128. notha 63, 27. nulla 75, 1.
Multa: multam iustam exposcam 64, 190.
Multiplex: multiplice dape constructae mensae 64, 305. multiplices curas *ibid.* 251.
Multo: multantes facta virum poenâ 64, 192.
Multo acrior res 83, 5. *et al.*
Multum lusinus 50, 2. *et al.*
Multus es et pathicus 112, 2. homo *ibid.* 1. multo usu 91, 7. multi laude 64, 112 multi agricolae 62, 55. invenci *ibid.* pueri *ibid.* 42. multae puellae *ibid.* multas fuit 97, 9. per gentes vectus 101, 1. querelas 64, 223. multa acquora 101, 1. basia 7, 9. gaudia 76, 5. mala 14, 6. 28, 14. millia basiorum 16, 12. ludi 61, 210. myrrhae 66, 78. sidera 7, 7. iocosa fiebant 8, 6. satis lusi 68, 17. multis pro officiis 68, 150. deorum 106, 9. guttis 93, 7. languoribus 55, 31. millibus 68, 45. querelis 66, 19. — *plus oculis* meis 14, 1. suis 3, 5. uno sacculo 1, 10. plura quid commemorem? 64, 116. millia 22, 4. pluribus divis 68, 115. — *plurimus*: plurimum 45, 5. plurimos versus facit 22, 3. plurima mula 83, 1. furta Iovis 68, 140.
Malus: male, nihil sentis 83, 3.
Mundities: munditiam ad mundioream adde, quod etc. 23, 18.
Mundus concussit sidera 64, 206. mundi magni lumina 66, 1.
Mundus: mundior et meliorculus 97, 4. mundioream munditiam 23, 18.
Municeps: municipem ire in lutum volo 17, 18.
Munus confectum carmine 68, 143. maximi risus 17, 7. novum ac repertum 14, 9. suum 61, 43. muneri miserunt 12, 15. munere assiduo 61, 234. furtivo 65, 19. isto 14, 2. novo 66, 38. postremo mortis 101, 3. vestis 69, 3. munera tibi non tribuo 68, 32. iucunda 66, 82. Musarum et Veneris 68, 10. parva 19, 9. quae tradita sunt ad inferias 101, 8. quam plurima 68, 154. muneribus largis 66, 92.
Munusculum: munuscula furtiva 68, 145. non ingrata 64, 103.
Murrha: murrhae multa millia 66, 78.
Murus: muros ad Iliacos isset miles 68, 86.
Musca 116, 4.
Muscosus: muscoso lapide 68, 58.
Muto: mutat (*pr. mutatur*) Sufenus 22, 11. mutavit te quis deus? 66, 31. mutari taleto furta velit 12, 8. mutata ianua 67, 7. mutatum saviolum ex ambrosio 99, 13. mutato nomine 62, 35. mutanda est ratio modusque 42, 22.
Mutus: mutum cinerem alloquerer 101, 4. muta omnia 64, 186. mutis sepulcris 96, 1.
Mutuus: mutua reddens 50, 6.

mutuis animis amant 45, 20.
Myrtus Asia cnitens floridis
 ramulis 61, 22. *myrtus* qua-
 les progignunt Eurotae flu-
 mina 64, 83.

N.

Nam mellitus erat passer 3, 6.
 namque solebas putare ali-
 quid esse nugae meas 1, 3.
et al. saepe.

Nanciscor: nactus est utrum-
 que malum 71, 4.

Narro: narras egregium pa-
 rentem 67, 29. uarrat Brixia
 de Posthumio *ibid.* 35. pro-
 vincia ten' esse bellam? 43,
 6. narrantem loca, facta,
 nationes 9, 7.

Nascor: nascitur flos secretus
 62, 39. vitis vidua *ibid.* 49.
 nascuntur querelae ab imo
 pectore 64, 198. nata sunt
 omnia bona 68, 158. nascetur
 vobis Achilles *ibid.* 339. na-
 scatur Magus 90, 1. - *natus*
 destitit lugere parentes 64,
 401. iners 67, 26. nati cubile
 67, 23. nato 64, 325. na-
 tum 10, 15. natam avellere
 complexu matris 62, 21. nati
 nimis optato tempore 64, 22.
 natis *ibid.* 299.

Nasus: nasi mala pituita 23,
 17. naso nec minimo puella
 43, 1. turpiculo 41, 3. na-
 sorum pestem interfice 69,
 9. nasum totum ut te dii
 faciant 13, 14.

Nates mollicellas flagella con-
 scribissent 25, 10. pilosas nun-
 potes venditare 33, 7.

Natio: nationes Hiberum 9, 7.
Nato: natantis trahis impetum
 praeterire 4, 3.

Naufragus: naufragum aequo-

ris undis electum sublevem
 68, 3.

Navis minuta 25, 13. *nava*
 levi nitens 64, 84. *navium*
 celerrimus 4, 2.

Navita perfidus 64, 174.

Nauta: nautis turbine iactatis
 68, 63.

Ne dubita dicere 67, 18. pugna
 62, 59. remorare 61, 200. *ne*
 sciamus 5, 11. *et al.*

Nebula: nebulas aërias dicta
 inrita ferre sinis 30, 10.

Nec a gremio illius se movebat
 passer 3, 8. *et al. saepe.*

Necesse est parere parentibus
 62, 61. amem 12, 16. haec
 praestare 19, 17. nihil est
 16, 6. sit ire 61, 83.

Nequicquam tacitum cubile 6,
 7. *et al.*

Nefandus: nefando scelere 64,
 398. nefanda omnia avertere
ibid. 406.

Nefarius: nefaria scripta 44,
 18.

Nefas Troia 68, 89.

Ne-funera funera 64, 83. *vid.*
 not. ad h. l.

Negligo: negligis haec 30, 5.
 negligit te Venuus 61, 199.
 negligens Priapus 19, 20.
 negligentem esse licet 10,
 34. negligentiorum lintea tol-
 lis 12, 3. neglecto numine
 divum 64, 134.

Nego illud totum 86, 3. *negas*
 te 55, 14. *negat* negare 4,
 6. *se* reddituram pugillaria
 42, 4. *negant* redire 3, 12.
neges quae vir petet 61, 152.
neget nuces pueris *ibid.* 128.

Nemo rura colit 64, 38. *et al.*
nemune homo bellus 81, 1.

Nemorivagus aper 63, 72.

Nemus Phrygium 63, 2. in *ne-*
mora ferar *ibid.* 58. *demens*
 fugit *ibid.* 83. ad Idae tetuli

pedem *ibid.* 52. opaca *ibid.*
32. Phrygia *ibid.* 20.

Nepos: nepotis seri caput 68,
120. nepotes caros sperare
64, 381. Reini 58, 5. nepo-
tum Romuli disertissime 49,
1.

Neptis: neptem snam ducere
64, 29.

Neque mirum 69, 7. et al.
saep.

Nequeo tribuere munera 68, 32.
nequeunt movere lumbos 16,
11. nequisse praeterire im-
petum trabis 4, 4.

Nervosius illud unde foret 67,
27.

Nescio quare id faciam 85, 2.
quem risi 53, 1. quid carum
2, 6. quid certe est 80, 5.
scorti 6, 4. nescis quod fa-
cinius facias 81, 6. nescit id
17, 22.

Neu lubeat abire 32, 6. et al.
saep.

Ni pro *Nisi*: ni sint 6, 2. et
al.

Niger: nigro turbine iactatis
nautis 68, 63. nigris ocellis
43, 2. nigerrimis uvis 17,
16.

Nilil audit 17, 21. et al. *saep.*

Nihilominus pulcher es 61, 197.

Nimirum idem omnes fallimur
22, 18. et al.

Nimis elegante lingua 43, 4.
et al. *saep.*

Nimius: nimio e labore 63,
36. odio *ibid.* 17. nimium
gestis otio 51, 14. simus mo-
lesti 68, 137. nil nimium
studes 93, 1.

Nisi impudicus 29, 2. et al.

Nitco: nitens ore floridulo 61,
193. nitenti desiderio meo
2, 5.

Nitor Solis flammeus 66, 3.

Nitor: nitor quali spe? 64,

177. nitens nave levi *ibid.*
84.

Niveus: nivei montis cacumen
64, 241. niveo columbo 68,
125. pede gerens soccum 61,
9. niveae bigae Rhesi 55,
26. vittae 64, 310. niveos
arcus flexerunt sedibus *ibid.*
304. virginis excipiet bustum
ibid. 365. niveis manibus cepit
tympanum 63, 8.

Nix: apud nivem et stabula
ferarum forem 63, 53. nive
amicta loca 63, 70. hiberna
candidiora labella 80, 2.

No: navit iuventus barbara per
medium Athon 66, 46. nasse
per nndas 64, 2. nantes
undae a luce refulgent *ibid.*
276.

Nobilis: nobilem Rhodum 4,
8. nobiles amicos pcto 28,
13.

Nocturnus: nocturnae rixae
vestigia 66, 13.

Nolo dicere nomine 67, 45.
nolebat puella 8, 7. noli ad-
mirari 69, 1. et al. nolite
pati 64, 199. nolim statuas
68, 37. nollem te renidere
39, 15.

Nomen vetus 61, 214. vostrum
tangat dies robigine 68, 151.
intulit nepos in tabulas *ibid.*
122. nomine deserto *ibid.* 50.
eo 29, 12. et 24. quocumque
placet 34, 22. dicere nolo
67, 46. dicentem *ibid.* 43.

Nondum spreta pietate 64, 387.

Nonus: nona pila a pileatis
fratribus 37, 2. nonam post
messem 95, 1. post hiemem
ibid. 1.

Noscito: noscitur facile ab
omnibus 61, 233.

Nosco: nosti isthaec 67, 37.
probe 22, 1. norat dominam
passer 3, 6. noscent te quonia

- saecla 78, 10. nosse te solum
Catullum dicebas 72, 1. no-
scens Iuno furta Iovis 68,
140.
- Noster* venuste 13, 6. nostri
miserescere vellet pectus?
94, 138. nostrum caput in-
sidiis laccessas 15, 16. *et al.*
- Nota*: notā candidiore lucem!
107, 6. de meliore quisque
68, 28.
- Notesco*: notescat mortuus 68,
48.
- Noto*: notat dicā lapide can-
didiore 68, 148. notata labra
sero emulso 80, 8.
- Nothus*: notha mulier 63, 27.
notho lumine dicta es Luua
34, 15.
- Notus* hostibus forti pectore
64, 340. nota fides animi
102, 2. notae sunt rapinae
33, 7. nota sepulcra 68, 97.
notorum tria suavia 79, 4.
- Novem* fututious continuas pa-
res 32, 8.
- Noverca* 23, 3. novercae in-
nuptae flore 64, 403.
- Novus* maritus 61, 54. novi
coniugis *ibid.* 32. dimittere
collum 68, 81. nova nupta
prodeas 61, 80. *et seq. sacpp.*
novum libellum quoi dono?
1, 1. mare 66, 45. munus
14, 8. sidus 66, 64. novo hy-
menaeo auctus 66, 11. munere
vota dissolvo *ibid.* 38. viro
invisente *ibid.* 20. novi libri
22, 6. umbilici *ibid.* 7. novis
nuptis 66, 15. novissimo in
casu 60, 4. a mare 4, 24.
- Nox* tacet 7, 7. perpetua dor-
mienda est 5, 6. noctis umbras
pepulit Sol 63, 41. nocte
nulla rogaberis 8, 15. latent
fures 62, 34. caeca 68, 44.
mira *ibid.* 145. geminā te-
guntur lumina 51, 12. vaga
61, 118. noctes non viduas
6, 6. noctibus in longis 68,
83.
- Nubes* pulsae ventorum flamine
64, 240.
- Nubo*: nubit virgo bona cum
alite 61, 20. nulli nubere
malle quum mihi dieit 70, 1.
- Nudo*: nudantes papillas 66, 81.
- Nudatus*: nudatae surae teg-
mina 64, 129. nudato cor-
pore *ibid.* 17.
- Nudus*: nudum sinum reducens
55, 11. nudo arvo nascitur
vitis 62, 49.
- Nugae*: nugas meas aliquid esse
putare solebas 1, 4.
- Nullus* mi erat 10, 21. amor 64,
336. nulla aetas 64, 323. *et*
al. saep. nulli nubere nullo
dixit mulier 70, 1. nullum
amans vere 11, 19. nullo
aratro contusus flos 62, 40.
nulli pueri *ibid.* 44. *et al.*
nullae puellae *ibid.* nullis sen-
sibus auctae 64, 165.
- Num* te lacteolae tenent puellae
55, 17. te laena procreavit
60, 1.
- Numen*: numine divū neglecto
64, 134. 76, 4. invicto rector
annuit 64, 204.
- Numero*: numerare multa mil-
lia ludi 61, 209.
- Numerus* magnus arenae 7, 3.
numerus siderum subducit
61, 208. numero modo hoc
modo illoc ludebat 50, 5.
- Nummus*: nummi si te delectant
103, 3.
- Nunc* passer it per iter tenebrico-
sum 3, 11. *et al. saep.* nunc
pro at 39, 17.
- Nunquam* vitis mitem educat
uvam 62, 50.
- Nuntio*: nuntiate dicta puellae
11, 25. nuntiantur si mihi
vera 35, 11.

Nuntium: nuntia nova ad an-
res deorum referens 63, 74.

Nuntius horribilis adfertur su-
bito 84, 10. nuntii beati 9,
5.

Nuper 64, 217.

Nupta cave ne neges quae vir
petet 61, 151. nova prodeas
ibid. 80. *seqq. saep.* puella
17, 14. o nuptae 66, 87. nu-
ptiarum laus 111, 2. estne
nuptis novis Venus? 66, 15.

Nuptialis: nuptialia carmina
concinnans voce 61, 12.

Nuto: nutantibus pennis aëra
impellens 66, 53.

Nutrio: nutriunt myrtus deae
roscido humore 61, 25. nutriv
locum villulamque palustrem
19, 4.

Nutrix illam orienti luce non
revisens 64, 377. nutricum
tenus exstantes e gurgite cano
ibid. 18.

Nux: neu nuces pueris neget
61, 128. *et seq. saep.* nucibus
satis diu lusisti *ibid.* 133.

O.

O Veneres Cupidinesque, lu-
gete 3, 1. *et al. saep.*

Obduro: obdurat. iam Catullus
8, 12. obdura destinatus *ibid.*
11, 19.

Obesus Etruscus 39, 11.

Obitus stellarum comperit 66,
2.

Obiurgo: obiurgare patrum
74, 1.

Oblecto: oblectant Musae dulei
carmine 68, 8.

Obliero: oblieret nulla actas
mandata 64, 232.

Obliviscor: si tu oblitus es 30,
11. oblita es bonum facinus
66, 27. obliviscentibus seclis

68, 43. oblita nostri Lesbiae
83, 3. oblita miscrae sub
veste 65, 21. oblito pectore
cuncta demisit 64, 208.

Obloquor: obloquitur et gannit
83, 4.

Obscoenus: obscoena Troia terra
aliena sepultum detinet 68,
99.

Obscuro: obscuretur nitor Solis
66, 3.

Obscurus: obscura ferrugine
carbasus 64, 227. obscura
orgia celebrabant *ibid.* 260.

Obsero: obscres palatum 55,
21. obseret liminis tabellam
32, 5.

Obsideo: obsidens Troica moe-
nia 64, 346.

Obisto: obstitit si bono cuidam
hircus alarum 71, 1.

Obstinatus: obstinata mente per-
fer, 8, 11.

Obtero: obterit tellus ereptum
ex oculis 65, 8.

Obtingo: obtingit si unquam cu-
pido optantique quidquam
107, 1.

Obvius: veniam Leoni 45, 7.
obvia cominus lateque frau-
geus robur 64, 109.

Occasus: in occasum vertor 66,
67.

Occido: occidit lux brevis 5,
5. occidere soles et redire
solent 5, 4. occidentis in
ultima insula fuisti 29, 13.

Occupatus: occupati in re sua
15, 8.

Ocellus: ocelle cave despuas
50, 19. peninsularum, insu-
larumque Sirmia 31, 2. ocelli
turgiduli 3, 18. ocellis moe-
stis 64, 60. nigris 43, 2.
ocellos tegeret somnus quiete
50, 10. ebrios pueri 45,
11.

Octavus: octava hora te su-

- scitat e molli quiete 80, 3.
Octo homines rectos parare 10, 20.
Oculus: oculi mortales videre *Nymphas* 64, 17. oculos suaviabor 9, 9. effossos voret corvus 108, 5. labantes 63, 37. mellitos 48, 1. si tibi vis debere Catullum 82, 1. oculis plus amabat 3, 5. *et al.* lacrimantibus visens maria vasta 63, 48. radiantibus Sol lustravit aethera *ibid.* 39. ambobus quae mihi carior est 104, 2. si quid carius est 82, 2, 4.
Odi et amo 85, 1. odissem te odio Vatiniano 14, 3. odisse hospitii officium 68, 12.
Odium: odio estne Venus novis nuptis? 66, 15. nimio Veneris evirastis corpus 63, 17. Vatiniano te odissem 14, 3.
Odor: odore illam affligit 71, 6. Assyrio fragrantem domum 68, 144. incundo permulsa domus 64, 285. odores suaves expirans *ibid.* 87.
Offero: obtulit se ales equus 66, 54. obtulerat luctum Minoidi 64, 249.
Officium hospitii odisse 68, 12. officio pio se perdidit 75, 6. officiis pro multis munus redditur 68, 150. quantis iuverit *ibid.* 42.
Offirmo: offirmas te animo 76, 11.
Oleum: olei decus eram 63, 64.
Olfacio: olfacies unguentum 13, 13. olfacerem os 97, 2. *Olim* 64, 76. *et al. saepe.*
Olive glauca 20, 9. oliveam Deliam 34, 5.
Olivum: olivo Syrio fragrans 6, 8.
- Olla* ipsa legit olera 94, 2.
Ollus: olera legit olla ipsa 94, 2.
Omen: omine cum bono 61, 66. divino Parcae cecinere carmina 64, 384.
Omentum pingue in flamma liquefaciens 90, 6.
Ominino si vos vis perdere 98, 5. quod cupis efficies *ibid.* 6.
Omnipotens Iuppiter 64, 171.
Omnis furor sit procul a domo 63, 92. omne aevum explicare 1, 6. *et al.* in omni culpa est gaudium 91, 10. *et al.* omnes unius aestimemus assis 5, 3. *et al. saepe.* omnia gaudia perierunt 67, 23. *et al.* omnium ilia rumpens 11, 19. *et al.* omnes annos amare paratus sum 45, 4. *et al.* omnia bella devoratis 3, 14. omnibus e meis amicis anti-stans 9, 1. *et al.*
Omnivorus: omnivoli Iovis furta uoscens Iuno 68, 140.
Onus mens reponit 31, 8. ingratum parentis tolle 63, 142. iugi vitae iuvenca 63, 33.
Onyx munera mihi libet 66, 82. vester *ibid.* 83.
Opacus: opaca barba hunc facit bonum 37, 19. opaca loca redimita silva 63, 3. per nemora dux *ibid.* 32.
Opera: opera tua ocelli meae puellae rubent 3, 17.
Operio: operit sopor oculos 63, 37. operire domum 67, 40.
Opis Emathiae tutamen 64, 325. opem tulistis 76, 18. ope bona sospites gentem 34, 24.
Oportet scribere in vento 70, 4. gignatur Magus 90, 3.

CATUL. Carm.

H h h

- Oppeto*: oppeteret mortem aut praemia laudis 64, 102.
Oppido pusillum caput 54, 1.
Oppleo: oppletur regia coetu 64, 33.
Oppono: opposita villula ad Austri flatus 26, 2.
Opprimo: oppressus casu acerbo 68, 1.
Opprobrium: opprobria Romuli Remique 28, 15.
Opto ipse valere 76, 25. optas notus esse 40, 6. optavit genitor funera gnati 64, 402. corpus proicere Theseus *ibid.* 82. optavere illum nullae puellae 62, 44. optanti si quidquam obligit 107, 1. optes pellem avertere 64, 5. optato lumine 66, 79. tempore nati heroës 64, 22. optatae lucas advenere *ibid.* 31. optatos amores animi coniungite *ibid.* 373. hymenaeos *ibid.* 141. optata maritis portatus Hesperus *ibid.* 329. optandum quid magis hac vita? 107, 8. optatius quid datur a Diis? 62, 30.
Opulentus: opulenta regia 64, 43.
Opus aequalat dens 64, 316. faciat araneæ 68, 50. foret volare 4, 5.
Ora Hellespontia te colit 18, 3. Thessala creat flores 64, 282. ora purpurea incinxerat vestem *ibid.* 309. oras in malas cur non itis? 33, 5. in oris maximum montem 66, 43. ceteris ostreosior Hellespontia 18, 4. patriis avectam liquisti 64, 132.
Orachum Iovis aestuosi 7, 5. veridicum accipe 64, 327.
Oratio: orationem plenam veneni legit 44, 11.
Orator excitat fletum 39, 3.
Orbis: orbem totum Oceanus amplectitur 64, 30.
Orbus: orba mater flet filium unicum 39, 5. orbem cubile 66, 21.
Orgia obscura celebrabant 64, 260. frustra cupiunt audire profani *ibid.* 261.
Oricilla imula mollior 25, 2.
Origo: origine ex ultima 4, 15.
Orior: orienti luce 64, 377. orto sole linquendum cubiculum 63, 67.
Oro: oramus, cave, despuas, ocelle 50, 19. demonstres ubi sint tenebrae 55, 1.
Ortus obitusque stellarum comperit 66, 2.
Os utrumne an culum olfactorem 97, 2. iucundum suavia-bor 9, 9. oris aurei Sol 63, 39. ore pudicitiam matris indicet 61, 225. catuli Gallicani 42, 9. clauso 55, 18. ferreo canis 42, 7. floridulo 61, 193. purpureo 45, 12. sicco 43, 3. tristi 65, 24. udo 64, 131. in ora vulgi pervenias 40, 5.
Oscito: oscitantes aves malier ostendit 25, 5.
Osculatio: osculationis seges 48, 6.
Osculum: oscula decerpere nostro mordenti 68, 127.
Ostendo: ostendit mulier aves oscitantes 25, 5. se sospitem visere portum 64, 211. ostendere se mortali coetu *ibid.* 386.
Ostento: ostentant omnia letum 64, 187.
Ostium: ostia claudite virgines 61, 231.
Ostreosus: ostreosior ceteris oris Hellespontia ora 18, 14.

Otiosus: otiosum me Varrus duxerat 10, 2. otiosi multum lusimus 50, 1.

Otium perdidit reges 51, 15. tibi molestum est *ibid.* 13. otio exultas *ibid.* 14. me recuravi 44, 15.

Ovile: ex ovilibus pinguis agnus 20, 12.

P.

Pacifico: pacificasset hostia coelestes herus 68, 76.

Paco: pacato in thalamo 68, 104.

Paedico: paedicabo vos * * post 14, 4. 16, 1, 14. paedicare cupis amores meos 21, 4.

Palatrum abero? 63, 60.

Palam capis, quod cupis 61, 203. habere 25, 8.

Palatum obseres 55, 21.

Palimpsestus: in palimpsesto relata scripta 22, 5.

Palleo: pallentes cucurbitae 19, 13.

Pallidulus: pallidulum pedem alluit unda 65, 6.

Pallidus: pallidior inauratâ statua 81, 4.

Pallium remitte meum 25, 6. pertundo 32, 11.

Palma non facilis 62, 11. palmis abiignis verrentes aequora 64, 7. infirmis variabunt pectora *ibid.* 352. proceris plangebant tympana *ibid.* 262.

Palmula: palmulas imbuisset in aequore 4, 17. palmulis volare *ibid.* 4.

Palor: palans sonitus 63, 74.

Palus: paludis putidae vorago 17, 10. palude emulsa 68, 110. in cavâ 17, 4. paludes possideat 115, 5.

Paluster: palustrem villulam utrivi 19, 1.

Pampineus: pampinea sub umbra educata uva 19, 14.

Pampinus: pampino virente 20, 8.

Pando: pandunt oraculum veridicum 64, 326. pandito claustra ianuae 61, 76. pandas cur latera exfututa? 6, 13. (nisi malis a *pandare* vid. not. ad h. l.)

Pango: quod pepigere viri pepigerunt ante parentes 62, 28.

Panis: panem devolutum ex igne prosequens 59, 4.

Papaver luteum 19, 12. 61, 195.

Papilla: papillas tradite 66, 81. luctantes 64, 65. papillis roseis 55, 12. teneris 61, 105.

Papyrus: papyre, dicas velim Caecilio 25, 2.

Par dies 61, 38. deo 51, 1. connubium 62, 57. est visere *ibid.* 9.

Parco: parcunt nihil promittere 64, 146.

Parens 61, 57. tremulus *ibid.* 51. parentis prisci praecepta 64, 153. tremuli tolle onus 68, 142. parenti aetate confecto *ibid.* 119. moesto 64, 210. parentem egregium narras 67, 29. parente cum tuo pulchre tibi est 23, 5. parentum est ex parte virginitas 62, 62. gaudia 66, 15. prisco more 101, 7. parentes extinctos 64, 401. et al.

Parco: parere parentibus necesse est 62, 61.

Pario: parit flores aura Favoni 64, 283.

Pariter tecum soror aspernata Pelea 64, 302. morbos 57, 6.

- Paro*: parat deus excitare rixam 40, 4. paravit is sibi 10, 30. pares nobis novem futiones 32, 7. paret coniungere sonnos 64, 332. paratus sum amare 45, 4. parata est palma 62, 11. — parata crux 20, 18. paratum foris erit 15, 12. habes salire 17, 2. parati tentare omnia 11, 14. parata manent gaudia 76, 5.
- Pars* virginitatis patri data 62, 63. horum 64, 257. *et al.* mei ego 63, 69. parte ex sua 17, 18. ex alia 64, 252. infimā inguinum 60, 2. *et al.*
- Parthenice* alba 61, 149.
- Parum* pudicum me putatis 16, 4. *et al.*
- Parvulus* Torquatus 61, 216.
- Parvus*: parvi putare 23, 25. parvā a virgine 66, 26. parva monumenta 95, 9. munera 19, 9.
- Pascor*: pastus Umber 39, 11.
- Pascuum* seu *Pascua*: in pascuis delicata capella 20, 10.
- Passer* deliciae puella meae 2, 1. 3, 4. miselle *ibid.* 16. passerem bellum abstulistis tenebrae *ibid.* 15. *et al.*
- Passim* furebant alacres 64, 255. *et al.*
- Patefacio*: patefecit clausum campum Manlius 68, 67.
- Pateo*: patet egressus 64, 185. expensum in tabulis 28, 6. patente portā 15, 18.
- Pater* dixum 64, 299. esuritionum 21, 1. tugurii 19, 6. patris in ulnā 17, 13. rapinae 33, 6. patri sit similis Torquatus 61, 221. ad patrem dulce rideat filiolus *ibid.* 219. *et al. saep.*
- Paternus*: paternā dextrā 68, 143. morte funesta domus 64, 247. paterna bona 29, 18.
- Pathicus* Naso 112, 2. pathico Mamurrae et Caesari pulchre convenit 57, 2.
- Patior*: patiuntur nec contingi lumine 64, 409. patere tua verbera 63, 81. pati quis potest 29, 1. si potestis 24, 5. nolite 64, 198.
- Patria* ubi te positam rear 63, 55. creatrix et genetrix mea *ibid.* 50. patriam adlocuta est *ibid.* 49. patria abero? *ibid.* 59.
- Patrimonium*: patrimonia uncta devorare 29, 23.
- Patrius*: patriis ab oris avectam me liquisti 64, 132.
- Patronus* optimus omnium 49, 7. patrona Virgo 1, 9.
- Patrius* bonus 89, 3. monstret patriui 78, 6. non verbum facit 74, 6. patriui uxorem perdespuit Gellius 74, 3. adulterium 78, 6. patrum non sinit esse maritum 88, 3. ex patruo matrem efficere fratres 111, 4. *et al.*
- Paucus*: pauca dicta nuntiate puellae 11, 15. paucis diebus 13, 2.
- Paulo* ante 66, 51. *et al.*
- Paulum* istos mihi commoda 10, 25. adlocutionis 38, 7.
- Pauper*: pauperis heri hortulum tuor 20, 4. tugurii pater 19, 6.
- Peccatum* meum non ulta es 44, 17.
- Pecco*: peccatum a me quidquam nemo dicere potest 67, 11.
- Pectus* immite 64, 138. velatum amictu *ibid.* 64. pectoris condita 66, 74. iras praeporlat frons 64, 194. pectore ex-

- puli tussinf 44, 7. recoluit facta 63, 45. cuncto 64, 92. ex omni expulit lacticias 76, 22. forti 64, 340. immemori *ibid.* 123. imo *ibid.* 125, 198. intimo 61, 177. lactanti 64, 221. moesto *ibid.* 202. oblito *ibid.* 208. toto *ibid.* 63, 66, 24. pectora putrida 64, 352.
- Pecus**: pecoris hostem stimulan Cybele 93, 77. pecori ignotus flos 62, 40. pecora vaga 63, 13.
- Pedium** leve et subtile 54, 3.
- Peicro**: peierat Vatinius per consulatum 52, 3.
- Pelagus**: pelagi aestus 64, 127. niarmora 63, 88. truculenta *ibid.* 16. undis cingentibus 64, 185.
- Pellis**: pellem auratam Colehis avertere 64, 5.
- Pello**: pellit vada remis 64, 58. pelle humum pedibus 61, 14. pellentes vellera Parcae 64, 328. pepulit Sol noctis umbras 63, 41. pulsae ventorum flamine nubes 64, 240. clementi flamine undae *ibid.* 273.
- Pelluceo**: pellucens rivus 68, 57.
- Pellucidulus**: pellucidus lapidis deliciis 69, 4.
- Pendeo**: pendebat ex te tota mente 64, 70. pendens o verticibus praeruptis Prometheus *ibid.* 298. sicula 67, 21.
- Penetralis**: penetrales focos deseruisse 68, 102.
- Penetro**: penetrabit in Indos 11, 2.
- Penis**: pene senis languido molior 25, 3. infesto pueris 15, 9.
- Penite** magis uritur flamma 61, 178.
- Penitus** tota mente laborent 62, 14. exedit cura medullas 66, 23. *et al.*
- Penna**: pennis mutantibus impellens aëra equus ales 66, 53.
- Pennipes** Perseus 55, 25.
- Per** freta impotentia heruntulias dicit 4, 18. *etc.*
- Peraeque** hic et hic attritus pulvinus 6, 9.
- Perambulo**: perambulabit omnium cubilia 23, 8.
- Percello**: perculit Amphitryoniades monstra Stynphalia 68, 114. percussae virginis aitus 64, 365.
- Perrurro**: percurrit Mela flumine Brixiam 67, 33. percurrent cum raphani 15, 19.
- Perdepro**: perlepsuit Gellius patui uxorem 74, 3.
- Perdite** amarem 104, 3. amo 45, 3.
- Perditus**: perditus tota mente ex te pendebat 64, 70, 177. perditum ducas quod perisse vides 8, 2. perditio amore 91, 2. perditus quid esse potest 42, 14.
- Perdo**: perdidit se ipsa mens 75, 6. urbes otium 51, 16. perdidistis omnia 29, 25. perdes cur me male 14, 5. perdere si nos vis 98, 5.
- Peredo**: peresus essem languoribus 55, 31.
- Peregrinus**: peregrino labore fessi 31, 8.
- Perennis**: perenne maneat plus uno seculo 1, 10.
- Pereo**: perit podagra 71, 6. perierunt gaudia nostra 68, 23, 95. omnia 76, 9. pereat omne genus Chalybeum 66, 48. periret Saturnalibus, optimo dicrum 14, 14. perire plurimum 45, 5. pe-

- risse quod vides perditum
ducas 8, 2.
- Perfero*: perfer obstinatâ mente
8, 11.
- Perfidia*: perfidiae nulla aetas
carmen 64, 323.
- Perfidus* navita 64, 174. perfide
30, 3. Theseu 64, 132.
- Perfundo*: perfundat mentem
amore 64, 331. perfudere
manus sanguine *ibid.* 400.
- Pergo*: perge, ne remorare 61,
200. linquere *ibid.* 27.
- Perhibeo*: perhibent etc. 64,
76, 124.
- Periculum* tibi non est 61, 87,
periculorum casus 23, 11.
- Perturium*: periuria nihil cu-
rant 64, 148.
- Periurus*: periuri Pelopis heres
tertius 64, 347.
- Permisco*: permixta caede te-
pefaciet flumina 64, 361.
malo furore omnia fauda *ibid.*
406.
- Permulceo*: permulcens vestigia
lymphis 64, 162. permulsa
domus floribus *ibid.* 285.
- Pernicies* viui lymphae 27, 6.
perniciem eripite mihi 76,
20.
- Perniciter* exsiluere ignes 62,
8.
- Pernix*: pernici puellae gratum
malum 2, 11.
- Pernumerare* hasia nequeant cu-
riosi 7, 11.
- Perpetior*: non perpetitur Ve-
nus cum requiescere somno
68, 6.
- Perpetuus*: perpetua nox est
dormienda 5, 6. perpetuum
amoreu fore proponis 109,
2. in perpetuum vale 101,
10.
- Persaepe* victor certamine cur-
sus 64, 341.
- Perscriptum*: perscripta millia
illi esse puta 22, 5.
- Persequor*: persequamur cam
42, 6. persequens probra
turpia vir 61, 103.
- Persolvo*: persolvit pocum Pro-
metheus 64, 298.
- Perspicio*: perspiceres dolorem
meum 50, 17. perspecta tua
amicitia exigit 100, 6.
- Pertundo* tunicam palliumque
32, 11.
- Pervenio*: pervenias in ora vulgi
40, 5.
- Pervigilo*: pervigilat abiectis
tunicis 88, 2. pervigilet mens
anxia 68, 8.
- Pervolvo*: pervolvent Smyrnam
incana secula 95, 6.
- Peruro*: perurens intestina mi-
sero 77, 3.
- Pes*: pedem malum inde tu-
listis 14, 22. pallidulum al-
luit unda 65, 6. inde reflexit
64, 112. tetuli 63, 52. gra-
bati in collo collocare 10,
22. in utrumque incidisset
Iuppiter 4, 21. pede bello 43,
2. citato 63, 2. candido lecti
61, 115. molli 68, 70. niveo
61, 10. properante 63, 30.
vago *ibid.* 86. 64, 278. pedes
aureos transfer limen 61,
167. *et al.* pedibus pelle
humum 61, 14. attractis 15,
18.
- Pestilens*: o pestilentem ventum!
26, 5.
- Pestilentia*: pestilentiae plenam
orationem legit 44, 12.
- Pestis* amicitiae 77, 6. pestem
crudelem nasorum interfice
63, 9. perniciemque eripite
mihi 76, 20. peste crudeli
64, 76.
- Petitor*: in petito rem Antium
legit orationem 44, 11.
- Peto* nulla praemia 66, 86.

- veniam 15, 2. petebat prospectum ex arce 64, 242. petet quae vir, ne neges 61, 152. petita montes Idomenios? 64, 178. petas dona 68, 14. petat si ipse Iuppiter 70, 2. pe.e nobiles amicos 28, 13. petentes loca aliena 63, 14. petiti copia facta est 68, 39. petendus quis deus magis amantibus? 61, 47.
- Pietas*: pro pietate reddite hoc 76, 26. mirā parentem narras 67, 29. spretil 64, 387.
- Piger* sopor operit languore oculos 63, 37.
- Pignus*: pro pietate quovis contendunt 44, 4.
- Pila* nona a pileatis fratribus 37, 2.
- Pileatus*: a pileatis fratribus pila nona 37, 2.
- Pilosus*: pilosis his dico 17, 10. pilosas nates venditare 33, 7.
- Pilus*: pili non faceret cohortem 10, 13. pili uni (antiq. pr. unius) facit 17, 17.
- Pineus*: pineam tædam manu quate 61, 15. pinea texta 64, 10.
- Pingo*: picta corolla 19, 10. 20, 6.
- Pinguis* agnus 20, 12. pingue omentum 90, 6. solum 68, 110. pingues mensas linquere 62, 3.
- Pinus*: pinum conigeram eruit turbo 64, 106. pinus Peliaco vertice prognatae *ibid.* 1.
- Pipilo*: pipilabat passer ad solam dominam 3, 10.
- Piscis*: pisces saltus Formianus in se habet 114, 3.
- Pistrinum*: pistrino et asino traditur 97, 10.
- Pituita* mala nasi 23, 17.
- Pius*: pii filii ad rogum lugetur 39, 4. pium cruorem desideret ara 68, 79. poetam decet esse castum 16, 5. pium fieri 73, 2. se esse cogitat 76, 2. pio officio mens se perdidit 75, 6. piis antiquis munera ferre 68, 154.
- Placeo*: placet quocumque nomine, sis saucta 34, 21. non placent facta impia Coelicolis 30, 4. placeam ita Coecilio 67, 9. placeat nil tam valde 68, 77. placere tibi velle non studeo 93, 1.
- Placidus*: placidum mare 64, 270.
- Placo*: placabis Venerem festis luminibus 66, 90.
- Plango*: plangebant tympana paluis 64, 262.
- Plangor*: plangore leni resonant cachinni undarum 64, 274.
- Planta*: plantam fulgentem in limine innixa 68, 71.
- Platanus*: platano nutanti 64, 291.
- Platea*: in plateā modo huc modo illuc praetereunt 15, 7.
- Plecto*: plexos coronis flores tulit 64, 284.
- Plenus* araneorum sacculus 13, 8. pleni ruris annales 36, 19. plenam veneni orationem legit 44, 12. plena omnia puellis cognatis 89, 3.
- Ploxiemum*: ploxiemi veteris gingivas habet os 97, 6.
- Plumbum*: plumbo directa membrana 22, 8.
- Plumipes*: plumipedes volatilesque 55, 27.
- Poculum*: pocula collucent mensis 64, 45.
- Podagra tarda* secat 71, 2. podagrā perit *ibid.* 6.
- Poëma* feci 50, 16. scribit 22,

16. poemata attigit *ibid.* 15.
Poenā: poenae veteris vestigia
 64, 296. poenam proponis
 99, 15. poenā longā 40, 8.
 vindice 64, 192. poenas ex-
 solvere *ibid.* 77. reposcat 50,
 20.

Poenitet quod egi 63, 73. poe-
 nitent te facti 30, 12.

Poeta omnium pessimus 49, 5,
 6. poetae pessimi scripta 36,
 6. poetae tenero dicas 35, 1.
 poetam pium decet esse castum
 16, 5. poetae pessimi 14, 23.
 poetis tot cur me perderes
ibid. 5.

Pol: at pol ecce! 20, 19.

Polio: politum pulvinar dente
 Iudo 64, 48.

Pollex: pollice in prono tor-
 quens fuscum 64, 314.

Polliceor: pollicita es non sine
 sanguine taurino 66, 34. est
 Berenice *ibid.* 10.

Polluo: polluto corpore amisit
 puella florem castum 62,
 46.

Pondus: pondere prono de-
 flectens corpus vitis 62, 51.
 pondera illa devolvit silice
 acutā 63, 5.

Pono: posuit me diva novum
 sidus in antiquis 66, 64. po-
 nitur mihi corolla 19, 10.
 20, 6. positam ubi te rear,
 patria? 63, 55.

Pons bonus 17, 5. ponte longo
 ludere *ibid.* 1. de tuo *ibid.*
 8. mittere primum volo *ibid.*
 23.

Ponticulus: ponticuli aduli-
 tantis crura 17, 3.

Pontus: ponto caeruleo creata
 36, 11.

Poples: poplite submisso proli-
 ciet victima corpus 64, 371.

Populus arida 20, 2.

Populus gaudeat Antimæcho 95,

10. populi arbitrio 108, 1.
 densi per medium iter transit
 68, 60. populo nocte sunt
 rapinae 33, 7. isti 67, 12.
 populum auscultare *ibid.* 39.
 populo in tanto 81, 1.

Porrigo: porrigens manus Tor-
 quatus 61, 218. porrecto sene
 67, 6.

Porro amare 45, 3. dicite 68,
 45.

Porta patente 15, 18.

Porto: portas domum perinuria
 64, 135. portat capella ubera
 lacte adulta in urbem 20,
 11. portans dona Chiron 64,
 280. optata maritis Hesper-
 us *ibid.* 329. rex vestigia
 rixae nocturnae 66, 13. por-
 tarentur funera Cretam 64,
 83.

Portus: portum visere 64, 211.

Posco: poposcit puella me de-
 cem millia 41, 2.

Possideo: possideat tot in uno
 saltu 115, 4.

Potsum non reticere 68, 41.
 potes venditare 33, 8. potest
 quis hoc videre? 29, 1. po-
 testis si pati 42, 5. possunt
 soles occidere et redire 5;
 4. poterat quantum 84, 4.
 potui conficere carmen 68,
 149. potuisti me ducere 64,
 160. potuit res flectere con-
 silium mentis *ibid.* 136. po-
 terit nutrix collum circum-
 dare filo *ibid.* 378. possio
 videre 22, 20. possit malus
 invidere 5, 12. possint per-
 numerare basia 7, 12. possem
 parare homines 10, 20. pos-
 ses tacere 6, 3. posset col-
 locare 10, 23. posse fieri ali-
 quem pium ne putcs 73, 2.
 potuisse me maledicere vitae
 credis? 104, 1. etc.

Post (adv.) nulla aetas arguet

- carmen perfidiae* 64, 323.
et al.
Post (prae-*pos.*) nonam hiemem
 edita Smyrna 95, 2. *et al.*
Posthac qui iuvenes erunt 24,
 3.
Postmodo te poeniteat facti 30,
 12.
Postquam tactus est flos aratro
 11, 23. *et al.*
Postremus: postrema hora com-
 precer fidem coelestium 64,
 191. postremo mortis mu-
 nere te donarem 101, 3.
Postulo: postulet se esse parem
 ferro 66, 42.
Potens domus 61, 156. Trivia
 34, 15. in amore 100, 8.
Potior: poteretur flore nover-
 cae 64, 403.
Potis mens expromere foetus
 Musarum 65, 3. *et al.* pote
 quisquam dicere 67, 11. est
 42, 16. *et al.*
Potius quoi faveam? 100, 5.
 potius quam 64, 82.
Prae me Iovem tenere velle
 negabas 72, 2. prae se de-
 clarant gaudia vultu 64, 34.
Praeceptus volutus rivus 68, 95.
 agitur malum 65, 23. prae-
 cipitem quae mens te agit in
 iambos meos 340, 2. eiciunt
 Musae 105, 2. ire in lutum
 17, 9. se eiecit e vertice
 64, 245.
Praeceptum: praecepta sacra
 64, 159.
Pracipue te colit, Priape, Hel-
 lespontus 18, 3. multivola
 mulier 68, 128.
Pracco: praconem qui videt
 esse cum bello puero 101,
 1.
Praeda alitibus dabor 64, 153.
 Pontica 29, 19. reddita morti
 64, 363.
Praedico: praedicet dens, te
 amplius loti bibisse 39, 21.
Praegestio: praegestit animus
 aliquid apisci 64, 145.
Praemium: praemia laudis op-
 peteret 64, 102. nulla peto
 ab indignis 66, 86. talia
 reddis 64, 157.
Praeopto: praeoptarit amorem
 Theseus 64, 120.
Praepono: praepondere eum no-
 bis audes 82, 5. praeposuit
 vos Priapus Fabullo 47, 3.
Praeporto: praeporat frons iras
 pectoris 64, 194.
Praerumpo: praeruptos montes
 conscendere 64, 126. prae-
 ruptis verticibus pendens Pro-
 metheus *ibid.* 298.
Praesens Rhamnusia virgo 64,
 297. praesente viro 83, 1.
 praesentes coeliclae 64, 385.
Praesertim quibus esset inru-
 mator Praetor 10, 12.
Praeses: praesides dare finibus
 61, 72.
Praesto fuit clementia 64, 137.
Praesto: praestare omnia Priapo
 necesse est 19, 18.
Praeter omnes 37, 17.
Practerea litus et insula nullo
 tecto sola 64, 184. *et al.*
Praeterco: praetereunt modo
 huc modo illuc 15, 8. prae-
 terire impetum trabis 4, 4.
 praetereunte aratro tactus
 flos 11, 23.
Praeterquam 81, 3.
Praetextatus: praetextate 61,
 182.
Praetor inrumator 10, 13. prae-
 torem meum secutus 28, 9.
 praetoribus nihil esse cur
 etc. 10, 10.
Praetrepido: praetrepidans
 mens 46, 7.
Praevalco: praevallet nil ista
 tacere 6, 12.

- Prævertō*: prævertet vestigia
cervæ 64, 342.
- Pransus*: iaceo 32, 10.
- Pratum*: prati iugera 115, 1.
ultimi flos 11, 22. prata in
se habet saltus 114, 3.
- Precor*: precari sestertia centum
desine 23, 26.
- Premo*: premunt me vestigia
divûm 66, 69.
- Prendo*: prendi femellas omnes
55, 7.
- Pretium* accipiunt 110, 2. pre-
tio cum magno et malo cre-
dite amice 77, 2.
- Prex. Preces*: prece Pollucis
implorata 68, 65. preces
cave despicias 50, 18. nostras
valuisse video 116, 6.
- Primævus*: primævi nati fu-
nera 64, 402.
- Primitus. Primitu* vere ponitur
mihi corolla 19, 11.
- Primores* Argivorum viros ad
se ciebat Troia 68, 87.
- Primum* tuum se cernit deser-
tam Ariadne 64, 56. *et al.*
- Primus*: prima Argo imbuat
Auphitriten cursu 64, 11.
primum digitum adpetenti
passeri dare? 2, 3. primo ab
illo omnia bona nata 68,
158. a carmine digressus 64,
116. tempore *ibid.* 171. prima
bona paterna lacinata sunt
29, 18.
- Princeps* Chiron advenit 64,
279.
- Principium*: principio 66, 49,
68, 157.
- Prior* illam non attigerat 67,
20. priora benefacta 76, 1.
- Priscus*: prisci parentis præ-
cepta 64, 159. prisco more
101, 7. priscis hominum
figuris variata vestis 64, 50.
- Pristinus*: pristina vota 66, 38.
- Prius* hæc fuere 4, 25. *et al.*
- Pro dulci vita reddis præmia*
64, 157. pietate mea 76,
26. puella solvite votum 36,
2. *et al.*
- Probus*: proba et pudica 42,
24. — probe nōsti 22, 1.
- Probrum*: probro turpi 91, 4.
probra turpia 61, 103.
- Procerax* locutio Fescennina 61,
126.
- Procedo*: procedunt undae 64,
274.
- Procella* turbida rapacior 25,
4. procellae ventosae 64,
59.
- Procerus*: proceras laurus tu-
lit 64, 290. proceris palmis
plangebant tympana *ibid.*
262.
- Proclivus*: proclivas undas in-
citat Zephyrus 64, 271.
- Procreo*: procreavit num te
leæua? 60, 3.
- Procul* prospicit 64, 61. re-
fulgent *ibid.* 276. *et al.*
- Procurro*: procurrit malum e
gremio virginis 65, 20. pro-
currere in undas 64, 128.
currus conspexit *ibid.* 390.
- Prodeō*: prodeat ultra 88, 7.
prodeas, nova nupta 61, 80.
etc.
- Prodo*: prodere me non dubi-
tas 30, 3. prodita 64, 190.
- Produco*: producere foedus totā
vitā 109, 5.
- Proelium*: proelia torva 66, 20.
- Profanus*: profani frustra cu-
piunt audire orgia 64, 261.
- Profero*: proferre querelas ex-
tremis medullis 64, 196.
- Proficio*: proficimus nil 42,
21. proficere si quid potestis
ibid. 23.
- Proficiscor*: profecti ab auspi-
cio bono 45, 19. profectos
a domo viæ variæ reportant
46, 10.

- Presor*: profantes Pareae 64, 383.
- Profundo*: profundit sanguinem 20, 15. profudit voces pectore 64, 202.
- Profundus*: profunda vorago 17, 11.
- Progenies* clara Phthiae 66, 44. magna Iovis 34, 6.
- Progigno*: progignunt myrtos Eurotae flumina 64, 89.
- Prognatus*: prognatae pinas 64, 1.
- Proh!* 86, 33.
- Proicio*: prolicies fructus amoris 55, 19. proiciet corpus 64, 371. proicere corpus *ibid.* 82.
- Proin* viator vereberis hunc deum 20, 16.
- Promitto*: promisti mihi 110, 3. promittere nihil parcunt 64, 146. possit 109, 3. promisse 110, 5. promittens munuscula divis 64, 104.
- Promissum*: promissa irrita 64, 59. dedisti *ibid.* 139.
- Pronus*: prona cadit pinus 64, 109. pronum mittere 17, 23. proua de valle volutus rivus 68, 59. prono decursa agitur malum 66, 23. pollice 64, 314. pondere 62, 51. vomere 64, 40.
- Prope* vicinus 19, 20. et al.
- Propero*: properare novum nare 66, 45. properans pubes Graeca 68, 101. properaute pede 63, 30.
- Properus*: propere pede sequuntur 63, 34.
- Propinquus*: propinqui 41, 5.
- Propono*: proponis amorem perpetuum fore 109, 1. pocnam 99, 15.
- Proprie* gratum hoc est animo 107, 2.
- Propter* fluminis undas 64, 282.
- Proscindo*: proscidit aequor carius 64, 12.
- Prosequor*: prosequens panem 59, 4.
- Prosilio*: prosilit rivus e lapide 68, 58. virgo 65, 22.
- Prospecto*: prospectans Ariadue litore 64, 52.
- Prospectus*: prospectum petebat ex arce 64, 242.
- Prosper* s. *Prosperus*: prospera actas 64, 238.
- Prospicio*: prospicit procul 64, 61.
- Prosterno*: prostravit saevum Theseus 64, 110. prosternet corpora ferro *ibid.* 356. prosternens messor aristas *ibid.* 254.
- Prostituo*: prostituit se toto corpore meretrix 110, 8.
- Prosum*: profuisset aere Bythinia 10, 8.
- Protendo*: protenderet aciem oculorum 64, 127. proteudens brachia 66, 10.
- Provincia* mala 10, 19. narrat te esse bellam 43, 6.
- Proximus* Hydrochoi fulgeret Orion 66, 94.
- Prurio*: prurit cum matre et sorore 88, 2. pruriat 16, 9.
- Pubes* Graeca 68, 101. Thessala 64, 268. pubis Argivae robora *ibid.* 4.
- Pudenter* excipio 15, 13.
- Pudeo*: pudet interi 6, 5. pudentem veniam peto 15, 2.
- Pudice* conserves puerum 15, 5.
- Pudicitia*: pudicitiam indicet ore 61, 224.
- Pudicus*: pudica et proba 42, 24. 76, 24. pudico dum licet 21, 12. pudicae est non promisse 110, 5. pudicum parum me putatis 16, 4. pudici parum versiculi *ibid.* 8.
- Pudor* ingenuus 61, 81.

Puella bella 69, 8. 78, 4. candida 35, 8. delicatior haedo 17, 15. doctior Sapphicâ Musa 35, 16. pessima 36, 9. viridissimo flore 17, 14. *et al.* puellae discordis secubitu 64, 380. meae ocelli 3, 17. passer 2, 1. 3, 3, 4. puellae purae impura coniunxit suavia 78, 7. pernici gratum malum 2, 11. *et al.* puellam castam donare iuveni 62, 23. mente incensam iactastis 64, 97. puella candida 13, 4. puellae lacteolae 55, 17. multae 62, 42. nullae *ibid.* 44. pessimae 55, 10. puellarum quidquid est 37, 4. puellis cara virgo 62, 47. cognatis 83, 3.

Puellula: puellulae mitte brachiolum 61, 82. puellulam collocare *ibid.* 188. floridam dedis inveni *ibid.* 57. puellarum socii rivaes 57, 9.

Puer disertus leporum 12, 9. minister Falerui 27, 1. sancte 64, 95. *et al.* pueri bimuli instar 7, 12. dulcis 45, 11. puerum conserves pudice 15, 5. puero bello 78, 4. 106. 1. pueri integri 34, 2, 3. multi 62, 42. nulli *ibid.* 44. *et al.* pueris non dico 16, 10. non neget nuces 61, 128. bonis malisque 15, 10. *et al.*

Puerpera: puerperis dolentibus dicta Lucina Iuno 34, 14.

Puerperium falsum 62, 48.

Pugillare et Pugillar: pugillaria vestra 42, 5.

Pugno: ne pugna, virgo, cum coniuge 62, 59. pugnare non aequum est *ibid.* 60. duobus *ibid.* 64. pugnata bella 37, 13.

Pulcher es 61, 198. est Lesbius 79, 1. hic *ibid.* 3. - pul-

chrior femina 61, 88. pulcherrima Laodamia 68, 105. Neptunine 64, 28. tota est Lesbia 86, 5.

Pulchre concoquitis 23, 8. convenit 57, 1, 10. tibi est 23, 5.

Pulvinar geniale 64, 47. complexa vestis velabat amictu *ibid.* 267.

Pulvinus attritus 6, 9.

Pulvis levis bibat dona 66, 85. pulvis pr. pulveris numerum subducat 61, 206. (vid. Var. Lect.) pulvere infuso foedare cautiem 64, 224.

Pumex: pumice arida expolitum libellum 1, 2. omnia aequata 22, 8.

Puppis: puppi cita decurrere vada salsa 64, 6. puppes Ccropiae *ibid.* 172.

Pupula ipsa cupit 63, 56.

Pupulus: pupulum trasantem puellae depyendi 56, 5.

Purgo me tibi 93, 5. purgatur vinea rastris 64, 39.

Puriter egi vitam 76, 19. lavit dentes 39, 14.

Purpura tincta fuco Conchyli 64, 49.

Purpureus: purpureâ luce 64, 276. orâ vestem incinerat *ibid.* 309. veste consternens cubile *ibid.* 163. purpureo ore 45, 12.

Purus: pura vestis 68, 15. purae puellae coniunxit suavia impura 78, 7. purior saliliculus 23, 19.

Pusillus: pusillum caput 54, 1. pusilli moechi 37, 16.

Putidus: putida moecha 42, 11, 12. etc. putidae paludis vorago 17, 10. putide Vetti 98, 1.

Puto 15, 13. 22, 4. putas hoc falsum esse 12, 4. putat io-

cum me esse 42, 3. putatis me male marem 16, 13. parum pudicum *ibid.* 3. putavi quidquam referre 97, 1. ne putes dicta ex animo effluxisse 65, 18. me odisse hospitis officium 68, 12. putemus quid hoc esse? 22, 12. 97, 11. putarem te constantem 91, 3. puta me factum Harpocratem 102, 4. putare solebas 1, 4. 37, 5. 73, 2. parvi 23, 25. putandum non satis hoc est 42, 15.
Putridus: putrida pectora 64, 352.

Q.

Qua Nilus colorat aequora 11, 17. *et al.*
Quacumque aliquid reperitur 67, 13. *et al.*
Quadraginta arvi iugera 115, 2.
Quadrivium: in quadrivitis gl'ibit Lesbia Remi nepotis 58, 4.
Quaerito: quaeritando te peresus essem 55, 32.
Quaero non illud 76, 23. quaeris quot basia sint satis? 7, 1. quaerit nemo 67, 17. quaeritis quae sit? 42, 7. quaerunt vncationes 47, 7. quaerivimus te in campo minore 55, 3. quaerens te, Ariadne, Iacchus 64, 254. quaerere ferri venas 66, 49. quaerendum undae etc. 67, 27.
Quaeso, cummoda mihi istos 10, 25. desine 103, 3.
Qualis concordia 64, 337. fama 61, 227. sit 41, 8. rivus prosilit 68, 57. Venus 61, 17. qualem rictum molae cunus habet 97, 7. lectam 64, 248. quale ferunt Graii solutu sicari 68, 109. quali flatu 64, 270. mente *ibid.*

200. spe nitar *ibid.* 177. quales myrtus proignit Eurntas *ibid.* 89. qualia carmina 65, 13. qualibus fluctibus 64, 97.
Qualiscumque: quaecumque hoc libelli est 1, 9.
Quam magnus numerus arenae 7, 3. *et al.*
Quamprimum 64, 237.
Quamquam me premunt vestigia Divam 66, 69.
Quamvis puella euntem millies revocet 35, 8. sordida res (pr. valde, admodum) 12, 5. *et al.*
Quando: si quando dicere vellet 84, 1.
Quandoquidem patris rapinae sunt natae populo 33, 6. *et al.*
Quanto optimus omnium patrum 49, 7.
Quantum - tantum 37, 12. *et al.*
Quantumvis invenies, quare sit macer 89, 6.
Quantus: quantum est hominum beatiorum 9, 10. venustiorum 3, 2. poterat 84, 4. sceleris suscipiat 88, 4. video 28. 11. quanta gaudia veniunt hero 61, 117. quantos timores tulit corde 64, 99. quantis officiis iuverit 68, 42.
Quare habe tibi, quicquid hoc libelli est 1, 8. *et al.*
Quasi omnia tuta forent 30, 8. *et al.*
Quasso: quassavit me tussis 44, 14.
Quatio: quatinnat faces comas 61, 78, 99. quatiebant thyrsus 64, 257. quate iubam 63, 83. taedam 61, 15. quatiens terga tauri 63, 10. quaticatem brachia quercum

- eruit turbo 64, 105. quantientes corpora Parcae *ibid.* 306.
- Quco*: quit nulla domus liberos dare sine te 61, 66. queunt nec audire nec reddere voces 64, 186. queam nec bene velle tibi 75, 7. queat terra praesides dare finibus 61, 72, 73.
- Quercus* arida 19, 3. complectens corpus 64, 308, quercum quantientem brachia eruit turbo *ibid.* 106.
- Querela*: querelas audite 64, 195. multas expromam *ibid.* 223. querelis extremis *ibid.* 130. multis 66, 19.
- Queror*: querendum est etiam atque etiam 63, 61.
- Questus*: questu ficto carpere 62, 36. questibus invidit Fors aures 64, 170.
- Qui* sis, fama loquatur 78, 10. etc.
- Quicumque*: quocumque nomine placet 34, 21.
- Quidam*: quendam praeterea addebat 67, 45. et al.
- Quidem*: et quidem omnes pusilli 37, 15.
- Quies*: quiete in molli abit furor animi 63, 38. 80, 3. recondita senet phaselus 4, 26. ocellos tegeret somnus 50, 10.
- Quilibet*, qui puriter lavit dentes 39, 14. etc.
- Quin* animum offirmas 76, 11. et al.
- Quindecim* millia 26, 4.
- Quingenta* millia 95, 3.
- Quis* tantus deus? 66, 31. et al. quid ad me? 10, 31. et al.
- Quisquam* caput unctius referret 10, 11. et al.
- Quisque*: quod quisque minxit 37, 18. et al.
- Quisquis* de meliore nota 68, 28.
- Quivis* sentiat et videat 67, 16.
- Quo* me referam 64, 177. et al.
- Quomodo* se haberet 10, 7.
- Quondam* tibi fulsere soles candidi 8, 3. et al.
- Quoniam* capis quod cupis 61, 203. et al.
- Quoque*: tu quoque noli 8, 9.
- Quot* estis 42, 1. et al.
- Quotannis* magis beata esset 19, 4.
- Quoties* futuit, toties etc. 71, 5.

R.

- Rabidus* furor 63, 38. rabidos alios age *ibid.* 93.
- Rabies*: rabie fera carens animus 63, 57. furenti *ibid.* 4. rapida *ibid.* 44.
- Radicatus* exturbata pinus 64, 108. fagos tulit *ibid.* 289.
- Radio*: radiantibus oculis Sol lustravit aethera 63, 39.
- Radix*: radice contingit vitis flagellum 62, 52.
- Ranulus*: ramulis floridis cinctus myrtus 61, 22.
- Ramus*: ramorum sub umbris concinit Daulias 65, 13.
- Rapax*: rapacior procella turbida 25, 4.
- Rapidus*: rapidi solis nitor 66, 3. Tritonis hera 64, 396. rapidum animum incitat 63, 85. salum tulistis *ibid.* 16. rapido Hellesponto 64, 357. rapida aqua scribere 70, 4. rabie 63, 44. rapidae Galliae *ibid.* 34.
- Rapina*: rapinae patris notae sunt populo 33, 6. rapinas malas abstinete 19, 19.
- Rapio*: rapis ad virum virginem 61, 3. rapere coenam de rogo 59, 3.

- Rapto*: raptabant membra e iuvenco 64, 258.
- Raptus*: raptu Helenae 68, 87.
- Rarus*: rarae vestis munere labactes illam 69, 3. rara furta feremus herae 68, 136.
- Rasilis*: rasilem subi forem 61, 168.
- Ratio*: mutanda est 42, 22. fugae nulla 64, 186. me fugit 10, 29.
- Ratis vecta* ad litora 64, 121.
- rate celcri vectus* Atys 63, 1.
- Raucisonus*: raucisonos bombos efflabant cornua 64, 264.
- Reboo*: reboant tympana 63, 21.
- Recedo*: recessit regia opulenta 64, 43.
- Receus*: recente sanguine terram maculans 63, 7.
- Recipio*: recepit Theseus luctum 64, 249. recepso (antiq. pr. *recepsero*) nefaria Sexti scripta 44, 19.
- Recolo*: recoluit pectore facta Atys 63, 45.
- Reconditus*: recondita quieto senet phaselus 4, 25. reconditorum saltuum domina 34, 11.
- Recoquo*: recocto seni omnia displicere vellem 44, 5.
- Recordor*: recordanti homini priora benefacta 76, 1.
- Recrepo*: recrepant cymbala 63, 29.
- Rector* caelestium annuit 64, 204.
- Rectus*: recte est mihi Quintia 86, 2. recto stipite proceras laurus tulit 64, 290. rectos homines parare 10, 20.
- Recumbo*: recumbat pons in palude 17, 4.
- Recuro*: recravi me 44, 15.
- Reddo*: reddis praemia 64, 157. reddidit Gellius patrum Harpocratem 74, 4. redde, moecha, codicillos 42, 11. *et al.*
- reddite* mi hoc, dii 76, 26.
- reddere* voces 64, 166.
- redens* mutua 50, 6.
- redditur* munus 68, 150.
- reddita* coetu caelesti 66, 37.
- praeda* morti 64, 363.
- redditum* votum 36, 16.
- reddite* mi gnate 64, 217.
- Redeo*: redire quemquam negant 3, 12. soles possunt 5, 4.
- Redimio*: redimita capillo frons 64, 193. eorollis domus 63, 66.
- redimita* silvis loca *ibid.* 3.
- Reditus*: reditum ferat in nemora 63, 79. tetulit ad valda *ibid.* 47. tetulisset 66, 35.
- Reduco*: reducis te istinc 76, 11. reducens sinum nudum 55, 11.
- Redux*: reducem te sistet actas 64, 238.
- Refero* datum lucello 28, 8.
- refers* te nobis 107, 5.
- refert* ver tepores 46, 1.
- referam* quo me? 64, 177.
- referret* quisquam caput unctius 10, 11.
- referre* quicquam non putavi 97, 1.
- referens* nova nuntia 63, 75. — relata in palimpsesto scripta 22, 6.
- Reficio*: reflectus ago tibi gratias 44, 16.
- Reflagito*: reflagitemus eam 42, 6.
- reflagitate* eam *ibid.* 10.
- Reflecto*: reflexit pedem 64, 112.
- reflectens* caput Acme 45, 10.
- Refringo*: refringit virgulta pede 63, 86.
- Refulgro*: refulgent procul undae 64, 276.
- Regalis*: regali gazâ gaudet domus 64, 46.
- Regia* oppletur coetu 64, 33.
- opulenta* *ibid.* 44.
- Regina* 66, 34, 89. mea me docuit *ibid.* 19.

- Regius*: regia coma 66, 93. virgo 64, 87. regiae chartae 22, 6. regia tecta vestibuli 64, 277.
- Reglutino*: reglutina ab unguibus 25, 9.
- Rego*: regis quae Golgos 64, 96. regens vestigia filo 64, 113.
- Reiicio*: reiecta veste tradite papillas 66, 81.
- Relego*: relegans Triviam sub saxa 66, 5.
- Religio* impia Persarum 90, 4.
- Religo*: religat iuga Cybele 63, 84. religasset funem navita 64, 174.
- Relinquo*: reliqui patrem 64, 180. reliquit me solam Theaeus *ibid.* 200. relinquens moenia Novi Comi 35, 3. patriam 63, 51. 64, 300.
- Remigium*: remigio torta unda 64, 13.
- Remitto*: remittit agnus gravem aëre dextram 20, 13. remitte pallium mihi 25, 6, 9. linteam 12, 11.
- Remoror*: remoratus es non diu 61, 201. ne remorare *ibid.* 200.
- Removeo*: remota sit herba a sacello 19, 8. remota a mea domo 63, 58.
- Remugio*: remugit tympanum 63, 28.
- Remuneror*: remunerabor te supplicii 14, 20.
- Remus*: remos lentos gurgite incurvans 64, 183. remis pellit vada *ibid.* 58.
- Renideo*: renidet Egnatius 33, 2, 4, 6, 7. renidere te nolle *ibid.* 50.
- Renovo*: renovamus veteres amores 96, 3.
- Rear*: rear ubi te, patria, positam? 63, 55.
- Repente* ut mihi visum est 104, 3. et al.
- Reperio*: repererit si suavia 79, 4. reperitur quacumque aliquid 67, 13. reperta est fides 75, 4. repertum manus 14, 8.
- Repono*: reponit mens onus 31, 8.
- Reporto*: reportant diversae perfectos variae viae 46, 10.
- Reposco*: reposcat Nemesis poenas 50, 20.
- Requiesco*: requiescant omnibus aures 84, 7. requiescet hospes in aedibus nostris 64, 176. requiescere molli somno 68, 5.
- Requiro*: requiris, quare id faciam 85, 1. requirunt tacitâ mente 62, 37. requireret nec te 8, 13. require ventorum cursum 55, 28. requirant secum meditata 62, 12. requirens, uti possem uniter carmina 116, 1.
- Res* nulla ineptior inepto risu 36, 16. multo acrior 83, 5. ridicula et iocosa 56, 4. nullo potuit flectere consilium 64, 136. re in sua occupati 15, 8. aliqua 22, 19. hac *ibid.* 13. in qua 68, 41. rerum quid geritis? 28, 4. res egregias saltus habet 114, 2. rebus his laetor 66, 25.
- Resideo*: resident maculae 57, 5. residebant vertice vittae 64, 310.
- Resolvo*: resolvens inga Cybele 63, 76.
- Resono*: resonant undae 64, 274. resonante undâ 11, 3.
- Respecto*: respectet amorem meum 11, 21.
- Respergo*: respergas dextram sanguine 64, 230. respersum

- caede fraterna iuvenem *ibid.* 181.
- Respondeo*: respondi id quod erat 10, 9. respondere decebit 62, 18.
- Restituo*: restituis te mihi 107, 4. restituiam naufragum a mortis limine 68, 4. restitutus si essem 36, 4.
- Restitutor* Tethyi canae 66, 7.
- Restringo*: restrictus membra silici 64, 297.
- Reticeo*: reticere non possum 68, 41.
- Retineo*: retinebat laeva colum 64, 312. retinens arces Diva 64, 8. vertice mitram Ariadne *ibid.* 63. retinentem natam avellere matris complexu 62, 22.
- Retono*: retonent loca fremitu 63, 82.
- Retraho*: retrahis te 30, 9.
- Revello*: revulsa brachio mentula 20, 20.
- Revertor*: revertens saepe Hesperus 62, 34.
- Revincio*: revinciens mentem amore 61, 33.
- Reviso*: revisens in templo pater Divum 64, 388.
- Revoco*: revocet euntem puella 35, 9.
- Reus*: rei ad subsellium ventum est 39, 2.
- Rex* novo auctus hymenaeo 66, 11. regis iniusti tecta 64, 75. reges perdidit otium 51, 15.
- Rhaphanus*: raphani et murgiles percurrent eum 15, 19.
- Rictus*: rictum habet talem, qualem etc. 97, 7.
- Rideo*: risi nescio quem 53, 1. risit domus odore 64, 285. ride Cato 56, 3. ridete quidquid est cachinnorum 31, 14. rideat Torquatus ad patrem 61, 219. ridentem ore catuli Gallicani 42, 9.
- Ridiculus*: ridicula res 56, 4. o ridiculam rem *ibid.* 1.
- Rigidus*: rigida mea hunc cecidi 56, 7.
- Risus* maximi munus 17, 7. risu inepto nulla res ineptior 39, 16.
- Rite* carpebant manus laborem 64, 311.
- Rivalis*: rivales socii puellularum 57, 9.
- Rivus* pellucens 68, 57. rivi Phrygii manabunt sanguine 64, 345.
- Rixa*: rixae nocturnae vestigia 66, 13. rixam vecordem excitare 40, 4.
- Robigo* squalida 64, 42. robigine scabra tangat aetas nomen 68, 151.
- Robur* eruit turbo iudomitus 64, 107. robora pubis Argivae *ibid.* 4.
- Robustus*: robusto collo substernens brachia 64, 333.
- Rogo*: rogabis deos 13, 13. rogabit invitam 8, 13. roget morari 35, 10. rogare solet puella 41, 7. rogaberis nulla nocte 8, 14.
- Rogus*: ad rogum filii lugetur 39, 4. de rogo coenam rapere 59, 3.
- Rosculus*: roscido humore nutriunt deae myrtum 61, 24.
- Roseus*: roseo conchyli fuco tincta purpura 64, 49. rosea labella 80, 1. roseis labellis abiit sonitus 63, 74. papillis 55, 12.
- Rostrum*: rostro mordenti oscula decerpere 68, 127. proscidit aequor navis 64, 12.
- Rubeo*: rubent ocelli flendo 3, 18. rubens arista 20, 7. uva 19, 14.

Ruber : rubra lora 22, 7. supercilia 67, 46.
Rubor conscius 65, 24. ruboreni exprimamus ore canis ferreo 42, 16.
Rudens : rudentes intorti sustollant vela 64, 235.
Rudis : rudem Amphitriten imbuat cursu Argo 64, 11.
Ruina : ruinas graves non timetis 23, 9.
Rumor : rumores senum severiorum 5, 2.
Rumpo : rampens ilia omnium 11, 20. rupta ilia 80, 7.
Ruo : ruentes Delphi ex urbe 64, 393.
Rupes Trinacria 68, 53. rupis Thespiac specus 61, 28. sub rupe sola 64, 154.
Rursum reditum tetulit 63, 47.
Rursus altera hiems 68, 82. et al.
Rus : ruris pleni annales 36, 19. rure inficeto 22, 14. rura colit nemo 64, 38.
Russus : russam gingivam defricare 39, 19.
Rusticus : rustice Vetti 54, 2. rustica arte 20, 1. securi conformata quercus 19, 3. tecta 34, 19.
Rutilus : rutilam quate iubam 63, 83.

S:

Sacculus plenus aranearum 13, 8.
Sacellum : sacello a meo sit remota herba 19, 8.
Sacer alarum hircus 71, 1. sacrum libellum 14, 12. sepulcrum 7, 6. sacro sanguine 68, 75.
Sacro : sacratum illorum ire me invenies 102, 3. sacro Iovis templo 55, 5.
Sacrum : sacra annua 64, 389.
sancta agitant 63, 24. suscipiantur 17, 6. sacris tuis quae careat 61, 71.
Saepe vidistis eam rapere coenam 59, 2. etc.
Saevitia : saevitiae nostrae tantillum demere nequeo 99, 6.
Saevus esto et indomitus 103, 2. saeva Fors 64, 169. saevi Boreae flatus 26, 3. Leonis lumina 66, 66. saevum prostravit Theseus 64, 110. monstrum *ibid.* 101. saeva praeccepta *ibid.* 159. saevis lactis *ibid.* 203.
Sagitta certa percudit monstra Stymphalia 68, 113.
Sagittifer : sagittiferos in Parthos penetrabit 11, 6.
Sal : salis mica 86, 4. fluctus 64, 67. tremuli undas *ibid.* 128. salem ac leporem habent 16, 7. non sine sale coenam attaleris 13, 5.
Salaputium disertum 53, 5.
Salax taberna 37, 1.
Salillum : salillo purior culus 23, 19.
Salio : salire paratam habes 17, 2.
Saliva a te abest 23, 16. spurca 78, 8. 99, 10.
Salsus : salsum hoc esse putas? 12, 4. sabe 14, 16. salsa vada 64, 6.
Saltem nunc committite animos 62, 17.
Saltus : saltum laudemus 114, 6. saltu Formiano dives *ibid.* 1. saltu in uno 115, 4. saltuum reconditorum domina 34, 11. saltus possident 115, 5.
Salum rapidum tulistis 63, 16.
Salus una haec est 76, 15.
Saluto : salutant me deum 19, 5.
Salvo : salve ianua 67, 2. Sirmio 31, 12. salvet heroës! 64, 23.

- Sanctus**: sancta sis nomine quocumque placet 34, 22. Venus 68, 5. sancti Itoui incolae 64, 228. sanctae amicitiae foedus 109, 6. Veneri 36, 3. sanctam fidem violasse 76, 3. sanctum Idaliū quae colis 36, 12. sancte puer 64, 95. sanctā coniuge *ibid.* 293. sancta sacra 63, 24. sanctis Divis decedere 64, 269.
- Sane** non illepidum, scortillum 10, 4. 43, 4.
- Sanguis**: sanguinem profundit 20, 15. sanguine linit birculus aram 19, 15. fraterno perfudere manus 64, 400. recente maculans terram 63, 7. sacro 68, 75. tauri respergas dextram 64, 230. taurino 66, 34. Teucro 64, 345.
- Sanus**: sana non est puella 41, 7. esset 83, 4.
- Sapio**: nec sapit instar pueri 17, 12. si sapiet 35, 7.
- Sarcinula**: sarcinulis aptis et expeditis 28, 2.
- Sat** es beatus 23, 27.
- Satio**: satiata est libido 64, 147.
- Satis** lusinus 61, 232. *et al. saepe.*
- Satur** si id faceres 21, 9. pertundo tunicam 32, 10. saturum cor 48, 4.
- Saturo**: saturasset hiems amorem 68, 83. saturata lūmina figurā gnati 64, 220.
- Saucius**: sauciaolvebat animo curas 64, 251.
- Saxeus**: saxea effigies 64, 61.
- Saxum**: saxa Latīnia 66, 5.
- Scaber**: scabra robiginē tangat aetas nomen 68, 151.
- Scabies** famesque Memmi 47, 2.
- Scando**: scandere montem Pimplacum 105, 1.
- Scelero**: scelerare divos penates 64, 405.
- Sclestus**: scelestā puella 8, 15. sceleste 15, 15.
- Scelus**: sceleris aliquid 91, 10. quantum suscipiat 88, 4. quicquam *ibid.* 7. scelere nefando imbuta tellus 64, 398.
- Scilicet** ad Catullum misti libellum 14, 13.
- Scio**: scis ecquid? 88, 4. scit praedam Fagus 23, 20. scimus haec tibi cognita 61, 146. scitis quam curam mihi dederit 68, 52. scibant Parcae *ibid.* 85. sciat tantum esse basiorum 5, 13. ne sciamus *ibid.* 11. non scire studeo 93, 2. nec laborat 67, 17.
- Scipio**: scipionibus frontem tabernae scribam 37, 10.
- Scomber**: scombris dabunt tunicas Volusi annales 95, 8.
- Scopulus**: scopulorum e vertice 64, 245.
- Scortillum** non illepidum 10, 3.
- Scortum**: scorti febriculosi nescio quid 6, 5.
- Scribo**: scribis turpe esse Catullo 68, 27. scribit poema 22, 19. scribam scipionibus frontem tabernae 37, 10. scribere in vento et aqua 70, 4. scribens versiculos 50, 4.
- Scrinium**: scrinia librariorum 14, 18.
- Scriptum**: scripta pessimi poetae 36, 7. nefaria 44, 18. scriptorum copia 68, 33. veterum *ibid.* 7.
- Scurra** qui modo videbatur 22, 12.
- Secedo**: secedent sensus a corpore 64, 183.
- Secerno**: secretus flos, 62, 33.

- Seclum* insipiens et inficetum 43, 8. secli incommoda 14, 23. seculo plus uno maneat 1, 10. secula incana 95, 6. omnia te noscent 78, 9. seclorum tempore nimis optato 64, 22. seclis obliviscen-
tibus 68, 43.
- Seco* : secat si quem merito po-
dagra 71, 2.
- Secta* : sectam meam executae
63, 15.
- Sector* : nec sectare quae fugit
8, 10.
- Secubitus* : scenbitu puellae moe-
sta mater 64, 381.
- Secubo* : secubare a papillis 61,
105.
- Secundus* Iuppiter 4, 21. secunda
aura 68, 64. secundae for-
tunae signa ferre 64, 222.
- Secundus* : secunda praeda Pon-
tica 29, 19. secunda centum
hasia 5, 8.
- Securis* : securi supernata al-
nus 17, 19. rustica fabricata
quercus 19, 3.
- Sed* tamen 65, 15. *et al.*
- Sedco* : sedet in sella curuli
Nonius 52, 2. sedetis con-
tinenter 37, 6. sedens adver-
sus 51, 3.
- Sedes* Roma mihi est 68, 35.
sede Pisauri moribundus 81,
3. sedes splendent auro 64,
43. sedes ad superhas venit
ibid. 85. vestras incolat amor
66, 88. *et al.* sedibus in me-
diis 64, 48. flexerunt artus
ibid. 304. requiesset hospes
ibid. 176.
- Seget* osculationis 48, 6.
- Sella* curuli sedet Nonius 52,
2.
- Semel* cum occidit lux 5, 5.
- Semen* adulterio foecundum
113, 4. semine sterili natus
67, 26.
- Semihians* : semibiente labello
ridcat puer 61, 220.
- Semilautus* : semilauta crura
54, 2.
- Seminortuus* : semimortua mem-
bra 50, 15.
- Semirasus* : semiraso ab ustore
tunderetur 59, 5.
- Semita* vos feret 19, 21.
- Semitarium* : semitarii moechi
37, 16.
- Semper* ferens munera 19, 9.
etc.
- Senecta* : senectae extremae fi-
ne 64, 217.
- Senectus* cana Còmini 108, 1.
- Senco* : senet quiete phaselus
4, 26.
- Senesco* : senescit virgo inculta
62, 56.
- Senex* tenuit sedes 67, 4. senis
pene languido 25, 3. seni
recocto 54, 5. sene porrecto
67, 6. senum severiorum ra-
mores 5, 2. senibus bene co-
gnitae feminae 61, 186.
- Sensus* scedent a corpore 64,
189. omnes mihi cript 51,
6. sensibus nullis auctae au-
rac 64, 165. ereptis mens
excidi 66, 25.
- Sentio* fieri 85, 2. sentis nihil
83, 3. scusit membra sine vi-
ro relicta 63, 6. Pelca The-
tidi iugandum 64, 21. sentiat
et videat 67, 16. sentiens
omnia 17, 20.
- Sepelio* : sepulta tota domus to-
cum est 68, 22, 94. sepul-
tura Troia detinet aliena
terra *ibid.* 99.
- Septemgeminus* Nilus 11, 7.
- Septus* : septis bortis nascitur
flos 62, 39.
- Sepulcretum* : in sepulcretis eam
vidistis 59, 2.
- Sepulcrum* commune Asiae Eu-
ropaeque Troia 68, 89. sa-

- erum Batti 7, 6. sepulcra alta 64, 369. nota 68, 97. sepulcris mutis 96, 1.
Sequor: sequitur me capsula 68, 36. sequuntur Gallæ pede proprio 63, 34. sequimini ad domum Cybelles *ibid.* 10, secutus prætorem meum 28, 7. secuta iuvenem 64, 101.
Serenus: sereno vultu eas vidi 55, 8.
Sermo: sermones varii incidere 10, 6. fideles viri esse non speret femina 64, 144.
Sero (adverb.) vix mergitur Oceano Bootes 66, 68.
Sero: serens in pectore curas 64, 72.
Serpens: serpentibus tortis se incingebant 64, 259.
Sertum: sertis fragrans cubile 6, 8.
Serum: sero emulso notata labra 80, 8.
Serus: seri nepotis caput 68, 120.
Serva famularer labore iucundo 64, 161.
Servio: serviat quo tibicine domus 61, 158. serviamus huic uno domino 45, 14. servire Thalassia lubet 61, 134. servisse benigne 67, 3. voto maligno *ibid.* 5.
Servus non ei est 23, 1. 24, 5, 8. servum non habet *ibid.* 10.
Sesquipedales dentes habet 97, 5.
Sessor: sessorum ducentos intrumare 37, 8.
Sextertia decem redde 103, 1. centum precari desine 23, 26.
Severas: ad severos migrate 27, 6 — severiorum senum rumores 5, 2.
Sevoco: sevocat me cura a doctis virginibus 65, 2.
Sibilus: sibilum edidit silva 4, 12.
Sic tibi pons fiat ex libidine 17, 5. etc. siccine me liquisti? 64, 132.
Sicco: siccari solum pingue 63, 110.
Siccus: non sicco ore puella 43, 3. — sicciora cornu corpora 23, 12.
Sicula pendens 67, 21.
Sicut ipsa, tecum luderem 2, 9.
Sidus novum 66, 64. sidere eam fausto adveniet 64, 330. sidera cedant certis temporibus 66, 4. etc. micantia 64, 206. multa 7, 7. siderum micantium numerum 61, 207.
Signum: signo quo? 92, 3. signa fortunæ secundæ 64, 222. dulcia *ibid.* 210.
Silescō: silescit furor coeli 46, 3.
Silex: silici restrictus membra 64, 297. silices comesse dentes possunt 23, 4. silice acutâ devolvit pondera 63, 5.
Silva comata 4, 11. qua tuus est 18, 2. silvac superimpendentes 64, 287. silvarum virentium domina 34, 10. silvas ingentes possideat 115, 5. silvis redimita loca 63, 3.
Silvestris: silvestria dona portans Chiron 64, 286.
Silvicultrix cerva 63, 72.
Similis sit patri Torquatus 61, 221.
Simul parati omnia tentare 11, 14. *et al.*
Sincere id dicat 109, 4.
Sine arte 20, 18. Cerere 63, 36. viro membra relictâ 63, 6. *et al.*
Singultus frigidulas ore cicer 64, 131.

- Singulus*: singula confiteor 86, 2. millia in unum creverunt 113, 4.
- Sinister*: sinistra liberalitas 29, 16. populus 20, 3. sinistram sternuit adprobationem 45, 9, 17. sinistrâ manu 12, 1. sinistrae duae Pisonis 47, 1.
- Sino*: sinis ventos ferre irrita dicta 30, 10. sinit non esse patrum maritum 88, 3. ludere puellam 17, 17. sinam nec te ferre signa fortunae 64, 222. sinat si quis me basiare 48, 2.
- Sinus*: in sinum tuum fugi 44, 14. nudum reducens 55, 11. Ponticum uegare hoc uegat 4, 9. sinu tenere passerem 2, 2. meo fugit puella 37, 11. excepit 63, 43. sinus solvunt virgines 61, 53.
- Sisto*: sistet te reducem aetas 64, 238.
- Sitio*: sitire puer discet 21, 11.
- Situs*: situ arancoso mollior 25, 3.
- Soccus*: soccum luteum gerens pede 61, 10.
- Socer* generque 29, 25.
- Socius*: socii rivalet puellularum 57, 9.
- Sodalis* meus Cinna 10, 29. sodalis mei mnemosynon 12, 43. sodali meo dicas 35, 1. sodales mei 47, 6.
- Sodalitium* fraternum dulce 100, 4.
- Sodes* redde mihi sestertia 103, 1.
- Sol* firmat florem 62, 41. oris aurei 63, 39. solis nitor 66, 3. vagi lumina 64, 272. sole magis aridum 23, 14. fervido rubens arista 20, 7. orto linquendum cubiculum 63, 67. sub ardenti 64, 355. soles occidere et redire possunt 5, 4. candidi 89, 3, 8.
- Solatiohum* doloris 2, 7.
- Solea*: solem ferream derelinquit mula 17, 26.
- Soleo*: soles sestertia precari 23, 26. palam habere 25, 8. opere domum 67, 40. solet passer incitare morsus 2, 4. habere cunnus rictum 97, 8. solent famuli relinquere dominos 63, 52. solebas putare 1, 3. solebant coelicolae se ostendere 64, 387. duo moechi 113, 1. solita es 34, 23. est Themis 68, 154. solere obiurgare patrum 74, 1. solitam esse Cecropiam 64, 79.
- Solers*: solerti corde 64, 295.
- Solium*: soliis candet ebur 64, 45.
- Sollicitus*: sollicitae toto pectore 66, 24.
- Solum*: (adverb.) non solum hoc cognitum habere dicit 67, 31. etc.
- Solum* pingue 68, 110. solo extremo detinet eum terra aliena *ibid.* 100. sola dura 63, 40. terrae maculans sanguine *ibid.* 7.
- Solus* obuius veniam leoni 45, 6. sola tertia pars tua est 62, 64. vicisti furores 68, 129. nullo tecto insula 64, 184. solum te, Phoebe, relinquens *ibid.* 300. Catullum te nosse dicebas 72, 1. solam ad dominam pipilabat passer 3, 10. me reliquit Theseus 64, 200. cum ancillis loquentem 67, 42. solo viro contentas vivere 111, 1. solâ arenâ desertam se cernit 64, 57. sub rupe *ibid.* 154. sola haec tibi cognita scimus 61, 147. solis vobis mentula esse putatis? 37, 3.
- Solvo*: soluit zonam ligatam malum 2, 13. soluunt sinus

- zonula 61, 53. solvent crines in cinerem 64, 351. solvite votum 36, 2. solvere vincla 64, 368. zonam virginicam 67, 28. - solutis curis quid beatius? 31, 7.
- Somnus* regeret quiete ocellos 50, 10. somnum capiunt 63, 36. somno fallaci excita 64, 56. molli 68, 5. tristi 64, 122.
- Sonipes* : sonipedibus vegetis pepulit Sol umbras 63, 41.
- Sonitus* : palaus 63, 74. sonitu tintinnant aures 51, 10.
- Sono* : sonat vox cymbalum 63, 21: sonantum annium domina 34, 12.
- Sopor* piger operit oculos 63, 37.
- Sordeo* : sordebant tibi villuli 61, 136.
- Sordidus* : sordida res, 12, 5.
- Soror* : aspernata est pelea 64, 302. valens et venusta 83, 2. sororem deperit. Quintus 100, 8. cum sorore prurit 88, 1. Phaetontis 64, 292. sorores comae 66, 51. pandunt oraclum 64, 326.
- Sorsum* manum habebis 20, 17.
- Sospes* : sospitem ostendit se visere portum 64, 211.
- Sospito* : sospites gentem bona ope 34, 24.
- Spatium* vitae omne 68, 70.
- Specto* : spectat te dulce ridentem 51, 4. spectando expleta est pubes 64, 268.
- Speculae* Cycneae supposita Brixia 67, 32.
- Specus* Aonios linquere 61, 28.
- Sperno* : spernere noli commoda haec 23, 25. - sprete pietate 64, 387.
- Spero* : speralam te mihi fidum 91, 1. sperabat mirifice se locutum 84, 3. sperem patris auxilium 64, 180. speret nulla femina *ibid.* 144. speraret nec linguam mihi esse 67, 44. sperare iubebas 64, 140. nepotes *ibid.* 381.
- Spes* nulla 64, 186. spe qualitat? *ibid.* 177.
- Spica* mollis virens 19, 11.
- Spinosa* curas serenans in pectore 64, 72.
- Splendo* : splendent auro sedes 64, 44.
- Splendidus* : splendida domus 64, 46. splendidae comas quatiant faces 61, 78.
- Sponsus* : sponsi furtivo munere 65, 19.
- Spuma* : spumis incanduit unda 64, 13.
- Spumo* : spumantibus undis exspuit mare 64, 155. aequoris eiectionem 68, 3.
- Spumosa* : spumosa ad litora vecta ratis 64, 121.
- Spurcata* impuris moribus connectus 108, 2.
- Spurcus* : spurca saliva 78, 8. lupae cominctae 99, 10.
- Squalido* robigo inferitur aratris 64, 42.
- Stabula* gelida ferarum 63, 53.
- Stadium* : stadio abero? 63, 60.
- Stagnis* liquentibus 31, 2.
- Statim* iubeto 32, 9.
- Statua* inaurata pallidior 81, 4.
- Statuo* : statuas nolim 68, 37.
- Stellarum* ortus atque obitus comperit 66, 2.
- Sterilis* vir 63, 69. sterili semine natus 67, 26.
- Sternuo* : sternuit dextram ad probationem 45, 9, 18.
- Stimulo* : stimulans leonem Cybelle 63, 77. stimulatus rabie Atys *ibid.* 4.
- Stipendia* dira ferens tauro 64, 173.
- Stipes* : stipite recto laurus 64, 290.

- Stirps*: stirpe iungier non potest parens 61, 68.
- Sto*: stare solet flos in divitis hortulo 61, 93. stetisse in cacumine dicit 4, 16.
- Stolidus*: stolidum veterum excitare 17, 24.
- Strideo*: stridebat tibia horribili cantu 64, 265.
- Strophium*: strophio tereti vincia papillas 64, 65.
- Studeo* tibi velle placere 93, 1.
- Studiosus*: studioso animo requirens 116, 1.
- Studium* hoc totum abscondit mors 68, 19. illius tegat nocte aetas *ibid.* 44. studia haec de mente fugavi *ibid.* 26.
- Stultus* homo 78, 5. stultorum more molesti 68, 137.
- Stupor* iste meus nil videt 17, 21.
- Suaveolens*: suaveolentis amaraci floribus 61, 7. suaveolentia mala 19, 13.
- Suaviolum* dulcius ambrosia 99, 2. tristius helleboro *ibid.* 14.
- Suavior*: suaviabor oculos 9, 9. suaviata ocellos pueri Acme 45, 12.
- Suavis*: suaves odores exspirans lectulus 64, 87. — suavius elegantiusve 13, 10.
- Suavium*: suavia impura 78, 8. tria notorum 79, 4.
- Sub* artus flamma dimanat 51, 9. lumina Solis 64, 272. Sole ardenti *ibid.* 355. valle alarum 69, 6. umbris ramorum 65, 13. etc.
- Subduco*: subducat numerum siderum 61, 8.
- Subeo*: subi forem rasilem 61, 168.
- Subito* deponere amorem 76, 13, etc.
- Sublevo*: subleuat se ex parte sua 17, 18. sublevari naufragum, 68, 4.
- Sublimis* aranea, 68, 49.
- Submitto*: submisso poplite proiciet corpus 64, 371.
- Subrepto*: subrepti mi 77, 3. subreptens in artus pestis 76, 21.
- Subsellium* rei 39, 3.
- Substerno*: substernens brachia collo 64, 333. se mater gnato *ibid.* 404.
- Subtemen*: subtemina ducentes fusi 64, 328. etc.
- Subter* litore Rhoeteo 65, 7.
- Subtilis*: subtile et leve pedutum 54, 3. subtilem mitram retinens vertice 64, 63.
- Suburbanius*: suburbanâ villâ libenter fui 44, 6.
- Succumbo*: succumbens victima ferro 64, 370. succumbere cuius potius fas est 111, 3.
- Sudarium* Setabum 25, 7. sudaria Setaba 12, 14.
- Sudo*: sudanti cortice pinum eruit turbo 64, 106.
- Sudor* a te aest 23, 16. in sudore lasso viatori levamen rivus 68, 61.
- Suesco*: suavit ibi volitare cohors Divac 63, 25.
- Suffigo*: suffixa tigillo ianua 67, 39. suffixum in cruce 99, 4.
- Summus*: summum flagellum 62, 52. summo in Tauro 64, 105. vertice Parnassi *ibid.* 391. summâ ex arce *ibid.* 242. in cruce suffixum 99, 4. summis urbibus 64, 8.
- Sumo*: sumite inde 19, 21. sumtum frustra esse laborem video 116, 5.
- Sumtuose* convivia facitis 47, 5.
- Sumtuosus*: sumtuosas cocinas appeto 44, 9.
- Sumtus*: sumtibus fructus exsuperat 114, 4.
- Super* alta maria vectus Atys 36, 1. et al.

Super (adverb.) est nil ml 51, 7. satis superque 7, 2.
Superbus ille et superfluens 29, 7. superbus ad sedes venit 64, 85.
Supercilia rubra tollat 67, 46.
Superfluens ille et superbus 29, 7.
Superimpendentes silvae cingunt Tempe 64, 287.
Supernata securi olivus 17, 19.
Supervo: superare Croesum divitiis 115, 3. Divos 51, 2.
Supervus: superi Iovis templo 55, 5.
Superveho: supervehitur montem progenies Phthiae 66, 44.
Supinus eat ponticulus 17, 4. pertundo tunicam 32, 10. supinum animum derelinquere 17, 25. me inrumasti 28, 9. supinis digitis formabat fila 64, 313.
Supplex: supplicis vocem contentam haberes? 60, 4.
Supplicium exposcens 64, 203. dabis 116, 8 supplicis te remunerabor 14, 20.
Suppono: supposuisse femur 6, 2. supposita Cycneae speculae Brixia 67, 32.
Supremus: supremo in tempore 64, 151.
Sura: surae nudatae tegmina 64, 129.
Surgo: surgere iam tempus est 62, 3.
Surripio: surripui tibi suavium 99, 1. surripuit Lesbia omnes Veneres 86, 6. surripiam basia 99, 16.
Suscipio: suscipit tantum sceleris 88, 5. suscipiat quantum sceleris? 88, 4. suscipiatur temere 68, 78. suscipiantur sacra 17, 6.
Suscito: suscitatur vulturium a cauo capite 68, 124 te e

CATUL. Carm.

quiete hora octava 80, 4.
Suspendo: suspendit vota tacito labello 64, 104, suspendam lintea malo *ibid.* 225.
Suspicer ut, Sulla tibi dat hoc munus 14, 8.
Suspiro: suspirantem in hospite virginem 64, 98.
Sustollo: sustulit se aicula 64, 22. sustollant rudentes vela 64, 235. sustollens signa dulcia *ibid.* 210.
Susurro: susurrat fama 80, 5. *Suus* cuique attributus est error 22, 20. etc.

T.

Tabella: tabellam liminis ne quis obseret 32, 5. tabellis in meis multum lusinus 50, 2.
Taberna salax 37, 1. tabernae totius frontem scribam scipionibus *ibid.* 10. tabernam Hadriae, Dyrrachium 36, 15.
Tabeo: tabescere lumina fletu assiduo 68, 55.
Tabula: tabulas in testatas nomen intulit 68, 122. tabulis equiduum lucelli expensum patet? 28, 6.
Taceo: tacet nox 7, 7. Lesbia de me 92, 1. tacebitis 19, 15. taceat locutio Fescennina 61, 126. tacerem, si id taceres 21, 9. taceret si nostri oblita 85, 3. tacere non posses 6, 2. nihil valet *ibid.* 12.
Tacitus: tacitum cubile 6, 7. tacito si quidquam commissum est 102, 1. tacita mente requirunt 62, 37. tacito labello suspendit vota 64, 104.
Taeda vos unxit 66, 79. taedam pineam quate 61, 15. taedas ingules celebrare 64, 303 taedis felicibus aucte *ibid.* 25.

L 11

- Tacet* obestque magis 73, 4.
Talentum: talento mutari velit furta 12, 7.
Talis iste meus stupor 17, 21. flos hyacinthinus 61, 91 iniuria 72, 7. tale auxilium 68, 66. talem luctum recepit Theaeus 64, 249. tali coniuge 62, 59. foedere 64, 336. tales amores *ibid.* 335. coeetus *ibid.* 408. talia cedant ferro 66, 47. carmina 64, 383. fata *ibid.* 322. funera *ibid.* 82. mandata *ibid.* 214. praemia *ibid.* 157. verba 84, 9. talibus figuris decorata vestis 64, 266.
Tam bene norat puellam passer, 3, 7. etc.
Tamen nec servum habet 24, 10. etc.
Tandem vix tollit lamina Vesper 61, 2. etc.
Tango: tetigit pede nemus 63, 2. tetigere domum Cybelles Gallae *ibid.* 35. tangam te inrumatione 21, 8. tangat dies nomen robigine 86, 151. tetigissent litora puppes 64, 172. tangere quod fas est 89, 5. — tactus aratro flos 11, 24.
Tantillum saevitiac demere 93, 6.
Tantum abhorret ac mutat 22, 11. *et al.*
Tantundem omnia sentiens quam 17, 20.
Tantus deus 66, 31. tanta fuit nulla fides quanta 75, 3 tantum — quantum 37, 12. *et al.* gaudium 91, 9. basiorum 3, 13. impiorum 14, 7. tanto pressimus poeta 49, 6. dolori non est mors 96, 5. tantam in culpam impulerit 15, 15. tanto in fastu 55, 14. populo 81, 1. vortice 68, 107. tantis laboribus 31, 11. malis fluctuat mens 65, 4. moeroribus *ibid.* 15.
Tarde pulsae undae 64, 273.
Tardipes: tardipedi deo scripta daturam 36, 7.
Tardo: tardat ingenuus pudor puellam 61, 81.
Tardus: tarda mora 63, 19. podagra 71, 2. tardum ante Booten 66, 67.
Taurinus: taurino cum sanguine pollicita es 66, 34.
Taurus convellit vomere glebam 64, 40. tauri sanguine *ibid.* 230. terga cava 63, 10. tauro indomito 64, 173.
Tectum: tecti inobservabilis error 64, 115. tecto nullo sola insula *ibid.* 184. tecta Cortynia *ibid.* 75. tecta domus funesta *ibid.* 247. Pharsalia *ibid.* 37. regia vestibuli *ibid.* 277. rustica 34, 20.
Tegmen: tegmina mollia surae 64, 129.
Tego: tegit pulvinar purpura 64, 43. tegam non vera ullo timore 66, 72. tegat actas illius studium nocte 51, 11. tegeret somnus ocellos quiete 50, 10. teguntur lumina nocte 51, 11. tectam vimine villulam 19, 2. tecta cuspidem thyrsos quatiebant 64, 257.
Tela: telam tenuem texens aranea 68, 49.
Tellus contremuit 64, 205. imbuta est scelere *ibid.* 338. Troica 65, 7.
Telum: tela ista tua evitamus 116, 7. telis icere caput *ibid.* 4.
Temere non exsiluere ignes 62, 9. suscipiatur 68, 78.
Tempestas: tempestate illa 64, 73. qua 66, 11.

- Templum* : templo fulgente 64, 388. Iovis sacro 55, 5, templa deam 20, 15. 66, 63.
- Tempus* breve 63, 57. est surgere 62, 3. tremulum 61, 162. tempore extremo 64, 169. finito *ibid.* 31. longo 66, 35, 68. 85. maturo 62, 57. optato 64, 22. primo *ibid.* 171. quo 35, 13. *et al.* supremo 64, 151. tempora cinge floribus 61, 6. temporibus Ariadnaeis 66, 6. certis cedant sidera *ibidem* 6.
- Tenax* hedera implicat arborem 61, 34. tenaci voragine 17, 26.
- Tenebrae* malae 3, 13. tuae ubi sint, demones 55, 2.
- Tenebricosum* per iter it passer 3, 11.
- Tenellulus*: tenellulo haedo delicatior puella 17, 15.
- Tereo*: tenes linguam clauso ore 55, 18. tenet complexa moechos 11, 18. tenent te puellae 55, 17. tenebat mandata mente 64, 209. tenuit te Thetis 64, 28. senex ipse sedes 67, 4. tenere in sinu 2, 2. Iovem 72, 2. tenens in gremio puellam 45, 2. tenentem mandata mente 64, 239.
- Tener* vaccula 20, 14. tenero poëtae dicas 35, 1. tenerum Atyu vidit 63, 88. teneram virginem rapis ad vivum 61, 3. tenerum corpus deflectens vitis 62, 51. femur supposuisse 69, 2. tenera arista virens spica 19, 11. betula languidior sicula 67, 21. teneras manus porrigens 61, 218. teneris digitis quatiens 63, 10. papillis a tuis secubare vult 61, 105.
- Tenta* grandia medii viri 80, 6.
- Tento*: tentare omnia parati 11, 14.
- Tenuis* flamma 51, 9. est Gelius 89, 1. tenuem telam texens aranea 68, 49. tenui filo regens vestigia 64, 113. ungui carptus flos 62, 43. tenues tinnitus aere ciebant 64, 263.
- Tenus* nutricum exstantes eurgite Nymphae 64, 18.
- Tepefacio*: tepefecit membra frigida 68, 29. tepefaciet flumina caede 64, 361.
- Tepidus*: tepidi Favoni aura 64, 283. tepida linina 63, 65.
- Tepores* egelidos refert ver 46, 1.
- Teres* brachiolum 61, 181. bultum 64, 364. tereti aere ciebant tinnitus *ibid.* 263. strophio vineta papillas *ibid.* 65. turbine versabat fusum *ibid.* 315.
- Tergum*: in tergo quod manticae est 22, 21. haud tergo hostibus notus 64, 340. terga caede cauda 63, 81. tauri cava *ibid.* 10.
- Tero*: tristi lumina manu 66, 30. teras quod si manibus 23, 22. tereretur caeli ianua divis 68, 115. trito lumine plantam innixa 68, 71. — tritius si quid hac re 22, 13.
- Terra* queat dare finibus praesides 61, 73. aliena 68, 100. terrae sola maculans sanguine 63, 7. terram qui nubes dedit 68, 157. terram canitiem foedans 64, 224. procurrare *ibid.* 390. sub terram quaerere venas 66, 49. Celtiberiam 39, 17. iniecta tumultabor 64, 153.
- Terror*: terroris expers Achilles 64, 339.
- Tertius* heres Pelopis 64, 347. tertia pars virginitatis 62, 63. praeda 29, 19.

- Testis* erit praeda 64, 363. unda Scamandri *ibid.* 358.
- Testor* : testatias in tabulas nomen intulit 68, 122.
- Teter* ; telum hunc morbum deponere 76, 25. tetra mente te procreavit Scylla 60, 3.
- Texo* : texens telam aranea 68, 49.
- Textum* : texta pinea coniungens carinae 64, 10.
- Thalamus* : thalami intra limina 66, 17. in thalamo uxor est 61, 192. pacato otia degeret 68, 104.
- Thiasus* ululat linguis trepidantibus 63, 28. thiaso cum Satyrorum 64, 263.
- Thyrus* : thyrus tecta cuspide 64, 257.
- Tibia* barbara stridebat horribili cantu 64, 265.
- Tibicen* Phryx grave canit calamo 63, 22. tibicine quo serviat domus 61, 158.
- Tigillum* : tigillo suffixa ianua 67, 39.
- Timeo* : timetis nihil 23. 8. hunc Galli et Britanni 29, 21.
- Timor* : timore non ullo vera tegam 66, 72. timores quantos corde tulit 64, 99.
- Tingo* : tincta conchyli fuco purpura 64, 69.
- Tinnitus* tenuae aere ciebant 64, 263.
- Tinnulus* : tinnula voce concinens carmina 61, 13.
- Tintino* : tintinant aures sonitu 51, 11.
- Tollo* : tollis lintea negligentiorum 12, 3. tollit lumina Vesper 62, 2. tolle onus ingratum parentis 68, 142. tollite faces 61, 121. tollat supercilia 67, 46. tollens manus 53, 4. me ales equus 60, 55. nepos gaudia impia 68, 123.
- Tondeo* : tondet os tuum cincarius 61, 239.
- Torosus* : torosa cervice quate iubam 63, 83.
- Torpeo* : torpet lingua 51, 9.
- Torpor* subreps in artus imos 76, 21.
- Torqueo* : torquens fila dextera 64, 314. — torta remigio unda *ibid.* 13. tortis serpentibus se incingebant *ibid.* 239.
- Torreo* : torreret flamma medullas 100, 7. tostâ in India 45, 6.
- Torus* : toro in Tyrio accubans vir 61, 172.
- Torvus* : torva proelia invisente viro 66, 20.
- Tot* freta impotentia 4, 18. etc.
- Totidem* mox deprecor illi 92, 3.
- Toties* ulciscitur ambos 71, 5.
- Totus* immineat tibi vir 61, 173. tota defututa puella 41, 1. domus 64, 46. Thessalia *ibid.* 32. virginitas 62, 62. tota pulcherrima Lesbia 86, 5. totum hoc studium 68, 19. totius lacus vorago 17, 10. tabernae frontem scribam scipionibus 37, 9. totum nasum te faciant dii 13, 14. orbem amplectitur Oceanus 64, 30. toto animo *ibid.* 71. in anno 23, 20. corpore 64, 66. lecto 50, 11. pectore ex te pendebat 64, 69. totâ cum gente 79, 2. de mento fugavi delicias 68, 25. ex urbe ruentes 64, 393. istâ trabe inrumasti 28, 10. vitâ producere foedus amicitiae 109, 5.
- Trabs* : trabis natantis impetum praeterire 4, 3. trabe istâ tuâ inrumasti 28, 10.

- Trado** : tradidit quoi pater puellam 62, 60. tradite munera 66, 81. tradere aniori infesto 93, 11. animam 30, 7. traditur pistrino et asino 97, 10. tradita quoi nunc sum 67, 9. nobis virgo *ibid.* 19. est mihi vestis pura 68, 15. sunt munera ad inferias 101, 8.
- Transeo** : transit rivus per medium iter 68, 60.
- Transgredior** : transgrediatur Alpes 11, 9.
- Transfero** : transfer limen pedes 61, 166.
- Trecenti** : trecentos hendecasyllabos expecta 12, 10. mœcios tenet 11, 18. trecentis millibus antistans 9, 2. trecenta ad millia basiem 48, 3.
- Trecenties** comesset 29, 15.
- Tremebundus** : tremehunda adorta est canere 63, 11.
- Tremulus** parens 61, 51. tremuli lecti argutatio 6, 10. salis in undas procurrere 64, 128. parentis onus tolle 68, 142. tremulum corpus 64, 308. tempus 61, 161. tremula patris nola 17, 13.
- Trepido** : trepidantem Somnum recepit Pasithea 63, 43. trepidantibus linguis ululat thiasus *ibid.* 28.
- Tres** : tria notorum suavia repererit 79, 4. tribus chartis explicare ævum 1, 6.
- Tribuo** tibi hæc munera 68, 32.
- Triginta** ingera prati 115, 1.
- Tripudium** : tripudiis citatis celerare decet 63, 26.
- Tristis** : tristem conscendere montes 64, 126. tristi helleboro tristius suaviolum 99, 14. imbre madere genae 68, 56. ore manat rubor 65, 24. somno devinctam lumina 64, 122. tristes animi curas levare 2, 10. ad inferias tradita munera 101, 8. — tristius helleboro suaviolum 99, 14.
- Trivium** : in triviis quaerunt vocationes 47, 7.
- Truculentus** : truculentum æquor ponti 64, 179. truculenta pelagi 63, 16.
- Truncus** : truncum corpus proiciet 64, 371.
- Truso** : trusantem puellæ pupulum deprendi 56, 6.
- Trux** caper 63, 6. truce[m] Ponticum sinum negare negat 4, 9. truces iambos vibrare 30, 5.
- Tuba** : tubam cepit manibus niveis 63, 9.
- Tueor** : tuetur cedentem Thesea Ariadna 64, 53. tueri hortulum necesse est 19, 18. tuens sidera regina 66, 89.
- Tugurium** : tuguri pauperis pater 19, 6.
- Tum** : ut mihi tum visum est 10, 3. etc.
- Tumidus** : tumido Antimacho gaudeat populus 95, 10.
- Tumulo** : tumulabor terrâ iniecta 64, 153.
- Tunc** qui me vocat 44, 21. etc.
- Tundo** : tunditur litus unda 11, 4. tunderetur ab ustore semiraso 53, 5.
- Tunica** : tunicam pertendo 32, 11. ad urediam se sustulit sicula 67, 22. tunica crocinâ candidus fulgebat 68, 134. tunicas laxas dahant scômbribus Volusi annales 95, 8. tunicis abiectis pervigilat 88, 2.
- Tuor** (i. q. tueor) villulam hortulumque 20, 5.
- Turbidus** : turbidâ procellâ rapiacior 25, 4.
- Turbo** indomitus 64, 107. tur-

bine nigro 68, 63. tereti versabat fustum 64, 315. medio leti versantem *ibid.* 149.

Turgidulus : turgiduli ocelli rubent flendo 3, 18.

Turpiculus : turpiculo naso puella 41, 3.

Turpis moecha 42, 3. turpe esse Catullo 68, 27. non est *ibid.* 30. incedere 42, 8. turpi a probro mentem inhibere 91, 4. turpia paebra 61, 103.

Turpiter iniusta flagella 25, 11.

Tussis frequens quassavit me 44, 13. tussim non mihi ferat *ibid.* 19. malam pectore expuli *ibid.* 7.

Tutamen opis Emathiae 64, 325.

Tutus : in tuto te videre 31, 6. tata omnia forent 3, 8.

Tympanum leve cepit manibus 63, 8, 9. tympano comitata Atys *ibid.* 32. tympana plangebant palmis 64, 262. reboant 63, 21.

U.

Uber : (subst.) ubera lacte adulta 20, 11.

Uber (adi.) ager 46, 5.

Ubertim lacrimulas fundunt 66, 17.

Ubi sis futurus 55, 15. *et al.*

Ubicumque est, renidet Egnatius 39, 6.

Ubique foret Atys 63, 46.

Udus : ndo ore singultus cientem 64, 131.

Ulciscor : ulciscitur ambos 71, 5. ulta non es peccatum 44, 17.

Ullus : ulla aetas oblitteret mandata 64, 232. compar gavisa est columbo 68, 125. ullius trahis impetum praeterire 4,

3. ullo foedere 75, 3. 76, 3. timore non vera tegam 66, 72. ullos homines beatiores vidit 45, 25. ullis fletibus 99, 5.

Ulmus : ulmo marito coniuncta vitis 62, 54.

Ulna patris tremula dormientis pueri 17, 3.

Ultimus : ultima Britannia 29, 4. Thetys 88, 5. ultimi prati flos 11, 23. ultima ex origine 4, 15. in Occidentis insula 29, 13. ultimos Britannos visens 11, 11.

Ultra prodeat scelus 88, 7.

Ulro ego deferrem 68, 40.

Ululatus : ululatus acutus agitant sacra 63, 24.

Ululo : ululat thiasus trepidantibus linguis 63, 28.

Umbilicus : umbilici novi 22, 7.

Umbra : umbram arboris attenuat falx 64, 21. umbra sub pampinea educata uva 19, 14. umbras per aetherias advolat 66, 55. noctis pepulit 63, 41. umbris sub densis concinit Daulias 65, 13.

Umquam nec idem est beatus 22, 15. *et al.*

Unda iocaris 21, 5. *et al.*

Unanimus : unanimos ad fratres venisti 9, 4. unanimis non post coniugibus 66, 80. sodalibus false 30, 1.

Unda alluit pedem 65, 6. Scamandri 64, 358. torta romigio *ibid.* 13. unda Eoa tunditur litus 11, 4. undae Lydiae lacus 31, 13. undas in adversas salis procurrere 64, 128. propter fluminis *ibid.* 282, per liquidas Neptuni nasse *ibid.* 2. proclivas incitat Zephyrus *ibid.* 271. undis in mediis versatur 64, 168. magnis curarum fluctuat

- ibid.* 62. pelagi eingentibus
ibid. 185. spumantibus *ibid.*
 155, 68, 3.
Unde negant redire quemquam
 3, 12. etc.
Undique quot omnes estis 42,
 2. *et al.*
Ungo: uncti quod habebat Gal-
 lia 29, 4. uncta patrimonia
 devorare *ibid.* 23. — unctius
 caput referret 10, 11.
Unguento: unguentate marite
 61, 142.
Unguentum dabo 13, 11. un-
 guentis expers coma 66, 78.
Unguis: ungui tenui carptus
 flos 62, 43. unguibus a tuis
 reglutina 23, 9.
Unicus: unica amicitia 100, 6.
 fama 61, 228. unicum ami-
 cum me habuit 73, 6. flet
 filium mater 39, 5. unice
 gnate 64, 215. imperator 29,
 12. etc.
Unigena Memnonis ales equus
 66, 53. unigenam Phocbi re-
 linquens 64, 301.
Unus caprimulgus 22, 10. Ita-
 lorum 1, 5. una atque altera
 hienus 68, 82. ex multis capsu-
 la *ibid.* 36. nox perpetua dor-
 mienda est 5, 6. salus haec
 est 76, 15. unius assis aesti-
 memus 5, 3. uni (pr. *unius*)
 pili facit 17, 17. uno huic
 domino serviamus 45, 14.
 unum hunc excipio 15, 13.
 atque unicum amicum ha-
 buit 73, 6. beatiorum me
 facerem 10, 17. unum quod
 est pro tantis laboribus 31,
 11. in unum millia creverunt
 113, 3. unam acmen mavult
 Septimius 44, 21. e nobis
 abstulit 62, 32. amavit 58,
 2. uno plus seculo maneat 1,
 10. Catullo non contenta est
 68, 135. in lectulo 57, 7.
 me quis felicior vivit? 107,
 7. saltu tot bona possident
 115, 5. Septimio facit deli-
 cias 45, 23. verbo dicere
 67, 15.
Urbanus ille Suffenus 22, 9.
 homo *ibid.* 2. si esses 39, 10.
 urbana Caesaris macula 57,
 4. urbanum morbum habet
 39, 8.
Urbs: urbis Dardaniae vincla
 solvere 64, 368. in urbem
 portat capella ubera 20, 11.
 urbe capta 62, 24. ex tota
 ruentes 64, 393. urbes bea-
 tas perdidit otium 51, 16.
 ad claras Asiae volumus 46,
 6. urbibus in suis 18, 3. in
 summis 64, 8.
Urgeo: urget nemo gravius et
 acerbius quam etc. 73, 5.
Urind Hiberâ defricatus dens
 37, 20.
Urp: uror impensius 72, 5. uri-
 tur et loquitur 83, 6. flama
 pectore intimo 61, 177.
Urtica me recuravi 44, 15.
Usquam quasi sit nulla 17, 20.
Usque pipilabat passer ad do-
 minam 3, 10. *et al.*
Usquedum in sinum tuum fugi
 44, 14. etc.
Usquequaque renidet Egnatius
 39, 2. et 15.
Ustor: ustore ab semiraso tun-
 deretur 59, 5.
Ustulo: ustulanda scripta lignis
 infelicibus 86, 8.
Usus si veniat 98, 3.
Uterque Neptunus 31, 3. no-
 strum 50, 4. utriusque petiti
 copia facta est 68, 39. utru-
 que in pedem incidisset Iup-
 piter 4, 20. malum nactus
 est 71, 4. utrique gemelli
 57, 6. utrisque maculae pu-
 res *ibid.* 3.

Utinam ne puppes tetigissent
litora 64, 171. etc.

Utor bene 10, 32. uteris non
belle manu sinistra 12, 2.

Utpote quae fallaci excita somno
64, 56 etc.

Utrum sit, an non sit, nescit
17, 22.

Uva dulcis 20, 8. rubens 19,
14. uvam mitem educat vi-
tis 62, 50. uvis nigerrimis
diligentius asservanda 17, 16.

Uvidulus: uvidulam a fletu me
posuit 66, 64.

Uxor Meneni 59, 2. in thala-
mo est tibi 61, 192. uxorem
patruī perdepuit Gellius 74,
3.

V.

Vaccula tener profundit san-
guinem 20, 14.

Vacuus: vacuā in algā non
quisquam apparet 64, 168.

Vado: vadit fremit Atys 63,
86. vago *ibid.* 31.

Vadum: ad vada reditum tetu-
lit 63, 47. vada pellit remis
64, 58. falsa puppi decurrere
ibid. 5.

Vagor: vagari mens aet 46,
7.

Vagus animi Atys 63, 4. Liber
64, 391. vaga cohors 63, 25.
vadit Atys *ibid.* 31. vagi so-
lis lumina 64, 272. vago cer-
tamine cursus victor *ibid.*
341. malo suspendam lintea
ibid. 325. pedem refringit
virgulta 63, 86. discedebant
64, 278. vagā nocte 61, 117.
vaga pectora 63, 13. vagis
ventis credita dicta 63, 17.

Valde: nil mihi tam vāle pla-
ceat 68, 77. etc.

Valeo: valetis bene 23, 7. vale

puella 8, 13. in perpetuum
101, 10. valete hinc interea
14, 21. dulces comitum coe-
tus 46, 9. valeat cum moe-
chis puella 11, 17. valere
ipse opto 76, 25. valens so-
ror 89, 2. valentem iuventam
exercete 61, 234. valente
brachio 20, 20.

Vallis: valle de pronu volutus
rivus, 68, 59. sub alarum
lūbitat caper 69, 6.

Vanescio: vanescere luctum no-
lite pati 64, 199.

Vanus: vanis ventis iactantem
cornua prostravit 64, 111.

Vappa cum isto satis famem
tulistis? 28, 5.

Vario: variabunt pectora pal-
mis 64, 352. variata figuris
vestis *ibid.* 50.

Varius: vario in divitis hor-
tulo 61, 91. coeli lumine 66,
59. varii sermones incidere
nobis 10, 6. variae viae re-
portant profectos 46, 10.

Vasto: vastabat moenia Troica
64, 347. vastatum fines As-
syrios iverat 66, 12.

Vastu: vasta Charybdis 64, 156.
vasto mari 31, 3. vasta ma-
ria 63, 48. vastos in pelagi
aestus aciem protenderet 64,
127.

Vecors furor 15, 14. vecordem
rixam excitare 40, 4.

Vegetus: vegetis sonipedibus
pepulit Sol umbras 63, 41.

Vehemens est Dea 50, 21.

Veho: vectus per aequora 101,
1. rate super maria 63, 1.
vecta ratis ad litora 64, 121.

Vellus: vellera mollia lanae
custodibant calathisci 64,
320.

Velo: velabat pulvinar amictu
vestis 64, 267. velatum fron-

- de vestibulum *ibid.* 294.
 amictu pectus *ibid.* 64.
Velum: veli inflati lintea 64, 244. vela candida *ibid.* 235.
Velut prati ultimi flos 11, 22. *et al.*
Vena: venas ferri sub terra quaerere 66, 49.
Vendito: venditare asse nates 33, 8.
Vendo: vendat cum gente Catullum 79, 3. vendere se 106, 2.
Venenum vitae crudele 77, 5. veneni dolos 23, 10. plenam orationem legit 44, 12. venena omnia colligum 14, 19.
Veneror: veneretur Divos carminue 90, 5.
Venia: veniam pudentem peto 15, 2.
Venio: venis iam 61, 202. venit aura secunda 68, 64. domum puella *ibid.* 144. villicus 20, 20. venimus ut huc 10, 5. fessi ad larem 31, 9. veniunt hero gaudia 61, 116. venisti domum 19, 3, 5. venere optatae luces 64, 32. veniam obuius leoni 45, 7. veniet iam virgo 62, 4. veni huc lactus 61, 9. venite in ignem 36, 18. veniam iube, ad te meridiatum 32, 3. venias, licet, marite 61, 191. veniat Veronum 35, 3. si usus 98, 3. veniret ad hunc lacum 4, 23. venissent annua sacra 64, 389. venire flammum video 61, 122. veniens rursus hiems 68, 82. venientem ab Oceano dicam viderit 61, 90. ventum est ad rei subsellium 39, 2.
Venor: venanda carmina studioso animo 116, 1.
Venter dedit tussim 44, 8. ventre mendaci falsum puerperium 67, 48.
Ventito: ventitalas, quo puella ducebat 8, 4.
Ventosus: ventosum aequor 64, 12. ventosae procellae linquens promissa *ibid.* 59.
Ventus: ventum horribile! 26, 5. in vento scribere 70, 4. crescente 64, 275. vesaniante 25, 13. venti aërii 64, 142. ventorum cursum requirere 25, 28. flamine pulsae nubes 64, 240. ventis concederet gnatum *ibid.* 213. vagis credita dicta 65, 17. vanis iactantem cornua 64, 111. ventos dicta inrita ferre sinis 30, 10.
Venustus nulla in tam magno corpore est 86, 3.
Venuste est inchoata magna Caecilio mater 35, 17.
Venustus homo 22, 2. venusta Sirmio 31, 12. soror 89, 2. venustum se esse facit 97, 9. venuste noster 13, 6. — venustiorum hominum quantum est 3, 2.
Ver refert tepores 46, 1. iucundum ageret florida aetas 68, 16. vere ponitur mihi corolla 20, 6. florido ponitur mihi corolla 19, 10.
Verber: verbera tua patere 63, 81.
Verbosus: verbosa loquelâ gaudet Venus 55, 20. verbosis quod dicitur 98, 2.
Verbum non faciet 74, 6. verbo uno dicere 67, 15. verba nostra audias 61, 98. quae locuta es! 66, 29. talia metuebunt 84, 9.
Vere caudidi tibi fulsere dies 8, 8. *et al.*
Verecundus: verecundae herae rara ferebat furta 68, 136.

- Vereor*: vereris crura ponti-
culi 17, 2. veremur nihil
istos 15, 6. verita non est
scelerare penates 64, 405.
vereberis hunc Deum 20, 16.
Veridicus: veridicum oraculum
pandunt sorores 64, 327.
veridicos cantus edebant Par-
cae *ibid.* 307.
Vernus: verna aura educit co-
lores distinctos 64, 90.
Vero: tum vero facito 64, 231.
et al.
Verpā nihilo minore farti estis
28, 12.
Vervus ille Priapus 47, 4.
Verro: verrentes aequora pal-
mis abiegnis 64, 7.
Versiculus: versiculos nihil ne-
cesse est 16, 6. delicatos
scribens 50, 4. versiculis ex
meis me parum pudicum pu-
tatis 16, 3.
Verso: versabat turbine fustum
64, 315.
Versor: versatur in undis me-
diis 64, 167. versarer toto
lecto 50, 12. versantem me-
dio in leti turbine eripui
64, 149.
Versus: versu lepido ad coe-
lum vocare 6, 17. versus
longe plurimos facit 22, 3.
Vertex: verticis flavi exuviae
66, 62. a vertice solvent
crines 64, 351. de tuo cessi
66, 39. e Bereniceo caesa-
riem vidit *ibid.* 8. dominac
abfore *ibid.* 76. flavo reti-
nens mitram 64, 63. mon-
tis pellucens rivus 68, 57.
e Pelii advenit Chiron 64,
279. Peliaco prognatae pi-
nus 64, 1. scopulorum se
praecipitem iecit *ibid.* 245.
summo Parnassi *ibid.* 391.
verticibus praeruptis *ibid.*
298.
Verto: vertor in occasum 66,
67.
Verum nescio, quid scorti di-
ligis 6, 4. *et al.*
Verus: vera si est religio Per-
sarum 90, 4. vera si nun-
tiantur 35, 11. non genuit
66, 18. non tegam *ibid.* 72.
— sive verius Tiburs sis
44, 5.
Vesantio: vesaniente vento de-
presa navis 25, 13.
Vesanus: vesana flamma tor-
reret medullas 100, 7. ve-
sano Catullo satis superque
est 7, 10.
Vestibulum velatum fronde 64,
294. vestibuli regia tecta
ibid. 277.
Vestigium: vestigia candida
permulcens lymphis 64, 162.
divum me premunt 66, 69.
dulcia rixae nocturnae *ibid.*
13. errabunda regens filo
64, 113. flammea cervae
praevertet cursu *ibid.* 342.
veteris poenae extenuata
ibid. 296.
Vestis decorata figuris 64, 266.
pura 68, 15. variata figuris
64, 50. vestis rarae munere
labefactes illam 69, 3. vestem
funestam deponant antennae
64, 234. veste sub molli lo-
catum malum 65, 21. pur-
purea consternens cubile 64,
163. reiecta tradite papillas
66, 81.
Veternum stolidum excitare
17, 24.
Vetulus: vetuli Falerni mini-
ster 27, 1.
Vetus nomen 61, 213. veteris
Batti sepulcrum 7, 6. grabati
pedem in collo collocare 10,
22. ploxemi gingivas habet
97, 6. poenae vestigia 64,
296. veterem in dominum

- fidem deseruisse 67, 8. veteres amores renovamus 96, 3. veterum scriptorum eumine Musae oblectant 68, 7.
- Vexo*: vexarentur malis moenia 64, 8.
- Via*: viam vorabit 35, 7. de via mulier 25, 5. viae variae reportant diverse profectos 46, 10.
- Viator* hunc Deum vereberis 20, 2, 16. viatori lasso dulce levamen rivus 68, 61.
- Vibro*: vibrare iambos truces 36, 5.
- Vicinus* Priapus dives est 19, 20.
- Vicis*: vicem mitrae non eurrans 64, 69.
- Victima* succumbens ferro 64, 370.
- Victor* certamine cursus 64, 341.
- Victoria* amat curam 62, 16.
- Video*: quantum video 28, 11. laborem frustra sumtum 116, 5. vides quem tute 20, 3. quod perisse 8, 2. vident ut faces quatiunt comas 61, 77, 98. videt nil stupor necus 17, 21. non se esse maritum 78, 5. qui praecouem cum bello puero 106, 1. non videmus mantican in tergo 22, 21. videtis quem hospites 4, 1. quam turpe incidere 42, 7. vident sidera furtivos amores 7, 8. videbam non hanc tibi esse matrem 91, 5. vidi eas voltu sereno 55, 8. vidit quis beatiores? 45, 25. liquida mente Atys 63, 46. puella se vovere Divis 36, 9. vidistis rapere coenam de rogo 59, 3. vidcrunt Nymphas mortales 64, 16. videbis haec? 29, 5. videat quisvis 67, 16. viderit venientem ab Oceano diem 61, 90. videre lucem 50, 12. quemcumque in re quidam Sulfenium 22, 19. quis hoc potest 29, 1 te in tuto 31, 6. videor venire flammicum 61, 122. videtur Sulfenus rursus fossor 22, 11. ille par deo 51, 1. videbatur modo scurra 22, 13. videberis quoi bella? 8, 16. — visum ut tum repente mihi est 10, 3.
- Viduus*: vidua vitis 62, 49. viduas noctes 6, 6.
- Vigeo*: vigeant mandata memori corde condita 64, 232.
- Vigilo*: vigilat custodia 62, 33.
- Vilis*: vilior es mihi et levior 27, 6.
- Villâ* suburbanâ tuâ libenter fui 44, 7.
- Villicus* venit 20, 19.
- Villula* ad Austri flatus opposita 26, 1. villulam pauperis heri tuor 20, 4. palustrem nutrivî 19, 1.
- Vinene*: vinaine iuneeo tectam villulam tuor 19, 2.
- Vinctio*: vincta strophio papillas 64, 65.
- Vinco*: vicisti sola magnos furores 68, 12. vincemur igitur iure 62, 16.
- Vinculum*: vincla urbis Dardaniae 64, 368.
- Vindex*: vindice poenâ multantes facta 64, 192.
- Vinea* humilis purgatur rastris 64, 33. vineam tueri 19, 18.
- Vinum*: vini perniciēs lymphae 27, 6. per vinum reddens mutua 50, 6. in vino non belle uteris sinistra 12, 2. non sine vino coena 13, 5.
- Violae* luteae mihi sunt 19, 12.
- Violo*: violasse cubile nati 67, 23. fidem sanctam 76, 3.
- Vir* levis 61, 102. sterilis 63,

69. tuas quae petet, ne neges 61, 152. toro tibi accubans *ibid.* 172. prior illam attigerat 67, 20. viri beata domus 61, 157. cubile adleant *ibid.* 183. sermones fideles esse nulla speret 64, 144. ipsius ex gremio demta 68, 146. viro cara puella 62, 58. dulci iucunda ianua 61, 1. flavo conciliata 68, 130. iuranti nulla femina credat 64, 143. ad virum rapis virginem 61, 3. mittens 66, 29. sine viro relicta membra 63, 6. amisso 68, 80. novo invisente proelia 66, 20. praesente 83, 1. solo contentas vivere 111, 1. viri quod pepigere 62, 28. virum facta 64, 192. et virtutum cinis Troia 68, 90. viros primores Argivorum ad se ciebat Troia *ibid.* 88.

Virco: viret vestibulum fronte velatum 64, 294. virens spica 19, 11. virente pampino dulcis uva 20, 8. virentium silvarum domina 34, 10.

Virgatus: virgati calathisci 64, 320.

Virgineus: virgineam zonam solvere 67, 28. virgineis de exuviis gesserat rixam 66, 14.

Virginitas tota non tua est 62, 62. virginitate longa foret Hebe 68, 116.

Virgo bona 61, 20. patrona 1, 9. regia 64, 86. Rhamnusia *ibid.* 396, 66, 71. 68, 77. iam veniet 62, 4. dum intacta, cara suis est *ibid.* 45 *et al.* virginis e gremio procurrit malum 65, 20. percussae artus 64, 365. virginem tene-

ram rapis ad viros 61, 4. virgine a parva cognoram 66, 26. virgines solvunt sinus 61, 53. claudite ostia *ibid.* 231. integrae *ibid.* 37. virginibus a doctis sevocat me cura 65, 2.

Virgultum: virgulta refringit pede 63, 86.

Viridantia Tempe linques Peeneus 64, 286.

Viridis Idae loca colam? 63, 70. viridem ad Idam citus adit chorus *ibid.* 30. viridissimo flore puella 17, 14. *Virtus* fervida 64, 218. virtutum omnium cinis Troia 68, 90. virtutes egregias fatebuntur matres 64, 349. he-rorum indicat vestis *ibid.* 51. virtutibus magnis augens 64, 324. testis erit Scamander *ibid.* 358.

Vis: vi jaciunt capita Maenades 63, 23.

Viso: visit quae 64, 55. visam te incolumem 9, 6. visere coetus tales 64, 408. non se credit *ibid.* 55. portum *ibid.* 211. quod par est 62, 9. visens monumenta Caesaris 11, 10. maria vasta 63, 48. visum ad suos amores me duxerat 10, 2.

Vita quae tibi manet? 8, 15. mea 45, 13. 109, 1. tua et tu sitis felices 68, 155. vitae spatium 63, 90. venenum crudele 77, 6. vitae meae maledicere 104, 1. vitam agam 63, 71. egi puriter 76, 19. vitam hanc quid magis optandum 107, 8. pro dulci talia reddis praemia? 64, 155. longa iucundior gnate *ibid.* 215. tota producere foedus 109, 5. vitam dulcius cou-

- ingium 68, 106. frater amabilior 65, 10.
- Vitis* lenta 61, 107. vidua nascitur in nudo arvo 62, 49.
- Vito*: vitans onus iugi iuvenca 63, 33.
- Vitta*: vittae niveae residebant vertice 64, 310.
- Vivo*: vivis molesta 10, 33. vivit quis me felicior? 107, 7. vivimus Romae 68, 34. vive nec miser 8, 10. vivite bene 61, 233. vivat cui sorror tam valens 89, 2. valeatque 11, 17. vivamus atque amemus 5, 1. vivere abrupto coniugio 68, 84. hac vivâ dulces est *ibid.* 160. contentas viro solo 111, 1.
- Vivus*: vivâ quâ vivere dulces est 68, 160.
- Vix* tandem tollit lumina Vesper 62, 2. *et al.*
- Vocationes* quaerunt sodales mei 47, 7.
- Voco*: vocat me Sextius 44, 21. voca dominam domum 61, 31. vocaret aura laeva sive dextera 4, 20. vocare ad coelum versu 6, 17.
- Volatilis*: volatiles huc adde 55, 27.
- Volatus*: volatu Pegaseo ferar 55, 24.
- Volito*: volitabat Iacchus 64, 252. volitare sucvit vaga cohors 63, 25. volitantem flamine cursum facit 64, 9.
- Volo*: volumus ad Asiae claras urbes 46, 6. volare sive pal-mulis sive linteo 4, 5.
- Volo* te ad coelum vocare 6, 17. accipiat cogitationes 35, 5. rideat 61, 216. si vis 55, 21. nos perdere 98, 5. vult non iam illa 8, 9. numerare millia ludi 61, 203. volumus scire 67, 18. volunt non longe abesse 66, 32. volebas quae tu 8, 7. voluisti amare 40, 8. quod voluit, fecit 74, 5. volet non secubare vir a te 61, 104. velim pol 20, 19. dicas Caccilio 35, 2. velit supposuisse femur 69, 2. esse pudica 76, 24. vellem omnia tibi displicere 54, 4. velles dicere 6, 3. vellet mitescere pectus 64, 138. velle nec lovem prae me tenere 72, 2. bene mereri desine 73, 1. placere nil studeo 93, 1. bene queam tibi 75, 7. volente te 61, 64, 69, 74.
- Volt*: vid. *Fult*.
- Voluntas* coelitum feret 11, 13.
- Voluptas* si qua est recordanti 76, 1.
- Volvo*:olvebat animo curas 64, 251. volutus rivus de pronâ valle 68, 59.
- Vomer*: vomere prono convellit taurus glebam 64, 40.
- Vorago* lacus limpidissima 17, 11. voragine tenaci mula derelinquit soleam *ibid.* 26.
- Vorax* et aleo 29, 2, 6. es *ibid.* 11. voraciore culo est filius 33, 4.
- Voro*: vorabit viam 35, 7. vorare tenta viri 80, 6.
- Vortex*: vortice amoris tanto te absorbens aestus 68, 107.
- Votum* redditum et acceptum 36, 10. solvite *ibid.* 2. voto maligno servisse ferunt 67, 5. vota suspendit tacito labe 64, 104. facta 4, 22. pristina 66, 38.
- Voveo*: vovit daturam scripta Vulcano 36, 4. vovere iocose Divis *ibid.* 10.
- Vox* cymbalum sonat 63, 21. vocem supplicis contentam haberes 60, 4. voce promis-

sa dedisti 64, 139. altiore
conclamate 42, 18. clariso-
nâ pellentes vellera 64, 321.
furtivâ loquentem audiui
67, 41. moestâ adlocuta pa-
triam 63, 49. tinnulâ con-
cinens carmina 61, 13. vo-
ces profudit pectore 64, 202.
clarisonas fudisse e pectore
ibid. 125. missas audire *ibid.*
166.

Vulgus: non, ut vulgus, te
dilexi 72, 3. vulgi in ora
pervenias 40, 5.

Vulturium suscitât nepos a ca-
no capite 68, 124. vulturio

avido sit data lingua exsecta
108, 4.

Vultus: vultus feri Nereides
64, 14. vultum genitoris lin-
quens filia 64, 117. vultu
declarant gaudia *ibid.* 34.
sereno eas vidi 55, 8.

Z.

Zona: zonam diu ligatam sol-
vit malum 2, 13. virgineam
solvere 67, 28.

Zonula solvunt virgines sinus
61, 63.

INDEX

NOMINVM PROPRIORVM.

A.

- Acme* (puella Septimio amata) de ea 45.
Achilles, expertus terroris 64, 339.
Achivi, fessi 64, 367.
Adria (pro mari adriatico) 36, 15.
Adriaticum, adriatici minacis litus 4, 6.
Acetaeus, acetaei fines 64, 3.
Aegeus (Thesei pater) 64, 213.
Aegyptus 66, 36.
Aemilius (homo impurus, ad quem 97).
Aethiops, Memnon 66, 52.
Aganippe (fons Musis sacer), frigerans, 61, 30.
Alpes altae 11, 9.
Alphenus vid. *Varus*.
Amastris (urbs Paphlagoniae) Pontica 4, 13.
Amathus (urbs Cypri) 36, 14.
Amathusia (Venus) duplex 68, 31.
Amor 45, 8.
Amphitrite, rudis 64, 11.
Amphitryoniades (Hercules) falsiparens 68, 112.
Ancon (urbs in agro Piceno) 36, 13.
Androgonus (androgeus, Minos filius) androgonea caedes 64, 77.
Antimachus, (poeta graecus) tumidus 95, 10.
Antius (C. Restio actor) 44, 11.
Aonius specus 61, 28.
Apeliota (ventus) 26, 3.
Aquinus (malus poeta) 14, 18.
Arabes molles, 11, 5.
Argivi 68, 87.
Argivus, argiva pubes, 64, 4.
Ariadne 64, 54.
Ariaducus, Ariadnea tempora 66, 60.
Arrius (homo insulsus, de quo 84.)
Arinoë, (Ptolemaei uxor, sub nomine Chloridis ab Aegyptiis culta) 66, 54.
Asia capta 66, 36.
Asius (Asia palus Lydiae) Asia myrthus 61, 22.
Asinius (homo furax ironice Marrucinus dictus 12, 1. ad eum 12.)
Assyrius odor 68, 144. Assyrii fines 66, 12.
Atax (fluvius Galliae Narbonensis) 95, 5.
Athenae carae 64, 81.
Athos, (mons Macedoniae) 66, 46.
Alys, de quo 63.
Aufileua (meretrix) ad quam 110, 111.
Aufilena (puella formosa 100, 1.)
Aufileus (eius frater) 100, 2.
Aurunculeia, 61, 86. vide *Iulia*.

B.

- Balbus*, 67, 3.
*Battia*des (*Callimachus*) 65,
 16, 66, 2.
Battus (heros Cirenensis) ve-
 tus 7, 6.
Berenice, (*Ptolemaei* uxor) de
 eius coma 66.
Bereniceus vertex 56, 8.
Bithyni 31, 5.
Bithynia, 10, 7.
Bononiensis Rufa 59.
Bootes tardus 66, 67.
Boreas saevus 26, 3.
Britanni, ultimi et horribiles
 11, 12.
Brittania ultima 29, 4, *Britta-*
niae 29, 21.
Brixia mater amata *Veronae*
 67, 34.

C.

- Caecilius* (amicus *Catulli*) ad
 quem 35.
Caesar (*C. Iulius*) magnus 11,
 10. ad eum 29, 54, 93.
Caesius (malus poeta) 14, 18.
Callisto, virgo *Lycaoniae* 66,
 66.
Calvus (*C. Licinius*, amicus
Catulli) iucundissimus 14, 2.
 salaputim disertum 53, 5.
 ad eum 14, et 50 et 96.
Camerius (amicus *Catulli*) ad
 quem 55.
Canopeus (*Canopus* urbs *Ae-*
gypti) *Canopaea* littora 66,
 58.
Castor gemellus 4, 27.
Cato (amicus *Catulli*) ad quem
 56.
Catullus miser 8, 1. vesanus 7,
 10.
Cecropius (*Cecrops* rex *Athe-*
narum) *Cecropiae* dapes 64,
 70. puppes 64, 172.

- Celtiberia* (regio *Hispaniae*) ca-
 niculosa 37, 18.
Celtiberius, *celtiberia* terra 39,
 17.
Ceres 63, 36.
Chalibes 66, 48.
Charybdis vasta 64, 156.
Chiron 66, 280.
Cicero (*M. Tullius*) disertis-
 simus 49, 2.
Cinna (*C. Helvius*, amicus *Ca-*
tulli) de quo 45, ad quem
 113.
Cnidus (urbs *Cariae*) arun-
 dinosa 36, 13.
Coelius (*M. Rufus*, amicus *Ca-*
tulli) ad quem 58, et 100.
Colchi 64, 5.
Colonia (urbs incerti situs) de
 qua 17.
Cominius (homo pravus) ad
 eum 108.
Conon (astronomus clarus) 66, 7.
Cornelius (*Nepos*) cui *Catullus*
 librum suum dicat 1, et for-
 san 102.
Cornificius (amicus *Catulli*) ad
 quem 38.
Cranon, (oppidum *Thessaliae*)
 64, 36.
Creta 64, 82. Cretum custos
 (*Talus Gigas*) 55, 23.
Croesus 115, 3.
Cupido 68, 133.
Cupidines 3, 1, 13, 12.
Cybelle 63, 9.
Cyclades 4, 7.
Cycnaeus, *cycnaca* specula 67,
 32. ubi vide sis annotationes.
Cylleneus (*Cyllene*, mons *Ar-*
cadiae) *Cilleneum Phencum*
 68, 109.
Cyrenae (urbs *Africae* nobilis)
laserpiciferae 7, 4.
Cytorius, *cytorium* iugum 4,
 11.
Cyturus (mons *Paphlagoniae*)
buxifer 4, 13.

D.

Dardanius (Dardanus Troiac conditor) Dardania urbs 64, 368.

Daulias (Philomela, apud nostrum Progne) 65, 14.

Delius (Delus insularum Cycladum media) Delia oliva 34, 14.

Delphi 64, 393.

Dia, (alias Naxos) 64, 52.

Diana, ad quam 34.

Dindymenus, Dindymena domina (Cybelle) 63, 13.

Dione (pro Venere noster usurpat) 56, 6.

Durrachium (urbs Macedoniae) Adriæ taberna 36, 15.

E.

Egnatius (homo ineptus) in quem 39.

Emathius (Emathia vctus Thesaliae nomen) Emathia ops 64, 325.

Eous, Eoa unda (oceanus orientalis) 11, 3.

Erycina (Venus, a monte Erycc) ferens curas 64, 72.

Erythreus (Erythros regio Africae) Erythreus pulvis 61, 6.

Etruscus obesus 39, 11.

Eumenides 64, 193.

Eurotas (Laconicae fluvius) 64, 89.

F.

Fabullus (amicus Catulli) ad quem 13, et 28.

Falernum (nobile vinum) vetulum 27, 1.

Favonius (ventus) 26, 2. tepidus 64, 283.

Fides 30, 11.

CATVL. Carm.

Flavius (amicus Catulli) ad quem 6.

Formianus (Mamurra Formiis oriundus) decoctor 41, 4. 43, 5.

Formianus (Formiae urbs Latii) Formiana macula 57, 4.

Formianus saltus 114, 1.

Fortuna secunda 64, 222.

G.

Gallae 63, 12.

Gallia Comata 29, 3. Galliae 29, 21.

Gallicanus canis 42, 9.

Gallus (homo libidinosus) de quo 78.

Gellius (foedus homo) in quem 74, 80, 88, 90, 91, et 116.

Gnosius (Gnosus urbs Cretae, Gnosia littora 64, 172.

Golgus (urbs Cypri) 36, 14.

Gortynius (Gortynia metropolis Cretae) Gortynia tecta 64, 75.

Gracrus, Graeca pubes 68, 102.

H.

Hamadryades deae 61, 23.

Harpoerates (Silentii deus) 74, 4. 102, 4.

Hebe 68, 116.

Helena 68, 87.

Heliconeus collis 61, 1.

Hellespontius, Hellespontia ora 18, 4.

Hellespontus rapidus 64, 359.

Hercules 55, 13.

Heroës deum genus 64, 23.

Hesperus 62, 20.

Hiberi (gens Hispaniae) 9, 6.

Hiberus, Hibera carbasus 64, 27. praeda 29, 20.

Hibera urina 37, 20.

Hircani (Asiae populi) 11, 5.

N u n

Hortalus (amicus Catulli) ad quem 65.

Hydrochoos (signum Zodiaci) 66, 94.

Hymen et Hymenaeus 61, 4. *seq. novus* 66, 11.

I.

Iacchus florens 64, 252.

Ida (mons Phrygiae) viridis 63, 30.

Idalium (nemus in Cypro) sanctum 36, 12.

Idrus (mons Cariae) 64, 301.

Iliacus, Iliaci muri 68, 86.

Indi extremi 11, 2.

India tosta 45, 6.

Indus dens 64, 48.

Ionius, Ionii fluctus 84, 11.

Ipsithilla (amica Catulli) ad quam 32. *dulcis* *ibid.* 1.

Itali, 1, 5.

Itone (opp. Thessal.) sanctum 64, 228.

Itylus (filius Terei) absumtus 65, 44.

Iulia (nupta Manlio) in cuius nuptias 61.

Iuno maxima coelicolum 68, 138. *Lucina* (Diana) 34, 13.

Iuppiter aestuosus 7, 5. *magnus* 34, 6. *omnipotens* 64, 171. *omnivorus* 68, 140. *secundus* 4, 20. *superus* 55, 5.

Iuuentius (Iuvenis pulcher) ad quem 48, 24. 81, et 99. *melilitus* 99, 1.

L.

Ladas (cursor in Olympiis) 55, 25.

Lampsacum (urbs ad Helle-spontum) 18, 2.

Lanuvinus (Lanuvium nrbs Latii, ater atque dentatus 39, 12.

Laodamia, amore flagrans coniugis 68, 74. *pulcherrima* *ibid.* 105.

Larissaeus (Larissa urbs Thes-saliae) *Larissae moenia* 64, 36.

Larius (Lar lacus in Orobis) *Larium littus* 35, 4.

Latmius (Latius mons Cariae) *Latmia saxa* 64, 5.

Latonia (Diana) 34, 5.

Leo (sidus) saevus 66, 65.

Lesbia (amica Catulli) ad eam 5, 7, 51, 72, 75, 92, 107, 109.

Lesbius (forsan Clodius, homo certe impurus) de quo 79.

Lethaeus gurgis 65, 5.

Liber (avunculus Arrii) 84, 5.

Libo (homo foedus) 54, 13.

Libyssinus, *Libyasinac montes* 60, 1.

Libyssus, *Libyssa arena* 7, 3.

Licinius vide *Calvus*.

Ligurius 17, 19.

Lucina Iuno (Diana) 34, 13.

Luna 34, 16.

Lybia 45, 6.

Lycæonius (Lycæon rex Arcadiae) *Lycæonia virgo* (Callisto) 66, 66.

Lydius, *Lydia unda* (Lacus *Benaëus*) 31, 13.

M.

Maenades hederigeræ 63, 23.

Mucnas 63, 69.

Magnus (Cn. Pompeius) 55, 6.

Magus 90, 1.

Malius, *Malia lympba* (fons in Thermopylis) 68, 54.

Mamurra (amicus Caesaris, homo impurus) 29, 3. *patricus* 57, 2.

Mantilius (Aulus Torquatus) in cuius nuptias 61. *confectum*.

Marrucini (populi Italiae) 12, 1.

Mavors 64, 395.

Medi 66, 45.

Mela (fluvius prope Brixiam) fluvius 67, 33.

Memnius (C. Gemellus, homo nequam) 29, 9.

Memnon, Aethiops 66, 52.

Menenius 5, 2.

Mentula (nomen fictum, sub quo Mamurram exagitat Catullus) de eo 94, 95, 114, 115.

Minois (Ariadne) 64, 60 et 248.

Minos (rex Cretae) magnanimus 64, 85.

Minotaurus (monstrum a Pasiphaë genitum) 64, 79.

Mnemonides (Musae) 64, 288.

Musa Sapphica 35, 17.

Musae 64, 3.

N.

Naso (homo impurus) ad quem 112.

Nemesis 50, 20.

Neptunine, (Thetis) pulcherrima 64, 28.

Neptunius, Neptunia vincla (Muri Troiae a Neptuno constructae) 64, 368.

Neptunus uterque 31, 3.

Nereides aquoreae 64, 15.

Nicaea (urbs Bithyniae) aestuosa 46, 5.

Nilus septemgeminus 11, 8.

Nonius Struua (homo pravus) 52, 2.

Novum Comum (Urbs in Insurbria) 35, 8.

Nymphae marinae 64, 17.

Nysigena (Nysa urbs Indiae)

Nysigenae Sileni 64, 253.

O.

Oarion (Orion sidus) 66, 94.

Oceanus altus 66, 68. Nympharum genitor 88, 6.

Oetaeus (Oeta Mons Thessaliae)

Oetaei ignes 62, 7. Oetaeae

Thermopylae 68, 54.

Olympus (Mons Thessaliae, pro coelo usurpat Catullus) 62, 1.

Otho (homo illepidus) 54, 14.

P.

Parcae 64, 307.

Paris 68, 103.

Parnassus (Mons in Phocidae)

64, 391.

Parthi sagittiferi 11, 6.

Pasithea (Gratiarum una) 63, 43.

Pegasus volatus 55, 24.

Peleus Thessaliae column 64, 26.

Pelias (Pelion mons Thessaliae) vertex 64, 1.

Pelion 64, 279.

Pelops periurus 64, 347.

Penelopeus (Penelope uxor Ulixi) Telemachus 61, 229.

Peneos (Thessaliae fluvius) 64, 286.

Perseus pennipes 55, 25.

Persicus, Persicum haruspicium 90, 2.

Phaëton flammatus 64, 292.

Pharsalia (regio Thessaliae) 64, 36.

Pharsalius, Pharsalia tecta 64, 36.

Phasis (fluvius Colchidis) 64, 3.

Pheneum (urbs Arcadiae) Cylencum 68, 109.

Phrygius iudex (Paris) Phrygia domus 63, 20. Phrygium

nemos 63, 2. Phrygii campi 46, 4. rivi 64, 345.

Phryx tibicen 63, 22.

Phthioticus (Phthiotis regio Thessaliae) Phthiotica Tempe

64, 35.

Pimplaeus (*Pimpla* fons Boeotiae) mons 105, 1.
Piraeus (*Athenarum portus*) 64, 74.
Pisaurum (oppidum Umbriae) 81, 3.
Piso (L. Calpurnius) 28, 1.
Pollio (Asinins) 12, 6.
Polyxenius (*Polixena Priami filia*) *Polixenia caedes* 64, 369.
Ponticus (*Pontus regio Asiae*) sinus trux 4, 9. *Pontica praeda* 29, 19.
Porcius (homo pravus) ad quem 47.
Posthumia (mulier vinolenta) 27, 3.
Posthumius 67, 35.
Priapus 18. *Verpus* (*Piso*) 47, 4.
Prometheus sollerti corde 64, 295.
Propontis 4, 9.
Protesilaëus (*Protesilaus dux Graecus Troiano bello*) *Protesilaëa domus* 64, 74.

Q.

Quintia (puella formosa, sed insulsa) de qua 86.
Quintilia (Calvi amica) 96, 6.
Quintius (sodalis Catulli) ad quem 82.

R.

Ravidus (Catulli rivalis, ad quem 40.) miscellus *ibid.*
Remus 29, 15.
Rhamnusia virgo (*Nemesis a Rhamnaunte pago*) 64, 396, 66, 71. 58, 77.
Rhenum gallicum 11, 11.

Rhesus (rex Thraciae) 55, 26.
Rhodus nobilis 4, 8.
Rhoeteus (*Rhoeteum promontorium in Troade*) *Rhoetea littora* 65, 7.
Roma 68, 34.
Romulus 28, 15. *cinaedus* (*Caesar*) 29, 5, 10.
Rufa (femina infimi pretii) *Rhoniensis* 53, 1.
Rufulus 53, 1.
Rufus (homo foedus) ad quem 69.
Rufus (falsus amicus) ad quem 77.

S.

Sabinus (Italiae populus) 39, 10.
Sabinus, *Sabinum fundum* 44, 1.
Sacae (populi Scythiae proximi) 11, 6.
Saetibus (*Saetabum urbs Hispaniae*) *Saetaba sudaria* 12, 14. 25, 9.
Salisubuli (*Salii Martis sacerdotes*) 17, 6.
Sapphicus (*Sappho poetria*) *Sapphica Musa* 35, 16.
Saturnalia optimus dierum 14, 15.
Satyri Nysigenae 64, 251.
Scamandrus (fluvius in Troade) 64, 358.
Scylla latrans 60, 2. vorax 64, 156.
Scyros (insula in Aegaeo mari) 64, 35.
Septimius 45, 1.
Serapis 10, 26.
Sextianus conviva 44, 10.
Sextius (homo insulsus) 44, 20.
Sileni Nysigenae 64, 253.
Silo (lcnō) ad eum 103.
Simonideus (*Simonides, philosophus*) *Simonideae lacrimae* 39, 8.

Sirmio (peninsula in lacu Benaco) venusta 31, 12.
Smyrna (Cinnae poema) 95, 5.
Socratio ad quem 47.
Sol 63, 39.
Somnus 63, 42.
Struma Nonius 52, 2.
Suffenus (malus poeta) 14, 19.
Sulla (Corn. Epicadus, libertus) 14, 9.
Syriae 45, 22.
Syrius, Syrium olivum 6, 8.
Syri aperti 36, 12.
Syrtis 64, 156.
Stymphalius (Stymphalus palus Arcadiae) Stymphalia monstra 68, 113.

T.

Tagus (Lusitaniae fluvius) aufer 29, 20.
Tappo (homo pathicus) 104, 4.
Telemachus (filius Ulissis) Penelopeus 61, 229.
Tempe (regio Pelasgidis) Phthiotica 64, 35. viridantia *ibid.* 286.
Thetys cana 66, 70, ultima 88, 5.
Teucus sanguis 64, 345.
Thalassius (Hymen) 61, 134.
Thallus (homo libidinosus) ad quem 25. cinaedus *ibid.*
Themis 68, 153.
Thermopylae Oetaeae 68, 54.
Theseus 64, 53.
Thespius (Thespieae urbs Boeotiae) Thespiea rupes (Helicon) 61, 27.
Thessalia 64, 26.
Thessalus, Thessala pubes 64, 288.
Thetis Neptuniae 64, 28.
Thia (Solis mater) 66, 44.
Thiasus 64, 253.
Thracia horrida 4, 8.
Thyades evantes 64, 392.
Thynia (Asiae regio) 31, 5.

Thynus, Thynicatalographi 25, 7.
Thyonianus (Thyone Bacchi mater) merus 27, 7.
Tiburs (Italiae populus) 33, 10.
Tiburs fundus 44, 1.
Torquatus v. Manlius.
Transpadanus 39, 13.
Trivia (Diana) 66, 5. potens 34, 15.
Trinacrius, Trinacria Sicilia, Trinacria rupes (Actna) 68, 53.
Triton (lacus Thraciae) raptus 64, 396.
Troia infelix 68, 99. nefas 68, 89. obscena 68, 99.
Troiugeniae 64, 356.
Troius, Troia tellus 65, 7.
Tyro (filia Salmonei) 64, 309.

U.

Umbra (populus Italiae) pastus 39, 11.
Urania (Musa) 61, 2.

V.

Varrus (Alphenus Varus) 10, 1. ad 9, 22 et 30.
Vatinianus, Vatinianum odium 14, 3. Vatiniana crimina 53, 2.
Vatinius (homo fatuus) 52, 3.
Veneres 3, 1.
Venus bona 61, 44. ponto creata 36, 11. sanguinis experta 66, 90. sancta 68, 5.
Veranius (amicus Catulli) ad quem 9, et 28. optimus 28, 3.
Verona (urbs Galliae Togatae) 35, 3.
Verranniolus 47, 3. vide *Verannius*.
Vesper 62, 1.
Vettius (L., homo putidus) 54, 2 ad eum 98.

Vibeni (homines nequam)
ad eos 33.

2.

Virro (libidinosus homuncio,
ad quem 71.) miscellus 80, 7.

Volusius (malus poëta) de quo
36.

Zephyritis (Arsinoë a marito

Zephyro) 66, 57.

Zephyrus 46, 3.

INDEX IN ANNOTATIONES

ET

VARIETATEM LECTIONIS.

A.

- A** pro Ah a librariis scriptum. V. L. 61, 46.
 Abducere et adducere permu-
 tantur A. 75, 5.
 Abesse et abisse perm. V. L.
 68, 85.
 Abire pro obire dicunt Romani.
 V. L. 66, 2.
 Ac et ad perm. V. L. 61, 31.
 Adspicere et accipere perm.
 V. L. 68, 13.
 Adulteri poena A. 15, 18.
 Aedes et sedes perm. V. L. 64,
 48.
 Aeternus et alternus perm. V.
 L. 109, 6.
 Alis pr. alius, alid pr. aliud A.
 66, 28.
 Alter — ille pr. alter — alter
 A. 57, 4.
 Amaracus A. 61, 7.
 Anastris A. 4, 13.
 Anathusia (Venus) cur duplex?
 A. 68, 51.
 Amor impotens quid? A. 35, 12.
 Amoris declarandi formulae ab
 oculis petita A. 3, 5.
 Amphitryoniades cur falsipa-
 rens A. 68, 112. Phencum
 paludibus liberat, *ibid.*
 Ancon A. 36, 13.
 Androgeus, ei. fabula A. 64, 77.
 Augustus et augustus perm. V.
 L. 64, 80.
 Animae defunctorum Oceanum
 transiturae creditae V. L. 66,
 63.
 Antimachus Thebaida scripsit
 A. 95, 10.
 Antius (C. Restio) A. 44, 11.
 Anus adiective A. 9, 4. et A.
 68, 46.
 Aquâ marinâ scelera expiantur
 A. 88, 6.
 Arabes cur molles? A. 11, 5.
 Arbores ducunt familiam A.
 4, 15. genus iactant A. 64,
 1. infelices A. 36, 8. iis tri-
 buitur vox A. 4, 12.
 Arsinoë sub Chloridis nomine
 ab Aegyptiis culta A. 66, 54.
 unde Zephyritis dicta sit? A.
 66, 57.
 Asia palus A. 61, 22.
 Asinius Pollio A. 12, 6.
 Atalanta, duae fuerunt eiusdem
 nominis A. 2, 11.
 Athos mons A. 66, 44.
 Atqui et atque perm. V. L. 66,
 25.
 Atyis, eius fabula A. 63. *argum.*
 Aurelius A. 11, 1.

Aut abest in formula aut nihil
aut paulo A. 68, 131.

Avertere in malam partem A.
64, 5.

Avēs in deliciis habitae A. 2.
argum.

B.

Bacchantes vitulos et iuvencos
discerpere soliti A. 64, 258.

Barrathrum quid? A. 68, 108.

Batti sepulcrum A. 7, 6.

Battiades Callimachus unde sic
dictus? A. 65, 16.

Bellus quis dicatur? A. 78, 3.

Bennacus, eius undae cur Lydiae
dicantur? A. 31, 13.

Berenice, eius fabula A. 56. *argum.*
eius coma in sidus versa
ibid. quem in coelo locum
tenent *ibid.* 65.

Bootes cur tardus? A. 66, 67.

Brixia mater Veronae A. 67, 34.

C.

Cachinnus ad undarum strepi-
tum translatus A. 64, 274.

Cadavera, eorum dilaniatione-
fas habita A. 108, 4.

Caecilius A. 35, 1.

Caesaris monumenta A. 11, 10.

Calvus (C. Lic.) A. 14. *argum.*

Campus minor A. 55, 3.

Canis impudentiae imago A.
42, 16.

Capillum de omni pilorum ge-
nere dicitur A. 25, 1.

Capsula quid? A. 68, 36.

Carbonibus fores inimicorum
notatae A. 37, 10.

Carchesia mali quid? A. 64, 236.

Castor et Pollux, eorum tem-
plum 37, 2.

Catagraphi Thyni A. 25, 7.

Catullus emendatur

V.L. 10, 26.

A. 2, 7.

— 17, 15.

— 6, 12.

— 19, 5.

— 8, 19.

— — 20.

— 14, 17.

— 20, 3.

— 15, 2.

— 39, 17.

— 18, 2.

— 57, 8.

— 19, 7.

— 61, 158.

— 25, 5.

— — 206.

— 41, 7.

— 62, 14.

— 63, 9.

— 64, 229.

— 64, 94.

— — 243.

— — 310.

— 68, 52.

— — 409.

— — 110.

— 65, 23.

— — 112.

— 66, 7.

— — 155.

— 66, 21.

— — 157.

— — 55.

— 76, 11.

— — 65.

— 97, 7.

— — 77.

— 102, 3.

— — 79.

— 67, 6.

— — 20.

— 68, 131.

— — 132.

— — 143.

— 76, 5.

— 107, 3.

— 113, 1-2.

Celtiberi et Hispani capillum
alere soliti A. 37, 17.

Cinerarii qui? A. 61, 138.

Cinis femino genere usur-
patur A. 68, 83.

Cinna A. 95, 1.

Circus maximus A. 55, 4.

Cistae in Orgiis portatae A.
64, 260.

Chiron immortalis A. 64, 280.

Chloridos ales equus A. 66, 54.

Cocius (M. Rufus) A. 58, 1.

Coena rogo imposita a paupe-
rioribus diripi solita A. 59, 3.

Colonia A. 17.

Commodus quid? V. L. 10, 26.

Comparatio amoris coniugalis cum vite arbori inhaerente A. 61, 106. frigescentis cum flore succiso A. 11, 21. flammæ rutilantis cum crinibus A. 61, 76. Magni numeri cum aristis A. 48, 5. puellæ cum hoedis A. 17, 15. myrto A. 61, 21. Venere A. 61, 98. cum uvis A. 17, 16.

Componi, verbum in re funebri usitatum A. 68, 98.

Concubinus nuptiæ iusso tondetur A. 61, 138.

Consecutio temporum neglecta A. 64, 126.

Conturbare de decoctoribus dicitur A. 5, 11.

Cornu aduncum Phrygiæ tibiæ innectum A. 64, 264.

Corpus pro pectus a librariis substitutum V. L. 64, 221.

Corruere active pro prosternere dicitur V. L. 68, 52.

Credere et trudere perm. A. 67, 9.

Crepidæ carbatinae A. 98, 4.

Cybele A. 63, *argum.*

Cyanea arx A. 67, 32.

Cyrene A. 7, 4.

Cyturus A. 4, 13.

D.

Daulias Progne unde sic dicta A. 65, 14. dissensus in eius fabula *ibid.*

De die pro multa adhuc die A. 47, 6.

De et Di in verbis compositis sæpiissime perm. V. L. 64, 208.

Dedere A. 61, 59.

Deprecor casui tertio iungitur A. 103, 3.

Deprendi A. 56, 5.

Desiderium puella dicitur A. 2, 5.

CATUL. *Carm.*

Despuendi omen malum mos A. 50, 19.

Destinatus A. 8, 19.

Diana cur *εὐπρύμνη* et *ὑπὸ πρύμνῃ* dicta? A. 34, 9. Trivia A. 34, 13. ei tribuitur cura frugum A. 34, 17. Sancta mater *ἁγία μήτηρ* et *ἁγία μήτηρ* dicta A. 34, 21.

Dii littorales qui A. 4, 22.

Diligere et amare quomodo differant A. 72, 4.

Dindymus A. 63, 2.

Dixerit pro dixisse videtur A. 84, 6.

Dispicere A. 66, 1.

Dissidium et discidium quomodo differant V. L. 66, 22.

Dominae vocantur puellæ et uxores A. 61, 31.

Ducere et dicere perm. V. L. 68, 8. ducebat et dicebat V. L. 8, 4.

Dum et cum perm. V. L. 64, 389.

Durrachium A. 36, 15.

E.

Eoa unda A. 11, 3.

Epithalamium quid? A. 61. *pag.* 178.

Es et est perm. A. 67, 6.

Etrusci unde obesi A. 39, 11.

Expromere et exponere perm. V. L. 65, 3.

Externus et extremus perm. V. L. 68, 100.

F.

Faces in pompa nuptiali praelatae A. 61, 15.

Facta et fata perm. V. L. 65, 9.

Fescennina A. 61, 126.

Fides dea A. 30, 11.

Flagitare cum duobus casibus quartis A. 55, 8.

O o o

Flagrare et fragrare perm. V.

L. 68, 144.

Flammeum A. 61, 8.

Flos de iuvenili aetate A. 17,
14. A. 24, 1.

Fors et sors perm. V. L. 64,
367.

Fucus et succus perm. V. L.
64, 49.

Furiosorum cura a propinquis
suscipienda A. 41, 5.

Furius A. 11, 1.

G.

Galli feminino genere inda-
cuntur A. 63, 12.

Gallia comata A. 29, 3.

Galliambicum metrum A. 63,
pag. 229.

Genae fletu tamidae A. 3, 18.

Gentiles qui? A. 68, 123.

Genus pro filius A. 61, 2.

Golgus A. 36, 14.

H.

H. positionem efficit A. 62, 4.
64, 20.

Harpocrates, eius fabula A. 74,
4.

Hecates coena in triviis ad di-
ripendum proposita A. 47, 7.

Hellespontus ostreis abundans
A. 18, 4.

Hiberi A. 9, 6.

Hippomenes, ei nupsit Atalanta
A. 2, 11.

Hireani A. 11, 5.

Horatii lectio vetus defensa A.
19, 4.

Horatio vetus lectio adserta V.
L. 66, 55.

Hostia *epoxykum* A. 68, 76.

Hostias maioribus tantum diis
immolare licebat A. 19, 15.

Hymni in Appollinem et Dia-
naui a pueris et puellis de-
cantati A. 34. *argum.*

I.

Iam et tam perm. V. L. 68, 77.

Idalium A. 36, 16.

Idomense duae A. 64, 178.

Idrus A. 64, 301.

In superfluum A. 55, 14.

Incessus meretricum turpis A.
42, 8.

Intchoare A. 35 13.

Indomitus dicitur de femiuis
intactis A. 58, 118.

Infinitivus gerundii loco sub-
stantivo iungitur A. 62, 3.

Insto inservit paraphrasi A. 66,
50.

Invictus et invitus perm. V. L.
64, 204.

Ipsulae V. L. 17, 6.

Ira ad mare translata A. 4, 9.

Irredivivus pro irreparabilis A.
17, 3.

Itone A. 64, 228.

Itylus A. 65, 14.

Iunctus et vinctus perm. V. L.
61, 68.

Iuppiter unde *dupes* A. 4, 20.

L.

Labans et labens perm. V. L.
63, 37.

Labor A. 31, 11.

Ladas A. 55, 25.

Lampsacum A. 18, 2.

Languor labans quid? V. L.
63, 37.

Lanuvium A. 39, 12.

Laodamia, eius fabula A. 63, 74.

Larissa A. 64, 36.

Laserpicium A. 7, 4.

Lateri usu Veneris exhausta A.
6, 13.

Levis et lenis perm. V. L. 64,
318.

Libelli pro t.ternis librariis A.
55, 4.

Libido in bonam partem A. 17, 5.
 Librorum partes et ornamenta A. 22, 5.
 Librorum praelectio ante editionem A. 44, 21.
 Liguri fossa A. 18, 19.
 Limen tangere malum omen A. 61, 166.
 Livius explicatus A. 30, 2, 31, 7.
 Lucina A. 34, 13.
 Ludi in Iovis honorem A. 64, 388.
 Lumen et limen perm. V. L. 64, 272. A. 66, 7.
 Lunae amor in Endymionem A. 66, 5.
 Luteum et lacteum perm. V. L. 19, 11.
 Luteus quid? A. 61, 194. color laetitiae index 61, 10.
 Lympha et Nympha perm. V. L. 61, 29.

M.

Maculae aniini in vita contracta post mortem quoque conspiciendae A. 57, 3.
 Maenades pro Gallis A. 63, 23.
 Magi ex concubitu matris cum filio procreandi A. 90, 4.
 Magistri convivii A. 27, 3.
 Malia lympa A. 68, 54.
 Malum gratum puellis ab amatoribus minusculum A. 65, 19.
 Mane, imper. ultima correpta V. L. 10, 24.
 Manere cum casu tertio A. 8, 15.
 Manlius (Aulus Torquatus) A. 61 pag. 177.
 Mare pro abundantia rei cuiusdam A. 115, 2.
 Marrucinatorum fides A. 12, 1.
 Membranae publicandorum li-

brorum lacvigantur A. 1, 2.
 Memmius (C. Gemellus), eius nequitia A. 10, 12.
 Mihi superfluum A. 24, 4.
 Millia facere A. 5, 10.
 Minerva cur *πλαυσίως*? A. 45, 7. cur patrona virgo? A. 50, 8. *καλοῦχρη* A. 64, 8.
 Minos cur iniustus A. 64, 75.
 Minotaurus, in eo depingendo et describendo variant numeri et auctores A. 64, 79.
 Modus adversarium invadendi A. 116, 7.
 Morbus pro vitio A. 39, 7.
 Mos mortuos ianuam versus collocandi A. 67, 6.
 Mucus et pituita quomodo differant A. 23, 17.
 Mugiles A. 15, 19.
 Munera Saturnalibus oblata A. 14, 4.
 Musae omnes fere sobolem produxere A. 61, 2.
 Mutare et mulctare perm. V. L. 12, 8.
 Myrtus Asia A. 61, 22.

N.

Nam et enim, non verisimile ea verba permutata esse V. L. 10, 26.
 Natorum cum parte similitudo maternae castitatis specimen A. 61, 121.
 Ne et nec perm. V. L. 64, 83, 68, 43.
 Nefas adiective dicitur A. 58, 88.
 Nemesis A. 50, 20.
 Neptunus duplex A. 31, 3.
 Nilus A. 11, 4.
 Nomina deorum pro eorum templis A. 10, 26.
 Non — sed pro non modo — sed etiam A. 41, 20.
 Novum Commun A. 35, 3.

Nox et vox perm. V. L. 63, 21.
 Nuces iactandi mos A. 61, 128.
 Numen et nomen perm. V. L.
 64, 134, 66, 7. numen et
 lumen *ibid.* numen et munus
ibid.
 Nunc et non perm. A. 66, 21.
 Nuptae corollis cinctae A. 61,
 6.
 Nutare de arboribus cunctis,
 non tantum conigeris V. L.
 64, 289.

O.

Obscenus pro detestabilis A.
 68, 99.
 Oculi nigri pars pulchritudinis
 A. 43, 2. ebrii A. 45, 11. tu-
 midi fletu A. 3, 18. eorum
 osculatio intimi amoris si-
 gnum A. 9, 7.
 Offirmare se A. 76, 11.
 Olim adiectivo arcte iungitur
 A. 96, 4.
 Omentum diis adoleto A. 90,
 6.
 Onyx vasculum interdum si-
 gnificat A. 66, 83.
 Oraculum Iovis Hammonis A.
 7, 5.
 Orcus omnia bella devorat A.
 3, 14.
 Orgia unde sic dicta A. 64, 260.
 Oris et aris perm. V. L. 64, 132.

P.

Pallii usus in coenis A. 25, 6.
 Parthi A. 11, 6.
 Pedes lavare mulieres viris so-
 lebant A. 64, 162.
 Pegasus A. 55, 24.
 Peliacus vertex A. 64, 1.
 Perculi et pertuli perm. V. L.
 68, 114.
 Perducere et producere perm.
 V. L. 109, 6.

Persei alata talaria A. 55, 25.
 Pes exiguus pars pulchritudinis
 A. 43, 2.
 Pes in navigiis quid? A. 4, 21.
 Petitor A. 44, 11.
 Phaedri locus explic. A. 54, 5.
 Phaselus A. 4, 1.
 Philoxenus Dionysii carminibus
 excrnciatur A. 44. argum.
 Pila cuilibet tabernae apposita
 A. 37, 2.
 Pisaura sedes moribunda cur?
 A. 81, 3.
 Piso (Cn. vel L. Calpurn.) A.
 28, 1.
 Platanus in deliciis habita A.
 64, 291.
 Plauti locus explic. A. 55, 6.
 Ploxemus A. 97, 6.
 Plusquamperfectum et Imper-
 fectum iunguntur A. 66, 35.
 Poëtae impii A. 14, 7.
 Polyxena A. 64, 369.
 Pompeius simpliciter Magnus
 vocatur A. 55, 6. ei. theatrum
ibid.
 Pontica Caesaris praeda A. 29,
 19.
 Ponticus sinus A. 4, 9.
 Pontus ob materiam navibus
 aedificandis aptam celebrata
 A. 4, 10.
 Posthumia A. 27, 3.
 Potens et impotens in amore
 A. 8, 9.
 Praepositiones neglectae V. L.
 37, 10.
 Praetextati nuptam domum de-
 ducentes A. 61, 81.
 Prendere quid? A. 55, 7.
 Pretium pro dispendio A. 77, 2.
 Priapus navigationis praeses A.
 17, 2.
 Pro et prae perm. V. L. 63, 383.
 Propontis A. 4, 9.
 Pueri, ita viri iuvenesque vo-
 cantur A. 12, 9.
 Pugillares A. 42, 5.

Q.

Quamvis pro valde, admodum
A. 12, 5, pro quantumvis A.
103, 2.

Que — que pro tam — quam
A. 57, 2.

Qui pro quo V. L. 62, 20.

Quid et quod perm.

Quisquis pro quisque A. 58, 28.

Quotidianus prim. producitur
V. L. 68, 39.

Quum et quam perm. V. L.
66, 23.

R.

Recoctus senis A. 54, 5.

Reddere pro dare A. 66, 37.

Rhamnusia virgo A. 66, 71.

Rhesi equi.

Rhodus A. 4, 8.

Romulus A. 29, 5.

S.

Sacae A. 11, 6.

Saetabis A. 12, 14.

Salaputium A. 53, 5.

Salinum a veteribus purissime
conservatum A. 23, 19.

Salisubuli A. 17, 6.

Sallustius emendatus V. L. 29,
2.

Saltatio pompa nuptiali instituta
A. 61, 14.

Saturnalia A. 14, 15.

Scelerati a feris potissimum peti
creduntur A. 45, 7.

Scyllae duae fuere, quarum
μυθῶσι confunduntur A. 60, 2.

Scyros A. 54, 35.

Sed et et perm. V. L. 66, 22.

Sedere in malam partem V. L.
66, 22.

Sensit et sanxit perm. V. L.
64, 21.

Serapidis templum A. 10, 25.

Sestiana dicta A. 64, 10.

Sidera supra montes orientia
et occidentia A. 62, 7.

Sileni Nysigenae A. 64, 253.

Sinistrae usus in furando A.
12, 1.

Sirmio A. 31, 1.

Smyrna poema Cinnae, eius
argumentum A. 95, 1.

Solea mulierum A. 68, 72. So-
leae equorum ungulis non
clavis adfixae, sed tantum
alligatae A. 17, 26.

Sperare pro timere A. 64, 140.

Sponsae invitae raptae A. 61, 3.

Sternutamenta omnia fausta et
infausta A. 45, 8.

Struma Nonius A. 52, 2.

Symphalia monstra A. 68, 113.

Suetonii locus expl. A. 29. *ar-*
gum.

Sulla (Corn. Epicadus) A. 14,
9.

Syri A. 36, 12.

T.

Tacitus et clamare de rebus.
inanimatis A. 6, 7.

Tamen post voces etsi vel quam-
quam omitti solet A. 66, 75.

Tempe unde Phthiotica A. 64,
35.

Tempus (pars capitis) singulari
numero A. 61, 162.

Tener feminino genere V. L.
20, 14.

Terentius explic. A. 23, 5.

Terra corporibus defunctorum
iniicienda A. 64, 153.

Texere de navibus A. 64, 10.

Thallus A. 25. *argum.*

Theocriti locus expl. A. 11, 21.

Thetis num lubens nupta sit
Peleo A. 64, 20. Thetis et

Tethys quomodo differant A.
66, 20.

Thracia A. 4, 8.

Thyonianus cur Bacchus dictus

A. 27, 6.

Tibullus emend. et expl. A. 59, 3.

Tiburtinus ager A. 44, 1.

Tortus et totus perm. V. L. 64, 13.

Trinacria unde Sicilia A. 68, 53.

Tuba pro tibia A. 63, 9.

Tum et cum perm. V. L. 64, 19 - 20.

Tunc et nunc perm. V. L. 66, 24.

U.

Ululare de querentibus pariter ac de gaudentibus dicitur A. 63, 24.

Unanimus et unanimis, exanimus et exanimis, inermis et inermis saepe perm. V. L. 10, 4.

Unguentis lectuli inungi soliti A. 6, 8. eorum usus in conviviiis A. 13, 10.

Unus et imus perm. V. L. 61, 171. Unus pro totus plane is qui esse debet V. L. 61, 171. A. 22, 10. cf. Cicero de Leg. 1, 2.

Uria V. L. 36, 12.

Urina dentes defricant Celtiberi A. 39. *argum.* et 18.

Ustor 59, 5.

Ut et ad perm. A. 66, 21. V. L. 68, 84.

V.

Varrus A. 10, 1.

Vatinius A. 52, 3. omnium bonorum in eum odium A. 14, 3.

Velle abundat A. 64, 138.

Veneres Cupidinesque cur ad exequias oitentur? A. 3, 2.

Venti compar. cum equis equitantes et alati finguntur A. 66, 54.

Venus Appia V. L. 36, 12. *εὐφροσύνη* et *ἀνθρώπων ἀγαθή* A. 36, 11. ad eius aram sanguinem fundere nefas habitum A. 66, 91. eius tactu omnia fiunt immortalia A. 66, 56.

Venustas A. 87, 3.

Versiculi a librariis ob repetitionem verbi omisi V. L. 49, 6.

Vestes rarae muneri puellis datae A. 69, 3.

Vexare et versari perm. V. L. 64, 80.

Vibennii A. 23. *argum.*

Victus et victus perm. V. L. 64, 125.

Vinciendi notio ad amorem translata A. 61, 33.

Virgilius expl. et emend. A. 66, 54. eiusd. locus expl. 50, 6. 66, 54. Virgilio vetus lectio adseritur A. 37, 1.

Viscere ad aliquem A. 10, 1.

Volusii annales A. 36, 1.

Z.

Zonam quam ubi causam virgines gerant A. 2, 13. soluta 61, 53.

INDEX CATVLLIANVS

SECUNDVM INITIA CARMINVM DIGESTVS.

	<i>Carm.</i>	<i>Pag.</i>
A cmén Septimius, suos amores,	XLV	103
Adeste, hendecasyllabi, quot estis	XLII	102
Alphene immemor atque unaninis false sodalibus,	XXX	76
Amabo mea dulcis Ipsithilla,	XXXII	79
Annales Volusi, cacata charta,	XXXVI	88
Anne sana illa puella defututa	XLI	100
Aufilena, bonae semper laudantur amicae :	CX	345
Aufilena, viro contentas vivere solo,	CXI	345
Aureli, pater esuritionum,	XXI	53
Aut, sodes, mihi redde decem sestertia, Silo,	CIII	339
 Bononiensis Rufa Rufulum fellat,	 LIX	 137
-Commoda dicebat, si quando commoda vellet	LXXXIV	316
Cinaede Thalle, mollior cuniculi capillo,	XXV	64
Coeli, Lesbia nostra, Lesbia illa,	LVIII	136
Coelius Aufilenum, et Quintius Aufilenam,	C	336
Coenabis bene, mi Fabulle, apud me	XIII	35
Collis o Heliconei	LXI	142
Commendo tibi me ac meos amores,	XV	40
Consule Pompeio primum duo, Cinna, solebant	CXIII	348
Credis, me potuisse meae maledicere vitae,	CIV	339
Cum puero bello praeconem qui videt esse,	CVI	341
 Desine de quoquam quidquam bene velle mereri,	 LXXIII	 303
Dianae sumus in fide	XXXIV	83
Dicebas quondam, solum te nosse Catullum,	LXXII	301
Disertissime Romuli nepotum	XLIX	116
 Eguatius, quod candidos habet dentes,	 XXXIX	 96
Ego haec, ego arte fabricata rustica,	XX	52
Etsi me assiduo confectum cura dolore	LXV	243

	<i>Carm.</i>	<i>Pag.</i>
Flavi, delicias tuas Catullo,	VI	15
Formiano saltu non falso Mentula dives	CXIV	343
Furi et Aureli, comites Catulli,	XI	29
Furi, quoi neque servus est, neque arca,	XXIII	60
Furi, villula nostra non ad Austri	XXVI	67
Gallus habet fratres, quorum est lepidissima coniux	LXXVIII	310
Gellius audierat, patrum obiurgare solere,	LXXIV	304
Gellius est tenuis: quidni? quoi tam bona mater	LXXXIX	321
Hesterno, Licini, die otiosi	L	117
Hunc ego iuvenes locum, villulamque palustrem,	XIX	50
Hunc lucum tibi dedico consecroque, Priape,	XVIII	48
Iam ver egelidos refert tepores,	XLVI	112
Ille mihi par esse Deo videtur,	LI	121
In te, si in quemquam, dici pote, putide Vetti;	XCVIII	333
Iucundum, mea vita, mihi proponis amorem	CIX	344
Lesbia mi dicit semper male, nec tacet unquam	XCH	324
Lesbia mi presente viro mala plurima dicit:	LXXXIII	315
Lesbius est pulcher: quidni? quem Lesbia malit,	LXXIX	311
Lugete, o Veneres Cupidinesque,	III	7
Male est, Cornifici, tuo Catullo;	XXXVIII	94
Marrucine Asini, manu sinistra	XII	32
Mellitos oculos tuos, Iuveni,	XLVIII	115
Mentula conatur Pimplæum scandere montem:	CV	340
Mentula habet instar triginta iugera prati,	CXV	350
Mentula moechatur: moechatur mentula certe.	XCIV	326
Minister vetuli puer, Falerni,	XXVII	68
Miser Catulle, desinas ineptire,	VIII	19
Multas per gentes et multa per aequora vectus	CI	337
Multus homo es, Naso; nam tecum multus homo est, qui	CXII	347
Nascatur Magus ex Gelli matrisque nefando	XC	321
Nemone in tanto potuit populo esse, Iuveni,	LXXXI	313
Ni te plus oculis meis amarem,	XIV	37

	<i>Carm.</i>	<i>Pag.</i>
Nil nimium studeo, Caesar, tibi velle placere,	XCIII	325
Noli admirari, quare tibi femina nulla,	LXIX	297
Non ideo, Gelli, sperabam te mihi fidum	XXI	323
Non, ita me Dij ament, quidquam referre pntavi,	XCVII	331
Nulla potest mulier tantum se dicere amatam.	LXXV	305
Nulli se dicit mulier mea nubere malle,	LXX	299
Num te laena montibus Libyssinis,	LX	139
O Colonia, quae cupis ponte ludere longo,	XVII	43
O dulci iucunda viro, iucunda parenti,	LXVII	263
O Funde noster, seu Sabine, seu Tiburs,	XLIV	106
O Furum optime balneariorum,	XXXIII	81
O rem ridiculam, Cato, et iocosam,	LVI	133
O qui flosculus es Iuventiorum,	XXIV	62
Odi et amo. Quare id faciam, fortasse requiris.	LXXXV	318
Omnia qui magni dispexit lumina mundi,	LXVI	254
Oramus, si forte non molestum est,	LV	127
Othonis caput oppido pusillum,	LIV	125
Paedicabo ego vos et inrumabo,	XVI	42
Passer, deliciae meae puellae,	II	5
Phaselus ille, quem videtis, hospites,	IV	10
Peliaco quondam prognatae vertice pinus	LXIV	197
Peninsularum, Sirmio, insularumque	XXXI	77
Pisonis comites, cohors inanis,	XXXVIII	69
Poetae tenero, meo sodali,	XXXV	86
Porci et Socraton, duae sinistrae	XLVII	113
Pulchre convenit improbis cinaedis	LVII	134
Quenam te mala mens, miselle Ravide,	XL	99
Quaeris, quot mihi basiationes	VII	18
Quid dicam, Gelli, quare rosea ista labella	LXXX	312
Quid est, Catulle, quid moraris emori?	LII	123
Quid facit is, Gelli, qui cum matre atque sorore	LXXXVIII	319
Quinti, si tibi vis oculos debere Catullum,	LXXXII	314
Quintia formosa est multis: mihi candida, longa,	LXXXVI	318
Quis hoc potest videre, quis potest pati,	XXIX	72
Quoi dono lepidum novum libellum	I	3
Quod mihi fortuna, casuque oppressus acerbo,	LXVIII	276
Risi nescio quem modo in corona,	LIII	124
Rufe, mihi frustra ac nequidquam credite amice,	LXXVII	309

 CATUL. *Carm.*

P p p

	<i>Carm.</i>	<i>Pag.</i>
Saepe tibi studioso animo venanda requirens	CXVI	351
Salax taberna vosque contubernales,	XXXVII	91
Salve, nec minimo puella naso,	XLIII	104
Si, Comini, populi arbitrio tua cana senectus	CVIII	343
Si qua recordanti benefacta priora voluptas	LXXVI	306
Si quidquam cupido optantique obtigit unquam, et	CVII	341
Si quidquam mutis gratum acceptumque sepulcris	XCVI	330
Si quidquam tacito commissum est fido ab amico,	CII	338
Si quoi, Virro, bono saccr alarum obstitit hircus,	LXXI	300
<i>Smyrna</i> mei Cinnae nonam post denique messem,	XCIV	327
Sulleus iste, Varre, quem probe nosti,	XXII	57
Super alta vectus Atys celeri rate maria,	LXIII	177
Surripui tibi, dum ludis mellite luventi,	XCIX	334
 Varrus me meus ad suos amores	 X	 23
Veranni, omnibus e meis amicis	IX	22
Vesper adest, Iuvenes, consurgite, vesper Olympo	LXII	167
Vivamus, mea Lesbia, atque amemus,	V	14

INDEX EORVM,

QVAE IN HOC VOLVMINE CONTINENTVR.

T ypographus Tanrinensis L.	<i>Pag.</i>	III
Praefatio Frid. Guil. Doering		IX
Index editionum Catulli in sex aetates digestus		XV
Aetas I. Natalis		<i>ibid.</i>
----- II. Aldina		XIX
----- III. Muretina		XXII
----- IV. Scaligeriana		XXIV
----- V. Vossio-Brouckhousiana		XXVIII
----- VI. Vulpiana		XXXI
Versiones et Metaphrases		XXXIV
C. Valerii Catulli vita ex editione Vulpiana		XXXVII
Nonnulla veterum Scriptorum de C. Valerio Catullo		
testimonia a Vulpio collecta		XLV
Vulpii diatribe de metris Catulli		LIII
CARMEN I. Ad Cornelium Nepotem		3
----- II. -- passerem Lesbiae		4
----- III. Luctus in morte passeris		7
----- IV. Dedicatio Phaseli		9
----- V. Ad Lesbiam		13
----- VI. -- Flavius		15
----- VII. -- Lesbiam		18
----- VIII. -- se ipsum		19
----- IX. -- Veranium		22
----- X. De Varri scorto		23
----- XI. Ad Furium et Aurelium		29
----- XII. -- Asinium		32
----- XIII. -- Fabullum		35
----- XIV. -- Calvum Licinium		36

CARMEN XV.	Ad Aurelium	Pag.	40
----- XVI.	-- Aurelium et Furium		42
----- XVII.	-- Coloniam		43
----- XVIII.	-- hortorum Deum		48
----- XIX.	Hortorum Deus		49
----- XX.	-----		52
----- XXI.	Ad Aurelium		55
----- XXII.	-- Varrum		57
----- XXIII.	-- Furium		60
----- XXIV.	-- Iuventium puerum		62
----- XXV.	-- Thallum		64
----- XXVI.	-- Furium		66
----- XXVII.	-- pocillatorem puerum		68
----- XXVIII.	-- Verannium et Fabullum		69
----- XXIX.	In Caesarem		71
----- XXX.	Ad Alphenum		75
----- XXXI.	-- Sirmionem peninsulam		77
----- XXXII.	-- Ipsithillam		79
----- XXXIII.	In Vibennios		81
----- XXXIV.	Ad Dianam		82
----- XXXV.	Caecilium invitat		85
----- XXXVI.	In Annales Volusii		88
----- XXXVII.	Ad contubernales		91
----- XXXVIII.	-- Cornificium		94
----- XXXIX.	-- Egnatium		96
----- XL.	-- Ravidum		99
----- XLI.	In amicam Formiani		100
----- XLII.	-- quamdam		102
----- XLIII.	-- amicam Formiani		104
----- XLIV.	Ad Fundum		105
----- XLV.	De Acme et Septimio		108
----- XLVI.	Ad se ipsum de adventu veris		112
----- XLVII.	-- Porcium et Socratonem		113
----- XLVIII.	-- Iuventium		115
----- XLIX.	-- M. T. Ciceronem		116
----- L.	-- Licinium		117
----- LI.	-- Lesbiam		119
----- LII.	-- se ipsum de Struma et Vatimio		123
----- LIII.	De quodam et Calvo		124
----- LIV.	Ad Caesarem		125
----- LV.	-- Camerium		127

CARMEN LVI.	Ad Catonem	Pag.	133
LVII.	-- Mamurram et Caesarem		134
LVIII.	-- Coelium de Lesbia		136
LIX.	De Rufa et Rufulo		137
LX.	Accusat perfidiam duri amici cuius-		
	dam		139
LXI.	In nuptias Iuliae et Manlii		140
LXII.	Carmen nuptiale		165
LXIII.	De Aty		174
LXIV.	Epithalamium Pelci et Thetidos		197
LXV.	Ad Hortalum		249
LXVI.	De Coma Berenices		253
LXVII.	Ad Ianuam moechae cuiusdam		268
LXVIII.	-- Manlium		274
LXIX.	-- Rufum		297
LXX.	De inconstantia feminei amoris		299
LXXI.	Ad Virronem		300
LXXII.	-- Lesbiam		301
LXXIII.	In ingratum		303
LXXIV.	-- Gellium		304
LXXV.	Ad Lesbiam		305
LXXVI.	-- se ipsam		306
LXXVII.	-- Rufum		309
LXXVIII.	De Gallo		310
LXXIX.	In Lesbium		311
LXXX.	Ad Gellium		312
LXXXI.	-- Iuventium		313
LXXXII.	-- Quintium		314
LXXXIII.	In maritum Lesbiae		315
LXXXIV.	De Arrio		316
LXXXV.	-- amore suo		318
LXXXVI.	-- Quintia et Lesbia		<i>ibid.</i>
LXXXVII.	(<i>Vid. Var. Lect. ad Carmen LXXV.</i>)		319
LXXXVIII.	In Gellium		<i>ibid.</i>
LXXXIX.	De Gellio		321
XC.	In Gellium		322
XCI.	-----		323
XCII.	De Lesbia		324
XCIII.	In Caesarem		325
XCIV.	-- Mentulam		326
XCV.	De Smyrna Cinnae poetae		327

CARMEN	XCVL.	Ad Calvum de Quintilia	Pag.	330
-----	XCVII.	In Aemilium		331
-----	XCVIII.	Ad Vettium		333
-----	XCIX.	-- Iuventium		334
-----	C.	De Coelio et Quintio		336
-----	CI.	Inferiae ad fratris tumulum		337
-----	CII.	Ad Cornelium		338
-----	CIII.	-- Silonem		339
-----	CIV.	-- quendam de Lesbia		<i>ibid.</i>
-----	CV.	In Mentulam		340
-----	CVI.	De puero et praecone		341
-----	CVII.	Ad Lesbiam		<i>ibid.</i>
-----	CVIII.	In Cominium		334
-----	CIX.	Ad Lesbiam		344
-----	CX.	-- Aufilenam		345
-----	CXI.	-----		346
-----	CXII.	In Nasonem		347
-----	CXIII.	Ad Cinnam		348
-----	CXIV.	In Mentulam		349
-----	CXV.	-----		350
-----	CXVI.	Ad Gellium		351
Phaselus	Catulli totidem iambis puris graecis redditus			
	a Iosepho Scaligero			353
Catulli	Priapeum totidem iambis puris graecis redditum			
	ab eodem			355
Catulli	epithalamium, seu Carmen nuptiale a Q. Sept.			
	Florente Christiano graecis versibus expressum.			356
Carmen	ad Ortalum graece redditum a Bonaventura			
	Vulcanio			359
Elegia	de Coma Berenices, reddita ex latina et vetero			
	Catulli metaphrasi, graecae ac suae linguae ab Anto-			
	nio Maria Salvini Florentino			361
Mureti	Galliambus in Bacchum			365
Index	primus in Catulli contextum			371
-----	nominum priorum			463
-----	in annotationes et varietatem lectionis			471
-----	Catullianus secundum initia carminum digestus			479

Facultate obtenta.

MAG 2011501

Digitized by Google

